PELLERVON TOIMITUS
SIMONK. 6, 00100 HKI 10

PELLERVON TOIMITUS
SIMONK. 6, 00100 HKI 10

Maanviljelijäin Yhteistoiminnasta Ulkomailla.

Maalaistalouden alalta on tekijä varemmin julaissut m. m.:

KATSAUS SUOMEN TALOUSSEURAN TOIMINTAAN 1797—1856. Ylipainos Valvojasta 1892.

MAANVILJELYSOPETUS MEILLÄ JA MUUALLA. »Yhteiskunnallisia kysymyksiä» n:o 4. Otava. Helsingissä 1894.

MAANVILJELYSTILASTO MEILLÄ JA MUUALLA. Otava. Helsingissä 1895.

MAANVILJELYSOPETUKSESTAMME. Mietteitä Armollisen Julistuksen johdosta 13 p. maalisk. 1896. Ylipainos Kansanvalistusseuran Kalenterista. Helsingissä 1896.

UUSIMMAT EHDOTUKSET JA TOIMET KRUUNUNMETSÄIN ASUTTAMISEKSI POHJOIS-RUOTSISSA. Kansataloudellisen yhdistyksen Esitelmiä. Helsingissä 1896.

METSÄPOLITIIKKIMME PÄÄKYSYMYKSIÄ. Ylipainos Valvojasta 1897.

STATISTISK UNDERSÖKNING AF UNDERHÅLLSKOSTNADERNA FÖR VÄGAR OCH BROAR I FINLANDS LANDSKOMMUNER ÅR 1894. På uppdrag af Kommunikationsexpeditionen i K. Senaten. Helsingissä 1897. Ei kirjakaupassa.

MAANVILJELIJÄIN YHTEISTOIMINNASTA ULKOMAILLA

KIRJOITTANUT

HANNES GEBHARD

KANSATALOUDELLISEN YHDISTYKSEN PALKITSEMA TEOS

HELSINGISSÄ 1899
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

KUOPIOSSA,
KUOPION UUDESSA KIRJAPAINOSSA, 1899.

Lukijalle.

Niitä tulevaisuusmahdollisuuksia, joita yhteistoiminta on avannut maanviljelijöille suurissa sivistysmaissa ja joitten merkitystä sekä maanviljelijät itse että hallitukset ovat ruvenneet yhä selvemmin käsittämään, olen tahtonut tässä kirjassa Suomen maanviljelijöille esittää.

Ajatus tehdä tämä maanviljelijäin suuremmoinen yhteistoiminta meilläkin tunnetuksi heräsi minussa talvella 1893—94 Berliinin Maanviljelyskorkeakoulussa kuunnellessani professori M. Sering'in viehättäviä luennoita maanviljelyksen kansataloudesta sekä yksityisesti keskustellessani hänen kanssaan. Ryhdyin silloin jo kokoamaan aineksia tätä varten, mutta muut työt ovat useita kertoja lykänneet kirjan valmistamisen tuonnemmaksi, mikä asianhaara kumminkin on ollut sille eduksi. Siten olen näet päässyt tilaisuuteen tutustumaan Ranskan etevimpään asiantuntijaan tällä alalla, kreivi de Rocquigny*'hyn, jonka julkaisut ovat olleet erinomaisena aineksena ja joka kirjevaihdon kautta on antanut minulle arvokkaita tietoja ja viittauksia. Niinikään tulee minun kiitollisuudella mainita Saksan maanviljelijäin osuuskuntaliikkeen nykyinen johtaja, salaneuvos* Haas*, jonka välityksellä olen saanut kokoelman mallisääntöjä ja muita kirjakaupan kautta ei saatavissa olevia painotuotteita, sekä Saksan Maanviljelysneuvoston sihteeri, tohtori H.* Dade*.*

Ensi asunsa sai tämän kirja jo kesällä 1896, jolloin esitin siitä pääkohdat yliopistollisissa lomakursseissa. Sen jälkeen on päivä päivältä kertynyt uusia aineksia siinä määrässä, että kirja on ollut kokonaan uudelleen kirjoitettava. Tämän johdosta on se tullut paljoa laajemmaksi, kuin miksi se tilausilmoituksessa arvioitiin. Toivon kumminkin, että tämä laajeneminen on ollut asialle hyödyksi.

On hyvin mahdollista, että kirjaan on voinut pujahtaa joku maanviljelysteknillinen erehdys, ja pyydän siinä tapauksessa asiantuntijaa kirjaa arvostellessaan ottamaan lukuun, että sen tekijä ei ole tutkinut maanviljelysopin teknillistä puolta ja että tämä kirja ei pyri olemaan muuta kuin **yhteistoimintaoppi** *maanviljelyksen eri aloilla.*

Työtäni on elähyttänyt se varma vakaumus, että yhteistoiminta-aatteelle on meilläkin maaperä jo valmis, kunhan aate vaan tulee enemmän tunnetuksi. Tätä vakaumustani on m. m. vahvistanut se innostus, millä lomakurssilaiset v. 1896 kuuntelivat luennoita ja keskustelivat niiden johdosta, sekä ne monet kyselykirjeet, jotka eri osista maata niiden jälkeen olen saanut, ja joihin nyt olen tilaisuudessa antamaan eri maitten kokemuksiin perustuvan, tieteen nykyisen kannan mukaisen vastauksen.

Bonn, 14 p. joulukuuta 1898.

Hannes Gebhard.

Johdanto.

Taloudellisen elämän alalla on tämän vuosisadan tunnussanana — jos sellaisesta voi puhua — epäilemättä ollut *vapaa kilpailu*. Viime vuosisadan lopulla ja tämän alkupuoliskolla on tuon tunnussanan nimessä tehty suuria muutoksia taloudellisen elämän alalla. Maaorjuus poistettiin useasta Euroopan maasta, luokka-etuoikeudet lakkautettiin, elinkeinovapaus julistettiin. Valtion hallussa olevaa omaisuutta myytiin tahi lahjoitettiin yksityisille. Luottamuksella odotettiin kaikesta tästä koituvan onnellisen aikakauden ihmiskunnalle.

Tämä luottamus vapauden siunauksiin perustui siihen optimistiseen maailmankäsitykseen, että ihmiset ovat luonnostaan hyviä ja että ainoastaan kaikenlaiset ihmisten vapautta rajoittavat määräykset olivat syypäät ihmisten onnettomuuteen. Nuot ihmisten vapautta ahdistavat rajoitukset tarkoittivat näet edellisellä vuosisadalla harvalukuisten etuoikeutettujen kansaluokkain hyödyttämistä, ja sen vuoksi oli tuolla vapautta vaativalla opilla siihen aikaan oikeutettu ja suuri tehtävä. Ja tosiasiat ovat näyttäneet, että monella alalla on menestys ollut suuri, että tuotanto on kehittynyt ennen aavistamattomassa määrässä ja tullut paljoa huokeammaksi sen jälkeen kuin yksityisille myönnettiin mahdollisimman suuri toimintavapaus, vaikka tätä vapautta tosin ei voi pitää ainoana edistyksen vaikuttimena.

Siinä tämän vapaamielisen suunnan opettajat vain erehtyivät, että he luulivat löytäneensä absoluuttisen, kaikille ta-

louden haaroille sopivan, kaikkina aikoina, kaikissa oloissa pysyvän totuuden. Sillä kokemus on jo niinikään viime aikoina osoittanut, että ihmiset, päästyään kaikista siteistä vapaiksi, voivat useinkin samalla vapautua kaikesta yhteistunteesta. Vapausaatteen vaikutuksia on näet epäilemättä sekin, että yksilöt ovat tulleet vieroitetuiksi toisistaan. Vapaus vaikutti räjähdyksen tavoin, rikkoen vanhan yhteiskuntarakennuksen, ja maailma ei ole vieläkään päässyt rauhaan sen mainingeista, päinvastoin. Tuo vapaus itse valita työnsä, itse vastata siitä, itse tarjota se markkinoilla, se on myöskin tuonut mukanaan vapautumisen vastuunalaisuuden ja kaikkiyhteisyyden tunteesta. »Katsokoot eteensä!» huudahtaa jauhokauppias, kun häntä moititaan siitä, että hän syöttää vähävaraisille vierailla aineksilla sekoitettuja jauhoja, »heillähän on täysi vapaus olla ostamatta jauhojani.» »Katsokoot eteensä!» huudahtaa tehtaan isäntä, kun häntä moititaan siitä, että hän vaatii työmiehiltään liian pitkiä työpäiviä, »heillähän on täysi vapaus luopua työstäni.»

Vapaa kilpailu on siis kehittänyt taloudellista individualismia, joka ei ole muuta kuin kovinta itsekkäisyyttä. Tässä juuri on vapauden varjopuoli. Ihmiset eivät siis olleetkaan luonnostaan niin hyviä kuin viime vuosisadan lopulla filosofit ja talousopin tutkijat olivat olettaneet. Vapautettuina kaikista siteistä on heidän kesken vapauden nimessä ja suojassa kehittynyt itsekkäisyyttä, joka varmasti vetää vertoja muitten aikakausien itsekkäisyydelle, ehkäpä välistä voittaakin sen.

Rajaton elinkeinovapaus on näet mahtava voima ainoastaan sellaisten käsissä, joilla jo on valtaa. Se on ollut omiansa suuressa määrässä edistämään sitä suurten pääomien kasaantumista muutamien harvojen käsiin sekä samalla vähäväkisten suuren joukon orjuuttamista tuon pääoman alle, joka meidän päiviemme yhteiskunnallista elämää rasittaa. Väitetäänpä että yhteiskunnallinen kysymys ei ole koskaan ollut niin kireänä kuin meidän päivinämme, että tämä vuosisata tosin on antanut

muodollisen vapauden vähäväkisillekin, mutta samalla ollut omiaan synnyttämään entistä suuremman riippuvaisuuden suurten pääomain omistajista.

Nämät vapausaatteen tulokset ovat tietysti olleet omiansa järkähyttämään luottamusta vapaamielisen suunnan oppeihin ja saamaan toisia oppisuuntia esille. Varsinkin on vallankumouksellinen sosialismi voittanut paljon alaa, se oppi, joka tahtoo poistaa kaiken yksityisomaisuuden ja sen kautta supistaa individuaalisen vapauden aivan *mitättömiin*. Toinen oppisuunta, valtiososialismi, tahtoo taas, rakentaen nykyisen yhteiskuntajärjestelmän pohjalle, lainsäädännön kautta korjata rajattoman vapauden tuhoja, asettamalla sille rajoituksia, joitten tarkoituksena on suojella vähäväkisten vapautta. Kuten tunnettu onkin tämä oppisuunta jo vaikuttanut viime vuosikymmenillä useampien maitten lainsäädäntöön. Molemmat nämät suunnat panevat enemmän tai vähemmän vapauden siunauksetkin alttiiksi, kuolettavat oikeutetunkin individualismin samalla kuin ne tahtovat asettaa rajoja itsekkäälle individualismille.

Sillä aikaa kuin nämät ja muut oppisuunnat taistelevat keskenään etupäässä teoriioista, on kaikessa hiljaisuudessa itänyt ja vähitellen kasvanut tositeossa enemmän kuin teoriioissa eräs suunta, joka sekin on vapausaatteen ikävien seurausten synnyttämä. Se on vähäväkisten, suurten pääomain omistajain rajattomasta kilpailusta kärsivien rauhallinen pyrkiminen *omin voimin,* mutta *yhdistyneinä,* parantamaan asemaansa.

Tämä vähäväkisten *yhteistoiminta* meidän päivinämme on ensiksi ja selvimmin tullut suuren yleisön näkyviin tehdastyöväen keskuudessa, varsinkin Englannissa. Me näemme sen esiintyvän kahdessa päämuodossa, työväen ammattiyhdistyksissä (trades unions) ja osuuskunnissa (cooperative societies).

Ammattiyhdistysten tarkoituksena on etupäässä samaan ammattiin kuuluvien työmiesten yhteiskunnallisen aseman parantaminen, vaikka niitten toiminta tietysti liikkuu tahi ainakin koskettaa elämän muitakin aloja.

Osuuskunnat taas ovat suorastaan affääriyrityksiä, joitten perusajatuksena on syrjäyttämällä yksityiset liikkeenharjoittajat ja pääomanomistajat, hankkia liikevoitto sen yhdistyksen jäsenille, jonka taloudellisesta toiminnasta voitto syntyy.

Nämät molemmat yhteistoiminnan haarat ovat vielä vasta alullaan, mutta tunnettua on kuinka suuressa määrässä ne jo ovat voineet parantaa niihin liittyneitten vähäväkisten yhteiskunnallista ja taloudellista asemaa. Ammattiyhdistykset ovat etenkin Englannissa voitollisesti taistelleet työajan rajoittamisen, työpalkan kohottamisen, ammattisivistyksen kartuttamisen ja yhteistunteen elähyttämisen hyväksi. Ja osuuskuntalaitos on, sekin etenkin Englannissa, kehittynyt sellaiseksi voimaksi, että se herättää kaikkien hämmästystä, jotka siihen tutustuvat; se on hankkinut jäsenilleen kunnollista tavaraa huokealla hinnalla, se on hankkinut vähäväkisillekin pääomaa, vaikkapa vain yhteistä, joka antaa heille varman vuosivoiton, se on saanut heidät säästämään, se on saanut heidän koteihinsa hyvinvoinnin. Tämä tehdastyöväen osto-osuuskuntien menestys on ollut niin suuri, että se on ihastuttanut vakavia tutkijoita ja ajattelijoita siinä määrässä, että he ovat uskoneet sen voivan tulevaisuudessa täydellisesti ratkaista meidän aikamme »yhteiskunnallisen kysymyksen».

»Yhteiskunnallisella kysymyksellä» tarkoitetaan tavallisesti kysymystä tehdastyöväen ahdinkotilasta, ja tässä muodossa se viime vuosikymmeninä enimmiten on vetänyt huomiota puoleensa. Mutta kun asiaan lähemmin alkaa tutustua, niin näkee, että tuo »yhteiskunnallinen kysymys» ei enää yksinomaan olekaan pelkkä tehdastyöväenkysymys, vain ehkä yhtä paljon olemassaolo-kysymys maataviljelevälle väestölle. Viime aikojen tutkimukset ovat nim. näyttäneet, että tehdastyöväen huonot olot syntyvät osaksi, muutamin paikoin suureksikin osaksi, ympäristön maalaisoloista, maanviljelyksen lamaantuneesta tilasta, joten siis tuon yhteiskunnallisen kysymyksen juuret ainakin osaksi ovat haettavat maalaisoloista.

Euroopan maanviljelyksen ja maalaisolojen huonoon tilaan meidän päivinämme sanotaan syyn tavallisesti olevan siinä että Amerikka, Australia y. m. merentakaiset maat ovat kulkuneuvojen edistyttyä voineet ruveta Eurooppaan tuottamaan koskemattomasta, ilmaiseksi saadusta maastaan korjaamiaan huokeahintaisia satoja. Mutta tämä syy ei ole ainoa. Sillä todellisuudessa näemme, että Euroopassa näissäkin oloissa löytyy kukoistavaa maanviljelystä: esim. Tanskassa, Sweitsissä ja muutamissa seuduissa muissakin maissa. Näitten seutujen maanviljelijät ovat voineet pysyä pystyssä ja vaurastua näinä maanviljelyksen ahtaina aikoina sen kautta, että he ovat aikoinaan ymmärtäneet mukaantua uusiin oloihin. Mukaantuminen uusiin oloihin on tapahtunut siinä, että maanviljelijät ovat ruvenneet viljelemään uusia kasvia, sellaisia, jotka meidän aikanamme paremmin kannattavat; siinä että he *itse* ovat ruvenneet valmistamaan maanviljelystuotteitaan, sen sijaan että he ennen myivät niitä raaka-aineina; siinä että he *itse* ovat ruvenneet kauppiaiksi, siten ostaen tarvetavaroitaan huokeammalla ja myyden *omia tuotteitaan edullisemmin kuin* ennen; siinä että he *omin voimin* ovat hankkineet itselleen huokeammalla ja mukavammin saatavia lainoja, joten he ovat päässeet koronkiskurien käsistä.

Kaikkea tätä maanviljelijäin suuri enemmistö ei olisi voinut tehdä, jos he olisivat pysyneet erillään toisistaan, jos he eivät olisi oppineet kaupunkien ja tehtaitten vähäväkisiltä yhteistoiminta-aatteen siunauksia ymmärtämään.

Maanviljelysseurat ja -yhdistykset ovat maanviljelijäin ammattiyhdistyksiä. Mutta samaten kuin tehdastyöväki on yhtynyt sekä ammattiyhdistyksiin että osuuskuntiin, samaten ovat maanviljelijätkin vähitellen käsittäneet, että heidän ammattiyhdistyksensä eivät enää yksinään voi tyydyttää kaikkia heidän tarpeitaan. Maanviljelysseurain ja -yhdistysten päätehtävänä tullee aina pysymään työ viljelystapojen edistämiseksi, ammattitarvetavarain hankkiminen, maanviljelyksen

edustaminen talouspoliittisella alalla ynnä maataviljelevän väestön yhteiskunnallinen kohottaminen. Sitä vastoin on kokemus monin paikoin osoittanut, että nuot maanviljelijäin ammattiyhdistykset eivät sellaisina ajan pitkään ole voineet hankkia jäsenilleen heidän elantotarpeitaan, eivät voi myydä heidän tuotteitaan, eivät voi harjoittaa lainausliikettä j. n. e. Tällaisia toimia varten vaaditaan erityistä taipumusta, omia kokemuksia, erityisiä laitoksia ja miehiä. Näitä varten on osuuskuntalaitos syntynyt.

Mutta nämät kaksi laitosta voivat varsin hyvin toimia vierekkäin, sillä ne täydentävät toisiansa. Maanviljelysseura edustaa maanviljelyksen teoriaa, osuuskuntalaitos käytännöllisyyttä, edellinen myöskin enemmän yhteiskunnallista, jälkimäinen yksinomaan taloudellista toimintaa.

Ja kokemus näyttää viittaavan siihen suuntaan, että ammattiyhdistykset tavallisesti käyvät osuuskuntain edellä sekä kaupungeissa että maaseudulla. Nuot maanviljelijäin talousseurat, maanviljelysseurat, isäntäyhdistykset ovat olleet valmistavana kouluna, josta maanviljelysosuuskuntalaitoksen miehet meidän päivinämme ovat lähteneet. Ne synnyttävät keskuudestaan alituisesti uusia osuuskuntia eri tarkoituksia varten. Ja näitten osuuskuntien johtavat miehet ovat oppineet yhteistoimintaa tavallisesti juuri ammattiyhdistysten palveluksessa. Sen vuoksi näyttää sopivalta aluksi ottaa ammattiyhdistykset tarkastettaviksi ja kääntää huomiota niitten toimintaan varsinkin maanviljelijäin ammattikunnallisen elämän elähyttämiseksi, ja sen jälkeen ryhtyä tutkimaan maanviljelijäin yhteistoimintaa puhtaasti taloudellisella alalla.

ENSIMÄINEN OSA.

MAANVILJELIJÄIN AMMATTIKUNNALLINEN YHTEISTOIMINTA.

ENSIMÄINEN LUKU.

Katsaus maanviljelijäin ammattikunnalliseen yhteistoimintaan eri maissa.

Kuten tunnettu oli sivistyneen yleisön ja hallitustenkin huomio 1700-luvulla kääntynyt maalaisoloihin, talonpoikaiseen väestöön ja maanviljelyksen edistämiseen paljoa enemmän kuin tämän vuosisadan kuluessa, ellemme ota lukuun viimeistä vuosikymmentä. Tämä rakkaus, innostus ja huolenpito maanviljelyksestä saivat useimmissa sivistysmaissa syntymään suuria seuroja, joitten tarkoituksena oli koota maanviljelyksen ystävät yhteisin voimin edistämään maanviljelystekniikkaa kirjallisuuden, esitelmien, näyttelyjen y. m. s. kautta. Ensimäiset perustettiin Skottlantiin 1723, Irlantiin 1731 ja Lontooseen kuuluisa, yhä toimessa oleva *Royal society of agriculture* v. 1753. Ranskaan perustettiin ensimäinen v. 1750 Bretagneen ja v. 1776 Pariisiin suuri *Société royale d'agriculture,* joka niinikään vielä vilkkaasti toimii maansa maanviljelyksen hyväksi. Samoihin aikoihin, 1760- ja 1770-luvuilla, ilmestyy yhtäläisiä seuroja Sweitsiin, Saksaan, Itävaltaan, Italiaan, Hollantiin. Ja tällöin eivät pohjoismaatkaan jääneet muita jälelle. Tanskaan perustettiin v. 1769 *Det kgl. danske Landhusholdningsselskab* ja Suomeen *Suomen talousseura* v. 1797, jotka molemmat vielä ovat toimessa.

Kuten sanottu olivat nämät seurat maanviljelyksen ystävien perustamia ja ne ne niissä pitkät ajat olivatkin ainoat

toimimiehet. Kaikissa maissa näkee niiden jäseninä ja toimimiehinä oppineita, piispoja ja pappeja, hallinnollisia virkamiehiä, upseereja, vähimmän varsinaisia maanviljelijöitä. Useimmissa maissa olivat ne yksityisen asianharrastuksen synnyttämiä, Preussissä ne sai pystyyn Fredrik Suuri ja Itävallassa Maria Theresia. Kaikkialla suosivat ja edistivät niitä hallitukset verrattain runsailla raha-avuilla. Niillä oli tavallisesti jonkunlainen tieteellisyyden leima, päätehtäväkseen ne kumminkin ottivat ulkomailla, etenkin Englannissa, saavutettujen uusien kokemusten ja oppien tunnetuiksi tekemisen kotimaissaan.

Niin suuret historialliset ansiot kuin näillä kaikilla onkin, eivät useimmat niistä kuitenkaan ole voineet tulla varsinaisiksi maanviljelysammatin edustajiksi, niillä kun oli liian vähän juuria varsinaisten maanviljelijäin keskuudessa, ne kun olivat kovin aristokraattisia. Useat niistä ovat jo vaipuneet unhotuksiin, toiset viettävät hiljaista paikalliselämää; ainoastaan harvat ovat voineet meidän päiviimme saakka säilyttää suurempaa merkitystä.

Alkupuolella tätä vuosisataa rupesi kumminkin suurtilallisten kesken syntymään uusia maanviljelysyhdistyksiä, etupäässä maanviljelystekniikan edistämistä varten. Ne olivat tavallisesti paikallisia, ja muutamin seuduin liittyivät ne maakunnittain suuremmiksi keskusyhdistyksiksi. Näin syntyi esim. Saksassa useita satoja yhdistyksiä. Tällaisten yhdistysten asema on vähitellen, niin pian kuin hallitukseen on tullut erityinen maanviljelyksen edustaja, käynyt yhä enemmän virralliseksi, ne ovat tarkan järjestelmän alaisia, toimien hallituksen ja viranomaisten tiedonantajina sekä heidän hallinnollisten yritystensä toimeenpanijoina kukin paikkakunnallaan. Tämä on ollut asian laita esim. Preussissä 1840-luvun jälkeen, jolloin *Landes-Ökonomie-Kollegium* perustettiin. Tämä seura on koko tämän aikaisemman maanviljelysyhdistysjärjestelmän huippu. Siihen 19 maakuntain keskusyhdistystä valitsee kukin edusta-

jansa ja maanviljelysministerio asettaa 9 jäsentä. Tähän seuraan kuului v. 1891 kolmisenkymmentä suurempaa keskusyhdistystä ja näihin taas enemmän kuin 1900 pienempää paikallisyhdistystä. Yhteensä oli näillä jäseniä v. 1877 noin 130,000, v. 1891 noin 190,000.

Samalla tavalla järjestettyjä maanviljelysyhdistyslaitoksia tapaa Saksan kaikissa tärkeämmissä valtioissa. Niitten johdossa on esim. Sachsenin kuningaskunnassa *Landesculturrath,* Badenissa *Landwirtschaftsrath,* j. n. e., jotka muutamissa suhteissa vastaavat meidän maanviljelyshallitustamme.

Mitä nämät johtavat keskuslaitokset ovat kukin maassaan, sitä on v. 1872 perustettu *Deutsche Landwirtschaftsrath* koko Saksalle. Tähän kuuluu 61 jäsentä, kaikkien eri maitten keskusyhdistysten edustajia. Se kokoontuu vuosittain monipäiväisiin istunnoihin; ja on sen asiana edustaa maanviljelystä ja sen pyrintöjä. Se julkaisee suuria teoksia vuosikertomuksinaan.

Näitten järjestettyjen maanviljelysyhdistysten tehtävänä on ollut etupäässä ammattitietojen kokoaminen, koettaminen ja levittäminen. Tämä tapahtuu sekä ammattiaikakauskirjojen kautta, jollaisia melkein jokainen maakunnan keskusyhdistys julkaisee (useasta ilmestyy jo 20:s—60:s vuosikerta, monella on 4,000—12,000 tilaajaa), että n. k. kiertävien opettajien kautta, joita nuot yhdistykset palkkaavat toista sataa, ja jotka kulkevat piirissään tarjoomassa maksutonta opetusta ja neuvoja kaikille maanviljelijöille.

Toiseksi on tällä Saksan maanviljelysammattiyhdistysjärjestelmällä tarkoituksena edustaa ja valvoa maanviljelyksen etuja hallituksessa ja eduskunnassa.

Kolmanneksi tämä laitos koettaa edistää maanviljelijäin kauppaetuja, perustaa sitä varten osuuskuntia ja vakuutusyhdistyksiä, koettaa paljastaa vahingollisia keinotteluja maanviljelystuotteiden ja -tarvetavarain kauppa-alalla j. n. e.

Tämä *viranomaisesti järjestetty maanviljelysyhdistyslaitos* ei ole kuitenkaan voinut tyydyttää asianomaisia. Hallituksen

ja viranomaisten näkee jo 1870-luvulta alkaen valittavan sitä, että nämät yhdistykset verrattain vähän uhraavat omia varojaan tarkoitustensa toteuttamiseksi ja elävät suureksi osaksi valtioapujen varassa, että niillä on useinkin laiha ohjelma, että niissä tapaa hyvin vähän initsiatiivia, ja että niihin liittyy verrattain vähän jäseniä, varsinkin talonpoikaisen väestön keskuudesta. Maanviljelijät itse taas ovat olleet siihen tyytymättömiä sen vuoksi, että koko laitos heidän mielestään on puolivirallinen ja kokonaan hallituksesta riippuvainen, se kun ei voi tulla toimeen ilman valtioapua. Esim. v. 1891 oli näillä yhdistyksillä Preussissä tuloja jäsenmaksuista noin 580,000 Saksan markkaa, valtioapua noin 970,000 ja muilta julkisilta laitoksilta noin 300,000 markkaa. Tästä syystä on tämän yhdistysjärjestelmän rinnalle kasvanut Saksassa muita, osaksi hyvinkin elinvoimaisia ammattiyhdistysmuotoja.

Kuten jo mainittiin, ovat nämät puheena olleet Saksan maanviljelysseurat saaneet jäsenensä etupäässä suurtilallisten piiristä. Sen vuoksi näemme talonpoikien jo varhain lähtevän omille teilleen, perustamalla n. k. Talonpoikaisyhdistyksiä *(Bauernvereine)*.

Tämä liike sai tosin alkunsa eräästä suurtilallisesta. V. 1862 kokosi suurtilallinen SCHORLEMER-ALST Westfalissa seitsemän talonpoikais-naapuriansa ja perusti heidän kanssaan pienen yhdistyksen yhteisiä maanviljelysetujaan valvoakseen. Hän julkaisi sarjan lentokirjasia, joissa hän kosketteli maatalouspoliittisia kysymyksiä, ja sai niitten kautta seutunsa talonpoikaisväestön perustamaan useita tuollaisia paikallisia yhdistyksiä. Nämät hän sittemmin kokosi v. 1867 liittoon Mutta tällainen liike ei ollut silloisten viranomaisten mieleen V. 1871 sai BISMARCK aikaan hallinnollisen asetuksen, joka kielsi paikallisyhdistysten liittoutumisen. Siitä huolimatta on *Westfalin talonpoikaisyhdistysten liitto* — eri aikoina eri muodoissa — elänyt meidän päiviimme saakka; siinä oli v. 1891 noin 30,000 jäsentä ja se on toiminut erittäin vilkkaasti.

Säännnöissä määritellään tämän yhteistoiminnan tarkoitukseksi yhdistää Westfalin maanomistajat kohottaakseen heitä siveellisesti, henkisesti ja aineellisesti, jotta heistä tulisi mahtava yhdyskunta, joka voisi puollustaa maanviljelijäin etuja. Sillä SCHORLEMER-ALST on erittäin selvästi tahtonut teroittaa mieleen, että maanviljelyksen edistämiskysymys ei ole ainoastaan kysymys viljelystapojen parantamisesta, kuten maanviljelyksen viralliset edustajat tavallisesti vieläkin arvelevat, vaan etupäässä kysymys maanomistuksesta, sen asemasta ja siihen kuuluvista asioista.

Yhdistys julkaisee omaa aikakauskirjaa, jota jaetaan ilmaiseksi kaikille jäsenille. Jäsenten vuosimaksu on 1 Saksan markka. Kokouksia pidetään yhteiskunnallisten kysymysten pohtimista varten ja tärkeissä kysymyksissä koetetaan vaikuttaa lainsäädäntöön. Erään palovakuutusyhtiön kanssa on tehty edullinen sopimus, jonka mukaan yhdistyksen jäsenet saavat vakuutuksia huokeilla vakuutusmaksuilla ja yhdistys itse asioimispalkkiona 10 % siitä voitosta, jonka yhtiö saa yhdistyksen jäsenten vakuutuksista. Täten on yhdistys voinut koota itselleen satoihin tuhansiin nousevan rahaston. Samaten on myöhemmin tehty sopimuksia erään raesadevakuutus- ja henkivakuutusyhtiön kanssa. Yhdistys välittää maanviljelystarpeitten ostoa, perustaa osuuslainarahastoja, lakiasiaintoimistoja ja asettaa sovinto-oikeuksia ratkaisemaan jäsenten kesken syntyviä riitoja.

Tämänkaltaisia liittoja on viime aikoina perustettu useita Saksan eri osiin. Tärkeimpiä niistä on v. 1882 perustettu *Rhein-maakunnan talonpoikaisliitto,* jonka alkuunpanijana ja johtajana niinikään näemme ylhäissukuisen suurtilallisen (paroni FELIX DE LOË). Tämäkin yhdistys julkaisee omaa aikakauskirjaa »Rheinischer Bauer», jota leviää noin 40,000 kappaletta. Sen tilaushinta on ainoastaan 1 Saksan markka. Toiminta on jaettu 14:lle eri kommissionille, joista yksi käsittelee krediittikysymyksiä, toinen verokysymyksiä, kolmas maan vil-

jelemistä, neljäs karjanrotukysymyksiä, viides vakuutusta, kuudes yhteisiä ostoja j. n. e.

Toinen huomattavampi talonpoikaisyhdistys on *Baijerin talonpoikain isänmaallinen yhdistys,* joka on perustettu jo v. 1871, ja johon kuuluu toistakymmentätuhatta jäsentä. Sen tarkoituksena on: 1) maanviljelysammattitietojen kohottaminen, 2) maalaistaloutta ja yhteiskunnallista järjestystä koskevien lakien tunnetuiksi tekeminen ja selittäminen, 3) päivän yhteiskunnallisten ja valtiollisten kysymysten pohtiminen. Sen toiminnasta ansaitsee erityistä huomauttamista sopimus, jonka yhdistys on tehnyt erään maanviljelysoppilaitoksen kanssa. Tämä oppilaitos vastaa yhdistyksen jäsenten neuvonpyyntöihin, tekee sitä varten lannoitusaineitten, siementen y. m. tavarain tutkimuksia, kokeita koneilla ja työkaluilla, j. n. e.

Samanlaisia yhdistyksiä näemme vielä Schlesiassa, Nassaussa y. m.

Myöhemmin ovat Saksan suurtilallisetkin ruvenneet etsimään uusia, itsenäisiä yhteistoimintamuotoja. Sellainen on tuo erittäin huomattava, v. 1886 perustettu *Deutsche Landwirtschaftsgesellschaft* (Saksan maanviljelysseura), johon v. 1893 kuului noin 8,000 jäsentä. Asettamalla jäsenmaksunsa 20 Saksan markaksi (joten vuositulo on 160,000 markkaa) voipi seura toimia aineellisesti aivan vapaana hallituksesta. Sen vaikutus pysyy yksinomaan maanviljelystekniikan edistämisen alalla. Mainitsemista ansaitsee sitä paitse suurtilallisten v. 1893 perustama *Bund der Landwirte* (Maanviljelijäin liitto), joka taas työskentelee etupäässä talouspolitiikan alalla, ja joka itsekkään »agraariohjelmansa» sekä kiivaan agitatsiooninsa kautta on saanut paljon sanomalehtirähinää aikaan, tullen tunnetuksi muissakin maissa ja niissä saaden jäljittelyn yrityksiä, mutta itse asiassa on se toimittanut sangen vähän maalaisolojen hyväksi, enemmän ehkä vaikuttanut päinvastaiseen suuntaan sen vastenmielisyyden ja katkeruuden kautta, jota se luonnol-

lisesti on herättänyt muitten ammattien harjoittajissa. Siihen kuuluu noin 200,000 jäsentä.

Saksan suurtilalliset eivät kumminkaan ole tyytyneet vielä näihinkään yhdistyksiinsä. He ovat tahtoneet saada aikaan maanviljelysedustuksen, joka käsittää kaikki tämän ammatin harjoittajat, tulee toimeen omilla varoillaan (mitkä veroitetaan kaikilta jäseniltä), ja jolla on virallinen merkitys valtiomahtien suhteen.

Näin ruvettiin 1890-luvun ensivuosina vaatimaan n. s. *Maanviljelyskamareita*, samansuuntaisia kuin Kauppakamaritkin ovat, joihin kunkin maanviljelijän olisi pakko kuulua Tällaista laitosta on maanviljelijäin itsensäkin kesken vastustettu ja painavia syitä sitä vastaan on esitetty tiedemiestenkin puolelta. On huomautettu, että yhdistyslaitos, jonka jäsenet pakosta siihen kuuluvat ja niinikään pakosta maksavat sille veroa, ei voi omata sitä jäsentensä rakkautta ja palavaa harrastusta, jota näkee usein yksityisissä yhdistyksissä. Tulee näet muistaa, että parhaimminkin järjestetty ammattiedustus voipi olla vähäarvoinen, ellei ole eteviä miehiä siihen henkeä puhaltamassa, sekä että päinvastoin etevät miehet voivat huonommankin järjestetyssä laitoksessa saada paljon hyvää aikaan. Sitä paitsi ammattiedustuksen työ voi käydä turhaksi, jos hallituksella ei ole tarpeeksi kykyä ja hyvää tahtoa käsittämään ammattiedustuksen pyrintöjä. On siis monelta taholta katsottu turhaksi jopa asialle vaaralliseksikin, että perustettaisiin uusi edustuslaitos, jonka paremmuutta ei tunneta, ja joka varmaan tulisi häiritsemään jo voimassa olevaa, yhäti edistyvää ja paljon hyvää aikaan saanutta yhdistyslaitosta.

Näistä varoituksista huolimatta ovat vastakkaisen mielipiteen miehet päässeet voitolle Preussissä, jossa v. 1894 säädettiin laki Maanviljelyskamarien perustamisesta. Laki jättää maakunnille vapaaehtoiseksi kamarin perustamisen. V. 1895 syksyllä olivat Preussin maakunnista kaikki muut paitsi Hannover, Westfal ja Rheinmaakunta ryhtyneet kamareita perus-

tamaan (siis muut paitsi ne maakunnat, joissa on mahtavia talonpoikaisliittoja).

Jo tätä ennen, v. 1893, hyväksyttiin Itävallassakin samaan suuntaan käypä laki, mutta ainakaan ensi vuosina ei yksikään maakunta ollut ryhtynyt kamarin perustamiseen.

Täällä on vielä vanha yhdistyselämä vaikuttamassa, ilman erityistä järjestystä keskenään.

V. 1890 oli siellä noin 1,780 paikallista maanviljelijäin ammattiyhdistystä *(Vereine, Casinos, Clubs, Gauvereine),* joissa oli yhteensä noin 164,000 jäsentä, ja sitä paitsi eri maakuntia varten suurempia seuroja, joista toiset ovat yhteydessä paikallisyhdistysten kanssa, mutta useammat erillään, työskennellen vanhojen maanviljelysseurojen mallin mukaan.

Belgiassa ovat maanviljelijäin ammattiyhdistykset *(Comices agricoles)* v. 1889 uudestaan järjestetyt hallitustoimen kautta täydelliseksi järjestelmäksi samaten kuin Saksassa. Paikallisyhdistysten edustajat muodostavat maakuntaseuroja *(Commission provinciale)* ja ylinnä, kaikkien yhdyssiteenä on *Conseil supérieur de l' agriculture,* johon jäsenet valitsee osaksi hallitus osaksi maakuntaseurat.

Tämä järjestetty, puolivirallinen yhdistyslaitos toimeenpanee näyttelyjä, koekenttiä, keskustelukokouksia, julkaisee ammattilehtiä, liikkuu siis maanviljelystekniikan alalla sekä toimittaa yhteisiä ostoja. Varoja se saa runsaasti hallitukselta.

Mutta ei täälläkään ole tämä puolivirallinen yhdistyselämä voinut tyydyttää kaikkia tarpeita, ei edes täyttää niitä toivomuksia, joita sen uudestaan järjestäjät olivat siihen panneet. Se on sekin toiminut enemmän suurtilallisten tarpeitten tyydyttämiseksi ja sen vuoksi huomaakin, että varsinainen talonpoikainen väestö pysyy siitä poissa.

Tämän viranomaisesti järjestetyn yhdistyslaitoksen ohella tapaamme sen vuoksi Belgiassakin, samaten kuin Saksassa, itsenäistä, vapaata ammattiyhdistyselämää. Samana vuonna kuin hallitus asetuksella järjesti tuon virallisen yhdistyslai-

toksen, perustettiin näet *Limburg*in läheisyyteen n. k. *Talonpoikaisliitto*, johon tätä nykyä (1896) kuuluu 207 paikallisyhdistystä ja noin 11,000 jäsentä eri osista maata. Talonpoikaisliiton tarkoituksena on kohottaa maataviljelevää väestöä yhteistoiminnan kautta; sen tunnussanana on: »Yksi kaikkien ja kaikki yhden edestä». Samalla kuin se koettaa vaikuttaa jäsentensä kohottamiseksi siveellisessä ja henkisessä suhteessa sekä lainsäädännön parantamiseksi maanviljelyksen eduksi, tahtoo se saada maanviljelyksen kannattavammaksi yhteisesti ostamalla tarveaineita, perustamalla rahalaitoksia herättääkseen säästäväisyyttä ja hankkiakseen edullisempia lainoja, perustamalla yhteisiä kotieläinvakuutuslaitoksia, sanalla sanoen sovelluttamalla osuuskuntalaitoksen periaatetta kaikille mahdollisille aloille maataloudessa. V. 1895 oli liitto jo perustanut 67 paikallista eläinvakuutusyhdistystä ja 39 lainarahastoa.

Samaten kuin Preussissä ja Belgiassa tapaamme Tanskassakin yhdistyselämän järjestettynä, mutta se ei kuitenkaan tee niin virallista vaikutusta kuin edelliset. Sen toiminta on kehittynyt aivan omaperäiseksi, kansan ja maan tarpeitten mukaiseksi. Paikallisia maanviljelysyhdistyksiä, *Landboforeninger,* oli vuonna 1896 jo 99 ja niistä useat verrattain suuria, niin että jäsenluku kaikkiaan nousi yli 53,000. On laskettu että 100 Tanskan maanviljelystä kohti tulee 66 maanviljelijää, jotka ovat jäseniä yhdistyksissä. Paikallisista yhdistyksistä ovat monet jo verrattain vanhoja, perustettuja tämän vuosisadan alkukymmenillä. Nämät paikallisyhdistykset ovat sitten yhtyneet suurempia alueita käsittäviin liittoihin ja nämät taasen yhtyvät ylempänä mainittuun suureen *Det kgl. danske Landhusholdningsselskab*iin, jonka hallintoneuvoston jäsenistä puolet (18) valitaan yhteisissä kokouksissa, toisen puolen valitsevat paikallisyhdistykset hallintopiirittäin. Nämät maanviljelysammattiyhdistykset toimivat kaikilla niillä aloilla kuin Saksankin, paitsi talouspoliittisella. Päätehtävinä näkyy niillä kumminkin olevan kotieläinten näyttelyjen toimeenpane-

minen sekä niitten ja maanviljelystyöväen palkitseminen. Palkinnoiksi saavat ne verrattain runsasta valtioapua. V. 1896 käytettiin eläinten palkitsemiseen valtiovaroja yli 77,000 kruunua ja yhdistysten omia varoja yli 86,000 kr. sekä maanviljelystyöväen palkintoihin valtiovaroja yli 56,000 kr. ja yhdistysten rahoja yli 13,000 kr.

Tanskan maanviljelijäin talouspoliittisia etuja ajamaan perustettiin v. 1893 erityinen agraariyhdistys.

Sweitsissä on niinikään maanviljelijäin ammattiyhdistyselämä vilkasta sekä aivan itsenäistä ja vapaata. Pieniä paikallisseuroja on kaikkialla ja suurempia seuroja niinikään. Mutta ne eivät näytä olevan lähemmin liittyneinä toisiinsa.

Englannissa tapaa maanviljelijäin kesken perustettuja paikallisia keskusteluyhdistyksiä *(Farmers clubs)*, jotka viime aikoina ovat ottaneet tehtäväkseen myöskin ostaa yhteisesti jäseniensä tarpeeksi lannoitus- ja väkirehuaineita. Paikallisklubit yhdistää keskenään Lontoossa oleva keskusklubi.

Pohjois-Amerikassa perusti maalaisväestö jo 1860- ja 1870-luvulla paikallisia klubeja keskusteluja varten jäsenten yhteiskunnallisesta asemasta. Omituisuutena sikäläisille oloille mainittakoon, että vaimotkin ottivat osaa tähän yhteiselämään. Mutta vasta 1880-luvulla sai tämä yhdistymisliike suurempaa vauhtia. Silloin liittoutuivat nuo pienet paikallisklubit suuremmiksi seuroiksi. Ainakin 9 tällaista, suurempaa merkitystä ansaitsevaa liittokuntaa *(Farmers alliances)* on perustettu, ja niihin kuuluu kuhunkin joukko pieniä yhdistyksiä. Nämät »farmers alliances» ovat etupäässä valtiollisia yhdistyksiä, mutta ne ovat myöskin ruvenneet yhteisesti ostamaan maanviljelystarvetavaroita, kuten eurooppalaisetkin yhdistykset.

Nämät liittokunnat ovat koettaneet lopettaa puoluepolitiikkojen ja keinottelijain vehkeilyt, taistella valtiollisissa vaaleissa valtaan päässyttä turmeltunutta kaupitsemista vastaan, saada valituiksi omat ehdokkaansa lakiasäätävään eduskuntaan, siellä esittämään ja puollustamaan heidän etujaan, sanalla

sanoen, liittokunnat ovat perustaneet uuden puolueen, jonka tarkoituksena oli asettua molempien taistelevien, kansanvaltaisen ja tasavaltaisen puolueen väliin, jotka sitä ennen ovat keskenään jakaneet vaalimiesten äänet. Se päämäärä, johon liittokunnat pyrkivät, on määritelty kokouksessa v. 1889 laaditussa yhteisessä ohjelmassa, jonka tärkeimmät pykälät ovat näin kuuluvat:

1. Me tahdomme työskennellä hankkiaksemme maataviljeleville kansaluokille käsitystä taloudellisista ja valtiollisista asioista puolue-ennakkoluuloista vapaassa hengessä.

2. Me tahdomme yhtäläisiä oikeuksia kaikille, emmekä suvaitse, että ketään erityisesti suositaan.

3. Me yhdymme lauseesen: Kaikissa tärkeissä asioissa yksimielisyyttä, kaikissa asioissa rakkautta.

4. Me tahdomme saada aikaan parempaa asiain tilaa tiedollisessa, siveellisessä, yhteiskunnallisessa ja valtiollisessa suhteessa.

Etevin näistä liittokunnista on *National Farmers Alliance and Industrial Union*. Kuten nimestäkin näkyy, on tässä maanviljelijäin yhdistykseen liittynyt suuri työväenyhdistys, joten se on äärettömän mahtava liittokunta, johon jo v. 1890 kuului noin 1,000,000 jäsentä, miehiä ja naisia.

Tämän radikaaliset vaatimukset, sen tavaton toimeliaisuus ja hyökkäävä politiikka ovat saaneet koko tämän liikkeen Amerikassa sangen huomattavaan asemaan. Se alkoi muutamasta pienestä paikallisesta yhdistyksestä Texas'issa. Alussa se kasvoi hitaasti. Vähitellen on se sulattanut itseensä useita muita seuroja ja viime aikoina saanut aikaan jonkunlaisen yhteyden kaikkien näitten yhdistysten välillä. Sen, samaten kuin useampien muittenkin *farmers*-yhdistysten päävaatimukset taloudellisella alalla ovat seuraavat:

1. Kansallispankki on lakkautettava ja sen sijaan perustettava kuntiin pienempiä pankkeja, jotka 2 % korolla lainaavat suoraan kansalle rahaa ottaen lainan vakuudeksi maata tahi pilaantumattomia maanviljelystuotteita.

2. Ulkomaalaisten maanomistaminen on lain kautta kiellettävä, ja valtion on koetettava hankkia itselleen kaikki rautatie- ja muitten yhtiöitten omistama maa, jota ei viljellä, ja pitää sitä avoimena vähäväkisten viljelykselle.

3. Kansallisessa lainlaadinnassa ei ole yhtä taloushaaraa suosittava toisen kustannuksella.

Korkeat tullit välttämättömistä elintarpeista ovat vähäväkisten kansanluokkien hyväksi poistettavat.

Oikeudenmukaisesti progressiivinen tulovero on säädettävä.

Valtiovarain hoidossa on käytettävä suurinta säästäväisyyttä.

4. Jos valtio ei voi tarkasti valvoa kulkuneuvoyhtiöitten toimintaa yhteiseksi hyväksi, tulee valtion ottaa kulkuneuvot omaan hoitoonsa.

Tämä ohjelma on erittäin huomattava siitä, että se, vaikka se on maanviljelijäin hyväksymä, nimenomaan vastustaa korkeita tulleja välttämättömistä elintarpeista. Se on siis tässä kohden aivan päinvastaisella kannalla kuin useitten Euroopan valtioitten maanviljelijäin toivomukset. Tähän lienee syynä se, että amerikalainen yhdistys on pienitilallisten ja että Euroopassa korkeita viljatulleja ovat vaatineet suurtilalliset. Toisena syynä tuohon amerikalaisen ohjelman tullien vastustamiseen on tietysti se, että saman ohjelman ympärille on liittynyt sekä talonpoikia että kaupunkien työväkeä.

Tästä talonpoikain ja työväen liitosta on viime aikoina muodostunut mahtava valtiollinen puolue, jolla viime presidentin vaalissa jo oli oma, paljon ääniä saanut ehdokkaansa, nuori kaunopuhuja BRYAN, mutta sekin on — sanomalehdistä päättäen — vaipunut samanlaiseen puoluepolitiikkaan kuin vanhatkin puolueet, joita se syntyessään oli moittinut.

Edellisessä olemme luoneet pikaisen katsauksen niihin muotoihin, joihin maanviljelijäin ammattiyhdistyselämä on pukeutunut muutamissa sivistysmaissa. Seuraavassa luvussa tah-

domme tutustuttaa lukijata lähemmin siihen muotoon, missä mainittu elämä esiintyy Ranskassa. Syynä siihen, miksi erityisesti olemme valinneet Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset esityksemme aineeksi, on se, että ne ovat mielestämme toiminnaltaan ja kokoonpanoltaan monipuolisemmat sekä itsenäisemmät kuin useampien muitten maitten maanviljelijäin yhdistykset, jonka vuoksi ne ovatkin lyhyessä ajassa kehittyneet nopeammin kuin vastaavat liikkeet monessa muussa maassa.

A. Buchenberger, Agrarwesen und Agrarpolitik. II. Siv. 483–503.

v. Mendel-Steinfels, Landwirtschaftliches Vereinswesen (Handwörterb. d. Staatswissenschaften).

Das landw. Genossenschaftswesen und die sonstige landw. Interessenvertretung in verschiedenen Staaten. (Virallinen julkaisu Itävallassa 1893.)

Landwirthschaftliche Jahrbücher 1883—1893 (Preussin Landes-Ökonomie-Kollegiumin julkaisema.)

P. de Vuyst, Les Associations agricoles en Belgique. Louvain 1896.

N. Heyman, Landbrugsinstitutioner. En samlet oversigt over det danske landbrugsfaglige organisation. København 1897.

— — — — Landboforeningsvirksomhed i fortid, nutid og fremtid. Kjøbenhavn 1897.

E. P. Cheyney, Der Farmerbund in d. Vereinigten Staaten. (Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik. 1892, siv. 132—).

Claudio Jannet, Le socialisme d' état et la réforme sociale. Paris 1890.

TOINEN LUKU.

Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset.

I.

Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten synty ja kehitys 1880- ja 1890-luvuilla.

Ranskan maanviljelyksen ja yleensä maataloudellinen tila näyttää 1880-luvun alussa olleen jokseenkin toivoton. Eräs kirjailija kuvaa sitä m. m. seuraavin sanoin: »Merentakaiset maat täyttivät markkinamme tuotteillaan, heidän huokeasta hinnasta saamansa ja vasta viljelykseen ottamansa alueet tekivät heille mahdolliseksi myydä tavaransa polkuhinnasta; meidän maanviljelyksemme, sellaisena kuin sitä tähän saakka oli harjoitettu, ei voinut kilpailla ulkomaalaisten kanssa: paljon tiloja tarjottiin turhaan myytäväksi, maa oli aivan polkuhinnassa, isot alat jätettiin tykkönään viljelemättä. Maanviljelijät valittivat hätätilaansa ja hallitus sai selvästi huomata valitusten todenperäisyyden, kun se koitti kantaa verojaan maaseudulta.»

Täällä niinkuin muuallakin opettivat maanviljelysteknikot aivan oikein, että oli välttämätöntä hankkia maasta paremman viljelystavan avulla parempia satoja, jos mieli saada tuotantonsa niin huokeahintaiseksi, että se voi kestää kilpailua. Ja tämä oli tullut mahdolliseksi uudenaikaisen tieteen,

maanviljelyskemian avulla. Se oli hankkinut vanhan sivistysmaan maanviljelijälle keinon rikastuttaa lamautunutta peltoaan.

Mutta tämä opetus oli toistaiseksi tullut ainoastaan harvojen hyväksi. Vielä 1880-luvun alulle saakka olivat keinotekoiset lannoitusaineet jääneet Ranskan maanviljelijäin suurelta enemmistöltä käyttämättä. He olivat vielä silloin aivan tietämättömiä maanviljelyksen kehityksestä, viljelivät peltojaan isältä perityllä tavalla. Suuri osa heistä ei tunnustanut lannaksi muuta kuin oman tallinsa takana olevaa läjää. Sen vuoksi olivatkin keinotekoiset lannoitusaineet silloin vielä hyvin kalliita ja kauppiaat, käyttäen hyväkseen talonpojan tietämättömyyttä, tarjosivat väärennettyjä tavaroita. Siitä syntyi yhä suurempi ja tavallaan oikeutettukin epäluulo noita uusia keinoja vastaan.

Mistä siis saada apua tässä kohden? Kuinka voida suojella itseään epärehellisiltä kauppiailta ja tehtailijoilta? Kuinka saada tietää, mitkä olivat kohtuulliset hinnat? Kuinka voida tietää, *mitkä* lannoitusaineet olivat sopivimmat kutakin maanlaatua ja viljaa varten? Ja kuinka vihdoin voida ostaa niitä tarpeelliset määrät, kun juuri niitä tarvittaessa keväällä rahat tavallisesti olivat vähimmillään? Kaikki nämät kysymykset olivat vaikeat vastata varsinkin pieniviljelijäin, niiden, jotka Ranskassa muodostavat maanviljelijäin suuren enemmistön.

Silloin eräs maanviljelysopettaja ryhtyi ratkaisemaan näitä vaikeita kysymyksiä. Hänelle selvisi, että maanviljelijä ei meidän aikanamme tule toimeen olemalla ainoastaan viljelijä, tuottaja, hänen täytyy myöskin ruveta itse kauppamieheksi. Ja tässä tarkoituksessa hän perusti v. 1883 yhdistyksen, joka käsitti maanviljelijöitä *Loir-et-Cher*'in departementistä, ja jonka tarkoituksena oli *yhteisesti* ostaa lannoitusaineita saadakseen ne halvemmalla ja välttääkseen petollisia kauppoja. Sen ohella tuli yhdistyksen koettaa »neuvoa maanviljelijöitä soveliaitten lannoitusaineitten valinnassa, maanlaadun ja eri viljelyslajien

vaatimusten mukaan». Yhdistyksen ensimäinen tilaus oli 80,000 kiloa lannoitusaineita.

Yhdistyksen pyrinnöt menestyivät heti erinomaisesti. Yleistä hämmästystä herätti näet, kun huomattiin, että tällainen yhteistoiminta todellakin voi saada tavarain myyjät kilpailemaan toistensa kanssa ja tarjoomaan tavaransa ennen aavistamattoman huokeista hinnoista, että se voi saada lannoitusaineet tarkastettuina ja hankkia neuvoja niiden käyttämiseen.

Näin on yleensä useimmilla Ranskan maanviljelysammattiyhdistyksillä ollut ensimäisenä käytännöllisenä päämaalina tuo silminnähtävä helppous yhdistyksen kautta ostaa huokealla hinnalla ja takuulla keinotekoisia lannoitusaineita; ja tämä päämaali se on hankkinut yhdistyksille niin paljon jäseniä. Mutta tämä ahdas vaikka samalla erittäin käytännöllinen näkökohta on kuitenkin ollut omiansa ihmeteltävällä menestyksellä ohjaamaan pieniviljelijöitä käsittämään, mitä etuja heillä *yhteistoiminnasta yleensä* voipi olla, että samanlaisia etuja, joita he ovat voittaneet lannoitusaineita ostaessaan, voidaan saavuttaa yhteisvoimin myös muissakin toimissa ja aatteellisemmillakin aloilla.

Mutta liike, joka noin vaatimattomasti alkoi, oli vielä sangen epävarma. Oikeastaan näet tällainen liittoutuminen oli silloin laiton.

Vielä oli näet Ranskassa voimassa vapaamielisen taloustieteen kannattama laki vuodelta 1791, joka kielsi kaikki vapaat yhdistykset. Se näet julisti Ranskan perustuslain vaativan, että kaikki sellaisten henkilöitten yhdistykset, jotka kuuluvat samaan ammattiin, ovat kiellettävät. Ei ollut siis luvallista jonkun ammatin harjoittajille kokoontua neuvottelemaan yhteisistä harrastuksistaan.

Tämä kielto tuli vihdoin kumotuksi lailla vuodelta 1884, joka järjestää ja laillistuttaa *ammattiyhdistykset* yleensä.

Mutta tätä lakia valmistettaessa ei oltu — kuten niin usein muulloinkin viime vuosikymmenillä sekä Ranskassa että muissa maissa on tapahtunut — alussa ollenkaan ajateltu maanviljelijöitä, ainoastaan teollisuuden alalla työskenteleviä kansaluokkia. Edustajakamarissa laki jo hyväksyttiin, ilman että siinä sanallakaan mainittiin maanviljelystä. Vasta viime hetkessä, kun lakia käsiteltiin senaatissa, pistettiin sana »agricoles» (maanviljelys) muutamiin pykäliin.

Ja tästä alkoi uusi aika Ranskan maanviljelyksen kehityksessä. Harvoin on laki voinut saada niin suuria aikaan niin vähässä ajassa kuin tämä laki Ranskan maanviljelyksen alalla. »Se oli Ranskan maanviljelyksen pelastus.» Mutta harvoin lieneekään nähty kansan parhaimpain miesten niin suurella innolla koettavan tehdä uutta lakia tunnetuksi ja auttavan vähäväkisiä sitä hyväkseen käyttämään, kuin tässä tapauksessa.

Ensiksikin Ranskan silloinen sisäasiain ministeri lähetti uuden lain ilmestyessä alaisilleen virkamiehille kiertokirjeen, joka mielestäni on siksi kuvaava nykyajan valtiomiehen käsitykselle virkamiesten tehtävästä ja asemasta, että en malta olla suomentamatta tähän otteita siitä:

Herra prefekti, alkaa hän.

Jos valtion tehtävä yksinomaan rajoittuisi lainmukaisen elämän silmällä pitoon, niin Teillä epäilemättä ainoastaan harvoin olisi syytä ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin.

Mutta Teillä on tärkeämpi velvollisuus. Teidän tulee edistää yhteistoiminnan hengen kehitystä, elähyttää sitä, helpoittaa lain käyttämistä, tehdä se kevyeksi, poistaa ne vaikeudet, jotka epäilemättä esiintyvät puuttuvasta kokemuksesta ja tottumuksesta sen suoman vapauden käyttämiseen. Katsoen niihin tarpeihin, joita tämä laki (21 p. maaliskuuta) täyttää, sen henkeen, niihin suu-

riin toivomuksiin, joita valtio ja vähäväkiset siihen panevat, laajenee, herra prefekti, Teidän tehtävänne, ja lain merkitys on kasvava sitä mukaa missä määrin Te voitte herättää asianomaisissa luottamusta siihen, sekä missä määrin tämä luottamus on hankkiva Teille tilaisuutta palvelemaan heitä. Tästä syystä, herra prefekti, olen katsonut tarpeelliseksi esittää Teille hallituksen käsitystä mainitun lain käyttämisestä.

Tätä lakia laatiessa on hallituksen ja eduskunnan johtavana ajatuksena ollut vähäväkisten kesken kehittää yhteistoimintahenkeä.

Lainsäätäjä on mennyt vieläkin pitemmälle. Vakuutettuna siitä että eri ammatinharjoittajain kesken perustettu yhdistys ei ole niin paljon sota-ase muita kansalaisia vastaan kuin apukeino aineelliseen, siveelliseen ja henkiseen kehitykseen, on hän, saattaakseen yhdistykset tilaisuuteen mahdollisimman suuressa määrässä kehittämään toimintaansa, myöntänyt niille juriidisen persoonan oikeudet. Kun niillä siis on toiselta puolen suuri vapaus, toiselta puolen juriidisen persoonan oikeudet, voivat ne, varmoina tulevaisuudestaan, koota niitä varoja, jotka ovat tarpeelliset sellaisten hyödyllisten laitosten perustamiselle, jotka ovat muille kansoille tuottaneet niin arvaamattomia tuloksia: eläke- ja apukassojen, lainarahastojen, luentojen, kirjastojen, osuuskuntien, tiedonanto- ja paikanhankkimistoimistojen j. n. e. Monet kansat, jotka, vaikka luonto onkin heille ollut vähemmin antelias kuin meille, ovat menestyksellä kilpailleet meidän kanssamme, saavat suuressa määrässä kiittää elinvoimaisia yhteistoimintalaitoksia kukoistuksestaan kaupan, teollisuuden ja maanviljelyksen alalla. Jos Ranska ei tahdo jäädä tässä kilpailussa jäljelle, niin tulee sen seurata tätä esimerkkiä. Senpä vuoksi onkin hallituksen ja kansan eduskunnan toivomus saada ammattiyhdistyslaitos ja ne osuus-

kunnat, joita se on omiansa luomaan, suurimmassa määrässä kehittymään. — — —

viedä. Välttämätöntä siis on, että Te valmistaudutte tähän neuvonantajan ja alttiin apumiehen tehtävään perusteellisesti tutkimalla asiaa koskevaa lainsäädäntöä sekä saman kaltaisia laitoksia Ranskassa ja ulkomailla. Tätä työtä helpoittavat ne asiakirjat, joita hallitus on julkaiseva sekä myöskin tätä seuraava lyhyt selitys mainittuun lakiin 21 p. maaliskuuta.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

WALDECK-ROUSSEAU.
Sisäasiain ministeri.

Tässä kirjeessä on ensiksikin huomiota ansaitseva se into, millä ministeri tahtoo edistää uutta asiaa ja jota intoaan hän tahtoo jakaa virkamiehilleenkin. Sellaista ei liene monessakaan maassa tavattavissa. Mutta lisäksi on meidän merkille pantava se varovaisuus, johon ministeri kehoittaa valtion virkamiehiä: heidän ei tule koskaan olla alkuunpanijoita, ei edes kehoittaa alkuunpanoon, ainoastaan auttaa silloin kuin alkuunpano on asianomaisista itsestään lähtenyt. Oli näet etenkin Ranskassa, mutta myöskin muissa maissa aikaisemmin tehty ikäviä kokemuksia siitä, että valtiomahdit olivat ruvenneet kehoittamaan ja auttamaan vähäväkisten taloudellista yhteistoimintaa. Siitä oli lähtenyt ainoastaan kuolleena syntyneitä kokeita taikka petollisia affääriyrityksiä, joista tuli vahinkoa sekä yksityisille että valtiollekin. Sen vuoksi on Ranskan valtio meidän aikoinamme ollut hyvin varovainen tässä suhteessa.

Mutta nämät hallituksen tekemät pyrinnöt eivät sittenkään olisi voineet yksin toimittaa kovin suuria, elleivät ne heti alusta olisi saaneet voimakasta apua innokkailta kansanystäviltä eri tahoilta. Mielihyvällä Ranskassa mainitaan ihmisystävällisiä suurtilallisia korkeimmista piireistä, senaattoreja ja eduskunnan jäseniä, korkeita virkamiehiä, professoreja ja muita oppineita, jotka ovat uhranneet paljon työtä uuden asian hyväksi. He ovat yhdistysten perustajina ja johtajina antautu-

neet useimmiten palkattomiin ja epäkiitollisiin, mutta aina suurtöisiin ja huolekkaisiin toimiin.

Erityisesti on huomattava se tehokas apu, minkä *Ranskan maanviljelijäin seura* (Société des Agriculteurs de France), tuo voimakas, sekä koti- että ulkomailla suurta arvoa nauttiva laitos, jossa tätä nykyä on noin 10,000 jäsentä, on antanut. Se käsitti heti alusta, että ammattiyhdistyslaitos voisi tehdä Ranskan maanviljelykselle suuria palveluksia. Se ottikin jo — niin sanoakseni — syntymästä saakka tuon uuden aatteen omakseen ja on menestyksellä levittänyt ja kehittänyt sitä.

Seurassa asetettiin lakimiehistä kokoonpantu komitea antamaan vasta perustetuille tahi perustettaville ammattiyhdistyksille tarpeellisia neuvoja uuden lain käyttämisessä, jonka sanat, tahallaan säädettynä epämääräisiksi, voivat antaa aihetta erimielisyyteen; seuran toimesta julaistiin »Käsikirja maanviljelysammattiyhdistyksiä varten»; kaikenlaisia malleja sääntöjä, jäsenluetteloja ja virkakirjeitä varten tarjottiin ammattiyhdistysten perustajille: koetettiin siis heiltä poistaa kaikki vaikeudet. Tärkeintä oli kuitenkin sekä paikkakunnallisen toiminnan kehoittamiseksi että luottamuksen herättämiseksi niihin etuihin, joita maanviljelyksellä voisi olla uudesta yhdistymismuodosta, että pantiin toimeen sarja kokouksia ympäri maata. Näihin kokouksiin eräs seuran toimikunnan jäsen, Deuzy, matkusti levittämään tietoja tuosta hyvästä uutisesta, herättämään kansaa lämpimin sanoin, kehoittamaan sitä yhteisvoimin puollustamaan itseään. »Uusi laki — sanoi hän yhdessäkin puheessaan — sisältää, jos te voitte käyttää sitä hyväksenne, maanviljelyksen uudelleen herättämisen ehdot ja onnen. Me tahdomme voimakkaan liiton kautta hankkia maanviljelijöille keinoja kestämään taistelua ulkomaista kilpailua vastaan; me tahdomme että kylmille jääneet talot jälleen saavat asujamia ja eloa — — — —»

Sanoja seurasi vilkas toiminta. Maanviljelysammattiyhdistyksiä rupesi nousemaan alituisesti uusia. Vaikka tietysti

moni heikko taimi on muutaman vuoden elettyään kuivanut pois, on yhdistysten lukumäärä kumminkin kasvanut vilkkaammin kuin kukaan olisi voinut odottaakaan.

Yhdistyksiä oli näet	v. 1884	5.
	v. 1888	461.
	v. 1891	727.
	v. 1894	1,423.
	v. 1896	1,700.

Montako jäsentä kaikkiaan kuuluu Ranskan maanviljelysammattiyhdistyksiin, sitä näkyy olevan mahdoton tarkalleen määrätä. V. 1891 mainitaan yhteenlasketun jäsenluvun olleen niissä yhdistyksissä, joista tietoja saatiin, noin 237.000. V. 1893 oli sama luku 318,800. Mutta tätä lukua ROCQUIGNY täydellä syyllä epäilee aivan liian pieneksi. Ensiksi löytyy suuri joukko yhdistyksiä, jotka eivät ilmoita olemassaoloaan viranomaisille. toiseksi tilaston tiedot eivät ole hetikään kaikista yhdistyksistä vereksiä, vain päinvastoin monen vuoden vanhoja. ROCQUIGNY on tehnyt tutkimustaan varten tiedustuksia ja laskuja, ja sai niitten nojalla koko lukumäärän v. 1893 noin 600,000:ksi. Niitten laskujen mukaan, joita olen voinut tehdä, ei tämä lukumäärä olisi ollenkaan kasvanut seuraavaan vuoteen (1894), päinvastoin alentunut noin 550,000:een. Vaikka tätä laskeutumista jossakin määrin voisi selittää tässä alempana esittämäni tutkimus yhdistysten lakkauttamisesta ja sen syistä, en kumminkaan uskalla väittää, tietojen epävarmuuden ja vanhuudenkin tähden, tulokseni erehtymättömyyttä, koska eräs yhteistoimintaliikkeen parhaimpia tuntijoita Ranskassa, tunnettu kansataloustieteen tutkija GIDE, on äskettäin julkaisemassaan esityksessä asiasta väittänyt lukumäärän v. 1895 olleen lähes 1,000,000. Huomattava on vielä se tosiasia, että maanviljelysammattiyhdistysten liitot mainittuna vuonna käsittivät 510 yhdistystä ja 450,000 jäsentä. Silloin pitäisi liittojen ulkopuolella olevilla yhdistyksillä olla saman verran jäseniä, vaikka tietysti vähäpätöisimmät ja vähälukuisimmat ovat jääneet liit-

toihin yhdistymättä. Vielä v. 1897 pidetään 680,000 korkeimpana mahdollisena lukuna.

Joka tapauksessa nämät epävarmatkin laskut osoittavat, että tämä ammattiyhdistyslaitos muodostaa Ranskan maanviljelyksen historiassa mitä ilahduttavimman lehden.

Kun ajattelemme, että kaikki tämä on tapahtunut yhdellä ainoalla vuosikymmenellä maassa, jossa sekä entinen lainsäädäntö että varemmin vallalla ollut yleinen mielipide ja kansan luonne on ollut vastustamassa asiata, niin voimme tästäkin päättää, miten mahtavan elinvoimainen vähäväkisten yhteistoiminta-aate oikeastaan on.

Sillä kun ajattelemme, että kukin yhdistyksen jäsen edustaa maalaiskotia, jossa arvatenkin on keskimäärin 5 jäsentä, niin näemme, että noin 3 miljoonan väestö tuntee yhdistyselämän siunausta Ranskan maaseudulla.

Tällä vilkkaalla edistymisellä on kumminkin varjopuolensa: joka vuosi on luonnollisesti usea ammattiyhdistys lakkauttanut toimintansa. Tietoja en ole tavannut muilta vuosilta, kuin 1891, jolloin hajoitettujen yhdistysten lukumäärä oli 52; sen lisäksi olen tehnyt laskuja vuodelta 1894, jolloin lakanneitten luku oli 97. »Miestappo» on siis ollut jokseenkin suuri, jopa niinkin suuri, että se voisi arveluttaa meitä ulkomaalaisia, jotka tahdomme tutustua tähän liikkeesen, saadaksemme siitä oppia omien olojemme parantamiseen. Mutta kun tähänkin ilmiöön lähemmin tutustumme, niin huomaamme, että sen ei tarvitse ainakaan meitä peloittaa.

Enimmät niistä maanviljelysammattiyhdistyksistä, jotka ovat lakanneet, tahi joitten jäsenluku on vähentynyt, ovat näet tavattavana Etelä-Ranskassa ja sielläkin melkein yksinomaan viininviljelysseuduilla. Viininviljelijät, jotka alussa perustivat enimmät ammattiyhdistykset, liittoutuivat yleensä aivan pieniin yhdistyksiin, jotka kyllä olivat omiansa puollustamaan viinikenttiä niiden vihollisia, hyönteisiä vastaan, mutta eivät soveltuneet puollustamaan viininviljelijäin tärkeitä *taloudellisia*

etuja. Ja tätä olisi v. 1893 tavattoman hyvän sadon tuottama ahdinkotila vaatinut. Olisi tarvittu laajempia tietoja ja suurempia, mahtavampia yhdistyksiä, jotka olisivat kyenneet tutkimaan asiaa ja pontevuudella esittämään yhdistysten tarpeita viranomaisille. Sellaista puuttui yleensä viininviljelysyhdistyksiltä, ja sen vuoksi on niitä melkoinen osa niin pian hajonnut. Lisäksi tuli vielä pari asianhaaraa, jotka ovat erittäin kuvaavia. Kun kesällä 1893 kuivuus esti viinikenttien loistautien leviämistä, jota vastustamaan niin suuri luku yhdistyksiä etupäässä oli perustettu, niin viininviljelijä heti antautui siihen väärään varmuuteen, että loistauti muka olisi ainaiseksi voitettu, jätti ostamatta tarvittavat aineet ja erosi yhdistyksestä. Eräällä toisella viininviljelysseudulla on huomattu, että suuri lukumäärä viininviljelijäyhdistyksiä on lakannut sen vuoksi, että niiden yritykset keinotekoisilla pilvillä suojella viinikenttiään keväthalloilta eivät onnistuneet.

Toinen syy maanviljelysammattiyhdistysten lakkauttamiseen on selvästi nähtävänä siinä, että useat pienet yhdistykset ovat syntyneet ulkoapäin tulleen kehoituksen johdosta, DEUZY'N y. m. asianharrastajain innostuttavien puheitten ja kirjoitusten herättäminä, ilman että paikkakunnalla on ollut kykenevää johtoa tahi kyllin yritteliäisyyttä ja taloudellista käsitystä. Näitten pienten yhdistysten jäsenet ovat silloin nähneet edullisemmaksi liittyä suurempiin yhdistyksiin. Tällainen kehitys on näin alussa aivan luonnollinen ja luultavaa on vielä, että alituisesti tulee syntymään tällaisia horjuvia yhdistyksiä, joitten olemassaoloa on vaikea huomata, ja joitten jäsenillä ei ole edes sen verran tointa, että ne pystyisivät hajottamaan yhdistyksensä. Tätä ei tarvitse huolehtia.

Vihdoin on kolmaskin syy nähtävänä maanviljelysammattiyhdistysten vähenemiseen. Ja se on siinä, että kun suuret ammattiyhdistykset huomaavat liikkeensä kasvavan siinä määrässä, että sitä on vaikea hoitaa ammattiyhdistyksenä, niin ne perustavat osto- ja myyntiosuuskuntia, jotka ovat pelkkiä

affääriyrityksiä. Ja tästähän ei ole mitään pahaa sanottavaa. Mutta se se on herättänyt tämän liikkeen ystävissä arveluita, että kun osuuskunta perustetaan, niin ammattiyhdistys samalla lakkautetaan eli muodostetaan osuuskunnaksi. Silloin näet paikkakunta jääpi ilman sitä tietopuolista, siveellistä ja yhteiskunnallista kasvatusta, jota ammattiyhdistyksillä tarkoitetaan, ja jota he monin paikoin ovat osoittaneet voivansa antaa. Sen vuoksi onkin v. 1894 Lyonissa kokoontunut ammattiyhdistyskongressi lausunut paheksumisensa tällaisista toimista, ja liikkeen johtajat näkyvät aikovan ottaa asian tarkemman tutkimuksen alaiseksi.

*

Edellisessä mainittiin, miten ensimäinen maanviljelysammattiyhdistys alkoi toimintansa ostamalla lannoitusaineita. Samanlainen on ollut useimman yhdistyksen alku. Mutta yhdistysten ohjelma oli luonnollisesti lavennettava, jos mieli täyttää kaikkia maanviljelijäin tarpeita. Huomattuaan, että yhteinen lannoitusaineitten ostaminen oli onnistunut, tahtoivat maanviljelijät samoilla perusteilla ostaa myöskin maanviljelyskoneita, siemeniä, väkirehuja, sanalla sanoen kaikkea, mikä oli maanviljelyksessä tarpeen. Lisäksi koetettiin, koskapa maanviljelijät ovat tuottajia suuremmassa määrässä kuin ostajia, käyttää yhdistystä hankkimaan parempaa menekkiä ja tuottavampaa maanviljelystuotteiden myyntiä, joka onkin paljoa vaikeampi tehtävä, kuin osto.

Tämä yhdistysten taloudellinen toiminta oli erittäin tehoisa vetämään puoleensa pienitilallista väestöä, koska tämä helposti voi nähdä, että yhdistykseen kuulumisesta tulisi olemaan kouraan tuntuvaa hyötyä. Mutta kun nämät kerran ovat tulleet yhdistykseen, ovat he tavallisesti pian oppineet käsittämään, että tässä ei ollut kysymys ainoastaan muutamien pennien voitosta tahi luujauhosäkin oikeasta tehdashinnasta. He oppivat että kysymyksessä oli suuret taloudelliset ja yhteiskunnal-

liset yhteiset edut. Ja siitä juuri on ollut seurauksena, että harvat ovat ne maanviljelijäin ammattiyhdistykset, joitten toiminta rajoittuisi noihin aineellisiin kauppatehtäviin: melkein jokainen yhdistys on ottanut ohjelmaansa seuraavat 1884 vuoden yhdistyksiä koskevan lain väljät sanat: yhdistyksen tarkoituksena on tutkia ja puollustaa maanviljelijäin etuja.

Tutustukaamme yhteen tällaisen yhdistyksen ohjelmaan. Olen valinnut esimerkiksi erään toimeliaimman yhdistyksen (*Indre*'n, jossa oli v. 1893 noin 3,400 jäsentä).

»Ammattiyhdistyksen tarkoituksena on yleensä tutkia ja puollustaa maanviljelyksen taloudellisia etuja, ja erityisesti:

1) tutkia ja esittää kaikenlaisia parannuksia lainsäädännön ja talouden alalla, saattaa ne viranomaisten huomioon ja toimia niiden toteuttamiseksi, mitä erittäin tulee maan rasituksiin, rautatiemaksuihin, kauppasopimuksiin, tullimaksuihin, erikoisoikeuksiin, markkinapaikkoihin j. n. e.

2) työskennellä maanviljelysopetuksen hyväksi ja ammattitietojen levittämiseksi, sekä toimeenpanemalla oppikursseja ja kokouksia, jakelemalla kirjasia, perustamalla kirjastoja että muilla keinoin.

3) ehdottaa ja toimittaa viljelyskokeita ja kokeita lannoitusaineilla, koneilla ja työaseilla sekä muita keinoja, joitten tarkoituksena on helpoittaa työtä, vähentää viljelyskustannuksia ja lisätä tuotantoa.

4) kehoittaa, perustaa ja johtaa taloudellisia laitoksia, kuten maanviljelyskrediittiyhdistyksiä, osto- ja myyntiosuuskuntia, apukassoja, eläkekassoja, vakuutuslaitoksia, tiedonantotoimistoja y. m.

5) olla välittäjänä maanviljelystuotteiden myynnissä sekä lannoitusaineitten, siementen, koneitten, kotieläinten ja kaikenlaisten maanviljelyksessä tarvittavien tavarain ostossa, siten hankkiakseen jäsenilleen sen hinnanalennuksen, minkä ammattiyhdistys saapi.

6) valvoa sellaisia tavarain hankkimisia, joita tehdään yhdistyksen jäsenille, tahi joita he tekevät muille, saadakseen ne rehellisiksi ja poistaakseen petoksia.

7) antaa tietoja ja neuvoja kaikissa maanviljelystä koskevissa kysymyksissä sekä hankkia välitysmiehiä ja asiantuntijoita maanviljelijäin kesken syntyneitten riita-asiain ratkaisemista varten.»

Samanlaisia tahi vähän eroavia ohjelmia ovat hyvin useat Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset ottaneet itselleen, varsinkin ne, jotka ovat syntyneet Ranskan Maanviljelijäin seuran vaikutuksesta. Tässä nähdään varsin selvästi sitä yhteishenkeä, jonka tarkoituksena on kaikista saman ammatin harjoittajista tehdä suuri elävä ja pysyvä kokonaisuus, kunta, joka liikkuu vapaasti nykyajan yhteiskunnassa, vaikuttaen vastoin sitä yksin elämistä, sitä taloudellista individualismia, joka jo kauvan on tehnyt maalaisväestön voimattomaksi yleisessä kilpailussa.

Tällaisessa vapaaehtoisessa yhdistyksessä täyttää kukin paikkansa, hän yhtyy kaltaistensa kanssa luonnollisista syistä ja työskentelee yhteishyvää varten siinä varmassa tiedossa, että yhteistoiminnasta on hyötyä hänelle itselleen, samalla kuin hän sillä hyödyttää muitakin.

Mutta ohjelman laatiminen ja ohjelman toteuttaminen, ne ovat useinkin tässä maailmassa kaksi eri asiaa. Käykäämme seuraavassa tarkastamaan, missä määrin nämät yhdistykset ovat voineet täyttää niitä vaatimuksia, joita he omistaessaan tuollaisen monipuolisen ohjelman ovat itselleen asettaneet.

II.

Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten toiminta.

Ranskan ammattiyhdistysten toiminta maanviljelyksen kohottamiseksi on jo lyhyellä ajalla ollut hyvin monipuolinen; voipi sanoa, että yhdistykset jo ovat koettaneet auttaa maanviljelijöitä kaikilla niillä moninaisilla aloilla, joilla heidän on liikkuminen.

Kun tarkastaa niiden historiallista kehitystä, niin näkee, että ne ovat toiminnassaan seuranneet sääntöä: *Primo vivere, deinde philosophari,* ensin elää, sitten filosofeerata. Ja täytyy sanoa, että on ollut ainakin siinä suhteessa onnellista, että sen kautta on saatu kansa itse, pienet maanviljelijätkin heti alusta liikkeeseen, innolla ottamaan siihen osaa ja ohjaamaan sitä. Sillä siihen aikaan, jolloin tämä ammattiyhdistyslaitos aloitti vaikutuksensa, oli Ranskan maanviljelijöillä kysymys elämästä, olemassaolosta polttavin, se, joka piti mielet vireillä.

Ensimäinen palvelus, minkä siis silloin voi tehdä Ranskan maanviljelykselle, oli sen olemassaolon varmistaminen, saattaminen maanviljelijä paremmin ansaitsemaan jokapäiväisen leipänsä, ostamaan tarpeensa ja myymään tavaransa edullisemmin. Ja ilman tätä tärkeätä palvelusta olisivat ehkä toiset, aatteellisemmat pyrinnöt, jääneet häneltä ymmärtämättä.

Toiseksi maanviljelijä kaikkialla meidän päivinämme tarvitsee opetusta, valistusta; hänen tulee menestyäkseen voida seurata niitä parannuksia maanviljelyksen alalla, joita tehdään

sekä tieteellisten keksintöjen että käytännöllisten kokeitten johdosta. Jotta hän edullisemmin voisi ostaa tarpeensa, viljellä maatansa ja myydä tuotteensa, tulee hänen oppia paljon: siinä on siis toinen ryhmä palveluksia, joka läheisesti liittyy edelliseen, ja joita ammattiyhdistys on erittäin sovelias tekemään jäsenilleen.

Mutta ammattiyhdistysten ei tule supistaa toimintaansa ainoastaan ensi hetken aineellisten tarpeitten tyydyttämiseen, vaan myös katsoa pitemmälle tulevaisuuteen; niiden tulee ottaa selkoa ammattinsa yleisistä tarpeista ja koettaa tyydyttää niitä. Sen vuoksi on syytä tarkastaa maanviljelyksen suhdetta muihin elinkeinoihin, valtioon ynnä ulkomaan maanviljelyksen tuotantoon. Se kansantaloudellinen tehtävä, jonka maanviljelysammattiyhdistys täten on saanut meidän aikamme yhteiskunnassa, missä kaikki erityisedut niin tehokkaasti puollustavat itseään ja koettavat tarpeen mukaan liittoutua, on erittäin suuri.

Vihdoin tulee ammattiyhdistysten tavotella vieläkin korkeampia tehtäviä: yhteiskuntaluokkain lähentämistä toisiinsa, veljellisen yhteistunnon kohottamista heissä, vähäväkisten tilan parantamista. Niiden tulee käyttää hyväkseen sitä liittoa, minkä ne järjestävät yhteisten etujen nimessä, siinä osaltansa työskennelläkseen yhteiskunnallisen rauhan, tuon vuosisatamme suuren toivomuksen, saavuttamiseksi.

Käykäämme nyt lähemmin tarkastamaan, miten yhdistykset täyttävät nämät moninaiset tehtävänsä, ja alottakaamme, kuten nekin, niiden toiminnalla aineellisen toimeentulon parantamiseksi.

I. Aineellinen toiminta.

a) Maanviljelystarvetavarain oston välitys.

Ensimäiset maanviljelysammattiyhdistykset, niinkuin on mainittu, eivät asettaneet itselleen mitään muuta päämäärää, kuin lannoitusaineitten yhteisoston. Tämä osto oli vaikeata

pienitilallisille, koska niillä ei ollut tarpeeksi tietoja eikä tarpeeksi varoja sellaiseen kauppaan, jonka vuoksi he helposti joutuivat välikauppiaitten petkutuksen alaisiksi. Maanviljelysammattiyhdistykset ovat Ranskassa tehneet tuon kaupan hyvin yksinkertaiseksi, mutta samalla hyvin edulliseksi jäsenilleen.

Se tapahtuu seuraavalla tavalla:

Yhdistyksen toimisto kehoittaa kiertokirjeen tahi yhdistyksen aikakauskirjassa julaistun ilmoituksen kautta jäseniään lähettämään tilauksensa toimistoon: ne ovat lähetettävät määräpäivänä, tavallisesti kahdesti vuodessa, kevät- ja syystarpeita varten. Kun nämät tilaukset ovat lasketut yhteen ja ryhmitetyt, nousee summa useinkin miljooniin kg keinotekoisia lannoitusaineita. Helposti käsittää, että yhdistys täten on mahtava ostaja ja voipi siis edullisesti keskustella tehtaitten tahi tukkukauppiaitten kanssa hinnoista sekä saada suuria hinnanalennuksia. Kun tavarat on ostettu, jakelee yhdistys ne jäsenilleen ja ottaa itselleen kustannustensa suorittamiseksi aivan vähäpätöisen prosentin hinnasta.

Sellainen on periaate; mutta käytännössä eivät kaikki maanviljelysammattiyhdistykset toimi samalla tavalla. Muutamat hierovat kauppaa jo ennen tilaussumman lopullista määräämistä muutamien itse valitsemiensa hankkijain kanssa. Toiset taas panevat toimeen huutokauppoja hankkijain kesken kehoittaen näitä lähettämään enemmän tai vähemmän määriteltyjä hankintatarjouksia. Nämät hankintatarjoukset vaaditaan kontrahdin muodossa, ja niiden määräykset ovat tavallisesti hyvin ankaria myyjille. Pieninkin viivytys tilausten suorittamisessa velvoittaa hänet edeltäkäsin määrättyyn vahingonkorvaukseen; jos lannoitussekoituksista puuttuu vähäisinkin määrä jotakin erityistä ainesta, tulee hänen suorittaa korvauksena puuttuvan ainesmäärän arvo kaksin- tai kolminkertaisesti. Mutta kovin ehto, jonka useat yhdistykset asettavat, on se, että yhdistys ei sano varmaan tilattavan määrän

paljoutta, vaan tahtoo siitä huolimatta tietää eri laatuisten lannoitusaineitten hinnat. Kun näet tarjoukset tavallisesti tehdään useita kuukausia ennen kuin maanviljelijät tarvitsevat lannoitusaineita, ja kun on hyvin vaikeata saada heitä edeltäkäsin määräämään tarpeensa, ovat yhdistysten toimistot ruvenneet käyttämään hyväkseen kilpailua hankkijain kesken ja voivat saada nämät määräämään hintansa sen mukaan, paljonko yhdistys osti edellisenä vuonna. Siten tulee yhdistyksen hankkijaksi se, joka määrää alhaisimman hinnan.

Helposti ymmärrettävää on, että hankkija yksin on sidottu tarjouskontrahtiin ja vieläpä sidottu ehdoilla, jotka eivät turvaa häntä mahdollisista vahingoista.

Ammattiyhdistys sitoutuu kyllä, se on totta, ainakin siveellisesti, tekemään häneltä kaikki ne tilaukset, jotka se saapi jäseniltään; mutta yhdistyksen jäsenet eivät ole persoonallisesti sitoutuneet mihinkään; he ovat siis vapaat tilaamaan muualta, ja niin suurtilalliset välistä tekevätkin. Näin voi käydä, jos sillä ajalla, mikä on kulunut hintojen sopimisesta tavarain hankintaan, hinnat ovat alenneet; silloin hankkija luonnollisesti saapi aivan vähän tahi ei yhtään tilausta eikä siis ansaitse kontrahdillaan mitään; jos sitä vastoin hinnat ovat nousseet voi yhdistys lähettää hänelle suurempia tilauksia kuin hän odottikaan, ja kun hän on pakoitettu hankkimaan tavaraa ennen sovitusta hinnasta, tulee hänelle tappiota.

Näemme siis, miten tämä menettelytapa antaa ammattiyhdistykselle kaikki edut, hankkijoille kaiken vastuun. Mutta tämä arvatenkin tulee muuttumaan, niin pian kuin maanviljelysammattiyhdistykset kokemuksesta huomaavat itselleen olevan edullista, että he eivät käytä väärin valtaansa kauppiaita kohtaan, jotka taas puolestaan, kaikesta huolimatta, yhdistyksissä näkevät parhaimmat ostajansa.

Joka tapauksessa tästä huomaa, millä voimalla ammattiyhdistyslaitos voipi edustaa jäsentensä etuja kauppa-asioissa. Ostajia ei voisi paremmin suojella.

Mutta tähän ei yhdistyksen tehtävä vielä rajoitu, ei edes lannoitusaineitten ostamisessa. Voidakseen pienitilallisille helpoittaa keinotekoisten lannoitusaineitten käyttämistä, ovat useimmat yhdistykset suurimpiin ostopaikkoihin laittaneet lannoitusainevarastoja, joista maanviljelijä tarpeensa mukaan voi ottaa muutamat säkkinsä, tarvitsematta kuitenkaan maksaa kalliimpia hintoja, kuin suurtilallinenkaan.

Yleensä yhdistykset eivät vastaa niistä sitoumuksista, joita jäsenet ovat tehneet, eikä niitten tilausten maksamisesta, joita ne ovat välittäneet. Ainoastaan vähäinen määrä niistä on ruvennut tällaiseen yhteistakaukseen. Tästä seuraa, että myyjän täytyy, saadakseen maksua tavaroistaan, olla tekemisessä jokaisen yksityisen ostajan kanssa, aivan pienistäkin summista. Jokaisen laskun tulee olla yhdistyksen toimiston hyväksymän; tämäkin määräys tarkoittaa ainoastaan yhdistyneitten etujen valvomista. Vekselit ovat maksettavat ostajien kotona määräpäivänä, joka on määrätty hankintakontrahdissa, yhden, kahden tahi kolmen kuukauden kuluttua tavaran vastaan ottamisesta.

Säännöllisesti toimivissa yhdistyksissä tuskin koskaan tapahtuu, että kauppiaitten vekseliä protesteerattaisiin: yhdistyksen jäsen, joka täten jättäisi sitoumuksensa täyttämättä, eroitettaisiin yhdistyksestä. Tätä on tärkeä huomauttaa: siitä näemme, kuinka Ranskan maanviljelijät lyhyessä ajassa ovat oppineet hyveen, jota heiltä kauvan on puuttunut, nimittäin rehellisiä kauppatapoja, täsmällisyyttä ja kunnioitusta määräpäivää kohtaan; maalaiskansa on siten ammattiyhdistysten vaikutuksesta kypsynyt maanviljelyskrediittilaitoksia käyttämään.

Merkittävimpiä tuloksia maanviljelysammattiyhdistysten toiminnasta tällä alalla on suuri hintojen aleneminen, josta eivät ole tulleet osallisiksi yksinomaan yhdistysten omat jäsenet, vaan yleensä kaikki maanviljelijät. Hintojen laskeutuminen on yleensä kaikista Ranskassa valmistetuista lannoitus-

aineista niin suuri, että hinnat nykyään arvioidaan 25 % alemmiksi kuin v. 1885, jolloin yhdistysten toiminta alkoi, muutamista lajeista 40 à 50 %kin.

Tässä on siis silmiemme edessä todellinen mullistus, jos ajattelee niitä koronkiskurihintoja, joita varsinkin Ranskan pieniviljelijät ennen saivat maksaa, ostaessaan kyläkauppiailta, jotka olivat lähikaupungin kauppiaan asiamiehiä.

Tämän ohella on tavarain laatu suuressa määrässä parantunut. Yhdistykset vaativat nim. näytteitä ja analyyseja taikka toimittavat itse näitä ja tarjoovat siten jäsenilleen suurimman mahdollisen varmuuden. Tämän kautta ovat ennen tavalliset petokset tällä alalla kokonaan lakanneet.

Tässä muutamia numeroita, joista jo voinee saada aavistusta yhdistysten merkityksestä välittäjinä tässä kaupassa. Maanviljelysammattiyhdistys *Loire-Inférieure*'ssä (5,100 jäsentä) osti v. 1893 keinotekoisia lannoitusaineita 900,000 markalla, yhdistys *Sarthe*'ssa (6,000 jäsentä) 800,000 m., *Indre*'ssä (3,400 jäsentä) 560,000 m., *Cher*'issä (1,800 j.), *Loiret*'issa (6,700 j.), *Mayenne*'ssa (2,000 j.), *Vaucluse*'ssa (1,000 j.) 400,000 m. jokainen.

Erään yksityisen yhdistyksen liikkeen kehitystä kuvaavat seuraavat numerot.

Provins'in arondissementin maanviljelysammattiyhdistys (740 jäsentä) osti tekolantaa:

v. 1884	360,400	kiloa	69,447	markan	arvosta.
1886	1,765,100	»	292,434	»	»
1889	2,946,900	»	493,176	»	»
1893	3,788,000	»	582,121	»	»

Kaikkiaan v. 1884—1893 25,258,400 kiloa 3,944,727 markan arvosta.

Laskujen mukaan ei ostettujen keinotekoisten lannoitusaineitten arvo Ranskassa v. 1870 noussut täyteen 52 miljoonaan markkaan vuodessa; v. 1885, jolloin ammattiyhdistykset aloittivat toimensa, arvioitiin sama summa 60 miljoonaksi markaksi, mutta v. 1892 se laskettiin jo 120 miljoonaksi ja lyhyessä

ajassa sen luullaan voivan nousta aina 400 miljoonaan. Tähän viimeksi mainittuun lukuun on kuitenkin laskettu myöskin kaikenlaiset vahingollisten hyönteisten sekä loiskasvien ja -eläinten hävitysaineitten arvo, jotka muutamia vuosia sitten tuskin olivat tunnettuja, mutta joitten käyttäminen vuosi vuodelta on vilkkaasti kasvanut.

Luonnollisesti tämä suuremmoinen mullistus lannoitusaineitten kaupassa ei voinut tapahtua ilman mitä kiivainta vastustusta asianomaisten välikauppiaitten puolelta. Nämät koettivat kaikin tavoin puollustaa etujaan. Sanomalehdissä käytiin sotaa uhkaavaa vaaraa vastaan; virkamiesten kautta koetettiin saada maanviljelysammattiyhdistysten kaupanvälitystoimet kielletyiksi; ja kun nämät keinot eivät auttaneet, niin mentiin niin pitkälle, että käännyttiin Pariisin Kauppakamarin kautta hallituksen puoleen pyynnöllä, että se tulkitsisi v:n 1884 lain siten, että se muka ei oikeuttaisi maanviljelysammattiyhdistyksiä minkäänlaisiin kaupanvälitystoimiin, ainakaan ei ilman viranomaisten antamaa lupaa eikä elinkeinoveroa suorittamatta. Mutta tähän pyyntöön tuli silloiselta kauppaministeriltä selvä vastaus (v. 1888): hän selittää jyrkästi että maanviljelysammattiyhdistysten kaupanvälitykset eivät ole varsinaista kaupantekoa. Kaupantekoon ei kuulu näet ainoastaan ostaminen, vaan myös että ostaminen tapahtuu tarkoituksessa myydä tavarat toiselle ja saada siitä voittoa. Mutta sitähän maanviljelysammattiyhdistykset eivät tee: ne ostavat tavaroita jäsentensä tarpeeksi, tavoittamatta erityistä kauppavoittoa. Ja ministeri lisää vielä, että hänen mielestään koko tuolla 1884 v:n lailla ei olisi maanviljelijälle minkäänlaista todellista merkitystä, jos se ei myöntäisi tuollaista kaupanvälitysoikeutta. Mutta toiselta puolen, jatkaa ministeri, ei näillä yhdistyksillä ole oikeutta myydä maanviljelystarvetavaroita yhdistyksen ulkopuolella oleville henkilöille eikä välittää muitten tavarain ostoa, kuin sellaisten, joita suorastaan käytetään ammatin harjoittamiseen.

Näin Ranskan kauppaministeri.

Välikauppiaat eivät ole siis voineet voittaa mitään kiukkuisella kateudellaan, heidän on täytynyt rauhoittua. Ja tähän rauhoittumiseen on heillä mielestäni syytäkin. Sillä voipipa väittää, että maanviljelysammattiyhdistyslaitos on toiselta puolen edistänytkin lannoitusaineitten kauppaa, siten nimittäin, että näitten aineitten käyttäminen on Ranskassa viime vuosikymmenellä kasvanut erittäin suuressa määrässä, kuten edellä osoitettiin.

Mutta lannoitusaineet eivät ole ainoa kauppatavara, jota yhdistykset ovat hankkineet, vaikka ne useimmilla seuduilla ovatkin tärkeimpinä pidettävät.

Tärkeän sijan ottavat tietysti myöskin maanviljelyskoneet ja -työaseet. Monin seuduin ovat maanviljelijäin työaseet muutamissa vuosissa täydellisesti muuttuneet. Ja siihen eivät ole vaikuttaneet ainoastaan ne edulliset kauppaehdot, joita yhdistykset voivat tarjota, vaan myös ne keskustelukokoukset, kilpailut ja käytännölliset kokeet, joita yhdistykset ovat panneet toimeen.

Sitä paitsi ovat ammattiyhdistykset hankkineet jäsenilleen edullisilla hinnoilla kaikenlaisia siemeniä, väkirehuja karjalle, suoloja, hiiliä y. m. s. Viininviljelysseuduilla hankkivat ammattiyhdistykset etupäässä niitä kemiallisia aineita, joita viininvalmistusta varten suurissa määrin tarvitaan.

Kaikki maanviljelyksessä tarvittavat tavarat ovat sitä laatua, että ammattiyhdistykset Ranskan lain mukaan ovat oikeutetut ostamaan niitä jäseniänsä varten.

Mutta muutamat ammattiyhdistykset ovat tahtoneet mennä vielä pitemmälle, ostaen myöskin ruokatavaroita, vaatteita y. m. s., tehdäkseen jäsenilleen mahdolliseksi myöskin talouden jokapäiväisissä menoissa saada hyötyä yhteisostosta. Nämät tavarat eivät kuitenkaan ole ammattiin kuuluvia, ja sellaisina v:n 1884 laki kieltää niiden oston ammattiyhdistyksiltä. Sen vuoksi ovatkin kauppiaat muutamin paikoin saaneet virkamiehet kiel-

tämään näiden kauppojen tekemisen. Ne kuuluvat Ranskan lain mukaan osuuskuntien alaan, joista lähemmin tämän esityksen toisessa osassa.

Kuinka suuriksi ovat Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten vuotuiset ostot arvattavat?

Tätä on tietysti vaikea arvioida. Muutamien ostosumma nousee jo miljooniin. Niinpä oli esim. Ranskan ensimäinen maanviljelysammattiyhdistys jo v. 1891 tehnyt ostoksia enemmän kuin miljoonan markan arvosta ja m. m. hankkinut jäsenilleen, jotka melkein kaikki ovat pieniviljelijöitä ja jotka muutamia vuosia varemmin eivät edes tunteneet keinotekoisten lannoitusaineitten käyttämistä, lähes 11,000 tonnia lannoitusaineita. Suuri määrä yhdistyksiä ostaa tavaroita satojen tuhansien edestä, kuten edellisessä jo nähtiin.

Kuinka tavattoman vilkkaasti muutamien yksityisten yhdistysten aineellinen toiminta on kasvanut ja kuinka laaja se voipi olla, käynee parhaiten ilmi seuraavista numeroista:

Brulon'in maanviljelijäin ammattiyhdistys (1,143 jäsentä) on välittänyt tavaran ostoa seuraavat määrät:

v. 1888	22,735	kiloa,	joitten raha-arvo oli	3,041	mk.
1890	221,131	»	»	25,434	»
1892	1,040,800	»	»	108,529	»
1893	1,843,148	»	»	203,605	»

Marolles-les-Braux'in maanviljelysammattiyhdistys (588 jäsentä) osti toimintavuonna

1887—88	18,460	kiloa	tavaroita	7,250	markan arvosta.
1890—91	230,400	»	»	28,089	» »
1893—94	590,000	»	»	55,528	» »

Keskimäärin osti kukin yhdistyksen jäsen

v. 1887—88	160	kiloa.
1890—91	600	»
1893—94	980	»

Mutta näitten voimakkaitten rinnalla on paljon vähäväkisiä, jopa ostoihin nähden aivan toimettomiakin, jonka

vuoksi ROCQUIGNY v. 1892—93 ei katsonut voivansa laskea maanviljelysammattiyhdistysten asioimisliikkeen arvoa korkeammaksi kuin 100 miljoonaksi vuosittain. Ja kun hän silloin laski yhdistysten jäsenluvun 600,000:ksi, tulee ostoja kutakin jäsentä kohti 166 markan arvosta, jota summaa hän pitää vähäisenä ja arvelee, että ammattiyhdistyksillä on vielä paljon työalaa.

Eräs toinen kirjailija, CUCHEVAL-CLARIGNY, arvioipi ostojen arvon jo v. 1894 200 miljoonaksi markaksi ja laskee että ammattiyhdistykset ovat saaneet 20—40 % hinnanalennuksen ostamistaan tavaroista. Tässä olisi siis jo 40—80 miljoonan markan suoranainen voitto niille Ranskan maanviljelijöille, jotka ovat liittyneet ammattiyhdistyksiin.

Yksin tämä haara Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten toiminnasta on siis hankkinut niille erittäin suuren kansantaloudellisen merkityksen, josta ranskalaiset syystä iloitsevat ja ovat ylpeitä.

Sitä välillistä hyötyä minkä lannoitusaineitten ja parempien työaseitten yhä enenevä käyttäminen on tuottanut Ranskan maanviljelijöille, on tietysti vaikea arvostella ja rahassa mitata, mutta se epäilemättä on paljoa suurempi ja tuntuvampi.

b) Maanviljelystuotteiden myynnin välitys.

Maanviljelystuotteiden yhteismyyntiä on kaikkialla ollut paljoa vaikeampi saada järjestetyksi, kuin yhteisostoja. Senpä vuoksi Ranskassakin on yhteistoiminnan lyhyeltä ajalta vielä varsin harvoja onnistuneita yrityksiä merkittävänä.

Ja kuitenkin tässä on suuri ja tärkeä kysymys ratkaistavana. Maanviljelijä on tietysti etupäässä tavaran valmistaja, vieläpä sellainen, jolle olot tekevät tavaransa edullisen myynnin jokseenkin mahdottomaksi, niin kauvan kuin hän on yksin: hän asuu tavallisesti kaukana ostajista ja usein on hän pakoitettu rahantarpeessa sopimattomaan aikaan myymään tava-

ransa; sen vuoksi on hän joutunut niitten monien välikauppiaitten käsiin, jotka ovat asettuneet hänen ja tavaran kuluttajain väliin. Ammattiyhdistysten asiaksi on siis tullut koettaa voimakkaasti puollustaa maanviljelijää tätä välikauppiaitten nylkemistä vastaan järjestämällä myynnin yhteistoiminnaksi.

Suurissa kaupungeissa, kuten Pariisissa, Lyonissa y. m. myyvät maanviljelysammattiyhdistykset erityisten välittäjien kautta teurastuskarjaa torilla. Yhdistykset Normandiessä ja Mainessa hankkivat halukkaille oman seutunsa hevois- ja karjarotuja, joita ne ostavat markkinoilla. Eräs Etelä-Ranskan yhdistys myypi suurissa määrin sekä ajo- että työhevosia. Toiset ovat saaneet järjestetyksi hedelmäviinin, voin ja juuston myynnin. M. m. on onnistuttu asettamaan hienon voin lähetys siten, että se tapahtuu säännöllisesti pienissä postipaketeissa. Toiset ovat varustaneet omia suuria, kauniita voi- ja juustomyymälöitä suuriin kaupunkeihin. Vehnän, kauran ja muitten viljalajien myyntiä siemeniksi ovat myös useat ammattiyhdistykset järjestäneet; myyntiä edistävät julkiset koenäyttelyt sekä myöskin tarjoamisilmoitukset yhdistysten julkaisuissa, joita eri osissa maata toimivat yhdistykset vaihtavat keskenään. Karjarehua, olkia, perunoita y. m. s. ovat muutamat yhdistykset voineet myydä toisille yhdistyksille ja sotilaslaitokselle.

Kumminkin osoittavat yritykset myynnin välittämisessä tähän saakka, että ammattiyhdistykset sellaisinaan eivät ole ajan pitkään oikein soveliaita edullisesti myymään jäsentensä tavaroita.

Mutta sitä vastoin ammattiyhdistykset voivat perustamalla osuuskuntia saavuttaa tämän tarkoituksen, kuten alempana tulemme näkemään.

Edellisestä käynee selville, että kaupan alalla Ranskan maanviljelijäin ammattiyhdistykset sellaisinaan erittäin edullisesti ja tehokkaasti voivat toimia maanviljelystarvetavarain ostamisessa. Mutta niinpian kuin ne tahtovat laajentaa kaup-

patoimintaansa muille aloille, näyttää välttämättömältä, että ne perustavat osuuskuntia. Ja sitä ne ovat tehneetkin. Kun siis tahdomme arvostella näitten ammattiyhdistysten aineellista toimintaa, niin täytyy meidän ottaa huomioon myöskin kaikki ne erityiset suorat affääriyritykset, joita monet ammattiyhdistykset ovat perustaneet, kuten osto- ja myyntiosuuskunnat, osuuslainarahastot, keskenäiset apurahastot, vakuutusyhdistykset y. m., joista kaikista tulemme tekemään selkoa toisessa osassa.

II. Teknillinen toiminta.

Kun Ranskassakin 1870-luvun lopulla ja 1880-luvun alulla huomattiin, että maanviljelystä oli kohdannut kova ahdinko, niin valtiomahdit kiiruhtivat kaikin tavoin sitä auttamaan. Tullitariffia muutettiin maanviljelyksen eduksi, rautateitä rakennettiin ja rautatiemaksuja alennettiin. Maanviljelysseuroille myönnettiin suuria valtioapuja, jotta ne voisivat saada uudenaikaiset viljelystavat tunnetuiksi maanviljelijäin keskuudessa. Ja nämät panivatkin toimeen suuria näyttelyjä, keskustelukokouksia, jakelivat tiheään palkintoja, toimittivat kirjallisuutta, jossa neuvottiin parantamaan viljelystapoja, uusia virkamiehiä asetettiin samaa tarkoitusta varten y. m. s.

Pian kumminkin kävi maalaisoloja tunteville isänmaanystäville selväksi, että kaikki nämät valtiomahtien ja maanviljelysseurojen yhteiset ponnistukset vaikuttivat verrattain vähän. Niiden vaikutus ulottui ainoastaan muutamien harvojen, tavallisesti suurempien maanviljelijäin viljelyksiin. Nämät suurtilalliset ja viranomaiset koettivat kyllä lohduttaa itseään ja yleisöä sillä, että noitten herrojen esimerkki kyllä ajan pitkään vaikuttaa ympäristöönsäkin. Mutta tuollainen odotus voi käydä pitkäksi. Sillä maanviljelijäin suurta enemmistöä, pienitilallisia, ei tavallisesti ole helppo saada uskomaan, että heidän kohtaloaan voi parantaa. Heitä on vaikea

saada lukemaan ammattikirjallisuutta. Jos pienitilallista sunnuntaina kehoitat menemään siihen keskustelukokoukseen, jonka seudun maanviljelysseura on pannut toimeen, niin hän ravistaa päätään: sellaiset puuhat ovat varakkaita eikä häntä varten, ja hänellä ei ole varoja kuulua seuroihin. Jos puhut hänelle uusista kokeista, jotka ovat antaneet hyviä tuloksia, niin hän ei niitä usko.

Nämät vaikeudet on ammattiyhdistyslaki vuodelta 1884 Ranskassa voittanut. Kaikki kirjailijat, nekin jotka ankarammin tarkastavat maanviljelysammattiyhdistysten toimintaa ja kehitystä, todistavat samaa: että ammattiyhdistyslaitos on mahtavasti kohottanut Ranskan maanviljelyksen teknillistäkin puolta, saanut uudenaikaiset viljelystavat lyhyessä ajassa hämmästyttävällä nopeudella leviämään syrjäisimpiinkin seutuihin, vähäväkisimpienkin viljelijäin pelloille.

Ne teknilliset palvelukset, joita maanviljelysammattiyhdistykset voivat jäsenilleen tehdä, ovat

a) Ammattisivistyksen kohottaminen.

Tämä tapahtuu jo ammattiyhdistyksen olemassaolon kautta. Sillä se on jo itsessään hyvä maanviljelyskoulu, tarjoten yhtä paljon keskenäistä opetusta kuin keskenäistä apua. Jokainen yksityinen kokemus voipi siinä hyödyttää kaikkia. Sillä muistettavaa on, että maanviljelyksen alalla ei ahdasmielisestä ammattikateudesta tarvitse pitää salassa saavutettuja kokemuksia, kuten teollisuuden alalla on tavallista. Pienitilallinen, joka on tullut jäseneksi tällaiseen yhdistykseen tavallisesti siitä syystä, että hän sen kautta saa ostaa tarvetavaransa melkoista huokeammalla, kuin kauppiaalta, käypi sen keskustelukokouksissa mieluummin kuin vanhojen maanviljelysseurojen toimeenpanemissa kokouksissa, sen vuoksi, että ammattiyhdistyksen toimipiiri käsittää tavallisesti pienemmän alueen, jonka maanviljelijät hän tuntee.

Kokouspaikkaan ovat monet yhdistykset perustaneet omia kirjastoja, myöskin kiertäviä, joissa on saatavana ammattikirjallisuutta ja sanomalehtiä.

Tärkeänä apukeinona ammattisivistyksen levittämisessä on pidettävä niitä aikakauskirjoja, joita maanviljelysammattiyhdistykset ja niiden liitot ovat perustaneet ja kustantaneet. Niitä ilmestynee Ranskassa kaikkiaan noin 200. Useimmat ilmestyvät kerran tahi kahdesti kuukaudessa, toiset viikkolehtinä, muutamat ovat vielä kuvallisiakin. Niitä jaetaan tavallisesti ilmaiseksi kaikille yhdistyksen jäsenille, muutamista otetaan aivan pieni tilausmaksu. Useimmat näistä aikakauskirjoista ovat erittäin käytännöllisesti toimitetut pienitilallisten suurta enemmistöä varten. Niissä on neuvoja viljelystavoista, lannoitusaineitten käyttämisestä, tietoja yhdistysten toimista ja kokouksista, tietoja edullisista myyntipaikoista, hinnoista y. m. s. Tietysti useilla näistä on verrattain pieni lukijakunta sen vuoksi, että niitä on niin paljon. Mutta muutamien painos nousee kymmeniin tuhansiinkin. Voi arvata mikä suuri merkitys tällaisella ammattikirjallisuudella on, ei ainoastaan opetusvälikappaleena, vaan myös kaikenlaisten tietojen levittäjänä ja yhdyssiteenä yhdistyksen toimiston ja sen jäsenten välillä.

Monet ammattiyhdistykset ovat toimeenpanneet opetuskursseja ammattiopetusta varten kotiseudullaan. V. 1892 lasketaan tällaisia pidetyn lähes 40. Samassa tarkoituksessa ovat muutamat maanviljelysammattiyhdistykset panneet toimeen jäseniään varten opintomatkoja etevästi hoidetuille maatiloille, pitäen parhaimpana oppimiskeinona omin silmin näkemistä, noudattaen siis samaa menettelytapaa kuin Tanskankin maanviljelysyhdistykset.

Mutta ei ole siinä kyllin, että maanviljelysopetuksessa ajatellaan ainoastaan nykyaikaa, tulee myöskin katsoa että nouseva polvi, maanviljelijäksi aikova nuoriso, saapi hyvää ammattiopetusta, jotta se saisi rohkeutta ja harrastusta am-

mattiinsa ja aikanaan pystyisi edistämään perintöään, eikä pyrkisi muuttamaan pois isiensä maalta.

Ranskassa on, erittäinkin Bretagne'ssa vuodesta 1892 alkaen, noussut voimakas liike, jonka maanviljelysammattiyhdistykset herättivät, ja jonka tarkoituksena on saada maanviljelysopetus kansakouluihin. Nyt jo opetetaan hyvin monessa yksityisessä kansakoulussa (Bretagne'ssa oli v. 1894 107 sellaista koulua, niissä 2600 oppilasta) maanviljelystä erityisen oppikirjan mukaan, jonka nimi on »Veli Abelin maanviljelyskatekismus», erään papin kirjoittama. Tässä aineessa pidetään erityisiä tutkintoja. Samalla tavoin opetetaan tyttökouluissa yksinkertaista maanviljelys- ja talousoppia. Tällaiselle opetukselle tahdotaan saada sijaa myöskin yleisissä kansakouluissa. Hallitus on jo antanut siihen suuntaan käyvän lupauksen.

Bretagne'sta on liike Ranskan Maanviljelijäin seuran suojassa viime vuosina levinnyt muuallekin, Bourgogne'en, Touraine'en, Kaakkois-Ranskaan, y. m.

Tällä liikkeellä on Ranskassa tukea jo entuudestaankin kansakoululaitoksessa. Vuodesta 1879 saakka on näet Ranskan kansakoulunopettajaseminaareissa erityiset opettajat maanviljelysopissa, joten siis kansakoulunopettajat jo saavat opetusta tässä aineessa.

Lisäksi ovat useat maanviljelysammattiyhdistykset ammattisivistyksen kohottamiseksi alueellaan hankkineet itselleen oman maanviljelyskoulun.

b) Viljelystapojen parantaminen.

Seutunsa viljelystapojen parantamista varten ovat monet yhdistykset hankkineet itselleen oman koekentän (v. 1892 oli sellaisia ainakin 46), jota tavallisesti hoitaa joko yhdistyksen oma tahi seuduilla asuva valtion palkkaama maanviljelysopettaja. Näitä kenttiä käytetään sekä kokeita että näyt-

telyjä varten ja tarkoituksena on saada tulokset keinotekoisten lannoitusaineitten, valittujen siementen, sekä oivallisten työaseitten ja koneitten käyttämisestä selvästi esiintymään epäilevimpienkin maanviljelijäin silmien eteen.

Kuten jo edellisessä on ollut puhetta, on keinotekoisten lannoitusaineitten osto vaikea ei ainoastaan rahallisessa suhteessa vaan myös maanviljelystekniikan kannalta: maanviljelijän on vaikea tietää, mitä aineita kukin maanlaatu ja viljalaji vaatii. Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset ovat näyttäneet olevansa tässäkin suhteessa erittäin hyödyllisiä, antamalla jäsenilleen tarkkoja neuvoja, ja siinä ovat koekentät heille hyvänä apuna. Mutta sitä paitsi ovat yhdistykset taikka liitot hankkineet itselleen omia laboratorioita samaa tarkoitusta varten. Näin varustettuna on tällainen yhdistys valmis lähettämään niille jäsenilleen, jotka kirjallisesti pyytävät opastusta ja antavat tarpeellisia ilmoituksia alueensa maanlaadusta ja ennen saaduista sadoista, tietoja eri viljelyksille sopivista lannoitussekoituksista. Eräs yhdistys on tehnyt joukon kokeita viljelysmaitten maanlaadusta piirissään ja näitten kokeitten nojalla agronoomisen kartan alueestaan. Tällaisen kartan nojalla voidaan heti sanoa, mitä apuaineita pelto kullakin paikalla tarvitsee eri viljelyskasveja varten. Esimerkkiä on sittemmin ruvettu seuraamaan muuallakin.

Yhtä tärkeä on yhdistysten koekenttien ja laboratorioitten tehtävä siementen valinnassa.

Siementen parantamista, niitten usein tapahtuvaa uudistamista, erittäin hyöteäin lajien tutkimista, sellaisten lajien hankkimista, jotka ovat soveliaat tuoda eri seutujen ilmanalaan, kaikkea tätä ovat ammattiyhdistykset uutteruudella toimittaneet. Ja jäsentensä kyselyihin siemenistä ovat heidän toimistonsa aina valmiit vastaamaan.

Koekentät ovat olleet erittäin tehokkaita uusien työaseitten ja koneitten hyödyn osoittamiseksi. Monelta seudulta vakuutetaan, että työaseet ovat täydellisesti uudistuneet

sen jälkeen kuin ammattiyhdistys aloitti toimintansa. Erittäin sanotaan palkintojen aseitten ja koneitten käyttämisestä olleen hyödyllisiä. Työaseitten ja koneitten käyttämistä ovat lisäksi edistäneet ne monet helpoitukset, joita yhdistykset ovat tarjonneet niiden hankkimisessa. Muutamat yhdistykset ovat itse omilla varoillaan ostaneet työaseita ja koneita ja sitten myyneet niitä huutokaupalla. Ja jos tämän kautta tuleekin yhdistyksille kustannuksia ja tappioita, niin pidetään seudun maanviljelyksen kohoamista täysin riittävänä korvauksena.

Useat ammattiyhdistykset ovat hankkineet hyviä työaseita seudulleen silläkin tavoin, että ovat ostaneet niitä vuokratakseen jäsenilleen. Sen kautta jäsenet pian tottuvat niitä käyttämään, ja silloin on edistys alulla. Useilla yhdistyksillä on esim. yhteisiä viljanpuhdistuskoneita, joilla jäsenten viljanpuhdistaminen toimitetaan aivan vähäpätöistä maksua vastaan.

Toisin paikoin käytetään toista tapaa: esim. *Meuse*'n departementissä ovat yhdistykset, saadakseen jäseniään hankkimaan hyviä työaseita, myöntäneet niille, jotka niitä ostavat, aseitten hinnan mukaista apua. — Samaten ne edistävät virtsakuoppien rakentamista suorittamalla osan kustannuksista.

Muutamat ammattiyhdistykset ovat hankkineet itselleen omia taimitarhoja, joissa kasvatetaan ja seudun ilmanalaan totutetaan uusia viinitaimia ja muita hedelmäkasvia.

Pitkäksi kävisi luetella kaikkia niitä keinoja, joita ammattiyhdistykset ovat käyttäneet seutunsa viljelystapojen ajanmukaiselle kannalle saattamiseksi.

Yksi ala on kuitenkin vielä mainittava.

Useat yhdistykset ovat näet tehokkaasti toimineet hyvien karjarotujen hankkimiseksi ja ylläpitämiseksi. Monet ammattiyhdistykset ostavat etevistä karjaroduistaan tunnetuilta seuduilta siitoseläimiä ja myyvät niitä sitten enimmän tarjoovalle jäsenelleen erityisillä ehdoilla, esim. velvoittaen ostajan pitämään eläintä jonkun määrätyn ajan. (Siten ovat esim. itäisten departementtien ammattiyhdistyhset hankkineet eteviä

sonneja Sweitsistä.) Tästä näemme siis, että ammattiyhdistykset varsin hyvin voivat toimittaa myöskin meidän erityisten sonniyhdistysten tehtävät.

Mutta muutamat ammattiyhdistykset ovat menneet vielä pitemmällekin erityisten hyvien karjarotujen säilyttämiseksi, nimittäin toimittamalla kantakirjoja. Niinpä esim. *Boulonnais*'in ammattiyhdistys on etevällä tavalla suorittanut koillisen Ranskan seutujen hevosrodun arvoa kohottavan työn: se on hankkinut tietoja seudun hevosista, tarkastanut tiedot komiteojen kautta, jotka varta vasten ovat matkustaneet läpi koko seudun, sekä niistä toimittaneet säännöllisen kantakirjan boulonnaisilaisesta hevosrodusta.

Tämän yhteydessä mainittakoon että jotkut yhdistykset ovat hankkineet seudulleen oman eläinlääkärinkin.

III. Talouspoliittinen toiminta.

Siitä saakka kuin LIEBIG y. m. rupesivat tieteellisesti tutkimaan maanviljelyksen luonnontieteellistä puolta, ovat heidän jälkeläisensä kaikissa maissa olleet vakuutetut siitä, että maanviljelyksen ja maataviljelevän väestön tila varmasti on parannettavissa ainoastaan sen kautta että viljelystavat perustuvat luonnontieteeseen, että siis ei muuta tarvita maanviljelyksen ohjaamiseksi pois siitä ahdinkotilasta, johon se Euroopassa viime vuosikymmenillä on joutunut, kuin luonnontieteellisten tutkimusten tulosten tunnetuiksi tekeminen. Tässä vakuutuksessa ovat maanviljelyksen johtavat miehet olleet kaikissa maissa ja ovat vielä nytkin suureksi osaksi täällä pohjoismaissa. Edellisestä olemme nähneet, että tuo luottamus yksinomaan viljelystapojen paranemisen vaikutukseen suurissa kulttuurimaissa on poistumassa. Olemme nähneet, miten Ranskassa maanviljelysammattiyhdistysliike juuri sen kautta on tullut niin elinvoimaiseksi, että se ei ottanut ensi tehtäväkseen teoreettisesti opettaa uudenaikaisia viljelystapoja, vain

auttaa maanviljelijää ostamaan tarpeitaan ja myymään tuotteitaan edullisemmin kuin ennen. Ammattiyhdistysliikkeen johtavat miehet olivat siis käsittäneet, että Ranskan maanviljelijän ensi sijassa tuli mukaantua uuden taloudellisen elämän vaatimuksiin siinä, että hän, syrjäyttämällä välikauppiaat, itse ryhtyi kauppojansa hoitamaan.

Edellisestä olemme niinikään nähneet, että Saksassa tuo elinvoimainen n. k. Talonpoikaisyhdistys-liike juuri sen kautta on saanut maanviljelijäin suuren enemmistön mukaansa, että sen jalosydäminen herättäjä ja johtavat miehet olivat käsittäneet, että viljelystavat helposti voidaan parantaa sittenkuin maanomistuksen ja maanviljelijäin valtiollinen ja yhteiskunnallinen asema on parannettu.

Ranskan maanviljelysammattiyhdistyslaitos, joka mielestämme niin oivallisella tavalla on voinut yhdistää muitten maitten vastaavien liikkeitten kaikki parhaat puolet, ei ole jättänyt syrjään myöskään maanviljelyksen ja maanviljelijäin talouspoliittisia tarpeita. Tästä lausuu eräs kirjailija:

»Ei ole kylliksi parantaa viljelystapoja, tulee parantaa maataviljelevän väestön taloudellisen ja yhteiskunnallisen olemassaolon elinehtoja: siinä on se korkea päämaali, jonka ne Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset ovat asettaneet itselleen, jotka ovat täysin käsittäneet ammattiyhdistysten todellisen tarkoituksen.»

Taistelussa kansassa elävien erilaisten talouspoliittisten etujen välillä voipi näet se, joka ei tehokkaasti jaksa pitää oikeuksistaan kiinni, joutua syrjäytetyksi jopa kerrassaan uhratuksikin muitten hyväksi. Tämä on viime vuosikymmenien aikana suuremmassa tahi vähemmässä määrässä ollut maanviljelyksen osana useassa Euroopan maassa. Viime vuosina on kumminkin huomattu selvä käänne tässä suhteessa useissa sivistysmaissa. Niinpä voipi Ranskassa täydellä syyllä sanoa, että ammattiyhdistyslaitos on kohottanut maanviljelyksen valtiollista asemaa, herättänyt sen tietoisuuteen omasta voimas-

taan ja saanut sen tahtomaan itse olla mukana ratkaisemassa kysymyksiä, jotka sitä suoranaisesti koskevat.

Näkyvästi tämän toiminnan voipi sanoa alkaneen v. 1889. Silloin kutsuttiin näet Pariisiin maanviljelysammattiyhdistysten kongressi keskustelemaan yhteisistä asioista. Tässä kongressissa m. m. laadittiin agraaripoliittinen ohjelma, jossa etupäässä vaaditaan maanviljelystä rasittavan verokuorman vähentämistä muitten veronalaisten kansanluokkain verojen tasalle, rautatiekuljetusmaksujen vähentämistä maanviljelystavaroista, irtolaisen väestön kasvamisen ehkäisemistä, ammattiyhdistyksiä koskevan lain parantamista, tullitaksan asettamista maanviljelykselle edullisemmalle kannalle y. m.

Mutta tätä ohjelmaa eivät tietysti yli maan sirotetut paikalliset maanviljelysammattiyhdistykset sellaisinaan voineet panna toimeen. Sitä varten oli erityinen yhdistys välttämätön. Tällaisen perusti jo kongressin kestäessä »Revue économique et financière»-nimisen aikakauskirjan päätoimittaja, KERGALL, nimellä *Maalaistaloudellinen ammattiyhdistys.*

Tämä ammattiyhdistys ei välitä mitään ostoja eikä myyntiä eikä yleensä ollenkaan liiku kaupan alalla. Se on rajoittunut ainoastaan yleensä edistämään niitä talouspoliittisia toimia, joitten toteuttamiseksi maanviljelyksen edut tarvitsevat tehokasta agitatsioonia: esittämään maanviljelyksen vaatimuksia ja toimimaan niitten hyväksi, kutsumalla maalaisväestöä voimakkaasti yleisölle ja valtiomahdeille huomauttamaan maalaiskansan oikeuksia ja tarpeita.

Maalaistaloudellinen ammattiyhdistys käsittää alueenaan tietysti koko Ranskan, ja sen jäseninä ovat departementtiyhdistysten etevimmät jäsenet. Tämä yhdistys ryhtyi toimeliaasti ajamaan äsken mainitun kongressin ohjelmaa. Se lähetti kaikille Ranskan maanviljelysammattiyhdistyksille kiertokirjeen, joka alkaa seuraavin sanoin:

»Naapurikansamme (Englannin) esimerkki on opettanut meille kaksi asiaa: ensiksi että suuret mielenosoitukset eivät

synny itsestään; ja toiseksi että pienikin ryhmä toimeliaita miehiä voi sellaisen saada aikaan. Luultavasti ei yhtään suurta parannusta ole saatu Englannissa aikaan, ilman että sen edellä ei olisi käynyt rauhallinen ja lainmukainen agitatsioonitaistelu, sotaretki sanomalehdistössä, kokouksissa, esitelmissä, kaikkialla yli koko maan, joka, selvitettyään asian yleisölle, lopullisesti on temmannut sen mukanaan ja sen avulla poistanut kaikki esteet.»

Sitten kehoitetaan kiertokirjeessä maanviljelysammattiyhdistyksiä noudattamaan tätä esimerkkiä ja etupäässä auttamaan Maalaistaloudellisen ammattiyhdistyksen ponnistuksia.

Yhdistys ryhtyi ensi työkseen rohkeasti esittämään tuota äsken mainitun kongressin talouspoliittista ohjelmaa kaikille v:n 1889 edustajakamariin pyrkiville ehdokkaille koko Ranskan maanviljelijäluokan toivomuksina ja tarpeina, kehoittaen ehdokkaita yhtymään siihen, jos tahtoivat saada maanviljelijäin ääniä. Useimmat ehdokkaat vastasivat tähän kehoitukseen allekirjoittamalla ohjelman: seurauksena tästä oli, että v:n 1889 edustajakamarissa enemmän kuin 300 jäsentä, siis varma enemmistö, jo edeltäkäsin oli lupautunut puollustamaan maanviljelyksen etuja sillä tavalla, jolla maanviljelijät itse tahtoivat tulla puollustetuiksi.

Käyttääkseen tätä suuremmoista voittoa hyväkseen, kutsui Maalaistaloudellinen ammattiyhdistys yksityiseen kokoukseen kaikki ne edustajakamarin jäsenet, jotka olivat allekirjoittaneet ohjelman. KERGALL kehoitti heitä pysymään yksimielisinä Ranskan maatalouden etua koskevissa kysymyksissä, huolimatta valtiollisten mielipiteittensä eroavaisuuksista. Tämän johdosta perustettiin kamarissa agraaripuolue, johon kuului jäseniä kaikista valtiollisista puolueista. Sen johtajaksi rupesi MÉLINE, sama mies, joka sittemmin tuli hallitukseen maanviljelysministeriksi ja joka tätä nykyä on Ranskan pääministerinä. Ensimäinen voitto oli maanviljelyksen eduksi muutettu tullitariffi.

Tärkeintä, mitä tämä liike on saanut aikaan, on kumminkin maaveron huojentaminen.

Taistelua tämän kysymyksen hyväksi on Ranskassa käyty tavattoman kiivaasti. Agitatsioonia harjoitetaan laajalti, levittämällä erityisiä kirjasia, kirjoituksilla Maalaistaloudellisen ammattiyhdistyksen julkaisuissa, viikkolehdessä »La démocratie rurale» ja »L'almanach de la démocratie rurale»-nimisessä vuosikirjassa, jota jälkimmäistä vuosittain leviää enemmän kuin miljoona kpl. Sitä paitsi pidettiin kolmen vuoden kuluessa 40 suurta julkista kokousta, jotka departementtien maanviljelysyhdistykset järjestivät eri osissa maata. Niissä KERGALL y. m. kaunopuheliaasti kehoittivat maanviljelijöitä ottamaan asian omanaan käsiinsä. Anomus tästä asiasta sai lyhyessä ajassa yli koko maan miljoonan allekirjoitusta. Vaikka hallitus koetti ehkäistä sitä, sai yhdistys noin 10,000 maalaiskunnan kuntahallituksen päättämään pyytää maaveron poistamista. Tähän yhtyi 38 departementtieduskuntaa, ja sen lakiehdotuksen alle, jonka tarkoituksena oli veron poistaminen, saatiin jo heti 215:n edustajakamarin jäsenen nimet. Ensimäinen hedelmä tästä suuresta liikkeestä oli se, että parlamentti v. 1891 päätti vähentää maaveroa 15,000,000 markalla. Mutta taistelua ei lopetettu siihen; yhdistys päätti pitää asiaa vireillä siksi kunnes »tämä kohtuuton ja maanviljelystä suhteettomasti rasittava vero on kokonaan kadonnut kulunkiarviostamme,» kuten sanat kuuluivat.

Ja yhdistyksen ponnistukset ovat jo melkoisessa määrässä onnistuneet: Ranskan maavero, jonka v. 1890 laskettiin tuottavan 182,000,000 markkaa, on saatu äskettäin uudelleen alennetuksi. Vähennys, 25,000,000 markkaa, tapahtui v. 1897, ja heti sen jälkeen ruvettiin vaatimaan loppuveron täydellistä poistamista.

Luonnollisesti tällä »suurella hyväntahtoisuudella» — kuten sitä sanotaan — on ollut vastustajansakin. Vapaamielisen taloustieteellisen suunnan äänenkannattajat (esim. »Journal des

économistes») koettavat todistaa, että vero muka ei ollenkaan tunnu maanviljelijöille, mutta että sen poistaminen sitä vastoin tulee kovasti rasittamaan muita kansaluokkia, joitten hartioille se vyöryy, sekä että muka on aivan kohtuutonta että ne, jotka omistavat Ranskan maan — arvioitu enemmän kuin 90 miljardin markan arvoiseksi — eivät tästä omaisuudestaan maksaisi penniäkään veroa valtiolle.

Verokysymyksiä on vaikea arvostella ja ratkaista, niitä on arvosteltava eri maissa ja eri aikoina eri mittakaavan mukaan. Kuitenkin alkaa näyttää siltä kuin maavero olisi joutumaisillaan vanhentuneitten ja epäoikeutettujen verojen joukkoon valtioverona. Kun katselemme Euroopan valtioita, niin näemme, että maaveroa ei ole Englannissa, että se v. 1892 on päätetty tykkänään poistaa Ruotsissa, että se Preussissä v. 1893 lakkautettiin valtioverona ja muutettiin kunnalliseksi veroksi, sekä että se tällä vuosikymmenellä on vähenemistään vähentynyt Ranskassa.

Kun valtion maavero Preussissä lakkautettiin, oli tällä valtiomahtien toimella Saksan etevimpien kansantaloustieteen tutkiain teoreettinen kanta puollustuksenaan. Suoranaisista veroista olivat he yhä enemmän tulleet siihen mielipiteesen, että ainoastaan persoonalliset verot ovat oikeudenmukaiset valtioveroksi. Muut suoranaiset verot, niitten joukossa maaverokin, soveltuvat paremmin kunnallisiksi veroiksi. Sillä maaverolla on alusta pitäen tarkoitettu veroittaa ainoastaan sitä maata, jota käytetään maanviljelykseen. Se asetettiin maanviljelyksen kannettavaksi aikana, jolloin muut elinkeinot vielä olivat niin kehittymättömiä, että niiden ei katsottu voivan kestää sanottavaa verotaakkaa. Meidän aikoinamme nämät olot ovat useimmissa sivistysmaissa kokonaan muuttuneet. Teollisuus ja kauppa ovat kaikissa maissa jo mahtavia tulolähteitä, monessa ne jo voittavat maanviljelyksenkin.

Toiseksi maaverolla alkujaan tarkoitettiin verottaa sitä voittoa, minkä maanviljelijä saa maastaan, mutta ei sitä tuloa,

mikä hänelle koituu maanviljelykseen panemastaan omasta työstään. Maanviljelyksen viime vuosikymmenillä melkeinpä pysyväiseksi käynyt ahdinkotila on tässäkin kohden muuttanut olot: maavero on, varsinkin pikkutiloista, monessa maassa ainakin osaksi muuttunut työveroksi. Ankarin muistutus valtion maaveroa vastaan on kumminkin siinä, että sitä ei voida tasaisesti ja oikeudenmukaisesti jakaa eri osille maata. Sekä Preussistä että Ranskasta ilmoitetaan, että muutamissa kunnissa maksetaan kymmenen ja useampiakin kymmeniä kertoja enemmän tilojen keskimääräisestä sadosta kuin toisissa. Saadakseen tässä kohden oikeudenmukaisuutta aikaan ovat monet valtiot uhranneet kymmenien vuosien työn ja suuria rahasummia, mutta sillä tuloksella, että kaikkien täytyy tunnustaa, että maaveron tasaisesti jakaminen on mahdottomuus.

Näemme siis että KERGALL'illa ja hänen yhdistyksellään on ollut paljon syytä vaatimuksiinsa, ja tämä on tietysti vaikuttanut heidän ponnistustensa menestymiseen.

Ikävä kyllä on täältä pitäen ollut vaikea tarkemmin seurata tätä Maalaistaloudellisen ammattiyhdistyksen talouspoliittista taistelua. Ranskasta vakuutetaan että KERGALL uupumattomalla voimalla on jatkanut, etenkin lehdessään »La démocratie rurale», herätystointaan maalaisolojen parantamiseksi.

KERGALL ei tosin koskaan ole suoranaisesti tahtonut sekaantua varsinaiseen päiväpolitiikkaan. Mutta sittenkään ei voi edellisessä esitettyjen tosiasiain johdosta olla arvelematta, että Maalaistaloudellisen ammattiyhdistyksen kiivas agitatsiooni edustajakamarin vaalien edellä on voinut osaltansa vaikuttaa siihenkin, että MÉLINE, tuo maanviljelyksen etujen voimakas valvoja, on voinut hämmästyttää Eurooppaa sillä, että hän Ranskan oloihin nähden niin tavattoman kauvan on voinut pysyä maansa hallituksen ensimäisenä miehenä. Tätä arvelua tukee mielestämme eräs MÉLINE'n puhe v. 1897 edustajakamarissa. Siinä hän muun ohella huomautti, että maanviljelijäin

ei ole taisteleminen ainoastaan ulkonaista kilpailua, vaan myös välikauppiaita vastaan. Näitten luku kasvaa suhteettomasti. Tätä pahaa voidaan häätää lisäämällä ammattiyhdistysten ja seurain lukua. MÉLINE ilmoitti, että on aikomus hävittää tullit kaupunkien porteilta sekä perustaa maanviljelystä varten warrantteja. Sitä paitsi hallitus aikoo kiiruumman kautta pitää huolta maanviljelyksen krediittiolojen parantamisesta, se aikoo perustaa apu- ja eläkerahastoja. Semmoisia ovat ne parannukset maanviljelyksen hyväksi, joita hallitus aikoo esittää. Kun tämä lainsäätötyö on päätetty, niin eduskunta pelkäämättä voi kääntyä valitsijainsa puoleen.

MÉLINE'n puhe, jota kamarissa tervehdittiin suurella mielihyvällä, päätettiin julkiselle paikalle naulattavaksi kaikkiin Ranskan kuntiin.

KERGALL ja hänen yhdistyksensä koettavat sitä paitsi monella muullakin alalla vaikuttaa valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen elämään. Yhdistys on kansanvaltainen, mutta voimakkaasti se taistelee vallankumouksellista sosialismia vastaan. Sitä paitsi yhdistys on tehnyt paljon saadakseen kaupunkien ja maaseudun vähäväkiset keskenään yhtymään. M. m. on se koettanut saada kaupunkityöväen osto-osuuskunnat ostamaan elantotarpeitaan suorastaan maalaisten myyntiosuuskunnilta.

KERGALL on lämminsydäminen vähäväkisten mies, joka kaunopuheliaasti esittämällä yhteiskunnallisia aatteitaan saa kansansa helposti innostumaan. Emme voi olla ottamatta tähän muutamia otteita eräästä hänen ohjelmapuheestaan, jonka hän piti muutamassa kokouksessa:

»Te olette täällä poistaneet puoluepolitiikan päiväjärjestyksestänne ja sen sijaan asettaneet *yhteiskunnallisen kysymyksen.* Puoluepolitiikka, se on vain muotoa, yhteiskunnallinen kysymys, se on sisällystä. Puoluepolitiikka, se on eilispäivää, yhteiskunnallinen kysymys, se on huomispäivää. Puoluepolitiikka, se on sekavettä, se on taantumista, vapaa yhdistyminen, se on valoa, se on edistymistä. Sen vuoksi kehoitan minä

teitä, niitten jälkeläisiä, jotka alottivat 19:n vuosisadan, *ihmisoikeuksien vuosisadan*, vihkimään 20:n vuosisadan *ihmisvelvollisuuksien vuosisadaksi.*

Minä kehoitan siis teitä todistamaan:

Että puoluepolitiikan yläpuolella on suuri elinkysymys: yhteiskunnallinen kysymys; että työväenkongressien päätösten mukaan Pariisissa 1876 ja Lyonissa 1878 tämä kysymys on ratkaistavissa ainoastaan vapaan yhdistymisen kautta, s. o. kansaluokkain liittoutumisen kautta, vapauden ja oikeuden voitoksi;

Ja minä teitä pyydän:

Kääntykää kaikkien kansalaisten puoleen, jotka ovat tilaisuudessa tekemään jotain kansan hyväksi, ja manatkaa heitä vihdoinkin täyttämään yhteiskunnallisen ja isänmaallisen velvollisuutensa, kutomalla Ranskan yhteiskunnan uudistumiselle välttämätöntä vapaitten ammattiyhdistysten verkkoa yhä tiheämmäksi.»

Kääntykäämme nyt hetkeksi tarkastamaan, millä tavoin pienet paikalliset maanviljelysammattiyhdistykset ottavat osaa tähän talouspoliittiseen toimintaan. Ensiksikin on huomattavaa, että lain mukaan kukin ammattiyhdistys on oikeutettu suoraan kääntymään hallituksen puoleen, esittääkseen tarpeitaan ja toivomuksiaan sekä että toiselta puolen hallitus voi kääntyä kunkin yhdistyksen puoleen tietoja saadakseen. Tosiasiassa näkyvät olot kumminkin kehittyvän siten, että paikallisyhdistyksissä tosin keskustellaan tällaisista kysymyksistä, mutta ne alistetaan tavallisesti liittojen (katso alempana, III) pohdittaviksi ja vasta nämät esittävät, jos hyväksi katsovat, ne hallitukselle.

Sitä paitsi näemme, että nuot paikallisyhdistykset ovat olleet suureksi avuksi Maalaistaloudellisen ammattiyhdistyksen työlle, kukin kotiseudullaan voimiensa mukaan herättäen maanviljelijöitä itsetietoisuuteen ja tehokkaaseen toimintaan. Mutta

samalla on huomattava, että ne yleensä hyvin johdonmukaisesti ovat pysyneet erillään puoluepolitiikasta.

Edellisessä mainittu tämän yhdistysaatteen innokas levittäjä Deuzy, joka matkusti maaseuduilla pitämässä kehoituspuheita ammattiyhdistysten perustamiseksi, vastasi eräässä puheessaan muutamiin syytöksiin seuraavin sanoin: »Me emme ole kenenkään asiamiehiä, me emme huoli puoluepolitiikasta, sillä me tiedämme että se olisi asiallemme vahingoksi. Kun talo palaa, niin kutsutaan palokunta. Ei kukaan kysy, ovatko palokuntalaiset legitimistejä, bonapartisteja vai tasavaltalaisia. Heitä pyydetään vain yksinkertaisesti pelastamaan taloa. Ammattiyhdistyksillä on ainoastaan yksi lippu: maanviljelyksen lippu.»

Tärkeimmissä ammattiyhdistyksissä näkee poliittisesti kaikenvärisiä jäseniä yhteistoiminnassa, ja edustajakamarin vaaleissa ovat yhdistykset aina kysyneet ehdokkailta ainoastaan heidän taloudellisia mielipiteitään, sellaisia, jotka koskevat maanviljelystä. Niinpä esim. *Seine-et-Oise*'n ammattiyhdistys kääntyi kiertokirjeellä v. 1889 jäsentensä puoleen m. m. seuraavin sanoin:

»Taloudellisten yhdistysten sekaantuminen valtiollisiin vaaleihin on oikeutettu ainoastaan niin kauvan kuin ne pysyvät ryhtymättä puoluepoliittisiin kysymyksiin. Sittenkuin tämä puolueettomuus kerran on saatu tavaksi ja epäämättömäksi, tulee yhdistystemme voima pian saamaan taloudelliset kysymykset etusijaan.»

Calvados'in ammattiyhdistys on omistanut sen periaatteen, että ammattiyhdistyksillä on oikeus ja velvollisuus kannattaa ainoastaan niitä ehdokkaita, jotka ovat luvanneet puollustaa maanviljelyksen etuja:

»Maanviljelys — niin sanotaan — ei tarvitse puoluemiehiä edustajikseen; se tarvitsee puollustajia itselleen, omia miehiä, miehiä maaseudulta, jotka tuntevat sen tarpeita, sanalla

sanoen miehiä, jotka asettavat maanviljelyksen edut ja harrastukset etusijaan.»

Me voimme näistäkin lauseista huomata, miten Ranskassa on ruvettu väsymään siihen persoonallisten intohimojen ja nurkkakuntaetujen ohjaamaan politiikkaan, jota valtiolliset puolueet siellä viime aikoina ovat harjoittaneet, ja miten siellä koetetaan sen sijaan saada asiallista ja yhteiskunnallisia parannuksia tarkoittavaa valtioelämää.

Lukija kysynee ehkä, mikä on eroituksena tämän Ranskan maanviljelijäin talouspoliittisen yhteistoiminnan ja muitten maitten, esim. Preussin »agraarien» pyrintöjen välillä, eivätkö ne aja samanlaista luokkaetujen ja itsekkäisyyden politiikkaa? Enkä voi kieltää, että ranskalaisten maanviljelijäin tullipolitiikka on yhtä vastenmielinen kuin Saksan agraarienkin ja itse asiassa hyödyttää ainoastaan verrattain harvalukuista suurtilallisten luokkaa. Mutta sittenkin luulisin eroituksen olevan suuren Saksan agraarien ja Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten talouspoliittisten pyrintöjen välillä. Edelliset katsovat yhteiskuntaa ja elämää yksinomaan suurtilallisen, jopa itsekkään suurtilallisen silmillä. He eivät ole tyytyneet korotettuihin viljatulleihin, vain sitä paitsi pyrkineet saamaan koko viljakaupan valtion monopooliksi, jotta ne pääsisivät täydellisesti määräämään viljanhinnat. Näitä heidän pyrintöjään ovat monin paikoin pienempitilallisetkin, varsinainen talonpoikainen väestö, vastustanut. Ja maalaistyöväen asiassa eivät Saksan agraarit ole tietääkseni muuta toimittaneet, kuin vaatineet, että valtion tulisi ryhtyä sellaisiin toimiin (esim. rautatiemaksun koroittamiseen alimman luokan matkustajilta), että työväen siirtyminen kaupunkeihin ja muihin maihin kävisi vaikeammaksi. Sitä vastoin ovat Ranskan maanviljelijäin pyrinnöt saaneet maalaisväestön eri kerrokset mukaansa. Taistelu maaveron vähentämiseksi on yhtä paljon pienitilallisten kuin suurtilallisten eduksi. Maalaistyöväen asiassa ranskalaiset maanviljelijät koettavat toimia työ-

väen tilan parantamiseksi, jotta se sen kautta saataisiin viihtymään kotiseudullaan. Heidän äänenkannattajansa »La démocratie rurale» osoittaa jo nimelläänkin, että siellä ei tahdota taistella harvalukuisen maaseutuylimystön eduksi, vain koko maalaisväestön kohottamiseksi. Ranskan Maalaistaloudellinen yhdistys on pyrkinyt lähentelemään maanviljelijöitä kaupunkien työväkeen ja siten rakentamaan siltoja eri kansaluokkain välille. Ja tämä ohjelma on saanut myötätuntoista kannatusta useitten sellaistenkin puolelta, joilla tässä kohden ei ole omia etuja valvottavana, vain jotka katsovat asiaa yleiseltä, koko yhteiskuntaa, isänmaan tulevaisuutta tarkoittavalta kannalta. Mutta sellaista kannatusta eivät Saksan agraarit ole voineet saavuttaa. He näet eivät ole tyytyneet valvomaan maanviljelijäin luokkaetuja, he ovat synnyttäneet vihaa ja katkeruutta eri kansaluokkain välille.

IV. Yhteiskunnallinen toiminta.

a) Yleensä.

Tulemme lopuksi maanviljelysammattiyhdistysten yhteiskunnalliseen tehtävään, johon kaikki muut toiminnan eri haarat kohdistuvat. Sillä mitä muuta kuin jäsentensä yhteiskunnallisen aseman parantamista edistävät sellaiset laitokset, jotka hankkivat heille heidän tarpeensa huokeammalla, heidän tavaroilleen parempia hintoja, heille itselleen korkeampaa yleistä ja ammattisivistystä, välittävät heille huokeakorkoisia lainoja, toimittavat heidän tavaransa ja karjansa edullisesti vakuutetuiksi, koettavat saada heidän tilojansa rasittavan verotaakan huojennetuksi j. n. e. Mutta suoranaisestikin ammattiyhdistyksillä on yhteiskunnallinen vaikutus jäseniinsä. Se tapahtuu ensiksikin jo itse yhdistyksen olemassaolon kautta. On näet huomattava, että enimmät Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset ovat periaatteeltaan n. s. sekayhdistyksiä: niihin voipi näet kuulua sekä suur- että pienitilallisia, arentimiehiä,

puolenviljelijöitä, pehtoreja, maanviljelysvirkamiehiä, maanviljelystyömiehiä ja palvelusväkeä.

Edellisestä olemme nähneet, että esim. Saksassa n. s. Talonpoikaisyhdistyksiin eivät saa ottaa osaa muut kuin maanomistajat ja muutamiin myöskin maanvuokraajat erityisillä ehdoilla, ja sama lienee asianlaita useimmissa muissakin maissa. Tanskassa maanviljelysyhdistykset toki ajattelevat palvelusväkeä ainakin sen verran, että antavat sille palkintoja hyvästä työstä. On siis luettava Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten kunniaksi ja huomattava niiden erityisenä merkillisyytenä, että useat niistä ovat ainakin säännöissään muodostuneet sekayhdistyksiksi, joihin voi liittyä maalaisväestön kaikkia eri aineksia. Tämä kaikille suotu yhdistymisvapaus on vielä sen vuoksi merkillinen, että juuri Ranskassa ammattilaisten yhdistyminen oli ollut täydellisesti kiellettynä melkein kokonaisen vuosisadan, ja nyt v:n 1884 laki myöntää tuon oikeuden ei ainoastaan isännille, vaan myös nimenomaan palvelusväellekin.

Tällaisessa sekayhdistyksessä eri kansakerrokset voivat tutustua toisiinsa, valistaa toisiaan, keskustella yhteisistä asioista ja neuvotella keskenään. Ei mikään voi olla soveliaampaa kuin nämät kokoukset lähentämään heitä toisiinsa, tekemään heidän harrastuksensa yhteisiksi ja parantamaan maalaisväestön keskenäistä suhdetta. Ammattiyhdistys on yleensä kansanvaltainen laitos, koska se etupäässä suosii yhteiskunnan vähäväkisiä; tämä tapahtuu sen kautta, että suurtilalliset, tietojensa ja omaisuutensa voimalla, tehokkaasti ottavat osaa ammattiyhdistyksen asioitten hoitoon ja siten hankkivat sille luottoa. Merkillistä näet on, että niistä Ranskan suurtilallisista, jotka viime vuosikymmenillä samaten kuin muissakin kulttuurimaissa, etenkin Englannissa ja Italiassa, yleensä eivät ole asuneet tiloillaan ja sen vuoksi olleet välinpitämättömiä niitten työväestä, useat viime aikoina ovat muuttaneet mailleen asumaan sekä käsittäneet, että ammattiyhdistykset

tarjoovat heille tilaisuutta suorittaa siellä tärkeän yhteiskunnallisen tehtävän, työskentelemällä ympärillään elävien pieniviljelijäin aseman parantamiseksi. Sekayhdistykset ovat siis yhteistoiminta-aatteen todellisia ilmauksia, ne kun koettavat yhdistää eri kansakerroksia ja siten ovat omiansa ehkäisemään vihan ja katkeruuden siemeniä itämästä.

Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten ensimäiset järjestäjät ovat nimenomaan pitäneet yhtenä päämääränään, koettaa toteuttaa edellisessä esitetty periaate, saada nimittäin maanviljelyksen alalla isäntä ja työmies samaan liittoon, jotta ei kävisi niinkuin teollisuuden alalla, että pääomien omistajilla ja työväellä kummallakin on omat liittonsa, jotka seisovat vastatusten.

Jos näet suurtilalliset ja heidän arentimiehensä ja pehtorinsa keskenään perustaisivat yhdistyksiä, niin se ennemmin tahi myöhemmin saisi aikaan, että maanviljelystyöväki ja muut vähäväkiset perustavat toisia, jotka vastustavat edellisiä; siten jakautuu maataviljelevä väestö kahteen viholliseen leiriin, joiden välillä vallitsee sota eikä rauha.

Näin periaatteessa.

Katsokaammepa nyt millaisiksi tosiolot ovat tässä kohden kehittyneet.

Epäilemättä eivät vielä maanviljelijän ja hänen työmiehensä välit ole missään niin rikkoutuneet kuin teollisuuden alalla isäntien ja työmiesten. Mutta useissa maissa alkaa jo olla syytä katsoa, että ne eivät rupea samanlaisiksi kehittymään. On nähty näet katkeria riidan alkuja sellaisissa maissa ja seuduissa, missä suurtilat ovat enemmistössä, kuten esim. Unkarissa ja Irlannissa. Ja onpa Ranskastakin jo samanlaista kuultavana.

Löytyy näet Ranskassa sellaisia maanviljelysammattiyhdistyksiä, joissa on ainoastaan pieni määrä jäseniä ja nämät kaikki suurtilallisia, jotka ajavat yksinomaan omia etujaan.

Ja toiselta puolen on jo olemassa sellaisiakin maanviljelysammattiyhdistyksiä, jotka käsittävät yksinomaan työmiehia jäseninään ja joitten tarkoituksena on ainoastaan työpalkan korottaminen ja työn hankkiminen kaikille yhdistyksen jäsenille. Tällaisia oli v. 1894 jo useita kymmeniä, etupäässä puutarha- ja metsänhakkuutyömiesten perustamia, mutta myöskin varsinaisten maanviljelystyöntekijäin keskuudessa syntyneitä.

Niinpä muutamia vuosia sitten perustettiin *Cher*'in departementissä, keskiosassa Ranskaa, muutamia *maanviljelystyömies-ammattiyhdistyksiä.* Näitten tarkoituksena on ollut kiireimpänä heinänteko- ja elonkorjuuaikana kieltäytyä ottamasta vastaan tavaksi tulleita urakkatöitä ja vaatia työtä ainoastaan tuntipalkalla. Heidän aikomuksensa on ollut — jopa väkivallallakin — estää työstä niitä työmiehiä, jotka eivät suostu rupeamaan heidän yhdistykseensä, s. o. järjestää täydellisiä maanviljelystyömiesten työlakkoja. Liike näkyy pääasiallisesti syntyneen sen johdosta, että suurilla tiloilla on ruvettu käyttämään yhä enemmän koneita, jotka ovat vähentäneet ruumiillisen työn tarvetta. Tässä näkee siis jälkiä siitä, että Ranskan sosialistit ovat koettaneet levittää oppiaan maaseudullekin; he ovat näet laatineet erityisen ohjelman maalaisoloja varten, jossa on monta hyvää kohtaa, mutta jossa kumminkin vaaditaan ja luvataan vähäväkisille mahdottomiakin. Tätä vastaan on varsinkin tuo edellisessä mainittu suuri Maalaistaloudellinen ammattiyhdistys esiintynyt innokkaasti. Yhdistyksen viikkolehdessä on KERGALL käynyt uupumatonta kynäsotaa vallankumouksellista sosialismia vastaan. Ja yhdistyksen vuosijulkaisu, jota leviää satoja tuhansia kappaleita, valaisee niitä mahdottomia lupauksia, joita sosialistiset kokoukset antavat rahvaalle, sekä koettaa osoittaa, että maanviljelysammattiyhdistyslaitos voi varmimmin edistää yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaisua.

Näitten liikkeitten johdosta on jo eräs Ranskan parla-

mentin jäsen lausunut, että itse ammattiyhdistyslaitos muka synnyttää vallankumousta tarkoittavia sosialisteja.

Tämä jos mikään on liian hätäinen ja väärä tuomio. Koko Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten lyhyt historia todistaa mielestämme aivan päinvastaista. Ammattiyhdistykset ovat näet useissa paikoin selvästi osoittaneet, että ne ovat olleet vastuksena sosialistisille yrityksille. Senpä vuoksi ovatkin sosialistit itse osoittaneet vihamielisyyttään tätä laitosta vastaan.

Mutta tuo esimerkki *Cher*'in departementistä osoittaa vain, mihin suuntaan ammattiyhdistyslaitos on kehitettävä: tulee välttämättömästi koettaa saada vähäväkiset liittymään tilanomistajain kanssa samoihin yhdistyksiin.

Kun lähemmin tutustumme Ranskan maanviljelysammattiyhdistyksiin, niin huomaamme, että sääntöjensä mukaan ovat kyllä useimmat varsinaiset maanviljelysammattiyhdistykset sekayhdistyksiä: niihin on tie avoinna sekä isännälle että rengille, mutta että todellisuudessa monet niistä vielä ovat ainoastaan nimellisesti sekayhdistyksiä. Onpa eräs kirjailija luullut huomaavansa, että yleensä vähäväkiset ovat olleet välinpitämättömimpiä yhteistoiminnalle, eivätkä ole ottaneet selkoa siitä, mitä etuja heillä voisi olla liittymisestä yhdistyksiin. Toiselta puolen ovat yhdistykset vielä eläneet niin vähän aikaa, että ne eivät ole ehtineet ryhtyä perustamaan sellaisia laitoksia, joista juuri vähäväkisille, erittäinkin työväelle olisi suoranaista hyötyä, ja jotka houkuttelisivat näitä yhdistyksiin tulemaan. Mutta kumminkin vakuuttaa ROCQUIGNY, tämän liikkeen tarkin tuntija, että hyvin useassa Ranskan maanviljelysammattiyhdistyksessä todellisuus vastaa periaatetta, että useat ovat tosiasiassa sekayhdistyksiä. Niinpä esimerkiksi *Castelnaudary*'n maanviljelysammattiyhdistyksen 1000 jäsenestä on noin 600 maanviljelystyömiehiä.

Voidakseen saada maanviljelyksen alalla vähäväkisimmätkin liittymään ammattiyhdistyksiin ja pysymään niissä,

tulee ammattiyhdistysten niin pian kuin mahdollista ryhtyä perustamaan sellaisia laitoksia, joista vähäväkisille ja erittäin työmiehille on tehokasta hyötyä. Niitten tulee hankkia työmiehille tilaisuutta ostamaan elintarpeensa huokealla, perustamalla kaikille yhteisiä elantotarpeitten osto-osuuskuntia, niitten tulee perustaa apukassoja sairaustapauksia y. m. satunnaista tarvetta varten, niitten tulee olla työnhankinnan välittäjinä y. m. s., josta alempana lähemmin.

b) Maanviljelijäin suhde toisiinsa.

1) Sovinto-oikeus.

Yhteistoiminta, jos mieli sen olla pysyväistä ja siunausta tuottavaa, on rakennettava ei ainoastaan yhteisten asiain, vain myös yhteishengen ja sovun pohjalle.

Mutta useissa sivistysmaissa kumminkin valitetaan, että maalaisväestössä ei tapaa näitä ominaisuuksia, että se päinvastoin on riitaisaa keskenään ja tahtoo panna enemmän aikaa ja rahaa turhanpäiväiseen käräjänkäyntiin kuin kaupunkiväestö. Tämä tullee ehkä osaksi siitä, että lainsäädäntö on tällä alalla liian vähän ottanut huomioon kansantapoja, sekä että nämät vanhat kansantavat ovat epämääräisiä, epäjohdonmukaisia ja erilaisia eri seuduilla. Osaksi tuohon riidanhaluun myöskin on syynä maalaisväestön tietämättömyys lakiasioissa ja siitä johtuva herkkäuskoisuus kaikenlaisten nurkka-asianajajain petkutuksiin.

Senpä vuoksi on epäilemättä yksi maanviljelysammattiyhdistysten tärkeimpiä tehtäviä sovun ylläpitäminen jäsentensä kesken, sovittelemalla ja tasoittelemalla niitä riitaisuuksia, joita heidän keskensä saattaa syntyä etenkin ammattiasioissa. Oikeudenkäyntien estäminen, jotka aina köyhdyttävät maanviljelijöitä ja ylläpitävät riitaisuuksia heidän välillään, neuvojen ja tietojen antaminen, jotta ammattiyhdistyksen jäsenet oppisivat tuntemaan oikeutensa ja velvollisuutensa,

kaikki tämä on sen suojeluksen esineenä, jota ammattiyhdistys kaikkien jäsentensä yhteiseksi hyödyksi harjoittaa heidän suhteensa.

Edellisessä olemme nähneet, että Saksassa ainakin muutamat Talonpoikaisyhdistykset jo 1860-luvulta saakka ovat omistaneet tämän aatteen. Kun se otettiin ammattiyhdistyslakiin vuodelta 1884 Ranskassa, niin sillä tarkoitettiin etupäässä tehdastyöväen ja isäntien välisten riitojen sovittelemista. Maaseudulla se tuli käsittämään maanviljelijäin keskenäisiä riitoja, huolimatta siitä missä yhteiskunnallisessa asemassa he ovat. Ja päättäen siitä muodosta, minkä sovinto-oikeusaate Ranskan maaseudulla on saanut, ei liene liian rohkeata arvella, että ranskalaiset maanviljelysyhdistykset ovat saaneet mallinsa Rhein-virran toiselta puolen, missä juuri naapurimaakunnissa tuo aate on toteutettu.

Käykäämme siis katsomaan, millä tavoin maanviljelijäin sovinto-oikeus on järjestetty Ranskassa.

Hyvin useissa maanviljelysammattiyhdistyksissä toimittaa yhdistyksen esimies ja johtokunta sovintotuomarin tehtävät Toiset ammattiyhdistykset taas ovat perustaneet erityisiä pysyväisiä sovinto-oikeustoimikuntia. Suuremmat yhdistykset ovat siihen valinneet jäseniksi virkamiehiä, asianajajia, maanviljelysopettajia, eläinlääkäreitä y. m. Tämän toimikunnan tehtävänä on ratkaista riitaisuuksia ja antaa ilmaiseksi selvitystä kysymyksiin, jotka alistetaan sen harkittaviksi.

Tavallisesti määrätään jäsenten velvollisuudeksi sovinto-oikeustoimikunnalle esittää kaikki heidän välillään syntyneet, maanviljelyskysymyksiä koskevat riitaisuudet; ne ratkaisee toimikunta ilmaiseksi. Kieltäytyminen noudattamasta toimikunnan päätöstä ja vapaaehtoisesti panemasta sitä toimeen, voi antaa aihetta eroittamiseen ammattiyhdistyksestä.

Parhaiten selvinnee asia muutamista esimerkeistä.

Basse-Dronne'n maanviljelysammattiyhdistyksen johtokunta tutkii niitä kysymyksiä, jotka sen käsiteltäviksi ovat

lykätyt; jollei johtokunta voi riitaa sovittaa, lausuu se päätöksen, josta ei saa vedota ja jota ei lykätä oikeuteen: johtokunnalla on oikeus ammattiyhdistyksestä eroittaa se asianosainen, joka on kieltäytynyt päätöstä noudattamasta.

Russey'ssä sitoutuvat ammattiyhdistyksen jäsenet alistamaan johtokunnan ratkaistaviksi kaikki maanviljelyskysymyksiä koskevat riitansa. Muissa ammattiyhdistyksissä on yhdistyksen sovinto-oikeus ainoastaan jäsenten kesken syntyneiden riitaisuuksien pakollinen selvittäminen; mutta se ei sido riitapuolia, eikä estä heitä vetämästä asiaansa varsinaiseen oikeuteen. *Neubourg*'in (Eure'ssä) maanviljelysammattiyhdistyksen johtokunta ratkaisee ilman vetoamista ne riita-asiat, jotka ammattiyhdistyksen jäsenet alistavat sen ratkaistaviksi; se julistaa päätöksiä sellaisissa jäsenten välisissä riitakysymyksissä, jotka koskevat vuokraa, vahingon tekoa viljelyksille, työpalkkoja y. m. Sovinto-oikeuteen kuuluu kolme yhdistyksen jäsentä, joista riitapuolet valitsevat kaksi ja nämät taas kolmannen.

Florac'in (Lozère'ssa) maanviljelysammattiyhdistys määrää säännöissään yhdistyksen sovinto-oikeustoimesta seuraavalla tavalla:

»Yhdistyksen jäsenten tulee niin paljon kuin mahdollista välttää oikeudenkäyntiä keskenään; jollei niitä voi välttää, tulee heidän kumminkin koettaa sovinnolla ratkaista riitansa, kääntymällä tätä tarkoitusta varten asetettuun ammattiyhdistyksen sovinto-oikeustoimikuntaan. (Yhdistyksen) kokouspäivät ovat myöskin sovintopäiviä.»

Marne'n departementin maanviljelysammattiyhdistys on perustanut toimikunnan, johon kuuluu kolme jäsentä, kaikki lakimiehiä, ja jonka tulee auttaa yhdistyksen jäseniä antamalla heille maksutta neuvoja lainopillisissa kysymyksissä ja siten koettaa estää oikeudenkäyntejä.

Beaujolais'in liittoon kuuluvissa ammattiyhdistyksissä on kussakin viidestä jäsenestä kokoonpantu sovinto-oikeus: jäsenistä tulee kahden olla virkamiehiä tai asianajajia ja muiden

maanviljelijöitä. Sen maksutonta palvelusta voi pyytää ainoastaan ammattia koskevissa kysymyksissä, joko tietojen saamista tai lopullista riidanratkaisua varten. Kun toimikuntaa jälkimäisessä tapauksessa käytetään, voi se tapahtua myöskin ammattiyhdistyksen jäsenen ja siihen kuulumattoman henkilön välisessä riidassa. Kummassakin tapauksessa tulee riitapuolten edeltäpäin sitoutua tyytymään annettuun tuomioon.

Hyvin selvät määräykset sovinto-oikeudesta on olemassa *Périgord*'in maanviljelysammattiyhdistyksen säännöissä:

Ammattiyhdistyksen tarkoituksena on nimittäin m. m.

»Tiedoillaan ja kokemuksillaan auttaa kaikkia niitä jäseniä, jotka sen puoleen kääntyvät maanviljelystä koskevilla kysymyksillä.

Edeltäkäsin sovitella kaikkia riitaisuuksia, jotka ammattiyhdistyksen jäsenet jättävät sen harkittaviksi, ehdotella oikeuksille sopivia sovintomiehiä tai asiantuntijoita ja perusteellisilla lausunnoilla puollustaa ammattiyhdistyksen jäsenten etuja.

Saattaa yhdenmukaisuutta departementin eri osissa vallitseviin totutuihin tapoihin, jotka koskevat maanomistajain, vuokraajien, palvelijoitten, työmiesten, kauppiaitten, karjakauppiaitten y. m. välisiä suhteita ja helpoittaa sovun ylläpitämistä heidän välillään.«

Tämä viimeksi mainittu tehtävä, sellaisten *paikallisten maanviljelystapojen kokoaminen ja tarkastus,* jotka ehkä vastaisuudessa tulevat vaikuttamaan lainsäädäntöön, mutta useinkin ovat epämääräisiä, on hyvin tärkeä tehtävä ammattiyhdistyksille. Useat ammattiyhdistykset ovatkin ryhtyneet siihen työhön, varsinkin *Pont-Audemer*'in maanviljelysammattiyhdistys, joka on tutkinut niitä tapoja, joita noudatetaan kun vuokraaja ottaa maan haltuunsa tai siitä luopuu, ottanut keskustelun alaisiksi niissä olevat epäselvät kohdat ja julkaissut tämän tutkimuksen tulokset.

Ja tämän toimensa kautta tulevat ammattiyhdistykset olemaan suureksi hyödyksi alioikeuksille, joidenka usein täytyy ammattimiesten lausunnoista saada toimelleen tarpeellisia tietoja. V. 1884 annettu laki oikeuttaakin itse asiassa tuomarit, sen sijaan että he käyttäisivät palkattuja asiantuntijoita, pyytämään ammattiyhdistysten lausuntoa, joko jostakin kysymyksestä ylimalkaan tai jonkun erityisen oikeudenkäynnin johdosta.

»Niiltä voidaan kysyä neuvoa», sanoo 6 §, »kaikissa riitakohdissa ja kysymyksissä, jotka kuuluvat niiden alaan.»

Riitakysymyksissä ovat ammattiyhdistysten lausunnot annettavat riitapuolten käytettäviksi, jotka niistä voivat saada osan ja jäljennöksen.

Ne esimerkit, jotka olemme maininneet, riittävät osoittamaan, että maanviljelysammattiyhdistykset maanviljelijäin välillä syntyneissä riidoissa voivat olla sekä puolueettomia että helposti toimeenpantavia sovinto-oikeuksia ja harjoittavat isäntäoikeutta, jonka yhteiskunnallista merkitystä ei tule halveksia; ne eivät saa aikaan ainoastaan ajan- ja rahansäästöä jäsenilleen; ne turvaavat rauhan maaseuduilla kasvattamalla ja ylläpitämällä ammattiyhteisyyden henkeä. Valitettavasti eivät hetikään kaikki ammattiyhdistykset ole ottaneet tätä asiaa ohjelmaansa. V. 1892 on laskettu ainoastaan noin sadalla yhdistyksellä olleen sääntöjä sovinto-oikeudelle, mutta esipuheessaan 1894—95 vuoden vuosikirjaan huomauttaa L. HAUTEFEUILLE, että eivät hetikään kaikki nekään, joilla on ollut säännöt sellaiselle laadittuina, ole saattaneet asiaa käytäntöön.

Ja kumminkin esimerkit sellaisista yhdistyksistä, joissa sovinto-oikeusaate on päässyt toteutumaan, osoittavat selvästi, että tällä alalla voi paljon tehdä.

Marne'n departementin maanviljelysammattiyhdistyksen edellisessä mainitun sovinto-oikeustoimikunnan ilmoitetaan yhden ainoan vuoden aikana saaneen käsitellä yli 600 asiaa. Niinikään mainitaan, että *Belleville-sur-Saône*'n maanviljelys-

ammattiyhdistyksen asettaman sovinto-oikeustoimikunnan esimies oli v. 1896 saanut lähes 200 riita-asiaa käsitelläkseen, ja että hän on ilmoittanut saaneensa useimmat niistä neuvoillaan sovitetuiksi, ilman että niitä edes tarvittiin toimikunnalle esittää.

Tämä laitos voipi siis epäilemättä tehdä suuria palveluksia kansalle.

2) Apukassat.

Ranskassa on maataviljelevä väestö jo kauvan koettanut keskenäisillä apukassoilla aineellisesti auttaa toisiaan tapaturmien ja tautien kohdatessa. Tähän järjestelmään ovat ranskalaiset nähtävästi saaneet esimerkkiä Englannista. Englannin *Trade unions,* tehdas- ja kaivostyöväen ammattiyhdistykset, ovat näet jo useita vuosikymmeniä sitten perustaneet yhteistoiminta-aatteeseen rakennnettuja apurahastoja, *Friendly societies,* jotka vuosittain apurahoina eri tarkoituksia varten jakavat noin 50 miljoonaa markkaa. Tämän järjestelmän voimasta voi saada jonkunlaisen käsityksen, kun ajattelee, että nämät »Friendly societies» käsittävät 32,000 itsenäistä ryhmää Iso-Britanniassa ja Irlannissa, ja että $^1/_3$ koko Britannian saarien väestöstä on osallisena tämän yhteistoiminnan siunauksista. Ollen yhtä paljon vakuutus- kuin avunantolaitoksia, pitävät ne jäsentensä suorittamia maksuja todellisina vakuutusmaksuina. Eri rahastot sairautta, eläkkeitä, kuolemantapauksia y. m. varten ovat tarkoin toisistaan eroitetut. Ne antavat sairasapua, apua työnpuutteen vallitessa, vanhuusapua, hautausapua, apua leskille ja orvoille y. m. Ne ovat vahvistaneet asemaansa ja vaikutusvoimaansa perustamalla keskenään liittoja ja yhteisiä keskuslaitoksia. — Niiden yhteinen pääoma laskettiin muutamia vuosia sitten tekevän enemmän kuin 500 miljoonaa markkaa.

Tämän esimerkin mukaan on Ranskan maaseudullekin hankittu yhteistoiminta-aatteeseen perustuvia apukassayhdis-

tyksiä, joitten tarkoituksena on auttaa jäseniään avun tarpeessa, enimmät nähtävästi lääkäri- ja lääkeapua hankkimalla. Niitä oli jo v. 1850 useampia satoja ja sen jälkeen on niitä alituisesti lisääntynyt, niin että niiden luku v. 1893 oli 7,018, joihin kuului 1,147,250 jäsentä. Erittäinkin näkyy näitten apulaitosten lukumäärä ruvenneen kasvamaan sen jälkeen kuin maanviljelysammattiyhdistyksiä on syntynyt.

V. 1884 annettu laki on näet nimenomaan myöntänyt ammattiyhdistyksille oikeuden ilman virallista vahvistusta jäsentensä kesken perustaa apu- ja eläkeyhdistyksiä. Näillä tulee olla ammattiyhdistyksestä riippumaton hallinto ja erityinen rahasto. Ylimalkaan on näillä rahastoilla tehtävänä kustantaa lääkärinapua ja lääkkeet jäsenilleen, maksaa niille jonkunmoinen päiväraha siltä ajalta, jolla sairaus tekee heidät työhön kykenemättömiksi, ja usein myöskin osittain tai kokonaan suorittaa hautauskustannukset. Jo tämän toiminnan kautta pidetään kassoja tärkeinä apulaitoksina pieniviljelijöille, jotka Ranskan maaseudulla ovat suurena enemmistönä.

Esimerkkinä tällaisista keskenäisistä apukassoista mainittakoon se, minkä pieni *Bollène*'n maanviljelysammattiyhdistys (110 jäsentä) on perustanut. Kukin apukassan jäsen suorittaa 1 markan kuukaudessa. Kassan tulee 1) maksaa jäsentensä lääkärinhoito ja lääkkeet, 2) maksaa sairaalle 1 markka päivässä niin kauvan kuin hän ei pysty työhön, 3) suorittaa tavanmukaiset hautauskustannukset ja 4) perustaa eläkekassa.

On luonnollista, että ammattiyhdistykset itse eivät vielä ole ehtineet perustaa kovin paljon tällaisia kassoja jäsentensä keskenäistä apua varten. Kumminkin ROCQUIGNY luetteli niitä jo v. 1892 kolmattakymmentä ja sen jälkeen niitten luku on kasvanut vuosi vuodelta. V. 1895 niitä oli noin 50.

Ne miehet, jotka johtavat Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten toimintaa yhteiskunnallisella alalla, pitävät tätä apukassojen järjestämistä maaseudun köyhimmille perheille yhtenä yhdistysten tärkeimpänä päämääränä.

Beaujolais'en liiton esimies on eräässä vuosikertomuksessaan seuraavalla tavalla määritellyt maanviljelysammattiyhdistysten toimintajärjestyksen:

»Voidaksemme saada aikaan apukassoja, tulee meidän kulkea eteenpäin hätäilemättä mutta myöskin arkailematta. Minä en epäile lausua, että meidän sen vuoksi täytyy todenteolla ruveta perustamaan ensiksi yhteistoiminta-aatteeseen perustuvia osuuskuntia, sitten osuuslainarahastoja ja keskenäisiä vakuutuslaitoksia ja vasta sitten, kuin kaikki nämät ovat menestyneet, ryhtyä apukassojen järjestämiseen.»

Tämän ohjelman mukaan ei osuuskunta-, lainarahasto- ja vakuutuslaitosten puuhaaminen ole oleva maanviljelysammattiyhdistysten velvollisuutena ainoastaan sen suuren suoranaisen hyödyn vuoksi, jota niistä on maanviljelijälle, vain senkin tähden, että ne tekevät avunannon järjestämisen mahdolliseksi, tuottaen sitä varten tarvittavia varoja ammattiyhdistyksille, jotka muuten eivät voisi niitä saada, koska niillä — kuten mainittu — ei ole lupa ottaa voittoa osto- ja myyntivälityksistään.

3) Apua työssä.

Useat maanviljelysammattiyhdistykset ovat panneet toimeen omituisen, hyvin vaikuttavan keskenäisen avunannon muodon, järjestämällä jäsenilleen apua työssä, hankkimalla työvoimia, ehkäistäkseen syntyvää vahinkoa, kun jonkun jäsenen on täytynyt keskeyttää maanviljelystyönsä. Maanviljelysammattiyhdistykset eivät siis tyydy siihen, että periaatteessa tunnustavat ammattiyhteisyyden, ne eivät epäröi panna sitä käytännössäkin toimeen.

Tällainen avunanto ei ole suomalaiselle lukijalle vieras; tunnemmehan oman maamme tavoista nuot hauskat, yhteishenkeä niin kauniilla tavalla todistavat talkootyöt, jotka vanhassa muodossaan ovat uusien olojen pakosta häviämässä.

Luullakseni nämät suomalaiset talkootyöt viime aikoina kuitenkin ovat olleet enemmän juhlimisen ja huvituksen vuoksi kuin todellisen vähäväkisten auttamishalun toimeen panemia, eivätkä ne ole olleet erityisesti järjestettyjä.

On siis syytä vähän tutustua niihin paikallisten olojen ja nykyajan vaatimiin järjestysmuotoihin, joita ammattiyhteisyyden henki Ranskan maalaisoloissa on luonut heidän talkootöilleen.

Tämä avunannon muoto on etenkin saanut jalansijaa viininviljelijäin kesken, jotka yleensä ovat pieniviljelijöitä ja joitten työt eivät salli viivytystä.

Châteaurenault'in ja sen lähiseudun v. 1885 perustettua viininviljelijäyhdistystä, johonka nykyään kuuluu lähes 250 jäsentä, voidaan pitää sellaisen järjestelmän perikuvana. Sen sääntöjen 1 § kuuluu seuraavasti: »Yhdistyksen tarkoituksena on sairauden tai tapaturman sattuessa auttaa niitä viininviljelijöitä, jotka ovat yksinään joko omassa tai isäntiensä työssä, suorittamalla työt heidän tai heidän isäntiensä viinitarhoissa. Työt ovat tehtävät ilmaiseksi ja niiden jäsenten hyväksi, joiden puolesta ne suoritetaan, niin että he saavat nauttia työn hedelmät aivan kuin jos he itse olisivat työn suorittaneet.»

Enemmän kuin 4 à 5 päivää kestävän sairauden tai tapaturman sattuessa sitoutuu yhdistys esteen saaneelle jäsenelleen tekemään työtä niin paljon, kuin arvostellaan hänen itsensä voivan suorittaa $^2/_3$:lla sairausajasta. Yhdistyksen johtokunnan tulee, saatuaan sairastuneen jäsenen lähettämästä ilmoituksesta tiedon, päättää mitä apua hänelle on myönnettävä, ohjesäännön ja vuodenajan mukaan, ja sen jälkeen antaa määräyksensä. Työt suorittavat tarkoitusta varten valitut jäsenet, ja kieltäytyjän tulee maksaa sakkoa.

Sääntöjen 3 § kuuluu: »Kun joku jäsen kuolee, tulee yhdistyksen suorittaa työt hänen viinitarhassaan, s. o.: jos kuolemantapaus sattuu ennen lokak. 1 päivää, ainoastaan käsillä olevan vuoden kuluessa; jos kuolemantapaus sattuu lokak.

1 päivän jälkeen, seuraavan vuoden kuluessa. Tulot lankeavat vainajan leskelle ja lapsille. Jos hän ei ole jättänyt jälkeensä leskeä eikä lapsia, saa yhdistys kantaa tulot sen toimesta suoritetusta työstä.»

Belleville-sur-Saône'ssa perustettiin v. 1888 apurahasto, jonka tarkoituksena on auttaa niitä ammattiyhdistyksen jäseniä, jotka tilapäisesti ovat estetyt suorittamasta elonkorjuuta tai viljelysten voimassapitoon välttämättömiä töitä. Tämän laitoksen sääntöjen mukaan »ei keskenäinen apu ole kerjäläisalmu eikä kenenkään oikeus, vaan tilapäinen ja vapaaehtoinen avunanto, jonka yhdysmiehelle tarpeen sattuessa antavat hänen yhdyskumppaninsa». Tätä apua annetaan sairauden sattuessa ainoastaan päivätyön muodossa, jonka tarkoituksena on asettaa autettavan jäsenen maa kuntoon, ja sen suorittavat ammattiyhdistyksen palkkaamat työmiehet.

Saadakseen nauttia tällaista apua, tulee ammattiyhdistyksen jäsenen täyttää seuraavat ehdot:

1) Että hän omin käsin työskentelee omassa tai muiden viininviljelyksessä;

2) Että hän on sairastanut vähintäin yhden viikon, tahi, jos työhön kykenemättömyys johtuu tapaturmasta, myöskin lyhyemmän ajan;

3) Ettei hänellä ole varaa palkata päivämiestä.

Tällaisen tapauksen sattuessa on ammattiyhdistyksen kirjeenvaihtaja, joita on jokaisessa kunnassa, oikeutettu heti päiväpalkkalaisella teettämään tarpeelliset työt kuuden päivän ajalla, josta kustannukset eivät missään tapauksessa saa nousta yli 20 markkaa. Jos pitempi apu kuin 6 päivää on tarpeen, tulee sitä pyytää ammattiyhdistyksen johtokunnalta.

Jos samassa kunnassa on tarvis myöntää apua useammin kuin kolme kertaa, niin tulee välttämättömästi kysyä johtokunnan mieltä.

Apuihin tarvittavat varat veroitetaan kaikilta jäseniltä.

Vaikka tällaista yhteishengen synnyttämää laitosta ei sanottavasti ole pantu käytäntöön muitten kuin viininviljelijäin kesken, emme ole voineet olla tekemättä sitä tunnetuksi meilläkin, näyttääksemme kuinka monipuolinen Ranskan maanviljelijäin ammattiyhdistyselämä on.

c) Maanviljelijäin suhde työväkeensä.

1) Apukassat.

Apukassoista maanviljelijäin keskenäiseksi avuksi, joista edellisessä on ollut puhetta, useat itse asiassa toimivat maanviljelystyöväen hyväksi. Sillä niistä enemmästä kuin miljoonasta jäsenestä, jotka niihin kuuluivat v. 1893, oli lähes 200,000 n. s. kunniajäseniä, s. o. suurtilallisia y. m. varakkaita, jotka ovat ruvenneet yhdistykseen auttaakseen kassoja vuosimaksuillaan y. m., jotta ne voisivat paremmin täyttää tarkoituksensa apua tarvitsevien jäsenten suhteen. Ja sellaisissa yhdistyksissä, joissa on sekä maanomistajia että työmiehiä taikkapa myös osaksi toisten työssä olevia palstatilanomistajiakin, ovat tietysti jälkimäiset tavallisimmin avun tarpeessa.

Tapaa lisäksi muitakin muotoja, joita Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset ovat ottaneet käytäntöön työväen auttamiseksi.

Muutamat yhdistykset takaavat maatyöntekijälle tapaturmien johdosta sattuneen työhön kykenemättömyyden aikana korvausta 75 penniä talvi- ja 1 markka kesäpäivältä.

Näkee kumminkin alkuja työväen eläkekassojenkin perustamiseen. Esim. *Castelnaudary*'n maanviljelysammattiyhdistys on tavallaan järjestänyt sellaisen. Ne maatyömiehet, jotka siihen rupeavat jäseniksi, maksavat vuosittain 5 markkaa. Näin kerättyihin jäsenmaksuihin lisää ammattiyhdistys puolestaan toisen verran sekä toimittaa rahat erääseen Ranskan yleiseen eläkerahastoon. Maatyömies, joka 25-vuotiaana rupeaa kassaan jäseneksi, saa 65-vuotiaana 263 markan vuosieläkkeen, ja 70-vuotiaana hänen eläkkeensä kohoaa 300 markaksi.

Maanviljelysammattiyhdistykset täyttävät tällaisilla toimeenpiteillä kipeän tarpeen Ranskan maaseudulla, jossa yleinen vaivaishoito on hyvin riittämätön.

2) Työnvälitystoimistot.

Toinen yhtä tärkeä avunannon muoto, joka epäilemättä hyvin soveltuu ammattiyhdistykselle, on työn hankkiminen työn puutteessa oleville työmiesjäsenilleen. Työn hankkiminen työttömille on useimmiten keino tehdä avunanto tarpeettomaksi.

Kaikkialla potee maanviljelystyö sitä ikävää epäkohtaa ruumiillisen työn käyttämisessä, että muutamin ajoin tarvitaan mahdollisimman paljon työntekijöitä, toisin ajoin taas työväki ei saa mitään työtä, sekä että muutamissa osissa maata on työväkeä yltäkyllin saatavana, toisissa taas ei tulla koskaan omalla väellä toimeen. Tästä on tietysti seurauksena, että työpalkat ovat hyvin erilaiset eri osissa maata.

Niin Ranskassakin. Muutamissa osissa maata on työvoimia varsin vähän saatavana, jonka kautta työpalkat nousevat ja käyvät hyvin rasittaviksi maanviljelijälle, jonka eräitä töitä, niinkuin elonkorjuuta ja teollisuudessa tarvittavien kasvien viljelemistä varten täytyy käyttää ulkomaisia työmiehiä, belgialaisia, italialaisia, espanjalaisia. Sellaiset ovat olot Pohjois- ja Itä-Ranskassa sekä Pariisin läheisyydessä. Etelä-Ranskassa riittää maatyöntekijöitä töin tuskin välttämättömiin töihin, mutta kaivamisia, ojituksia y. m., jotka ovat tarpeen viinitarhoja viljeltäessä, ei saada suoritetuksi ilman ulkomaista työväkeä. Muissa osissa maata, esim. Keski-Ranskassa, ei työmiehiä puutu, vain työmiehiltä puuttuu työtä; palkat alenevatkin siinä määrässä, että maatyöntekijä tuskin voi tarpeensa tyydyttää; maatyöväkeä ahdistaakin siellä suuri köyhyys.

Maanviljelysammattiyhdistykset ovat erinomaisen soveliaita tätä epäkohtaa korjaamaan. Yhteytensä kautta läheisten ammattiyhdistysten kanssa, vieläpä yhdistysten kanssa

aivan toisilla paikkakunnilla, liittojärjestelmän kautta, voi ammattiyhdistys toimittaa työmiehiä paikkakunnille, joissa puute työväestä on suuri, ja siten hankkia heille parhaimmat mahdolliset palkkaehdot.

V. 1884 annettu laki oikeuttaa ja kehoittaa niitä hankkimaan työtä työmiehille.

»Ne voivat vapaasti perustaa ja hoitaa tiedonantotoimistoja työtä tarjoavia ja työtä etsiviä varten.»

Tällä alalla ei ole kuitenkaan tehty muuta kuin alku. Muutamat maanviljelys- tai puutarhanviljelijäin ammattiyhdistykset ovat jo antautuneet tälle uralle. *Saint-Fiacre*'n puutarhurien ammattiyhdistys perusti v. 1891 paikanvälitystoimiston jäseniänsä varten. Tämä hankkii, ottamatta mitään korvausta vaivoistaan, puutarhanviljelijöille puutarhureita, työmiehiä ja oppilaita. Useat muut puutarhanviljelijäin ammattiyhdistykset ovat noudattaneet esimerkkiä.

Monet maanviljelysammattiyhdistykset ovat viime vuosina ruvenneet pitämään jonkunlaista rekisteriä, johon kerätään työn antajain ja työn tekijäin tarjoumuksia, ja jotka julaistaan yhdistysten aikakauskirjoissa erityisenä osastona nimellä »Työnhakioita varten».

3) Työnpuutteen tutkiminen.

Kysymykseen työnvälityksen toimeenpanosta maatyöntekijöitä varten liittyy kolmas, maalaisväestön tilan parantamiselle yhtä tärkeä kysymys, jonka ratkaisemista Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset ja niitten johtavat miehet niinikään ovat pohtineet ja viime aikoina valmistelleet.

Sellaisillakin seuduilla, missä maatyömiehiä on riittävä määrä, vielä enemmän tietysti seuduilla, missä työtä ei ole riittävästi, täytyy ottaa lukuun mahdollinen seisahdus töissä, jollaista suuremmassa tai vähemmässä määrässä sattuu talvikuukausina. Kun nekin tulot lakkaavat, jotka tuskin riittävät

elättämään työmiesperhettä työn kestäessä, millä voi tämä perhe elää tuona vuoden kovana aikana?

Työnpuute talvikuukausina on varmimpia pysyviä syitä maaseuduilla vallitsevaan köyhyyteen. Eikö millään tavalla voi poistaa tätä säännöllisesti palaavaa työnpuutetta, eikö voi hankkia talvikuukausina maatöiden sijaan muita töitä?

Ennen oli Ranskan maaseuduilla voimassa hyvin yleinen pieniteollisuus, pieniä työpajoja, joissa miehet, vieläpä naisetkin saivat työtä talvella; silloin ei ollut pakko muutamassa kuukaudessa kuluttaa koko vuoden säästöjä. Tämä pieniteollisuus, jolla yhteiskunnallisten vaikutustensa vuoksi oli niin suuri merkitys, on yleensä hävinnyt kilpailussa suurien tehtaiden kanssa tai ulkomaisen tuonnin kautta. Maanviljelysammattiyhdistysten tehtäviin katsotaan kuuluvan ottaa selville, mitkä näistä teollisuuden haaroista olisivat sopivia eri paikkakunnilla jälleen eloon herätettäviksi niissä suotuisammissa oloissa, jotka muutetut tullit ovat synnyttäneet.

Yhdistykset ovatkin ryhtyneet asiaan.

Ranskan Maanviljelijäin seuralle jätettiin v. 1893 *Cher*'in departementtiliiton tekemä ehdotus, että toimitettaisiin tutkimus maatyömiesten tilasta talvisaikana sekä teollisuus- ja maanviljelystyön välisestä suhteesta. Ehdotus saavutti yksimielisen kannatuksen.

Ehdotus kuului kokonaisuudessaan seuraavasti:

»Katsoen siihen, että vaikka maatyömiesten palkat ovatkin nousseet, työnpuute sitävastoin on melkoisesti lisääntynyt, ja maanviljelystyömiesten tila yleensä tuskin ollenkaan on parantunut;

katsoen siihen, että, varsinkin Keski-Ranskassa, puimakoneiden yhä enenevä käytäntö, rautamalmien käyttämisen lakkaaminen ja masuunien sulkeminen ovat riistäneet maanviljelijöiltä tilaisuuden sivuansioon huonona vuoden aikana; että metsätyötä ei ole tarpeeksi, jotta se

voisi palauttaa talvella keskeytyneen suhteen työtarjouksien ja työn etsinnän välillä;

katsoen siihen, että väkiluku maaseudulla päivä päivältä vähenee; että irtolaisten ja kuljeksivain työmiesten lukumäärä pelottavassa määrässä lisääntyy;

katsoen siihen, että tämä asianlaita on omiansa huolestuttamaan kaikkia niitä, jotka harrastavat taloudellista varallisuutta ja yhteiskunnallista rauhaa;

katsoen siihen, että paras keino pidättää maanviljelystyömiestä kotona ja hankkia hänelle varallisuutta on se, että maaseudulle koetetaan elvyttää muutamia pienempiä teollisuuden haaroja, joita voidaan kotona harjoittaa, mutta jotka valitettavasti ovat keskittyneet suuriin teollisuuskaupunkeihin;

ehdottaa *Cher*'in maanviljelijäin departementtiliitto:

että Ranskan Maanviljelijäin seura toimeenpanisi tutkimuksen, ei ainoastaan Ranskassa, vaan myöskin ulkomailla, maanviljelystyömiesten tilasta talvella, niistä teollisuudenhaaroista, joita maaseuduilla perheissä tai pienissä työpajoissa saattaisi harjoittaa, ja jotka tuottaisivat maanviljelijälle tarpeellisia sivutuloja, ja jotka siten olisivat omiansa väestön vähenemistä maaseuduilla ehkäisemään;

että ne, jotka tahtovat ja voivat antautua tähän isänmaalliseen työhön, saisivat hyvän palkan;

että lopuksi yhteistoiminta-aatteeseen perustuvien tuotanto-osuuskuntien perustamista maatyömiesten kesken edistettäisiin.»

Emme ole olleet tilaisuudessa seurata, mihin toimiin tämä ehdotus on vienyt. Ainakin on varma, että suurilukuinen yli koko maan levinnyt maanviljelijäin ammattiyhdistyslaitos on ollut erinomainen välittäjä, jos tuollaista tutkimusta on pantu toimeen. Ja niinikään on se oleva erinomainen välikappale,

kun valtiomahdit mahdollisesti tulevat ryhtymään toimenpiteihin tutkimusten johdosta.

Tästä selonteosta näkyy, että Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset tähän saakka ovat todellisuudessa toimittaneet verrattain vähän maanviljelystyöväen suoranaiseksi avuksi, että asia kyllä periaatteessa on selvillä, ja että alkuunpano on suoritettu, mutta että vielä ei ole paljoa pitemmälle päästy. Mutta niistä tiedoista, joita viime vuosilta on saatu, käy selville, että tämä maanviljelystyöväenkysymys on käynyt päivän polttavimmaksi, ja että maanviljelijäin ammattiyhdistyslaitoksen johtavat miehet ovat yhä enemmän ruvenneet kääntämään huomiotaan siihen. Heille alkaa käydä selväksi se historiallinen tosiasia, että ei mikään laitos, ei mikään sääty tai luokka tai ammatti voi vahingottaan olla kääntämättä huomiotaan aikansa yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Sillä ne voivat muuten tulevaisuudessa tulla ratkaistuiksi tavalla, jota asianomaiset eivät ole odottaneet.

Merkillistä on se ilmiö, että tämä yhteiskunnallisten kysymysten harrastus on huomattu paljon voimakkaammaksi katoolisen kuin protestanttisen väestön keskuudessa syntyneitten maanviljelysammattiyhdistysten toiminnassa. Saksassa ovat — kuten edellisessä näimme — n. s. Talonpoikaisyhdistykset enemmän kuin mitkään muut maanviljelijäin ammattiyhdistykset ottaneet päätehtäväkseen juuri jäsentensä yhteiskunnallisen kasvattamisen, suur- ja pienitilallisten yhdistämisen, ammattiyhteishengen elähyttämisen. Ja niistä on tehty se huomio, että ne ovat levinneet etupäässä katoolisiin maakuntiin.

Samaten näemme Ranskan maanviljelijäin ammattiyhdistyksistä, että niitten erityisten yhdistysten perustajat, jotka nimittävät itseään *katoolisiksi,* ovat panneet pääpainon ammattiyhdistyslaitoksen yhteiskunnalliseen puoleen ja jättäneet taloudellisen puolen enemmän syrjäasiaksi. Niitten yhteisenä tunnussanana on *Cruce et aratro*, ristillä ja auralla.

Nämät katooliset ammattiyhdistykset omistavat suurta huolta yksimielisyyden ja veljellisyyden pysyttämiselle jäsentensä kesken, isäntien ja palvelijain välisten suhteitten parantamiselle, siveellisyyden ja aineellisen toimeentulon kehittämiselle, vakuutuslaitosten, apukassojen ja osuuskuntien perustamiselle. Ne ovat siten runsaasti perustaneet kassoja voidakseen antaa apua ja maksutonta hoitoa sairauden sattuessa sekä hautausapua. Useat niistä ovat asettaneet sovinto-oikeuksia maanviljelystä koskevissa riidoissa, saaneet sunnuntailevon, y. m. s. pakollisiksi jäsentensä kesken. Omituista näille ammattiyhdistyksille on vielä se, että ne jakavat jäsenensä kolmeen ryhmään, nim. perustajiin tahi hyvää tekeviin, varsinaisiin, jotka tavallisesti ovat maanomistajia tahi arentimiehiä, sekä tavallisiin yhdistyneisiin, jotka ovat maanviljelijäin poikia ja maanviljelystyömiehiä.

Protestanttisissa pohjoismaissa taas eivät maanviljelysammattiyhdistykset (maanviljelysseurat) ole sanottavasti ottaneet ohjelmaansa yhteiskunnallisia tehtäviä.

Mikä tähän merkilliseen ilmiöön on syynä, lienee vaikea päättää. Yhtenä vaikuttimena voisi ajatella sitä, että katoolinen papisto, joka viime vuosikymmeninä on ollut innokas kaikilla keinoin ja kaikkialle levittämään ja vahvistamaan uskoaan, on tahtonut käyttää näitä yhdistyksiäkin tällaisena keinona. Mutta tärkeämmäksi luulisin sitä syytä, että katoolinen uskonto ylipäänsä enemmän on omiansa kasvattamaan yhteiskunnallista yhteishenkeä, kuin protestanttinen, joka enemmän on pannut painoa kunkin yksityisen individualiseen elämään. Sen vuoksi voi ymmärtää, että katoolisesta väestöstä, enemmän kuin protestanttisesta, on kasvanut sellaisia suurtilallisia, jotka — kuten SCHORLEMER-ALST — omistavat koko elämänsä pienempien säätyveljiensä aseman parantamiseen.

d) Maanviljelijäin suhde kaupunkiväestöön.

Edellisessä on lyhyesti kerrottu siitä, miten Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa talonpoikaisen väestön ja kaupunki-

työväen yhdistykset ovat liittoutuneet ja tätä nykyä muodostavat suuren vähäväkisten puolueen. Siellä tällainen liittouminen kahden toisistaan erillään elävän kansaluokan välillä oli mahdollinen sen kautta, että talonpoikainen väestö ei vaadi suojelustulleja maanviljelystuotteille, vain päinvastoin on suostunut ottamaan yhteiseen ohjelmaan pykälän, joka niitä vastustaa.

Ranskassakin muutamat vähäväkisten ystävät, jotka samalla vastustavat vallankumouksellista sosialismia, toivovat että tulevaisuudessa on kasvava jonkunlainen yhteisten etujen tukema liitto maanviljelijäin vähäväkisten ja kaupunkilaisvähäväkisten välille ja että tällaisesta liitosta on tuleva mahtava yhteiskunnallisen rauhan tuki vallankumouksellisen sosialismin ja rajattoman rahavallan rinnakkaista edistymistä vastaan. Mutta toistaiseksi tämä liitto on vaikea saada aikaan sen vuoksi, että Ranskassa talonpoikainen väestö tulliasiassa on täydellisesti seurannut suurtilallisten mukana ja kannattaa nykyisiä tavattoman korkeita viljatulleja. Mutta sen sijaan on saatu aikaan jonkunlaista yhteistoimintaa maanviljelijäin ja kaupunkilaisvähäväkisten kesken toista tietä. On näet pyritty rakentamaan kauppayhteyttä maanviljelysammattiyhdistysten myyntiosuuskuntien ja kaupunkityöväen perustamien osto-osuuskuntien välille. Että tällaisella yhteistoiminnalla voipi olla suuri yhteiskunnallinenkin merkitys on käsitettävä. Kun se näet syrjäyttää monet välikauppiaat ja saapi aikaan suoranaista kauppaa tavarain valmistajain ja tavarain nauttijain välille, niin syntyy siitä etua molemmille. Ostajat voivat sen kautta saada kunnollista, pilaantumatonta tavaraa huokeammalla kuin ennen, ja myyjät saavat varmoja ostajia ja tavallisesti myöskin parempia hintoja. Ja tällaisten yhteisten etujen toivotaan tulevaisuudessa saavan aikaan yhteistuntoakin sekä tämän nojalla yhteistoimintaa muillakin aloilla.

* * *

Lopuksi lienee syytä huomauttaa, että tietysti eivät hetikään kaikki maanviljelysammattiyhdistykset ole edes yrittäneetkään toimimaan kaikilla niillä aloilla, joista edellisessä olemme tehneet selkoa. Eri osissa maata on yhdistyksillä usein eri tehtävät. Siellä missä etupäässä on suurtiloja, toimivat yhdistykset tietysti eri aloilla kuin siellä missä pienitilalliset ovat enemmistönä. Useimmilla on kuitenkin maanviljelystarvetavarain osto päätehtävänä. Sen lisäksi ovat muutamat antautuneet etupäässä esim. viljelystapojen parantamiseen, toiset maanviljelystyöväen tilan auttamiseen, toiset taas maanviljelystuotteiden myynnin järjestämiseen, aina sen mukaan mitä kukin seutu ensi tilassa on tarvinnut ja mitä johtavat henkilöt parhaiten ovat harrastaneet.

Löytyy sitä paitsi useita »ammattiyhdistyksen» nimellä käypiä yhteistoimintamuodostumia, joilla on joku aivan erityinen tehtävänsä. Muutamien näitten yhdistysten ainoana tehtävänä on esim. saada aikaan keinotekoisia pilviä suojellakseen viinikenttiä hallalta, toisilla on ainoana toimena järjestetyllä tavalla hävittää turilaat seuduilta, missä ne tekevät paljon tuhoja (eräs yhdistys hävitti v. 1892 122,000 kiloa turilaita!), toisia yhdistyksiä näkee, joilla on ainoana tehtävänä yhteisen karjanlaitumen pitäminen ja paimentaminen j. n. e.

Ainoastaan suuremmat ovat jo ehtineet ryhtyä monipuolisempaan toimintaan. Sellaisia ovat esim. *Loiret*'in, *Anjou*'n, *Segré*'n, *Seine-et-Oise*'n, *Belleville-sur-Saône*'n, *Poligny*'n ja *Charente-Inférieure*'n yhdistykset.

Näitten etevimpien yhdistysten toiminta on äskettäin tullut tunnetuksi erään kilpailun kautta, minkä syksyllä 1897 *Musée Social* niminen taloudellinen seura pani toimeen maanviljelysammattiyhdistysten kesken ja missä se jakoi 25,000 markkaa palkintoina sellaisille yhdistyksille, joitten toiminta on ollut monipuolisin ja isänmaalle hyödyllisin. Ensimäisen palkinnon sai *Belleville-sur-Saône*'n yhdistys, johon kuuluu 2,300 jäsentä, kaikkein useimmat pienitilallisia. Palkintotuomarien

selonteon mukaan on tämä yhdistys suuressa määrässä kohottanut piirinsä väestön taloudellista ja siveellistä tilaa. Se on poistanut kaikki välikauppiaat ja saanut järjestetyksi sekä yhteisoston että yhteismyynnin; se on suuressa määrässä parantanut viininviljelystä, meijeriliikettä ja metsänhoitoa; se on perustanut osuuslainarahaston, säästöpankin ynnä useita kassoja keskenäistä apua varten sekä vakuutuslaitoksen katoa ja muita onnettomuuksia vastaan; se on saanut aikaan työnvälitystoimiston työmiehiä varten, suuren kiertävän kansankirjaston, keskustelukokouksia ja luentosarjoja.

Toisen palkinnon sai *Poligny*'n ammattiyhdistys, joka — palkintotuomarien lausunnon mukaan — on loistavalla tavalla toteuttanut seuraavan säännöissä määrätyn ohjelmansa: »— — — Hankkia kaikille jäsenille vapaan yhdistymisen edut, yhdistymisen, missä kaikki jäsenet, yhdistyneinä veljellisen yhteistunnon siteillä, auttavat ja tukevat toisiaan. — — Yhdistys pyrkii herättämään rakkautta siihen ammattiin, joka läpi vuosisatojen enemmän kuin kaikki muut on ollut isänmaan hyvän toimeentulon parhaimpana lähteenä; se tahtoo mieltymyksen siteillä saada maalaisväestö kiinnitetyksi kotiinsa ja siihen turpeeseen, jota se viljelee, ja käyttää kaikkia käsillä olevia keinoja hankkiakseen jälleen maanviljelystyölle se kunniasija, joka sille on tuleva, sekä saattaa se suurimmassa mahdollisessa määrässä hedelmälliseksi ja kannattavaksi.»

Tällaiset maanviljelysammattiyhdistysten toimet tulevat tästä lähtien vuosittain mainitun seuran kilpapalkinnoista osallisiksi.

III.

Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten järjestysmuoto.

I. Yksityisen yhdistyksen järjestäminen.

Mihin muotoon ovat Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset järjestyneet?

Ammattiyhdistyslaki 21 p:ltä maaliskuuta 1884 antaa tässä suhteessa asianomaisille verrattain suuren vapauden. Se on tahallaan säädetty epämääräisin sanoin: koko tuo laki, jolla jo yksin maatalouden alalla on ollut niin suuri taloudellinen vaikutus, mahtuu 10:een pykälään. Muotoja ei siis tahdota turhanpäiväisesti määritellä, vain päinvastoin lain tarkoitus on herättää yksityisten yrittelijäisyyttä. Tämän on lain selittäjä, ministeri WALDECK-ROUSSEAU, selvästi lausunut edellisessä esittämässään kiertokirjeessään.

Ensiksikin on huomattavaa, että Ranskassa voivat maanviljelysammattiyhdistyksiä perustaa kaikki maanviljelijät tahi henkilöt, jotka harjoittavat samanlaatuista ammattia kuin maanviljelijät taikka ovat heille apuna. Siis eivät ainoastaan maanomistajat, joko he hoitavat maataan itse tahi jättävät sen hoidon toiselle, vain myöskin arentimiehet, osaviljelijät, pehtorit, maanviljelystyömiehet ja palvelusväki, kaikki voivat ammattiyhdistyksiin kuulua.

Ammattiyhdistyksen jäsenellä on täysi vapaus erota yhdistyksestä millä hetkellä hyvänsä. Tämä lain määräys on syntynyt siinä tarkoituksessa, että kaupunkityömies voipi työlakon sattuessa olla vapaana ja erota muista lakkolaisista.

Maanviljelyksen edustajat ovat pitäneet tätä yhteisen vastuunalaisuuden puutetta maanviljelysammattiyhdistyksille epäedullisena ja vaatineet muutosta tässä kohden. Erittäin on huomautettu, että tämä määräys on tehnyt maanviljelysammattiyhdistyksille vaikeaksi yhteismyynnin järjestämisen. Voipi näet tapahtua, että yhdistys tekee myyntitarjouksen vissistä jäsenten kesken sovitusta hinnasta, mutta ei voi sittemmin täyttää sitoumustaan siitä syystä, että jotkut jäsenet ovat saaneet parempia hintoja toisaalta ja sen vuoksi eronneet yhdistyksestä.

Ammattiyhdistys perustetaan ja tulee lailliseksi ainoastaan siten, että viranomaisille jätetään säännöt ynnä nimiluettelo; enempää ei tarvita.

Ammattiyhdistystä hoitaa tavallisesti johtokunta, jonka esimies edustaa sitä ulospäin. Tämän ohella on useilla yhdistyksillä hallintoneuvosto. Yleinen jäsenten kokous pidetään kerran tahi kahdesti vuodessa; tässä kokouksessa antaa johtokunta kertomuksen rahallisesta asemasta ynnä yhdistyksen toiminnasta vuoden kuluessa, ja siinä päätetään niistä ehdotuksista, joita hallintoneuvosto esittää. Kokous vihdoin valitsee hallintoneuvoston, joka taas vuorostaan määrää johtokunnan. Toisissa yhdistyksissä kokous valitsee suorastaan myöskin johtokunnan. Hyvin usein, ainakin ensi vuosina, esimies tahi sihteeri ryhtyy ilmaiseksi hoitamaan yhdistyksen kirjeenvaihtoa, asioimisia ja muita juoksevia asioita, jotka vaativat häneltä paljon aikaa, huolta ja edesvastuuta. Mutta niin pian kuin asiat käyvät moninaisemmiksi, täytyy johtokunnan hankkia palkattu asiamies, sihteeri tahi toimitusjohtaja.

Hyvin usein suuremmissa yhdistyksissä jaetaan työ eri osastoille tahi kommissiooneille. Esimerkiksi *Loiret*'in yhdistyksessä tapaa pysyviä kommissiooneja oston ja myynnin välitystä, yhdistymisaatteen levittämistä, lakikysymyksiä, maanviljelyskysymyksiä ja viininviljelyskysymyksiä varten.

Voidakseen maksaa yleisiä ulostekoja, palkkoja ja muita menoja, sekä varsinkin jos yhdistys tahtoo vastaisuudessa pe-

rustaa erityisiä laitoksia keskenäistä apua, vakuutusta tahi muuta yhteistä toimintaa varten, täytyy sen hankkia itselleen omaisuutta. Tätä maanviljelysammattiyhdistykset ovat saaneet kolmea eri tietä:

1) *jäsenmaksuista,* jotka ovat hyvin pienet, tavallisesti 1—5 markkaa vuodessa, välistä ainoastaan 50 penniä. Muutamissa yhdistyksissä, jotka toimivat jonkunlaisina pieniviljelijäin ja maanviljelystyömiesten suojelijoina, on erilaisia jäsenmaksuja: perustajat eli lahjoittajat maksavat näet paljoa suurempia maksuja kuin tavalliset jäsenet. Toista järjestelmää on myöskin käytetty, nimittäin että maksetaan suhteellisia maksuja, joko sen mukaan montako hehtaaria maata jäsenet omistajina tahi arentimiehinä viljelevät, tahi sen mukaan paljonko he maksavat maaveroa;

2) *saamalla apurahoja ja muita lahjoituksia,* joita joskus antavat maanviljelysministerio, maakuntaedustus taikka välistä myös suuremmat maanviljelysseurat, varsinkin jos ne ovat olleet mukana perustamassa yhdistyksiä. Sitä paitsi on jo tapahtunut, että yksityiset isänmaanystävät ovat tehneet melkoisia lahjoituksia maanviljelysammattiyhdistyksille;

3) *ottamalla palkkiota* niistä kaupoista, joita yhdistykset välittävät, mikä tulolähde on useimmilla ollut tuottavin. Se maksu, jota useimmat yhdistykset täten kantavat välittämistään kaupoista, ei ole suuri niihin hinnanalennuksiin nähden, joita ne ovat voineet tarjota, — tavallisesti ainoastaan 1—4 % suoritettavasta laskumäärästä. Mutta yhdistyksissä, jotka välittävät suuria kauppoja, nousee se hyvinkin suuriin summiin. Siitä tulosta suoritetaan etupäässä ne menot, joita yhdistyksellä on välitysliikkeen harjoittamisesta. Mutta ylijäämä on tietysti muihinkin tarkoituksiin käytettävissä.

Vaikka tulot siis näyttävät vähäisiltä ja vaikka menot usein voivat olla hyvinkin rasittavia, ovat useat yhdistykset jo muutamissa vuosissa voineet koota itselleen melkoisia rahastoja, joita ne voivat ruveta ja ovatkin jo ruvenneet käyt-

tämään lainakassojen ja muitten samanlaisten laitosten perustamiseen. Jo v. 1893 oli useita yhdistyksiä, joilla oli koottuna 10,000—30,000 markan pääomia.

Tässä on siis taas kohta, jossa Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset eroavat useimpain muitten maitten maanviljelysyhdistyksistä. Ja on erityisesti huomioon otettava tuo Ranskan maanviljelijäin ammattiyhdistyslaitoksen itsenäinen rahallinen asema, joka tekee useimmat niistä virastoista ja hallituksesta ja eduskunnasta riippumattomiksi ja sen kautta niin voimakkaiksi ammattinsa edustajiksi.

Mutta jos arvostelemme noita maanviljelysammattiyhdistysten vuosituloja ja omia rahavaroja sen asioimisliikkeen laajuuteen katsoen, jota ne nyt jo harjoittavat, niin täytyy niitä pitää hyvinkin vähäisinä. Täytyy kumminkin muistaa, että niiden liike ei ole rahakauppaa, vain välitystointa. Mutta juuri tässä välitystoimessaan on näillä yhdistyksillä arvaamaton pääoma niiden asioimisrehellisyydessä sekä sitoumusten täyttämisen täsmällisyydessä, ja tämä se juuri tekee heille mahdolliseksi jäseniänsä varten välittää tavarain vaihtoa, jonka arvo jo on noussut satoihin miljooniin vuodessa.

Yksityisen ammattiyhdistyksen järjestäminen riippuu tietysti suuressa määrin eri yhdistysten koosta. On siis ehkä tässä kohden syytä ottaa selkoa yhdistysten kokoompanosta tässä suhteessa.

Vuoden 1893—1894 vuosikirjasta olen saanut 1169 yhdistystä, joitten jäsenluku on ilmoitettu. Näistä ilmoituksista näkee, että yhdistykset jäsenlukuun katsoen jakautuivat seuraavasti:

Yhdistyksiä, joissa oli korkeintaan	50	jäsentä	256.
» » »	51—100	»	249.
» » »	101—1000	»	565.
» » »	yli 1000	»	99.

Tapaa suuren määrän yhdistyksiä, joissa ei ole kuin 10—20—30 jäsentä; ne ovat siis ainoastaan suurehkon maalais-

perheen kokoisia; enimmillä on kumminkin useita satoja. Ja lähes sata oli sellaista maanviljelysammattiyhdistystä, joitten jäsenluku nousi päälle 1000:nen. Ranskan mahtavin maanviljelysammattiyhdistys on *Charente-Inférieure*'ssä, käsittäen alueenaan samannimisen departementin, ja siinä oli 12,500 jäsentä; toisia suuria tapaa, joitten jäsenluku nousee 4—5—6—10,000:een.

Näemme siis kaikenkokoisten yhdistysten menestyvän; ne ovat useimmiten sovelletut kunkin eri seudun olojen mukaan, kuten välttämättömästi on tehtävä ammattiyhdistyksiä maanviljelijäin kesken perustettaessa. Ranskassa näkee ensiksikin yhdistyksiä, jotka käsittävät ainoastaan yhden *kunnan* (huomattavaa on, että Ranskan kunnat ovat useinkin pienemmät kuin meidän kylät), toisia, jotka käsittävät useampia kuntia, *kantooni*yhdistyksiä, ja vihdoin *departementti*yhdistyksiä. Kaikilla on omat etunsa jos haittansakin.

Departementtiyhdistykset edustavat suurta voimaa, niin hyvin toimissaan maanviljelystalouden hyväksi, kuin antautuessaan kauppoihin tehtailijain y. m. kanssa, joille he hankkivat suuren ostajapiirin, tahi levittäessään hyviä viljelystapoja ja perustaessaan kaikenlaisia laitoksia. Mutta sitä persoonallista yhteyttä, jota ammattiyhdistyksen on tarkoitus saada aikaan jäsentensä kesken, ei niissä ole sanottavasti olemassa; jäsenet eivät useimmiten tunne toisiaan, eivät tapaa toisiaan, heitä ainoastaan hallinnolliset ja asioimissiteet yhdistävät johtokuntaan.

Pienissä kunta- ja kantooniyhdistyksissä sitä vastoin tässä suhteessa on aivan toisenlaista, maanviljelijät tuntevat niissä toisensa ja tapaavat toisiansa useammin. He voivat arvostella toistensa luottoa ja asioita; heillä on samanlaatuiset tarpeet, joita he voivat yhteisvoimin tyydyttää. Niissä ovat olemassa parhaat edellytykset todellisen ammattiyhdistyksen järjestämiselle, niissä yhteistunne, joka on kaiken yhdistymisen vahvin perustus, voipi nousta ja varttua voimakkaaksi.

Mutta näillä pienillä yhdistyksillä on tavallisesti vähäiset varat, ja niiden on useinkin vaikea saada johtajikseen miehiä, joilla on yrittelijäisyyttä, tietoja ja harrastusta uhrautuakseen yhteisen hyvän eteen, joten asianlaidan tulisi olla, jotta näitten yhdistysten menestyminen voisi olla varma.

Näitten molempien, suurten ja pienten yhdistysten edut voidaan kuitenkin erinomaisella tavalla yhdistää, ja se onkin jo Ranskassa suoritettu. Suurten departtementtiyhdistysten toimintaan on saatu enemmän eloisuutta järjestämällä ne paikkakunnallisiin ryhmiin, haaraosastoihin, joista kullakin on oma toimistonsa, joka kutsuu jäsenensä kokoon yhteisiin neuvotteluihin ja toimii ikäänkuin itsenäisenä ammattiyhdistyksenä. Esimerkkinä tällaisista huomautettakoon seuraavia.

Pyrénées'in maanviljelysammattiyhdistys (Tarbes), perustettu 1894, jolloin siihen heti liittyi 1360 jäsentä, on kolme vuotta kestäneellä vaikutusajallaan jo ehtinyt järjestää 62 alaosastoa, 90 lainarahastoa, 12 koneosuuskuntaa sekä suuren ostoosuuskunnan.

Eräs samaan suuntaan johdettu yhdistys *Gers*'issä, perustettu sekin vasta 1894, on järjestänyt 81 paikallista alaosastoa ja niitten sivulle myyntipaikkoja sekä 30 lainarahastoa, toimiston maanviljelyskoneitten vuokraamista varten, useita taimitarhoja viininviljelystä varten. Paikallisosastot pitävät joka kuukausi kokouksia, ja sitä paitsi kokoontuvat niitten esimiehet osastojen kokouksiin.

Niillä seuduin taas, missä on ollut ainoastaan joukko pieniä paikallisyhdistyksiä, tullaan samanlaiseen tulokseen yhdistämällä nämät suuriksi liitoiksi. Käykäämme nyt niitä tarkastamaan.

II. Yhdistysten liittoutuminen.

Itsenäiset, omalla hallinnolla varustetut yhdyskunnat liittoutuvat, yhdyskunnat valitsevat sitä varten yhteisen valtuuskunnan, keskushallituksen, se on luonnollinen kansanvaltaisen järjestelmän kehitys. Muistelkaamme molempia kansanvaltai-

simpia valtioita, Sweitsin ja Pohjois-Amerikan liittovaltioita. Samaan suuntaan pyrkii tätä nykyä kehitys Suur-Britannian valtakunnassakin, kukin maa, Irlanti etupäässä, vaatii itselleen itsehallintoa. Itävallassa meidän päivinämme tuo eri osien itsenäisyysaate on kehittynyt voimakkaaksi, koko politiikkaa hallitsevaksi mahdiksi.

Samanlaista pyrkimistä näemme useassa muussakin valtiossa meidän päivinämme. Alempana tulemme näkemään miten Ranskan vanhat maakunnatkin pyrkivät jonkunlaiseen itsehallintoon.

Samanlaista liittoutumista näemme työväenyhdistysten suuressa kansanvaltaisessa järjestelmässä kaikissa maissa. Etenkin ovat työväenyhdistysten liitot Pohjois-Amerikassa kehittyneet voimakkaiksi.

Selvemmin ehkä kuin muilla aloilla on liittoutuminen osuuskuntalaitoksen alalla Englannissa osoittautunut kansanvaltaiseksi liikkeeksi. Monella eri tavalla on näet tällä alalla koetettu saada toimeen liittoutumista, mutta ainoastaan ne liitot, jotka ovat rakentaneet puhtaasti kansanvaltaiselle pohjalle, ovat todella menestyneet ja menestyneet suurenmoisella tavalla, jopa niinkin, että ne ovat antaneet perustusta mitä suurimmille toiveille tämän liikkeen tulevaisuudesta.

Noilla brittiläisillä osuuskuntaliitoilla on tarkoituksena mahdollisimman suurelle yleisölle hankkia yhteisin voimin mahdollisimman suuria etuja. Ja tämä puhtaasti kansanvaltainen tarkoitus se vakuuttaa niille varman, alati kasvavan merkityksen, tulevaisuuden, jota harvat nykyajan ihmiset voinevat ajatella.

Onhan kyllä muillakin taloudellisen elämän aloilla liittoja, mutta niitten olemassaolo ei voi olla yhtä varma. Tarkoitan noita tehtaitten perustamia *trusts* ja *kartelle,* renkaita, joitten pyrintönä on suuren yleisön nylkeminen yksityisten tehtaanomistajain hyväksi. Jo se kokemus, että nämät renkaat niin usein hajoavat, kun joku tehtaista lähtee omin päinsä tava-

ran hintoja laskemaan ja sen kautta saamaan itselleen suurempaa etua kuin mitä rengas on voinut hänelle tarjota, näyttää selvästi, että tällainen liittoutuminen on ajan pitkään mahdoton.

Seuraten tätä aikamme kansanvaltaista kehitystä sekä brittiläisen osuuskuntalaitoksen esimerkkiä ovat Ranskan maanviljelysammattiyhdistyksetkin liittoutuneet suurempiin yhdyskuntiin, *liitoiksi,* joissa eri yhdistykset itsenäisinä ja vapaina sekä toistensa kesken yhdenvertaisina toimivat yhteisvoimin yhteisten tarkoitusperien saavuttamiseksi, samaten kuin kukin yksityinen jäsen ammattiyhdistyksessään.

Tällaisten yhdistysten liittoutumisen hyödyn on lakikin 21 p. maaliskuuta 1884 myöntänyt. Sen 5 § on näin kuuluva:

> »Asianomaisesti tämän lain määräysten mukaan perustetut ammattiyhdistykset voivat vapaasti liittoutua tutkiakseen ja puollustaakseen taloudellisia, teollisuutta, kauppaa ja maanviljelystä koskevia etujaan.
>
> Nämät liitot ovat velvolliset, 4 §:n 2 mom:n mukaisesti, ilmoittamaan, mitkä ammattiyhdistykset niihin kuuluvat.
>
> Ne eivät voi omistaa kiinteimistöä eivätkä esiintyä oikeuden edessä.»

Laki itse on siis ristinyt nämät ammattiyhdistysten yhdistymiset »liitoiksi». Se on vain velvoittanut heidät ilmoittautumaan ja jättämään sääntönsä sen paikkakunnan virastolle, jossa ne perustetaan; mutta se on supistanut niiden toimintavapautta kieltämällä niiltä juriidisen persoonan oikeudet. Siinä on jo kyllin, että liittoutuneet yhdistykset saavat siltä liitolta, johon ne kuuluvat, suurempaa voimaa, joko edullisemmin hoitaakseen jäsentensä asioita tahi tehokkaammin täyttääkseen teknillistä, talouspoliittista ja yhteiskunnallista tarkoitustaan.

Liittojen kehityksen luulisi askel askeleelta seuranneen ammattiyhdistysten kehitystä: mutta niissä pyrinnöissä, jotka ovat johtaneet ammattiyhdistyksiä heidän yhdistyessään suu-

remmiksi yhdyskunniksi, voipi huomata useita eri vivahduksia; näitten tutkiminen luopi uutta valoa maanviljelysammattiyhdistyksen tulevaisuuteen sekä niihin suuriin muutoksiin, joitten alaisiksi maaseutuolot sen kautta tulevat.

Edellisessä on jo lyhyesti viitattu niihin suuriin ansioihin, joita Ranskan Maanviljelijäin seuralla on ollut ammattiyhdistysten perustamisessa. Tärkeimpiä niistä keinoista, joita se käytti edistääkseen liikettä, oli

a) Ranskan Maanviljelijäin ammattiyhdistysten liitto.

Tämän liiton mainittu seura perusti v. 1886. Liiton yleiseksi päämaaliksi asetettiin »yksimielisyys liittoutuneitten ammattiyhdistystyen välillä maanviljelyksen taloudellisten etujen tutkimisessa ja puollustamisessa». Sen ohjelma on säännöissä saanut seuraavan muodon:

Liitto tahtoo

1:ksi auttaa liittoutuneita ammattiyhdistyksiä pysyväisellä yhdistämiskeskustalla sekä hankkimalla niille tarpeellisia tietoja edullisista markkinapaikoista ja huokeammista rahtimaksuista.

2:ksi edistää uusien ammattiyhdistysten perustamista.

3:ksi koota ja julaista liittoutuneille ammattiyhdistyksille kaikki mahdolliset tiedot sekä koti- että ulkomaalta vuodentulosta, tarjoumuksista ja tarpeista, siten ohjatakseen ammattiyhdistyksiä ja niiden jäseniä heidän kaupoissaan.

4:ksi antaa neuvoja ja ohjauksia kaikissa riita- ja teknillisissä kysymyksissä, joista liittoutuneet ammattiyhdistykset katsovat tarpeelliseksi pyytää neuvoja, joko yhdistyksiä itseään tahi niiden jäseniä koskevissa asioissa.

5:ksi hankkia niille tilaisuutta käyttämään Ranskan Maanviljelijäin seuran laboratoriota maanlaadun,

lannoitusaineitten, siementen y. m. aineitten tutkimista varten.

Tällä Liitolla on ollut suuri menestys. V. 1897 kuului siihen 570 ammattiyhdistystä, joissa oli yhteensä enemmän kuin 500,000 jäsentä. Melkein kaikki tärkeimmät ja toimeliaimmat ammattiyhdistykset ovat liittyneet siihen. Kaikissa departementeissa on siihen kuuluvia ammattiyhdistyksiä, jotka ottavat osaa sen kokouksiin ja maksavat vähäisiä vuosimaksuja yleisten menojen korvaamiseksi.

Liittoa johtaa n. k. Ammattiyhdistysten Neuvosto, jossa on 50 jäsentä; näistä liittoutuneet ammattiyhdistykset valitsevat puolet, neuvosto itse toiset puolet.

Kerran vuodessa, samaan aikaan kuin Ranskan Maanviljelijäin seuran vuosikokous on, pidetään Liiton »täysistunto», joka alussa vastasi jonkunlaista ammattiyhdistysten kongressia.

Jokaista Liittoon kuuluvaa paikallisammattiyhdistystä edustavat tässä yhdistyksen esimies sekä muutamat valitut edustajat. Tälle kokoukselle esittää esimies Liittoneuvoston nimessä selonteon Liiton tilasta sekä sen toiminnasta edellisen vuoden kuluessa. Sitten täällä keskustellaan sellaisista päivän kysymyksistä, jotka suorastaan koskevat ammattiyhdistysten toimintaa ja maanviljelyksen yleisiä etuja. Päätökset muodostetaan toivomuksiksi ja esitetään sittemmin, jos katsotaan siihen olevan syytä, Ranskan Maanviljelijäin seuran kokouksessa.

Esimerkiksi mainittakoon, että tämä Liitto vuosikokouksessaan 1892 keskusteli uuden tullitaksan sovittelemisesta, ammattiyhdistysten perustamista osuuskunnista, maanviljelysvakuutuksesta, maanviljelyskrediitistä, maanviljelyksen edustuksesta, kuljetusmaksuista, maalaistavarain hankkimisesta sotaväelle, keinoista maalaistavarain myynnin helpoittamiseksi y. m. Näitten kysymysten pohtimiseen ottivat osaa ammattiyhdistysten edustajat kaikista osista maata. Ja heidän mielestään on paljon hyötyä niistä kokemuksista, joita kokouk-

sessa esitetään, he saavat siellä kuulla uusia tietoja ja edistysmiesten miettimiä uusia tehtäviä, joita he sitten koettavat käytännössä toteuttaa.

Vaikka nämät Ranskan maanviljelyksen edustajat ovatkin vakuutettuja niitten yritysten etevämmyydestä, jotka yksityisestä initsiatiivista kehittyvät yhdistymisen kautta, ja vaikka he yleensä eivät ole halukkaita ensi hädässä huutamaan valtion apua, on tietysti kuitenkin maanviljelyksellä tarpeita ja vaatimuksia esitettävänä, mielipiteitä lausuttavana silloin kun eduskunnassa käsitellään kysymyksiä, jotka koskevat sen oikeuksia ja ammattietuja. Mutta tätä nykyä Ranskassa ainoastaan kaupalla ja teollisuudella on viralliset edustajansa, Kauppakamarit sekä Taide- ja teollisuuskamarit.

Jonkunlaiseksi vapaaehtoiseksi korkeammaksi maanviljelysneuvostoksi on itse asiassa Maanviljelijäin ammattiyhdistysten liitto muodostunut. Sehän on laillisesti perustettu departementtien ammattiyhdistyksistä, jotka itse puolestaan ovat vapaaehtoisia »maanviljelyskamareita».

Ranskan Maanviljelijäin ammattiyhdistysten liittoa täytyy siis pitää erittäin sopivana valtiomahdeille esittämään maanviljelyksen tärkeimpiä toivomuksia, sen tarpeitten luotettavimpana ilmoittajana.

Ei ainoastaan eduskunnasta, vain myös hallituksesta ja kulkuneuvoyhtiöiltä koettaa tämä Liitto hakea turvaa maanviljelyksen eduille. Sen toimikunta on aina valmis, joko omasta tahi jonkun Liittoon kuuluvan ammattiyhdistyksen initsiatiivista, keskustelemaan ja toimimaan. Usein on toimikunta saanut hallituksen tulkitsemaan veroja koskevia lakimääräyksiä entistä vähemmän ankarasti. Ne keskustelut, joihin on ryhdytty rautatieyhtiöitten kanssa kuljetusmaksujen alentamisesta raaka-aineista tahi maanviljelyksen tarvetavaroista ja tuotteista, ovat usein onnistuneet. Liiton toimikunta on koettanut yhtiöille näyttää, että se ei heiltä pyydä uhrauksia, koska

maksujen alentaminen saapi aikaan suuren lisääntymisen maalaistavarain kuljettamisessa. Tämä arvelu onkin toteutunut.

Liitto vastaa monilukuisiin kyselyihin, joita ammattiyhdistykset tekevät, toimittamalla niille erityisiä lausuntoja, joita antavat, asiainlaadun ja tärkeyden mukaan, Liittoneuvosto, toimikunnan johtaja tahi joku sen jäsenistä.

Liitto on vielä m. m. auttanut makasiinien toimeensaamista ammattiyhdistysten jäsenten maanviljelystuotteita varten, siten järjestääkseen maanviljelystuotteiden myyntiä. Se on koettanut välittää ammattiyhdistysten jäsenten pienten kiinnityslainain hakemuksia suurilta kiinnityslainalaitoksilta edullisilla ehdoilla. Vihdoin on se koettanut yhteistoiminnan kautta hankkia tuolle satamääriin nousevalle ammattiyhdistysten julkaisu-paljoudelle, jolla on ääretön lukijakunta, arvokasta sisällystä.

Paitsi sitä ei toimikunta ole tyytynyt ainoastaan järjestämään olemassa olevien ammattiyhdistysten yhteistoimintaa; se on lisäksi vaikuttanut useitten uusien perustamiseen, kehoittamalla ja herättämällä paikkakunnallista initsiatiivia, antamalla ehdotuksia säännöiksi ja neuvomalla kaikella tavoin. Lähettämällä usein kiertokirjeitä yhdistyneille ammattiyhdistyksille, antaa se niiden seurata tämän ammattiyhdistysliikkeen kehitystä, koettaa saada niille yhteisiä näkökohtia, kehoittaa niitä perustamaan yhteistoiminnan pohjalle uusia laitoksia, joitten tarkoituksena on maalaisväestön tilan parantaminen, kuten osuuskuntia, lainarahastoja, apulaitoksia y. m. s.

Ranskan Maanviljelijäin ammattiyhdistysten liitto on siis epäilemättä erittäin sopiva kokoamaan ja johtamaan siihen yhdistyneitten ammattiyhdistysten toimintaa. Ja ymmärrettävää on, että kun Liiton esimies esiintyy yli 500,000 maanviljelijän nimessä, niin hänen sanallaan on mahtava vaikutus sekä asioimis- että valtiollisessakin maailmassa.

Liitto ei ole ensinkään ottanut ohjelmaansa siihen kuuluvien yhdistysten kaupanvälitystä, mikä näin suurelle ja moni-

puolisesti toimivalle liitolle voisi käydä hankalaksikin, etenkin kun laki ei myönnä liitoille juriidisen persoonan oikeuksia. Mutta Liittoon kuuluvilla yhdistyksillä oli kuitenkin tarve päästä kaupankin alalla nauttimaan voimakkaan yhteistoiminnan etuja. Tästä tarpeesta syntyi uusi täydennys koko ammattiyhdistyslaitokselle. Pariisiin perustettiin näet v. 1886 Liiton sivulle

Ranskan Maanviljelijäin keskusammattiyhdistys.

Tämän Keskusyhdistyksen tarkoituksena on tehdä Liittoon kuuluvien ammattiyhdistysten jäsenille niitä aineellisia palveluksia, joihin Liitto mainituista syistä ei ole ryhtynyt. Sen ensimäisiä tehtäviä oli avata Pariisiin tiedonanto- ja välitystoimisto kaikkien niitten ammattiyhdistysten käytettäväksi, jotka kuuluvat Ranskan Maanviljelijäin ammattiyhdistysten liittoon.

Sääntöjen mukaan on tällä toimistolla tehtävänä:

1:ksi edistää (ilman edesvastausta) maalaistavarain myyntiä; 2:ksi koota koneitten, lannoitusaineitten, siementen y. m. tilauksia, joko näitä tekevät yksityiset jäsenet tahi maanviljelysammattiyhdistykset ja seurat, jotka tahtovat käyttää hyväkseen sen välitystä voidaksensa tulla osallisiksi siitä suuresta hinnanalennuksesta, jonka hankkijat tälle toimistolle myöntävät.

Keskusyhdistystä johtaa hallintoneuvosto, jossa on 36 jäsentä, sekä toimisto. Toimisto on jaettu neljään osastoon, lannoitusaineita, maanviljelyskoneita, siemeniä ynnä eläimiä ja muita maalaistavaroita varten.

Itsenäisenä yhdistyksenä on tällä Keskusyhdistyksellä jäseniä yli koko maan, kaikkiaan 7,000. Näitten suhteen se toimii aivan tavallisen ammattiyhdistyksen tavoin, vastaanottaa heidän tilauksensa ja hankkii heille maanviljelyksessä tarvittavia tavaroita. Mutta Liittoon kuuluvien ammattiyhdistysten suhteen on sen tehtävä vaikeampi. Laki vuodelta 1884

ei myönnä ammattiyhdistykselle oikeutta toisen välityksellä tehdä ostoksiansa. Keskusyhdistys ei siis voi suoranaisesti hankkia tavaroita niille Liittoon kuuluville yhdistyksille, jotka kääntyvät sen puoleen. Toimisto sen vuoksi on rajoittanut tehtävänsä heidän suhteensa ainoastaan tietojen antamiseen ja saattamaan ostajan ja myyjän toistensa yhteyteen. Keskusyhdistyksen tehtävä on siten aivan välittäjän toimen kaltainen; mutta se ei ole mikään itsekäs välittäjä, sillä se ei ota maksua muusta kuin suoranaisista menoistaan. Tämä välittäjäpalkkio ei yleensä ole noussut 2 %:iin tavarain hinnasta. — Huomauttamista ansaitsee, että sen johto on palkaton. — Näin kootun ostajajoukon suuri määrä tekee myyjälle mahdolliseksi hankkia tavaroita tukkukauppahintoihin, etenkin kun hän on vapautettu sellaisista menoista, kuin kauppa-asioitsijain ja tavaramakasiinien käyttämisestä ynnä ilmoituskustannuksista, sekä koska hän saapi pikaisen ja varman menekin tavaroilleen.

Tämän kautta on Keskusyhdistys voinut hankkia maanviljelijöille suurempia hinnanalennuksia, kuin mitä he paikallisyhdistystensä kautta voivat saada. Ja tämä Keskusyhdistyksen suuremmoinen liikkeenvälittäminen ynnä se seikka, että se kahdesti kuukaudessa ilmestyvässä aikakauskirjassaan julkaisee ne hinnat, joilla se voi hankkia tavarat jäsenilleen, on vaikuttanut yleisen hinnanalennuksen maanviljelystarvetavaroista yli koko maan, kuten edellisessä olemme nähneet.

Keskusyhdistyksen perustamisesta saakka on sen liike ollut yhäti kasvamassa. Vuonna 1887 se välitti tavaroita yli 2,500,000 markan arvosta, v. 1889 yli 4,100,000 markan arvosta, ja v. 1892 tuo summa nousi jo lähes 6 miljoonaan. Kuutena ensimäisenä toimintavuotenaan oli se välittänyt tavaroita yli 25 miljoonan markan arvosta.

Keskusyhdistyksen ohjelman toinen puoli, nimittäin maanviljelystuotteiden myynnin edistäminen uusien myyntipaikkojen

kautta ja saattamalla tuottajat ostajien kanssa välittömään kauppayhteyteen, ei ole vielä hetikään siinä määrässä onnistunut, kuin edellisessä esitetty ostovälitys. Varsinkin on myynti näytteiden mukaan, josta teoreettisesti toivottiin niin paljon, ehkäisty sen kautta, että toimiston on mahdotonta näyttää toteen lähetettyjen näytteiden ja itse tavarain yhtäläisyys ja siten antaa ostajalle tarpeellista varmuutta.

Kuitenkin on jo päästy alulle.

Erittäin on teurastuseläinten myynti jo saatu hyvin käymään Pariisin torilla; Keskusyhdistyksen jäsenten lähettämät eläimet myydään erään yhdistyksen virkamiehen tarkastuksen alla sitä varten hankitun asiamiehen kautta. Myyntimaksu on saatu vähimpään lasketuksi, ja eläinten lähettäjät ovat täysin varmat rahoistaan. Lisäksi on Keskusyhdistys jo alkanut myydä muitakin maanviljelystuotteita, väliin suurissakin määrin, kuten siemeniä ja taimia, viiniä, hedelmiä, heiniä, olkia j. n. e. Sen myynnin arvo ei kumminkaan noussut vielä v. 1892 kuin 800,000 markkaan. Myyntiä edistää suuresti julkisuus asioissa sekä vilkas vuorovaikutus, minkä Keskusyhdistys on saanut aikaan Liittoon kuuluvien yhdistysten kanssa.

Yleisiä menojaan varten ottaa Keskusyhdistys jäseniltään vuosimaksun, jonka määrä on perustajilta 20 markkaa ja varsinaisilta jäseniltä 4 markkaa. Tästä vuosirahasta saavat jäsenet myöskin yhdistyksen aikakauskirjan, joka ilmestyy kahdesti kuukaudessa. Näistä vuosirahoista on m. m. asioimisliikkeen varmistamista varten perustettu vararahasto, joka v. 1892 oli yli 100,000 markan suuruinen.

Vihdoin on mainittava, että yhdistys v. 1890 perusti koeaseman siementen tutkimista varten ja on asettanut jäsentensä tutkimuksista suoritettavat maksut erittäin alhaisiksi.

b) Departementtiliitot.

Maanviljelijäin ammattiyhdistysten liitto ja Keskusyhdistys ovat olleet voimakkaan keskityksen tuloksia, joka oli välttämätöntä alussa kuin yhdistykset syntyivät. Useimmiten oli kaunopuheinen esitelmä maanviljelysammattiyhdistysten suurista eduista herättänyt innostusta, ja tämä innostus saanut aikaan perustamisen; mutta melkein yhtä usein oli noin perustettu yhdistys jäänyt vaille varmaa ohjelmaa sekä valistunutta ja voimakasta johtoa; sen vuoksi ne olivat alussa tuen, jopa johdonkin tarpeessa, jotta suuret voimain ponnistukset eivät menisi hukkaan tai joutuisi yhdistysten tarkoituksille vieraille poluille. Mutta niin pian kuin yhdistykset olivat saaneet varman tehtävän ja järjestäneet toimintansa, rupesivat ne suuremmalla vapaudella toimimaan, asettuen paikallisten tarpeitten palvelukseen. Ja silloin tuli niissä ilmi uusi pyrkimys, joka sai ne järjestämään pienempiä, enemmän paikallisia liittoja, joitten tarkoituksena oli vahvistaa eri yhdistysten merkitystä sillä seudulla, jolla ne toimivat.

Sen johdosta että paikalliset ammattiyhdistykset melkeinpä hukkuivat tuohon suureen Liittoon, jonka julkinen toiminta tapahtuu ainoastaan Pariisissa, ruvettiin miettimään, että ne sitä paitsi voisivat omassa departementissään tahi muulla pienemmällä alueella muodostaa pienempiä liittoja, jotka vapaasti kehittyen kohdistaisivat työnsä kotiseutuun ja joitten tarkoituksena olisi edustaa yhteisiä, enemmän tai vähemmän paikallisia etuja erityisessä osassa maata sekä toimia enemmän erityisillä aloilla. Sitä paitsi nämät pienemmät liitot ovat omiaan tutustuttamaan saman seudun ammattiyhdistyksiä toisiinsa, josta on ollut monipuolista hyötyä: ne pyrkivät uudestaan saamaan eloon paikkakunnallisen elämän Ranskan maaseudulla.

Departementit ovat olleet ensimäiset alueet, joihin näitä pienempiä liittoja on syntynyt. Useissa departementeissa on

jo liittoja, varsinkin sellaisissa, joissa ennestään on ollut yksinomaan pieniä, paikkakunnallisia ammattiyhdistyksiä. Liittymällä ovat nämät voittaneet useimmat niistä eduista, jotka siihen saakka vain ovat olleet suurten, tuhansiin nousevan jäsenluvun omistamien ammattiyhdistysten saavutettavissa.

Departementtiliitoista mainittakoon tässä muutamia, jotka ovat parhaiten menestyneet.

Maanviljelysammattiyhdistysten liitto *Drôme*'ssa perustettiin v. 1887 ja käsitti v. 1893 24 pientä ammattiyhdistystä, joissa yhteensä oli 6,500 jäsentä. Liittoa johdetaan erittäin käytännöllisesti: se ostaa paljottain urakkahuutokaupalla lannoitusaineita, siemeniä ja muita maanviljelykselle tarpeellisia kauppatavaroita, joita nuot 24 yhdistystä tarvitsevat. Sen vuoksi liitto voi saada erittäin edulliset kauppaehdot, ja sen on siis mahdollista tehdä suuria palveluksia seudulla, jossa pieniviljelys on vallalla ja jossa siis maanviljelijät muuten olisivat voimattomat välikauppiaitten kiskomisia vastaan. Vuonna 1891—92 hankki liitto seudulleen m. m. 3,000,000 kg. lannoitusaineita, joitten käyttäminen siellä on ollut vuosi vuodelta kasvamassa.

Ardèche'n liitto, käsittäen ainoastaan kolme ammattiyhdistystä ja 3,500 jäsentä, on muodostunut saman paikkakunnan entisestä »Yhdistyksestä maanviljelyksen edistämiseksi». Se muuttui v. 1890 ammattiyhdistysten liitoksi, voidakseen hankkia jäsenilleen niitä etuja, joita laki vuodelta 1884 tarjoo. Liitto julkaisee kuukausilehteä nimellä »Maanviljelyksen tulevaisuus Ardèche'ssä». Paitsi että se tavallisuuden mukaan auttaa siihen liittyneitä yhdistyksiä heidän asioissaan, edistää se seudun maanviljelystä järjestämällä näyttelyjä, esitelmiä, koekenttiä, käytännöllisiä kursseja maanviljelijöille y. m. s. sekä erittäin työskentelemällä etevän karjanhoidon saamiseksi departementtiin.

Beaujolais'in liittoon kuuluu neljä maanviljelysammatti-

yhdistystä (noin 5,000 jäsentä). Pienuudestaan huolimatta on tämä liitto toiminut voimakkaasti ja järkevästi. Se on perustanut toimiston, jonka välityksellä ammattiyhdistykset voivat hankkia lannoitusaineita, viinitaimia Amerikasta ynnä kaikkia mitä viininviljelijät tällä seudulla tarvitsevat. V. 1893 se välitti ostoja yli 700,000 markan arvosta. Se on järjestänyt näyttelyjä ja kilpailuja viininviljelyksen edistämiseksi sekä avannut oman myymälän lähikaupungissa. Se julkaisee kuukausilehteä, jonka sisällyksestä osa on yhteinen kaikille neljälle ammattiyhdistykselle, toinen osa erityinen kullekin, sekä erittäin arvokasta vuosikirjaa, jota v. 1893 levisi 20,000 kpl. Sitä paitsi on liitto kutakin siihen kuuluvaa ammattiyhdistystä varten järjestänyt lainarahaston, ammattikirjaston, sovinto-oikeuskommissioonin y. m. Perustamisestaan alkaen on se valtiomahdeille esittänyt jäsentensä toivomuksia. Nämät esitykset ovat pääasiallisesti koskeneet tullikysymyksiä, maanviljelyksen edustamista ja maanviljelyskrediitin järjestämistä.

Tällaisia departementtiliittoja oli v. 1892 noin kymmenkunta.

c) Maakuntaliitot.

Departementtiliitot eivät kuitenkaan ole yleisesti voineet osoittaa kovin suurta elinvoimaa, jonka vuoksi on ollut syytä miettiä, eikö departementti sittenkin ole ollut kovin ahdas piiri voidakseen tarjota liittyneiden ammattiyhdistysten toiminnan menestymiselle kyllin hyviä ehtoja. Tästä on syntynyt ajatus laajempia alueita käsittävien liittojen perustamisesta. Sellaisia liittoja onkin syntynyt, ja niitten piirit ovat suunnilleen tulleet samoiksi kuin Ranskan vanhat maakunnat.

Paitsi että liitot täten ovat tulleet paljoa laajemmiksi ja mahtavammiksi, on tällaisista liitoista vielä sekin etu, että niiden toiminta perustuu useimmiten yhtäläisiin viljelyksiin, niin että kukin tälläinen liitto tavallisesti edustaa erityisiä viljelyksiä ja erityisiä etuja.

Muutamissa osissa Ranskaa on näet viljanviljelys pääasiana, toisissa karjanhoito, toisissa taas sokurijuuren, tupakan tahi muitten teollisuuskasvien viljelys, taikka viinin-, silkintahi hedelmäviinin viljeleminen. Näillä eri viljelyshaaroilla on tietysti kullakin omat taloudelliset tarpeensa, jotenka erityinen tutustuminen kunkin viljelyshaaran kehitykseen on tarpeellinen, samaten kuin kutakin varten on hankittava erityisiä kauppapaikkoja.

Näin ollen täytyy siis Ranskassa pitää departementtijakoa maanviljelysammattiyhdistysten liittymiseen nähden luonnottomana, se kun on hallinnollinen jako, joka on syntynyt jossakin määrin mielivaltaisella ja keinotekoisella tavalla, ilman minkäänlaisia juuria entisyydessä. Toista on vanhain *maakuntain* laita, niillä on useinkin yhtäläinen luonto ja siihen perustuva viljelys, yhtäläinen asutus, yhteisiä historiallisia muistoja, tapoja, kirjallisuus ja muinoin myöskin osittainen itsenäinen paikallishallinto. Senpä vuoksi ne ovatkin voineet voimakkaammin kuin keskityksen ystävät Ranskassa ovat luulleet kestää hallintopiirien uudestaan valamisen v:lta 1790.

Ja viime vuosikymmenellä on tämä maakuntain itsenäisyysaate saanut uutta virikettä, johon meillä tässä on mielestäni syytä tutustua.

Alkunsa tämä uusi liike sai Ranskan vallankumouksen 100-vuotis-muistoa vietettäessä.

Vuonna 1888 kokoontui *Romans*'iin (Drôme'n dep.) muistojuhlaa viettämään joukko siihen Dauphiné'n maakuntakokoukseen osaaottaneitten jälkeläisiä, joka 100 vuotta aikaisemmin oli samassa paikassa laatinut maakunnan »cahiers» ja vaatinut valtiopäivien kokoonkutsumista. Romans'in kokous päätti ryhtyä »jatkamaan vallankumouksen aloittamaa yhteiskunnallista parannustyötä ja esittää paremman, nykyajan tarpeita vastaavan yhteiskuntajärjestelmän periaatteita.» Se yhtyi ohjelmaan, jonka tarkoituksena on saada aikaan sellaista desentralisatsioonia, että kussakin maakunnassa olisi muodostet-

tava omia ammattiyhdistyksiä, joitten asiana olisi valtiomahdeille esittää seudun tarpeita ja pyrintöjä.

»Maaltamme puuttuu» — lausuttiin kokouksessa — »yhteiskunnallinen järjestyminen. Mutta olisi helppo järjestää toimintaan muutamia yhteiskunnallisia voimia, perustamalla tiheään ammattiyhdistyksiä maanviljelijäin, kauppiaitten, teollisuuden harjoittajain kesken: nämät yhdistykset voisivat työskennellä heitä koskevien taloudellisten kysymysten ratkaisemiseksi, yhteistunteen elähyttämiseksi jäsentensä keskuudessa, isäntien ja työmiesten välillä syntyvien riidanaiheiden poistamiseksi.»

Niitten tulisi siis jäsentensä säännöllisistä kokouksista muodostaa maakuntain eduskuntia, jotka keskustelisivat kunkin ammattikunnan oikeuksista ja harrastuksista. Siten saadut toivomukset esitettäisiin sitten »cahiers»ien muodossa eduskunnalle. Tahdottiin siis parantaa eduskunnassa niin usein viime aikoina huomattua valtiollista kykenemättömyyttä järjestämällä ammattiedustus.

Nämät Romans'in kokouksen rohkeat tuumat ovat jo tavallansa toteutuneet. V. 1889 kutsuttiin, tätä esimerkkiä noudattaen, 17 maakuntakokousta keskustelemaan samoista periaatteista, ja ne hyväksyttiin kaikkialla. Myöhemmin samana vuonna pidettiin vielä näitten maakuntien edustajien yhteinen kokous Pariisissa; täällä laadittiin täydellinen desentralisatsiooniohjelma, joka vaatii ammattiedustusta ja erityisten yhdistysten vapaata edustusta maakuntakokouksissa, joissa eri ammattien ja eri yhdyskuntien edusmiehillä olisi sijansa.

Tämän jälkeen on liike yhä jatkunut ja kehittynyt. Dauphiné'n maakunnan toinen kokous pidettiin v. 1891 Romans'issa, jonne oli kokoontunut 1,500 jäsentä eri ammateista, kolmas 1893.

Kokouksen johtajat ovat huomauttaneet, miten tätä nykyä valtiollisessa edustuksessa yleensä ainoastaan puolueet

ovat edustettuina, mutta eivät todelliset yhteiskunnalliset harrastukset; ja kumminkin valtiolliset mielipiteet usein luonnottomalla tavalla kytkevät kansalaisia toisiinsa, jota vastoin yhteiset edut ovat todellisia yhdyssiteitä. »Todellisia etuja valvovan eduskunnan järjestäminen, kaikkien niitten yhteiskuntaryhmien, jotka todellakin ovat yhteiskunnallisia voimia, uudestaan kohottaminen, tulee hävittämään itsekkään individualismin, joka on kykenemätön ajamaan yhteisetuja ja joka on ollut nykyisen yhteiskunnan rasitus; se tulee lähentämään kansalaiset toisiinsa ja rakentamaan jälleen rauhan heidän välilleen kasvattamalla heissä yhteistunnetta.»

Nämät aatteet ovat jo saavuttaneet voimakasta vastakaikua. Niitten synnyttäjät, edellä mainittujen maakuntakokousten järjestäjät, kuuluvat enimmäkseen siihen kansantaloudelliseen ryhmään, joka on perustanut Ranskassa katoolisia työväenyhdistyksiä, »kristillisten sosialistien» ryhmään. He eivät kuitenkaan omista sosialisti-nimeä ja tahtovat näyttää, että sellainen yhdistyminen (ammattikuntiin, osuuskuntiin j. n. e.), jota he tarkoittavat, päinvastoin on omiansa tehokkaasti vastustamaan sekä liiallista valtiososialismia että vallankumouksellista sosialismia. Viimemainitusta he itse asiassa ovat kaukana, he kun vapaan yhteistoiminnan kautta vähitellen tahtovat toteuttaa välttämättömiä parannuksia vähäväkisten tilassa.

Mutta palatkaamme jälleen maanviljelysammattiyhdistyslaitokseen.

Maakuntadesentralisatsioonin valmistamiseksi oli tietysti edullista herättää uuteen eloon maakuntaelämä ammattiyhdistysten kautta. Maanviljelijät, jotka parhaiten olivat käyttäneet hyväkseen lakia vuodelta 1884, olivat heti valmiit liittymään edellisessä kuvattuun liikkeeseen.

Vuonna 1891 lähettivät muutamat henkilöt, jotka olivat ottaneet osaa vuoden 1889 maakuntakokouksiin, 80:lle maanviljelysammattiyhdistykselle kiertokirjeen, jossa näitä kehoitet-

tiin yhdistymään maakunnittain, yhteisillä ponnistuksilla saadakseen ammattiedustuksen alun yhteisten etujen tehokasta puollustamista varten. Tätä kehoitusta noudatettiin ja niin saivat maanviljelysammattiyhdistysten *maakuntaliitot* alkunsa.

Oli kumminkin jo sitä ennen perustettu Lyoniin liitto, joka yhdisti maanviljelysammattiyhdistykset niistä departementeistä, joitten keskustana mainittu kaupunki on; se on tullut kaikista mahtavimmaksi ja ollut muille esikuvana, jonka vuoksi siihen on syytä lähemmin tutustua.

Tämä *Kaakkoinen liitto* Lyonissa käsittää kymmenen departementin alueen ja useita departementtiliittoja. Liittoon kuuluva yhdistysten lukumäärä oli v. 1897 137 ja ne muodostavat enempään kuin 50,000:een nousevan jäsenlukunsa kautta mahtavimman voiman maanviljelysmaakunnissa. Liittoa johtaa toimisto, johon kuuluu johtaja, 3 varajohtajaa, 6 jäsentä, sihteeri ja rahastonhoitaja.

Täysistunnon muodostaa 5 jäsentä kustakin liittoon yhdistyneestä ammattiyhdistyksestä, nim. johtaja, kaksi toimiston jäsentä ja kaksi valittua jäsentä.

Tämän liiton toiminta on tavattoman monipuolinen ja vilkas. Se julkaisee kuukausilehteä, joka samalla on niitten liittoon kuuluvien yhdistysten äänenkannattaja, joilla omaa sellaista ei ole: alkuosa aikakauskirjasta on varattu kunkin yhdistyksen erityisiä tiedonantoja varten; loppuosa on kaikille yhteinen, ja siinä annetaan tietoja liiton toiminnasta. Aikakauskirjaa, jota erityinen kommissiooni ansiokkaasti toimittaa, painetaan jo toistakymmentä tuhatta kappaletta, ja sitä pidetään etevimpänä kaikista maanviljelysammattiyhdistysten julkaisuista. Sitä paitsi liitto julkaisee vuotuisesti omaa vuosikirjaa.

Liitto on perustanut erityisen toimiston yhdistyneitten ammattiyhdistysten tavarain tilausten ja tarjoumusten kokoamista ja järjestämistä varten, siten auttaakseen niitten asioimisia. Tätä toimistoa hoitaa erityinen välittäjä kommissioonin johdolla.

Toimisto hankkii äärettömät määrät lannoitusaineita, polttoaineita, työkaluja ja koneita, viininviljelystarpeita y. m. Viime vuonna, jolta on tietoja, oli näin hankittujen tavarain paino yli 6.000 tonnia eli 1,200 rautatievaunulastia. Koska tämä laitos sittenkin on vaillinainen, etenkin maanviljelystavarain myyntiä varten, on äskettäin perustettu maakuntaa varten erityinen osuuskunta *Kaakkoinen maanviljelysosuuskunta.* Se on perustettu liiton ammattiyhdistysten sivulle, ja vieläpä niitten avullakin taloudellisessa suhteessa, kuitenkin ilman että ne millään tavoin ovat sidotut vastuunalaisuuteen. Osuuskunta alkoi liikkeensä 50,000 markan suuruisella pääomalla, josta ainoastaan puolet oli maksettu.

Tämä pääoma saatiin kokoon siten, että suuri osa ammattiyhdistysten jäsenistä suoritti 2 markan suuruisen maksun, ja yhdistykset kokosivat nämät maksut niin että niistä tuli 100 markan osakemaksuja. Tällä tavoin saatiin yli 30,000 markkaa. Osuuskunnan voitto on jaettava osuuskunnan ostajain ja myyjäin kesken, sitten kuin 5% on varattu maksetun osakepääoman hyväksi.

Tämä osuuskunta on kehittynyt niin mahtavaksi, että sitä v. 1897 mainitaan jäsenluvultaan suurimmaksi kaikista Ranskan osto-osuuskunnista. Sen tavaravaihto nousee vuosittain noin 1,200,000 markkaan. Neljässä vuodessa on se maksanut siihen kuuluville ammattiyhdistyksille 100,000 markkaa voittoa, samalla kuin nämät ostaessaan osuuskunnalta ovat säästäneet summan, joka arvioidaan noin 500,000 m:ksi.

Näin on saatu uusi laitos, joka ikäänkuin uutena pyöränä täydentää ammattiyhdistysten toimintakoneistoa.

Liitto on vielä perustanut lakiasiaintoimiston lainopillisten neuvojen antamista varten joko 1884:n vuoden lakia selitettäessä tahi maanviljelijöitä koskevissa lakiasioissa yleensä; vihdoin se on perustanut molemminpuolisen raesadevakuutusyhtiön.

Liitto on antanut tärkeitä lausuntoja maakuntaliittojen asemasta sekä niiden keskenäisten asiain järjestämisestä, maan-

viljelyskrediitin järjestämisestä, maanviljelyksen edustuksesta, maaveron helpoittamisesta y. m. s.

Tämän liiton mallin mukaan on tähän saakka (1897) perustettu kahdeksan suurta maakuntaliittoa. Näistä tässä mainittakoon lyhyesti seuraava:

Bourgogne'n ja *Franche Comté*'n maan- ja viiniviljelysammattiyhdistysten liitto perustettiin v. 1892; se käsitti v. 1897 26 ammattiyhdistystä, joitten kirjoissa on lopulle 25,000 maanviljelijää 8:sta eri departementistä. Liiton asioita hoitaa 36-miehinen toimisto. Täysistuntoon ottaa osaa kustakin liittoon kuuluvasta yhdistyksestä johtaja ja kaksi valittua jäsentä. Viisi kommissioonia on asetettu eri tarkoituksia varten: 1:nen kauppa-asioita, 2:nen vakuutus- ja osuuskunta-asioita, 3:mas viiniviljelystä, 4:äs lakiasioita ja 5:es kuukausijulkaisuja varten.

Liitto on perustanut sivulleen eläinvakuutuslaitoksia sekä osuuskunnan, jolla on tarkoituksena yhteisesti suorittaa siihen kuuluvien ammattiyhdistysten ostot. Se välittää myöskin ammattiyhdistysten kesken tapahtuvia ostoja ja myyntiä. Liitto koettaa saada maanviljelysopetusta yksityisten perustamiin kansakouluihin sen opetustavan mukaan, jonka ABEL on saanut aikaan Bretagne'ssa ja josta edellisessä on lyhyesti mainittu.

Liiton esimies lopetti puheensa v:n 1892 täysistunnossa viittaamalla maanviljelysammattiyhdistysten liittojen yhteiskunnalliseen merkitykseen seuraavin sanoin:

»Vallankumouksellisen sosialismin ja valtiososialismin välillä on kyllä sijaa niille, jotka tahtovat edistymistä veljeyden, siveellisyyden ja vapauden tiellä. Maataviljelevän väestön kesken ovat nämät liitot täyttäneet tuon sijan. Te olette, hyvät herrat, täydellä syyllä vieraantuneet politiikasta, tuosta nykyajan painajaisesta, mikä tahraa sen joka siihen kajoo, koska te vapaasti tahdotte työskennellä niitten taloudellisten ja yhteiskunnallisten parannusten toteuttamiseksi, jotka niin suuressa määrässä koskevat maanviljelyksen kohottamista ja maanviljelijäin aseman parantamista.»

Tämä voimain keskittäminen, yhdistysten liittoutuminen yhteisiä asioita varten, on siis Ranskan maaseudulla edistynyt verrattain nopeasti. Kumminkin löytyy vielä suuri joukko yhdistyksiä, jotka eivät kuulu mihinkään liittoon ja joita sen vuoksi kutsutaan »villeiksi». Näitten toimintaa sanotaan useimmissa tapauksissa vähäpätöiseksi, ja niitä etuja, joita ne voivat tarjota jäsenilleen, sen vuoksi paljoa pienemmiksi kuin mitä ne voisivat olla.

Jos siis tapaa sellaisia yhdistyksiä, jotka eivät kuulu mihinkään liittoon, niin tapaa sitä vastoin usein sellaisiakin, jotka samalla kuuluvat moneen; sanotaanpa kerrassaan olevan harvinaista tavata sellaisia yhdistyksiä, jotka eivät yhtaikaa kuuluisi departementti-, maakunta- ja vihdoin Ranskan Maanviljelijäin ammattiyhdistysten liittoon.

Tämä viimeksi mainittu Ammattiyhdistysten liitto, kuten sitä tavallisesti kutsutaan, on koko tämän suuren järjestelmän avain: se se on edistänyt myöskin maakuntaliittojen perustamista, viittonut niille alueet, järjestänyt ne ja suojellut niitä. Sen esimies vaikuttaa neuvoillaan eri liittojen toimistoihin, joitten esimiehet ovat alituisesti hänen kanssaan tekemisissä. Se on keskuudessaan asettanut erityisen kommissioonin maakuntaliittojen asioita varten; ja kaikkien näitten esimiehet kuuluvat siihen. Koko liikettä, jota elähyttää Ranskan Maanviljelijäin seuran henki, on pidettävä tämän suuren seuran suoranaisena luomana.

Tässä maaseudun yhteistunteen kautta järjestettyjen voimien uudessa liikkeessä on maakuntaliittoja verrattu suuren tammen suuriin oksiin, joitten tuuheat lehvät ovat paikalliset ammattiyhdistykset, ja jossa mahtavana runkona kohoaa Ranskan Maanviljelijäin ammattiyhdistysten liitto.

Loppusanoja.

Olemme edellisessä tutustuneet maanviljelijäin ammattiyhdistyslaitokseen Ranskassa. Kun tahdomme arvostella tämän laitoksen tähänastista toimintaa ja merkitystä, tulee meidän ensiksikin muistaa, kuinka nuori koko laitos vielä on, kuinka $^{10}/_{11}$ kaikista yhdistyksistä ei vielä ollut toiminut kuin 1—2—3 ja korkeintaan 5—6 vuotta siihen saakka, jolta enimmät edellisessä esitetyt tiedot on saatu. Sen vuoksi on aivan luonnollista, että moni yritys vielä on aivan alullaan ja että moneen ei vielä ole edes ryhdyttykään useissa yhdistyksissä.

Juuri tämä lyhyt vaikutusaika antaa yhä enemmän syytä ihmetellä sitä paljoa, mitä jo on saatu aikaan. Ja tätä ihmettelyä ei vähennä se tosiasia, että yhdistyksissä kumminkin suuri enemmistö on talonpoikaista väkeä, suuri osa pieniviljelijöitäkin, joitten vanhoillisuus, eripuraisuus, tietämättömyys ja epäluulo 1880-luvun kuvauksissa Ranskan maalaisoloista ovat tavallisia värejä. »Ennen voitaisiin opettaa ranskalaista aasia runoja lausumaan, kuin ranskalaista talonpoikaa yhteistoimintaan», vakuutettiin vielä v. 1885 eräässä ranskalaisessa julkaisussa.

Aineellisessa suhteessa ne ovat, syrjäyttämällä välikauppiaat, tuon Ranskan talonpoikaisen väestön mätähaavan, saaneet maanviljelijäin menot vähenemään, heidän tulonsa kasvamaan; ne ovat siten kohottaneet varallisuutta jo köyhtymäisillään olevissa maalaiskunnissa ja antaneet maaseudulle suurempaa luottamusta tulevaisuuteen.

Teknillisessä suhteessa ovat ne monin paikoin saaneet täydellisen uudistuksen aikaan viljelystavoissa, tekemällä syrjäisimmissäkin paikkakunnissa, vähäväkisillekin viljelijöille järkiperäisen maanviljelyksen, uudemman tieteen parhaimmat tulokset tunnetuiksi ja mahdollisiksi toteuttaa; ne ovat siis saattaneet pienimmätkin viljelijät osallisiksi niistä eduista, joita

varemmin ainoastaan suurtilalliset olivat voineet hyväkseen käyttää; tämän kautta ne ovat enentäneet tuotantoa ja saaneet sen halvemmaksi.

Valtiollisessa suhteessa ovat ammattiyhdistykset herättäneet maalaisväestössä ennen tuntemattoman harrastuksen yleisten asiain menoon.

Siveellisessä ja yhteiskunnallisessa suhteessa ovat ne muuttaneet maalaisväestön tapoja. Ne ovat opettaneet säästäväisyyttä, rehellisyyttä ja säntillisyyttä asioissa. Ranskan maanviljelijä, jota varemmin oli kuvattu itsekkääksi ja kanssaihmisistään väliäpitämättömäksi, on oppinut tuntemaan yhteistoiminnan hyödyn ja ammattiyhteisyyden velvollisuudet. Ammattiyhdistykset ovat monin paikoin likeisesti yhdistäneet eri kansakerrokset toisiinsa, niissä ovat varakkaammat tukeneet ja auttaneet vähäväkisempiä.

Laitoksella, joka täten on voinut muutamassa vuosikymmenessä kohottaa suuren kansaluokan aineellisesti ja siveellisesti parempaan tilaan, on siis suuri kansataloudellinen merkitys, se on epäilemättä tuottanut koko kansalle uutta voimaa. Tämä antaa syytä toivoa, että maanviljelysammattiyhdistykset voivat tulevaisuudessa vaikuttaa vielä enemmän ja monipuolisemmin Ranskan maanviljelyksen ja sen kautta koko kansan hyväksi, sekä olla kehoittavana esimerkkinä muitten maitten maanviljelijäin yhteistoiminnalle.*) Ja senpä vuoksi on mielestäni ollut täysi syy meidänkin lähemmin tutustua tähän yhteistoiminnan omituiseen muotoon, minkä Ranskan kansa on luonut, ja jota eräs ranskalainen kirjailija itsetietoisuudella, vaikka kyllä suurella syyllä on sanonut »yhteistoiminta-aatteen parhaimmaksi ilmenemismuodoksi».

*) Esimerkkiä on jo seurattu Belgiassa, Italiassa ja Irlannissa. Itävallan hallitus lähetti v. 1893 erään taloustieteen professorin erityisesti tutkimaan tätä liikettä; sittemmin on eräs tutkija Pohjois-Amerikastakin käynyt siihen tutustumassa.

Melkein pohjaton lähde tätä ainetta tutkiville on viime vuosina ollut:

L. Hautefeuille: Annuaire des syndicats agricoles et de l'agriculture francaise. 1894—95. Paris 1895, julkaisu, joka käsittää 1740 painosivua vuosikertomuksia, sääntöjä, tilastollisia tietoja, virallisia asiakirjoja y. m. Näitä aineksia on jo varemmin osittain käyttänyt

de Rocquigny: Les syndicats agricoles et le socialisme agraire. Paris 1893, jonka mukaan osaksi tämä luku on aineellisesti kokoonpantu. Rocquignya en ole kumminkaan voinut seurata aineen ryhmittelyssä, hänen paikotellen liiallisessa ihailussaan ja hänen yleisissä arvosteluissaan. Tarpeellista kritiikkiä, oikaisuja ja uusia tietoja olen, paitsi yllä mainitusta vuosikirjasta, saanut seuraavista kirjoituksista ja teoksista:

— — Le mouvement syndical dans l'agriculture. Les syndicats agricoles et leurs unions. Paris 1897.

F. Bernard: Syndicats agricoles. (Nouveau dictionnaire d'économie politique. Léon Say ja J. Chailly).

— — Syndicats agricoles en France. (Journal de la Société de statistique de Paris, 1890).

J. Boullaire: Manuel des syndicats professionnels agricoles. Paris 1888.

E. d'Artois: Des syndicats agricoles. Historique commentaire de la loi de 1884. Paris 1895.

Ch. Gide: Agricultural syndicates and co-operative societies in France. (The Economic journal, 1895. Vol. V, N:o 18).

Alfred Pierre: Les syndicats agricoles. Montmédy 1894.

Congrès national des syndicats agricoles mai 1895. Compte rendu des séances. Angers 1895.

Louis de Goy: Nos sociétés rurales de secours mutuels. Paris 1896.

TOINEN OSA.

MAANVILJELIJÄIN TALOUDELLINEN YHTEISTOIMINTA.

ENSIMÄINEN LUKU.

Osuuskunta-aatteen synty ja kehitys Englannissa. — Osuuskuntakäsite. — Yleinen jako.

„Tärkeissä asioissa yksimielisyyttä,
Sivuseikoissa vapautta,
Kaikessa rakkautta."

The Cooperative News-nimisen lehden mietelause.

Osuuskunta- eli kooperatiivisen aatteen kotimaa on Englanti, missä sen alku on haettava tämän vuosisadan ensi kymmeniltä.

Maaperä, mikä tämän aatteen synnytti, kuvataan surkeaksi. Englannissa varemmin kuin muualla vallalle päässyt uusi taloudellinen elämä, minkä rajaton vapaus, tuo usein kiitetty »vapaa kilpailu», suuret pääomat sekä koneet ja höyrynvoima ovat luoneet, synnytti siellä varemmin kuin muualla tehdasköyhälistön, jonka taloudellista ja siveellistä tilaa kuvataan mitä kurjimmaksi. Mutta samat syyt, mitkä loivat tuon huonon tilan, ovat myöskin olleet omiaan kasvattamaan työväkeä *yhteistoimintaan*. Työväen kokoaminen tehdaspaikkoihin ja alistaminen yhteisen isännän tahdon ja yhteisten tehdassääntöjen alle, isäntien vapauttaminen kaikesta edesvastuusta työväkeensä nähden sekä kaikenlaiset lakimääräykset, jotka estivät työväkeä liittymästä keskenään, siirtymästä työpaikasta toiseen tahi maasta pois — kaikki nämät asianhaarat synnyttivät työväessä yhdistymisaatteen. Alkuja nousi kaikenlaiseen

yhteistoimintaan, kuten lukuyhdistyksiä, apukassoja, yhdistyksiä viljan jauhamista ja leipomista varten y. m.

Nämät yritykset olivat kuitenkin toistaiseksi epämääräisiä ja hajanaisia kokeita.

Silloin, 1800-luvun ensi vuosikymmenillä, ilmestyi työväen asian ajajaksi ROBERT OWEN, mies, joka selvästi käsitti ja toi esille tuon rajattoman kilpailun ohjaaman taloudellisen järjestelmän tuottamat kiroukset työväelle ja siitä johtuvan ruumiillisen ja henkisen kurjuuden, sekä koetti aikalaisissaan herättää velvollisuuden tuntoa toimimaan yhteisvoimin »uuden siveellisen maailmanjärjestelmän» luomiseksi. Tämän hän luuli helposti olevan saavutettavissa osuuskunta-aatteen kautta: Yksityisomaisuuden sijaan oli pantava yhteinen omistus, ja rajattoman kilpailun ohjaaman kaupan sijaan oli pantava tavarain »oikea vaihto» eri osuuskuntiin yhdistyneitten työväenryhmien kesken, kunkin tavaran »yhteiskunnallisen» arvon mukaan. OWEN'in teoriioissa näkee siis paljon haaveilua, samalla kuin siitä löytää siemeniä sille uudelle näkökannalle ja yhteistoiminnalle, joka meidän päivinämme alkaa yhä enemmän voittaa alaa. Häntä pidetäänkin niin hyvin vallankumouksellisen sosialismin kuin myöskin osuuskunta-aatteen herättäjänä. Hän oli itse käytännön mies, skottilainen tehtaan isännöitsijä, ja tuli maan kuuluksi tositoimistaan oman työväkensä tilan parantamiseksi aikakaudella, jolloin sellaista tehtaan isäntäin puolelta ylimalkaan ei ajateltu.

Omat pari tuhatta työmiestään, jotka olivat eläneet mitä kurjimmissa oloissa, sai hän näet, johtamalla heidät yhteistoimintaan, sekä suomalla heille siihen aikaan kuulumattomia huojennuksia, kohoamaan aineellisessa ja siveellisessä suhteessa. Tehtaan puolesta lyhennettiin työaika, lasten työ vähennettiin, kouluja perustettiin. Työväki saatiin perustamaan yhteinen kauppapuoti, josta se sai tavaransa huokealla, yhteinen ruokapaikka, jossa saatiin huokealla valmista ruokaa, j. n. e. Mutta päämääränä OWEN'illa oli kuitenkin kasvattaa vähäväkiset so-

sialistista yhteiskuntaa varten, yhteistoiminta tarkoitti etupäässä sitä. Paitsi noita yhteisiä kauppapuoteja sai hän todellakin perustetuiksi muutamiin paikkoihin useampia sosialistisiakin yhteiskuntia, joilla kaiken piti olla yhteistä.

Mutta OWEN'in aatteet olivat vielä kypsymättömiä, tahi ainakin hänen aikansa vielä oli kypsymätön ottamaan niitä vastaan. Kansantaloustiede ei ollut vielä päässyt kuin alulle, työväen luonne ei ollut vielä kasvatettu alistumaan yhteisten asiain palvelukseen, lainsäädäntö ei vielä tietänyt uudesta talouden muodosta ja sitä paitsi ei vielä silloin tunnettu kansanvaltaista hallintomuotoa — se oli ammattiyhdistysten kehitettävä.

Etenkin oli koko liikkeelle haitallista että alkuaikoina pyrittiin perustamaan etupäässä n. s. *tuotanto-* eli *myyntiosuuskuntia* (esim. räätälien y. m. ammattilaisten yhdistyksiä, joitten tarkoituksena oli yhteisesti harjoittaa liikettä ja jakaa voitto keskenään), joita ainakin kaupunki- ja tehdasväestön kesken on ollut hyvin vaikea, useimmiten mahdoton saada menestymään. Toinen haitta koko liikkeen menestymiselle oli siinä, että useita osuuskuntia alussa ei pyrittykään hoitamaan affääriliikkeenä, vaan että heti alusta ruvettiin käyttämään koko liikevoittoa kaikenlaisten affäärille vieraitten tarkoitusten hyväksi, joten liike tuli heikoksi kestämään ensimäisiäkin kovia kohtauksia.

Nämät syyt vaikuttivat sen, että OWEN'in ja hänen jälkeläistensä perustamat osuuskunnat — joita jo oli noussut useita satoja — eivät menestyneet, vaan useimmat lyhyessä ajassa kukistuivat, tuottaen suuria tappioita sekä hyväntahtoisille perustajilleen että työväellekin.

Ja tätä ensi osuuskuntain huonoa menestystä eivät voineet estää n. s. *kristilliset sosialistitkaan,* jotka kumminkin ovat vaikuttaneet voimakkaasti tämän aatteen hyväksi. Nämät olivat lahjakkaita työväenluokan kohottamiseksi työskenteleviä kansalaisia, etupäässä Englannin ylimyssäädystä, jotka m. m.

omistivat osuuskunta-aatteen, tekivät sen tunnetuksi laajoissa piireissä esitelmien, sanomalehtikirjoitusten ja kirjasien kautta, saivat aikaan lainsäädännössä parannuksia asian hyväksi ja koettivatpa itsekin olla mukana perustamassa etenkin tuotanto-osuuskuntia, jotka kuitenkaan eivät menestyneet.

Vielä on kumminkin yksi tärkeä syy mainittava, joka tähän aikaan ehkäisi osuuskunta-aatteen leviämistä; se oli työväenyhdistysliike. Tämä liike sai helpommin työväen puoleensa, se lupasi näet alussa niin helppoja voittoja, niin suurta valtiollista vaikutusta. Vasta sitten kun nuot suuret valtiolliset unelmat olivat hälvenneet työväeltä, kun se oli tullut huomaamaan, että työväenyhdistysliike tarvitsee ankaraa, pitkäaikaista työtä, suuria uhrauksia, ennenkuin sen kautta voidaan mitään saavuttaa, vasta silloin osuuskunta-aate alkoi saada sopivaa maaperää päästäkseen uudelle oraalle.

Sillä noista OWEN'in ja hänen oppilaidensa kylvämistä osuuskunta-uskon siemenistä olivat muutamat ainakin jääneet itämään työväen mieliin. Ne olivat kulkeuneet kauvas pois OWEN'in kotipaikoilta, Etelä-Englantiin, pieneen *Rochdale*'n tehdaspaikkaan. Siellä näet rohjettiin panna alulle uusi yritys, vaikka osuuskunnat kaikkialla olivat menestyneet huonosti. Ja se on menestynyt sillä tavoin, että sen kulmakiville on voitu rakentaa eräs maailman suurimpia liikeyrityksiä, sen esimerkkiä on noudatettu ja noudatetaan yhä kaikissa sivistysmaissa, ja se on saanut monet yhteiskunnan tulevaisuudesta huolehtivat uudelleen luottamaan nykyisen sivistyksen elinvoimaan ja kehitysmahdollisuuteen.

Tämän yrityksen alkuunpanijat olivat 28 kangastehtaan työmiestä. Eräs tämän liikkeen historioitsija kertoo alkuunpanon seuraavin sanoin:

»Lopulla v. 1843, eräänä pilvisenä, pimeänä, kosteana päivänä kokoontui muutamia köyhiä, työttömiä, nälkäisiä kutojia, jotka jo epäilivät toimeentulostaan, neuvottelemaan, mitä he voisivat tehdä asemansa parantamiseksi. Tehtailijoilla oli

rahaa, kauppiailla tavaraa; mitä he köyhät työmiehet voisivat ilman molempia? Tulisiko heidän pyytää köyhäin apua? Ei, sehän olisi riippuvaisuutta, orjuutta! Tulisiko heidän siirtyä muille maille? Sehän olisi maanpakolaisuus-rangaistus siitä rikoksesta, että he ovat syntyneet köyhinä. Mitä tulisi heidän siis tehdä?

He päättivät alottaa taistelun olemassaolostaan omalla vastuullaan. He tahtoivat niin hyvin kuin voivat itse ruveta tehtailijoiksi, kauppiaiksi, pääoman omistajiksi, ja vieläpä tehdä tämän ilman kokemusta, ilman tietoja, ilman suuria rahavaroja. Pari tusinaa vähäväkistä lupautui suorittamaan viikottain uutta yritystä varten 2 penceä (noin 20 penniä)!»

Mutta pienistä varoistaan huolimatta nämät uuden yrityksen alkuunpanijat laativat hämmästyttävän suurenmoisen ohjelman: v. 1844 selittivät he osuuskuntansa päämaaliksi seuraavan:

Tämän osuuskunnan tarkoituksena on saada toimeen laitoksia jäsentensä aineellisen toimeentulon sekä heidän yhteiskunnallisen ja taloudellisen asemansa parantamiseksi siten, että se kokoaa tarpeellisen rahaston, johon kukin jäsen maksaa punnan (25 markkaa), jotta se voisi panna toimeen seuraavaa:

Kauppapuodin perustaminen elintarpeita, vaatteita y. m. s. varten.

Huoneitten rakentaminen, ostaminen ja valmistaminen niitä jäseniä varten, jotka ovat halulliset toisiaan auttamaan yhteiskunnallisen ja taloudellisen asemansa parantamisessa; sellaisten tehdaslaitosten perustaminen, joissa voidaan hankkia työtä niille jäsenille, jotka tulevat työttömiksi tahi uudistettujen palkanvähentämisten kautta joutuvat ahdinkotilaan.

Samaa tarkoitusta varten ostetaan tahi vuokrataan myöskin maatiloja.

Niinpian kuin voidaan, tulee osuuskunnan ruveta järjestämään tuotanto-, kauppa-, kasvatus- ja hallinto-oloja; tahi toisin sanoin ryhtyä perustamaan itseänsä hallitsevaa ja yllä-

pitävää siirtolaa, taikka auttamaan muita osuuskuntia sellaisten yhteiskuntain perustamisessa.

Sellainen oli Rochdale-työmiesten perustaman osuuskuntaliikkeen ohjelma.

Me huomaamme siinä vielä jälkiä OWEN'in kauniista ihanneunelmasta. Mutta kun käytännön miehet ohjelmaa rupesivat toteuttamaan, niin he tyytyivät siihen, mikä tosioloissa oli mahdollista, jättäen ohjelman muitten osien toteuttamisen tulevaisuuteen. Ja senpä vuoksi heidän rakennuksensa onkin kestänyt kiirastulet ja kehittynyt suurenmoisesti.

Niin pian kuin noista 20-pennin maksuista oli kasaantunut punta tai kaikkiaan yhteensä 700 markkaa, tehtiin alku. Erään Rochdale'n takakadun varrelle, muutamaan kurjaan kivijalkakerroksen huoneeseen, avattiin yrityksen ensimäinen kauppapuoti, jossa aluksi myytiin ainoastaan jauhoja, voita ja sokeria. Myyjinä palvelivat aluksi osakkaat itse vuorotellen ilmaiseksi. Ja tämä onnistui — huolimatta maailman viisaitten pilkasta ja naurusta — erinomaisesti. Menestymiseen oli syynä tietysti osaksi se vaatimaton ja varovainen tapa, millä yritys alkoi, mutta pääsyynä siihen oli ostajien luotettavaisuus ynnä se erinomaisen terve periaate, jolle liike rakennettiin. Tämä Rochdale'n osuuskuntalaitos eroaa näet täydellisesti edeltäjistään siinä, millä tavoin se käyttää *voittonsa.*

OWEN'in *osuuskunnat* koettivat myydä tavaransa mahdollisimman huokealla, niin että ei sanottavia voittoja syntynyt. Jos sellaista tuli, tahtoi OWEN käyttää sitä sosialistisia tarkoituksiaan toteuttaakseen. *Kristilliset sosialistit* taasen käyttivät voittonsa kaikenlaisten hyväntekeväisten ja kasvattavien laitoksien hyväksi. *Rochdale'n osuuskunta* rakensi aivan toisellaiselle periaatteelle: se myy osuuskunnan kauppapuodista tavallisiin hintoihin, ja voitto jaetaan suureksi osaksi *ostajien kesken sen mukaan kuin kukin on ostanut.*

Tämän uuden järjestelmän kautta on vasta osuuskuntaaate tullut puhtaasti toteutetuksi, sen kautta se on saanut

sen kansanvaltaisen järjestysmuodon, jota se tarvitsi voidakseen meidän aikamme elämässä täydellisesti menestyä. Sen kautta voipi köyhinkin päästä osalliseksi osuuskunnan voittoon ja sen hallintoon.

»Sen vuoksi näemme kaikissa hyvin hoidetuissa osto-osuuskunnissa johtokunnan jäsenten ja palvelusväen hartaimman toivomuksen olevan saada paikkakuntansa jokainen asukas voitto-osallisten ja itsehallitsevien jäsenten tenhopiiriin» — lausuu kooperatiivisen liikkeen etevin tuntija rouva WEBB-POTTER. — »Ei kukaan ihminen ole liian ylhäinen, ei kukaan liian alhainen, ei kukaan liian varakas, ei kukaan liian köyhä — jos hän vaan ostaa ja maksaa rahalla —, jotta hän ei voisi tulla otetuksi tähän kaikki yhdistävään, kansanvaltaiseen yhteiskuntaan. Siinä ei ole mitään määrättyä jäsenlukua (ei kapitalisteja eikä työmiehiä), joka anastaa johdon ja pitää voiton itselleen, vaan alati kasvava valitsijakunta, johon jäsenyys on helpompi saavuttaa kuin oikeus päästä kaupunkikunnan jäseneksi: se on kaikille avonainen kansanvalta, joka valitsee edustajansa hoitamaan yhtä osuuskuntaelämän puolta — nimittäin tarvetavarain yhteistä hankkimista ja jakamista yksityistarvetta varten.»

Tämä järjestelmä se teki mahdolliseksi Rochdale'n osuuskunnan kehittymisen mahtavaksi affääriyritykseksi. Kehittymistä kuvaavat parhaiten seuraavat luvut:

Vuonna	oli jäsenluku	pääoma markkaa	liikevaihto markkaa	Voitto markkaa
1844	28.	700.	—	—
1845	74.	4,525.	17,650.	550.
1850	600.	57,225.	329,475.	22,000.
1860	3,450.	942,750.	3,801,575.	397,650.
1870	5,560.	2,061,275.	5,575,525.	617,725.
1880	10,300.	9,907,775.	11,250,000.	1,200,000.

Itsestään selvää on että nämät numerot eivät täydellisesti voi kuvata Rochdale'n osuuskunnan toimintaa. Niiden

täydentämiseksi kertoi eräs Rochdale'ssa käynyt v. 1881 m. m. seuraavaa:

Rochdale'ssa on noin 70,000 asukasta. Osuuskunta on laventanut liikettään niin, että sillä on 18 haarakauppaa eri osissa kaupunkia. Sillä paikalla, johon ensimäinen kauppapuoti avattiin, on ostettu useita taloja ja rakennettu mahtava rakennus päävarastoa varten. Siinä on sitä paitsi lukusali, kirjasto ja suuri sali osuusmiesten kokouksia varten, jossa on 14,000 istumasijaa. Lisäksi on osuuskunta saanut perustaneeksi useita omia suuria tehtaita, sillä on oma vaatetustehdas, jalkinetehdas, teurastuslaitos, mylly, leipomo, tupakkatehdas j. n. e.

Osuuskunnan hankkimia asuinhuoneita oli v. 1887 yli 700,000 markan arvosta. Se on perustanut sairas- ja hautausapurahaston. Ja lisäksi on osuuskunta käyttänyt osan voitostaan aatteellisiin tarkoituksiin. 2 ½ % puhtaasta voitosta on säännöllisesti joka vuosi käytetty sivistys- ja opetustarkoituksiin. Osuuskunnan kirjastossa oli v. 1887 yli 16,000 teosta; 18 lukuhuonetta oli päiväkaudet avoinna osuuskunnan jäsenille; nuorisolle on vuodesta 1873 alkaen ollut tarjona opetuskursseja, joihin on ottanut osaa noin 400—500 henkeä vuodessa.

Mutta ei ainoastaan tämä Rochdale'n yritys ole Englannissa onnistunut; koko brittiläinen osto-osuuskuntaliike on, omistettuaan Rochdale-järjestelmän, menestynyt ja lyhyessä ajassa kehittynyt suuressa määrässä. V. 1895 ilmestyneen vuosikertomuksen mukaan, jonka *Labour Department of the Board of Trade* on julaissut, oli

Tilastollisia tietoja toimestaan antaneitten osto-osuuskuntain luku		1881. 971.	1893. 1,421.
Jäsenluku		547,212.	1,169,094.
Liikepääoma	Mk.	151,300,425.	347,955,875.
Liikevaihto	»	385,279,625.	798,147,400.
Nettovoitto	»	36,610,050.	103,490,150.
Reservipääoma	»	85,465,150.	147,132,025.
Sivistystarkoituksiin käytettiin	»	318,025.	896,025.

Toisin sanoen, nuot toista miljoonaa perheenisää, jotka ovat osto-osuuskuntien jäseninä, ovat saaneet kokoon 348 milj. markan pääoman ja heidän kauppojensa vuotuinen voitto nousee melkein kolmanteen osaan pääomasta.

Niitä varten, jotka vielä elävät siinä luulossa, että tämä Englannin osto-osuuskuntaliike verrattuna koko väestöön olisi taantumaan päin, esitettäköön vielä seuraavat numerot:

Osuuskunnat möivät tavaroita *kutakin Englannin asukasta kohti*

V. 1872	9	markan	arvosta
» 1877	13	»	»
» 1882	15	»	»
» 1889	20	»	»
» 1893	22	»	»

Näitä tuloksia olisi vaikea käsittää, tutustumatta erääseen viehättävään lukuun Englannin osuuskuntalaitoksen historiassa.

Tarkoitan yksityisten osuuskuntien *liittoutumista* yhteistoimintaan keskenään.

Tämän liittoutumisaatteenkin syntymäpaikka on haettava Rochdale'sta, tuosta koko liikkeen Betlehem'istä, kuten WEBB-POTTER sitä sattuvasti nimittää.

Kun näet oli saavutettu monipuolista kokemusta eri tahoilla, niin luultiin olevan hyötyä siitä, että eri osuuskuntien edustajat kokoontuisivat neuvottelemaan toistensa kanssa. Näiden neuvottelujen tuloksia oli kaksi suurta yritystä.

Toinen (perustettu v. 1869) on *Cooperative union,* joka voimakkaasti työskentelee osuuskunta-politiikan ja aatteen levittämisen eteen. Se pitää vuosittain kokouksia, joihin Liittoon kuuluvat osuuskunnat lähettävät edustajiaan. Englannin etevimmät miehet kutsutaan niihin presidenteiksi: esim. v. 1891 oli tunnettu taloustieteen professori MARSHALL, v. 1892 entinen pääministeri ROSEBERRY presidenttinä.

Toinen tärkeä yritys, joka perustettiin Manchesteriin v. 1863, on *English cooperative wholesale society,* osto-osuuskuntain

paljottaiskauppa, jonka tehtävänä on välittää tavaranhankintaa yksityisille osto-osuuskunnille. Tämä Englannin työväen jättiläisliike toimii yksityisiä osto-osuuskuntia kohtaan samalla tavoin kuin nämät yksityisiä jäseniään kohtaan. Se myypi niille kunnollista tavaraa päivänhintoihin ja jakaa niille vuoden lopussa osan voitosta niiden ostoksien mukaan. Tällä liikkeellä on äärettömän suuri keskusvarasto Manchesterissa ja 19 haaravarastoa muissa maan osissa ja maissa, esim. Ranskassa, Saksassa, Tanskassa ja Pohjois-Amerikassa. V. 1896 osti se noin 75,000,000 markan arvosta ulkomaan tavaraa, suurimmaksi osaksi maanviljelystuotteita: voita, munia, sianlihaa, hedelmiä j. n. e. Liikkeen omat höyrylaivat kulettavat tavaroita ja sen omissa suurissa tehtaissa valmistetaan osa tavaroista, varsinkin kenkä- (v. 1893 6,250,000 markan arvosta), vaatetus- ja elintarpeita; äskettäin on se omia meijereitäkin perustanut Irlantiin.[1])

Pääkonttori Manchesterissä on suuremmoisempi kuin millään yksityisellä kauppafirmalla. Sillä on omat jättiläisrakennuksensa, joissa on ainoastaan eri osastoihin järjestettyjä näyt-

---

[1]) Yksityisillä osto-osuuskunnilla taas on usein omat myllynsä ja varsinkin leipomonsa, muutamilla myöskin oma maatilansa. Esim. mainittakoon *Woolwich*'in osto-osuuskunta Lontoon läheisyydessä. *Woolwich*'issa, joka on tunnettu suuresta asetehtaastaan, asuu paljon työväkeä, jonka keskuudessa osto-osuuskuntaliike on erittäin levinnyt. Osuuskunta, jonka v. 1868 muutamat konesepät perustivat 180 markan pääomalla, käsittää nyt 8000 jäsentä (enimmäkseen virka- ja työmiehiä), sillä on 2 miljoonan markan vararahasto, suuri kirjasto, lukusaleja, ompelu- ja suutarintyöhuoneita, oma säästökassa, meijeri, mallikelpoinen leipomo, jonka 18 leipoma-uunissa joka viikko leivotaan neljä rautatievaununlastia jauhoja leiväksi. Lisäksi omistaa osuuskunta kaksi maatilaa, kumpikin 20 ha. Niillä ei viljellä muuta kuin vihanneksia eikä kasvateta muita elukoita kuin sikoja.

Kuten näkyy, ovat nämät Rochdalen-oppilaat tehneet ihmeitä taloudellisella alalla.

teitä esillä osuuskuntien asiamiehiä varten. Kun nämät sitten tekevät ostoksensa, niin tästä pääkonttorista ainoastaan ilmoitetaan tehtaisiin tahi varastopaikkoihin, mihin näiden tulee lähettää tavarat.

Tämän liikkeen tavaranvaihto teki v. 1894 noin 250,000,000 markkaa; omaa pääomaa sillä oli noin 50,000,000 markkaa. Sillä on lisäksi oma osuuskuntaperiaatteelle perustettu pankkinsakin, jonka liikevaihto vuosittain on ollut noin 600,000,000 markkaa. Liikkeen palveluksessa oli yli 6,000 henkilöä. Ja kaikki nämät jättiläislaitokset ovat sellaisten yhdistysten luomia, kaikki nämät palvelus- ja virkamiehet sellaisten yhdistysten palkkaamia, joitten jäsenistä *suuri osa on vapautettu tuloveroista* sen vuoksi, että heidän tulonsa eivät nouse lain määräämään alimpaan summaan, josta tuloveroa on suoritettava.

Kun jäämme ihmettelemään näitä huimaavan suuria lukuja, tuota ääretöntä, nerokkaasti järjestettyä kauppaliikettä, niin meissä luonnollisesti herää se ajatus, että siellä on pitänyt välttämättömästi olla suuria kauppaneroja liikettä ohjaamassa, että tuollainen on mahdollista ainoastaan Englannissa, missä affäärielämä on kehittynyttä ja missä se voipi luoda tuollaisia nerokkaita affäärimiehiä.

Mutta niin ei näy olleen asian laita.

Tämän liikkeen tutkijoitten huomiota on näet eri aikoina ja alituisesti vetänyt puoleensa se tosiasia, että liike on syntynyt, kasvanut, haaraantunut, käynyt yhä monipuolisemmaksi, ilman että sen historiassa voitaisiin erityisemmällä syyllä osoittaa muutamia yksityisiä henkilöitä, jotka olisivat olleet tavattoman lahjakkaita kaupan alalla. Liikkeeseen ei ole liittynyt eteviä valtiomiehiä, sitä eivät ole johtaneet mitkään tunnetut teoreetikot, kuten sosialismia; »se on kansalaisliike, vastustamaton, mutta ajateltu, itsetietoinen, ohjattu kuten armeijan marssi, tarmokkaitten miesten marssi yhteiskunnan vääryyksiä vastaan.« Se on siis ollut toveruustyötä, yhteistoimintaa sanan varsinaisessa merkityksessä.

Mikä siis on ollut se voima, joka liikettä on vienyt eteenpäin niin suurella menestyksellä? Se voima on ollut siinä, että on löytynyt muutamia miehiä, joita yhteishyvä, uhraavaisuus ja ennen kaikkea rehellisyys on elähyttänyt ja saanut vuosikausia kestävään omaa voittoa tarkoittamattomaan työhön. Ja tuo työ on ollut kovaa, ennenkuin se onnistui. Läpi puolen vuosisadan on Englannissa ponnisteltu, useampia miljooneja on mennyt hukkaan, tuhansien innokkaitten uhraukset ovat tyhjiin rauenneet, ennenkuin nykyinen kokemus saavutettiin, ennenkuin englantilainen työmies on oppinut, mitä terve kansantalous on.[1]) WEBB-POTTER todistaa englantilaisista osuuskuntamiehistä: »Mikäli minä olen päässyt tuntemaan niitä työväenjoukkoon kuuluvia miehiä, jotka tällä alalla ovat saaneet erinomaisempaa aikaan, herättävät he enemmän huomiota siveellisen etevyytensä kuin suurten henkisten lahjojen kautta. Tässä — jatkaa sama kirjailija — on mahdollisesti todistus sille HERBERT SPENCER'in väitteelle, että edistyneemmällä sivistysasteella on pantava suurempaa arvoa luonteeseen kuin älyyn.«

Englannista on aate levinnyt muihin sivistysmaihin, kaupunki- ja tehdasväestön keskuuteen. Niin viehättävää kuin olisikin seurata tätä liikettä, täytyy meidän tässä jättää se tullaksemme varsinaiseen aineeseemme.

* * *

[1]) WEBB-POTTER esittää erittäin valaisevasti, miten varsinkin tuotanto-osuuskunnat tavallisesti lyhyen taistelun jälkeen ovat tehneet vararikon, taikka, jos ne ovat menestyneet, pian muuttuneet tavallisiksi osakeyhtiöiksi. Mutta konsumtsiooniosuuskuntiakin on hämmästyttävän suuri määrä mennyt kumoon. Niitä oli pystyssä v. 1893 kaikkiaan 1,421, mutta niiden sisar-osuuskunnista oli yksin Englannissa (ynnä Walesissa) ainoastaan vuosina 1870—1889 tehnyt vararikon 844, siis enemmän kuin 40 vuosittain! Mutta tilastosta päättäen ovat enimmät vararikot tapahtuneet samoilla seuduin, joissa menestyminen sittemmin on ollut suurin.

Englannin kooperatiiviseen liikkeeseen on jo suomalaisellakin lukijalla tilaisuus lähemmin tutustua: Kts. KAARLO IGNATIUS, Ko-opera-

Osuuskunnat jaetaan tavallisesti kahteen pääryhmään: *konsumtsiooni-* eli *nautinto-osuuskuntiin* ja *produktsiooni-* eli *tuotanto-osuuskuntiin.*

Jakoperustuksena on tässä jaossa osuuskunnan toiminnan laatu. Jos osuuskunta harjoittaa ainoastaan kauppaa, tavarain paljottaisostoa ja vähittäismyyntiä (distributsioonia) osuusmiehille, niin sitä sanotaan konsumtsiooniosuuskunnaksi. Jos taas osuuskunta harjoittaa tavaran valmistamista, tuotantoa, niin se luetaan toiseen pääryhmään, produktsiooniosuuskuntiin, huolimatta siitä, ketä varten produktsiooni tapahtuu.

Sen vuoksi nämät jälkimäiset, eli produktsiooniosuuskunnat, jaetaan joko kahteen ryhmään, nimittäin sellaisiin, joita tavaran *valmistajat* perustavat, ja sellaisiin, joita tavaran *nauttijat* perustavat (WEBB-POTTER), taikka kolmeen ryhmään, sellaisiin, joita teollisuustyömiehet, maanviljelijät tahi tavaran nauttijat perustavat (HANS CRÜGER). Nämä jaoitukset eivät mielestäni ole asiallisia eivätkä valaisevia.

Ensimäinen jako on jo siinä kohden vaillinainen, että n. k. konsumtsiooni- eli nautinto-osuuskunta ei suinkaan ole vieras tuotannolle. Sehän harjoittaa tavarain vähittäismyyntiä jäsenilleen, usein myöskin muille kuin jäsenilleen. Ja uudempi taloustiede tunnustaa tavaran myynninkin yhdeksi tuotannon haaraksi. Mihin voipi panna rajan tuotannolle esimerkiksi kalakaupassa, jossa yksi nostaa kalan merestä venheeseen, toinen kuljettaa sen rantaan, kolmas suolaa kalan ja panee sen astiaan, neljäs vie sen myyntipaikalle ja viides, esim. nautinto-osuuskunnan kauppapalvelija, leikkelee kalan ostajien mielen mukaisiin palasiin ja myypi. Eikö tässä viimeinen myyjä harjoita yhtä hyvin tuotantoa kuin kukin edellisistä?

Tähän tulee lisäksi, että nautinto-osuuskunnat voivat itse ryhtyä harjoittamaan varsinaista tavarain valmistusta sanan

---

tiivinen liike Englannissa. Valvoja 1893; MARTTI RUUTH, Kristillinen sosialismi Englannissa tämän vuosisadan keskivaiheilla. Valvoja 1894; N. R. af URSIN, Englannin työväen oloja. Työväen kalenteri 1895.

ahtaammassakin merkityksessä. Ne ovat esim. usein perustaneet itselleen oman leipomon, oman jalkinetehtaan y. m., vieläpä hankkineet itselleen oman maanviljelyksenkin.

Tämä alkuperäinen, traditsioonin voimasta yhä kirjallisuudessa pysynyt jako ei ole tyydyttänyt ZEIDLER'iä, joka sen sijaan on valinnut jakoperustukseksi kaupunkiväestön osuuskuntia varten osuuskunnan jäsenten aseman liikemaailmassa: hän jakaa osuuskunnat kahteen pääryhmään, *liikkeenomistajien (Unternehmer)* ja *työväen* perustamiin osuuskuntiin. Edelliseen hän lukee m. m. osuuslainarahastot ja ammattitarvetavarain osto-osuuskunnat, jälkimäiseen taas m. m. elintarpeitten osto-osuuskunnat ja rakennusosuuskunnat. Että tämä jako ei ole asiallinen, näkee jo siitäkin, että Saksan kaupunkilaisten osuuslainarahastoihin kuuluu jäseninä työmiehiä useita kymmeniä tuhansia, sekä että toiselta puolen elintarpeitten osto-osuuskuntiin, jotka tavallisesti ovat avonaisia kaikille, kuuluu suuri joukko liikkeenomistajia (käsityöläisiä) sekä muita kansalaisia, joita ei voi työväenluokkaan lukea (esim. virkamiehiä).

Ei siis tämäkään jako voi tyydyttää.

Etsiessämme pätevää jakoperustusta, tulee meidän ottaa huomioon, että esim. osuusleipomon voivat perustaa joko leivän nauttijat (konsumentit) tahi leivän valmistajat, esimerkiksi kymmenkunta leipurinkisälliä (produsentit). Samaten voipi perustaa osuus-suutariliikkeen joko jalkineitten tarvitsijat tahi niitten valmistajat, j. n. e.

Täytyy siis ottaa jakoperustukseksi osuuskunnan harjoittaman liikkeen lopullinen tarkoitus: hankkiiko se tavaroita tyydyttääkseen osuuskunnan jäsenten *omaa tarvetta,* vai osuuskunnan ulkopuolella olevan *yleisön tarvetta.* Molemmassa tapauksessa on sama keino: yhteistoiminta, ja molemmat pyrkivät syrjäyttämään välikädet ja sen kautta hankkimaan jäsenilleen ne voitot, jotka ennen ovat joutuneet välikäsille. Mutta erotus on siinä, että se osuuskunta, jonka jäsenet ovat perustaneet heidän omaa tarvettaan varten, siis tavaran nautti-

joina, viime kädessä *ostajina,* syrjäyttää välikädet siinä tarkoituksessa, että tavarain *hinta* tulisi *huokeammaksi*, jota vastoin se osuuskunta, jonka jäsenet valmistavat tavaraa yleisölle, ovat siis *myyjiä,* luonnollisesti pyrkii syrjäyttämään välikädet siinä tarkoituksessa, että sen jäsenet saisivat mahdollisimman *korkeita hintoja* tavaroistaan.

Tästä molempien osuuskuntain eri tarkoituksesta seuraa, että edellinen menestyy sitä paremmin kuta *useampia jäseniä siihen liittyy,* kuta suuremmalle yleisölle se hankkii tavaroita huokeasta hinnasta, kuta enemmän se pyrkii toimimaan suuren yleisön yhteiseksi hyväksi, kuta kansanvaltaisemmaksi se tulee; tavaran valmistajain eli myyntiosuuskunta taas tuottaa tavallisesti, jos se menestyy, jäsenilleen sitä suuremman hyödyn, kuta *pienempi jäsenmäärä* on, tahi kuta *vähemmin samanlaisia osuuskuntia* on, se siis tavallisesti katsoo etupäässä muutamien harvojen etua. Ja tuosta molempien osuuskuntain eri tarkoituksesta seuraa sitä paitsi luonnollisesti eroavaisuus liikkeen hallinnossa, sen käyttämisessä, y. m.

Osuuskunnat ovat siis jaettavat kahteen pääryhmään: *osto-* ja *myyntiosuuskuntiin.*

Osto-osuuskunnat, eli ne, jotka toimivat tyydyttääkseen jäsentensä omaa tarvetta, voivat, kuten jo on huomautettu, harjoittaa joko ainoastaan vähittäiskauppaa, tahi lisäksi esim. paljottaiskauppaa, tehdasliikettä tahi maanviljelystä. Myyntiosuuskunnat taas, eli ne, jotka toimivat hankkiakseen tavaroita osuuskunnan ulkopuolella olevalle yleisölle, voivat samaten harjoittaa joko pelkkää myyntiä (vähittäin tahi paljottain) tahi lisäksi käsityö-, tehdas- taikka maanviljelysliikettä.

* * *

Mikä siis on osto-osuuskunta, se muoto, jossa osuuskuntaperiaatteet parhaimmin toteutuvat? Kuinka se eroaa tavallisesta osakeyhtiöstä?

Osakeyhtiön *päätarkoituksena* ei ole (ainakaan pitemmän ajan kuluttua) ihmisten tarpeitten tyydyttäminen; pääoman omistajat eivät yhdy etupäässä leipoakseen leipää tahi valmistaakseen rautateoksia, vaan hankkiakseen itselleen voittoa leipomosta, rautatehtaasta. Vasta silloin on osakeyhtiön tarkoitus saavutettu, kun sen taloudellinen toiminta on onnistunut siinä määrässä, että se alkaa jakaa osakkailleen *osinkoja.* Osakkaalle on yleensä yhden tekevää, miten yhtiötä hoidetaan, kunhan osingot eivät vähene. Niinikään on osakkaalle aivan yhdentekevää, mitä yhtiö valmistaa; hän voi olla osakkaana rautatieyhtiössä, jonka tietä hän ei koskaan kulje, viinatehtaassa, jonka viinaa hän ei ikinä maista, pankkiliikkeessä, jonka rahoja hän ei koskaan lainaa: osakeyhtiöön eivät siis henkilöt yhdy yhteisesti tyydyttääkseen yhteisiä tarpeitaan, siihen yhtyvät ainoastaan rahat hankkiakseen uusia rahoja.

Osto-osuuskunnan tarkoitus on aivan toisellainen. Se tahtoo toimia osuusmiesten *persoonallisia tarpeita* tyydyttääkseen. Osto-osuuskunnan tarkoituksena on hankkia niille henkilöille, jotka osuuskuntaan kuuluvat, kunnollista tavaraa kohtuuhinnasta. Sen tarkoituksena ei siis ole ensi sijassa korkein mahdollinen rahavoitto, vaan osuusmiestensä tarpeitten tyydyttäminen. Se on siis ensi sijassa *henkilöitten* eikä *pääomien* yhdistys. Pääomalla osuuskunnassa on ainoastaan välikappaleen, palvelijan asema, eikä isännän, kuten osakeyhtiössä. Sitä paitsi osuuskunnan omaisuus on *yhteisomaisuutta,* johon ei kellään osuusmiehellä ole oikeutta, jota vastoin osakeyhtiön omaisuus on *yksityisomaisuutta.* Osakeyhtiön omaisuuden kasvaessa lisääntyy nim. osakkeitten arvo ja sen mukana osakasten omaisuus. Osuuskunnan omaisuuden kasvaminen ei sitä vastoin suoranaisesti vaikuta osuusmiesten omaisuuteen.

Tämä perusteellinen erotus esiintyy näitten eri kauppayhdistysmuotojen järjestyksessä ja rakenteessakin.

Katsokaamme ensiksikin *järjestysmuotoa.*

Huomaamme silloin heti suuren erotuksen *jäsenistöön* nähden. Osakeyhtiön jäseneksi pääsee ainoastaan se, joka voipi omistaa vähintäin yhden osakkeen; jäseniä voipi siis olla korkeintaan yhtä monta kuin osakkeita, siis rajoitettu määrä. Mutta tavallisesti jäseniä on paljon vähemmän, sillä yksi osakas voipi omistaa useampia osakkeita. Ja kokemus osoittaa, että, niin pian kuin osakeyhtiö alkaa menestyä, osakkeet joutuvat vähitellen muutamien harvojen käsiin, vaikka ne alkujaan ovatkin olleet useampien kesken jaettuina. Mutta kun tuollainen pääomanomistaja ostaa itselleen useampia osakkeita, saapi hän tavallisesti myös enemmän valtaa yhtiön hallintoon nähden. Osakeyhtiöitä hallitsevat siis tavallisesti muutamat harvat pääomanomistajat, niiden hallitusmuotoa voipi sanoa raha-aristokraattiseksi.

Toisin on osuuskuntain jäsenyyden laita.

Varsinainen osto-osuuskunta ottaa jäsenekseen tavallisesti jokaisen henkilön, joka rupeaa ostamaan elintarpeensa osuuskunnan myymälästä. Voipi varsin hyvin löytyä osuuskuntia, jotka eivät edes vaadi mitään sisäänkirjoitusmaksua.[1]) Ja jos ne vaativatkin 1: 25 (Englannissa), 3, 5, 10, 20 markan sisäänkirjoitusmaksun, niin tuolla summalla ei ole suurta taloudellista merkitystä. Osto-osuuskunta antaa köyhälle saman oikeuden kuin varakkaallekin, se antaa miljoonan omistajalle *yhden äänen* samaten kuin köyhimmälle työmiehellekin. Sen hallitusmuoto on siis kansanvaltainen. Osuuskunnan jäsenen oikeudet ovat persoonallisia, niitä ei voida toiselle luovuttaa. Selvää siis on että osuuskunnan »osakkeet« eivät voi tulla pörssikaupan esineeksi.

Osakeyhtiön *pääoma* on määrätty ja pysyy useimmiten muuttumattomana. Sitä voidaan ainoastaan erityisissä tapauksissa enentää tai vähentää, mutta samalla enennetään tai vä-

[1]) Saksassa sitä sanotaan osuusmaksuksi, toisin paikoin suorastaan osakkeeksi. Se maksetaan takaisin, kun eroaa osuuskunnasta.

hennetään myöskin osakkeitten lukumäärää tai arvoa. Osakeyhtiön pääoma vaatii korkoja, tavallisesti niin suuria kuin mahdollista.

Osto-osuuskunnan pääoma sitä vastoin muuttuu alituisesti sekä uusien jäsenmaksujen että liikkeestä syntyneitten voittojen tahi tappioiden kautta. Missä aate on kehittynyt puhtaimmaksi, on osuuskunnan pääoma jakamaton yhteisomaisuus, joka ei anna mitään osinkoja. Missä taas liikkeen alkamista varten on tarvittu pääomaa, myönnetään sille kohtuullinen korko.

Tulemme nyt liikkeen *nettovoittoon.*

Osakeyhtiössä pyydetään pääomalle mahdollisimman suurta voittoa. Vaikka osakeyhtiön perustajilla alussa mahdollisesti olisi ollutkin halua käyttää liikettä siten, että se hyödyttäisi tavalla tai toisella joko työväkeä tai ostajia, viepi kehitys ennemmin tai myöhemmin siihen, että osakkeet joutuvat sellaisten käsiin, jotka pyytävät mahdollisimman suuria osinkoja. Osto-osuuskunta sitä vastoin ei pyri hankkimaan pääomalleen erikoisia voittoja, se kun toimii yksinomaa jäseniänsä varten. Samaten kun ei kukaan voi varastaa itseltään samaten ei kukaan voi ansaitakaan itseltään. Tästä seuraisi että osto-osuuskunnan pitäisi myydä tavarat jäsenilleen siitä hinnasta, minkä ne maksavat osuuskunnalle. Mutta tämä on käytännössä luonnollisesti mahdotonta. Sen vuoksi osto-osuuskunnat tavallisesti ottavat voittoja liikkeestään ja jakavat voitot jäsenilleen *sen mukaan kuinka paljon kukin on osuuskunnalta vuoden kuluessa ostanut.* Tämä tapa käyttää liikevoittoa pyrkii siis oikeuden, yleishyödyn ja tosikansanvaltaisuuden tarkoitusperää kohti. Ainoastaan niitä yhteistoimintayrityksiä, jotka tällä tavoin jakavat voittonsa, voidaan siis pitää todellisina osuuskuntina.

Yhtenä erittäin tärkeänä osto-osuuskuntien periaatteena on ollut se, että niiden kauppapuodista ei anneta tavaroita velaksi, vaan että ne nimenomaan tahtovat totuttaa ostajiaan

maksamaan heti rahalla ja sen kautta asettamaan »suun säkkiä myöten«. Tätä periaatetta eivät kuitenkaan kaikki ole katsoneet voivansa täydellisesti seurata, mutta ainakin Englannista vakuutetaan, että sieltä useimmat osto-osuuskunnat ovat olleet sille uskolliset, ja että se seikka on vaikuttanut erittäin hyvin jäsenten taloudelliseen vaurastumiseen.

Toinen tärkeä osto-osuuskuntien periaate on se, että ne tahtovat hankkia kunnollista, useinkin laadultaan parhainta tavaraa vähävaraisille ostajilleen, jotka tavallisesti ennen ovat tottuneet saamaan huonoimpia, usein petollisesti väärennettyjä ja pilaantuneita tavaroita, nekin korkeihin hintoihin. Ja kun on kysymys ihmisten elintarpeista, erittäinkin ruoka-aineista, niin käsitämme helposti, mikä suuri taloudellinen merkitys osuuskunnilla tässäkin kohden on, puhumattakaan niiden tärkeästä siveellisestä tehtävästä kaupan rehelliseksi saattamiseksi.

G. J. Holyoake, Geschichte der redlichen Pioniere von Rochdale. Leipzig 1888.

Mrs Sidney Webb *(Beatrice Potter),* Die britische Genossenschaftsbewegung. Leipzig 1893.

G. v. Schulze-Gaevernitz, Zum socialen Frieden. Eine Darstellung der socialpolitischen Erziehung des englischen Volkes. I. Leipzig 1890.

Hans Crüger, Die Erwerbs- und Wirtschafts- Genossenschaften in den einzelnen Ländern. Jena 1892.

— — Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften (Handwörterb. d. Staatswissenschaften).

Hugo Zeidler, Geschichte des deutschen Genossenschaftswesens der Neuzeit. Leipzig 1893.

Hans Müller, Die schweizerischen Konsumgenossenschaften, ihre Entwicklung und ihre Resultate. Basel 1896.

P. Hubert-Valleroux, Les associations coopératives en France et à l'étranger. Paris 1884.

Useita kirjoituksia varsinkin aikakauskirjoissa *Journal des économistes, Revue d'économie politique* ja *Nationalökonomisk tidskrift.*

TOINEN LUKU.

Katsaus maanviljelysosuuskuntain leviämiseen eri maissa.

Myöhemmin kuin tehdastyöväen kesken on kooperatiivinen eli osuuskunta-aate saanut jalansijaa maanviljelijäin keskuudessa. Oikeastaan ei maanviljelys aikaisemmin edes tarvinnut osuuskunnallista yhteistoimintaa. Jokainen maanviljelys, varsinkin pienempi, on viime vuosikymmeniin saakka itse muodostanut mitä kokonaisimman osuuskunnan. Siinä valmistettiin kaikki talon tarpeet ja toiselta puolen siinä kulutettiinkin kaikki mitä voitiin valmistaa. Rahoja ei tarvittu sanottavasti hankkia, sillä kaikki ulosmaksutkin saatiin tavallisesti suorittaa luonnossa.

Mutta sitten kun raha on tullut maataloudessakin tärkeäksi välikappaleeksi, sitten kun maanviljelystuotteiden hinnat ovat laskeneet arveluttavassa määrässä, kun maanviljelys on muuttunut voimaperäiseksi ja maanviljelystekniikka sen johdosta käynyt vaikeammaksi, ovat maanviljelijätkin tulleet käsittämään, mikä erinomainen apu heille voi olla osuuskuntalaitoksesta.

Tämä on tapahtunut useimmissa maissa pääasiassa vasta 1880- ja 1890-luvuilla ja erittäinkin aivan viime vuosina. Ja osuuskuntalaitos sai suuren, monipuolisen ohjelman maatalouden alalla: sen piti auttaa maanviljelijää valmistamaan tuotteensa huokeammin, ryhtymään sellaiseen teollisuusliikkeeseen, jonka kautta hän saapi maanviljelyksen tuottamista

raaka-aineista parempia hintoja, sen piti järjestää myynti edullisemmin, hankkia luoton ja vakuutuksen kautta liikepääomaa.

Eri maitten ja paikkakuntain tarpeitten mukaan ovat eri puolet tästä ohjelmasta päässeet ensiksi toteutumaan, mutta vähitellen on yksi ohjelman puoli vetänyt toiset mukanaan.

Toisissa maissa on yhteinen luotto valmistanut tietä yhteiselle ostolle ja myynnille (Saksassa, Italiassa), toisissa päinvastoin (Ranskassa), toisissa taas yhteinen tavaran valmistaminen kasvattaa maanviljelijöitä yhteistoimintaan muilla aloilla (osuusmeijerit Sveitsissä ja Pohjoismaissa). Ylimalkaan on maanviljelijäin osuuskunta-aate päässyt enin voimaan niissä maissa ja maan osissa, joissa pieniviljelys on vallalla, kuten Ranskassa, Sveitsissä, Tanskassa, Länsi- ja Etelä-Saksassa, vähimmin se on toteutunut Englannissa, missä suurtilalliset omistavat suurimman osan maata.

Rouva WEBB-POTTER, britiläisen osuuskuntaliikkeen tarkka tutkija, on omasta maastaan saamansa kokemuksen nojalla lausunut muutamia yleisiä arveluja, jotka eivät pidä paikkaansa sen silmissä, joka on tutustunut jonkun verran muittenkin maitten osuuskuntaliikkeeseen, ja jotka siis ovat omiansa näyttämään, kuinka vaarallista on taloustieteen alalla — ehkä vaarallisempaa kuin muilla — laatia yleisiä johtopäätöksiä, jotka perustuvat kovin ahtaaseen ja yksipuoliseen kokemukseen. Yksi tällaisia WEBB-POTTER'in arveluja on se, että osuuskunta-aate ei menesty maanviljelijäin keskuudessa.

Näyttää näet merkilliseltä, että Suurbritanniassa, siinä maassa, missä kaupunkityöväki on tehnyt ihmeitä ja antanut suuremmoisen esimerkin muille kansoille osuuskunta-aatteen toteuttamisen mahdollisuudesta, tämä aate ei ole sanottavasti päässyt leviämään maalaisväestön keskuuteen.

Mutta siihen on luonnollinen syynsä. Englannissa maanviljelys on, niinkuin tiedetään, melkein yksinomaan suurviljelijäin käsissä, jotka eivät yleensä ole yhteistoiminnan tarpeessa.

Kuitenkin ovat täälläkin samallaiset valtiolliset yhdistykset *(Farmers clubs)* kuin Pohjois-Amerikassa viime aikoina ottaneet sivutehtäväkseen ostaa jäsenilleen yhteisesti lannoitus- ja väkirehuaineita. Tällaiset paikallisklubit ovat yhteydessä Lontoossa sijaitsevan Keskusyhdistyksen *(Central farmers club)* kanssa. Kun on saatu selville, paljonko jäsenet tarvitsevat väkirehua ja lannoitusaineita, tekee Keskusyhdistyksen toimisto kauppasopimuksen jonkun tehtailijan kanssa, joka silloin myy tukkukauppahintoihin kelvollisiksi taattuja tavaroita.

Ammattitarvetavarain ostoa harjoittavat lisäksi muutamat varsinaiset osto-osuuskunnatkin, joilla on suuret pääomat, suuri liikevaihto ja omat varastohuoneet.

Tätä paitsi on v. 1893 järjestetty Lontoossa suuri Kansallinen maanviljelysliitto *(National agricultural union)*, jonka tarkoituksena on m. m. tarjota maalaistavaroita suurissa ostopaikoissa suorastaan ostajille, syrjäyttämällä välikauppiaat. Sillä on jo paikallisosastoja maakunnissa ja se aikoo Lontoossa toimia suurena tukkukauppiaana, joka maanviljelijöiltä kokoo makasiineihinsa heidän tuotteitaan sekä myy niitä omien vähittäiskauppojensa kautta sekä Lontoossa että muissakin kaupungeissa.

Tämän liiton toiminta oli kumminkin vasta aivan alullaan v. 1895, jolta meillä on ollut viimeiset tiedot.[1])

---

[1]) Näyttääpä siltä kuin tuo yritys Englannissa kävisi tarpeettomaksikin erään uuden, toiselta taholta alkuunpannun toimen kautta. Joulukuussa v. 1895 ryhtyi näet suuri englantilainen rautatieyhtiö, *Great eastern railway*, järjestämään suoranaista kauppayhteyttä maanviljelijäin ja kaupungeissa, tehdaspaikoissa, kylpypaikoissa y. m. asuvain maanviljelystuotteiden ostajain välillä. Rautatieyhtiön hallitus lähetti kiertokirjeen niille maanviljelijöille, jotka asuvat rautatien varrella, kysyen minkälaisille maanviljelystuotteille ja kuinka suurille määrille kukin halusi säännöllisiä ostajia. Tuhannet maanviljelijät vastasivat, ja silloin rautatieyhtiön hallitus toimitti luetteloita maanviljelijöistä ja heidän tarjoomistaan tavaroista ja hinnoista sekä levitti näitä luetteloita kymmentuhansittain, aluksi vaan Lontoossa. Niissä tarjottiin voita, munia, kanoja, vihanneksia, yksi sianpaisti, yksi juusto,

Jo useita vuosia on Saksan osuuslainarahastojen ihailija HENRY W. WOLFF kirjojen, kirjasien, aikakauskirja-artikkelien ja sanomalehtikirjoitusten kautta koettanut tehdä saksalaisia lainarahastoja tunnetuiksi Englannissa ja kehoittaa Englannin maanviljelijöitä sellaisia perustamaan. Mutta ainakin sen mukaan, mitä asiaa koskevan kirjallisuuden nojalla voimme päättää, ei hänen toimensa ole saanut vielä sanottavia aikaan. Luultavasti on asialle eduksi, että v. 1897 perustettiin erityinen seura *(Agricultural banks association)* tällaisten osuuslainarahastojen perustamista varten.

Omituisia ovat tässä maassa vielä sellaiset täydelliset maanviljelykset, joita osuuskunta hoitaa. Niitä oli v. 1896 kaikkiaan 40, niistä 36 työväen osto-osuuskuntain hallussa.

Paljoa enemmän kuin Englannissa on osuuskunta-aate päässyt köyhän Irlannin alhaisella taloudellisella kannalla olevan maalaisväestön keskuudessa leviämään ja siunausta tuottamaan, siinäkin jälleen osottaen, miten se on vähäväkisten voima. Eräs parlementinjäsen, suurtilallinen HORACE PLUNKETT nosti eräässä tuttavapiirissä v. 1889 ehdotuksen,

---

muutamia kappoja perunoita tahi omenia j. n. e. Pian oli liike käynnissä: maanviljelijä saa postissa tilauksen ynnä maksun; hän lähettää tavaransa lähimmälle asemalle, mistä rautatieyhtiö toimittaa lähetyksen ostajan kotiin. Jos yhtiölle valitetaan jonkun maanviljelijän lähetyksistä, niin yhtiö vaatii maanviljelijää siitä edesvastuuseen ja mahdollisesti kieltäytyy vasta kuljettamasta hänen tuotteitaan.

Yhtiö hankkii yhtäläisiä tavaranlähetyskoteloita ja laatikoita kuutta eri kokoa. Maanviljelijä suorittaa maksun näistä laatikoista ja lähetyksestä; hinnat ovat verrattain huokeita. Jo ensi vuonna (1896) lähetettiin noin 60,000 kollia. Mutta liike kasvaa vilkkaasti: tammi—helmikuussa 1896 lähetettiin 2,994 kollia, vastaavina kuukausina 1897 jo 12,664 kollia.

Kuten lukija huomaa ei tämä yritys oikeastaan ole maanviljelijäin osuuskuntaliikettä, mutta koska se on erittäin mukavasti ja käytännöllisesti järjestetty ja voipi antaa esimerkkiä osuuskuntayrityksille, emme ole malttanut olla siihen koskettelematta.

että Irlannin maalaisväestö olisi kohotettava yhteistoiminnan kautta. Hän pani toimeen agitatsioonin ja on johtanut sitä tarmolla, niin että yhteistoiminta jo on hyvällä alulla.

Ensiksi PLUNKETT koetti edistää voinvalmistusta, joka, maan tärkeimpiä elinkeinoja, siihen aikaan oli alhaisella kannalla. Tämän johdosta Irlannin eteläosassa oli jo v. 1897 käynnissä yli 100 osuusmeijeriä, jotka valmistavat voita enemmän kuin 7 miljoonan markan arvosta vuodessa. Nämät ovat liittoutuneet itse yhteisesti toimittamaan tavaransa myynnin Englannin suuriin ostopaikkoihin oman asioimistoimiston kautta *(Irish cooperative agency society)*. Sen kautta myydään myöskin munia ja siipikarjaa.

Toiseksi PLUNKETT koetti, perustamalla maanviljelystarvetavarain osto-osuuskuntia ja maanviljelysammattiyhdistyksiä Ranskan mallin mukaan, poistaa paikallisten välikauppiaitten vallan ja on tässäkin onnistunut niin, että tällaisia osuuskuntia oli v. 1897 jo toista sataa vaikuttamassa. Ne ovatkin voineet kukistaa lannoitusainetehtailijain renkaan ja sen kautta saada hinnat halvemmiksi sekä itse tavaran laadun alituisten tutkimusten kautta luotettavaksi.

Paraikaa perustetaan *Irlannin maanviljelystukkukauppaa,* jonka tarkoituksena etupäässä tulee olemaan maanviljelystuotteiden myynnin välittäminen, varsinkin Englannin osto-osuuskunnille.

Kaikkia näitä yhteistoiminnan eri muotoja ohjaa PLUNKETT'in v. 1894 perustama agitatsiooniseura (*Irish agricultural organisation society),* jonka tarkoituksena on työskennellä yllä mainitulla tavalla maataviljelevän väestön aseman parantamiseksi. Tämä seura on m. m. äsken saanut perustetuksi keskuslainarahaston maanviljelijöitä varten.

Irlannista mainitaan tyytyväisyydellä, että »irlantilaiset vuokraajat syöksyvät innolla tähän uuteen liikkeeseen, joka antaa terveellisemmän suunnan heidän toiminnalleen, kuin valtiollinen kiihoitus.«

Se maa, joka tätä nykyä ehkä parhaiten voi todistaa WEBB-POTTER'in edellisessä mainitun arvelun vääräksi, on Saksa.

Maanviljelijäin osuuskuntaliike on Saksassa niin kehittynyt ja niin yleisesti levinnyt, se vaikuttaa esimerkkinsä kautta niin mahtavasti useampien muitten maitten osuuskuntalaitokseen, ettemme voi olla esittämättä sitä vähän laveammin.

Saksassa oli v. 1897 kaikkiaan noin 15,000 osuuskuntaa, niistä 10,669 eli noin 71 % maanviljelijäin perustamia.

Alku nykyajan maalaisosuuskuntiin Saksassa syntyi talvella 1847—48, jolloin katovuoden jälkeen suuri köyhyys ja koronkiskurien nylkeminen rasitti pienitilallisia monessa osassa maata. Silloin sai eräs kunnanesimies F. W. RAIFFEISEN itsenäisen miettimisen ja kokeilemisen kautta aikaan ensimäisen elintarpeitten osto-osuuskunnan Weyersbusch'in kuntaan Rheinmaakunnassa. Tätä seurasi eräs osuuslainarahasto lähikuntaan seuraavana vuonna. Sitä toinen samanlainen v. 1852, mutta vasta 1860-luvulla alkoi tällaisia osuuslainarahastoja syntyä muualle. Sama ajatus kuin RAIFFEISEN'illä oli toisessa osassa Saksaa herännyt melkein samoihin aikoihin (v. 1850) SCHULZE-DELITZSCH'issä. Hänkin ryhtyi oman päänsä mukaan perustamaan osuuskuntia, etupäässä ammattitarpeitten ostoa *(Rohstoffvereine)* sekä säästö- ja lainaliikettä *(Vorschussvereine)* varten. Hänen avukseen liittyi pian V. A. HUBER, joka ulkomaanmatkoillaan, etenkin Englannissa, oli oppinut tuntemaan osuuskuntaliikettä ja kirjallisen toimen kautta levitti aatetta kotimaassaan.

Yhteistä RAIFFEISEN'in ja SCHULZE-DELITZSCH'in järjestelmälle oli jäsenten *rajaton vastuuvelvollisuus osuuskunnan veloista;* tämä oli se pohja, jolle molemmat rakensivat osuuskuntain luoton. Muuten ne erosivat järjestysmuotoonsa nähden suuresti toisistaan. Jälkimäinen perusti osuuskuntansa tavallansa osakeyhtiöksi. Päästäkseen osuuskunnan jäseneksi tuli pyrkijän omistaa sen verran varoja, että voi ostaa siihen osakkeen, ja liikkeen voitto oli jaettava osakkeitten sekä säästöön-

panojen mukaan. Hänen osuuskuntansa oli avoimena kaikille kansanluokille ja sen vaikutuspiiri useinkin hyvin laaja. RAIFFEISEN sitä vastoin perusti ainoastaan pieniä osuuskuntia *(Spar- und Darlehnskassen-Vereine)*, joitten ala tavallisesti käsitti yhden kylän, ne toimivat yksinomaan maanviljelijöitä varten ja niillä ei ollut muuta osakepääomaa kuin mitä karttui pienistä jäsenmaksuista, joille ei myönnetty mitään osinkoa. Rahoja ne hankkivat etupäässä ulkoapäin kaikkien jäsentensä yhteisellä rajattomalla takuulla sekä säästöönpanoilla. Voittoa ei jaettu, vaan siitä perustettiin vararahastoja tahi osa käytettiin muihin yhteisiin tarkoituksiin[1]). Osuuskuntain taloudellisia toimia RAIFFEISEN kumminkin piti ainoastaan keinoina; niitten päätarkoitukseksi hän aina asetti osuusmiesten siveellisen jalostuttamisen.

Kehitys on kulkenut luonnollisesti siten, että SCHULZE—DELITZSCH'in osuuskunnat ovat menestyneet parhaiten kaupunkilaisväestön (erittäinkin käsityöläisten) keskuudessa sekä verrattain varakkaammissa paikkakunnissa, jota vastoin RAIFFEISEN'in osuuskunnat ovat tulleet varsinaisiksi maanviljelysosuuskunniksi.

Sillä raiffeiseniläiset osuuslainarahastot eivät toimineet yksinomaan pankkiliikkeen alalla, vaan rupesivat varhain jo muillekin yhteistoiminnan aloille. Varsinkin jäsentensä ammattitarvetavarain oston ovat monet lainarahastot yhdistäneet toimintaansa. Ja toiseksi ovat nämät lainarahastot kasvattaneet jäseniään yhteistoimintaan sekä olleet ikäänkuin selkärankana maanviljelijäin osuuskuntalaitokselle yleensä. Niiden turvissa näet ruvettiin jo 1860-luvulta saakka perustamaan kaikenlaisia muita osuuskuntia. Kun esim. jossakin osuuslainarahastossa ammattitavarain osto paisui kovin hankalaksi, perustettiin erityinen osuuskunta sitä varten. Niinikään ovat

[1]) Tästä lähemmin siinä luvussa, jossa erityisesti puhutaan osuuslainarahastoista. Vrt. myöskin siv. 160.

lainarahastot olleet suurena apuna osuusmeijerien sekä koneja eläinsiitososuuskuntain perustamisessa.

Ensimäinen vaihe näin syntyneen osuuskuntalaitoksen historiassa on kovien vastustusten ja riitojen aikaa. Alussa hallitukset poliisien kautta vainosivat näitä kassoja, joita, kuten niin usein jaloja pyrintöjä vähäväkisten hyväksi, pidettiin muka yhteiskunnalle vaarallisina. Muutamin paikoin hallitukset kielsivät pitämästä kokouksia, joitten tarkoituksena oli järjestää liikettä; toisin paikoin kiellettiin lupa kassan perustamiseen, koska muka sellainen ei ollut tarpeen vaatima; eräässä kunnassa taas poliisi määräsi, että jokaisen, joka osuusrahastosta tahtoi ottaa lainan, tuli ensin hankkia lupa poliisilta, j. n. e. Toinen ikävä asia uudelle liikkeelle oli, että nuot molemmat perustajat joutuivat keskenään kiivaaseen periaatteelliseen riitaan, joka tietysti ei ollut omiansa herättämään luottamusta ja innostusta. Kuitenkin SCHULZE-DELITZSCH'in osuuskuntaliike levisi verrattain nopeasti näissäkin oloissa. Sen vaikutti perustajan kiihkeä agitatsiooni sekä se seikka, että hänen osuuskuntainsa jäseniksi yleensä rupesi verrattain varakasta väkeä. RAIFFEISEN'in liike edistyi sitä vastoin alussa hitaasti. Häntä kohtasivat nuo tavalliset esteet, jotka vähäväkisten ystäviä usein kohtaavat: epäluottamus muutamien puolelta, vihamielisyys toisten puolelta, tietämättömyys kaikkialta. Sivistyneet luokat, joitten joukosta SCHULZE-DELITZSCH pian sai ainakin muutamia kannattajia, ja varsinkin suurtilalliset koettivat vastustaa RAIFFEISEN'iä yhteiskunnalle vaarallisena sosialistina! Tätä yleistä epäluottamusta ei tietysti se tosiasia ollut omiaan vähentämään, että SCHULZE-DELITZSCH ja hänen miehensä kiivaasti hyökkäsivät RAIFFEISEN'in järjestelmää vastaan. Kaikesta tästä oli seurauksena, että rahalaitokset ja rahamiehet eivät luottaneet näihin osuuskuntiin, vaikka niissä oli tuo jäsenten kokonaistakuu vakuutena. Vähitellen ovat raiffeiseniläiset osuuslainarahastot kumminkin voittaneet kaikki vastustukset, korjaelleet järjestysmuotonsa heik-

koja puolia ja sen kautta saaneet luottoa, niin että ne lopuksi ovat päässeet schulze-delitzschiläisistä voitolle.

Toisen vaiheen Saksan maanviljelijäin osuuskuntahistoriassa voipi laskea 1870-luvulta. Silloin oli jo hallitsevien piirein pelko osuuskuntalaitosta vastaan haihtunut[1]) — ensimäinen osuuskuntalaki oli saatu v. 1868 — silloin olivat myöskin suuret valtiolliset (paitsi sosialistit) ja uskonnolliset puolueet ruvenneet aatetta kannattamaan, ja niiden jäsenistä oli tullut monta hyvin innokasta aatteen levittäjää. Mutta se, mikä antoi enin voimaa Saksan maanviljelijäin osuuskuntalaitokselle, oli osuuskuntain *liittoutuminen* keskenään. Tämän liittoutumisajatuksen oli SCHULZE-DELITZSCH toteuttanut paljoa aikaisemmin perustamalla koko valtakuntaa käsittävän liiton hänen järjestelmänsä mukaan muodostuneita osuuskuntia varten. Sitä oli seurannut RAIFFEISEN'in maanviljelysosuuskuntain liitto *Neuwied*'issä v. 1877, sekin koko valtakuntaa käsittävä.

Tämä liitto, joka mahdollisimman muuttumattomina koettaa noudattaa perustajansa periaatteita, pitää erityisesti tärkeänä jäsentensä ei ainoastaan aineellisen vaan myöskin siveellisen kohottamisen. RAIFFEISEN'in periaatteen mukaan ovat useimmat tämän liiton osuuskunnat järjestäneet toimintansa siten, että ne, ollen suurimmaksi osaksi ja etupäässä osuuslainarahastoja, koettavat mikäli mahdollista myöskin samalla tyydyttää kaikkia jäsentensä tarpeita: useimmiten ne toimivat myöskin osto-osuuskuntina, muutamat vielä välittävät jäsentensä maanviljelystuotteiden myyntiäkin, vakuutuksia y. m. s. Tähän liittoon kuului v. 1897 20 maakuntaliittoa,

---

[1]) V. 1880 näemme esim. Hessin hallituksen lähettävän seuraavan kiertokirjeen virkamiehilleen maaseudulla: „Osuuskuntalaitoksen kehittäminen on tärkeimpiä keinoja maanviljelyksen edistämiseksi ja maalaisväestön talouden kohottamiseksi. Tästä syystä on kaikkien maanviljelysyhdistysten esimiehiä kehoitettava työskentelemään osuuskuntalaitoksen leviämisen hyväksi — — — —“

2755 osuuskuntaa (v. 1896 2450) ja arvion mukaan noin 200,000 jäsentä, eli enemmän kuin mihinkään muuhun liittoon Saksassa.

Vieläkin voimakkaammaksi on osuuskuntalaitos tullut sen liittojärjestelmän kautta, jonka innokas hessiläinen osuuskuntamies, HAAS, on saanut aikaan. Tämä mies, joka jossakin määrin on muuttanut RAIFFEISEN'in alkuperäistä järjestelmää — m. m. siinä että hän on saanut eri osuuskuntia perustetuksi eri tarkoituksia varten sekä erittäin lainarahastojen järjestysmuodon enemmän affäärimaiseksi — sai kotiseutunsa osuuskunnat yhtymään pienempään maakuntaliittoon (v. 1874), jonka päätarkoituksena oli liittoon kuuluvien osuuskuntain tilien tarkastus.

HAAS'in esimerkkiä seurattiin muissakin maakunnissa ja pienemmissä valtioissa. Ja v. 1883 HAAS ryhtyi perustamaan näille hänen järjestelmänsä mukaan laadituille maakuntaliitoille yhteistä keskustaa, Saksan Maanviljelysosuuskuntien yleistä liittoa *(Der allgemeine Verband der deutschen landwirtschaftlichen Genossenschaften)*, joka HAAS'in johdolla on menestynyt erinomaisesti ja vaikuttanut mahtavasti koko maanviljelysosuuskuntalaitoksen kehitykseen.

Tämä Saksan monessa suhteessa vaikuttavin ja mahtavin osuuskuntaliitto on kasvanut vilkkaasti:

V. 1883	kuului	siihen	10	maakuntaliittoa ja	278 osuuskuntaa.
» 1889	»	»	18	»	1026 »
» 1894	»	»	20	»	1967 »
» 1897	(elok.)	»	24	»	4389 »

Kolmena viimeisenä vuotena on siis Liittoon yhtynyt enemmän kuin 2,400 uutta osuuskuntaa!

Siihen kuuluivat viime vuonna m. m. melkein kaikki Saksan maanviljelijäin erityiset osto-osuuskunnat, enemmän kuin puolet kaikista osuusmeijereistä ja 2275 osuuslainarahastoa. Liittoon kuuluvien osuuskuntain jäsenluku arvioitiin v. 1897 noin 166,000:ksi.

Tästä näemme siis, kuinka tavattoman pieniä nämät Saksan maanviljelijäin osuuskunnat ovat: keskimäärin jäsenluku ei nouse täyteen 40:eenkään. Ne käsittävät siis tavallisesti ainoastaan yhden kylän miehet ja saavat varsinaisen vaikutusvoimansa yhteenliittymällä toistensa kanssa.

Samaten kuin Ranskan Maanviljelijäin ammattiyhdistysten liitto on tuo saksalainen Yleinen liitto suonut täydellisen vapauden niille paikallisille liitoille, jotka siihen ovat yhtyneet; molemmat koettavat mikäli mahdollista kehittää osuuskuntalaitosta paikallisten olojen mukaan, molemmat jättävät syrjään kaikenlaiset teoreettiset riidat ja kokoovat voimansa käytännölliseen toimintaan.

Saksan Yleisen liiton järjestysmuoto ja tehtävät ovat pääpiirteissään ranskalaisen edellisessä esitetyn Liiton kaltaisia (vrt. siv. 99). Sen tärkeimpiä ansioita mainittakoon tässä muutamia.

Se on vaikuttanut suuressa määrässä uuden osuuskuntalain aikaansaamiseen, joka astui voimaan v. 1889. Mutta tämän uuden lain vuoksi eivät useankaan maanviljelysosuuskunnan johtajat olisi voineet jatkaa tointaan, niin monimutkaiset ja vaikeat olivat sen 168:aan pykälään puetut määräykset, elleivät he olisi saaneet tehokasta apua Liitolta ja erittäinkin sen johtajalta.

Vielä yksi suuri tehtävä, minkä Liitto on suorittanut ja täydellisesti läpi ajanut, on siinä, että se on saanut paikallisosuuskunnat yhtymään alaliitoiksi ja nämät alaliitot toimittamaan m. m. lain vaatimia tilintarkastuksia niihin kuuluvissa osuuskunnissa. Sitä varten on Yleinen liitto laatinut ankaran tarkastusjärjestyksen ja tämän mukaan tapahtuvat tarkastukset tekevät sen, että lain määräykset ja Liiton päätökset eivät jää paperille, vaan saadaan toteutumaan. Kullakin seudulla löytyy henkilöitä, jotka rakkaudesta aatteeseen antautuvat tuohon tarkastajan toimeen ja matkoillaan sitä paitsi toimivat paikallisosuuskuntain opettajina ja ohjaajina.

Paitsi näitä kahta koko Saksan valtakuntaa käsittävää liittoa (Neuwied'in ja Yleinen liitto) on vielä olemassa muita itsenäisiä liittoja, jotka käsittävät pienempien alueitten maanviljelysosuuskunnat.

Liittojen toiminta on omassa keskuudessaan järjestävää ja yhdistävää laatua, ulospäin ne toimivat aatteen levittäjinä sekä osuuskuntapolitiikan alalla, koettaen m. m. vaikuttaa lainsäädännön parantamiseen osuuskuntaliikkeen hyväksi.

Liittojen rinnalla taikka niiden jäljessä kulkee toinen yhdistyminen, yhteistä kaupantekoa tarkoittava. Yksityiset osuuskunnat ovat näet Saksassakin oivaltaneet, minkä erinomaisen voiman he saavuttavat perustamalla *keskusosuuskuntia.* Näitäkin on aluksi perustettu maakuntia tahi pienempiä valtioita käsittäviä, ensiksi osuuslainarahastoja, mutta sittemmin myöskin osto- ja myyntiosuuskuntia, osuusmeijereitä, koneosuuskuntia y. m. varten.

Tämä keskusosuuskuntain perustaminen on sekin etupäässä HAAS'in ja Yleisen liiton ohjaamaa.

V. 1897 oli 46 semmoista keskusosuuskuntaa, joista Yleiseen liittoon kuului 31. Näistä 46:sta oli 27 keskusosuuslainarahastoa, 14 keskusosto- ja myyntiosuuskuntaa, 5 voinmyyntikeskusosuuskuntaa.

Viime aikoina on osuuskunta-aatetta näitten keskusosuuskuntien ja liittojen turvissa ruvettu toteuttamaan monella uudella alalla.

Osto-osuuskunnat ottavat yhä enemmän ohjelmaansa myöskin yhteismyynnin. Sitä paitsi on järjestetty maanviljelijäin kesken munien ja maidon myyntiosuuskuntia, erityisten maanviljelystuotteiden myymälöitä, osuusmyllyjä, osuusleipomoja ja teurastuslaitoksia, viljanmyyntiosuuskuntia, hedelmän- ja viininmyyntiosuuskuntia j. n. e.

1890-luvulta voimme laskea Saksan maanviljelijäin osuuskuntalaitoksen *kolmannen* vaiheen alkavan.

Hallitusten entinen vihamielisyys oli 1870-luvulla muuttunut sietäväisyydeksi, viime vuosina se on muuttunut ystävyydeksi. Tätä myötätuntoisuutta on esim. Preussin ministeri MIQUEL 1897-vuoden valtiopäivillä esittänyt seuraavin sanoin: — — — »kun me noihin luonnollisiin etuihin, joita pieni- ja keskikokoisilla tiloilla on (suurtiloihin verraten, joista hän edellä oli puhunut), osuuslainarahastojen, osto- ja myyntiosuuskuntain, tuotanto-osuuskuntain, esim. osuusmeijerien kautta voimme lisätä suuren osan niistä luonnollisista eduista, joita suurtilallisilla on, silloin olemme saavuttaneet varmat perustukset pieni- ja keskikokoisten tilojen pysyttämiseksi ja lisäämiseksi, joka on nykyajan suurimpia yhteiskunnallisia tehtäviä.»

Niinikään on tiedemiesten huomio Saksassa entistä enemmän kääntynyt maanviljelijäin osuuskuntaliikkeeseen. Tietääkseni on tämä aine v. 1897 ollut ensi kerran erityisen yliopistollisen luentosarjan esineenä (Jenassa). Edellisenä vuonna kirjoitti tunnettu kansantalouden tutkija, professori LUJO BRENTANO: »*Maanviljelyksen pelastus on osuuskuntalaitoksessa.* Tästä ajatuksesta vallitsee tätä nykyä yleinen yksimielisyys. Ei löydy ketään, mihin puolueeseen hän muuten kuuluneekin, joka tätä nykyä voisi kieltää maanviljelykseltä osuuskunnallisen järjestymisen. Päinvastoin kaikki vain kehoittavat siihen.»

Esimerkkinä miten osuuskunta-aatetta nykyään koetetaan levittää, mainittakoon, että Saksan Maanviljelysseura v. 1897 pani toimeen erityisen luentosarjan meijeri- ja myyntiosuuskunnista kaikkia Saksan kiertäviä maanviljelysopettajia (*Wanderlehrer)* varten, jotta nämät sittemmin jokainen paikkakunnallaan vaikuttaisivat aatteen levittämiseksi[1]). Innokkaimpia osuuskuntain, varsinkin lainarahastojen levittäjiä on katoolinen papisto Etelä-Saksassa ja Rheinmaakunnassa.

Tällä hallituspiirin, tiedemiesten ja yleisen mielipiteen suosiolla maanviljelijäin osuuskuntalaitosta kohtaan on ollut viime

---

[1]) Vrt. Ranskan Maanviljelijäin seuran toimenpiteitä siv. 31.

vuosina tärkeä vaikutus sen kehitykseen. Ensiksikin ovat hallitukset muutamissa valtioissa (kuten Saksissa) myöntäneet verrattain runsasta raha-apua osuuskuntaliikkeen tutkimiseen, tunnetuksi tekemiseen ja auttamiseen.

Mutta etupäässä ovat hallitukset viime vuosina omistaneet huomionsa maanviljelijäin osuuslainarahastojen edistämiseen.

Osuuslainarahastojen ystävät olivat jo alkaneet nähdä, että maakuntia varten laaditut keskusosuusrahastot, niin hyödyllisiä kuin ne olivatkin, eivät voineet täydellisesti tyydyttää maanviljelijäin tarpeita. Niissä oli useinkin liian paljon rahoja, mutta vielä useammin liian vähän, ja siitä seurasi että niiden vaikutus tuli jossakin määrin ehkäistyksi. Kaikkialla rupesi siis jo tuntumaan välttämättömältä, että nämät maakuntien keskusosuusrahastot saisivat aikaan yhteistoimintaa keskenään ja että tästä yhteistoiminnasta syntyisi yhteinen suuri pääosuuspankki. Tämä ajatus puhkesi ilmi maanviljelysosuuskuntien yleisessä kokouksessa Hannoverissa v. 1894, kokous hyväksyi sen yksimielisesti ja heti ryhdyttiin alustaviin toimiin.

Mutta nämät puuhat keskeytyivät sen kautta, että *Preussin* eduskunta otti asian omakseen ja v. 1895 päätti pitkittä mutkitta, että valtion tuli ryhtyä tuollaisen laitoksen perustamiseen. Ja samana vuonna, kaksi kuukautta sen jälkeen kuin tätä koskeva laki oli ilmestynyt, alotti uusi Pääosuusrahasto *(Centralgenossenschaftskasse)* toimensa. Sille myönnettiin heti 20 miljoonaa Saksan markkaa valtionvaroja lainana 2 ½ % korkoa vastaan. Lainoista se ottaa osuuskunnilta 3 %. Vuoden 1897 liikevaihto arvioitiin vähintäin 1,000,000,000:ksi Saksan markaksi. V. 1896 on Saksin eduskunta seurannut tätä esimerkkiä.

Toinen suuri apu, minkä maanviljelijäin osuuskuntalaitos on saanut Preussin valtiovaroista, on se, että hallitus ja eduskunta Yleisen liiton v. 1895 lausuman toivomuksen mukaisesti ovat myöntäneet 5,000,000 Saksan markkaa viljanmyyntiosuuskunnille vuokrattavien viljavarastohuoneiden rakentamiseen

käytettäväksi. V. 1897 oli jo useita tällaisia rakennuksia valmiina[1]).

Kun osuuskuntamiehet olivat oppineet tuntemaan, mikä suuri etu heillä oli siitä, että he olivat saaneet koko Preussille yhteisen suuren keskuksen osuuslainarahastoja varten, ovat he ruvenneet muillakin aloilla yhä enemmän keskittämään liiketoimintaansa. Ensimäinen tärkeämpi tulos tästä on se, että kesällä v. 1897 saatiin aikaan yhteinen tukkukauppa eli *pääosuuskunta* Saksan maanviljelijäin *apulannoitusaineitten ostoa varten.*

Tämä keskittäminen ja muut edellä mainitut suotuisat olot ovat luonnollisesti vaikuttaneet, että osuuskuntalaitos viime vuosina on suuremmoisesti edistynyt. Ministeri MIQUEL'in lausumaa pyrintöperää Preussin maapäivillä v. 1897: »meidän tulee vähitellen päästä siihen, että me ylipäänsä saamme yhden osuuskunnan jokaiseen maalaiskuntaan», ei voida enää pitää kovin kaukaisena.

Epäilemättä on katsottava Saksan maanviljelysosuuskuntalaitokselle haitalliseksi, että se on hajaantunut moneen pääliittoon, eikä järjestynyt niin voimakkaaksi organismiksi kuin esimerkiksi Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset. Mutta kehitys näyttää viime vuosina käyneen keskittävään suuntaan. Toiselta puolen täytyy kumminkin myöntää, että tuosta eri liittoihin hajaantumisesta on ollut paljon siunaustakin: se on ensiksikin saanut aikaan erittäin vilkasta kilpailua ja voimain

---

[1]) Sitä että Saksan maanviljelijäin osuuskuntalaitos täten on ruvennut ottamaan vastaan valtioapuja eikä siis enää täydellisesti pysy oma-apu-aatteelle uskollisena, on muutamilla tahoilla kiivaasti moitittu. Sitä ovat erittäin vilkkaasti vastustaneet sekä schulze-delitzschiläinen ryhmä että myöskin doktrinääriset vapaamieliset. Voidakseen tätä kysymystä oikein arvostella, tulee lähemmin tuntea osuuslainarahastoja ja valtion Pääosuusrahaston toimintatapaa niiden suhteen, jonka vuoksi otamme tämän kysymyksen puheeksi erityisessä, osuuslainarahastoja käsittelevässä luvussa.

ponnistusta eri liittojen välillä ja toiseksi se on jossakin määrin vaikuttanut jonkunlaista työnjakoa niiden kesken. Neuwied'in liitto on sovelluttanut osuuskunta-aatetta köyhiin ja pieniin oloihin ja luonut niitäkin varten käytännöllisiä muotoja; Yleisen liiton päätehtävänä on taas ollut keinojen keksiminen, joitten kautta pienimmätkin osuuskunnat ovat voineet koota voimansa mahtaviin yhteisiin suurkauppaliikkeisiin, jotka taas puolestansa ovat tehneet mahdolliseksi osuuskuntain kilpailun vihamielisten pääomallis-kauppiaitten kanssa.

*

Nämät ylempänä esitetyt vaiheet Saksan maanviljelijäin osuuskuntalaitoksen historiassa kuvastuvat selvästi seuraavasta tilastosta.

	Osuus-laina-rahastoja[1]).	Osto- ja myynti-osuus-kuntia.	Osuus-meije-reitä.	Muita (kone-, mylly-, viinin-viljel. y. m.) osuuskuntia.	Summa.	Lisäys.	Maanvilj.-osuuskunnat %-luvussa kaikista.
1870	?	14	1	30	—	—	—
1875	?	68	30	81	—	—	—
1880	?	69	70	83	—	—	—
1885	1250?	464	262	125	—	—	—
1890	1729	537	639	101	**3006**	—	49
1891	2134	629	731	131	**3625**	619	—
1892	2647	708	869	150	**4374**	749	58
1893	3040	764	1003	172	**4979**	605	—
1894	3850	854	1145	182	**6031**	1052	65
1895	4872	869	1222	207	**7170**	1139	—
1896	6391	905	1397	273	**8966**	1896	—
(elok.) 1897	7612	999	1574	484[2])	**10.669**	1703	71

[1]) Tässä tulee mainita, että osuuslainarahastoilla tässä tarkoitetaan ainoastaan Raiffeisen'in rahastoja. Lisäksi kuului esim. v. 1895 Schulze-Delitzsch'in 2800:aan kassaan (kaikkiaan yli 500,000 jäsentä) noin 175,000 maanviljelijää.

[2]) Tulee huomauttaa, että tilastolliset tiedot osuuskuntalaitoksesta Saksassa, samaten kuin muuallakin, ovat osaksi epätarkat ja vaillinaiset.

Tästä näemme siis, että osuuskuntalaitoksen kehitys oli aivan vähäpätöinen sen ensi aikakaudella, että siis RAIFFEISEN'in kaunis ajatus olisi jäänyt verrattain vähän vaikuttavaksi, ellei sitä olisi kehitetty. Ensimäinen askel eteenpäin oli maakuntain liittojen ja keskusosuuskuntain perustaminen, joka alkoi jo 1870-luvulla ja joka tuli yleiseksi 1880-luvulla. Sen jälkeen voidaan jo laskea osuuskuntia tuhansittain. Mutta vasta sitten kuin liitot alkavat harjoittaa agitatsioonia tehdäkseen asian tunnetuksi ja valtiomahditkin ryhtyvät sitä tehokkaasti edistämään (vuodesta 1894), voidaan jo vuosilisääntymistäkin laskea tuhansissa.

Vuoden 1893 jälkeen on osuuskuntain lukumäärä siis kasvanut enemmän kuin kaksinkertaiseksi, suuremmoinen tulos neljän vuoden vaikutuksesta.

Sitä vastoin on lakkautettujen osuuskuntain lukumäärä Saksassa suhteellisesti pieni ja vähenee vuosi vuodelta.

V. 1890	lakkautettiin	104	osuuskuntaa
» 1892	»	51	»
» 1894	»	45	»
» 1896	»	33	»

eli v. 1896 ei täyteen 0,4 % koko luvusta.

Tulee huomata, että nämät Saksan osuuskunnat ovat esim. englantilaisen työväen osto-osuuskuntiin ja Ranskan maanviljelysammattiyhdistyksiin verrattuina hyvin pieniä. V. 1895 ei voitu arvioida yli 7,000:een osuuskuntaan kuuluvien maanviljelijäin lukumäärää enemmäksi kuin 500,000:ksi. Niistä oli noin 300,000 lainarahastojen osallisia, nämät kaikkein suurim-

— Lisäksi on muistaminen, että tämä taulu ei sisällä hetikään kaikkia Saksan maanviljelijäin taloudellisia, yhteistoiminnalle perustuvia yrityksiä. Sellaisia ovat vielä esim. keskenäiset vakuutus- ja karjansiitosyhdistykset, joita yksin Preussissä v. 1891 oli 1863, mutta joita Saksassa ei pidetä varsinaisina osuuskuntina.

maksi osaksi keskikokoisten ja pienten tilain omistajia ja arentimiehiä.

Siitä huolimatta on Saksan maanviljelijäin osuuskuntain liikevaihto verrattain suuri.

Tästä Saksan maanviljelysosuuskuntain liikevaihdosta on mahdotonta saada tarkkaa tietoa; kuitenkin on eri teitä tehty yrityksiä ja tultu seuraaviin tuloksiin:

V. 1895 oli *keskuslainarahastojen* liikevaihto

Yleisessä liitossa . . .	noin	115,000,000	Suomen markkaa
Neuwied'in » . . .	»	79,000,000	» »
Muissa » . . .	»	100,000,000	» »
	Summa	294,000,000	» »

Samana vuonna oli *keskusosto-osuuskuntain* liikevaihto

Yleisessä liitossa	noin	18,400,000	Suomen markkaa.
Neuwied'in »	»	5,500,000	» »
Muissa »	»	2,100,000	» »
	Summa	26,000,000	» »

Samana vuonna oli *voinmyyntikeskusosuuskuntain* liikevaihto

Yleisessä liitossa		3,400,000	Suomen markkaa.
Muissa »		2,800,000	» »
	Summa	6,200,000	» »

Yhteensä oli siis *keskusosuuskuntain* liikevaihto noin 326,200,000 Suomen markkaa. Kun tämän summan nojalla tahdotaan laskea koko maanviljelysosuuskuntalaitoksen liikevaihtoa, niin ovat asiantuntijat arvelleet, että se tulee ottaa enemmän kuin kaksinkertaiseksi. Siten voipi koko summa nousta 700,000,000:aan v. 1895.

Erään toisen laskun mukaan on Yleiseen liittoon kuuluvien osuuskuntain *koko* liikevaihto v. 1894 noussut enempään kuin 200,000,000:aan. Ja kun tähän liittoon kuului silloin noin

1/3 osa kaikista osuuskunnista, niin voisi vuoden 1894 liikevaihdon arvioida noin 600,000,000:ksi Suomen markaksi.

Kuinka mahdottoman ripeätä kehitys viime vuosina on ollut, voimme arvata seuraavista luvuista:

	v. 1894	v. 1896	
Yleiseen liittoon kuuluvien keskusosuuslainarahastojen liikevaihto oli . . . . noin	73,000,000	259,000,000	S:mk.
Neuwied'in liittoon kuuluvien keskusosuuslainarahastojen liikevaihto oli . . . noin	34,000,000	168,000,000	»
Muihin liittoihin kuuluvien keskusosuuslainarahastojen liikevaihto oli . . . . noin	44,000,000	155,000,000	»
Yhteensä	151,000,000	582,000,000	S:mk.

Siis kahdessa vuodessa tässä yhdessä liikehaarassa noin 380 %:n lisäys!

*

Ennenkuin lopetamme tämän yleiskatsauksen Saksan oloihin, on mielestäni syytä tutustua Saksan osuuskuntalainsäädännön sekä osuuskuntain yleisen järjestyksen pääkohtiin, varsinkin koska Saksan lainsäädäntö on ollut mallina usean muun maan (esim. Itävallan ja Sveitsin) lainsäädännölle.

Ensimäinen osuuskuntalaki Saksassa saatiin aikaan jo v. 1868. V. 1889 tätä lakia parannettiin ja laajennettiin. Lakia, joka käsittää 168 pykälää, pidetään yleisesti aivan liiaksi yksityiskohtiin menevänä ja onkin sen vuoksi jossakin määrin ehkäissyt muutaman-laatuisten osuuskuntain lisääntymistä.

Osuuskunnat ovat *henkilöitten* yhdistyksiä. Osuuskuntaa ylläpitävät henkilöt, joilla on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet; osake- eli oikeammin osuusmaksut ovat ainoastaan välttämätön, persoonalliseen jäsenyyteen erottamattomasti yhdistetty seuraus. Vuosikokouksissa tulee jokaisella jäsenellä olla ainoastaan *yksi ääni*.

Saksan ensimäinen osuuskuntalaki määräsi kaikkien osuuskuntain jäsenille rajatonta vastuuvelvollisuutta *(unbeschränkter Haftpflicht),* yhtyen siis tässä kohden sekä RAIFFEISEN'in että SCHULZE-DELITZSCH'in vaatimuksiin. Uusi laki sallii myöskin sellaisia osuuskuntia, joissa kukin jäsen vastaa ainoastaan säännöissä määrätyllä summalla osuuskunnan sitoumuksista *(beschränkter Haftpflicht).*

Kullakin osuuskunnalla tulee olla johtokunta (2, 4 tahi 6 jäsentä) ja hallintoneuvosto (3, 5 tahi 9 jäsentä). Johtokunta on osuuskunnan toimeenpaneva laitos, hallintoneuvosto sen tarkastava ja vuosikokous sen päättävä laitos. Saksan uusi osuuskuntalaki vaatii, että osuuskunnalla tulee olla osakepääomaa. Niissä osuuskunnissa, joissa jäsen koko omaisuudellaan vastaa osuuskunnan veloista, on kullakin vain yksi osake. Niissä osuuskunnissa taas, joissa vastuuvelvollisuus on rajoitettu, voipi jäsen omistaa useampia osakkeita, kumminkaan ei enempää kuin $^1/_{10}$ kaikista osakkeista; mutta huomattavaa on, ettei laki sittenkään myönnä kellekään enempää kuin yhden äänen. Osakkeen eli osuusmaksun suuruus on tavallisesti osto-osuuskunnissa 10—25 Saksan markkaa, osuusrahastoissa 25—300 markkaa, tavallisesti maksettava useampien vuosien kuluessa. Neuwied'in liiton osuuslainarahastoissa on osuusmaksu rajoitettu 10 Saksan markkaan, jonka saa suorittaa kuukausittain 50 Pfennigen osissa. Osakepääomalle maksetaan useimmiten 4 % korkoa, ja jos jäsen eroaa, maksetaan osake hänelle takaisin. Osuuskunnan tulee hankkia vararahasto mahdollisten tappioitten varalle. Lisäksi kootaan tavallisesti toinenkin rahasto yhteisiä tarpeita varten. Ja erittäin tärkeänä osuuskunnan koossapysymiselle pidetään, että sillä on omia varoja. Molemmat rahastot saavat tavallisesti 25 % vuosivoitosta, lopun, 50 %:n käyttämisestä päättää vuosikokous.

Nämät 50% vuosivoitosta voidaan käyttää siten, että ne jaetaan osuuskunnan jäsenten kesken sen mukaan kuinka paljon he ovat olleet osallisina osuuskunnan liikkeessä. Mutta hyvin

monet Saksan osuuskunnista ovat käyttäneet voittoa sillä tavoin, että he ovat ostaneet esim. yhteisiä koneita, joita osuuskunnan jäsenet saavat vuorotellen käyttää joko ilman maksua tahi alhaista vuokraa vastaan. Tämä tietysti voipi olla oikeata, ainakin likimäärin oikeata, siellä missä jäseniä on vähän ja nämät jotensakin yhtä varakkaat. Mutta helposti voipi tapahtua niin, että osuuskunnan vähäväkisimmät hankkivat toimillaan osuuskunnalle suurimman osan voitosta, mutta tarvitsevat yhteisillä voittovaroilla ostetuita koneita vähimmän. Näin Yleisessä liitossa. Neuwied'in liiton osuuskunnat taas käyttävät melkein koko voiton osuuskunnan rahastojen lisäämiseen. Varsinaiseen vararahastoon pannaan tavallisesti 20 % puhtaasta voitosta, joka taas saadaan sittenkuin m. m. $^2/_3$ bruttovoitosta on pantu toiseen pysyvään rahastoon (*Stiftungsfond*). Loput voitosta käytetään joko 4 % jakoa varten osuuspääomalle, tahi osuuskuntalehden tilausmaksun suorittamiseen kutakin jäsentä varten, taikka useimmissa tapauksissa pannaan sekin jompaankumpaan rahastoon. Pysyvä rahasto (*Stiftungsfond*) on lisättävä niin suureksi, että osuuskunta voipi tulla toimeen ilman vierasta pääomaa. Sittenkuin tämä tarkoitusperä on saavutettu, voidaan sen korot ja osuuskunnan vuosivoitot käyttää jäsenten yhteisiin taloudellisiin tarkoituksiin. Tähän yhteiseen rahastoon ei yksityisellä jäsenellä ole mitään oikeutta. Jos osuuskunta lakkautettaisiin, niin rahasto on säilytettävä niin kauvan että uusi Raiffeisen-osuuskunta samaan piiriin perustetaan.

Kun osuuskuntaan myöhemmin pyrkii uusia jäseniä, tulee heidän paitsi osuusmaksua suorittaa sisäänpääsymaksu sen mukaan kuinka suureksi osuuskunnan yhteinen omaisuus silloin arvataan. Tätä ei kuitenkaan oteta 2—3 ensi vuotena.

Osuuskunnan tilejä ja varoja tarkastamaan on laki määrännyt tarkastajan hankkimisen ulkopuolelta osuuskuntaa välttämättömäksi. Tätäkin varten on siis osuuskunnalle edullista yhtyä johonkin liittoon, joka pitää yhteisiä tarkastajia.

V:n 1889 lakiin ovat Saksan kauppiaat viime vuosina saaneet monta osuuskuntain toimintaa ehkäisevää määräystä. Useimmissa Saksan valtioissa maksavat tätä nykyä osto-osuuskunnat samanlaista elinkeinoveroa kuin muutkin kauppiaat, vaikka niillä ei olekaan oikeutta myydä osuuskunnan ulkopuolella olevalle yleisölle. Bayerissa ja Hessissä on samaten kuin Ranskassakin veronalainen ainoastaan se osuuskunta, joka myypi yleisöllekin ja hankkii siitä osuuskunnalle voittoa, siis harjoittaa todellista elinkeinoa. Mutta esim. Preussissä on v. 1896 saatu aikaan se lisäys osuuskuntalakiin, että osto-osuuskunnat saavat myydä ainoastaan omille jäsenilleen, ja kumminkin ovat osuuskunnat yhäkin 1891 v:n elinkeinoveron alaisia.

Saksan maanviljelijäin osuuskuntalaitos on, niinkuin mainittiin, ollut herättävänä esimerkkinä useille kansoille. Etenkin ovat osuuslainarahastot tulleet tunnetuiksi ja saaneet mukailuja aikaan melkeinpä kaikkialla Euroopassa. Ja niitten turvissa ovat muutkin osuuskuntamuodot päässeet alulle. Itävallassa tapaamme Raiffeisen-lainarahastoja v. 1886 ensimäiset 2, v. 1889 102 ja v. 1895 jo 565. Näitä varten on perustettu useita keskusosuuskuntia, kuten Tyrolissa, Mährissä, Böhmissä y. m. Viime vuosina ovat useitten maakuntain eduskunnat koettaneet edistää osuuslainarahastojen kehitystä. Niinpä on Böhmissä myönnetty v. 1895 noin 20,000 ja v. 1896 noin 30,000 Suomen markkaa, jotka ovat käytettävät uusien osuusrahastojen perustamiskustannusten suorittamiseen (500 markan apuina), Steiermarkissa v. 1893 200,000 Suomen markkaa, v. 1896 kohotettu 100,000 markalla, josta osuuslainarahastot saavat korkeintaan 4000 markan suuria lainoja 3 %:in korkoa vastaan liikepääomaa varten sekä korkeintaan 500 markan suuria korottomia lainoja perustamiskustannusten suorittamiseen. Steiermarkissa oli v. 1896 79 Raiffeisen-lainarahastoa. Hallitus koettaa edistää osuusrahastojen perustamista

kiertävien maanviljelysopettajien *(Wanderlehrer)* ja virkamiesten avulla. Osuusmeijereitä oli Itävallassa v. 1893 321, niistä enimmät (192) Tyrolissa. Sitä paitsi on siellä osto-, eläinsiitos-, vakuutus-, hedelmänmyynti-, viininvalmistus- ja varsinkin lukuisia puimakone-osuuskuntia, mutta tilastollisia tietoja niistä on ollut vaikea saada. Ainoastaan Galiziasta olen tavannut sen tiedon, että siellä v. 1895 oli kaikkiaan 871 maanviljelijäin osuuskuntaa, joihin kuului enemmän kuin 40,000 jäsentä. Nähtävästi aate on juuri viime vuosina täällä, niinkuin muuallakin, päässyt suuremmassa määrässä leviämään. Noista osuuskunnista oli noin 600 osto-osuuskuntia, joita maanviljelysammattiyhdistykset *(Gauvereine)* ovat sivulleen perustaneet. Ne ovat liittyneet keskusosuuskuntiin ja hankkivat niiden kautta suuret määrät apulannoitusaineita, siemeniä, koneita ja hedelmäpuiden taimia.

Unkarissa, tuossa suurtilallisten maassa, on maanviljelijäin osuuskuntaliike alkuisin 1880-luvulta ja vieläkin jokseenkin alulla. Liitto perustettiin v. 1889. Silloin kuului siihen 9,700 jäsentä, v. 1897 yli 70,000. Mainittuna vuonna oli liittoon kuuluvien paikallisten osuuskuntain luku 350. Niiden pääoma oli v. 1895 yhteensä noin 2,700,000 Suomen markkaa. Tälläkin on viime vuosina hallituksen huomio kääntynyt osuuskuntalaitokseen. Hallitus on edistänyt osuusmeijerien perustamista sekä lainannut melkoisia summia osuuslainarahastojen keskuskassalle huokeata korkoa (2 %) vastaan, ja v. 1897 ilmoitetaan, että Unkarissakin valmistellaan osuuskuntalaitosta järjestävää lakia.

Saksasta Raiffeisen-osuuslainarahastot ovat erään ihmisystävällisen suurtilallisen, toht. L. WOLLEMBORG'in välityksellä tulleet Italian köyhää, koronkiskurien imemää maalaisväestöä auttamaan ja ovat siellä tätä nykyä niin vilkkaan kehityksen alaisina, että Italiaa pidetään Saksan jälkeen osuuslainarahastojen luvattuna maana. WOLLEMBORG perusti ensimäisen osuus-

lainarahaston v. 1883. Osuuskuntia syntyi alussa hitaasti; vasta sen jälkeen kun WOLLEMBORG sai ne yhdistymään liitoksi, joka levittää aatetta m. m. julkaisemalla erityistä aikakauskirjaa, ja varsinkin sen jälkeen kun katoolinen papisto innokkaasti on ruvennut perustamaan osuuslainarahastoja, on niitten luku nopeasti kasvanut. V. 1895 oli niitä jo 433, v. 1896 602, siis yhdessä vuodessa 40 % lisäys. Osuuslainarahastojen sivulle on vähitellen kasvanut muitakin yhteistoimintamuotoja, nekin nykyään nopean kehityksen alaisina. Maanviljelysammattitarpeitten yhteisostoja harjoitti v. 1895 60 à 70 Ranskan mallin mukaan toimivaa maanviljelysammattiyhdistystä sekä 130—140 maanviljelysseuraa. Osuusmeijereitä oli noin 500.

Sitä paitsi on leipomoja, karjanvakuutusta, karjansiitosta, viininvalmistusta, viljakauppaa y. m. ruvettu järjestämään yhteistoiminnan avulla. Erityistä huomiota ansaitsee vielä, että Italiassa maanviljelijät äskettäin ovat suurella menestyksellä ottaneet maanviljelystuotteiden vientikaupan omiin käsiinsä. He ovat yhteistoiminnan kautta voineet päästä kauppayhteyteen suurten ulkomaalaisten kauppahuoneitten kanssa. Heidän tavaroillaan (etenkin viinillä) on jo suuri menekki Etelä-Amerikassa, ja viime vuosina ovat he kuten kaikkien muittenkin maitten maanviljelijät pyrkineet Englannin markkinoille.

Saksalla on kaksi naapurimaata, molemmat pieniä, joissa maanviljelijäin yhteistoiminta on kehittynyt itsenäisesti ja samalla voimakkaasti, niin että se monella alalla on ollut esimerkkinä sekä Saksan että monen muun maan maanviljelijöille. Toinen näistä on tuo pieni kansanvaltainen tasavalta Alppien juurella, joka käsittää ainoastaan 3 miljoonaa asukasta.

Sveitsissä sanotaan osuuskuntalaitoksen asukaslukuun nähden olevan edistyneemmän kuin missään muussa maassa. Kuinka ripeästi aate on levinnyt ja paraikaa leviää, osottavat

seuraavat luvut. V. 1887 oli siellä 650 osuuskuntaa, v 1895 2,223, siis noin *200 uutta osuuskuntaa on perustettu joka vuosi.* Kutakin jäsentä kohti arvioitiin osuuskuntain kautta tehtyjen ostojen arvo v. 1893 400 markaksi. Ja huomattavaa on vielä se, että osuuskuntia on sielläkin paljoa enemmän maanviljelijäin, etupäässä pienitilallisten, kuin kaupunki- ja tehdastyöväen perustamia. Esim. v. 1895 oli rekisteröity kaikkiaan 2,223 osuuskuntaa, joista maanviljelijäin perustamia oli ainakin 1,736, jaettuna seuraavalla tavalla:

Osuusmeijeriä juuston valmistamista varten	838
» voin » »	353
Osto- ja (osaksi) myyntiosuuskuntia	251
Sarvikarjansiitososuuskuntia	220
Puimakoneosuuskuntia	32
Karjanlaidun »	21
Viininviljelys »	6
Teurastus »	6
Hedelmänviljelys »	3
Hevossiitos »	3
Siansiitos »	2
Mehiläis »	1
Yhteensä	1,736

Kuten ylläolevasta näemme, on Sveitsissä osuuskuntia enin meijeriliikkeen alalla ja huomattavan paljon myös siitoskarjan kasvattamista varten. Osuusmeijerit juuston valmistamista varten *(fruitières)* ovat hyvin vanhoja Sveitsissä, — alkuja niihin mainitaan jo 1200-luvulta — ja ne ne ovat saaneet Sveitsin juuston niin erinomaisen eteväksi ja maailman kuuluksi. Muutamissa maanosissa niitä on joka kylässä.

Karjansiitososuuskuntia oli v. 1888 2, v. 1895 220, v. 1897 jo 400. Maanviljelijäin osto-osuuskuntia oli v. 1874 1, v. 1895 oli niitä 251, mutta v. 1897 jo 400. Täällä on siis nähtävänä sama huimaavan vilkas edistyminen kuin Saksassakin viime vuosina. Ja tämän viime vuosien vilkkaan edis-

tymisen on Sveitsissäkin vaikuttanut se, että yksityiset osuuskunnat, joista useimmat ovat verrattain vähäpätöisiä kun ne toimivat erillään, ovat ruvenneet liittoutumaan ja perustamaan yhteisiä keskusosuuskuntia. Ensimäinen niistä, *Itä-Sveitsin maanviljelysosuuskuntain liitto,* joka perustettiin v. 1886, on ollut koko uudemmalle osuuskuntaliikkeelle tietä raivaava. Siihen kuului v. 1895 100 osuuskunta ja 63,000 jäsentä. Sittemmin on perustettu uusia liittoja, niin että niitä Sveitsissä oli v. 1897 ainakin 9 suurta. Nämät ovat päättäneet saada aikaan yhteisen koko maata käsittävän pääliiton *(Bauernbund),* joka yhdistäisi kaiken Sveitsin maanviljelijäin yhteistoiminnan mahtavaksi talonpoikain liitoksi.

Itsenäistä sveitsiläiselle maanviljelijäin osuuskuntalaitokselle on m. m. se, että useimmat osto-osuuskunnat ovat ruvenneet ostamaan kaikkia elintarpeitakin ja tässä menestyneet erityisen hyvin. Toinen omituisuus näille osto-osuuskunnille on, että ne varsinaiseen liiketoimeensa ovat yhdistäneet jäsentensä tietopuolisen ja yhteiskunnallisen kasvattamisenkin. Suurimman liiton osuuskuntalehti on samalla yhteiskunnallinen ja agraaripoliittinen lehti.

Toinen Saksan pieni naapuri, jossa osuuskunta-aate on päässyt suureen voimaan ja kehittynyt monessa suhteessa itsenäisesti, on

Tanskan kansa. Tanskassa maanviljelijät eivät ole tarvinneet uudenaikaisia osuuslainarahastoja, eikä siellä vedä erityistä huomiota puoleensa maanviljelijäin yhteisosto, vaikka osuuskuntia tätä varten onkin melkoinen määrä. Esim. Tanskan Osto-osuuskuntien keskusyhdistys *(Faellesforeningen for Danmarks brugsforeninger),* joka vastaa sekä liittoa että keskusosto-osuuskuntaa, käsitti v. 1897 362 maanviljelystarvetavarain osto-osuuskuntaa ja välitti (v. 1896) tavarain ostoa 5,800,000 markan arvosta. Sen lisäksi mainitaan lähes 20 suurempaa samassa tarkoituksessa toimivaa yritystä. Vihdoin Tanskan osuus-

meijerit harjoittavat verrattain suurta kaikenlaisten tarvetavarain yhteistä ostoa jäsenilleen.

Se mikä Tanskan maanviljelijäin yhteistoiminnassa on herättänyt koko Euroopan huomiota, on heidän yhteinen myyntinsä, joka on monella eri alalla järjestetty osuuskuntaperiaatteiden mukaan ja joka on menestynyt niin erinomaisesti, että kaikki muut kansat tässä kohden saavat käydä Tanskan maanviljelijäin opissa. Enin tunnettuja ovat Tanskan *osuusmeijerit*, joista ensimäinen perustettiin v. 1882 ja joita v. 1897 oli noin 1000 (eli melkein sama määrä kuin maalaiskuntia). Nämät osuusmeijerit ne etupäässä ovat saaneet Tanskan voinviennin kasvamaan siinä määrässä, että kun se v. 1865—75 oli ainoastaan noin 6 miljoonaa kiloa vuodessa tuontia suurempi, se v. 1895—96 oli 45 milj. kiloa suurempi. Meijerit ovat perustaneet keskenään 22 kontrolliliittoa ja 20 yhteistä voinpakkaus- ja myyntiosuuskuntaa erityisesti hienon voin myyntiä varten. Suurin myyntiosuuskunta on Tanskan Maanviljelijäin voinvientiyhdistys (*The farmers of Denmark butter-export-association),* perustettu v. 1888, johon v. 1897 kuului 120 osuusmeijeriä. Sen tarkoituksena on syrjäyttää yksityiset voikauppiaat ja yhteistoiminnan kautta itse toimittaa voi Englannin markkinoille. Se toimii myöskin yhteisoston alalla. Sen liikevaihto oli v. 1896 lähes 19,000,000 markkaa.

Toinen ala, jolla Tanskan maanviljelijät ovat suurella menestyksellä järjestäneet yhteismyynnin, ovat *sianteurastuslaitokset,* joista ensimäinen perustetttin v. 1887, ja joita v. 1896 oli 25. Näihin kuului 57,000 jäsentä ja ne teurastivat 660,000 sikaa sekä myivät lihaa eri muodoissa Saksaan ja Englantiin.

V. 1895 laskettiin silloin toimivien 16 teurastuslaitoksen ainoastaan Englantiin lähettämän tavaran arvo noin 25,000,000 markaksi.

Kolmas Tanskassa toteutettu yhteismyyntiala on *munien* vienti ulkomaille. V. 1895 tällainen osuuskunta järjestettiin,

ja v. 1896 siihen kuului 344 haarayhdistystä ja 18,000 jäsentä. Se vei ulkomaille v. 1897 munia yli 1,800,000 markan arvosta.

Tanskan osuusmeijerit ja -teurastuslaitokset ovat tietysti olleet omiaan herättämään uutta eloa yhteistoimintaan *karjansiitoksen* alalla. V. 1897 olikin Tanskassa 492 enimmiten valtion avulla toimivaa nautakarjan siitosyhdistystä (12,000 jäsentä) ja 146 hevos-siitosyhdistystä (11,000 jäsentä), ja paraikaa perustetaan yhdistyksiä sikarotujen parantamista varten.

Webb-Potter on luullut huomanneensa, että kelttiläinen rotu olisi huonompi omistamaan kooperatiivista aatetta kuin anglosaksilainen. Ja Saksassa nähdään alituisesti tällä alalla liikkuvien kirjailijain varmuudella ja itsetietoisuudella väittävän, että yhteistoiminta on mahdollinen oikeastaan vaan germaanilaiselle rodulle. Niinkin vakava tutkija kuin Buchenberger on vielä v. 1893, ottamatta lähemmin selkoa silloinkin jo tunnetuista tosiasioista, tullut siihen päätökseen, että »koska uudenaikaisten taloudellisten osuuskuntain kotimaa on Englanti, koska se siellä, Pohjois-Amerikassa ja Euroopan mannermaalla Saksassa, erityisissä osissa (?) Sveitsiä ja Skandinaavian maissa (?) on syvimmin juurtunut, samalla kuin se romaanilaisissa maissa on verrattain vähän kehittynyt (?), osuuskuntalaitos esiintyy ylimalkaan oikeastaan *germaanilaisen henkielämän kukkana* (!), taloudellisen toiminnan ilmenemismuotona, joka soveltuu germaanilaiselle omituisuudelle.»[1])

Tällaisia väitteitä ovat tosiolot viime aikoina selvästi kumonneet. Sen jälkeen kuin Webb-Potter arvelunsa lausui, on kelttiläinen Irlanti lyhyessä ajassa järjestänyt hyvin huo-

---

[1]) A. Buchenberger, Agrarwesen und Agrarpolitik. Leipzig 1892—3, II, siv. 522.

mattavan osuuskuntalaitoksen maanviljelijäin kesken. Sveitsistä on sikäläisen kooperatiivisen liikkeen tutkija — vaikka itse saksalainen — perusteellisessa teoksessaan [1]) äskettäin tullut siihen päätökseen, että siellä *ei* tällä alalla voi huomata mitään eroitusta germaanilaisen ja romaanilaisen rodun välillä. Mitä romaanilaisiin kansoihin tulee, niin olemme edellisestä nähneet, että kooperatiivinen liike Italiassa jo on verrattain hyvällä alulla, ja että se viime vuosina erittäin osuuslainarahastojen muodossa on kehittynyt tavattoman nopeasti.

Sitä vastoin germaanilaiset Ruotsi ja Norja ovat takapajulla. Ruotsin maanviljelijäin yhteistoiminnasta piti kesällä 1897 Tukholman maanviljelyskongressissa prof. P. E. FAHLBECK esitelmän, jossa hän lausui, että Ruotsissakin löytyy yhteistoimintaa maanviljelijäin kesken, mutta että siellä vielä ollaan aivan ensi asteella tässä suhteessa, ettei ole saatavissa luotettavia tietoja, että siellä ei vielä olla edes selvillä päämääristä, vielä vähemmän keinoista. Muutamat maamiesyhdistykset harjoittavat yhteisostoa, muutamia onnistumattomia kokeita on tehty yhteismyynnin alalla ja osuusmeijereitä oli v. 1895 kaikkiaan 302 (16 % kaikista). Norjasta ilmoitettiin samassa tilaisuudessa, että siellä oli noin 500 osuusmeijeriä, mutta että muita osuuskuntalajeja ei edes tunnetakaan.

Romaanilaisessa Belgiassakin, jossa kaupunkityöväen osto-osuuskuntalaitos on hyvin kehittyneellä kannalla [2]), on maanviljelijäinkin taloudellinen yhteistoiminta hyvällä alulla. Ammattitarvetavaroita ostavat edellisessä mainitut maanviljelijäin ammattiyhdistykset; esim. yhdessä ainoassa maakunnassa ostivat ne v. 1896 ennemmän kuin 1,000,000 markan

[1]) HANS MÜLLER, Die schweizerischen Konsumgenossenschaften, Basel 1896.

[2]) Osto-osuuskuntia oli v. 1895 400, useat hyvin suuria, enimmät sosialistien käsissä. Niillä on tavallisesti omia leipomoja, omia teurastuslaitoksia, vieläpä omia apteekkejakin.

arvosta. Sitä paitsi suuri Talonpoikaisliitto esim. v. 1895 osti jäsenilleen apulannoitusaineita 5,700,000 kiloa ja väkirehuja 1,700,000 kiloa. Tämä liitto on sitä paitsi järjestänyt varsinaisia osuuskuntia eri tarkoituksia varten. V. 1895 sen toimesta oli vaikuttamassa 39 Raiffeisen-osuuslainarahastoa sekä 67 eläinvakuutusosuuskuntaa. Tätä liiton antamaa esimerkkiä on ruvettu seuraamaan sen ulkopuolellakin, niin että Belgiassa v. 1897 oli ainakin 100 osuuslainarahastoa.

Osuusmeijeriaatteen toi muuan kansan parasta harrastava suurtilallinen, parooni PEERS v. 1891 Tanskasta. V. 1895 oli Belgiassa 65 osuusmeijeriä. Lisäksi tapaa Belgian maanviljelijäin perustamia sokuritehtaita, myllyjä ja leipomoja, jotka ovat osuuskuntaperiaatteelle järjestettyjä.

Paljoa pitemmälle ei osuuskuntalaitos ole päässyt germaanilaisessa Hollannissakaan. V. 1895 tapaamme siellä 122 maanviljelijäin osto-osuuskuntaa, 266 osuusmeijeriä, 10 myyntiosuuskuntaa maanviljelystuotteita varten sekä Raiffeisen-osuuslainarahastoja ynnä muutamia muita yrityksiä, mutta liike ei ollut vielä mitenkään järjestetty, joten täältäkin, samaten kuin monesta muusta maasta on hyvin vaillinaisia tietoja.

Parhaimman todistuksen yhteistoiminta-aatteen mahdollisuudesta romaanilaisen kansanrodun seassa on Ranska viime aikoina antanut. Kaupunkityöväkeä kuului jo v. 1893 osto-osuuskuntiin Ranskassa suhteellisesti enemmän kuin Saksassa. Maatalouden alalla Ranskassa tosin oltiin kauvan jälellä Saksasta, mutta siihen on nähtävästi ollut syynä se, että Ranskan talonpoika ei tarvinnut yhteistoimintaa vielä siihen aikaan, jolloin saksalaiset pienitilalliset kamppailivat koronkiskurien kynsissä. Sillä kun ranskalainen maanviljelijä 1880-luvulla todella oli yhteistoiminnan tarpeessa, niin loi hän sille sen oman itsenäisen muodon, johon edellisessä olemme tutustuneet. Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset vastaavat liikealalla pääasiassa Saksan maanviljelijäin osto- ja myyntiosuuskuntia.

Mutta tulee huomata, että v. 1895 kuului niihin jo noin 600,000 jäsentä, jota vastoin Saksan maanviljelijäin kaikkiin osuuskuntiin, joita siellä on perustettu 1850-luvulta alkaen, ei samana vuonna voitu laskea kuuluvan enemmän kuin noin 500,000 jäsentä. Ja lisäksi tulee ottaa huomioon, että nuot maanviljelysammattiyhdistykset ovat luoneet ja luovat yhä osuuskuntia mitä erilaisimmilla aloilla.

Osuuskuntina ovat ensi sijassa mainittavat Ranskan omituiset *osuusmeijerit* juuston valmistamista varten *(fruitières),* jotka ovat hyvin vanhaa alkujuurta (1600-luvulta), etupäässä Jura-vuoristossa. Sellaisia oli v. 1895 noin 2,200. Ainoastaan *Doubs*'in departementissä oli v. 1891 tehtyjen laskujen mukaan 532, jotka valmistivat juustoa 10,000,000 markan arvosta, *Jura*'ssa 523. *Ain*'essä 350. Nämät ovat viime vuosina muutamin tienoin yhdistyneet keskusosuuskuntiin, järjestääkseen myyntinsä edullisemmin. Tämä Ranskan osuusmeijerien paljous muistuttaa Tanskan osuuskuntalaitosta.

Toisessakin suhteessa näkee yhtäläisyyttä näitten kahden maan välillä. Edellä olemme nähneet, miten tanskalaiset ovat itsenäisesti ja etevästi voineet järjestää maanviljelystuotteiden *myyntiin* monella eri alalla. Sitä näemme Ranskastakin. Tuskin missään muussa maassa nähdään tämä vaikea osuuskuntahaara toimeenpantuna niin monella mitä erilaisimmalla alalla kuin täällä. Maanviljelijät myyvät järjestetyssä yhteistoiminnassa suuriin kaupunkeihin ja toisilleen, vievät Englantiin tahi toimittavat sotaväelle karjanrehua, karjaa, karjantuotteita, puutarhantuotteita, hedelmiä, viiniä, kukkia. Tätä myyntiä välittävät tavallisesti alussa ammattiyhdistykset, mutta niin pian kuin nämät perustavat sivulleen osto-osuuskunnan, rupeaa tämä tavallisesti toimittamaan jäseniensä maanviljelystuotteiden myyntiäkin. Siellä missä myynti kasvaa suuremmaksi katsotaan liikkeelle edullisimmaksi sitä varten perustaa eri myyntiosuuskunta. Tällaisia Ranskan maanviljelijäin perustamia erityisiä myyntiosuuskuntia oli v. 1897 42.

Myöskin *osuusleipomot* ovat maanviljelijäin kesken hyvin levinneet. Usein niihin on yhdistetty osuusmylly, vieläpä joskus puimakonekin. Esim. mainittakoon että yhdessä ainoassa departementissä, *Charente-Inférieure*'ssä, oli v. 1896 130 maanviljelijäin osuusleipomoa.

Lainarahastot ovat Ranskassa nuoria. Vasta v. 1894 ilmestyi erityinen laki (MÉLINE'n alkuunpanosta ja osittain Schulze-Delitzsch'in ja Raiffeisen'in mallin mukaan), jonka nojassa maanviljelysammattiyhdistykset ovat oikeutetut perustamaan osuusrahastoja. Sitä ennen oli jo eri tahoilla ryhdytty kassojen perustamiseen, niin että niitä kaikkiaan v. 1897 oli jo 586 toimessa, niistä 317 Raiffeisen'in mallia. Tästä näkee siis, että Ranskassa tälläkin alalla toimitaan ripeästi ja menestyksellä. Täälläkin hallitus on ruvennut kaikilla tavoin edistämään osuuslainarahastojen perustamista. Huolimatta vapaamielisen suunnan vastustuksesta päätti edustajakamari v. 1897 hallituksen ehdotuksesta käyttää 40 miljoonaa markkaa maanviljelysluoton helpoittamiseksi osuuskuntien kautta.

Lisäksi tapaa Ranskassa osuusteurastuslaitoksia, eläinvakuutus-, eläinsiitos- ja koneosuuskuntia sekä maanviljelijäin elintarpeitten osto-osuuskuntia, joista muutamat jo ovat kehittyneet tavattoman suuriksi.

Myöskin Venäjällä on uudenaikainen osuuskuntaliike jo saanut jalansijaa, varsinkin Etelä-Venäjällä. Maanviljelyspankki pitää osuuskuntien perustamista maanviljelijäin kesken tärkeänä tehtävänä; v. 1895 on ilmestynyt laki, joka pääasiassa tarkoittaa Raiffeisen'in mallin mukaan perustettavien osuuslainarahastojen auttamista. Nämät osuuslainarahastot saavat myöskin harjoittaa maanviljelystarvetavarain ostoa sekä maanviljelystuotteiden myyntiä.

Emme aio ulotuttaa tätä silmäystä ulkopuolelle Eurooppaa, mutta emme voi olla aivan lyhyesti huomauttamatta Poh-

jois-Amerikan maanviljelijäin osuuskuntalaitoksesta, joka ehkä lienee maailman mahtavin. Tämän maan edellisessä mainitut maanviljelysklubit ovat näet jo varhain ruvenneet järjestämään sekä yhteisostoa että yhteismyyntiä ja saaneet varsinkin jälkimäisen suuremmoiseksi. Asiantuntijat väittävät, että amerikalaisten maanviljelystuotteiden kilpailu ei koskaan olisi voinut kehittyä Euroopan maanviljelijöille niin rasittavaksi, kuin se on tullut, elleivät Amerikan maanviljelijät olisi järjestäneet myyntiänsä yhteistoiminnaksi. Samaten olisi Australian maanviljelijöille ollut mahdotonta saada voitansa Englannin markkinoilla menestyksellä kilpailemaan, elleivät he olisi omistaneet yhteistoiminta-aatetta.

Olemme siis tulleet näkemään, että kooperatiivinen aate on mahdollinen toteuttaa mitä erilaisimmissa oloissa. Se on viime aikoina edistynyt enemmän maataviljelevän kuin kaupunki- ja tehdasväestön keskuudessa. Se on menestynyt, olkoonpa sen toteuttaja ollut romaanilainen, germaanilainen, slaavilainen (Böhmissä, Galiziassa y. m.) tahi suomensukuinen (Unkarissa) kansanrotu. Se ei ole vaatinut erityisempää tietopuolista sivistystä, sillä Galiziassa ja Italiassa olemme tavanneet enemmän maanviljelijäin osuuskuntia kuin Ruotsissa ja Norjassa, ja kumminkin tilasto osottaa, että Galiziassa ainoastaan 36 %, Italiassa 54 %, jota vastoin Ruotsissa ja Norjassa yli 99 % väestöstä on lukutaitoista. Olemme tavanneet sen mahtavana suurissa valtioissa, kuten Saksassa ja Ranskassa, mutta suhteellisesti voimakkaimpana aate elää tätä nykyä Sveitsin ja Tanskan pienissä valtioissa.

Sitten kuin edellisessä olemme saaneet lyhyen silmäyksen maanviljelysosuuskuntalaitoksen leviämiseen eri maissa, tulemme seuraavassa lähemmin tarkastamaan, millä tavoin osuuskunta on järjestetty eri tarkoituksia varten ja mitä voittoja se jo on saavuttanut eri aloilla niissä maissa, joissa kukin haara on etevimmäksi kehittynyt.

Paitsi useimpia siv. 139 luetelluista teoksista on tätä lukua varten käytetty seuraavia lähteitä:

Vereinstag des General-Anwaltschaftsverbandes ländl. Genossenschaften für Deutschland und General-Versammlung der landw. Central-Darlehnskasse für Deutschland. Vuosikerrat 1895 ja 1897. Neuwied a. Rh. 1895 & 1897.

Jahrbuch des allgemeinen Verbandes der deutschen landwirtschaftlichen Genossenschaften [Hrsgeg. von *Haas*]. Vuosikerrat 1895 ja 1896. Offenbach a. M. 1896 & 1897.

Deutsche landwirtschaftliche Genossenschaftspresse. Vuosikerrat 1895 — maaliskuu 1898. Darmstadt.

v. Mendel—Steinfels, Landwirtschaftliches Genossenschaftswesen (Handwörterb. d. Staatswissenschaften).

Frans Oppenheimer, Die Siedelungsgenossenschaft. Leipzig 1896.

G. Schreiner, Das Genossenschaftswesen im Landwirtschaftsbetriebe. Wiesbaden 1895.

Georg Mahlstedt, Die landwirtschaftl. Genossenschaften und deren Vereinigung zu Verbänden, ihr Nutzen, ihre Errichtung und ihr Betrieb. Oldenburg 1891.

W. Bode, Die Pflicht und die Mittel zur Errichtung von landw. Genossenschaften. Offenbach a. M. 1895.

Adolf Wuttig, Friedrich Wilhelm Raiffeisen und die nach ihm genannten ländlichen Darlehnskassen-Vereine. Neuwied a. Rh. 1895.

Das landw. Genossenschaftswesen und die sonstige landw. Interessenvertretung in verschiedenen Staaten (Virall. julkaisu Itävallassa 1893).

de Rocquigny, La coopération de production dans l'agriculture. Paris 1896.

N. Heyman, Landbrugs-institutioner. En samlet oversigt over det danske landbrugs faglige organisation. København 1897.

J. C. la Cour, Det landøkonomiske foreningsvaesen i Danmark (Tidskrift for Landøkonomi 1897).

G. Tandberg, Om den landøkonomiske foreningsvirksomhed (Berättelse öfver andra nordiska landtbrukskongressen i Stockholm 1897. Malmö 1898).

P. E. Fahlbeck, Föreningsväsendet inom jordbruket i Sverige (Sama).

KOLMAS LUKU.

Osuusosto.

Osto-osuuskuntain tarkoituksena on, kuten jo edellä olemme nähneet, *yhteistoiminnan kautta hankkia vähemmän ostajallekin ne edut, joita paljottain-ostaja nauttii:* paljon ostamalla ja välikauppiaat syrjäyttämällä saada väärentämättömiä tavaroita mahdollisimman huokeista hinnoista.

Samaten kuin rautatie on saanut tavaran kuljetuksen huokeammaksi ja varmemmaksi, kuin mitä se oli siihen aikaan kuin kuljetusta toimittivat rahtimiehet, samaten näin yhteistoiminnalle järjestetty osuuskunta hankkii kunnollisia tavaroita halvemmalla kuin yksityinen vähittäiskauppias. Ja samaten kuin rahtimiehet ovat kaikkialla haikeasti valittaneet rautatien tulosta ja ennustaneet seudun köyhtymistä, vaan pian mukaantuneet uusiin oloihin ja vaienneet, samaten kauppiaatkin ovat aluksi kaikkialla vastustaneet osuusostoa, mutta vähitellen nekin mukaantuneet kehityksen kulkuun. Ensiksi pienet paikalliskauppiaat syrjäytetään ja koettavat vastustaa osuuskuntia, jota vastoin tukkukauppiaat mielellään ovat tekemisissä niin varmojen ostajien kanssa kuin osuuskunnat tavallisesti ovat. Mutta niin pian kuin paikallisosuuskunnat rupeavat perustamaan yhteisiä keskusosuuskuntia syrjäyttääkseen pääomalliset tukkukauppiaatkin, silloin nämät rupeavat kiivaasti vastustamaan osuuskuntalaitosta, koettaen vaikuttaa lainsäädäntöön, liittoutua keskenään sekä saada tehtailijatkin keskenään muodostamaan »renkaita«, ylläpitääkseen hintoja. Tämä taa-

sen pakoittaa osto-osuuskunnat keskittämään kauppatoimensa yhteen ainoaan pääosuuskuntaan sekä vihdoin perustamaan omia tehtaita.

Näin on kehitys ollut Englannissa.

Ja samaten kuin Englannin työväen osto-osuuskunnat ovat syrjäyttäneet kauppiaat sekä vihdoin ruvenneet harjoittamaan omaa tehdasliikettä, samaten on kehityksen kulku ollut maanviljelijäinkin osuuskuntalaitoksessa. Englannissa on tämä taistelu jo loppunut; maanviljelijäin osto-osuuskunnat saavat sitä vastoin kaikkialla, Ranskassa (vrt. siv. 44), Saksassa, Sveitsissä, Italiassa, Irlannissa, vielä taistella kovaa vastarintaa vastaan. Ainoastaan Saksassa ovat maanviljelijäin osto-osuuskunnat jo osaksi voittaneet vähittäiskauppiaat ja pakoittaneet heidät hankkimaan parempaa tavaraa kohtuhinnasta. Renkaisiin liittyneitten tukkukauppiaitten ja tehtailijain kanssa ne parhaillaan taistelevat, ja kehitys on jo Saksassa ehtinyt niin pitkälle, että Neuwied'in liitto omistaa omia lannoitusainetehtaita.

Vanhat muodot eivät siis voi millään keinolla estää uuden, siveellisesti oikeamman ja taloudellisesti voimakkaamman kauppamuodon pääsemistä voitolle, vaikka ne tietysti voivat ajaksi ehkäistä sen kehitystä.

I.

Maanviljelystarvetavarain osto.

1. Yleensä.

Kaikista maanviljelijäin osuuskunnista ovat ne, jotka toimittavat *ammatissa tarvittavain tavarain ostoa,* epäilemättä helpoimmin hoidettavat ja sen vuoksi parhaimmin onnistuneet kehittymättömissäkin oloissa. Ei mikään osuuskuntamuoto näytä yksityiselle, varsinkin pieniviljelijälle, niin selvästi yhteistoiminnan hyötyä, kuin kysymyksessä olevat osuuskunnat.

Näitä osuuskuntia ei synny ainoastaan siellä, missä apulannoitusaineita, ostosiemeniä, väkirehuja taikka koneita jo varemmin on totuttu käyttämään. Kokemus päinvastoin osottaa kaikkialla, että sielläkin, missä näitten tavarain käyttäminen pienitilallisten kesken on ollut tuntematon, se on tullut yhteisesti järjestetyn oston kautta yleiseksi. Näin on maanviljelijäin liittymistä yhteisostoa varten pidettävä yhtenä viljelystapojen parhaimpana uudistajana, maanviljelyksen etevimpänä kohottajana. Edellisestä olemme jo nähneet, että kehitys on ollut tällainen Ranskassa. Mutta samaa vakuutetaan kaikialta, missä osto-osuuskuntia löytyy. Esim. Pfalz'in Maanviljelysseuran vuosikertomuksessa v. 1896 sanotaan: — »Maanviljelijäin osto-osuuskunnan olemassaolon näkee helposti seudun peltojen hyvästä kunnosta; niillä seuduin sitä vastoin, joilta vielä puuttuu osto-osuuskunta, ei sato ole tavallisesti niin hyvä, kuin mitä maa paremmin hoidettuna voisi antaa.« Ja saman-

laisia todistuksia voipi saada muistakin maista, Sveitsistä, Tanskasta j. n. e.

Tukkukauppiaitten ja tehtailijain täytyykin kaikkialla tunnustaa, että, vaikka osto-osuuskunnat enemmän kuin mikään muu ovat pakoittaneet heitä suuriin hinnanalennuksiin, ne kumminkin muodostavat varman, alati kasvavan ostajapiirin, joka esimerkillään ja vaikutuksellaan monin kerroin on enentänyt varsinkin apulannoitusaineitten, mutta myöskin väkirehujen ja koneitten menekkiä ja usein ensiksi tehnyt tunnetuiksi ja saanut yleiseen käytäntöön uusia keksintöjä (Saksassa tuomaskuonan y. m. s.). Tämän johdosta onkin esim. Saksan »Kalisuolarengas« erityisellä välikirjalla myöntänyt Yleiselle liitolle, erittäin suuren hinnanalennuksen.

Osto-osuuskunnat ovat sitä paitsi saaneet tavaksi, että tavarat tutkitaan ennen ostoa — ne vaikuttavat »kaupan omanatuntona« — ja että hankkijat, jos tavarat ovat alaarvoisia, maksavat korvausta (Saksassa ja Ranskassa), että lannoitusaineita ei makseta painon, vaan niissä olevien arvoaineksien mukaan (ainakin Saksassa), sekä monin seuduin saaneet käytäntöön, että ostot suoritetaan käteisellä rahalla, periaate, joka on vaikuttanut kasvattavalla tavalla ei ainoastaan osuuskuntien omiin jäseniin, vaan jonka vähitellen sanotaan edullisesti vaikuttaneen koko maanviljelijäin ammattitarvetavarain kauppaan (vrt. siv. 42).

Useimmissa maissa tämä maanviljelijäin ammattitarvetavarain yhteisosto on alkanut maanviljelysyhdistyksistä ja siitä vähitellen kehittynyt yhä täydellisemmin järjestetyksi osuuskuntakaupaksi.

Esittäessämme Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten toimintaa teimme selkoa siitä, miten erinomaisen edullisesti ne ovat järjestäneet ammattitarvetavarain yhteisoston. Mutta (siv. 48) mainitsimme myöskin, että liikkeen kehittyminen kuitenkin tavallisesti näkyy vievän siihen, että ammattiyhdistys ei sel-

laisenaan voi ajan pitkään jatkaa tätä kaupan välitystointa, vaan että liike kasvaessaan käypi ammattiyhdistykselle ja sen useinkin kauppatoimiin tottumattomille ja palkattomille luottamusmiehille hankalaksi: palvelusväkeä puuttuu, tarkastus käy mahdottomaksi, takaukset ovat riittämättömät, vastuunalaisuus käy vaikeammaksi ja niitä miehiä, jotka ovat ottaneet yhdistystä johtaakseen, rasittaa ylenmääräinen työ ja vastuunalaisuus.

Yhdistyksellä on silloin kestettävänä pula, josta koko sen tulevaisuus voi riippua.

Kolmea eri tietä on koetettu tästä pulasta päästä: joko 1) sillä tavoin, että ammattiyhdistys muodostetaan *osuuskunnaksi*[1]), tahi 2) sillä tavoin, että suuri ammattiyhdistys perustaa sivulleen *erityisen osuuskunnan,* kuten esim. *Charente-Inférieure*'ssä on tehty (ks. osastoa Elintarpeitten osto), taikka vihdoin 3) sillä tavoin, että useat ammattiyhdistykset perustavat keskuuteensa *yhteisen osuuskunnan.*

Kaikissa tapauksissa ammattiyhdistykset antavat osuuskunnille valmiin kauppatuttavapiirin sekä, mikä on yrityksen menestykselle erittäin tärkeätä, sen yhteishengen jonka ne jäsenissään ovat herättäneet.

Esimerkkinä siitä, millä tavoin asiat kehittyvät, kun *ammattiyhdistys muodostetaan osuuskunnaksi,* kerrottakoon tässä *Montpellier'in ja Languedoc'in maanviljelysammattiyhdistyksestä.* Se perustettiin v. 1886 ja siihen kuului v. 1890 noin 1,500 jäsentä. Vaikka se alkoi kauppatoimensa ilman pääomaa — ainoa tulo sillä oli jäsentensä 5 markan suuruisista vuosimaksuista — kehittyi se niin nopeasti, että sen kautta ostettujen maanviljelyksessä tarvittavien tavarain arvo, jotka aina myytiin käteisestä rahasta niihin hintoihin, jotka olivat voimassa

[1]) Toinen asianhaara, joka on saanut aikaan osuuskunnan perustamisen on se, että Ranskan lain mukaan ammattiyhdistys ei ole oikeutettu välittämään elintarpeitten ostoa.

silloin, kun kukin ammattiyhdistyksen jäsen teki tilauksensa, v. 1890 teki lähes 1,700,000 markkaa. Tämän odottamattoman kehityksen johdosta koettivat yhdistyksen johtajat, jotka huomasivat sen koneiston riittämättömäksi, sen säännöt liian ahtaiksi, hartioiltaan poistaa tämän liian raskaan taakan. He ehdottivat, että yhdistys muodostettaisiin osuuskunnaksi sekä ostoa että maanviljelystuotteiden myyntiä varten. Maanviljelysammattiyhdistys päätettiin hajoittaa ja varat, velat ja liiketuttavapiiri jätettiin uudelle osuuskunnalle. Se alkoi liikkeensä v. 1890 53,250 markan pääomalla, joka sittemmin on noussut 100,000 markaksi. Osuuskunnan osakkeen arvo oli 50 markkaa, joka summa oli suoritettava 10 vuoden kuluessa 5 markalla vuosittain.

Nekin entisen maanviljelysyhdistyksen jäsenet, jotka eivät tahtoneet ruveta osakkaiksi, voivat päästä nauttimaan osuuskunnan näille tarjoomia etuja, lukuunottamatta osallisuutta voittoon ja vararahastoon, maksamalla edelleen 5 markkaa vuosittain, josta he milloin tahansa saattoivat lakata. Tämän yhteistoiminta-yrityksen kehitys on ollut erittäin vilkas.

Jäseniä siihen kuului v. 1890 noin 1,500, mutta v. 1893 jo 3,079, joista 2,012 ainoastaan vuosimaksua maksavia.

Liikevaihdon arvo teki

V. 1886	319,000	markkaa
V. 1890	1,700,000	»
V. 1893	2,900,000	»

Tällä tavoin on *Montpellier*'in ja *Languedoc*'in maanviljelysammattiyhdistys muuttunut osuuskunnaksi. Sen esimerkkiä ovat monet suuret ammattiyhdistykset seuranneet, antaen ammattiyhdistysliikkeen johtaville miehille aihetta huolestumiseen (vrt. siv. 34—35).

Kolmatta ylempänä mainittua keinoa, sitä nimittäin, että johonkin liittoon kuuluvat ammattiyhdistykset perustavat *keskuuteensa yhteisen osuuskunnan,* joka ryhtyy auttamaan yhdis-

tyksiä heidän kaupoissaan, on käytetty niillä seuduin, joissa on muodostunut etupäässä pieniä yhdistyksiä. Esimerkkinä sellaisista mainittakoon! *Beaujolais*'in, (siv. 107), *Kaakkoiseen* (siv. 113) sekä *Bourgogne*'n ja *Franche Comté*'n (siv. 114) liittoihin kuuluvat yhdistykset, jotka kaikki menestyksellä ovat käyttäneet tätä tapaa.

Sveitsissäkin näemme osto-osuuskuntain alun lähtevän maanviljelysyhdistyksistä ja kehityksen vievän siihen, että maanviljelysyhdistykset muodostuvat osuuskunniksi.

Jo v. 1881 olivat muutamat maanviljelysyhdistykset liittyneet piiriyhdistykseksi, yhteisesti ostaakseen maanviljelystyöaseita, siemeniä ja lannoitusaineita. Liikkeen kasvaminen vaikutti, että piiriyhdistyksen pakosta täytyi perustaa osuuskunta tahi muodostua semmoiseksi. V. 1886 tämä *Wintherthur*'in piiriyhdistys muutettiin *Itäsveitsiläisten maanviljelysosuuskuntien liitoksi,* jonka sivulle asetettiin keskusosuuskunta, ja vaati se siihen kuuluvilta yhdistyksiltä, että nekin samaan tapaan muuttuisivat osuuskunniksi, joiden jäsenten vastuuvelvollisuus olisi rajaton, sekä laati mallisäännöt, joiden määräykset kaikkien yhteenliittyneiden osuuskuntien tuli ottaa käytäntöön. Niiden pääasiallisin velvollisuus liittoa kohtaan oli se, että niiden tuli sitoutua keskusosuuskunnalta tilaamaan kaikki ne tarvitsemansa tavaralajit, joiden hankintaa tämä ottaisi välittääkseen. Keskusosuuskunnan liikkeen hoidosta tuli osuuskuntien velkojille vastata 100,000 markan summalla. Hallinnon kokoonpanoa muutettiin niinikään jossakin määrin.

Tämän muutoksen tapahtuessa erosi muutamia edelliseen piiriyhdistykseen liittyneitä maanviljelysyhdistyksiä. 16 yhdistystä 21:stä yhtyi kuitenkin heti liittoon. Ne, jotka eivät tätä toimeenpantua hanketta hyväksyneet, vastustivat sitä mitä kiivaimmin. Vanhat ystävät, jotka eivät voineet käsittää, että osuuskuntien muodostaminen oli välttämätön, muuttuivat katkeriksi vastustajiksi. Liitolla oli kuitenkin niin paljon sisäl-

listä voimaa ja vastustuskykyä, etteivät nämät hyökkäykset käyneet sille vaarallisiksi.

Vuoteen 1889 asti välitti liitto pääasiallisesti apulannoitusaineiden, siementen, viiniköynnösruiskujen ja erinäisten maanviljelyksessä käytettävien käsikalujen sekä nautintotavaroista kahvin, sokurin ja saippuan kauppaa. Se oli siis pääasiassa vielä ammattitarvetavarain eikä elintarpeitten osto-osuuskunta. V. 1890 tapahtui tässä muutos, josta alempana tulee lähemmin puhuttavaksi.

Ennen tätä muutosta oli sen toiminta kehittynyt seuraavalla tavalla:

	V. 1887	1888	1889
osuuskuntien luku	38	42	47
osuuskuntiin kuuluvien jäsenten luku	1850	1962	2080
keskusosuuskunnan tavarain vaihdon arvo	Mk. 257,233	Mk. 255,244	Mk. 290,814

Tanskassa harjoittavat maanviljelystarvetavarain ostoa sekä osuusmeijerit että maanviljelysammattiyhdistykset. Kumminkin tavataan jo täälläkin useita varsinaisia osto-osuuskuntiakin *(Brugsforeninger)*, etenkin sellaisia, jotka toimivat keskusosuuskuntina. Esimerkkinä mainittakoon Jyllannin Maamiesyhdistys apulannoitusaineitten ostoa varten (*Landmansforeningen i Jylland til indkjøb af kunstig gjødning*), perustettu jo v. 1869. Siihen voipi kuulua jäseninä sekä yksityisiä maanviljelijöitä (v. 1896 2000) että maamiesyhdistyksiä. Sen säännöistä huomautettakoon, että jokainen jäsen suorittaa vuosimaksuna 4 äyriä kustakin omistamastaan tynnyrinalasta peltoa, joten siis pienitilallisen ei tarvitse maksaa yhtä paljoa kuin mahtavan suurtilallisen, että tilattaessa tavaroita tilaajan tulee maksaa etukäteen kustakin 50:n kilon tilauksesta 25 äyriä, josta 11 äyriä menee kustannusten suorittamiseen, 14 äyriä on etumaksua tavarasta. Kustannuksiin kuuluu myöskin tavarain tieteellinen tutkiminen.

Suurin kaikista Tanskan keskus-osuuskunnista yhteisostoa varten on Tanskan Osto-osuuskuntien keskusyhdistys (*Faellesforeningen for Danmarks brugsforeninger*), johon v. 1897 kuului kaikkiaan 362 osto-osuuskuntaa, jotka kukin ovat maksaneet 140 markkaa osuusmaksua. Sen liikevaihto nousi v. 1896 enempään kuin 5,800,000 markkaan. Melkoinen summa noin pienessä maassa.

Saksassa on maanviljelijäin ammattitarvetavarain yhteisosto kehittynyt hyvin eri tavalla eri paikkakunnilla. Tätä kauppaa välittävät siellä, niinkuin mainittu, *maanviljelysammattiyhdistykset,* esim. Talonpoikaisliitot Rheinmaakunnassa, Maanviljelijäin liitto (*Bund der Landwirte*), Saksan Maanviljelysseura (vrt. siv. 16). Yhteisostoa välittävät lisäksi melkein kaikki Neuwied'in liittoon kuuluvat *osuuslainarahastot* ynnä *meijeriliitot* samaten kuin Tanskassakin; esim. Westfalin Meijeriliitto, joka käsittää 70 meijeriä, on vuodesta 1893 alkaen yhteisesti ostanut hiiliä, öljyä, pergamenttipaperia, meijeriastioita, drittelejä y. m. s.

Kumminkin on tässä maassa erityisiä maanviljelystarvetavarain osto-osuuskuntia (*Rohstoffvereine, Bezugsgenossenschaften*) paljoa enemmän kuin missään muualla, jonka vuoksi on syytä niihin lähemmin tutustua.

Saksassa oli maanviljelijäin osto-osuuskuntia jo 1860-luvulla, ensimäinen Hessissä. Sen jälkeen perustettiin uusia yksi aina kahden vuoden kuluessa, kunnes 1880-luvulla niitten luku kasvaa, etenkin Rheinin varrella, noin 20:llä vuosittain ja 1890-luvulla noin 60:llä vuosittain, enimmiten Preussissä. Niitä oli v. 1897 koko Saksassa 999.

Lähempiä tietoja on saatavana ainoastaan Yleiseen liittoon yhdistyneistä. V. 1895 kuului tähän Liittoon 743 osto-osuuskuntaa, joista kumminkin ainoastaan 635 on antanut vuosikertomuksensa Liitolle. Näissä 635:ssä osuuskunnassa oli jäseniä yhteensä 46,000. Useammilla oli noin 20—150 jäsentä.

muutamilla useampia satoja, keskimäärin 77. Ne olivat siis verrattain pieniä. Niiden yhteinen ostosumma nousi 13,600,000 markkaan, siis 295 markkaan kutakin jäsentä kohti.

Kuten ennemmin on mainittu ovat Saksan osto-osuuskunnat muodostaneet maakuntia tahi pienempiä valtioita varten n. s. *keskusosuuskuntia*. Useimmat Saksan osto-osuuskuntain keskusosuuskunnista kuuluvat Yleiseen liittoon ja antavat vuosittain tilastollisia tietoja välittämistään kaupoista. Näitten tietojen mukaan välittivät ne tavaranostoja v. 1895 seuraavat määrät:

Apulannoitusaineita	145,500,000	kiloa
Väkirehuja	38,800,000	»
Siemeniä	1,650,000	»
Hiiliä	52.750,000	»

Kaikkiaan noin 18,400,000 Suomen markan arvosta.

Mainittujen keskusosuuskuntain ostojen yhteinen arvo on viime vuosina ollut:

V. 1884 . .	2,750,000	Suomen	markkaa
» 1887 . .	4,375,000	»	»
» 1889 . .	7,250,000	»	»
» 1891 . .	10,000,000	»	»
» 1893 . .	21,750,000	»	»
» 1895 . .	18,400,000	»	»

Ammattitarvetavarain yhteisosto varsinaisten osuuskuntain kautta ei siis Saksassa ole erittäin suuri. Ensiksikin näemme, että Saksassa suhteellisesti vähän maanviljelijöitä kuuluu varsinaisiin osto-osuuskuntiin. Toiseksi on merkille pantavaa, että tietoja antaneitten osuuskuntain ostojen yhteenlaskettu arvo on viime vuosina jonkun verran vähentynyt. Tämä ei näytä satunnaiselta, vaan on päinvastoin antanut aihetta vakaviin arveluihin johtavien osuuskuntamiesten puolelta.

Tärkeimpinä syinä tähän ilmiöön on pidettävä seuraavia:

Ensiksikin Saksan osuuskuntalakia kovin monimutkaisine vaatimuksineen pidetään kehittymättömille maalaisoloille sopi-

mattomana. Se ei näet tee tarpeellista eroa kaupunkilaisten ja maalaisten osuuskuntain välillä, vaan vaatii niissäkin yksinkertaisissa kaupanvälitystoimissa, joihin maalaisten osto-osuuskunnat ryhtyvät, pidettäväksi samanlaista kirjanpitoa, tarkastusta y. m., kuin kaupunkiväestön suurissa osto-osuuskunnissa. Seurauksena tästä onkin ollut, että kaikissa maalaiskunnissa ei ole saatu tarpeellista määrää kykeneviä liikkeenhoitajia kaikille niille eri osuuskunnille, joita on katsottu tarpeelliseksi perustaa. Ja kun osuuslainarahasto tahi osuusmeijeri on ollut enimmin tarpeen vaatima, on sellainen ensiksi perustettu, ja se on sitten ryhtynyt myöskin yhteisostoa harjoittamaan. Niinpä ovat tätä nykyä melkein kaikki Neuwied'in liittoon kuuluvat osuuslainarahastot samalla ammattitarpeitten oston välittäjiä, ja niitten yhteenlaskettu ostosumma on viime vuosina kasvanut tavattoman vilkkaasti. V. 1895 nousi se 3,550,000 Suomen markkaan, mutta seuraavana vuonna jo lähes 8,000,000:aan. Tämän johdosta on Yleinen liitto, joka vuosikokouksessaan 1890 lausui suotavaksi, että kullekin seudulle perustettaisiin eri osuuskuntia eri tarkoituksia varten, nyt olojen pakosta kokouksessaan v. 1896 luopunut tuosta kannastaan, ja päinvastoin selittänyt hyvin tarkoituksenmukaiseksi, että sama osuuskunta ryhtyy useammanlaatuisiin tehtäviin. Harhailtuaan on Liitto siis nyt Neuwied'in periaatteen ja RAIFFEISEN'in alkuperäisen ajatuksen kannalla.

Mahdollista on myös, että tuohon laimenemiseen Saksassa on osaksi vaikuttanut sekin, että osuuskuntalaitos jo on saanut kaupan tällä alalla rehellisemmäksi niin hyvin hintoihin kuin tavaran laatuunkin nähden. (Kun osto-osuuskunnat esim. Oldenburgissa alottivat toimensa, saivat ne öljykakkujen hinnan 50 kilolta heti alenemaan 14 Saksan m:sta 7,90 m:kaan!) Saksan maanviljelijäin osto-osuuskuntain ei sanota enää voivan hankkia tavaroita ostajilleen enempää kuin 5 % halvemmalla kuin kauppiaat, jonka vuoksi ne pitävätkin päätehtävänään tavaran laadun tarkastamisen. Mutta jos mikään, niin

luonnollisesti osuuskuntalaitoksesta luopuminen tästä syystä olisi lyhytnäköistä. Sillä niin pian kuin maanviljelijäin yhteistoiminta tällä alalla lakkaisi, tulisivat luonnollisesti entiset epäkohdat uudelleen rehottamaan.

Yhtenä tärkeänä esteenä varsinaisten osto-osuuskuntien edistymiselle pidetään ainakin Hannoverissa sitä, että vanhat osuuskunnat ovat voineet saavuttaa verrattain vähäpätöisiä tuloksia sen vuoksi, että ne eivät ole liittyneet suurempiin liittoihin yhteisiä suurkauppoja varten. Edellisestä näemme, että suuri osa on yhtynyt paikallisiin liittoihin, vaikka useita satoja näkyy yhäkin olevan ulkopuolella kaikkia liittoja. Mutta suurin haitta on ollut se, että osuuskuntalaitoksen keskittyminen on vuoteen 1897 saakka ollut keskeneräinen, siltä on puuttunut huippu, kaikkien keskusosuuskuntain pääosuuskunta. Niinkuin mainittu, saatiin kesällä v. 1897 sellainen vihdoin aikaan. Vähää ennen olivat näet Saksan lannoitusainetehtailijat keskenään perustaneet renkaan vastustaakseen maanviljelijäin liittoutumisesta heille syntyviä haittoja. Tämän johdosta perustettiin suuri, koko valtakunnan käsittävä pääosuuskunta apulannoitusaineitten ostoa varten *(Bezugsvereinigung deutscher Landwirte)*, johon on liittynyt niin paljon sekä osuuskuntia että muita yhdistyksiä, kuten Maanviljelijäin liitto, Saksan Maanviljelysseura, Talonpoikaisliitot, että uuden yhdistyksen yhteinen jäsenluku lasketaan miljoonaksi.

Näemme siis, että Saksan maanviljelijätkin itse asiassa ovat harjoittaneet yhteisostoa suurissa määrin, vaikka he eivät aina ole katsoneet tarpeelliseksi tahi edes edulliseksikaan sitä varten perustaa erityisiä paikallisia osuuskuntia, vaan suorittavat sen joko ammattikunnallisten yhdistysten tahi muitten osuuskuntain välityksellä, ja vaikka he eivät tähän saakka ole yhteisostoa varten lähemmin liittyneet keskenään. Mutta kun he nyt ovat päättäneet sen tehdä, niin lienee sama suuremmoinen kehitys odotettavissa tällä alalla Saksassa, kuin se mikä Ranskassa on jo saavutettu.

Mutta vaikka siis Saksan maanviljelijäin yhteisosto ei vielä ole suurkaupan alalla lopullisesti järjestetty, on Saksassa kumminkin tämä yhteistoimintahaara vähittäiskaupan alalla, joko se sitten on tapahtunut osuuskuntien tai ammattiyhdistysten kautta, erittäin käytännöllisesti järjestetty.

Tahdomme sen vuoksi seuraavassa esittää esimerkkejä siitä, miten muutamat parhaimmin menestyneet osuuskunnat ovat järjestetyt.

Ne esimerkit, jotka olemme valinneet, ovat laadultaan koko Länsi- ja Etelä-Saksanmaata kuvaavia: mahdollisimmasti *yksinkertainen menettely* ja *liikkeenjohto, rajoittuminen yhden kunnan piiriin, rajoittuminen* mikäli mahdollista *maanviljelyksen hoidossa erityisesti tarvittaviin tavaroihin,* mahdollisimmasti *nopea asiain suoritus* ennakkotilauksen jälkeen ja *maksaminen käteisellä rahalla* — siinä ne periaatteet, joita noudattaen on mahdollista toimia ilman varsinaisia virkamiehiä, liikehuoneistoja ja varastohuoneita, ja sen kautta on kaikkialla ripeästi saatu aikaan osto-osuuskuntia.

Laubenheim'in maanviljelijäin osto-osuuskunta (Hessissä) on osuuskunta, jonka toimintatapa on mitä yksinkertaisin. Jäseniä on ainoastaan 24. Ostot tehdään ainoastaan suoranaisten tilauksien johdosta. Kuitenkin on satunnaisesti myöskin jossakin määrin pidetty huolta suuremman tarpeen tyydyttämisestä siten, että johtaja, suurtilallinen A. DETTWEILER omaa tarvettansa varten aina hankkii itselleen suurempia määriä ja on ylimalkaan tilaisuudessa luovuttamaan niistä jonkun osan muille sekä toiselta puolen tarpeen vaatiessa käyttämään pienen ylijäämän omaan maanviljelykseensä. Ainoastaan rehuaineita, lannoitusaineita, siemeniä ja hiiliä ostetaan. Tilauskiertokirjeissä ei ole tavarain hintaa ilmoitettu, vaan määrätään se vasta sitten, kun ne ovat saapuneet, päivänhintain mukaan. Sääntönä on maksaminen käteisellä rahalla. Jos tavaran hinta tahi osa siitä jää suorittamatta, jätetään se heti samassa johdossa olevan Raiffeisen-osuusrahaston perittäväksi, jonka

jäsenenä sentähden jokaisen osto-osuuskunnan jäsenen täytyy olla. Nämä velat ovat ylimalkaan suoritettavat talven kuluessa.

Osallisuudesta liikkeeseen ei ole mitään maksuja ja koko osuuskunnan kokoonpano on aivan höllä, mutta sen kautta, että johtajalla on suurin vaikutus, vastaa se kuitenkin täydellisesti tarkoitustaan. Hoito maksaa tietysti myöskin erittäin vähän, ja päämeno on 35 Saksan markkaa vuodessa yhdistyksen palvelijalle, jonka siitä palkasta tulee oikeaan aikaan toimittaa kutsumukset, kerätä kokoon säkit ja jakaa tilausliput. Kirjanpidossa käytetään ainoastaan kassakirjaa ja osoitustodistuksia osuuslainarahastoon. Vuosittain 3—4 % nouseva voitto keskusosuuskunnalta tilatuista tavaroista käytetään osaksi hoitokustannusten korvaamiseen, osaksi hankitaan sillä koneita, joita jäsenet ilman vuokramaksua saavat käyttää (nykyään 1 riviinkylvökone, 1 lannanhajoituskone, 3 viiniköynnösruiskua y. m.). Vuotuinen tavaranosto nousee noin 37,500 markkaan.

Nierstein'in maanviljelijäin osto-osuuskunta, perustettu jo v. 1874, on Hessin suurimpia osto-osuuskuntia. Vastuuvelvollisuus on rajaton. Osuuskuntaan kuuluu 100 jäsentä, ja ostaa se vuosittain tavaroita noin 112,000 markalla. Sääntönä on, että ostetut tavarat maksetaan käteisellä rahalla neljän viikon kuluessa vastaanottopäivästä. Aikaisemmin maksettaessa merkitään jäsenten hyväksi vastaava korko, mutta jos maksu tapahtuu myöhemmin, vaaditaan jo 20:nestä päivästä alkaen korkoa. Joka viikko on kolme maksupäivää: keskiviikko, lauvantai ja sunnuntai k:lo 2—3 iltapäivällä.

Vaatimus käteisellä rahalla maksamisesta aikaansai alussa suuria vaikeuksia. Hyvissäkin varoissa olevat jäsenet jättivät maksunsa suorittamatta, ainakin vuoden loppuun. Sen johdosta tehtiin eräässä kokouksessa seuraava päätös: Ei kukaan jäsen saa velaksi enempää tavaroita kuin noin $^1/_6$ siitä, mitä hän vuodessa ostaa, ja sen yli nouseva tilausmäärä on käteisellä rahalla maksettava. Tämän päätöksen nojalla on nyt käteisellä rahalla maksaminen täydellisesti aikaansaatu;

ainoastaan huonoina vuosina on muutamia harvoja rästejä jäänyt.

V. 1894 ostettiin 55,000 Suomen markalla väkirehuja, 25,000 markalla keinotekoisia lannoitusaineita, 4,400 markalla apilan y. m. siemeniä, 3,600 markalla jauhoja sekä sitä paitsi säkkejä, vaununvoidetta, lapioita, turvepehkua y. m. s. Puhdas voitto teki silloin 3,500 markkaa, ja oli se ostohintain ja jäsenille laskettujen päivänhintain ero.

Palkkiokseen hoidosta saavat liikkeenjohtaja ja konttoristi yhteensä aina 50,000 markkaan nousevasta tavaranvaihdon arvosta 2 % vuosittain ja sen yli menevästä tavaranvaihdosta 1 %.

Myöskin on osuuskunta vuotuisilla voittorahoilla hankkinut jäseniensä käytettäväksi jonkun määrän koneita (2 kylvökonetta, 1 lannanhajoituskoneen, 1 viljanlajittelijan, 1 ketjuäkeen, 2 viiniköynnösruiskua, y. m.), joista aluksi maksetaan vuokraa 50 penniä ¼ hehtaarilta.

Tämä *Nierstein*'in osto-osuuskunta on niitä harvoja, joilla on oma varastohuone. Se rakennettiin 8,750 markan kustannuksella, sittenkuin jo useita vuosia samaan tarkoitukseen oli käytetty tyhjää latoa. Se on polttamattomista tiilistä tehty rakennus, jonka seinät ovat noin 10 metrin pituisia. Sen maakerroksessa on holvikkaita huoneita koneiden säilyttämistä varten ja niiden päällä puolikerros väkirehujen varastossa pitoa varten, joita sen jälkeen ylimalkaan on käytetty enemmän, kuin niitä sitä ennen tilattiin, jota vastoin keinotekoisia lannoitusaineita y. m. s. ainoastaan poikkeustilassa pidetään varastossa. Jonkinlaisen varastossapito-oikeuden on siinä myöskin varannut itselleen Hessiläisten maanviljelijäin keskusosto-osuuskunta, voidaksensa sattuvissa tilaisuuksissa sijoittaa siihen liikanaisia tavaroitaan.

Imchenbeug'in maanviljelijäin osto-osuuskunta Aachenin läheisyydessä (perustettu v. 1888) kuuluu Rheinmaakunnan osuuskuntain liittoon ja poikkeaa luonteensa puolesta jonkun

verran edellämainituista. Se on nimittäin osuuskunta, joka yhteisesti palvelee seutunsa Talonpoikaisyhdistyksiä. Siinä on vastuuvelvollisuus rajoitettu (500 Saksan markkaan jäsentä kohti), ja sen toiminta ulottuu yli laajan piirin, käsittäen useita kuntia. Tämän piirin maanviljelijät tilaavat tarvitsemansa tavarat yksityisiltä Talonpoikaisyhdistyksiltä ja niille taas toimittaa osuuskunta tavarat. Yksityiset yhdistykset saavat jotakuinkin rajattomasti tavaroita velaksi. Kuitenkin on sääntönä, että ostot ovat samana vuonna käteisellä rahalla maksettavat eikä velka koskaan saa jäädä seuraavana vuonna maksamatta. Yhdistykset ovat tietysti osuuskunnan osakkaita; jokaisen yhdistyksen hallinto arvostelee jäsentensä varallisuutta ja antaa epävarmoille ostajille tavaroita ainoastaan käteistä rahaa vastaan. Tähän asti ei vielä ole sattunut ainoatakaan tappiota.

Vuotuinen tavaranvaihto nousee (v. 1895) 325,000 markkaan, puhdas voitto 3,250 markkaan ja liikekustannukset 600 markkaan. Varastohuoneen hankkiminen on otettu puheeksi.

Rheinheim'in osto-osuuskunta (Hessissä), perustettu v. 1874, ostaa vuosittain noin 75,000 markalla tavaroita 100 jäsenelleen. Tavarat noutaa kukin suoraan rautatieasemalta. Jokainen jäsen saapi kuukausittain laskunsa. Jos hän jättää velkansa muutamiksi kuukausiksi maksamatta, niin osuuskunta ei enää hanki hänelle tavaroita. Liikkeen johtajan palkkioksi lasketaan 1 ½ % ostettujen tavarain arvosta, sen palvelija saa 2,50—2.75 markkaa joka tilattua rautatievaunua kohti, säkkien kokoomisesta ja lähettämisestä 1,25 penniä kapp.

Jo useampia kertoja on ollut puhetta siitä, että Saksan maanviljelystarvetavarain osto-osuuskunnat ovat perustaneet eri maanosia varten *keskusosuuskuntia*. Tällaisia keskusosuuskuntia, jotka käsittävät maakunnan tahi pienemmän valtion maanviljelijäin osto-osuuskunnat (v. 1897 keskimäärin kukin noin 70 paikallisosuuskuntaa), oli Saksassa kaikkiaan v. 1897

14, useimmat perustettuja vasta v. 1890—1893. Ne ovat kokoonpanoltaan hyvin erilaisia, useimmissa on osuusmaksu ainoastaan 5—10 Saksan markkaa, toisissa se on 100—600 markkaa; — vastuuvelvollisuus on rajoitettu useimmissa: toisissa 200—500 Saksan markaksi osuutta kohti, toisissa 1000—5000 Saksan markaksi; — osakkeita saapi kullakin paikallisosuuskunnalla olla muutamassa keskusosuuskunnassa ainoastaan 1, useimmissa 10, yhdessä 100.

Millä tavoin kaupanteko tällaisessa keskusosuuskunnassa on järjestetty ja millä menestyksellä sellainen toimii, käynee selville seuraavasta kertomuksesta.

Hessiläisten maanviljelijäin keskusosto-osuuskunta Darmstadtissa perustettiin v. 1873 rajoitetulla vastuuvelvollisuudella, ja kuului siihen silloin 15 paikallisosuuskuutaa, mutta vähässä ajassa on siihen liittynyt suuri joukko uusia osuuskuntia. Tämän suuren ja monessa suhteessa erittäin etevän keskusosuuskunnan kehitystä voidaan pitää tyypillisenä, ja tehtäköön tässä sentähden selkoa siitä kertomuksen mukaan keskusosuuskunnan 20 toimintavuodesta (v. 1893).

»Onnistuttiin heti alussa koeaseman myötävaikutuksella saavuttaa eräiltä tehtailta lannoitusaineiden ostossa melkoinen hinnanalennus ja myöskin muuten ylimalkaan edullisia ehtoja. Lisäksi vielä saatiin ottaa näytteitä ja maksaa tavarasta sen mukaan, kuin koeasemalla oli huomattu niissä olevan arvoaineksia, fosforihappoa ja typpiä, jonka ohella osuuskunnalle myönnettiin melkoisen pitkä maksuaika sekä alennusta käteisellä rahalla maksettaessa, ynnä muuta sellaista.

Keskusosuuskuntamme kautta hankittiin aikojen kuluessa suurimmaksi osaksi samanlaisella menestyksellä kaikenlaisia väkirehuja, siemeniä ja viljaa, kivihiiliä, työkaluja ja maitokarjaa, ja seuraavina vuosina koetettiin lakkaamatta saavuttaa uusia myönnytyksiä tehtailta ja kauppiailta, parantaa hankintaehtoja sekä yhä suuremmassa määrässä suojella ostajia kaikenlaiselta vääryydeltä ja vahingolta.

Kuitenkaan ei meille aurinko aina paistanut, vaan monenlaisia vaikeuksia ilmaantui, jotka eivät olleet niin aivan helposti voitettavissa. Niinpä ei voitu välttää tilausten myöhästymistä, suurta arvoaineksien puutetta tavaroissa ja muuta sellaista. Ne saattoivat meidän varemmin liialla hyvällä pilattujen osuuskuntajäsenten mielet kovasti kuohuksiin, valmistivat hallinnolle monta vaikeata hetkeä ja tuottivat sille paljon ansaitsematonta moitetta. Tehtailijat ja kauppiaat, jotka tietysti ainoastaan mitä suurimmalla vastahakoisuudella mukaantuivat lakkaamattomaan hinnanalenemiseen, jota erittäinkin julkinen urakalletarjoomismenettely aikaansai, yhtyivät keskenään vastustustoimiin, joiden tarkoituksena ei ollut sen vähempi kuin osuuskuntalaitoksen taikka ainakin Keskusosuuskunnan kukistaminen. Alkoi tuima taistelu, jossa Keskusosuuskunta ei voinut taistella samanlaisilla aseilla, vaan päinvastoin heikontui, kun monet paikallisosuuskunnat juuri ratkaisevalla hetkellä eivät voineet vastustaa kauppiaitten hinnanalennuksien ja muiden aivan mahdottomien etujen muodossa tekemiä houkutuksia, vaan pettivät omat lippunsa. Mutta kantajoukko pysyi uskollisena, ja Keskusosuuskunnan oli sitä mahdollisempi vahingoittumattomana suoriutua taistelusta, kun se monipuolisen kokemuksen kautta aikojen kuluessa oli tullut vakuutetuksi, että oli välttämätöntä luopua siitä teoreettisesti tosin oikein harkitusta, mutta käytännössä mahdottomasta menettelystä, että ostaessa ilmoitettiin julkisesti hinnat, joita tietoja osuuskuntiin kuulumattomatkin voivat käyttää hyödykseen ja jonka kautta Keskusosuuskunta ilman korvausta työskenteli ja näki vaivaa myöskin niiden eduksi. Täten liike sai tavalliset kaupassa käytettävät muodot ja tavat.

Tähän uuteen tapaan suoritettiin liiketoimet vuodesta 1886 osakasten suureksi eduksi. Inhimillisesti päättäen voidaan pitää nyt sitä alaa, johon kuuluu osuusosto, varmalle kannalle saatettuna.

Keskusosuuskunnan välittämien ostojen arvo tekee nykyään vuosittain yli 1,000,000 markkaa. Tätä lukua kor-

keammalle emme 10 vuoteen ole päässeet. Mutta meidän maanviljelijäimme osto-osuuskunnat tilaavat tavaroita yhteensä kolmatta miljoonan markan arvosta ja harjoittavat siis liikettä yhtä paljon muitten kuin meidän kanssa. Sen ohessa lukuisat, meidän liittojärjestelmämme ulkopuolella olevat yhdistykset myöskin itsenäisesti tilaavat tavaroita. Monet osuuskunnat taas hajaantuivat aikojen kuluessa, syystä että niiden jäsenet luopuivat taikka — niinkin sattui — syystä että joku hallinnonjäsen, johtaja taikka konttoristi opittuaan yhdistyksessä tavaroita tuntemaan — otti liikkeen omaan huostaansa!»

Keskusosuuskuntaan kuuluvien paikallisosuuskuntien luku oli 1894 vuoden lopussa 89. Keskusosuuskunnalle on vuosittain määrätty suoritettavaksi 20 Saksan markan perusmaksu, johon tulee 1 markan lisämaksu jokaisesta 1,000 markan tavaranostosta. Vuosimaksu ei kuitenkaan saa nousta 120 markkaa suuremmaksi.

Ostetuista tavaroista oli v. 1894:

			S:mk.
apulannoitusaineita	35,150,000 kg.	joiden arvo oli noin	375,000
väkirehuja	4,300,000 »	» » » » »	536,000
siemeniä	187,750 »	» » » » »	55,000
hiiliä	4,200,000 »	» » » » »	72,500
		Yhteensä	1,038,500

Määrättyä hinnankorotusta tavaroille ei panna, vaan yksityiset osuuskunnat saavat niitä päivänhinnoista, ja voitoksi tulee ainoastaan ostohintojen ja satunnaisten päivänhintojen ero. Tästä voitosta suoritetaan osa vuoden lopussa yksityisille osuuskunnille sen mukaan kuin ne ovat ostaneet tavaroita ja osa voittona keskusosuuskunnalle.

Niinpä keskusosuuskunnan voitto esim. v. 1893 teki lähes 67,500 ja v. 1894 36,000 Suomen markkaa.

Voittoa jaettiin vuodelta 1894 paikallisosuuskunnille 3 % niiden ostojen arvosta eli lähes 32,000 markkaa.

Kaikkialla ei ole ainakaan toistaiseksi katsottu välttämättömäksi perustaa keskusosuuskuntaa, vaan on tultu toimeen silläkin, että tavallinen liitto toimimiestensä kautta ottaa välittääkseen ostoksia, samaten kuin Ranskassakin. Sellaisen liiton toiminnasta antaa seuraava selonteko hyvän käsityksen.

Rheinmaakunnan maanviljelysosuuskuntain liitto Bonnissa. Yhteiset ostot sekä liittoon kuuluvia osto-osuuskuntia että maanviljelys- ja maamiesyhdistyksiä varten hoitaa liiton ostokomissiooni, joka tehtaitten myöntämistä hinnanalennuksista suorittaa niille vuoden lopulla voitto-osuuden. Mainittu ostokomissiooni hankkii tavaroita ainoastaan suoranaisen tilauksen johdosta ja laskee niille alati päivänhinnat.

Näiden olojen varjopuolista lausuu ostokomissioonin liikkeenjohtaja kertomuksessaan rehuaineliikkeestä v. 1892 seuraavaan tapaan: »Rehuainekaupassa vallitsee eräs epäkohta, jota en voi jättää mainitsematta: se on kovin laajaperäinen sellaisena kuin sitä nyt hoidetaan ja antaa kovin paljon työtä. Useimmat maamiesyhdistykset — osuuskunnat ovat ylimalkaan parempia — tiedustelevat ensin jonkun rehuaineen hintaa, sitten tulee meidän tavallisesti kysyä: suuriko on teidän tarpeenne ja milloin tahdotte tavaran? Sillä välin pyydämme 3:lta, 4:ltä, vieläpä 5:ltäkin taholta tarjouksia, jotka enimmäkseen ainoastaan sangen lyhyen ajan ovat voimassa. Sitten ilmoitamme hinnat yhdistykselle, jolle kuitenkin ylimalkaan jää täysi vapaus, ja suotuisimmassa tapauksessa tilaa tämä sitten tavaran. Miten paljon työtä eikö tästä ole ja mitä hyötyä siitä on? Tavallisesti ei mitään, sillä useimmat tilaavat kuitenkin jälestäpäin huolimatta vastauksestamme!«

Liitto pyrkiikin sentähden taukoamatta siihen, että maamiesyhdistykset saataisiin osto-osuuskunniksi muutetuiksi.

Osuuskuntien vuosimaksu liitolle on vahvistettu 10 Saksan markaksi, josta summasta ei ainoastaan maksutonta tavarain tarkastusta toimiteta, vaan myöskin vielä kaksi aikakauskirjaa (»Deutsche landwirtschaftliche Genossenschaftspresse« ja

»Zeitschrift des landwirtschaftlichen Vereines für Rheinpreussen») annetaan ilmaiseksi kaikille osuuskunnille. Vuosimaksun näin alhaiseksi määrääminen on kuitenkin mahdolliseksi käynyt ainoastaan sen kautta, että Rheinmaakunnan maanviljelysseura antaa liitolle runsasta apua.

Tähän maakuntaliittoon on yhtynyt 52 osto-osuuskuntaa (sitä paitsi 30 lainarahastoa, noin 40 osuusmeijeriä ja muutamia muita osuuskuntia). Kaikki liikekustannukset tekivät v. 1894 13,200 Suomen markkaa; tavaranvaihto nousi samana vuonna 2,000,000 Suomen markkaan ja saavutettu voitto 72,500 markkaan.

II. Kokemuksia Saksasta apulannoitusaineitten, siementen, väkirehujen y. m. s. oston järjestämisestä.

Viime vuosikymmenien ahtaina aikoina on ollut asianharrastajain verrattain helppoa innostuttavilla puheillaan saada maanviljelijät yhteistoimintaan ammattitarvetavarain ostossa. Mutta vaikeampaa on ollut saada yhteistoiminta onnistumaan ja sen kautta jatkumaan pitemmän ajan. Tämä tietysti riippuu suurimmaksi osaksi yhteistoiminnan *järjestämisestä*. On siis syytä lähemmin tutustua niihin runsaihin kokemuksiin, joita tässä suhteessa on tehty Saksassa, missä kokemuksia on saatavissa mitä erilaisimmista oloista ja pitemmältä ajalta kuin missään muussa maassa.

Seuraavat kysymykset ovat tässä kohden tärkeimmät:

a) Ovatko maanviljelijäin osto-osuuskunnat perustettavat paikallisiksi laitoksiksi vaiko suurempia piirejä varten?

Tähän kysymykseen antaa Neuwied'in liitto jo periaatteen kannalta ehdottomasti sen vastauksen, että osuuskunta on rajoitettava niin pieneen piiriin, että kaikki jäsenet hyvin tuntevat toisensa. Kun taas katsomme, miten tosiolot ovat

kehittyneet tässä suhteessa, niin näemme, että enimmät Saksan osuuskunnat ovat pieniä (vrt. siv. 182—3). Varsinkin on niin asianlaita poikkeuksetta Länsi- ja Etelä-Saksassa; Itä-Saksan maakunnissa käsittävät sitä vastoin osuuskunnat tavallisesti suurempia alueita, useita kuntia.

Molemmat muodot osottauvat niissä paikoin, missä niitä on olemassa, välttämättömiksi. Länsi- ja Etelä-Saksan maanviljelijät ovat nimittäin enimmäkseen pienitilallisia, jotka asuvat likekkäin, mutta tarvitsevat kumminkin niin paljon, että jokaisen kylän tahi ainakin muutamien naapurikylien yhdessä on jo saman rautatieaseman kautta edullisinta tilata vaununlastittain maanviljelystarpeita. Siellä siis ei noiden piirien ulkopuolelle toimintaansa ulottavilla osuuskunnilla olisi mitään erityisiä etuja, mutta kyllä kaikenlaista vahinkoa monimutkaisemman liikkeenjohdon ja suuremman vastuuvelvollisuuden takia. Hessin suuriruhtinaskunnan 124:stä maanviljelijäin ostoosuuskunnasta v. 1893 esim. 74:n toiminta rajottui yhteen tai kahteen kuntaan (kunta tavallisesti kooltaan = meidän kylät) ja ainoastaan kymmenen oli ulottanut toimintansa laajempaa hallintopiiriä käsittävälle alueelle.

Maanomistajat Pohjois- ja Itä-Saksassa, mikäli he tähän asti ovat ryhtyneet osuuskuntatoimintaan, sitä vastoin ovat enimmäkseen suurtilallisia eivätkä siellä talonpoikaistalotkaan sijaitse ahtaissa paikkakunnissa, joten siellä kyläosuuskunnat eivät tuota etuja, vaan päinvastoin voipi kerran hankittuja palkallisia liikkeenpalvelijoita ainoastaan laajemmalla alalla toimiva osuuskunta täydellisesti hyväkseen käyttää.

Jälkimäinen näistä muodoista lienee epäedullisempi.

V. 1890 pidetty Saksan maanviljelilijäin osuuskuntain liittopäivä hyväksyikin tässä asiassa seuraavan päätöksen:

»Seuduissa, joissa enimmäkseen on keskikokoisia ja pieniä maatiloja, on perustettaessa osuuskuntia luottoa ja ostoa varten osuuskunta-alue rajoitettava kunnan piiriin, korkeintaan seurakunnan taikka muutamien naapuriseurakuntain piiriin;« ja:

»Mainitunlaisten osuuskuntain perustaminen suurempaa aluetta varten soveltuu ainoastaan siellä, missä maanomistusolot ovat toisin muodostuneet ja erityiset laitokset sitä vaativat, taikka missä osuuskunnan muodostaminen toiseen tapaan ei käy mahdolliseksi.«

Tähän päätökseen antoi esittelijä seuraavan lisäselityksen:

»Kaikki osuuskunnallisen liikkeen johtajat, myöskin SCHULZE-DELITZSCH, ovat periaatteellisesti aina olleet sitä mieltä, ettei toimintapiiriä ole kovin laajalle ulotettava, vaan kehoittaneet supistamaan sitä niin ahtaalle kuin mahdollista. Yhä tarpeellisemmaksi on se käynyt maanviljelijäin osuuskunnille ja päässyt voimaan: ainakin meillä Etelä-Saksassa rajoitetaan alueita yhä pienemmiksi. Mutta meidän kokemuksemme eivät kuitenkaan ole valtakunnan kaikille osille soveltuvia. Toisissa seuduissa ovat laajemmat yhdistykset aivan paikallaan. Tulee vain olla siitä selvillä, että tällaisten suurempien yhdistyksien hoito on vaikeampi ja kalliimpi. Jos esim. piirin tulee käyttää useampia rautatieasemia, ilmaantuu osto-osuuskunnille vaikeus siinä, ettei johtokunta voi säännönmukaisesti pitää silmällä tavarain ostoa, kun se ei tavarain saapuessa voi olla läsnä kaikilla asemilla. Myöskin toinen epäkohta rasittaa laajempia yhdistyksiä. Yksityisen jäsenen osanotto osuuskunnan yhteiselämään ei siinä ole niin vilkas kuin pienissä osuuskunnissa, joissa jokainen elää osuuskunnan yhteydessä ja alati pitää silmällä, miten liikettä hoidetaan. Senpä tähden onkin paikallista rajoitusta parempana pidettävä.»

b) Kuinka suuren osuusmaksun tarvitsee maanviljelystarvetavarain osto-osuuskunta?

Kun ammattitarvetavarain osto pääasiallisesti on ainoastaan kaupan välittämistä niin tällainen osuuskunta luonnollisesti ei tarvitse suuria pääomia. Mutta kun toiselta puolen Saksan osuuskuntalaki määrää sellaisen hankkimisen välttämät-

tömäksi, on kaikilla Saksan maanviljelijäin osto-osuuskunnilla ainakin nimeksi olemassa pääomaa ja siis osuusmaksuja. Mutta nämät osuusmaksut ovat tavallisesti hyvin pienet, 10—30—50, korkeintaan 100 Saksan markkaa (vrt. siv. 159). Kuinka Yleinen liitto koettaa tehdä vähäväkisimmällekin maanviljelijälle mahdolliseksi päästä osalliseksi niistä eduista, joita osuuskunta suo yhtäläisesti kaikille jäsenilleen, näemme seuraavasta määräyksestä, joka on otettu Liiton mallisääntöihin:

»Korkein maksumäärä, jolla yksityiset jäsenet voivat päästä osallisiksi osuuskuntaan, osuusmaksu, on määrätty 100 markaksi. Jokainen jäsen on oikeutettu suorittamaan tämän summan kokonaan. Jokainen jäsen on velvollinen suorittamaan kymmenennen osan osuusmaksusta, siis 10 markkaa, heti tahi 1 markan vuosimaksuissa.«

Muutamissa osuuskunnissa on määrätty että kunkin jäsenen tulee suorittaa osuusmaksuja sen mukaan kuinka paljon hänellä on viljeltyä maata, esim. yksi osuusmaksu kutakin 2 $^1/_2$ ha kohti.

Tulee muistaa, että jokaisella jäsenellä on kuitenkin yhtä suuri vaikutusvalta (1 ääni) osuuskunnan asiain hoitoon.

c) Ovatko maanviljelijäin osto-osuuskunnat perustettavat rajoitetulla vai rajattomalla vastuuvelvollisuudella?

Saksan maanviljelijäin osuuskunnat olivat alkujaan, kuten jo edellä on mainittu, kaikki perustetut rajattomalla vastuuvelvollisuudella. Juuri tuo rajaton vastuuvelvollisuus se teki koko Raiffeisen-liikkeen mahdolliseksi, sillä millään muulla tavoin ei voitu ajatellakaan saada rahalaitoksilta ja liikemiehiltä tarpeellista luottoa noille vähävaraisten maalaisten perustamille pienille liikeyrityksille, joita johtivat kokemattomat asianharrastajat. Ja kun Saksan ensimäinen osuuskuntalaki laadittiin, niin siinäkään ei vielä edellytetty muunlaisia kuin rajattomalla vastuuvelvollisuudella toimivia osuuskuntia. Ra-

joitettu vastuuvelvollisuus tuli vasta Saksan uudessa osuuskuntalaissa vuodelta 1889 periaatteessa tunnustetuksi, ja silloin siitä toivottiin paljon hyvää: luultiin että tuo rajaton velvollisuus olisi muka varemmin ehkäissyt osuuskuntaliikettä ja että uusi vapaampi muoto saisi aikaan vilkasta edistymistä.

Mutta nämät toiveet eivät vielä tähän saakka ainakaan paikallisosuuskuntiin nähden näytä täyttyneen. Kaikissa Neuwied'in liittoon v. 1897 kuuluvissa 2,755 osuuskunnassa sekä v. 1895 81,2 %:ssa Yleiseen liittoon kuuluvista osto-osuuskunnista oli rajaton vastuuvelvollisuus määrätty; viimeksi mainittu luku oli sitä paitsi edellisen vuoden vastaavaan lukuun verrattuna melkoisesti kasvanut. Näemme siis että rajoitettu vastuuvelvollisuus yhäkin pysyy poikkeuksena. Suuremmassa määrässä näyttää se tulleen käytäntöön Pohjois-Saksassa, jossa suurtilalliset ovat enemmistönä.

Ja onko tuosta rajattomasta vastuuvelvollisuudesta ollut vaaraa? Oikeutetulla ylpeydellä vakuuttaa Neuwied'in liiton hallinto v. 1897: »Niinä 49 vuotena, joina Raiffeisen'in osuuskuntia on ollut olemassa, *ei ole ainoatakaan kertaa tapahtunut, että edes yksikään sellaisen osuuskunnan jäsen tästä rajattomasta vastuuvelvollisuudesta olisi jotain vahinkoa kärsinyt.*«

Tarvitaanko enempää todistusta?

Mutta luonnollisesti kysytään, kuinka sellainen on ollut mahdollista?

Se on käynyt mahdolliseksi sen kautta, että osuuskunnat käsittävät hyvin ahtaan piirin, jossa jäsenet tuntevat toisensa, että osuuskunnan hallintomiehiksi rupeavat piirin varakkaammat ja yleistä luottamusta nauttivat miehet, että osuuskunta myöntää luottoa ainoastaan omille jäsenilleen, että osuuskunnan liike ei tuota liikkeen johtajille mitään voittoja, joka asianhaara voisi houkutella heitä varomattomiin kauppoihin voiton himosta, että suuri osa voitosta käytetään pysyvän vararahaston perustamiseen ja enentämiseen, josta mahdolliset tappiot voidaan suorittaa.

Tämän kysymyksen valaisemiseksi en voi olla tähän ottamatta erään Saksan innokkaimman osuuskuntamiehen, VON HAVENSTEIN'in lausuntoa, minkä hän esitti Rheinmaakunnan maanviljelysosuuskuntain liittokokouksessa v. 1892.

»Itse toivoin aikaisemmin tästä rajoitetusta vastuuvelvollisuudesta paljon hyvää asiallemme. Osuuskunta, jonka vastuuvelvollisuus on rajoitettu, saadaan nimittäin helpommin aikaan kuin sellainen, jolla on rajaton vastuuvelvollisuus, ja minä olin sitä mieltä että osuuskunnat, joiden vastuuvelvollisuus on rajoitettu, olisivat meidän oloihimme soveltuvat. Mutta aikojen kuluessa on tämä mielipiteeni saavutettujen käytännöllisten kokemusten nojalla melkoisesti muuttunut.

Niin kauvan kuin paikallinen osuuskunta pysyy itseksensä eikä liity muitten kanssa keskusosuuskuntaan, voi se tulla toimeen rajoitetulla vastuuvelvollisuudella, vaikka tällainen rajoitus aina vähentää sen luottoa. Sillä siitä ei voi olla epäilystä, ettei rajoitettu vastuuvelvollisuus mitä helpoimmin johda varomattomaan, voidaanpa sanoa kevytmieliseen liikkeenhoitoon. — Onhan aina jälellä se lohdutus, että »pahimmassa tapauksessakin voimme menettää ainoastaan vastuusummamme». Tämä tosiasia ei ainakaan voi aikaansaada sitä, että tällaisten osuuskuntain luotto lisäytyy.

En epäile väittää, että osuuskunnat, joissa jäsenten vastuusumma on 50 (Saksan) markkaa taikka vähempikin, ovat melkeinpä arvottomia. Kaikkein useimmissa tapauksissa ei kannata siitä johtuvan pienen hyödyn takia panna osuuskunnan koko koneistoa liikkeelle.

Mutta siitä huolimatta voi osuuskunta, jonka vastuuvelvollisuus on rajoitettu, niinkuin jo ennen olen maininnut, niin kauvan kuin se itseksensä on olemassa, hyvin tulla toimeen. Mutta päivä päivältä selvemmin huomattava tosiasia on, että yksityinen osuuskunta ainoastaan silloin voi täydellisesti saavuttaa tarkoituksensa, joka on jäsentensä auttaminen, kun se toisten samankaltaisten kanssa yhtyy yhteiseen toimintaan.

Sellaisia yhdistyksiä ovat keskusosuuskunnat, joiden tarkoituksena on yhdistää yksityisten samankaltaisten osuuskuntain liikeyritykset ja liikepiiriä laajentamalla ja taitavasti hyväksensä käyttämällä saavuttaa etuja, joita yksinään työskentelevä paikallisosuuskunta ei voi itsellensä hankkia. Kokemus on jo kauvan todistanut, että tämä on mahdollista, sillä tukkukauppaliikkeet ostavat ja myyvät edullisemmin kuin pienet liikkeet ja keskusosuuskunnat ovat juuri tukkukauppaliikkeitä sanan parhaimmassa merkityksessä. Mutta ainoastaan silloin voivat ne oikein täyttää tarkoituksensa, kun ne ovat vankalla perustuksella ja kun vastuusummat, joilla yksityiset osuuskunnat niihin liittyvät, ovat aivan varmat. Jos nämä vastuusummat perustuvat rajattomaan vastuuvelvollisuuteen, ja yksityisten osuuskuntain kykyä suorittaa velvollisuuksiansa sen mukaan arvostellaan, on tämä edellytys täytetty. Osuuskunta, jonka vastuuvelvollisuus on rajoitettu, ei voi tarjota tällaista vakuuta, koska koko sen luottoa voidaan, keskusosuuskunnan saamatta siitä tarkempaa tietoa, joka hetki tarvita toisenlaisiin liikeyrityksiin. Se, mitä tässä sanon, ei ole ainoastaan teoreettisesti ajateltua, vaan olemme me äskettäin omaa keskusosuuskuntaamme perustaessamme sitä itse kokeneet. Maakunnan keskusosuuspankki, jolta seudun osuuskunnat olivat saaneet luottoa, oli, jo ennenkuin me siitä olimme sen kanssa mielipiteiden vaihtoon ryhtyneet, ilmaissut paheksumisensa sen johdosta että sellaisetkin osuuskunnat, joiden vastuuvelvollisuus oli rajoitettu, olivat siihen liittyneet, eikä myöntänyt niille suurempaa luottoa kuin mikä vastasi puolta niiden omasta vastuusummasta, jota vastoin ne osuuskunnat, joilla oli rajaton vastuuvelvollisuus, ilman mitään vaikeutta voivat saada melkeinpä vaikka kuinka suuria lainoja hyvänsä.»

(Tämän yhteydessä huomautettakoon, että kaikissa Itäsveitsiläisten maanviljelysosuuskuntain liittoon kuuluvissa osuuskunnissa on rajaton vastuuvelvollisuus.)

d) Missä määrin on velkakauppaa maanviljelijäin osto-osuuskunnissa sallittava?

Tavarain ostaminen velaksi on epäilemättä kaikkialla niin sopimaton ja usein arveluttava krediittilaji, että kaikkien maanviljelijäin osto-osuuskuntain sekä hankkijoihin että myöskin jäseniinsä nähden tulee asettaa käteisellä rahalla maksaminen liikkeenhoidon tärkeimmäksi periaatteeksi ja pyrkiä siihen. Rajattomimman vastuuvelvollisuuden nojalla ei ole kovinkaan vaikea aikaansaada sitä, että osuuskunnat hankkijoille maksavat puhtaassa rahassa. Ja vaikkapa esittelijän Saksan maanviljelijäin osuuskuntain liittopäivänä v. 1894 vielä täytyikin kertoa, että Saksan keskusosuuskunnista ainoastaan kolme (Sleswig-Holsteinin, Saksin maakunnan ja Hessin) siihen aikaan osti käteisellä rahalla, mutta että niiden täytyi antaa tavarat niihin liittyneille osuuskunnille osaksi sangen pitkäaikaista ja useinkin suhteettomasti pitkälle ulotettua luottoa vastaan, on tämän aran kohdan silloin tapahtunut säälimätön paljastaminen jo lyhyessä ajassa vaikuttanut sangen suotuisasti, niin että tämä epäkohta on kahden vuoden kuluttua useimmissa keskusosuuskunnissa suuresti parantunut.

Paljoa vaikeampaa on saada jäseniä maksamaan puhtaassa rahassa paikallisosuuskunnille.

»Myöskin yksityiset osuuskunnat ovat koettaneet», niin jatkaa yllämainittu esittelijä tästä asiasta, »ostaessaan ja myydessään saada aikaan käteisellä rahalla maksamista, mutta ainoastaan harvat ovat siinä onnistuneet. Useimmat ostavat velaksi ja myyvät velaksi. Ja ne myöntävät luottoa monella eri tavalla, sen mukaan kuin erinäisten maakuntain maanviljelijäin asema vaatii. Niinpä on olemassa yksityisiä osuuskuntia, jotka antavat tavaroitansa jäsenilleen velaksi maksuaikaa määräämättä ja korkoa ottamatta. Toiset eivät rajoita maksuaikaa, mutta vaativat korkoa, kun taas toiset antavat tavaroita velaksi ja myöntävät luottoa sangen pitkäksi aikaa

sekä ottavat korkoa, ja vielä muutamat määräävät lyhyen maksuajan ja vastaavan koron. Voidaanpa ehkä sanoa, että tämä on välttämätöntä, kun olot ovat niin erilaiset ja niihin täytyy mukaantua. Aivan niin, luoton myöntäminen yksityisille jäsenille on toisinaan monessa osuuskunnassa välttämätöntä. Kuitenkin voi olla eri mieliä siitä, onko käytännössä oleva luotonmyöntäminen oikea, onko se taloudelliselta kannalta juuri siinä muodossa tarpeellinen. Olen laatinut yhteensovittelun antaakseni teille yleissilmäyksen osuuskuntain koko luotonmyöntämisestä eri maakunnissa. Mikäli minulla on ollut tilastollisia aineksia käytettävänäni, olen verrannut liittoyhdistysten velaksi myöntämiä summia niiden vuotuiseen tavaranvaihtoon, ja olen tullut seuraaviin tuloksiin:» (Runsas tilastoaines osottaa, että tavallisesti noin 10—20—30 % vuoden ostoksien arvosta on vuoden lopussa jäsenillä velkana. Monessa osuuskunnassa summa nousee yli 100,000 markan.)

»Luulenpa että nämä numerot puhuvat omaa kieltänsä. Niistä ei käy selville ainoastaan, että taloudellisessa ahdinkotilassa olevissa seuduissa tavarain velkakauppa on suuremmassa määrässä tarpeen vaatima, ei, niistä käy myöskin selville, että siellä, missä osuuskuntatoimi jo on pitemmälle kehittynyt, tavaroita myydään vähemmän velaksi, ja siellä, missä se vasta on alussa, velkakauppaa suuremmassa määrässä harjoitetaan. — — — —

Tosiasiat osottavat vielä, ettei laaja velkakauppa aina johdu jonkun määrätyn seudun ahdinkotilasta, vaan myöskin yhdistysten suuremmassa tai pienemmässä määrässä puutteellisesta taloudenhoidosta. Jos vielä sattuu katovuosia, niinkuin viime vuonna oli, ja velkakauppaa tähän asti käytännössä olleeseen tapaan jatketaan, ei asia voi päättyä hyvin.»

Myöskin tässä suhteessa voidaan 1895 vuoden liittopäivän keskusteluista päättää, että todenteolla on tämän asian parantamiseksi työskennelty. Kuitenkin ovat tämän epäkohdan

juuret paljoa syvemmällä ja monipuolisemmat — yksityisten osuuskuntain puutteellinen liikkeenhoito, maanviljelyksen vaikea rahallinen asema ja lopuksi tuo vanhastaan sijansa saanut huono tapa, että tavaroita annetaan velaksi — kuin että siinä yhdessä vuodessa olisi voinut paljon muuttua. Jyrkkien periaatteiden asettaminen ankarasti noudatettaviksi ainoastaan sitä varten, että ostot pian maksettaisiin käteisellä rahalla, ei ylimalkaan tällä alalla aina johda tarkoitusperään, vaan lienee siitä useimmiten lopullisena seurauksena »osuuskunnat ilman osuuskuntajäseniä», ja siten voisi osuuskuntain kasvattava vaikutus parempien olojen aikaansaamiseksi pian keskeytyä.

»Uusien osuuskuntain tulee sentähden tässä suhteessa asettaa liikettänsä varten muutamia affääriperiaatteita ja tarkasti noudattaa niitä. Näiden periaatteiden tulee soveltua paikallisiin oloihin ja käsittää seuraavia asioita:

1) Maanviljelijäin osto- ja myyntiosuuskuntain tarkoituksena ei ole luoton myöntäminen, vaan tulevat ne paljoa helpommin ja täydellisemmin saavuttamaan päätarkoituksensa, jona on huolenpito maanviljelystarpeitten ostamisesta yhteisesti kaikkia jäseniä varten, jos määräävät jonkun lyhyemmän ajan — ylimalkaan 4 viikkoa — jonka kuluessa tavarat ovat käteisellä rahalla maksettavat ja jolta ajalta ei korkoa lasketa. Kun ei voida odottaa, että maanviljelijät aina voivat pitää varalla rahoja maanviljeljelystarpeiden maksua varten ja vielä vähemmän voidaan vaatia, että he jo aikaisemmin hankkisivat faktuurasummat, jotka eivät vielä edes ole varmaan määrätyt, on jäsenille sellainen maksuaika faktuurasummien hankkimiseksi myönnettävä. Osuuskunta voikin liikkeelle tappiota saattamatta sen tehdä, kun hankkijat ilman muuta myöntävät sillekin useimmista tavaroista neljän viikon maksuajan.

2) Mutta velaksiantaminen myöskin yli tämän ajan huomataan usein tarpeelliseksi, maanviljelijä kun ylimalkaan ainoastaan määrättyinä vuodenaikoina säännöllisellä tavalla s. o. tuotteitansa myymällä voi hankkia itselleen käteistä rahaa,

eikä häntä toiselta puolen hinnanvaihteluihin nähden ole tämänkään ajan kuluessa pakoitettava ennenaikaa tavaroitaan myymään. Oikeinta olisi kai, että kaikki maksamattomat faktuurasummat 4:n viikon kuluttua siirrettäisiin Raiffeisen-kassoihin, jotka ovat varsinaisia luotonmyöntämispaikkoja, niillä kun on sekä keinot luoton myöntämiseen että myöskin tarpeelliset laitokset yksityisten osuuskuntajäsenten arvostelemista ja luoton oikeaa määräämistä varten, ja kun se luottolaitoksena paremmin voi pitää huolta rahojen oikealla tavalla perimisestä. Mutta tällaisesta siirtämisestä johtuu kuitenkin aina paljon vaikeuksia ja kustannuksia, joihin nähden näyttäisi ehkä yksinkertaisemmalta, että osto-osuuskunta myöskin pitää huolen tästä varsinaisesta luotonmyöntämisestä ainakin määrättyjen rajojen sisällä.«

e) Millaisten perusteiden mukaan on tavarain hinta määrättävä?

Maanviljelijäin osto-osuuskuntain toiminnan alussa näytti olevan ainoa luonnollinen ja itsestänsä selvä asia, että osuuskunnan oli hankittava jäsenilleen tavaroita mahdollisimman halvasta hinnasta, koska se ynnä tavaran hyvän laadun takaaminen on osuuskunnan ensimäinen tarkoitus. Sen tulee ja täytyy — niin arveltiin — vähiin hoitokustannuksiinsa ja varmaan liikkeenhoitoonsa nähden olla tilaisuudessa myymään halvemmasta hinnasta kuin kauppiaat ja siten tuottamaan jäsenilleen suoranaista ja silminnähtävää hyötyä.

Käytännössä muodostui kuitenkin asia toisin. Ensiksikin on Saksassa, päinvastoin kuin esim. Ranskassa, Sveitsissä ja Belgiassa, huomattu, että osto-osuuskuntain hyvinkin usein ei ole ollut mahdollista myydä halvemmasta kuin välikauppiaiden, vieläpä nämä viimemainitut usein ja erittäinkin osto-osuuskuntain toiminnan alussa tarjosivat tavaroitaan alhaisemmista hinnoista kuin osuuskunnat. Osuuskunta näet toi-

mittaa täysin kunnollisia tavaroita ja voi ansaita ainoastaan sillä, minkä se arvoltaan täydellisenä myypi. Mutta »epärehellinen kauppias ansaitsee silläkin, mitä hän ei myy«, eikä hän siinä joudu muuhun vaaraan, kuin että hän niissä harvinaisissa tapauksissa, kun tavaraa jälestäpäin tarkastetaan, saa korvata niitten aineksien arvon, jotka tavarasta puuttuvat, jota vastoin hän paljoa useammissa tapauksissa joko pistää voiton taskuunsa taikka voi näennäisesti tarjota tavaransa hyvin halvasta. Mutta myöskin täysin kunnollinen välikauppias koettaa saattaa uutta kilpailevaa liikeyritystä epäluotettavaksi ja jo syntyessä tappaa sen siten, että vaikkapa satunnaisesti tappiotakin kärsien myypi halvemmalla kuin se.

Toiseksi saavutettujen alhaisimpien ostohintain julkaiseminen tuotti vaikeuksia myöskin hankkijoille kuten jo edellisessä huomautettiin. Julkaisemisen kautta olivat tehtailijat pakoitetut myöntämään muillekin ostajilleen — yksityisille kaupantekijöille, pikkukauppiaille, maanviljelysseuroille — hinnanalennuksia, niin pian kuin nämä viitaten julkaistuihin osuuskuntahintoihin sitä vaativat, joten osuuskunnat myöskin työskentelivät kaikkien muiden ostajien eduksi eivätkä näennäisesti tuottaneet jäsenilleen mitään erityisiä etuja. Lisäksi tehtailijat alkoivat sen johdosta käydä hyvin varovaisiksi myönnytyksissään osuuskunnille, ja siten täytyi aina ryhtyä uusien toiminimien kanssa uusiin keskusteluihin urakoista, mikä niinikään oli osuuskuntain liikkeen kehitykselle haitaksi. Eräässä keskustelussa lausuttiin tästä:

»On olemassa suuri joukko toiminimiä, jotka niin pian kuin kuulevat että uusi keskusosuuskunta on perustettu, tekevät mitä halvimpia tarjouksia. Ne tahtovat päästä liikkeeseen osallisiksi ja tunkevat vanhat toiminimet syrjään. Joudutaan kiusaukseen hyväksyä kysymyksessä olevan toiminimen tarjous 15 pfennigen (noin 19 pennin) takia. Sopimus tehdään, tavaroita vastaanottaessa sattuu mahdollisesti kaikenlaista harmia, ja kun seuraavat tarjoukset ovat tehtävät, ei koko toiminimi enään

ole käytettävissä. Silloin täytyy taas kääntyä vanhojen toiminimien puoleen, jotka kohtelevat osuuskuntaa jonkinlaisella epäluulolla . . . Suuri etu on siitä, että joku toiminimi tietää, että se järkeviä hintatarjouksia tehden voi seuraavanakin vuonna olla asioissa keskusosuuskunnan kanssa. Tämä voi silloin edullisemmin ostaa tavaransa ja on kaikissa oloissa kilpailukykyinen . . .

Tämän periaatteen mukaan toimiikin kauppias suuressa maailmassa. Hän etsii itselleen vakituisia kunnollisia toiminimiä, joiden kanssa hän pitemmän ajan tekee kauppaa. Mutta jos välttämätöntä on, turvaudutaan tietysti kilpailuun ja etsitään uusia toiminimiä, joiden kanssa sitten taas pitemmän aikaa ollaan asioissa.«

Näiden kokemuksien mukaan on useimmissa osuuskunnissa alettu noudattaa samaa järjestelmää kuin Englannissakin, että nimittäin tavaroita myydään yksityisille osuuskunnille kohtuullisista päivänhinnoista ja annetaan niille siitä vuoden lopussa korvaukseksi voitto-osuus, jonka suuruus määrätään niiden vuosiostojen mukaan. Tämä keskusosuuskuntain osinko paikallisosuuskunnille ei ole Saksassa tavallisesti enään 5 %:ia korkeampi. Silloin ei myöskään ostohintoja eikä siis hankkijain erityisiä myönnytyksiä julkaista, vaan pidetään niitä liikesalaisuuksina, joista tieto annetaan ainoastaan osuuskunnan jäsenille — ja siten ei käy välttämättömäksi välikauppiasten kanssa kilvan hintoja laskea, kun voitto-osuus pysyy tuntemattomana, menettämättä kuitenkaan puoleensa vetävää vaikutustansa.

f) Onko suotavaa, että maanviljelijäin tarvetavarain osto-osuuskunnat hankkivat itselleen varastohuoneen?

Osuuskuntain varastohuoneita on Saksassa jo monin paikoin hankittu. Esim. Oldenburgissa on varastohuoneita, joista yksityiset ostajat voivat saada kaikkia erilaisia tarveaineita

pienemmissä määrissä. Siellä arvellaan että koko yhteisostoa olisikin sikäläisiin maanviljelysoloihin katsoen vaikea toisin järjestää, pikkutilalliset kun eivät voi ostaa suurempaa määrää jotakin tarveainetta, eivätkä yksityiset osuuskunnatkaan voi kerrallaan vastaanottaa muutamia tavaroita kuin ainoastaan pienemmät määrät.

»Näiden varastohuoneitten tarkoituksena on siis se, että jäsenet niistä alati voisivat saada pienempiä määriä tarveaineita, mutta, ja se on hyvin tärkeä asia, niiden ei tule olla varastopaikkoja keinottelutarkoituksia varten. Niin tarkoituksenmukaisia kuin tällaiset laitokset ovatkin kaikkialla siellä, missä pikkutilallisia tahdotaan suurimmassa määrässä palvella osuuskuntain kautta — ja pikkutilallisia varten ne ovat erityisesti perustetutkin — täytyy kuitenkin pitää keinottelutarkoituksiin käytettyjä varastohuoneita hyvin vaarallisina.« »Meidän ei tule koskaan unhottaa», sanoo Oldenburgin osto-osuuskunnan johtaja, »että osuuskuntain kaikkein vähimmin sopii ryhtyä keinotteluliikkeeseen. Siten nimittäin väärinkäytetään maanviljelijäin osuuskuntain tarkoitusta, sillä ne eivät ole perustetut etupäässä sitä varten, että hankkisivat halvalla tarveaineita, vaan paljoa enemmän sitä varten, että hankkisivat hyviä tavaroita parhaimmalla tavalla.«

Eräs toinen johtaja lausuu varastohuoneista:

»Osto-osuuskunnan omalla varastolla on varjopuolensa. Sitä voidaan puollustaa ainoastaan siellä, missä osuuskunnat eivät mitenkään muuten menesty. Varastossapidon kautta nousevat hinnat noin 5 %:ia. Tämän vaikuttaa varastoonpano ja varastostaotto sekä korot tavaran varastossaolo-ajalta, korot ja lyhennysmaksu varastohuoneen hinnasta, tavaran mahdollinen varastossa pitäminen ajasta toiseen ja sillä aikaa ehkä sattuva 1—2 % hinnanaleneminen. Missä vain osuuskunnat voivat olla vailla omaa varastoa, siellä ei sellaista ole perustettavakaan. Pikkutilallisten on edullista yhtyä yhteisesti tilaamaan kokonaisia 200 sentnerin vaununlasteja rehu- ja lannoi-

tusaineita ja jakamaan ne keskenänsä, vaikkapa siitä olisikin seurauksena että suuria varastoja kokoutuu omaan kotiin. Heidän tulee silloin ajatella, että oma varasto on halvempi kuin yhteinen varastohuone. Missä tätä ehdotusta ei voida käytännössä toteuttaa, siellä tulee osuuskuntain ylläpitää varastoja, kunhan vaan pidetään silmällä, ettei kovin monenlaisia tavaroita tilata ja että tilatut tavarat niin pian kuin mahdollista saadaan menemään kaupaksi.»

Kolmas kertoo:

»Olemme 1884 perustaneet osto-osuuskunnan, jonka johtajana minä olen. Jotta voitettaisiin kauppiaat kaikilla aloilla, päätettiin tilata tavaroita vaunulastittain ja panna omaan sitä varten vuokrattuun varastohuoneeseen ne jäännöstavarat, joita jäsenet eivät korjaa pois vaunusta. Nyt on tässä osuuskunnassa voimassa myöskin säännös, että tavarat ovat maksettavat 14 päivän kuluessa vastaanotosta. Tämän muistivat muutamat jäsenet, ja seuraus siitä oli, että he eivät ottaneetkaan täyttä määräänsä vaunusta, vaan ainoastaan esim. 10 sentnerin asemasta 5, ja jättivät suurimman osan osuuskunnalle varastohuoneeseen vietäväksi. He ajattelivat: jos otamme tavarat vaunusta, tulee meidän 14 päivän kuluessa ne maksaa, mutta jos vasta kolmen viikon kuluttua noudamme ne varastohuoneesta, tulee maksuaika vasta viiden viikon kuluttua. Tämän johdosta oli meidän varastohuoneemme pian niin täynnä, ettemme enään voineet sijoittaa siihen tavaroita, ja jos tavarain markkinahinnat onnettomuudeksemme sillä välin olivat käyneet halvemmiksi, voimme, niinkuin on tapana sanoa, rauhallisesti suolata koko tuon suuren määrän. Meidän rahastonhoitajamme joutui siten pulaan, ja voidaksensa määräajalla maksaa tavarat, täytyi hänen lainata rahaa. Toiselta puolen saimme siis tavarasta tappiota varastossapidon, hiirien hävityksen y. m. takia, toiselta puolen taas korkotappiota lainanottamisen kautta, eikä meidän yhdistyksessämme, sen tunnustan suoraan, enään ollut voimassa niin ankara kuri

kuin alussa. Osuuskuntahallinto katsoi sentähden olevan syytä luopua tavarain varastossapidosta, ja siitä alkaen vallitsee taas järjestys ja tyytyväisyys yhdistyksessä.«

Tulokseksi näistä erilaisista lausunnoista saadaan kaikissa tapauksissa seuraava: Toivottava on osuuskuntain mahdollisimmasti yksinkertainen järjestäminen niin, että tilatut tavarat heti jaetaan asemalta. Se käy kuitenkin mahdolliseksi ainoastaan siten, että jäsenet oikeaan aikaan ja täsmälleen tilaavat tavarat. Mutta ylimalkaan on tämä ollut vaikea saada aikaan, jonka tähden osuuskunnan on täytynyt omalla uhallaan oikeaan aikaan tilata jäsentensä todennäköinen tarve ja pitää huolta satunnaisen ylijäämän varastoonpanosta. Säännöllisestä ja alituisesta varastossapidosta yli satunnaisen todennäköisen tarpeen sitä vastoin ylimalkaan on varoitettava. Niinikään on ehdottomasti välttämätöntä että erittäinkin toiminnan ensi aikoina ei tilata muita kuin tärkeimpiä maanviljelystarveaineita.

g) Tuleeko osuuskunnan harjoittaa pakkoa jäsentensä ostoon nähden?

Monessa maanviljelijäin ammattitarvetavarain osto-osuuskunnassa on kokemus osottanut, että jäsenet eivät joka vuosi osta tarpeitaan osuuskunnan välityksellä, vaan antavat syystä tahi toisesta kauppiaitten houkutella itseään ostamaan heiltä. Tämä tietysti voipi suuressa määrässä vaikeuttaa osuuskunnan toimintaa, ja sen vuoksi on muutamissa osuuskunnissa ryhdytty sellaisiin toimenpiteisiin, että koetetaan pakoittaa kaikkia osuuskunnan jäseniä ostamaan kaikki tarpeensa ainakin muutamia tärkeimpiä tavaralajeja.

Tämä pakko-kysymys oli keskustelun alaisena Saksan maanviljelijäin osuuskuntain liittopäivänä v. 1891. Otamme keskustelusta seuraavat kysymystä valaisevat lausunnot:

Eräs hessiläinen puhuja lausui:

»Meillä on sellainen määräys, että vuosikokous voi päättää, mitä tavaroita on pakkotavaroina pidettävä. Hallintoneuvosto voi sattuvissa tapauksissa vapauttaa siitä. Yksityisten osuuskuntain mallisäännöissä on niinikään säädetty, että vuosikokous määrää pakkotavarat ja että jäsenet sitten ovat velvolliset ostamaan näitä tavaroita osuuskunnalta, mikä varsin hyvin voidaan saada toimeen siellä, missä yksityiset yhdistykset jo kauvan ovat vaikuttaneet. Mutta alussa en tahtoisi puoltaa sitä käytettäväksi enkä myöskään mitään rangaistusmääräyksiä.«

Eräs toinen puhuja:

»Meidän luona idässä, jossa on yksityisiä suurtilallisia, jotka omistavat kymmenen tilaa ja vieläpä enemmänkin, on mahdoton määrätä sellaista pakkoa, koska siten suorastaan ajettaisiin herrat pois osuuskunnasta. Monesti ovat tilat annetut vuokralle taikka on niillä itsenäiset hoitajat, jonka tähden useat meidän jäsenistämme eivät ensinkään voi sellaista sitoumusta tehdä.

Näistä omituisista omistusoloista johtuu se, että meidän jäsenemme hyvin suurine tiloineen osaksi vielä sangen vähän ostavat meiltä. Näiden pakkomääräysten toimeenpanemista pitäisin suoranaisena vaarana useille osuuskunnille.«

Ensimäinen puhuja:

»En voi näihin lausuntoihin yhtyä. Meillä lännessä eivät voisi yksityiset osuuskunnat eivätkä keskusosuuskunnat pysyä koossa, jollei määrättyä pakkoa harjoitettaisi. Eihän ole kysymyskään kaikista tavaroista, mutta muutamia tavallisimpia tavaroita täytyy pitää pakkotavaroina, jos osuuskunnan taikka keskusosuuskunnan pitemmän aikaa on voimassa pysyminen. Jos kaikki tämä jätetään yksityisten mielivaltaan, eivät pienet osuuskunnat voi pysyä voimassa. Silloin ihmiset ensin tahtovat tietää, mitä tavara maksaa, ja ennenkuin tilaavat, kuulustelevat he muualta. Ja jos he kauppiaalta voivat saada tavaran pfennigeä halvemmalla, ottavat he sen häneltä.

Monasti tapahtuu niin, että kauppiaat kunnassa, johon perustetaan osto-osuuskunta tahi jossa se jo pitemmän aikaa on ollut olemassa, kiiruimmittain laskevat hintansa paria pfennigeä alemmaksi kuin mitä osuuskunnat jäseniltään ottavat. Jos otetaan huomioon pikkutilallisten luonne ja vielä se suuri vihamielisyys, jota kauppiaat osottavat maanviljelijäin osto-osuuskuntain koko toimintaa kohtaan, käy selville, että on mahdotonta pitää voimassa sellaista osuuskuntaa, jollei erityisiä määrättyjä tavaroita varten määrättyä pakkoa harjoiteta. Olemmekin sentähden yksityisten osuuskuntain ja meidän keskusosuuskuntamme sääntöihin ottaneet määräyksen, että yksityiset jäsenet ovat velvolliset yksinomaan osuuskunnan kautta tilaamaan tarpeensa sellaisia maanviljelyksessä käytettäviä kulutusaineita ja esineitä, kuin vuosikokouksen päätöksen mukaan on vahvistettu.«

h) Kuinka maanviljelijät voidaan saada ajoissa tekemään tilauksensa?

Edellisessä on jo viitattu siihen, kuinka osuuskunnilla useinkin voi olla haittaa siitä, että maanviljelijät eivät ole ajoissa ryhtyneet katsomaan, mitä lannoitusaineita, väkirehuja, siemeniä y. m. he tarvitsevat, sekä kuinka paljon kutakin lajia. Luonnollisesti tuonlaisesta myöhästymisestä voipi olla yhtä paljon ja ehkä enemmänkin haittaa itse maanviljelijälle. Edulliset ostotilaisuudet voivat mennä osuuskunnalta ohi; vähittäin tilattaessa, kun eivät kaikki yht'aikaa ole ilmoittaneet tarpeensa, saadaan ainoastaan pieniä hinnanalennuksia; usein voivat myöhästyneet jäädä kerrassaan ilman tarpeitaan.

Näistä vaikeuksista on muutamissa osuuskunnissa päästy sillä tavoin, että osuuskunnan alue on jaettu pieniin piireihin ja kutakin piiriä varten asetettu yksi piirissä asuva jäsen asiamieheksi. Tämä on määrätyllä ajalla käynyt piirinsä kutakin osuuskunnan jäsentä tapaamassa ja merkinnyt sitä varten

osuuskunnan johtajalta saamaansa tauluun, paljonko kukin jäsen kutakin tavaraa sillä kertaa tarvitsee. Tämän asiamiehen tulee itse tuntea asiansa hyvin; sillä useinkin osuuskunnan jäsenet ovat tiedon ja avun tarpeessa, voidakseen päättää mitä lannoitusaineita ja kuinka paljon heidän tulee kulloinkin peltoonsa käyttää.

i) Mitä kokemuksia on tavarain tarkastuksista?

Viime vuosina on tehty Saksassa tilastoa siitä, mitä osto-osuuskunnat toimittavat, saadakseen jäsenilleen kunnollista tavaraa. Esim. v. 1893 on 12 keskusosto-osuuskuntaa toimituttanut kaikkiaan 4,944 tavarain tarkastusta, joista on ollut seurauksena, että ostajille ovat kauppiaat (tahi tehtailijat) saaneet maksaa korvausta ala-arvoisista tavaroista 63,000 Suomen markkaa. V. 1894 on tietoja 306 yksityis- ja 9 keskusosto-osuuskunnasta. Ne ovat toimittaneet yhteensä 6,649 tarkastusta, joitten tuloksena oli korvausmaksuja kaikkiaan 59,400 markkaa.

Eräs osuuskunta kertoo muutamasta tavaran väärennyksestä seuraavaa: »Tammikuussa 1894 tilattiin osuuskunnan kautta suuri määrä ohrajauhoja sikojen ruoaksi. Pieni osa siitä ehdittiin jo syöttää sillä seurauksella, että useita sikoja kuoli. Siitä tuli omistajalle 500—600 Suomen markan vahinko. Kun silloin tarkastettiin tavaraa, niin huomattiin että se oli väärennetty: siihen oli m. m. pantu riisileseitä ja kalkkia. Suurin osa lähetettiin takaisin, ja sen sijaan saatiin kyllä väärentämätöntä tavaraa. Mutta kun maanviljelijä rupesi oikeuden kautta vaatimaan vahingonkorvausta, niin kauppias voi toteen näyttää, että oli yleisenä affääritapana tuollaisia sekoituksia tehdä ja oikeus vapautti hänet sen nojalla edesvastauksesta!«

Tämän johdosta vaativat nyt saksalaiset osuuskuntamiehet, että rikoslakia tässä kohden olisi täydennettävä. Sillä nykyisissä oloissa täytyisi tavarain tarkastuksia tehdä paljon

useampia, mutta ne taasen käyvät hyvin kalliiksi ja kohottavat sen kautta tavarain hintaa.

Lain tulisi vaatia, että kauppiaan pitäisi aina ostajalle antaa tavaran mukana kirjallinen ilmoitus siitä, mitä tavara on, mitä aineita se sisältää, missä määrin siinä on eri aineita. Ja jos tavara ei täyttäisi, mitä tuo kirjallinen ilmoitus lupaa, tulisi kauppiaan ei ainoastaan korvata mahdolliset vahingot vaan lisäksi maksaa sakkoa tahi kärsiä vankeusrangaistusta.

III. Maanviljelyskoneet.

a) Maanviljelyskoneitten osto.

Yksityistä maanviljelijää kohtaa kaksi vaikeata vastusta koneita ostaessa. Ensiksi hän ei tavallisesti kykene tarkastamaan, onko kone kunnollinen ja sen hinnan arvoinen, mikä siitä vaaditaan. Siten on paljon kelvottomia tahi ainakin asianomaisille sopimattomia koneita tyrkytetty varsinkin pienitilallisille, useinkin sillä seurauksella, että nämät ovat tulleet jokseenkin haluttomiksi hankkia itselleen uusia koneita. Toinen vastus on siinä, että pienitilalliset, jotka tavallisesti ostavat välikauppiailta ja matkustavilta asiamiehiltä, saavat suorittaa kohtuuttomia hintoja, usein 20—25 % kalliimpia, kuin millä he voisivat saada koneet tehtaasta tahi tukkukauppiaalta.

Nämät vastukset voidaan helposti voittaa yhteistoiminnan kautta.

Kuten jo varemmin on mainittu, hankkivat melkein kaikki Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset jäsenilleen myöskin maanviljelyskoneita, kuten riviinkylvö-, apulannanhajoitus-, niitto-, leikkuu-, puima-, viljanlajittelu- ja viljanpuhdistuskoneita, hevosharavia j. n. e., kaikki taattuja ja kohtuhintoihin. Saksassa ovat samaa tehtävää toimittaneet sekä varsinaiset osto-osuuskunnat että myöskin osuuslainarahastot. Ja asiantuntijat vakuuttavat, että vasta sen jälkeen, kuin koneitten

yhteisosto on tullut yleisemmäksi, ovat maanviljelyskoneet alkaneet päästä huomattavammasti leviämään pieniviljelijäin keskuuteen.

Mutta yksityiset maanviljelysammattiyhdistykset ja osto-osuuskunnat eivät ole kumminkaan voineet täydellisesti poistaa niitä vaikeuksia, jotka maanviljelijöitä kohtaavat koneita ostaessa. Tälläkin alalla on huomattu erittäin tärkeäksi, että paikalliset osto-osuuskunnat liittyvät keskenään ja perustavat oman tukkukaupan. Ensimäinen tällainen perustettiin v. 1889 *Saksin* maakuntaa varten Halleen, ei ainoastaan koneitten ostoa, vaan myös niiden korjausta ja niiden tunnetuiksi saattamista varten. Sen ovat perustaneet useat maanviljelysyhdistykset ja osto-osuuskunnat, joihin alussa kuului noin 16,000 jäsentä. Tämä keskusosuuskunta on omilla varoillaan (jäsenmaksuilla) ostanut itselleen oman maan ja huoneuston, johon Saksan, Englannin ja Amerikan tehtaat lähettävät uusimmat koneet ja työaseet näytteille. V. 1892 oli siellä 900 eri konetta ja työasetta näytteillä. Osuuskunta välittää kauppoja maanviljelijäin ja tehtaitten välillä ja saapi tehtailta suuren hinnanalennuksen, koska näiden ei tarvitse palkata asiamiehiä, maksaa ilmoituksia, makasiinivuokraa y. m. s., koska osuuskunta voipi tehdä suuria tilauksia yhdellä kertaa, sekä vihdoin koska osuuskunta aina maksaa tilaamansa tavarat käteisellä rahalla. Kaupanteko on järjestetty siten, että paikallisyhdistykset kokoavat jäsentensä tilaukset ja lähettävät ne keskusosuuskunnalle, joka sitten kääntyy tehtailijain puoleen suurilla tilauksilla.

Tällä osuuskunnalla on oma koneitten tarkastuspaikka; tutkijakuntana on eteviä maanviljelijöitä ynnä Hallen yliopiston maanviljelyskoneopin opettaja. Tutkimuksen tuloksia ei julaista, ellei tehdas sitä halua, vaan saa niistä tietoa ainoastaan osuuskunnan hoitajat ja tehdas. Vieläpä on ruvettu tehtaitten pyynnöstä lähettämään uusia koneita eteville maanviljelijöille maksuttomasti käytettäviksi kesän ajaksi, jotta ko-

neitten käytännöllisyys tulisi tunnetuksi. Sitä paitsi osuuskunnan hallinto kokoaa kaikki muistutukset ja toivomukset koneitten vaillinaisuuksista ja virheistä sekä antaa niistä tehtaille tiedon. Kaiken tämän kautta saavuttavat osuuskunnan hoitajat suuren kokemuksen ja erinomaiset tiedot, jotka sitten tulevat osuuskunnan jäsenten hyväksi, kun he kääntyvät osuuskunnan puoleen ostoksia tehdessään. He saavat näet silloin kunnollista tavaraa eivätkä koskaan tarvitse peljätä tulevansa petetyiksi. Lisäksi he saavat asiantuntijan neuvoja, miten koneita on käytettävä eri tapauksissa ja erilaisilla viljelysmailla.

Osuuskunnalla on oma konepajansa ja siinä m. m. (v. 1892) 14 koneenasettajaa. Nämät matkustavat ostajain luo asettamaan koneita käymään ja panemaan niitä kuntoon. Sillä välin he työskentelevät konepajassa, korjaavat osuusmiesten sinne lähettämiä koneita ja tekevät niihin parannuksia sen mukaan kuin kokemus ja uudet keksinnöt niitä vaativat. Suuri osa heidän työstään menee siihen, että kun suurtilalliset alituisesti hankkivat itselleen uusia koneita, uusimpia malleja ja keksintöjä, heidän vanhat koneensa täällä pannaan työkuntoon ja tarjotaan pienitilallisille huokeasta hinnasta.

Osuuskunnan liikevaihto oli

V.	Koneita	Työaseita y. m. s.	Korjauksia ja koneenosia	Summa Smk.
1889	7,100	400	—	7,500
1890	246,900	20,600	—	267,500
1893	387,500	175,600	77,000	640,100
1896	631,100	293,400	94,300	1,018,800

Kun paikallisyhdistykset osuuskunnan välityksellä saavat tavaransa noin 10 % huokeammalla on tämä siis säästänyt jäsenilleen v. 1896 yli 100,000 markkaa. Tämä on osuuskunnan olemassaolon suoranainen hyöty; sen välillistä hyötyä, maanviljelystapojen parantamista seudullaan, on vaikeampi rahassa

arvioida, mutta itse asiassa tämä on paljoa tärkeämpi. Edellä olevat numerot todistavat kumminkin paremmin kuin mikään muu, että osuuskuntalaitos tällä alalla voi maanviljelijöille tuottaa suurta hyötyä.

Samanlaisen osuuskunnan perusti vuotta myöhemmin *Westfalin* talonpoikaisyhdistysten liitto (vrt. siv. 14). Sekin on toiminut hyvällä menestyksellä, vaikka sen toiminta näyttää olevan paljoa vähäisempi. V. 1894—95 välitti se koneitten ostoa 124,000 Suomen markan arvosta. *Neuwied*'in liittoon kuuluvilla osuuskunnilla on niinikään keskusosuuskunta (Frankfurt a. Mainissa) koneitten ostoa varten, joka v. 1896 on hankkinut koneita ja työkaluja noin 286,000 markan arvosta.

V. 1897 ovat sekä *Brandenburg*'in että *Mähren-Schlesian* osuuslainarahastojen liitot päättäneet perustaa tällaisia koneiden ostoa välittäviä keskusosuuskuntia kumpikin maakuntansa osuuskuntia varten.

Edellisessä on ollut puhetta etupäässä maanviljelyskoneitten yhteisostosta, jolla alalla yhteistoiminta on melkeinpä välttämätön, jos mieli maanviljelijän tulla toimeen. Paljoa helpompi on hänen tietysti toimittaa tavallisten *työkalujensa* ostaminen ilman osuuskunnan välitystä. Mutta tälläkin alalla voipi hänelle osuuskunnasta olla enemmän hyötyä, kuin mitä hän tavallisesti voipi uskoakaan. Työkaluja, kuten auroja, sahoja, hankoja, tadikoita, lapioita, viikatteita, kirveitä, rautanauloja, rautakankeja, maitoastioita y. m. s. tarvitsee nykyajan maanviljelijä ostaa jo verrattain paljon. Ja kaikkialla on kokemus osottanut, ettei liene mitään kaupanhaaraa, jossa kauppias olisi tottunut saamaan niin suurta voittoa kuin rautakaupassa. Senpä vuoksi tulee maanviljelijä maksaneeksi maanviljelystyökaluistaan tavallisesti aivan kohtuuttomia hintoja[1]). Tästä

[1]) Rocquigny'n mukaan kauppiaat muutamissa Ranskan maakunnissa ottivat ennen osuuskuntalaitoksen perustamista 200—300 % voittoa rautatavaroista.

seikasta on Sveitsissä julaistu merkillisiä tietoja, joita eräässä varta vasten toimeenpannussa tiedustelussa on koottu. Tiedustelu tapahtui siten, että erään osuuskunnan hallintoneuvosto osti seudun kauppiailta kaikenlaisia työkaluja ja vaati niistä kuitatut laskut, jotka kiinnitettiin kaluihin. Näin saadut kalut asetettiin sitten julkisesti näytteille ja niitten rinnalle samanlaisia kaluja osuuskunnan kauppapuodista, niitten hinnat samalla lailla julkisesti nähtävinä. Silloin nähtiin esim. että

	Osuuskunnalta ostaessa mk.	Rautakauppiaalta ostaessa mk.	Erotus %
Amerikalainen heinähanko maksoi . .	2: 10	3: 20	+ 52 %
» tadikko » . .	3: 50	5: —	+ 43 %
Kotimainen » » . .	2: 10	3: —	+ 43 %
Lapio maksoi	2: 10	4: 50	+ 114 %
» »	1: 55	2: 40	+ 55 %
» »	1: 30	3: 10	+ 130 %
Viikate (ihan samanlainen samasta tehtaasta) maksoi	2: 80	3: 80	+ 35 %
5 kiloa rautanauloja maksoi	1: 53	2: 10	+ 35 %

Kauppiaitten hinnat olivat siis 35—50, jopa yli 100 % kalliimmat kuin osuuskuntahinnat, ja kuitenkin osuuskunnat ottavat 12 % kustannustensa suorittamiseksi. Näemme siis, mikä erinomainen hyöty Sveitsin talonpojilla on tälläkin alalla hyvin kehitetystä osuuskuntalaitoksestaan.

b) Maanviljelyskoneitten yhteinen käyttäminen.

Suurempien maanviljelyskoneitten ostaminen on mahdollista tietysti ainoastaan suurtilallisille, joilla kullakin on kyllin työtä erityiselle koneelle omalla tilallaan. Jotta pienitilallisetkin voisivat tulla osallisiksi niistä suurista helpoituksista, joita

kaikenlaiset kalliit koneet nykyajan maanviljelykselle tarjoovat, ovat he saaneet aikaan osuuskuntia yhteisen koneen ostoa sen *yhteistä käyttämistä* varten. Tällaisen osuuskunnan perustaminen ja ylläpitäminen näyttää tavallista vaikeammalta. Vaikeudet ovat moninaiset: miten voidaan määrätä koneen käyttämisjärjestys, kun voipi tapahtua että kaikille osuusmiehille olisi edullista saada se samana päivänä; miten on korvausta sattuneista vahingoista suoritettava; kuinka saadaan vuokramaksu ja koneen ostohinnan kuoletus oikeaan suhteeseen — tällaiset y. m. m. kysymykset tuntuvat tekevän tuollaisen osuuskunnan melkein mahdottomaksi.

Ja kumminkin on tällaisiakin osuuskuntia jo monin paikoin hyvällä menestyksellä pantu toimeen. Osuuskunta-aate on epäilemättä sen kautta saavuttanut yhden kauniimpia voittojaan.

Saksassa ovat ammattitavarain osto-osuuskunnat[1]) ja varsinkin Neuwied'in liittoon kuuluvat osuuslainarahastot jo kauvan käyttäneet osan liikevoittoaan yhteisten koneitten ostamiseen, joita ne sitten joko ilmaiseksi lainaavat tahi huokeasta maksusta vuokraavat jäsenilleen. Tämän osuuskuntien koneitten oston yhteistä käyttämistä varten sanotaan olevan »parhaimpia siteitä, todellista kittiä jäsenten koossa pitämiseksi.« Tämä yksinkertainen menettelytapa, joka ei edellytä mitään initsiatiiviä eikä minkäänlaisia suoranaisia uhrauksia jäsenten puolelta, onkin päässyt helposti leviämään.

Mutta näkeepä jo Saksassa erityisiäkin osuuskuntia, joitten tarkoituksena on yksinomaan koneen hankkiminen yhteistä tarvetta varten. V. 1895 niitä laskettiin olevan 240, vaikka ne eivät näy olevan rekisteröityinä, eikä siis niitä ole otettu siihen yleiseen osuuskuntatilastoon, joka Saksassa vuotuisesti julaistaan. Varsinkin höyrypuimakone- ja höyryauraosuuskuntia tapaa Badissa, Saksin maakunnassa, Hessissä ja Hanno-

[1]) Vrt. esimerkkejä siv. 187—8.

verissa. Jäseniä niissä on 16—25. Että tällainen osuuskunta näillä seuduin hyvin kannattaa, näkee siitä, että yksityinen urakoitsija, joka ostaa tuollaisen koneen maanviljelijöille vuokrattavaksi, ansaitsee sillä 28—32 % vuodessa. Hän laskee tavallisesti korkoihin, korjauksiin ja pääoman kuoletukseen 20 %, ja saapi siis puhdasta voittoa 8—12 %.

Erittäin elävän kuvauksen antoi tällaisten osuuskuntain vaikutuksesta jo 1870-luvulla eräs kirjailija seuraavin sanoin: »Badin varakkaimmissa seuduissa on noin 10 tynnyrinalan suuruinen maatila jaettuna usein 50—100 palstaan. Täällä ei ole ollut mahdollista saada aikaan maaomaisuuden yhdistämistä (jota siihen aikaan vielä luultiin suotavaksi), mutta ainakin on ollut hyvin mahdollista päästä siihen, että, vaikka maaomaisuus on ollut noin palstoitettuna, maatalous on saatu erinomaisen kannattavaksi. Te tulette — — piiriin, astutte erään pieniviljelijän pihalle, te näette siellä puimakoneen käymässä, te kysytte: kuka tämän omistaa? Osuuskunta on sen hankkinut. Te näette leikkuukoneen $^1/_4$ tynnyrinalan maalla toimessa: kuka ostaa sellaisen $^1/_4$ tynnyrinalaa varten? Osuuskunta ostaa sen jäsentensä yhteisesti käytettäväksi. — — Nämät ovat todenperäisiä esimerkkejä meidän osuuskuntalaitoksestamme, ja jo tänään (v. 1870) on se toinen suurvalta Saksassa.«

Ranskassa ovat maanviljelysammattiyhdistykset tälläkin alalla ensimäiset, jotka ovat saaneet aikaan uusien koneitten yhteisen käyttämisen. Se on tapahtunut samalla tavalla kuin Saksassakin. Esimerkkinä maanviljelysyhdistysten toiminnasta tällä alalla on mainittava *Pyrénées'in* (Tarbes'essa) maanviljelysammattiyhdistys (vrt. siv. 96), joka on perustanut piiriinsä 12 paikallista koneosuuskuntaa, joista osuusmiehet, jotka ovat enimmäkseen pieniviljelijöitä, saavat vuokrata puimakoneita, viljanpuhdistuskoneita y. m. s. Rahoja koneitten ostamiseen on saatu lainaksi ammattiyhdistyksen toiminta-alalla työskenteleviltä osuuslainarahastoilta.

Saint-Florentin'in maanviljelysammatti-yhdistys (Yonne'ssa), jonka toiminta-alaan kuuluu 12 kuntaa, joissa pieniviljelys on vallitsevana, on perustanut ja kannattanut pieniä — 5, 10, 12 jäsentä käsittäviä — paikallisia koneosuuskuntia. Kutakin suurempaa konetta varten on samalla paikkakunnalla perustettu erityinen osuuskunta, ja maanviljelijä kuuluu niin moneen osuuskuntaan, kuin on koneita, joita hän tarvitsee. Koneitten hinnasta suorittaa osuuskunta itse $^2/_3$ osaa, $^1/_3$ osan ammattiyhdistys lahjoittaa. Vuokraa ei makseta käyttämisestä, ainoastaan kunnossapitämiskustannukset suorittavat jäsenet talojensa suuruuden mukaan.

Myöskin löytyy tavallisia osto-osuuskuntia, jotka maanviljelysammattiyhdistysten tapaan ovat hankkineet jäsenilleen koneita vuokrattaviksi. *Charente-Inférieure*'n osuuskunnalla esim. (kts. lukua Elintarpeitten osto.) oli v. 1893 20,000 markan arvoinen varasto maanviljelyskoneita, yksinomaan aiotut jäsenten vuokrattaviksi. M. m. oli 7 niittokonetta, joista otetaan vuokraa 15 markkaa hehtaarilta, siihen luettuna kaikki kustannukset. Tavallisissa oloissa maksetaan urakoitsijalle samasta työstä enemmän kuin kaksi kertaa niin paljon.

Varsinkin näkyy erityisiä osuuskuntia perustetun puimakoneitten hankkimista ja yhteistä käyttämistä varten. Seuraavassa mainittakoon muutamia esimerkkejä siitä, millä tavoin nämät puimakoneosuuskunnat ovat syntyneet ja menestyneet.

Béligneux'in osuuskunnan (Ain'essä) 70 jäsentä on yhteisesti ostanut höyrypuimakoneen, samalla sitoutuen puimaan sillä koko satonsa kolmen vuoden aikana ja maksamaan koneen käyttämisestä vuokraa 5 markkaa tunnilta. Koneen hinta on muutamien vuosien kuluessa keräytyneillä vuokramaksuilla voitu suorittaa.

Valencay'n puimakoneosuuskunta (Indre'ssä) osti v. 1891 5,000 markkaa maksavan puimakoneen ja pitää 6 miestä konetta hoitamassa. Puimahinta on (paitsi konemiesten ruokaa) 6,50 markkaa 10 hehtoolilta vehnää ja ruista, 4 markkaa kau-

rasta ja ohrasta — kolmas osa siitä hinnasta, jonka urakoitsijat ottivat ennen osuuskunnan perustamista. Kolmen vuoden kuluessa oli velkaa vähennetty enemmällä kuin 3,600 markalla, vaikka menot eivät ole olleet vähäpätöisiä — hiiliin, öljyyn, vakuutusmaksuihin, korkoihin ja konemiesten palkkoihin.

Breil'in puimakoneosuuskunta (Maine-et-Loire'ssa) on hankkinut 7,600 markkaa maksavan koneen käteisellä rahalla. Rahat saatiin kokoon 76 100 markan suuruisella osakkeella, joista maksetaan korkoa 5 % ja jotka lunastetaan vähitellen voittovaroilla. 3 vuotta perustamisen jälkeen oli jo 22 osaketta siten voitu kuolettaa ja kumminkin on puintihinta ainoastaan 30 penniä hehtoolilta, paljoa halvempi hinta kuin urakoitsijoitten vaatima.

Erittäin puhtaana on osuuskunta-aate sovellutettu eräässä pienessä, 10 henkilön perustamassa puimakoneosuuskunnassa (*Damville et Saint-André,* Eure'ssä). Koneen hinnasta, joka oli 7050 mk. ja joka maksettiin käteisellä rahalla, suoritti jokainen jäsen omistamansa viljellyn maan pinta-alan mukaan määrätyn osan. Joka käyttää konetta, kustantaa hiilet, öljyn, työväen y. m. s. Kustannukset korjauksista, vakuutuksesta ja kunnossapitämisestä jaetaan myöskin joka talon maan pinta-alan mukaan. Kullakin jäsenellä on oikeus keskeyttämättä käyttää konetta päivä jokaista omistamansa viljellyn maan 20 ha:a kohti. Puintiurakoitsijat ottavat tällä seudulla tavallisesti 25 markkaa 1000 lyhteestä; siitä osuuskuntalaiset laskevat voittavansa vähintäin 11 markkaa.

Mutta osuuskunta-aate ei ole sovellutettu ainoastaan puimakoneitten käyttämiseen.

Samanlaisia osuuskuntia on myöskin perustettu riviinkylvö-, niitto-, leikkuu-, silppu- ja juurikkainleikkauskoneitten, höyryaurojen, hevosharavien, heinänpusertimien, siirrettävien myllyjen j. n. e. hankkimiseksi.

Kuten näistä esimerkeistäkin ainakin osittain on käynyt selville, saadaan koneosuuskunta tavallisesti siten perustetuksi,

että osuuskunta ostaa jäsentensä yhteisellä takuulla velaksi koneen, vuokratakseen sitä jäsenilleen. Vuokrasta kerääntyneellä vuosivoitolla suoritetaan velka muutamien vuosien kuluessa. Toinen keino on se, että koneen tarvitsijat perustavat jonkunlaisen osakeyhtiön, jossa pääomalle annetaan korkeintaan 5 % ja jossa vähitellen vuosivoitoilla arvan mukaan lunastetaan kaikki osakkeet. Korkein määrä, minkä kukin osuusmies saa omistaa osakkeita, on tavallisesti rajoitettu, ja joka tapauksessa ei kenelläkään ole enempää kuin yksi ääni osuuskunnan asioissa. Sitä mukaa kuin osakkeet lunastetaan, annetaan osuusmiehille osuuskirja, joka oikeuttaa heidät ottamaan osaa osuuskunnan hallintoon.

Molempaa tietä tullaan verrattain pian siihen, että osuuskunta omistaa koneen, joka ei maksa sille mitään ja jonka vuokramaksu silloin voidaan laskea aivan mitättömän alhaiseksi.

Näin hankitun yhteisen koneen käyttäminen on pääkohdissaan järjestetty seuraavalla tavalla:

Kun osuuskunnan jäsen tahtoo vuokrata konetta, tulee hänen edeltäkäsin tehdä kirjallinen hakemus, jossa hän ilmoittaa, milloin ja kuinka kauvan hän tahtoo konetta käyttää. Jos useampi tahtoo käyttää konetta samaan aikaan, määrätään käyttöaika joko arvalla tahi sen mukaan missä järjestyksessä hakemukset ovat johtokunnalle jätetyt. Hakemusta ei saa kuitenkaan koskaan tehdä aikaisemmin kuin korkeintaan kahdeksan päivää ennen kuin konetta tarvitaan. Käyttämisen jälkeen tulee käyttäjän heti viedä kone säilytyspaikalle tahi sille jäsenelle, joka on tilannut sen hänen jälkeensä. Hakemuksellaan sitoutuu osuuskunnan jäsen ehdottomasti ottamaan vastaan koneen määrättynä päivänä tahi maksamaan vuokraa siltä ajalta, joksi hän sen on pyytänyt.

Vastaanottaessaan koneen tulee osuusmiehen antaa kuitti siitä, että kone on täydessä kunnossa sekä sittemmin jättää kone samassa kunnossa takaisin. Jos joku vahinko koneelle sattuu, niin hän ei missään tapauksessa itse saa ryhtyä sitä

korjaamaan, vaan tulee osuuskunnan saada korjauttaa se hänen kustannuksellaan.

Samalla kuin osuusmies ottaa vastaan koneen, sitoutuu hän seuraamaan kaikkia osuuskunnan määräämiä ehtoja ja sääntöjä sekä suorittamaan *edeltäkäsin* määrätyt vuokramaksut.

Jos syntyy erimielisyyttä vuokraajan ja osuuskunnan hallinnon välillä, niin vuokraaja ei ole oikeutettu vetämään asiaa tuomioistuimen ratkaistavaksi, vaan tulee hänen alistua osuuskunnan asettaman sovinto-oikeuden päätöksen alle.

Koneita joko pidetään yhdessä kohti — varsinkin höyryllä käyvät viljanpuhdistus- ja puimakoneet — tahi kuljetetaan vuorotellen jäseneltä jäsenelle — viljanlajittelijat, leikkuu- ja niittokoneet y. m. s. Ylimalkaan on edullista pitää kaikkia niitä koneita, joita suinkin mahdollisesti voidaan, paikallaan. Siinä tapauksessa osuuskunta tavallisesti ottaa palvelukseensa erityisen opinsaaneen miehen konetta hoitamaan ja työtä johtamaan. Ja sen kautta parhaiden voidaan välttää koneen särkyminen ja muut vahingot, jotka syntyvät käyttäjien tottumattomuudesta.

Olemme lopuksi koonneet muutamia tietoja niistä vuokrahinnoista, joita muutamat osuuskunnat Ranskassa ovat määränneet. Viljanpuhdistuskoneitten käyttämisestä otetaan, jos kone tuodaan kotiin, 2—2,50 — 5 markkaa päivältä. Jos taas konetta käytetään säilytyspaikallaan, otetaan missä 50 penniä 100 kilolta missä taas 25—50 penniä hehtoolilta, jolloin työn toimittaa vuokraajan oma väki. Monin paikoin otetaan ainoastaan 15—25 penniä hehtoolilta, ja kumminkin saadaan tarpeeksi varoja koneen hinnan suorittamiseksi.

Niittokoneita vuokrataan muutamin paikoin 10 markasta päivältä, hevosharavia ja heinänkääntäjiä 5 markasta, silppukoneita 1—1,25 markasta päivältä, apulannanhajoitus- ja riviinkylvökoneita 5 markasta hehtaarilta tahi 2—2,50 markasta päivältä, äkeitä 0,25—1 markasta päivältä, j. n. e.

Eräs osuuskunta vuokraa niittokoneen 24 markasta viikolta, hevosharavia 12 markasta ja auroja 4 markasta viikolta. Eräs toinen yhdistys toimittaa jäsentensä apilan y. m. siementen puhdistamisen 5 pennistä kilolta.

Lienee tämän ohella syytä vieläkin muistuttaa, että monet ammattiyhdistykset lainaavat yhteisesti hankittuja koneita ilmaiseksi jäsenilleen. Eräs suurempia yhdistyksiä on asettanut piiriinsä aina 5 kilometrin matkan päähän viljanpuhdistuskoneita, joita jäsenet saavat käyttää ilmaiseksi.

Huomauttamista vielä ansaitsee se erinomaisen oivallinen tapa, että sama osuuskunta hankkii yhteisen puimakoneen, viljanpuhdistuskoneen ja myllyn, jotka kaikkia käyttää sama höyrykone (kts. osastoa Osuusmyllyt).

IV. Siitoseläinten osto ja käyttäminen.

Kaikissa sivistysmaissa on viime vuosikymmeninä ruvettu pitämään kotieläimistöä niin tärkeänä kansallisomaisuutena, että on katsottu välttämättömäksi, että valtio ryhtyy verrattain runsailla raha-avuilla sitä kehittämään. Siitä on vain eri aikoina ja eri maissa ollut eri mieliä, mitä tietä valtion tulee antaa apuaan tällä alalla, tuleeko sen avustaa etupäässä suurtilallisia heidän pyrinnöissään kotieläinrotujensa parantamiseksi siinä toivossa, että suurtiloiita parempi rotu leviää yli maan, vai onko asialle edullisempaa koettaa saada pienitilalliset yhtymään osuuskunniksi eli yhdistyksiksi eläinrodun parantamiseksi ja näitä yhdistyksiä kannattaa verrattain runsailla valtioavuilla.

Tähän kysymykseen antaa useissa maissa saavutettu kokemus mielestämme ratkaisevan vastauksen, kuten alempana oleva esitys yhteistoiminnasta eläinrotujen parantamiseksi eri maissa on osottava.

Ensimäinen aste yhteistoimintaa tällä alalla on se, että maanviljelysammattiyhdistys, maanviljelysseura tahi erityinen

tätä tarkoitusta varten perustettu yhdistys valtioavulla yhteisesti ostaa hyviä siitoseläimiä, tavallisesti sarvikarjaa, jotka myydään huutokaupalla huokeasta tahi jaetaan jäsenten kesken. Näillä yrityksillä on usein ainoana toimena urossiitoseläimen yhteinen *ostaminen*, ne eivät tavallisesti tarkoita minkään erityisen rodun kehittämistä, eivätkä ne ole eläimiä hankittuaan huolineet siitä, kuinka niitä on pidetty ja mitä ne ovat vaikuttaneet.

Paljoa vaikuttavammaksi käy yhteistoiminta tällä alalla, kun karjanomistajat yhdistyvät erityiseksi yhdistykseksi tai osuuskunnaksi, jonka tarkoituksena ei ole ainoastaan urossiitoseläinten yhteinen *ostaminen*, vaan myöskin sellaisten yhteinen *käyttäminen* sekä sen lisäksi hyvien naaraseläinten *valitseminen* ja näistä siitoseläimistä ynnä niiden jälkeläisistä *kantakirjan pitäminen*. Tällaisella osuuskunnalla on silloin tarkoituksena jonkun erityisen eläinrodun kehittäminen.

Vanhimpia ja suuremmoisimpia tällaisista yhteistoimintayrityksistä on epäilemättä englantilainen kantakirjalaitos puhtaan hevosrodun kehittämiseksi, perustettu v. 1808, sekä kantakirja englantilaisen lyhytsarvisen nautakarjan kehittämiseksi, perustettu v. 1822. Kuten tunnettu on Englanti ensimäinen maa, mistä on saatu eteviä eläinrotuja; siitä on tämän maan kiittäminen tuota varhain aljettua ja tarmolla johdettua yhteistoimintaa.

Mikä siis tekee mahdolliseksi sen, että pienitilallisistakin kokoonpantu yhdistys tai osuuskunta tällä alalla voipi saada pysyvämpiä tuloksia aikaan, kuin yksityinen suurtilallinen, jolla voipi olla enemmän sekä varoja että erityistietoja käytettävänään?

Ensiksikin on muistettava, että osuuskunta tälläkin alalla korvaa ne puutteet, jotka pienitilallisen edistyspyrinnöitä tavallisesti ehkäisevät: se hankkii sekä pääomaa että tietoja.

Mikä tässä kohden kumminkin vaikuttaa enimmän, on se seikka, että yksityisen hallussa olevaa siitossonnia vuokrataan

millaiselle karjalle tahansa, jota vastoin osuuskunta tarkastaa myöskin, että *lehmät* ovat siittämiseen erityisesti soveliaat ja omistavat sellaisia hyviä ominaisuuksia, joita tahdotaan kehittää. Vielä vähemmin yksityinen pitää huolta niistä *jälkeläisistä,* jotka syntyvät vieraille vuokratun sonnin jälkeen; sitä vastoin osuuskunta tarkastaa ne ja valitsee niistä ne, joilla on sellaiset ominaisuudet, että niiden kehittämistä katsotaan asialle edulliseksi; ne merkitään osuuskunnan *kantakirjaan* ja saavat sen kautta heti korkeamman kauppaarvon. Toiseksi osuuskunta vaikuttaa tehokkaasti sen kautta, että se pitää myöskin silmällä siitoseläinten *hoitoa,* koettaa levittää jäsenilleen tietoja järkiperäisestä ruokinnasta sekä hoidosta yleensä. Ja kun tulee kysymykseen jonkun etevän rodun kasvattaminen kauppaa ja ulosvientiä varten, niin on kokemus osottanut, että yksityisellä tavallisesti ei ole niin suurta karjaa eikä usein myöskään sitä mielenmalttia, että hän säilyttäisi rodun kantaeläimistön koskemattomana, vaan voipi helposti tapahtua, että hän myy parhaat eläimensä sukupuuttoon. Tällä tavoin on monen herraskartanon etevä rotu aikojen kuluessa hävinnyt. Yksityisen suurtilallisen karja voipi siis tavallisesti vaikuttaa ainoastaan tilapäisesti pienitilallisten suuren enemmistön karjaan, minkä vuoksi tuo vaikutus tavallisimmasti on vain ohimenevää laatua, jonka jäljet pian häviävät; osuuskuntalaitos tälle alalle sovellettuna rakentaa sitä vastoin laveealle perustalle, se toimii järkiperäisen järjestelmän mukaisesti. ja sen vuoksi sen vaikutus ulottuu laajalle ja on pysyväinen.

Esimerkkinä siitä, miten osuuskunta vaikuttaa tällä alalla paremmin kuin yksityiset laitokset mainitaan Saksassa Länsi-Preussin ja Mecklenburgin hevossiitoksen kehitystä. Edellisessä maakunnassa on osuuskuntien kautta saatu aikaan siitoskarja, joka on levinnyt kauvas oman seudun ja oman maan rajojen ulkopuolelle; Mecklenburgissa sitä vastoin, missä olot muuten olisivat yhtä suotuisat, hevossiitos vieläkin on kapaloissaan syystä että vuosikymmenien kuluessa parhaat siitoseläimet

myytiin pois maasta, ennenkuin ne olivat ehtineet kasvattaa varmaa, pysyvää rotua.

Aivan samanlaisia kokemuksia on saatu nautakarjansiitososuuskunnista Oldenburgissa ja sikojensiitososuuskunnista Keski-Saksassa y. m.

Senpä vuoksi sanotaankin Saksassa tätä nykyä, että siellä »tuskin löytyy etevää karjarotua, jota ei olisi sellaiseksi kehitetty yhteistoiminnan kautta«. »Yhä enemmän voittaa se vakaumus alaa, että siitososuuskunnat ovat pidettävät Saksan karjanhoidon parantamisen tärkeimpänä apukeinona,« varsinkin siitä syystä, että tässä tapauksessa itse asiassa siitoskarjan kasvattaminen pääasiallisesti on talonpoikaisten maanomistajain hallussa. Tästä syystä onkin valtio useimmissa Saksan valtioissa viime aikoina ruvennut auttamaan yksinomaan tällaisia talonpoikain perustamia siitososuuskuntia runsailla raha-avuilla, eikä kuten varemmin enää avusta yksityisiä suurten herraskartanoitten omistajia. Esim. *Preussissä* oli v. 1891 kaikkiaan 1863 siitososuuskuntaa ja sonni-asemaa, ja näiden avustamiseksi on viime vuosikymmenillä käytetty kaikkiaan toista miljoonaa markkaa valtiovaroja. Samaten on muutamissa muissakin Saksan valtioissa viime aikoina ruvettu etupäässä tahi yksinomaankin osuuskuntalaitoksen kautta edistämään kotieläinrotujen parantamista.

Baijerissa on nautakarjan siitosta varten kaksi suurempaa liittoa toimimassa, kukin eri maan osaa ja eri kotimaista rotua varten. Toinen liitto, joka perustettiin v. 1892, käsittää 52 paikallisyhdistystä tai osuuskuntaa ja sen kantakirjaan on otettu kaikkiaan 4,000 eläintä; toiseen, joka perustettiin seuraavana vuonna, kuuluu 13 paikallisyhdistystä, joiden jäsenillä on yhteensä noin 1,000 eläintä. Kukin liitto palkkaa oman siitoseläinten tarkastajan, joka yhdessä muutamien valittujen asiantuntijain kanssa kullakin paikkakunnalla tarkastaa ja valitsee kantakirjaan otettavat eläimet sekä pitää kantakirjaa. Muutamissa paikkakunnissa osuuskunta on yhteisesti ostanut

siitossonnin, joka sijoitetaan jonkun eteväksi tunnetun karjanhoitajan navettaan ja jonka hoitamisesta tälle silloin maksetaan 300—375 Suomen markkaa vuodessa. Toisin paikoin taas osuuskunta on tehnyt sopimuksen jonkun yksityisen sonninomistajan kanssa sonnin käyttämisestä osuuskuntalaisten karjaa varten; siinä tapauksessa maksetaan sonnin omistajalle vuodessa 125—300 markkaa. Nämät sonnien hoitokustannukset sekä siitoseläinten tarkastajan palkan y. m. s. suorittaa suureksi osaksi valtio joko suorastaan tahi suurten maanviljelysseurojen välityksellä. Sen vuoksi onkin voitu asettaa osuuskuntalaisten maksut sonnin käyttämisestä tavattoman pieniksi, ainoastaan 25 penniksi poljentakerralta ja jäsenmaksu 60 penniksi joka kantakirjaan otetusta lehmästä.

Erittäin voimakkaaksi on yhteistoiminta tällä alalla kehittynyt *Badissa*. Siellä oli v. 1895 kaikkiaan 440 paikallisyhdistystä, jotka olivat yhdistyneet 22:ksi suurempia hallintopiiriä käsittäväksi liitoksi. Näihin yhdistyksiin kuului v. 1895 noin 6,000 jäsentä ja niiden kantakirjoihin oli merkitty 12,650 eläintä, siis ainoastaan 2 eläintä keskimäärin kutakin karjanomistajaa kohti. Näkee siis, että etupäässä pienten karjain omistajat ovat osallisina tässä yhteistoiminnassa. Kukin liitto valitsee tutkijakunnan, johon kuuluu eläinlääkäri ja kaksi liittoon kuuluvaa karjanomistajaa. Tämä tutkijakunta matkustaa kerran tahi kahdesti vuodessa piiriinsä kuuluvien jäsenten karjaa tutkimassa ja määräämässä, mitkä eläimet ovat kantakirjaan otettaviksi kelvolliset. Erittäin tehokkaana kehoittimena karjanhoidon parantamiseksi pidetään kussakin liitossa toimeenpannut palkitsemiset. Vuosittain annetaan paljon ja suuria palkintoja ja samassa julkisesti arvostellaan yksityiskohtia myöten kaikki palkittaviksi esitetyt eläimet. Kaikilla näillä Badin yhdistyksillä on tarkoituksena parantaa kotimaista nautakarjarotua risteyttämällä sitä ja eteväksi tunnettua sveitsiläistä Simmenthalin rotua.

Tämä Sveitsin *Simmenthalin* rotu on nimittäin jo kau-

van ollut haluttua kauppatavaraa etenkin Ranskassa, Saksassa ja Unkarissa. Sitä kiitetään varsinkin sen erinomaisen kestävästä terveydestä sekä runsaasta ja rasvaisesta maidosta. Vasta 10 vuotta sitten perusti eräs valtiopäivämies J. VON WATTENWYL Bernin kantoonissa ensimäisen pienen paikallisen siitoseläinosuuskunnan, ja innokkaalla agitatsioonilla[1]) on hän ripeästi saanut sekä lähiseudussaan että muuallakin Sveitsissä samanlaisia perustetuksi, niin että niitä jo v. 1897 oli 400. Tämän osuuskuntalaitoksen tarkoituksena on osuuskunnallisen yhteistoiminnan kautta käyttää rahavaroja, uutteraa työtä ja tieteen tuloksia etupäässä mainitun Simmenthalin rodun arvon kohottamiseksi, sekä eläimiä ulkomaille myytäviksi kasvattamalla hankkia Sveitsin pienitilallisille uusi tulolähde, joka korvaisi sen vahingon, minkä muitten maitten kilpailu viime aikoina on juusto- ja voimarkkinoilla sveitsiläisille tuottanut. Oli näet havaittu, että vaikka juustonvalmistus tuottaisi 11:kin penniä litralta, se ei voi kannattaa, jota vastoin etevien siitoseläinten kasvattaminen voi tuottaa noin 30—40 penniä litralta.

Tätä yhteistoimintaliikettä on yleisillä varoilla avustettu tavattoman auliisti; tätä nykyä ei missään muussa maassa käytetä ainakaan suhteellisesti niin paljon yleisiä varoja eläinsiitoksen edistämiseksi kuin Sveitsissä. Siellä annetaan näet eläinten palkitsemiseen ja kantakirjalla työskenteleville eläinsiitososuuskunnille vuosittain valtiovaroista 400,000 markkaa, jaettuna eri kantoonien kesken sen mukaan kuinka paljon niissä on karjaa. Mutta tätä valtioapua myönnettäessä vaaditaan, että kantoonikin puolestaan antaa yhtä suuren summan. Siten käytetään Sveitsissä vuosittain 800,000 markkaa yleisiä varoja sanottuun tarkoitukseen. Sopii huomauttaa, että esim. Bernin kantooni maksoi omista varoistaan v. 1893 60,000 markkaa karjansiitoksen parantamiseksi.

[1]) M. m. julkaisemalla erityisen tätä alaa käsittelevän käsikir an, jota v. 1888—93 on ilmestynyt 5 painosta

Ja nämät rahat ovat tulleet viime aikoina etupäässä pienitilallisten hyväksi: Sveitsin eläinsiitososuuskuntiin kuuluu suurimmaksi osaksi pienitilallisia talonpoikia, jotka useinkaan eivät omista useampaa kuin 2—3 lehmää. Osuuskunnatkin ovat hyvin pieniä, tavallisesti niihin kuuluu ainoastaan 15—20 jäsentä. Siitossonnin ostamiseen tarvittavat varat saadaan yhteisen lainan sekä osuusmaksujen kautta, jotka tavallisesti ovat 50, usein ainoastaan 20—30 markan suuruisia. Kunkin jäsenen tulee tavallisesti ottaa osakkeita sen mukaan kuinka monta kantakirjaan otettavaksi hyväksyttyä lehmää hänellä on. Kullakin jäsenellä tulee siis olla ainakin yksi sellainen lehmä. Osuuskunnan menoihin tarvittavia varoja saadaan lisäksi siitossonnille yleisistä varoista myönnetyistä palkinnoista, sisäänkirjoitusmaksuista, eläinten kantakirjaan merkitsemismaksuista (1 markka lehmältä, 50 penniä vasikalta) ja astutusmaksuista, sekä ylempänä mainituista valtioavuista.

Osuusmaksuista annetaan jäsenelle osuuskirja, jota kuitenkaan ei voi luovuttaa toiselle. Osuuskunnan veloista ei osuusmies ole missään edesvastuussa.

Paitsi johtokuntaa, joka hoitaa osuuskunnan talousasioita, on eläinsiitososuuskunnilla erityinen tarkastajakunta, johon valitaan kolme etevintä jäsentä. Tästä tarkastajakunnasta riippuu koko yrityksen menestys. Sen tulee ostaa siitossonni, valita kantakirjaan otettaviksi kelpaavat lehmät ja vasikat ja ennen kaikkea käydä säännöllisesti tarkastamassa kantakirjaan otettujen eläinten hoitoa, tehdä muistutuksia ja antaa neuvoja. Jos huomataan ettei jäsen seuraa osuuskunnan sääntöjä eikä hoida hyvin karjaansa, voidaan hänet eroittaa osuuskunnasta, hänen karjansa poistetaan kantakirjasta, eikä hän silloin ole oikeutettu saamaan osaa osuuskunnan omaisuudesta. Osuuskunnan ulkopuolella olevalle karjanomistajalle ei anneta missään tapauksessa osuuskunnan sonnia käytettäväksi.

Tämän erittäin ankaran, niin sanoaksemme ylimyksellisen valikoimisen sekä järjellisen hoidon kautta on sveitsiläinen

nautakarjan rotu jo alkanut kehittyä erittäin täydelliseksi. Ja kun eläinsiitososuuskunnat jo ovat päässeet ensi tarkoituksensa perille, kun he ovat saaneet oman karjansa kehittymään mahdollisimman hyväksi ja sen pysyväisyyden turvatuksi, ovat he ruvenneet suuremmassa määrässä harjoittamaan karjan myyntiä (kts. lukua Myynti).

Useimmat osuuskunnat ovat liittyneet suureen liittoon, jonka tarkoituksena on yhdistää yhteiset edut, edustaa osuuskuntia valtiomahtien ja ulkomaisten ostajien edessä, valvoa paikallisosuuskuntain toimintaa j. n. e. Tämän liiton tehtäväksi on Wattenwyl ajatellut tulevaisuudessa myöskin laajempia alueita ja vihdoin koko maan käsittävän kantakirjan toimittamisen, sittenkuin pieniä paikallisia kantakirjoja on jonkun aikaa pidetty.

Paikallisosuuskunnat ovat sitä paitsi keskenään liittoutuneet monessa eri tarkoituksessa. Useat niistä yhteisesti hankkivat itselleen ostamalla tahi vuokraamalla *laidunmaan* Alpeilla ja pitävät silloin yhteisen paimenenkin. Tällaisia alppilaidunosuuskuntia oli Sveitsissä v. 1897 21.

Se kansa, joka kilpailee Sveitsin kanssa kotieläinrotujen parantamistoimessa tätä nykyä, on Tanskan kansa. Ja helposti ymmärrettävää on, että tanskalainen maanviljelijä panee paljon huolta tähän taloushaaraan: siihen on meijeriliike luonnollisesti saanut hänet. Tanskassa onkin kotieläimistö suhteellisesti hyvin suuri. Siellä on laskettu olevan kotieläimiä väkilukuun verrattuna kaksi kertaa niin paljon kuin Saksassa ja Ranskassa, kolme kertaa niin paljon kuin Venäjällä ja Belgiassa ja neljä kertaa niin paljon kuin Englannissa.

Kuten edellisessä (siv. 20) jo on mainittu, koetetaan Tanskassa edistää karjan parantamista kotieläinnäyttelyillä ja palkintokilpailuilla, joita varten valtion ja maanviljelysyhdistysten varoja on ollut käytettävänä satoja tuhansia markkoja vuosittain. Mutta tämä palkitsemisjärjestelmä ei asianomaisten mielestä ole yksin voinut viedä toivotuille perille, siitä ei ole

lähtenyt pysyväisiä tuloksia. Sen vuoksi on täälläkin ryhdytty järjestettyyn yhteistoimintaan kotieläinrotujen parantamiseksi. Noin kymmenen vuotta sitten alkoivat nim. Tanskan maanviljelijät yhdistyä kyläkunnittain käyttämään yhteistä, yleisesti hyväksyttyä siitosoritta tahi -sonnia. Näin alulle pantu liike on jo saanut aikaan, että Tanskassa v. 1897 oli toimessa 146 hevossiitosyhdistystä, joihin kuului noin 11,000 maanviljelijää ja 492 nautakarjan siitosyhdistystä, näissä yli 12,000 jäsentä, ja viime aikoina on ryhdytty sikojen siitosyhdistystenkin perustamiseen.

Tanskan nautakarjan siitosyhdistykset ovat pääasiallisesti järjestetyt samalla tavalla kuin sveitsiläisetkin, joista ylempänä on tehty selkoa[1]). Paikallisyhdistykset Tanskassa ovat keskenään liittyneet useampiin liittoihin, joiden tehtävänä on etevien siitossonnien oston välittäminen paikallisyhdistyksille, siitoslehmien valitseminen kantakirjaan otettaviksi, valtioavun ja tarpeellisten lainojen hankkiminen, luentojen pitäminen, kirjallisuuden levittäminen j. n. e. Näitä liittojen toimia edistävät suuressa määrässä opinsaaneet karjanhoidon neuvojat, joita tavallisesti on asetettu liittojen palvelukseen.

Vielä on yksi omituinen yhteistoimintamuoto tällä alalla vaikuttamassa Tanskassa. Tarkoitamme viime vuosina perustettuja *kontrolliyhdistyksiä* karjanhoidon parantamiseksi.

Noin 12—18 likekkäin asuvaa talonpoikaa yhdistyvät hankkiaksensa erityisen tarkastajan lehmikarjaansa varten. Tarkastajaksi otetaan tavallisesti nuori maanviljelyskoulun läpikäynyt talollisen poika. Tällä tarkastajalla on tehtävänä säännöllisesti tutkia kunkin lehmän maitomäärä, maidon rasvaisuus ja lehmän ruokinta, saadaksensa siten keräämiensä tilastollisten tietojen kautta selville, mitä lehmiä kannattaa pitää,

[1]) Sille, joka suomenkielellä tahtoo tutustua Tanskan siitosyhdistysten järjestykseen, huomautettakoon että H. Savela on v. 1896 julaissut kirjasen nimellä „Eläinsiitos- ja sonniyhdistyksistä sekä kantakirjanpidosta".

mitä ei. Tämän kautta voidaan sitten huonot lehmät poistaa karjasta, se antaa aihetta ruokinnan parantamiseen j. n. e. V. 1897 oli jo toimessa 20 tällaista kontrolliyhdistystä, joiden jäsenillä oli yhteensä noin 300—500 lehmää. Menot lasketaan noin 600—700 kruunuksi, josta summasta valtio suorittaa $^1/_2$ —$^1/_3$:n osan. Karjanomistajalle koko yritys ei tule maksamaan kuin noin kruunu lehmää kohti.

Luonnollisesti tällainen monipuolinen yhteistoiminta on voimakkaasti vaikuttanut kotieläinrotujen parantamiseksi ja karjanhoidon kohottamiseksi Tanskassa. Tämän yhteistoiminnan ansioksi on etupäässä luettava, että tanskalainen kotieläimistö, joka vielä joku vuosikymmen takaperin oli tavallisia halveksittuja maatiaisrotuja, on voinut lyhyessä ajassa päästä nykyiselle korkealle kannalle.

Jos näet ottaa selkoa Tanskan nautakarjan palkintokilpailuista, niin huomaa, että tavallisimmin juuri noitten yhdistysten eläimet ottavat niissä ensi palkinnot; yksityisten eläimet jäävät sitä vastoin jälelle. Kuinka suuressa määrässä nämät talonpoikain yhdistykset ottavat osaa näyttelyihin[1]), näkée seuraavasta t:ri G. GROTENFELT'in matkakertomuksen otteesta:

»Melkein puolet Randers'issa (17:s tanskalainen maamieskokous 26 p. kesäk. 1894) näytetyistä nautaeläimistä — enemmän kuin puolet kaikista sonneista — olivat mainitut siitosyhdistykset panneet näytteille, ja suuri osa siellä olevista oriista oli hevossiitosyhdistyksien omat. Yleensä oli 62 hevos-

[1]) Tämän yhteydessä lienee vielä syytä mainita, että Tanskassa jo v. 1878 muutamassa näyttelyssä eräs pienitilallinen sai ensi palkinnon sonnistaan ja 5:stä lehmästä, vaikka näillä oli kilpailijoina eläimiä siihen aikaan kuuluisimmasta karjasta, jossa oli satoja eläimiä valittavana ja jonka omisti varakas suurtilallinen. Tämä olkoon huomautettuna niitä varten, jotka pitävät mahdottomana saada tällä alalla parannuksia aikaan muuta tietä kuin suurtilallisten avulla, joille juuri tämän käsityksen nojalla suodaan edullisia valtiolainoja, valtioapuja ja muita etuja.

siitosyhdistystä, 89 nautakarjansiitosyhdistystä ja 15 sonniyhdistystä tuonut eläimiänsä tähän näyttelyyn«. Ja näyttelystä yleensä lausuu sama kirjoittaja, että siellä »oli nähtävänä vain parhaimpien parhaimmat hyvin järjestetyn tanskalaisen kotieläinhoidon kasvattamista eläimistä.«

Ruotsissakin on jo viime aikoina herätty ja tultu huomaamaan, että yritykset yksityisten suurtilallisten kautta saada pysyviä kantakarjoja aikaan eivät vie perille, sekä että siellä yleisesti käytännössä oleva erinomaisen hyvin järjestetty (»Skaraborgin«) palkitsemisjärjestelmä, johon käytetään verrattain runsaasti valtiovaroja, ei sekään yksinään voi viedä tarkoituksen perille, vaan että on välttämätöntä järjestää yhteistoiminta yhdistysten tai osuuskuntain ja liittojen muotoon.

Sen nojalla, mitä edellisessä olemme nähneet eri maitten kokemuksista ja pyrinnöistä eläinsiitoksen parantamiseksi, voinemme siis täydellä vakaumuksella yhtyä seuraaviin suomalaisen ammattimiehen H. SAVELAN sanoihin: »Niiden keinojen joukossa, joita meidän aikoinamme on ehdotettu ja käytetty jonkun maan nautaeläinten nopeaan ja yleistä parantamista varten, ei ole mikään, joka on saavuttanut yleisempää ja enemmän oikeutettua huomiota kuin siitoseläin- ja sonniyhdistykset.« Ei liene siis liikaa, jos tämän johdosta vielä lisäämme, että siellä, missä maanviljelijät eivät kykene järjestettyyn yhteistoimintaan tällä alalla, on suhteellisesti vähän toiveita pysyväisten parannusten saavuttamiseksi, vaikkapa valtio runsailla raha-avuilla ja virkamiestensä kautta sekä yksityiset karjanomistajat koettavatkin parastansa.

Tämä yksinomaan teknilliseltä eli kotieläinrotujen parantamisen kannalta katsottuna. Jos lisäksi otamme huomioon yleisemmän näkökannan, niin on luonnollisesti edullisempaa yhteiskunnalle, että se rahallinen ansio, joka etevästä karjarodusta koituu, kun sitä voidaan ruveta myymään, jakautuu pienitilallisillekin, eikä keräydy muutamien harvojen suurtilallisten kukkaroihin. Valtion tulee luonnollisesti toimissaan

karjanhoidon parantamiseksi pitää tätäkin näkökantaa silmällä. Tässä mielessä onkin Sveitsissä lausuttu, että »asianomaisten virkamiesten velvollisuus on käyttää yleisiä maanviljelyksen edistämiseksi tarkoitettuja varoja sillä tavoin, että ne tulevat etupäässä rahallisesti heikompien maanviljelijäin hyväksi ja sillä tavoin saavat maan tuotannon paljoa suuremmassa määrässä kohoamaan, kuin jos valtiovarat jaetaan ainoastaan varakkaimmille suurtilallisille.«

II.

Elintarpeitten osto.

Edellisessä on ollut puhetta vain sellaisista osto-osuuskunnista, jotka hankkivat maanviljelijöille heidän ammatissaan tarvittavia tavaroita.

Onko siis siinä kyllin, että maanviljelijät ammattitarpeitten ostossa täten vapautuvat lukuisain välikauppiaitten kiskomisesta? Eikö olisi yhtä tärkeätä ja monelle pieniviljelijälle ehkä paljon tärkeämpääkin, että hänelle olisi tarjona samoja etuja ostaessaan tarpeita perheensä elatukseksi ja ylläpidoksi?

Vuoden kuluessa käyttää hän verrattain runsaat määrät suoloja, silakoita, kahvia, sokuria, öljyä, vaatetavaraa y. m. s., ja ostaessaan näitä tavaroita vähittäin kylänsä kauppiaalta täytyy hänen niistä useinkin maksaa 30—100 % kalliimpi hinta, kuin se joka voipi ostaa kaupungista ja suuremmissa määrissä.

Mutta paljoa vaikeampaa on saada tällainen elintarpeitten kauppa osuuskunnilla järjestetyksi kuin ammattitarvetavarain osto. Siihen tarvitaan enemmän pääomaa, erityinen huoneusto, suuri taito ja kokemus kaupan alalla; sellaisen osuuskunnan hoito tulee siis verrattain kalliiksi. Senpä vuoksi onkin ollut monin paikoin hyvin vaikea saada osuuskuntalaitosta tällä alalla menestymään hajalla asuvien maanviljelijäin kesken, vaikka se, kuten olemme nähneet, kaupunkityöväen kesken useimmissa sivistysmaissa menestyy hyvin.

Ne yritykset tällä alalla, joita on tehty esim. Böhmissä, ovat melkein kaikki menneet myttyyn. Siellä ryhtyivät näet

kaikki ammattitarvetavarain osto-osuuskunnat heti alusta hankkimaan myöskin elintarpeita ja näitä niin moninaisia ja suurissa määrin, että oli pakko heti avata omia kauppapuoteja, jopa niille useita haarakauppojakin. Lisäksi ruvettiin heti alusta antamaan tavaroita velaksi. Seurauksena tästä oli, että kun yleisö ei ollut edeltäkäsin kouluutettu tähän suurempaa kauppakykyä vaativaan yhteistoimintaan yksinkertaisemmalla alalla, niin useimpain osuuskuntain täytyi ennen pitkää tehdä vararikko.

Saksassa on tässä kysymyksessä oltu alusta pitäen hyvin varovaisia. Tavallisesti osto-osuuskunnat siellä pysyvät ammattitarvetavarain alalla, joskus voivat he, kun hyvä tilaisuus sattuu, ostaa yhteisesti sokuria, lamppuöljyä, jauhoja y. m. s. Mutta muutamissa osissa maata tavataan kumminkin sellaisiakin maanviljelijäin osto-osuuskuntia, joilla on oma kauppapuotinsa ja joissa ne silloin tavallisesti myyvät kaikenlaista kauppatavaraa. Esimerkiksi Hessin maanviljelijäin 124:stä osto-osuuskunnasta on v. 1893 22 harjoittanut myöskin elintarpeitten kauppaa. Tämä näyttää olleen tavallista sellaisissa paikoin, missä on pieniviljelijöitä ja missä heidän keskuudessaan asuu tehdastyöväkeä.

Mutta siellä, missä maanviljelijäin osto-osuuskuntain jäseninä on pelkästään tahi suurimmaksi osaksi suurtilallisia, eivät ne Saksassa ole ollenkaan ryhtyneet elintarpeitten ostoon. Sellaiset tavarat eivät merkitse paljoa suurtilallisten taloudessa, he sitä paitsi voivat, itse ostamalla niitä suuremmissa määrin, saada ne halvemmasta ja kunnollisina. Kolmessa, neljässä paikassa näkee kuitenkin asiaa koskevassa kirjallisuudessa kerrottavan pienistä yrityksistä, joihin joku suurtilallinen on ryhtynyt hankkiakseen alustalaisilleen heidän elintarpeensa huokealla. Tällaisesta liikkeestä vastaa silloin suurtilallinen kokonaan, hänen väkensä hoitaa sitä hänen huoneustossaan, siinä on ainoastaan kaikkein välttämättömimpiä tavaroita saatavina, ja ne myydään melkein ostohintoihin.

Mutta tämä ei ole yhteistoimintaa, vaan hyväntekeväisyyttä, ja sitä paitsi tuolla hyväntekeväisyydelläkin on huonot puolensa. Eräs suurtilallinen kertoo tyytyväisesti, miten tällaisella laitoksella voipi olla »kasvattavainen« vaikutus: hän oli näet saanut erään vastahakoisen *(widerstreitig)* työmiehenvaimon taipumaan tahtoonsa uhkaamalla, että vaimo ei saisi neljään viikkoon ostaa tarpeitansa hänen puodistaan! Eräs toinen kertoo yhtä avomielisesti siitä, miten hän on saanut päiväpalkat alenemaan sen jälkeen kuin työmiehensä saavat ostaa elintarpeensa huokeammalla hänen puodistaan. Tässä on siis selvästi toteutunut LASSALLE'n ennustus osuuskuntalaitoksen vaikutuksesta. Tämä oli näet sitä mieltä, että osto-osuuskuntalaitoksesta ei olisi työväelle mitään hyötyä, koska muka huokeammat elintarpeet vaikuttaisivat työpalkan alenemisen.

Mutta — kuten sanottu — tällaisia yrityksiä ei tunneta kuin muutamia Saksassa. Eikä siellä ainakaan toistaiseksi tahdota kehoittaakaan maanviljelijöitä yhteistoimintaan tällä alalla. Maanviljelysosuuskuntalaitoksen johtavien miesten näkee päinvastoin jyrkästi selittävän, että he ovat periaatteiltaan maanviljelijäin elintarpeitten osto-osuuskuntain vastustajia.

Aivan toisella kannalla ollaan Ranskassa, pieniviljelijäin maassa, tämän kysymyksen suhteen. Siellä »ei kukaan ajattelekaan, että oltaisiin käyttämättä maakansan aseman parantamiseksi sitä kokemusta, mikä jo on saavutettu ammattitarvetavarain yhteisostosta.« Ja siellä onkin tämä kysymys jo ratkaistu; melkein kaikki ammattitarvetavarain osto-osuuskunnat ovat nimittäin ottaneet elintarpeittenkin kaupan ohjelmaansa. Alulle pani asian *Charente-Inférieure*'n departementissä mies, joka kauppa-asioiden alalla oli todellinen nero, v. 1892 kuollut ARTHUR ROSTAND.

Charente-Inférieure'n maanviljelysammattiyhdistys perustettiin v. 1886 (vrt. siv. 95). Johtavana miehenä sitä järjes-

tettäessä oli mainittu ROSTAND. Hän oli hoitanut suurta maatilaa Etelä-Amerikassa ja siellä oppinut tuntemaan ne rohkeat aatteet, jotka ovat omituisia uuden maailman teollisuus- ja maanviljelysyrityksille. Hän käsitti kaiken sen käytännöllisen hyödyn, joka maanviljelykselle saattoi olla uudesta, v. 1884 annetun lain kautta vahvistetusta yhteistoimintamuodosta.

Charente-Inférieure'ssä oli phylloxera tehnyt tuhojaan, ja muutamissa pahemmin hävitetyissä departementin osissa oli maan arvo alennut 10,000 m:sta hehtaarilta 500 m:aan. Karjan tuotteiden hinnan aleneminen, minkä tuonti ulkomailta oli vaikuttanut, oli saattanut pulan ylimmilleen ja masentuneina luopuivat pienet maanviljelijät taistelusta. Silloin tuli maanviljelysammattiyhdistys heidän avukseen, hankkimalla heille halpaan hintaan sekä maanviljelykseen tarvittavia tavaroita että myöskin kaikkea, mitä tarvittiin elatukseksi, vaatetukseksi ja perheen ylläpidoksi. Ammattiyhdistys menestyi hyvin: siihen kuului jo toisena vuonna enemmän kuin 8,000 jäsentä.

Käytännöllisen ymmärryksensä, liikekokemuksensa ja tietojensa avulla onnistui ROSTAND'in aina ammattiyhdistyksen puolesta tehdä erinomaisen edullisia kauppoja. Mutta juuri näiden yhä kasvavien liikeyritysten menestyksestä koitui vaara.

Sillä, kuten jo varemmin on huomautettu, ammattiyhdistys ei sellaisenaan ollut sopiva laajaperäistä liikettä hoitamaan; sitä paitsi ei 1884 vuoden laki salli ammattiyhdistysten ostaa elintarpeita eikä ylimalkaan muita kuin ammattitarvetavaroita.

Mutta *Charente-Inférieure*'ssä ei tahdottu — kuten monin paikoin tehtiin — hävittää koko ammattiyhdistystä muuttamalla se osuuskunnaksi ja sen kautta uhrata sitä edistyskeinoa, jonka 1884 vuoden laki oli suonut maanviljelijöille. Eikä myöskään ajateltu supistaa yhdistyksen toimintaa. Sen vuoksi perustettiin yhdistyksen sivulle v. 1888 erityinen osuuskunta. Tästä osuuskunnasta on tietysti ammattiyhdistykselle suuri hyöty; se on toimelias välittäjä yhdistyksen myynneissä

ja ostoissa, joka vapauttaa sen kaikesta edesvastuusta kauppa-asioissa, siitä vahingonvastuusta, joka ehdottomasti seuraa kiinteään laskuun tehtyjä kauppoja, ja säästää sen voimia muulla tavoin käytettäväksi jäsenten hyödyksi.

Tämä yritys on ROSTAND'in persoonallista työtä: aiheen hän on saanut suoraan Englannin osto-osuuskuntalaitoksesta, vaikka hän ei näy täydellisesti toteuttaneen niitä puhtaita osuuskuntaperiaatteita, jotka Englannin osto-osuuskunnille ovat taanneet varman menestyksen.

Tämän osuuskunnan tarkoituksena on palvella ei ainoastaan 1) omia osakkaitaan, jotka saavat voitto-osuuden sekä pääomastaan että vuoden lopussa yhteenlasketuista ostoksistaan, vaan myöskin 2) vuosijäseniä, jotka maksamalla vuosimaksun ammattiyhdistykselle tulevat osallisiksi siihen voittoon, mikä jaetaan ostajille heidän ostojensa mukaan, sekä 3) kaikkia osuuskunnan ja ammattiyhdistyksen ulkopuolellakin olevia henkilöitä, jotka kumminkaan eivät saa mitään osaa voitosta.

Tästä jo näkyy siis, että *Charente-Inférieure*'n liikeyritys ei noudata täydellisesti niitä periaatteita, jotka Englannin osuuskuntalaitos vähitellen on omistanut ja ajan pitkään varmimmiksi huomannut.

Osuuskunta perustettiin 200,000 markan pääomalla, jaettuna 4,000:een 50 markan suuruiseen osakkeeseen, jotka ammattiyhdistyksen jäsenet merkitsivät[1]).

Sen mukaan kuin liike kasvoi on uusia osakkeita laskettu liikkeeseen niin että osuuskunta jo v. 1895 toimi lähes 600,000 markan suuruisella omalla pääomalla sekä sen lisäksi 600,000 markan lainavaroilla.

On näet ollut välttämätöntä hankkia näin suuri liikepääoma, jotta voitaisiin varastossa pitää tarpeelliset määrät

[1]) 50 markkaa oli pienin osakemäärä, minkä Ranskan laki salli ennen vuotta 1891. Se voitiin kumminkin suorittaa 10 vuoden kuluessa, jota myönnytystä monet osto-osuuskunnat ovat hyväkseen käyttäneet. V. 1891 tuo vähin määrä alennettiin 25 markkaan.

tavaroita. Varaston arvo nousi jo mainittuna vuonna noin 1,400,000 markkaan.

Mitä on osuuskunta saanut aikaan näillä varoilla?

Osuuskunta on ammattiyhdistyksen hankkija, asiamies, välittäjä, jota kaikilla jäsenillä on oikeus käyttää. Ammattiyhdistykseen kuului v. 1894 12,500 jäsentä, jotka suorittivat 5 penniä viikossa eli 2 mk. 60 p. vuodessa. Osuuskunnan ja ammattiyhdistyksen välillä tehdyn sopimuksen mukaan maksaa ammattiyhdistys osuuskunnalle vuosimaksua 1 markan jäseneltä; sen nojalla ovat ammattiyhdistyksen jäsenet myöskin jäseninä osuuskunnassa ja osuusmiehinä osalliset voittoon.

Korvaukseksi tästä ammattiyhdistyksen antamasta avusta on osuuskunta ottanut suorittaakseen kustannukset ammattiyhdistyksen kuukausijulkaisuista, vuokrat, virkamiesten palkat, toimiston juoksevat menot ja puolet yhdistyksen palveluksessa olevan maanviljelysopettajan palkasta. V. 1890, jolloin osuuskunta sai ammattiyhdistykseltä vuosimaksuista 11,500 markkaa, tekivät yksistään nämät kustannukset 16,000 markkaa. Ammattiyhdistys, joka vapautetaan melkoisista maksuista ja suoranaisesti kauppa-alaan kuuluvasta työstä, voi siten käyttää suurimman osan varoistaan maanviljelyksen edistämiseksi[1]).

Osuuskunnan liikevaihto on kasvanut samassa suhteessa kuin sen pääoma. Toimintavuonna 1893 teki liikevaihdon arvo enemmän kuin 2 miljoonaa markkaa, josta 600,000 markkaa tuli apulannoitusaineiden ja muiden ammattitavaroiden osalle[2]). Hoitokustannukset ovat olleet verrattain korkeat: v. 1891 tekivät ne enemmän kuin 12 %. Syynä tähän on pidettävä monet ensi vuosina perustetut haaraosastot, niihin kerääntyneet

[1]) Niinpä se on voinut toimeenpanemissaan näyttelyissä jakaa vuoteen 1893 saakka palkintoina 45,000 markkaa. Se on vuosittain pannut toimeen suuren määrän lannoitusaineitten, siementen, maanlaadun y. m. tutkimuksia; se on samaten ohjannut oman maanviljelysopettajansa avulla koekenttiä.

[2]) V. 1891 osuuskunta myi 10 miljoonaa kiloa apulannoitusaineita.

tavaravarastot ja ne menot, jotka liikepääomaa varten otetut lainat ovat tuottaneet[1]).

Kaikissa tapauksissa ei niitä kustannuksia, jotka rasittavat myytyjä tavaroita, voi verrata siihen voittoon, jonka välikauppiaat itselleen laskevat. Vähittäiskaupassa voittavat Ranskassa esim. rautatavarakauppiaat helposti 200 à 300 %.

Kuten tiedämme ovat osto-osuuskunnat yleensä nähneet parhaaksi kaupoissaan myydä tavaransa tavallisiin kauppahintoihin (vrt. siv. 126 ja 138; myöskin siv. 206); näin saadut voitot jaetaan tilivuoden päätyttyä osuuskuntajäsenten kesken heidän tekemiensä ostoksien mukaan. Vähittäiskauppias pakoitetaan tämän järjestelmän kautta vihdoin ainakin jossakin määrässä hintojaan alentamaan, jonka kautta osuuskunnat aina enemmän tai vähemmän hyödyttävät koko sitä väestöä, jonka keskuudessa ne toimivat. *Charente-Inférieure*'n osuuskunta on nopeammalla ja tehokkaammalla tavalla, omia hintojaan laskemalla, koettanut pakoittaa Ranskan maaseudulla vallitsevia korkeita hintoja alenemaan. Tällä järjestelmällä onkin ollut mitä onnellisin vaikutus koko *Charente-Inférieure*'n departementissä, jonka 450,000 asukasta on saanut nauttia keskimäärin 20—25 %:iin nousevaa hinnanalennusta useimmista tavaroista. Vaikka osuuskunta täten on laskenut myyntihintoja ja vaikka sen menot ovat nousseet melkoisen suuriksi, teki sen vuosivoitto esim. v. 1891 noin 55,000 markkaa. Voitosta on liike säännöllisesti jakanut 6 % korkoa pääomalle ja 4 % »jako-osuutta kullekin osakkeelle«, tahi selvästi lausuttuna kokonaista 10 % pääomalle! Ylijäämä kutsutaan »puhtaaksi voitoksi», josta sääntöjen nojalla puolet jaetaan ostajille osuuskuntaperiaatteen mukaan. Vuosina 1889 ja 1890 jaettava määrä nousi 25,000 markkaan, niin että ostajat saivat 2 % vuoden ostosummasta. Mutta v. 1891 tuo määrä ei enää noussut

[1]) Lontoon suurissa osuuskunnissa tekevät yleiset menot, kuoletukset ja korot noin 8 % bruttovoitosta.

kuin 9,000 markkaan, ja siitä huolimatta osakepääomalle annettiin 10 %. Tässä on siis liikkeen heikko kohta, joka on epäilemättä vaikuttanut sen, että liike, vaikka se ainakin v. 1897 saakka on toiminut menestyksellä, ei enää viime vuosina, kuten ilmoitetaan, ole edistynyt siinä määrässä kuin alusta pitäen toivottiin. Varmasti voidaan sitä paitsi ennustaa, että osakkeet joutuvat vähitellen rahamiesten käsiin ja liike muuttuu täydellisesti tavalliseksi osakeyhtiöksi.

ROSTAND, joka oli osuuskunnan pääjohtaja ja sielu, oli ihmeteltävällä taidolla järjestänyt La Rochelle'n kaupunkiin suuren keskusvaraston samoin kuin departementissa olevien haaraosastojen makasiinit ja toimistot. La Rochelle'ssa on eri toimistot tarkastusta, kirjeenvaihtoa, kirjanpitoa, tavaroiden vastaanottoa ja niiden lähetystä varten, laboratoorio ja makasiineja. Eri tavaralajeilla on omat varastonsa, samoinkuin suurissa englantilaisissa osuuskunnissakin ja Pariisin »Louvre»- ja »Bon-Marché»-nimisissä maailmankuuluissa makasiineissä: esim. siirtomaatavaroilla, rihkamatavaroilla, rautatavaroilla, viinillä, apulannoitusaineilla, maanviljelyskoneilla y. m. V. 1893 toimitetun tarkastuspöytäkirjan mukaan oli yksin osuuskunnan siirtomaatavaravarastossa 5,800 eri laatua tavaraa ja rihkamatavaravarastossa 1,500. Kullakin osastolla on oma päällikkönsä, joka on vastuunalainen kaikesta, mitä sinne tuodaan; jos epäsäännöllisyyksiä sattuu, saa hän maksaa sakkoja. Ei mitään tuoda varastoon tai lähetetä sieltä hänen tietämättään.

Osuuskunnalla oli v. 1895 *Charente-Inférieure*'n departementissa 33 haaraosastoa eli kauppapuotia. Haaraosastojen hoitajat lähettävät pääjohtokunnalle joka päivä tiedonantoja varaston ja rahaston tilasta. Näiden tiedonantojen kautta voi johtokunta siis alituisesti valvoa osuuskunnan asioita. Kumminkin on tarkastus välttämätön; sen toimittaa kaksi tarkastajaa, joiden tehtävänä on tutkia näitä tiedonantoja. Tarkastus tapahtuu seuraavalla tavalla: saapuneista tiedonannoista valitsee johtokunta yhden tai useampia ja ilmoittaa sähkösanomalla

sen pääsummat tarkastajille, jotka siten haaraosaston odottamatta saapuvat sinne tutkimaan, ovatko sen ilmoitukset oikeat. Jokaisesta selville saadusta erehdyksestä tiedonannossa saa hoitaja ensi kerralla varoituksen, toisella kerralla sakkoja ja kolmannella kerralla eron toimesta.

Paitsi näitä 33 haaraosastoa on osuuskunta perustanut myöskin 6 à 7 erityisvarastoa apulannoitusaineita varten. Näiden samoinkuin haaraosastojenkin hoitajien tulee ostajille, jotka sitä haluavat, antaa käytännöllisiä ohjeita apulannoitusaineiden käyttämisessä. Heillä täytyy siis olla tarpeelliset tiedot.

Haaraosastojen hoitajille maksetaan palkka kahdella eri tavalla, riippuen siitä hoitavatko he yksin koko haaraosastoa vai ei. Edellisessä tapauksessa on heillä myyntipalkkaa 3 % myyntisummasta, joka myyntipalkka korotetaan 4 %:ksi niistä tavaroista, joiden menekki on edellisen vuoden jälkeen lisääntynyt, toimenpide, jolla on suuri käytännöllinen merkitys.

Useimmat tavarat lähetetään haaraosastoihin suorastaan valmistuspaikoista, jonka kautta maksut tarpeettomista kuljetuksista ja lähetyksistä säästyvät.

Osuuskunnan palveluksessa oli v. 1893 kaikkiaan 170 henkilöä, joista 35 päävarastossa.

Ehkäistäkseen paikallisten vähittäiskauppiasten vihamielisyyttä, joiden tulot osuuskunnan kilpailun kautta ovat melkoisesti vähentyneet, on osuuskunta koettanut kauppatoimiinsa kiinnittää joukon kauppiaita, jotka toimivat sen asiamiehinä kunnissa; he sitoutuvat tekemään kaikki tilauksensa osuuskunnalta ja saavat siitä hyvin suuren myyntipalkkion. Sellaisia asiamiehiä oli (v. 1893) noin 80, enimmäkseen siirtomaatavaran kauppiaita.

Tämäkin toimenpide, niin edullinen kuin se ehkä on osakepääoman voitolle, on vastoin osuuskuntaperiaatteita. Sillä osuuskunnan päätarkoituksenahan on juuri noitten paikallisten välikauppiaitten syrjäyttäminen.

Osuuskunnan myynti tapahtuu käteisellä rahalla tilapäi-

sille ostajille; tunnetut jäsenet saavat joskus velaksi, kumminkin vain lyhyeksi ajaksi.

Charente-Inférieure'n osuuskunnan esimerkkiä noudattivat pian muut maanviljelysammattiyhdistykset. Ranskan Maanviljelijäin ammattiyhdistysten liitto ryhtyi asiaan ja lähetti ammattiyhdistysten esimiehille kiertokirjeen, jossa heitä kehotettiin toteuttamaan tätä aatetta. Esimerkkiä ja kehoitusta onkin jo seurattu monella taholla, niin että tätä nykyä Ranskan maanviljelijöillä on suuri määrä tällaisia elintarpeitten osto-osuuskuntia, joista monet ovat menestyneet hyvin.

Tahdomme vielä tehdä selkoa muutamien osuuskuntain järjestyksestä ja toiminnasta.

Puy-de-Dôme'n maanviljelysammattiyhdistys katsoi liikkeensä laajenemisen vuoksi olevan aihetta hankkia itselleen yhteistoiminnalle perustuvaa apua kauppa-alalla. Sellaiseksi apulaiseksi tuli *Puy-de-Dôme'n maanviljelijäin osto- ja myynti-osuuskunta,* joka perustettiin v. 1891 40,000 markan pääomalla, jaettuna 800 50 markan suuruiseen osakkeeseen, jotka ammattiyhdistyksen jäsenet kirjoittivat. Pääomaa on kuitenkin jälestäpäin, liikkeen kasvaessa, täytynyt melkoisesti lisätä.

Tämä osuuskunta palvelee samoin kuin *Charente-Inférieure*'nkin sekä omia osakkaitaan että ammattiyhdistyksen jäseniä kuin myös suurta yleisöäkin, jolle ei kumminkaan suoda osallisuutta voittoon.

Se on saanut jäsentensä maanviljelystuotteiden myynninkin erittäin hyvin menestymään (kts. lukua Myynti). Sillä ei ole haaraosastoja, vaan käyttää se ammattiyhdistyksen paikallisosastojen asiamiehiä kaupan välittäjinä. Sen vuoksi onkin sen liike verrattain pieni. Esim. v. 1892 nousi ostettujen ja myytyjen tavarain arvo yhteensä noin 270,000 markkaan ja vuosikustannukset jonkun verran päälle 34,000 markan. Kuitenkin on voitu kahtena ensimäisenä toimintavuonna jakaa osakkaille 5 %. Näyttää siltä kuin tämä osuuskunta ei aikoisikaan sen suurempia osinkoja jakaa. Sillä v. 1893 on sen joh-

taja lausunut, että osuuskunnasta ei ole tahdottu perustaa uutta affääriliikettä, jonka tulisi palvella ainoastaan osakkaittensa taloudellisia etuja, vaan on sen tarkoituksena olla yhteiskunnallinen laitos. Hän jatkaa: »Mutta jotta se olisi mahdollista, täytyy meidän vetää puoleemme maataviljelevä väestö, työtä tekevät kansanluokat, joita huonot ajat ja (sosialistien) surkuteltavat opit ovat vieneet harhateille. Sanat eivät riitä; toimintaa vaaditaan. Osuuskunta on osottava heille, että se tahtoo omistaa aikansa ja kykynsä hankkiakseen heille varallisuutta, vähimpään määrään alentaakseen heidän aineelliset elantokustannuksensa. Ehkä me silloin ennemmin tai myöhemmin saamme nähdä heidän tulevan luoksemme, ja me olemme siinä tapauksessa olleet apuna hyödyllistä työtä alulle pantaessa.»

Tämän ohjelman mukaisesti on perustettu erityinen osasto maanviljelyskoneitten huokeasta hinnasta vuokraamista varten sekä ryhdytty oman osuusleipomon ja osuusteurastuslaitoksen hankkimiseen. Koko departementissä ovat vähittäiskauppiaat osuuskunnan perustettua katsoneet parhaaksi laskea hintojaan 15—20 vieläpä 30:llä %.

Hyères'in v. 1889 perustettu maanviljelys- ja puutarha-ammattiyhdistys (Var'issa) on v. 1891, jolloin siihen kuului noin 500 jäsentä, perustanut oman osto-osuuskunnan. Omia jäseniään varten hankkii tämä osuuskunta ja pitää varastossa kaikkia tavallisimpia kauppatavaroita. Myyntihinnat ovat asetetut sellaisiksi, että ne korvaavat kustannukset ja antavat jonkun verran puhdasta voittoakin. Toimintavuoden lopussa tulee se osa tästä voitosta, joka on saatu kaupanteolla osakkaiden ja ammattiyhdistyksen jäsenten kanssa, kokonaan heidän hyväkseen: osuuskunnalla on nim. periaatteena hankkia jäsenilleen tavaroita ostohintaan. Se voitto-osa, joka on syntynyt kaupanteosta yleisön kanssa, on sääntöjen mukaan käytettävä joko osakkeiden lunastamiseksi tai paikkakunnan maanviljelyksen parantamiseksi. Viime vuonna annettiin tämä

voitto ammattiyhdistykselle maanviljelyskoulun perustamiseksi. Osuuskunta on siis kauppayhtiö yleisöön nähden ja niin sanoaksemme hyväntekeväisyysyhdistys ammattiyhdistykseen nähden.

Liike alkoi 10,000 markan pääomalla, joka pian korotettiin 30,000:ksi. Kun tämäkin huomattiin riittämättömäksi, otettiin 15,000 markan laina, ja siten on liikettä voitu kehittää siihen määrään, että tehtyjen kauppojen arvo v. 1892 teki 153,000 markkaa. Kustannukset tekivät noin 10 %. Viime jako-osuus osakkaille ja ammattiyhdistyksen jäsenille teki 3 % heidän ostoistaan; mutta on muistaminen, että myyntihinnatkin ovat alemmat kuin välikauppiaitten. Näitten alhaisten myyntihintojensa vuoksi on osuuskunnan ollut kestettävänä paljon vihamielisyyttä paikalliskauppiaitten puolelta. Mutta koko departementin väestö on siitä hyötynyt, eikä ainoastaan siitä, vaan myöskin sen kautta että tavarat ovat parempilaatuisia.

Kun osakkaiden voitto rajoittuu siihen 5 % korkoon, minkä he saavat pääomastaan, ja osakkeet vähitellen lunastetaan sillä voitolla, mikä saadaan kaupanteosta osuuskunnan ulkopuolella olevan yleisön kanssa, niin näemme että tämä osuuskunta tulee järjestymään puhtaitten osuuskuntaperiaatteiden mukaisesti, ja jos sitä hoidetaan kunnollisesti, niin sen liike tulee varmasti kehittymään suuressa määrin.

Sen »jäsenillä on kerran oleva ilmaiseksi heidän puolestaan toimiva jakamalaitos«.

Tonnerre'n maan- ja viininviljelysammattiyhdistys, johon tätä nykyä kuuluu 1,200 jäsentä, perusti v. 1890 sivulleen *Tonnerre'n osto- ja myyntiosuuskunnan.* Päinvastoin kuin edelliset tekee tämä kauppaa ainoastaan osakastensa ja yhdysmiestensä kanssa, jotka maksavat pääsymaksuna 2 ja vuosimaksuna 3 markkaa. Seurauksena tästä on, että osuuskunta on vapautettu suorittamasta elinkeino- ja tuloveroa. Se alkoi hyvin pienellä pääomalla, 4,000 markalla, jotka saatiin ammattiyhdistyksen vararahastosta. Osakepääoma jaettiin 40:een 100 markan suuruiseen nimelliseen osakkeeseen, jotka annettiin

40:lle ammattiyhdistyksen jäsenelle yhdistyksen toimiston valinnan mukaan. Ne eivät siis ole maksaneet mitään omistajilleen, jotka ovatkin sitoutuneet olemaan vaatimatta mitään lunastusta, jos he eroaisivat osuuskunnasta, eivätkä ne koskaan tuota mitään korkoa tahi osinkoja. Kun tämä pääoma luonnollisesti pian kävi riittämättömäksi, on otettu pieniä lainoja 4 % korkoa vastaan. Ensi kerralla lainattiin 3,000 markkaa.

Näillä vähäisillä varoilla saattoi osuuskunta kumminkin jo v. 1894 tehdä kauppoja 187,500 markan arvosta (myyden esim. elintarpeita 122,000 markan arvosta).

Hoitokustannukset ovat olleet hyvin halvat (johtokunta toimii ilman palkkiota); ne eivät ole nousseet enempään kuin 5:een %.

Myyntihinnan määrää erityinen toimikunta, joka sitä varten kokoontuu kerran viikossa. Aluksi olivat osuuskunnan hinnat paljoa alemmat kuin paikkakunnan vähittäiskauppiaitten, mutta näitten on vähitellen ollut pakko alentaa hintojaan. Alhaisten hintojen vuoksi saa osuuskunta ainoastaan vähäisen vuosivoiton, jota ei jaeta osakkaille, vaan muodostetaan siitä vararahasto, jonka avulla osuuskunta toivoo aikaa voittaen tulevansa toimeen ilman lainavaroja sekä voivansa hankkia konttooreja ja makasiinejansa varten oman kiinteimistön. Tämä osuuskunta ei harjoita kauppaa kaikilla tavaroilla, vaan ainoastaan tavallisimmilla, ja sen vuoksi se on vähistä varoistaan huolimatta hyvin menestynyt. Auttaakseen jäseniään sellaistenkin tavarain ostossa, joita se ei itse myy, on se tehnyt sopimuksia useitten suurempien kauppiaitten ja tehtailijain kanssa, että he määrätyillä edullisilla ehdoilla hankkivat tavaroita suoraan osuuskunnan jäsenille.

Tästä lyhyestä selonteosta käynee jo ilmi se n. s. aatteellinen henki, joka ohjaa tämän osuuskunnan järjestystä ja toimintaa. Nimenomaan pidetään sen tarkoituksena työskennellä ei ainoastaan jäsentensä aineellisen kohottamisen hyväksi. Sen vuoksi on osuuskunnan sääntöihin otettu m. m

sellainen määräys, että kaikki riidat osuuskunnan ja jonkun sen jäsenen välillä ovat sovinto-oikeuden ratkaistaviksi jätettävät.

Tämän osuuskunnan mallin mukaan on moni maanviljelysammattiyhdistys perustanut sivulleen pienen osto-osuuskunnan.

Tila ei salli tässä lähemmin kertoa useammista maanviljelijäin perustamista osto-osuuskunnista Ranskassa. Tahdomme vain lyhyesti mainita, että sellaisia on aivan viime vuosina perustettu kaikkiin maan osiin. Suuremmoisia liikekeskuksia on, paitsi edellä mainittuja, saatu aikaan esim. Montpellier'iin, Amiens'iin, Orléans'iin, Toulon'iin, Lyon'iin y. m. ja pienempiä haaraosastoja näille taikka itsenäisiä pieniä kauppapuoteja maanviljelysammattiyhdistysten sivulle maaseuduille.

Kysymyksen, voivatko maanviljelijät ryhtyä elintarpeitten yhteisostoon, ovat Sveitsinkin talonpojat ratkaisseet hyvällä menestyksellä.

Edellisessä (siv. 180) puheena olleen *Itäsveitsiläisten maanviljelysosuuskuntain liiton* ansiokkaasta toiminnasta tällä alalla tehtäköön tässä tarkemmin selkoa pääasiallisesti HANS MÜLLER'in esityksen mukaan.

Aluksi muutamat maanviljelystarvetavarain osto-osuuskunnat rupesivat silloin tällöin tilapäisesti hankkimaan jäsenilleen muutamia tavallisimpia elintarpeita, kuten kahvia, sokuria, lamppuöljyä. Mutta näissä ostoksissa rupesivat maanviljelijät yhä enemmän perehtymään asiaan. He huomasivat näet, miten aavistamattomalla tavalla elintarpeitten hinnat nousivat välikauppiaitten kautta, ja kun he kerran olivat tämän huomion tehneet, ei askel oman elintarpeitten kauppapuodin avaamiseen enää ollut suuri.

Liiton kokouksessa v. 1890 piti eräs innokas osuuskuntamies hyvinmietityn esitelmän elintarpeitten myymälöitten pe-

rustamisesta maanviljelysosuuskunnille. Kuultuaan tämän, teki kokous alustajan ehdotuksesta päätöksen varsinaisten elintarpeitten myymälöitten perustamisesta maanviljelystarvetavarain varastohuoneitten yhteyteen. Tästä hetkestä alkaen vilkastui osuuskuntaliike maaseudulla melkoisesti. Useat osuuskunnat ilmoittivat suostuvansa perustamaan elintarpeitten myymälöitä. Liiton keskusosuuskunta jaettiin tämän johdosta kahteen osastoon: maanviljelystarvetavaroitten osasto ja elintarpeitten osasto. Edelliseen kuuluvat sellaiset paikallisosuuskunnat, jotka ostavat ainoastaan apulannoitusaineita, rehuaineita, siemeniä y. m. s. ja jotka siis hankkivat jäsenilleen yksinomaan maanviljelystarvetavaroita. Tämän osaston hoitokomitea tekee sopimuksia hankkijain kanssa, ilmoittaa osuuskunnille vahvistetut kauppaehdot ja jättää muut seikat hankkijan ja ostajan keskenänsä sovittaviksi, siis aivan samaten kuin Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset.

Aivan toiseen tapaan järjestetty on elintarpeitten osasto. Se käsittää ne osuuskunnat, jotka paitsi ensimäisen osaston tavaroita myöskin ovat päättäneet hankkia itselleen kaikkia taikka ainakin muutamia niistä elintarpeista, joita keskusosuuskunta pitää kaupaksi. Keskusosuuskunnalla oli v. 1895 varastossa viiniä, olkia, kauroja, ohria, jauhoja, kaikenlaisia maanviljelyskaluja ja rautatavaroita, koneita, rihkama- ja siirtomaatavaroita, sellaisia kankaita, kuin maalla käytetään, köysiä, lasi- ja savitavaroita sekä jalkineita. Se hankkii siis ostajilleen melkeinpä kaikkia tarveaineita, joita maakansa käyttää. Kuten siv. 181 näimme, oli Itäsveitsiläinen liitto ensi vuosinaan edistynyt hyvin hitaasti ja epätasaisesti. Vasta vuodesta 1891, kun se rupesi välittämään myöskin elintarpeitten ostoa, on sen edistyminen saanut vauhtia ja ollut huomattavan tasainen. Sitä kuvaavat seuraavat liikkeen pääluvut:

	V. 1891	1892	1893	1894	1895
osuuskuntien luku	54	67	79	91	102
niiden jäsenluku noin	3,000	4,522	5,462	6,120	7,000
keskusosuuskunnan liikepääoma	—	mk. 57,973	mk. 127,570	mk. 180,021	mk. 276,296
keskusosuuskunnen liikevaihto	—	1,172,993	1,492,515	1,859,763	2,342,116
keskusosuuskunnan tavaravaraston arvo . . .	—	32,000	139,800	206,461	287,163
liikekustannukset %:eissa liikevaihdosta	—	?	2 %	1,8 %	1,9 %

Keskusosuuskunta ei tahdo itselleen mitään muuta voittoa kuin sen, mitä tarvitaan vaatimattoman vararahaston perustamiseksi sattuvien tappioiden korvaamiseksi. Kuitenkaan se ei periaatteellisesti myy huokeammasta kuin tukkukauppiaat. Yleensä saavutettu voitto on, sittenkuin siitä on erotettu 20 % vararahastoa varten, osuuskuntien omaisuutta, joka jaetaan niille heidän ostoksiensa mukaan kuluneena vuotena. Vuoden 1895 liittopäivän päätöksen mukaan ovat osuuskunnat kuitenkin velvolliset asettamaan niille lankeevan tulojen ylijäämän liiton käytettäväksi, jos se liiton liikepääoman lisäämiseksi on tarpeellista. Ne saavat siitä korkoakasvavia obligatsiooneja, jotka, jos osuuskunta liitosta eroaa, viisi vuotta eron jälkeen ovat irtisanottavat. Liitto on kuitenkin oikeutettu irtisanomaan sellaisia obligatsiooneja milloin hyvänsä.

Ylempänä annetut numerotiedot koskevat ainoastaan keskusosuuskuntaa. Paikallisten osuuskuntain liikkeestä on luonnollisesti mahdotonta saada täydellisiä ja luotettavia tietoja HANS MÜLLER'in ilmoituksen mukaan on v. 1894 28 osuuskuntaa julkaissut tilinpäätöksensä. Niiden tavaranvaihdon arvo

teki tasaluvuin 1,100,000 markkaa, josta niillä oli puhdasta voittoa noin 60,000 markkaa. Kaikkien osuuskuntien tavaranvaihto voidaan sen mukaan laskea 4 miljoonaksi markaksi ja niiden puhdas voitto 200,000 markaksi. Koko tämä summa on jäänyt ostajain haltuun, siitä kun on osa maksettu vararahastoihin, osa suoritettu heille takaisin voitto-osuutena, 6—7 % siitä minkä ostajat kirjojen mukaan ovat ostoksistaan maksaneet.

Huomauttamista ansaitsee, että kaikissa puheenaolevissa sveitsiläisissä osto-osuuskunnissa on *rajaton vastuuvelvollisuus* säädettynä.

Useimmista paikallisista osto-osuuskunnista (v. 1895 oli Itäsveitsiläisen liiton 102:sta osuuskunnasta 66:lla oma elintarvetavarain myymälä) ilmoitetaan, että ne ovat menestyneet oivallisesti, varsinkin ne, jotka tarkoin turvautuvat liittoon ja sen laitoksiin, eivätkä hanki itselleen kovin suuria varastoja. Alussa tekivät muutamat osuuskunnat sen virheen, että tilasivat kovin paljon tavaroita, mikä seikka sitten melkoisessa määrässä ehkäisi niiden kehitystä. Mutta myöhemmin perustetut, kokemuksesta viisastuneina, menettelivät varovaisemmin. Niille oli myöskin suureksi hyödyksi, että liitto ensi aikoina antoi niille alituisesti neuvoja ja tuontuostakin tarkasti niiden tilikirjoja. Vuoden 1894 tarkastuskertomus päättyi seuraavin sanoin: »Ylimalkaan on käynyt selville, että itsenäisesti ja hyvin työskentelevien kaupanhoitajain luku edelliseen vuoteen verraten on lisääntynyt. Muutamat heistä hoitavat liikettänsä ja pitävät kirjojansa mallikelpoisesti. Useimmille on kirjanpito käynyt suorastaan rakkaaksi, ja he antautuvat uuteen toimeensa uutteruudella ja uhraavaisuudella.«

Erityistä huomiota ansaitsee se asianlaita, että paikallisiin osuuskuntiin ei kuulu ainoastaan maanviljelijöitä ja maalaistyömiehiä, vaan myöskin paljon teollisuustyömiehiä yhtäoikeutettuina jäseninä. Tämä on epäilemättä melkoisesti edistänyt koko liikkeen menestymistä. Ja sitä paitsi tätä ilmiötä yhteiskunnalliselta kannalta on pidettävä suuresti ilahuttavana.

»Yhteistyön kautta yhteisessä laitoksessa tulevat — niin arvellaan Sveitsissä — nämä tuotantoa harjoittavat kansanluokat käsittämään yhteiset etunsa, ja siten saadaan parhaiten ja nopeimmin poistetuksi se valitettava tylyys, joka on päässyt valtaan maataviljelevän ja teollisuutta harjoittavan väestön välillä.» Mutta vielä ilahuttavampi on se seikka, että tämä yhteistoiminta on Itäsveitsiläisen liiton johtajilta saanut suoranaista kannatusta. Eräässä sanomalehtikiistassa Sveitsin tukkukauppiaitten liiton kanssa, joka oli koettanut saada työväen osto-osuuskunnat näitä talonpoikain osto-osuuskuntia vastaan, lausui maanviljelijäin osuuskuntain pirteä äänenkannattaja »Genossenschafter» (1894, N:o 5): »Rangaistusta ansaitsevaa kevytmielisyyttä on maanviljelijäin ja työmiesten yllyttäminen toisiansa vastaan. Ja mielihyvällä voimme todistaa, että meidän suurimpiin ja toimeliaimpiin osto-osuuskuntiimme kuuluu paljon jäseniä tehdastyöväenluokasta. Emme tunne yhtään sellaista tapausta, että olisi koetettu tehdä liittomme jäseneksi pääsyä riippuvaksi siitä, oliko pyrkijä työmies vai maanviljelijä; aivan päinvastoin on menetelty, ja syyt siihen ovat selvät: kuta suurempi tavaranvaihto on, sitä parempi liike. Senpätähden ovatkin osuuskunnat määränneet mitä vapaamielisimmät ehdot jäseneksi pääsemiselle.»

Liittohallinto voi jo viidennessä vuosikertomuksessaan lausua: »Sanomme itsetietoisuudella, että yritys seisoo omilla jaloillaan eikä ole kenestäkään riippuvainen, ja sellaisena tulee se olemaan, talonpoikain yrityksenä, jota talonpojat johtavat. Mitä siellä ja täällä onkin tottumuksen ja asiantuntemisen puutetta, sen korvaa hyvä tahto. Varmaankin erehtyy se, joka luulee, että kaikki käy niin aivan helposti. Vastuksia on kyllä. Jollei periaate olisi hyvä, järjestelmä vastustamaton ja väki, joka sitä palvelee, innolla toimisi sen puolesta, ei se onnistuisi, — mutta se onnistuu!

Liikkeellä on tulevaisuus, sillä on kehittymisvoimaa. Sanottakoon kuitenkin suoraan, ettei aineellinen voitto siitä ole

kaikkein tärkein; vaikka sille onkin arvonsa annettava, pidämme kuitenkin parempana, että sen avulla perustetaan maalaiskuntiin yhteisiä keskuspaikkoja, jotka tulevat olemaan yhteishengen tukena, että olemme pakoitetut sitä varten voittamaan ja kasvattamaan miehiä, että maalaisväestön muuttaminen kaupunkeihin sen kautta ehkäistään ja että joku osa keskittävistä voimista kaupungeista siirtyy maalaiskuntiin. Pidämme tärkeänä, että olemme saaneet talonpoikaissäätyyn taas enemmän rohkeutta ja luottavaisuutta sekä osottaneet keinon, miten kaikkina aikoina voidaan ja täytyy itseänsä auttaa.»

Mitä meillä siis on opittavaa edellisessä esitetystä maanviljelijäin kokemuksesta elintarpeitten oston alalla?

Me näemme, että tämä liike on kärsinyt suuria tappioita Böhmissä, että Saksassa, missä maanviljelijäin osuuskuntalaitos on enimmin päässyt leviämään, tämän laitoksen johtavat miehet yhä vieläkin jyrkästi vastustavat koko alalle rupeamista, pitäen sitä melkeinpä mahdottomana, ainakin hyvin vaarallisena. Mutta me näemme toiselta puolen, että Ranskassa ja Sveitsissä on tähän liikealaan menestyksellä ryhdytty, ja että siellä toimitaan uutteruudella ja toivotaan suuria tulevaisuudesta. Jos kumminkin lähemmin rupeamme tutkimaan näitä Sveitsin ja Ranskan maanviljelijäin elintarpeitten ostoosuuskuntia ja niitä oloja, joissa ne ovat syntyneet ja menestyneet, niin tulemme huomaamaan, että niitä ensiksikin on kaikkein väkirikkaimmissa seuduissa näissä molemmissa yleensäkin väkirikkaissa maissa. Itäsveitsiläisen liiton alueena on Zürich'in ja St. Gallen'in kantoonit, joissa väkeä on 100—200 henkeä neliökilometrillä, [1]) Ranskassa tapaamme suurimmat ja parhaimmin menestyneet maanviljelijäin elintarpeitten ostoosuuskunnat sellaisissa väkirikkaissa seuduissa, kuin La Ro-

[1]) Muistuttamista ansainnee, että Suomen tiheimmin asutussa (Uudenmaan) läänissä asui v. 1892 ainoastaan 21 henkeä neliökilometrillä.

chelle'n, Toulon'in, Lyon'in ympäristöissä. Toiseksi näemme, että nämät seudut ovat Ranskassa viininviljelyksen ja Sveitsissä teollisuuden keskuspaikkoja. Senpä vuoksi ovatkin Itäsveitsiläiseen liittoon kuuluvat maanviljelijäin osto-osuuskunnat ottaneet jäsenikseen myöskin teollisuustyöväkeä. Lisäksi on vielä huomioon otettava, että Sveitsissä, missä tämä osuuskuntahaara epäilemättä on varmimmalla pohjalla, kansa jo kauvan sitten on tottunut itsehallintoon ja monella eri alalla kouluutettu yhteistoimintaan.

Tulee siis suurella varovaisuudella ryhtyä tähän osuuskuntahaaraan, mieluummin tehdaspaikkojen läheisyydessä, tehdastyöväen kanssa yhdessä, sekä vasta sitten kuin kansa muilla aloilla on tottunut jossakin määrin mukautumaan yhteishengen vaatimuksien mukaan.

Toinen silmäänpistävä kohta Ranskan ja Sveitsin maanviljelijäin elintarpeitten osto-osuuskuntain järjestämisessä on se, että kaikkialla pannaan erityistä painoa siihen, että saadaan pieniä myymälöitä kuntiin ja kyliin, jotka palvelevat niin suurta yleisöä kuin mahdollista, sekä että näille pienille myymälöille yhteinen tukkukauppa asetetaan lähikaupunkiin. Tämän tukkukaupan päätarkoituksena ei siis ole hankkia suuria voittoja osakepääomalle, vaan auttaa noita pieniä paikallisia osuusmyymälöitä, jotta ne paremmin voisivat palvella ostajajäseniään.

III.

Kauppiaitten suhde osto-osuuskuntiin.

Se kansanluokka, joka ehkä enemmän kuin mikään muu on hyötynyt tällä vuosisadalla vallitsevasta vapaamielisestä suunnasta kansantalouden alalla, ovat kauppiaat ja kaikenlaiset kaupanvälittäjät, joitten lukumäärä onkin suhteellisesti kasvanut uskottoman nopeasti. Englannissa on kauppapuotien luku kasvanut 297,000:sta v. 1875 noin 366,000:een v. 1886. Kaikenlaisten kauppiaitten, kauppapalvelijain y. m. s. lukumäärä on Englannissa kasvanut vuosikymmenellä 1881—1891 27 %:lla, tukkukauppiaitten, raha- ja vakuutuslaitosten y. m. s. palveluksessa olevien lukumäärä 33 %:lla, mutta koko väkiluku ainoastaan 11,5 %:lla.

Ranskassa on laskettu että välittäjäin luokkaan kuuluva osa kansasta on kasvanut suhteettomasti muuhun osaan nähden: Se oli v. 1876 noin 1,700,000, v. 1881 noin 3,200,000 ja v. 1893 yli 6,000,000. Yksin kaupasta eläviä henkilöitä on tätä nykyä noin 10:s osa koko kansasta, jonka johdosta eräs ranskalainen valittaakin, että noista välikauppiaista alkaa kasvaa todellisia loiseläimiä yhteiskuntaruumiiseen.

Rajattoman vapaan kilpailun ihailijat ovat luottaneet siihen, että tuo vapaa kilpailu järjestää taloudellisen elämän yleisölle edullisimpaan suuntaan sen kautta, että tavarat saadaan ostaa mukavammin, huokeampiin hintoihin y. m. s.

Mutta niin ei ole suinkaan käynyt. Sen näemme seuraavasta esimerkistäkin.

V. 1854, jolloin leipurien lukumäärä Pariisissa vielä oli lain määräyksen kautta väkiluvun mukaan rajoitettu, oli siellä ainoastaan 600 leipuria 1,000,000 henkilöä kohti, jota vastoin Lontoossa samaan aikaan 2,800 leipuria »palveli« 3,500,000 enkilöä. Ja tästä oli seurauksena, että vaikka vilja oli ainoastaan 5 % kalliimpaa Lontoossa kuin Pariisissa, niin leipä oli kuitenkin kokonaista 30—40 % kalliimpaa. Mutta kun Pariisissa v. 1863 vapaa kilpailu pääsi leipurien kesken vallalle, niin leivänhinta heti pikaisesti kohosi.

Sama seuraus oli siitäkin, kun teurastaja-ammatti samaan aikaan tuli vapaaksi. Teurastajain lukumäärä kasvoi nopeasti ja lihan hinta niinikään.

Näemme siis, että kun välikauppiaita syntyy enemmän kuin oikeastaan tarvittaisiin, niin niiden täytyy kohottaa hintoja, jotta he kaikki voisivat elää. Ja toinen seuraus tuosta välikauppiaitten lukumäärän liiallisesta kasvamisesta on ollut se, että ainakin heikompien heistä on täytynyt ruveta väärentämään tavaroita ja muillakin tavoin petkuttamaan yleisöä, jotta he voisivat kilpailussa pysyä pystyssä.

Tällaisia välikauppiaita vastaan ovat osto-osuuskunnat ryhtyneet taisteluun, suojellakseen yleisön etuja.

Luonnollista on, että kauppiaat eivät taistelutta antaisi osto-osuuskuntalaitoksen kehittyä heidän elinkeinonsa alalla. Mutta eipä olisi odottanut, että he taisteluinnossaan käyttäisivät sellaisia keinoja kuin he todellakin ovat käyttäneet.

Kuten tunnettu ovat kauppiaat viime vuosikymmeninä olleet innokkaimpia vapaan kilpailun puolustajia lainsäädännön ja käytännöllisen elämän alalla. Onpa nähty, että yhteiskunnan on ollut kauppiaitten vastustuksen vuoksi erittäin vaikea saada rajoituksia ihmisille vaarallistenkin kauppatavarain kaupan alalla. Harmistuneina ovat kauppiaat silloin vedonneet vapaaseen kilpailuun muka »ihmisten luonnollisena oikeutena.»

Mutta kun yleisö lopulta on ruvennut kyllästymään niihin

»palveluksiin«, joita osa välikauppiaista sille on tehnyt, ja osuuskuntalaitoksen kautta ryhtynyt itse palvelemaan itseään, niin on se merkillinen käänne viime vuosina kauppiaitten kannassa tapahtunut, että heistä on noussut vapaan kilpailun kiivaita vastustajia, katkeria vihollisia, jotka osuuskuntia vastustaakseen — etupäässä elintarpeitten osto-osuuskuntia — koettavat panna kaikki voimat liikkeelle: pyytävät hallituksilta apua, agiteeraavat edustuslaitoksissa ja panevat toimeen suuremmoisia boykottausyrityksiä.

Tämä ilmiö on nähtävänä kaikissa maissa, niin hyvin vapaamielisen suunnan nykyisessä kotimaassa Ranskassa kuin pakkolakien syntymämaassa Saksassa ja kansanvaltaisessa Sveitsissä.

Englannissa näyttää tuo välikauppiaitten ja osuuskuntain taistelu olevan lopussa. Kauppiaitten kiivas agitatsiooni sai hallituksen panemaan toimeen laajaperäisen tutkimuksen osto-osuuskuntain toiminnasta ja niiden vaikutuksesta, joka tutkimus päättyi osto-osuuskunnille mitä edullisimmin.

Edellisessä (siv. 44) olemme jo nähneet, miten Ranskan kauppiaat ovat koettaneet kaikilla mahdollisilla ja mahdottomillakin keinoilla vastustaa maanviljelijäin vapautumispyrintöjä kaupan alalla. Kun ei voitu sanomalehdistön kautta saada yleisön mielipidettä taivutetuksi eikä virastojen kautta yhteisostoa estetyksi, niin kääntyi Pariisin Kauppakamari hallituksen puoleen pyynnöllä, että se tulkitsisi yhteisostoa suosivaa ammattiyhdistyslakia siten, että se muka ei oikeuttaisi ammattiyhdistyksiä minkäänlaisiin kaupanvälitystoimiin, ainakaan ei ilman viranomaisten antamaa lupaa, eikä elinkeinoveroa suorittamatta. Näimme myöskin että hallitus ei Ranskassakaan kallistanut korvaansa tällaisille kauppiaitten vaatimuksille. Mutta taistelu ei ole vielä lakannut. Vanha ja monessa suhteessa vaillinainen laki vuodelta 1869, jolle osuuskunnat perustuvat, kaipaa uudistusta. Lakiehdotus onkin jo vuodesta 1883 saakka kulkenut kuin sukkulainen edustaja-

kamarin ja senaatin välillä: sen arimpia kohtia kuuluu juuri olevan m. m. kysymys siitä, tuleeko osuuskuntain maksaa elinkeinoveroa vaikka ne eivät myy niiden ulkopuolella olevalle yleisölle vaan ainoasti omille jäsenille, siis kysymys, jonka välikauppiaat nähtävästi ovat nostaneet.

Sveitsissä taistelu maanviljelijäin osto-osuuskuntain ja pääomallisten kauppiaitten välillä on juuri tätä nykyä aivan tavattoman kiivas, niin että se sietää tulla laveamminkin kuvatuksi, pääasiallisesti HANS MÜLLER'in oivallisen esityksen mukaan.

Ensi aikoina ja niin kauvan kuin maanviljelysosuuskuntain toiminta supistui lannoitusaineiden, rehuaineiden ja siementen ostoon, ei niitä ahdistettu. Se riippui siitä, että toiminta alkoi, ennenkuin kolmannen ja neljännen luokan kauppiaat olivat hankkineet itselleen tällaisia tavaroita niin paljon, että he voivat sanoa tämänkin kauppahaaran kuuluvan heidän alaansa. »Rehuaineita ja siemeniä ostaessa ei aluksi syrjäytetty tukkukauppiaita, ja toiselta puolen ei näiden tavarain kauppa juuri monella ollut erityisalana. Myöskin olivat maanviljelijäin sen kautta saavuttamat edut niin suuret, ettei kukaan uskaltanut sitä vastustaa. Vielä silloinkin kun ostimme kahvia, saippuaa ja sokuria, saimme jäädä rauhaan, niin kauvan kuin emme tukkukauppiaita välttäneet. Vasta silloin kuin (tehtailta) suorastaan rupesimme tekemään suuria ostoksia, alkoi melu nousta.«

»Ensiksi nousi meitä vastaan Sveitsin *rautatavarankauppiasten* liitto. Se kielsi jäseniään erottamisen uhalla ryhtymästä minkäänlaiseen kauppayhteyteen ainoankaan sveitsiläisen maanviljelysosuuskunnan kanssa. Rautatavarankauppiaita seurasivat heti *kauppamatkustajat,* joiden liiton äänenkannattaja »Merkur« ankarasti kävi Itäsveitsiläisten osuuskuntien kimppuun. Se nosti mellakan »maanviljelijäin tunkeutumista vastaan kauppiasten alalle«, se puhui moittien

»yhteiskunnallisesta sopimuksen rikkomisesta«, se kirosi »ilkeätä agraaripoliittista voitonhimoa«, ja osuuskuntaliittoa nimitti se »röyhkeyden tulokseksi.«

Lopuksi koettivat myöskin *jalkine-, rihkama- ja siirtomaatavarankauppiaat* sulkea Itäsveitsiläiseltä liitolta sen tilauspaikat. Niinpä päätti esim. Sveitsin siirtomaatavarankauppiasten liitto yleisessä kokouksessaan v. 1894 kieltää jäseniään ryhtymästä minkäänlaiseen kauppayhteyteen ainoankaan sveitsiläisen maanviljelysosuuskunnan kanssa. »Liiton jäsenet eivät saa näille osuuskunnille välittömästi eikä välillisesti hankkia tavaroita jälleenmyytäväksi eivätkä myöskään tehdä kauppaa niiden koti- tahi ulkomaisten toiminimien kanssa, jotka ovat osuuskuntien kanssa välittömässä tahi välillisessä liikeyhteydessä.« (!) Kauppiasliiton hallinto sai vielä toimekseen pyytää koti- ja ulkomaisia toiminimiä, jotka edellämainittujen liikkeiden kanssa jo olivat liikeyhteydessä tahi joiden saatettiin otaksua voivan joutua niiden kanssa liikeyhteyteen, joko yhtymään Kauppiasliittoon tahi kirjallisesti selittämään, että välttävät kaikkea sekä välitöntä että välillistä kauppaa mainittujen osuuskuntien kanssa. »Toiminimet, jotka *eivät* anna ylläsanottua selitystä, ja sellaiset, jotka maanviljelysosuuskuntien kanssa kauppaan ryhtyvät, ovat Kauppiasliiton jäsenille ilmoitettavat, ja tulee jokaisen liitonjäsenen siitä alkaen *välttää kaikkea kauppayhteyttä mainittujen toiminimien kanssa.*« (!)

Näitä määräyksiä vastaan toimivat jäsenet erotetaan liitosta.

Tuontuostakin tuotti tuollainen järjestelmänmukainen sodankäynti maanviljelysosuuskuntia vastaan kauppias- ja valmistajaryhmien puolelta maanviljelijäin keskusosuuskunnan liikkeenjohtajille monta vaikeaa hetkeä. Mutta pontevuudellansa ja taidollansa onnistui heidän kuitenkin aikaansaada se, että keskusosuuskunta aina täytti tehtävänsä. »Ulkomaalla oli hyviä, vieläpä parempiakin tilauspaikkoja, joista Sveitsin

talonpojille mielellään toimitettiin, mitä ne suurella vaivalla ansaitsemallaan rahalla tahtoivat ostaa. Närkästyneiden omanvoitonpyytäjäin boykottaukset joutuivat siten talonpoikain uskollisen ja sitkeän yhteenliittymisen takia täydellisesti häpeään, ja vahinkoa siitä ovat kärsineet ainoastaan ne, jotka luulevat väkivallalla voivansa pidättää itselleen vanhan yksinoikeutensa ostajien tuottamaan voittoon.«

Osuuskuntaliikkeelle on siis tukkukauppiasten mielettömästä menettelystä ollut ainoastaan etua.

Luonnollista on että tuo pääomallisten kauppiaitten kohtuuton menettely on saanut maanviljelijäin mielen leppymättömän katkeraksi. Heidän äänenkannattajansa (»Genossenschafter«) tuopi usein ilmoille maanviljelijäin mielialan puheena olevassa kysymyksessäkin.

»Välikauppa on — kirjoittaa se kerrankin — kaikissa suhteissa laajentunut enemmän kuin on tarpeellista ja hyödyllistä. Se on nykyään melkoisena rasituksena tavaran valmistajille ja varsinkin ostajille. Se on petoeläin, joka kaupassa tavaroita valmistavalta väestöltä, tosin kyllä suorastaan lakia rikkomatta, mutta kuitenkin hyvin väärällä tavalla riistää melkoisen osan sen suurella vaivalla hankkimaa työansiota! *Kaikki tarpeeton välikauppa,* olipa se suuri tai pieni, *on kansantaloudelliselta kannalta väärä,* mutta sellainen kauppa, jota pörssissä liiaksikin yleisesti tavaroilla ja rahalla harjoitetaan, on mitä suurimmassa määrässä vahingollinen ja siis hyljättävä. Liiallinen välikauppa ei halvenna tavaroita, niinkuin ehkä kilpailun johdosta voisi luulla tapahtuvan, vaan se tekee ne kalliimmiksi ja antaa aihetta usein tapahtuvaan tavarain huononemiseen. Jos kolme kauppiasta on samassa kylässä, jossa muuten yksi riittäisi, eivät nämä kolme kuitenkaan voi myydä halvemmalla kuin tuo yksi, sillä heidän on elättäminen kolmea perhettä yhden asemesta. Mutta jos hinnat silloin, kun kolme kauppiasta toimii kylässä, olisivat halvemmat kuin siinä tapauksessa, että siellä olisi ainoas-

taan yksi, todistaa se vain, miten usein suunnattoman korkeita voittoja otetaan välikaupasta. Ylimalkaan on asianlaita niin, että tavarat ovat joko halvemmalla valmistetut taikka käyneet huonommiksi, mutta ovat kuitenkin ostajalle kaikissa tapauksissa yhtä kalliit, sillä voitto jää välikauppiaalle.»

»Mutta on olemassa sellaisia jalomielisiä, ulkokullattuja, typeriä tahi vapaata tahtoa vailla olevia ihmisiä, jotka sanovat: Voimme kai suoda kauppiaillekin pienen voiton! Olkoon niinkuin nämä sanovat, mutta eikö sitten kukaan talonpoika valita maanviljelyksen kehnosta tilasta, eikö kukaan työmies huonosta palkasta. Ei ole kysymys ainoastaan parin kauppiaan voitoista, vaan *kysymys on kaiken liikanaisen välikaupan poistamisesta.* Onko välttämätöntä että ostamme tarpeemme toisesta, kolmannesta ja neljännestä kädestä ja siten teemme tavaramme kalliiksi? Onko kaksin-, kolmin-, nelinja useammankertainen voitto tavaroista otettava, ennenkuin me saamme tahi muut saavat niitä käyttää? Täytyykö meidän pakosta ylläpitää Sveitsin tavaranvaihtoa varten 16,000 kauppamatkustajaa, jotka Sveitsin kansalle maksavat vuosittain vähintäin 40 miljoonaa eli enemmän kuin koskaan meidän koko sotaväkemme? Ei. Tavaranvaihto on johdettava mahdollisimmasti suoraan valmistajalta käyttäjälle, ja kauppa on jälleen asetettava tuottelijaan ja tavaroita käyttävän kansan palvelukseen eikä tavaroille ole määrättävä hintoja, joihin ei anna aihetta valmistus eikä käyttäminen, vaan vallitsevan kaupan etu. Sellainen on Itäsveitsiläisen maanviljelysosuuskuntien liiton ja kaikkien niiden tarkoitusperä, joihin kuuluu talonpoikia ja työmiehiä ja jotka ovat oikein tehtävänsä käsittäneet.«

Saksassa pääomalliset kauppiaat eivät ole, kuten sveitsiläiset, tyytyneet siihen, että ovat omin voimin [1]) koettaneet

---

[1]) Sen jälkeen kuin osasto „Maanviljelystarvetavarain osto" jo oli painettu, on siv. 185 mainitun Saksan lannoitusainetehtailijain ren-

ryhtyä taisteluun osuuskuntia vastaan, vaikka ne ovatkin boykottausta harjoittaneet suuressakin määrin, vaan ovat kääntyneet valtiomahtien puoleen uskomattomalla julkeudella anomaan »suojelusta«. Saksan kauppiasliitto *(Centralverband deutscher Kaufleute)*, johon v. 1894 kuului 8,000 kauppiasta, kääntyi, kun Berliinin virkamiehet v. 1889 alkoivat puuhata yhteistä osto-osuuskuntaa, hallituksen puoleen pyynnöllä että se — kiellettäisiin. Tämä ei onnistunut. Mutta samanlainen kepponen Baijerissä vähää myöhemmin menestyi täydellisesti; siellä kauppiaat saivat sanomalehdistössä aikaan voimakkaan agitatsioonin, joka lienee vaikuttanut hallitukseenkin. Alituisesti on sittemmin jätetty anomuksia Saksan valtiopäiville, liittohallitukselle ja Preussin hallitukselle, joissa anomuksissa etenkin koetetaan uskotella, että kauppiaat nykyaikaisen kilpailun pakosta jo saavat tyytyä niin pieniin voittoihin, ettei ole muka mitään todellista tarvetta osto-osuus-

---

kaan ja maanviljelijäin lannoitusaineitten ostoa varten perustaman pääosuuskunnan väli käynyt hyvin kireälle. Rengas, johon myöskin ovat liittyneet kaikki Itävallan tehtailijat, on näet äkkiä rikkonut pääosuuskunnan kanssa varemmin tekemänsä sopimuksen ja korottanut hintansa. Osuuskunta puolestaan vastasi todellisella sodanjulistuksella, joka omituisuutensa tähden ansaitsee mainitsemista. Se on näet päättänyt olla ostamatta tuomaskuonaa ja kehoittanut niinhyvin siihen välillisesti kuuluvaa miljoonaa maanviljelijää kuin myöskin sen ulkopuolella olevia olla sitä käyttämättä. „Ainoastaan tällä tavoin voimme rajoittaa vastustajamme valtaa“, sanoo se julistuksessaan. „Sillä eivät tuomaskuonatehtaat käytä tuomaskuonaa ja muuta sitä leiväksi, vaan maanviljelijät. — — Meidän pitää siis kaikin tavoin koettaa saada entinen välikirja voimaan, ja kaikkien Saksan maanviljelijäin kunnianasia on meitä näissä ponnistuksissamme auttaa. Sentähden, Saksan maanviljelijät, älkää nykyään ostako tuomaskuonaa.“ Tämän johdosta on Saksan Maanviljelysseura niitä varten, jotka fosforihappoa välttämättömästi tarvitsevat, suosittanut luujauhoja ja superfosfatia. Tehtailijain rengas on taas puolestaan kääntynyt hallitusten puoleen pyytämällä rautatiemaksujen alennusta, jotta he voisivat viedä tavaransa ulkomaille.

kuntain perustamiseen, vaan että ainoastaan jonkunlainen kulkutauti saa tämän aatteen leviämään kaikkialle. Ja tästä on — kauppiaitten esityksen mukaan — seurauksena se, että Saksasta häviää keskiluokka, tuo valtiolle uskollisin kansanaines, joka häviön jälkeen joutuu »sosialismin kuiluun.«

Merkillisintä on, että Saksan valtiomahdit ovat viime aikoina jossain määrin kallistaneet korvansa noille kauppiaitten valituksille ja vihamielisille väitteille.

Ja siitä on jo ollut monta osuuskuntalaitokselle haitallista seurausta.

Mikäli tunnen ovat useimmissa maissa osto-osuuskunnat vapautetut tulo- ja elinkeinoveron suorittamisesta, jos ne tyytyvät myymään ainoastaan omille jäsenilleen; siinä tapauksessa katsotaan näet, että ne eivät harjoita mitään elinkeinoa. Mutta Saksassa on 1890-luvulla ruvettu melkein kaikissa valtioissa vaatimaan osto-osuuskunniltakin tuloveroa, vaikka ne eivät myisikään muille kuin omille jäsenilleen.

Kauppiaat eivät ole kuitenkaan tyytyneet tähän ensimäiseen voittoon. Viime vuosina Kauppiasliitto m. m. on vaatinut, että osto-osuuskuntain tulisi hankkia viranomaisten lupa liikkeenharjoittamiseen ja että lupa olisi annettava ainoastaan, jos olisi erityinen suuri tarve, että kiellettäisiin kaikilta virkamiehiltä ja upseereilta oikeus osto-osuuskuntain perustamiseen, että osto-osuuskunnat sakon uhalla kiellettäisiin myymästä muille kuin omille jäsenilleen, ja vihdoin että ne kiellettäisiin jakamasta voitto-osuuksia.

Nämät vaatimukset ovat v. 1896 saaneet aikaan lisäyksiä 1889 vuoden lakiin.

Uuden lain mukaan tarvitaan jo viranomaisten lupa sellaisten osto-osuuskuntain perustamiseen, jotka harjoittavat myöskin väkijuomakauppaa. Tällä määräyksellä voipi olla suuri merkitys Saksassa, jossa työväki on tottunut ostamaan kaikki elintarpeensa samasta puodista ja lukemaan väkijuomatkin elintarpeihinsa.

Tärkeämpi on kumminkin se uusi määräys, joka kieltää *elintarpeitten* osto-osuuskunnilta oikeuden myydä muille kuin omille jäsenilleen heidän *itsensä* nautittavakseen. Ja jotta tämä kielto tulisi tehokkaaksi, oikeuttaa laki poliisia pitämään osto-osuuskuntia ankaran tarkastuksen alaisena.

Tämän kautta ovat siis osto-osuuskunnat tulleet paljoa epäedullisempaan asemaan kuin yksityiset kauppiaat, koska niiden nyt tulee maksaa samaa veroa kuin kauppiaittenkin, vaikka osuuskunnat ovat kielletyt harjoittamasta samanlaista elinkeinoa kuin he.

Tämä seikka, että osto-osuuskunta ei enää saa myydä muille kun omille jäsenilleen, ei merkitse vanhoille osto-osuuskunnille kovin paljoa; päinvastoin on jo huomattu, että sen kautta moni osuuskunta on saanut suuren joukon uusia jäseniä ja siis vain vahvistunut. Mutta vasta-alkaville se on suureksi haitaksi. Sillä luonnollista on, että alussa yleisö mielellään tahtoo jonkun aikaa kokeeksi ostaa osuuskunnan myymälästä, ennenkuin se rupeaa jäseneksi. Tämän osòtti Saksan valtiopäivämies WURM omasta osuuskunnastaan. Kun näet hänen johtamansa osuuskunta v. 1888 alotti toimensa, niin siihen kuului ainoastaan 336 jäsentä; se myi ensi aikoina noin 20 % tavaroistaan osuuskunnan ulkopuolella olevalle yleisölle. V. 1896 siihen kuului 9,000 jäsentä, ja silloin se myi ainoastaan 3 % tavaroistaan muille kuin omille jäsenilleen.

On vaikea käsittää, miten Saksan valtiomahdit ovat viime vuosina tuolla tavoin antaneet yksityisetujaan valvovien kauppiaitten ohjata toimintaansa tässä asiassa. Sillä kauppiaat eivät ole voineet millään tavoin todistaa oikeiksi väitteitään ja valituksiaan siitä yhteiskunnallisesta vaarasta, mikä osuuskuntalaitoksesta muka olisi peljättävänä. Päinvastoin tosiasiat — mikäli niitä tunnetaan ja niiltä neuvoa kysytään — puhuvat aivan toista kieltä. Osto-osuuskuntalaitos ei ole missään kehittynyt niin voimaaksi kuin Englannissa ja siellähän

näimme samaan aikaan välittäjien lukumäärän kasvaneen suhteellisesti tavattoman nopeasti. Mitä taas Saksaan tulee, niin siellä on laskettu, että vähittäiskauppa myy tavaroita vuodessa noin 20 miljaardin arvosta; mutta tuosta summasta ei tule elintarpeitten osto-osuuskuntain osalle kuin ainoastaan noin 1,5 %. Ei siis voi uskoa, että osto-osuuskuntalaitos olisi sanottavasti vähentänyt välikauppiaitten lukumäärää. Enemmän ovat luultavasti suuret kauppamakasiinit suurkaupungeissa tässä suhteessa vaikuttaneet. Ja se, minkä nämät molemmat laitokset ovat mahdollisesti saaneet aikaan, on arvatenkin ollut huonoimpien, heikoimpien välikauppiaitten poistaminen, josta luultavasti on ollut yleisölle ja yhteiskunnalle enemmän hyötyä kuin tappiota. Sillä nuot huonoimmat pikkukauppiaat eivät hyödytä yleisöä, vaan päinvastoin saavat tavaran hinnat nousemaan, jos heitä on enemmän kuin tarvittaisiin.

Mitä taas tulee kysymykseen keskisäädyn häviämisestä, johonka kauppiaat ovat turvautuneet peloittaakseen hallitusta, niin on huomautettava, että viimeiset tutkimukset (SCHMOLLER) osottavat, että vaikka keskisääty 1870-luvulla näyttikin arveluttavassa määrässä vähentyvän, se tätä nykyä taas päinvastoin on huomattavasti kasvamaan päin. Sillä siihen on viime aikoina ruvennut kohoamaan etevämpää työväkeä, ja lisäksi siihen nyttemmin kuuluu sekä valtion että kuntain ja yksityisten palveluksessa olevaa alempaa virkamiehistöä. Mutta nämät viimeksi mainitut kansanluokat, etevämpi työväki ja alempi virkamiehistö, ne ne juuri ovat suurimpana enemmistönä osto-osuuskuntain jäsenistössä. Ja tämän nojalla ei ole suinkaan liioitettua, jos väitämme, että osuuskuntalaitos päinvastoin on omiansa edistämään keskiluokan kasvamista helpoittamalla työväen taloudellista vaurastumista niin, että se vähitellen voipi taloudellisesti kohota keskiluokkaan. Kun siis Saksassa tätä nykyä koetetaan asettaa vaikeuksia osto-osuuskuntalaitoksen edistymiselle pikkukauppiaitten eduksi, niin siinä ensiksikin autetaan vähäväkisiä, vielä vähäväkisempien, vielä

enemmän apua tarvitsevien kustannuksella, ja toiseksi siinä itse asiassa estetään keskisäädyn kasvamista, vaikka luullaan toimivansa päinvastaiseen suuntaan. Lisäksi on huomattava, että nuot huonoimmat pikkukauppiaat eivät ole niinkään itsenäisiä, kuin uskotellaan, sillä tavallisesti he ovat tykkänään tukkukauppiaitten ja rahamiesten käsissä.

Emme voi siis muuta uskoa, kuin että Saksassakin ennemmin tai myöhemmin osto-osuuskunnat ovat asetettavat samaan asemaan kuin yksityisetkin kauppiaat. Sillä jos puolueettomasti ja tyynenä koettaa katsella kysymyksessä olevaa taloudellista murrosaikaa, niin täytyy mielestämme yhtyä seuraavaan erään osuuskuntamiehen lausuntoon: »Osto-osuuskuntalaitos ei ole ainakaan toistaiseksi pyrkinyt täydellisesti nielemään koko välikauppiasluokkaa, vaan on se tahtonut saada välikauppaa kehittymään siihen, että kauppiaina tulisi olemaan ainoastaan kunnollisia ja kunnollisuutensa kautta hyvin menestyviä henkilöitä. Tätä ei voida muuna kuin kansantaloudellisena ja yhteiskunnallisena etuna pitää. Jos kumminkin joskus tulevaisuudessa osto-osuuskuntalaitos tulisi kokonaan astumaan välikauppiaitten sialle, niin tämä tietysti voipi tapahtua ainoastaan taloudellisen kehityksen kautta, ja tätä *taloudellista kehitystä voidaan kyllä lakimääräyksien kautta ehkä vaikeuttaa, mutta ei ajan pitkään estää, sillä se on kaikkia lakimääräyksiä voimallisempi.*«

Hans Crüger, Konsumvereine (Handwörterb. d. Staatswissenschaften)

H. von Mendel, Die landwirtschaftlichen Ankaufs- und Verkaufsgenossenschaften, ihr Wesen und ihre Einrichtung (Thær—Bibliothek). Berlin 1886.

C. Stanka, Der genossenschaftliche Bezug landwirtshaftlicher Bedarfsartikel. Brünn 1896.

— — Rindviehzucht-genossenschaften. Brünn 1896.

J. von Wattenwyl, Viehzuchtgenossenschaften. Zweck, Organisation und Entwicklung. 5 Aufl. Bern 1893.

I. Lindström, Det senast förflutna årtiondets arbete på höjandet af den svenska kreatursafveln (Berättelse öfver andra nordiska landtbrukskongressen i Stockholm 1897). Malmö 1898.

P. A. Mørkeberg, Kvaegavlsbestraebelserne i Danmark (Sama).

Genossenschaftlicher Bezug von Maschinen (Deutsche landw. Genossenschaftspresse 1897).

J. Wernicke, Kleinhandel, Konsumvereine und Warenhäuser (Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik, 1897).

de Rocquigny, Les syndicats agricoles, **Müller,** Die schweizerischen Konsumgenossenschaften, y. m. ennen mainituita teoksia.

NELJÄS LUKU.

Osuusmyynti.

Yhtä tärkeätä kuin maanviljelijälle on hänen tarpeittensa oston järjestäminen edulliseksi, yhtä paljon ja ehkä vielä enemmänkin pitäisi hänen voida parantaa talouttaan ja toimeentuloaan, järjestämällä omien tuotteittensa myynnin edullisesti. Sillä hänhän on etupäässä tuottaja.

Mutta maanviljelystuotteiden myynti on useimmissa maissa viime aikoihin saakka ollut sekä maanviljelijälle että yleisölle hyvin epäedulliselle kannalle järjestettynä. Tavallisesti on maalaiskunnissa maakauppias ollut ainoa maanviljelystuotteiden ostaja. Ja hän on monin paikoin vähitellen saanut maanviljelijän, ainakin pienitilallisen, velkaantumaan ja sen kautta niin kytketyksi itseensä, että hän voi pakoittaa hänet myymään tavaransa melkeinpä mistä hinnasta tahansa. Mutta vaikka maanviljelijä ei olisikaan velkaantunut eikä sen vuoksi pakoitettu myymään tavaroitansa polkuhinnasta, niin hän kumminkin tavallisesti saa huonoja hintoja tavaroistaan. Puuhaten maatöissään hän ei ole tilaisuudessa saamaan aikanaan tietoja hintojen vaihteluista ja edullisista myyntipaikoista. Hän ei tunne muita myyntipaikkoja kuin maakauppiaan, naapurikaupungin torin sekä kuljeksivat ostajat, jotka tulevat hänen kotiinsa ja jotka käyttävät tavallisesti hyväkseen hänen tietämättömyyttään päivän hinnoista. Näiltä ensi kädessä ostajilta tuotteet sitten kulkevat monen välittäjän

kautta, jotka kukin vaativat palkan vaivastaan sekä kauppavoittoa, niin että se, joka tavarat lopullisesti ostaa omiksi tarpeikseen, saa niistä maksaa kohtuuttomia hintoja, etenkin suurkaupungeissa.

Tästä on tehty eri tahoilta havaintoja ja laskuja, jotka hyvin valaisevat puheena olevaa kysymystä.

Esimerkiksi Ranskassa myi maanviljelijä muutamia vuosia sitten viljansa 18 markasta 100 kiloa, mutta 100 kiloa valmista leipää kaupungeissa maksoi 30—35 markkaa; lihasta maanviljelijä sai 60 penniä — 1 markka kilolta, mutta tavaran nauttija sai siitä maksaa 2: — 2,70 markkaa. Pavut antoivat maanviljelijälle 70 penniä kilolta, mutta yleisölle ne maksoivat 1,60. Munan myy maanviljelijä 7 pennistä, mutta kaupunkilainen maksaa siitä 15 penniä. Pariisi yksinään ostaa maitoa 54 miljoonan markan arvosta vuodessa, mutta siitä summasta saavat karjanomistajat ainoastaan 29 miljoonaa. Kun kuljetukseen lasketaan noin 6 miljoonaa markkaa, saavat siis välikauppiaat ainoastaan maidon myynnistä Pariisissa 19 miljoonaa markkaa vuosittain. Lasketaan että Ranskan kansa käyttää vähintäin 25 miljaardia markkaa vuodessa ruokatavaroiden ostoon, josta summasta melkein $^1/_3$ osa, $7^1/_2$ miljaardia, jää välikauppiaille, eli kaksi kertaa niin paljon kuin Ranskan kansa maksaa veroja (GIDE).

Samanlaisia kokemuksia on tehty Saksassakin. Berliinissä esim. maksoi 1000 kiloa rukiita v. 1895 145 Suomen markkaa, mutta saman ruismäärän leipominen leiväksi melkein yhtä paljon eli 112 Suomen markkaa. Naudanliha maksoi samana vuonna Berliinissä teurastajalle noin 1,35 markkaa kilolta, mutta teurastaja otti 2—2,25 eli 54 %. Münchenissä maksoi maito v. 1896 22—25 p. litra, mutta maanviljelijät saivat ainoastaan 12—14 p.

Englannissakin on tehty laskuja siitä, mitä maanviljelijät saavat tuotteistaan ja mitä tavaran nauttijat niistä maksavat, sekä tultu samaan tulokseen kuin Ranskassa, että nimit-

täin $^1/_3$ osa siitä hinnasta, minkä nauttijat maksavat, menee välittäjille. Muutamat maanviljelystuotteet, kuten hedelmät, perunat, maito, tulevat kaksi, kolme kertaa kalliimmiksi, ennenkuin ne joutuvat nauttijoille.

Eikä tämä hintain kohoaminen ole ainoa paha, minkä välikauppiaat matkaansaavat. Yhtä tärkeätä on sekin, että vaikka maanviljelijät ovat myyneet kunnollista tavaraa, niin yleisö useinkin saa tavaran väärennettynä tahi pilaantuneena.

Tällaiset havainnot ja tutkimukset ovat luonnollisesti olleet omiansa meidän päivinämme, kun osuuskunta-aatetta koetetaan toteuttaa kaikilla aloilla, herättämään ajatusta koettaa yhteistoiminnan kautta saada välikädet ainakin jossakin määrin syrjäytetyiksi. Sillä täydellä syyllä voipi sanoa maanviljelystuotteiden kaupasta, että »tuottaja ja nauttija juoksevat peräkkäin, mutta eivät koskaan tapaa toisiaan.«

Miten siis saada heidät tapaamaan toisensa?

On selvää, että tässä on suuri yhteiskunnallinen kysymys, yhtä tärkeä maanviljelystavarain nauttijoille kuin maanviljelijöillekin. Jos maanviljelystuotteiden kauppa voitaisiin saada paremmin järjestetyksi, niin että ostaja voisi suorastaan tuottajalta saada tarpeensa kunnollisina ja huokeammalla, tuottaja taasen puolestaan myydä tavaransa entistä edullisempiin hintoihin, niin saataisiin aikaan todellinen taloudellinen kumous, jonka tuloksena tosin olisi välittäjäluokan väheneminen, mutta samalla halvemmat elantokustannukset kaupunkiväestölle ja parempi toimeentulo maalaisväestölle, sekä sen kautta epäilemättä uutta edistysmahdollisuutta yhteiskunnalle.

Ainoa tätä nykyä tunnettu järjestelmä, jonka pitäisi voida saada aikaan noin laajalle ulottuva muutos yhteiskunnassamme, lienee yhteiskunnalle perustuva osuuskuntalaitos, vaikka se tällä alalla vielä ei olekaan niin suuria tuloksia tuottanut, että siitä voisi varmuudella päättää.

Mutta kuinka on tämä kauppa silloin järjestettävä? Onko yhteiskunnalle edullista, että tämä maanviljelystuottei-

denkin kauppa tapahtuu yksinomaan nauttijain osto-osuuskuntain kautta, tahi yksinomaan maanviljelijäin myyntiosuuskuntain kautta; vai onko ehkä edullisinta, että sekä nauttijat että maanviljelijät järjestävät kukin omia osuuskuntia ja että nämät sitten ryhtyvät yhteistoimintaan keskenään? Koettakaamme katsoa, mihin suuntaan tosiolot meidän päivinämme viittaavat.

Kuten tunnemme, on nykyajan kauppa kehittynyt siihen, että se siellä, missä se on hyvin järjestettynä, tarvitsee sekä vähittäisostajia ja paljottaisostajia että vähittäismyyjiä ja paljottaismyyjiä. Paljottaisostaja yhdessä maassa ei mielellään käänny vähittäismyyjien puoleen toisessa maassa, vaan hakee paljottaismyyjiä. Näin on käynyt esim. suuren englantilaisen keskusosto-osuuskunnan *(Wholesale society)* maanviljelystuotteita ostaessaan paikallisosuuskuntainsa tarpeita tyydyttääkseen. Se ei voi ruveta kauppayhteyteen kunkin erityisen maanviljelijän kanssa esim. Tanskassa ja Suomessa saadakseen voita. Se kääntyy sitä varten joko tukkukauppiaitten taikka, mikä onkin jo suureksi osaksi tapahtunut, maanviljelijäin myyntiosuuskuntain puoleen. Ja että *Wholesale society* pitää tätä maanviljelijäin myyntiosuuskuntain välitystä suotavimpana, näkee siitä, että se kaikilla tavoin koettaa kehoittaa maanviljelijöitä perustamaan myyntiosuuskuntia. Näyttää siis siltä, kuin ainakin toistaiseksi nykyajan kaupan vaatimukset parhaiten täytettäisiin sen kautta, että maanviljelijät perustavat myyntiosuuskuntia, jotka kokoovat yksityisten maanviljelijäin tuotteet ja tarjoovat niitä niin suoraan kuin mahdollista nauttijoille.

Millainen on sitten kokemus myyntiosuuskunnista yleensä? Ovatko ne menestyneet yhtä hyvin kuin osto-osuuskunnat, joihin edellisessä olemme tutustuneet?

Kun tutustuu osuuskuntalaitoksen historiaan, niin näkee, että tämän aatteen alkuunpanijat useimmissa maissa ovat joko heti ryhtyneet perustamaan juuri myynti(= tuotanto-)osuus-

kuntia, tahi ovat he ainakin pitäneet niitä osuuskunta-aatteen lopputarkoituksena. Edellisessä (siv. 123) olemme jo nähneet, miten Englannissa sekä osuuskunta-aatteen isä OWEN että n. s. kristilliset sosialistit perustivat tuotanto-osuuskuntia; mutta myöskin tulimme tuntemaan, miten heidän yrityksensä lyhemmän tai pitemmän ajan kuluttua hajosivat, niin että useasta sadasta tuskin parikymmentä enää tätä nykyä on pystyssä. Samaten on käynyt Ranskassakin, jossa v. 1848 suurilla toiveilla ryhdyttiin uutta aatetta toteuttamaan työväen aseman parantamiseksi. Niistä enemmän kuin 200:sta myyntiosuuskunnasta, jotka silloin perustettiin, oli kolme vuotta myöhemmin ainoastaan toistakymmentä enää pystyssä. Ja myöhemmin perustetuistakin työväen (tuotanto- ja) myyntiosuuskunnista ovat useimmat lyhyen olemassaolon jälkeen joko hävinneet tahi muuttuneet osakeyhtiöiksi. Saksassakin tehdas- ja kaupunkiväestön osuuskuntalaitoksen alkuunpanija SCHULZE-DELITZSCH tosin varoitti kehittymättömiä henkilöitä sellaisia perustamasta ja tahtoi, että ainoastaan osto- ja luotto-osuuskunnissa kouluutetut henkilöt ryhtyisivät sellaisiin, mutta kumminkin hän piti myyntiosuuskuntia koko »osuuskuntarakennuksen huippuna«. Mutta vaikka puoli vuosisataa on kulunut rakennuksen kulmakiven asettamisesta, emme kumminkaan vielä näe tuota huippua Saksankaan työväen osuuskuntarakennuksessa. Monet teollisuustyöväen myyntiosuuskuntain yritykset ovat rauenneet, harvat ovat niistä menestyneet, mutta muuttuneet vähitellen pääomallisiksi osakeyhtiöiksi, vielä harvemmat ovat pysyneet osuuskunta-periaatteille uskollisina. Näemme siis, että kokemus eri maista todistaa samaa: tavaran myytäväksi valmistajain perustamat osuuskunnat ovat ainakin teollisuuden alalla erittäin vaikeat saada menestymään.

Ja mikä siihen on syynä?

Tavallisesti ne eivät menesty sen vuoksi, että ne kärsivät pääoman puutetta, kykenevän johdon puutetta, tasaisen menekin puutetta ja ennen kaikkea keskenäisen sovun puutetta.

Pahin on tietysti sovun puute. Sen vuoksi on hyvin moni myyntiosuuskunta mennyt myttyyn. Tärkeintä, mitä osuuskuntalaiset ovat tuoneet yhteen, on nim. ruumiillinen työ. Mutta se ei ole ainoa tärkeä nykyajan teollisuustyön menestymiselle, etevää henkistä johtoa tarvitaan ei ainoastaan työn menestymiselle vaan myös varman, tasaisen menekin hankkimiseksi. Mutta kokemus osottaa, että kun esim. liikettä joku vaikkapa satunnainenkin vastus kohtaa, niin osuuskunnaksi yhtyneet työmiehet heti syyttävät siitä keskuudestaan valittua johtajaansa, panevat hänet viralta pois ja ottavat toisen, joka tavallisesti ei ole entistä paljoa etevämpi. Taikka voipi usein tapahtua, että etevimmät osuuskunnan jäsenet ovat tyytymättömiä toisten jäsenten huonompaan työhön ja siitä syystä eroavat sekä perustavat uusia osuuskuntia.

Muutamissa myyntiosuuskunnissa on kumminkin sopu kestänyt pitemmänkin aikaa. Jos näitten tavaroilla lisäksi on ollut tasainen ja kasvava menekki, niin ne tietysti ovat helposti saaneet korvatuksi sekä pääoman että etevän johdon puutteen, jos sellaista on ollut. Mutta tällaisia onnistuneita osuuskuntia kohtaa pian toinen salakari, jolle useimmat niistä ovat ajaneetkin. Kun näet menekki kasvaa, niin osuuskunta tarvitsee enemmän työvoimaa. Ja silloin nousee kysymys, tuleeko osuuskunnan ottaa uudet työvoimat voittoon ja hallintoon täysin osallisiksi osuuskunnan jäseniksi, vai ei. Tavallisesti on käynyt niin, että osuuskunnan entiset jäsenet tahtovat itse korjata kaikki ne voitot, joita heidän alkuunpanemansa, uhrauksia vaatinut yritys voi antaa, sekä ottavat uudet työvoimat ainoastaan palkallisiksi työmiehiksi. Ja tämän kautta osuuskunta on astunut tavallisten pääomallisten osakeyhtiöitten riviin[1]).

[1]) Esimerkin tästä kehityksestä tarjoovat Ranskan, tuotantoosuuskuntain kotimaan kuuluisat osuuskunnat. Pariisin vanhimmista myyntiosuuskunnista löydämme

pianonvalmistajainosuuskunnissa 19 osuuskuntalaista ja 20 palkansaajaa = 105 %;

Tämä teollisuustyöväen myyntiosuuskuntain epäonnistuminen on suuressa määrässä viime aikoina kääntänyt mielipiteet. Sen sijaan että alkuunpanijat kaikissa maissa olivat katsoneet niitä tärkeimmiksi, näemme meidän päivinämme osuuskuntaliikkeen johtajain päinvastoin varoittavan ryhtymästä sellaisten perustamiseen ja tahtovan saada koko osuuskuntalaitoksen ja taloudellisen elämän yleensä järjestetyksi osto-osuuskuntain perustukselle.

Niin WEBB-POTTER Englannissa, CHARLES GIDE Ranskassa ja v. 1897 on Saksassa HANS CRÜGERkin, tuo Schulze-Delitzschin uskollisin oppilas, joka viime aikoihin saakka on koettanut ylläpitää uskoa työväen myyntiosuuskuntiin, jo ruvennut epäilemään tokko tällaiset koskaan voivat onnistua [1]).

Mutta, väittänee jo lukija, ovathan osuusmeijeritkin myyntiosuuskuntia ja niistähän suurin osa on erinomaisesti menestynyt.

Niin ovatkin.

Tuo mielipide myyntiosuuskuntain onnistumattomuudesta yleensä perustuu, niinkuin edellisestä näemme, nimittäin yksinomaan kokemuksiin teollisuuden alalta. Ne tutkijat, jotka ovat periaatteellisesti osuuskuntakysymystä käsitelleet, joko eivät ole lähemmin tutustuneet *maanviljelijäin* osuuskuntaelämään viime aikoina, taikka ovat he olleet sitä lukuun ottamatta. Tuosta yksipuolisesta kokemuksesta ovat he johtaneet sen käsityksensä, että osuusmyynti yleensä on mahdoton.

Me olemme kuitenkin jo edellä esitetystä yleiskatsauksesta nähneet, miten maanviljelijäin myyntiosuuskunnat ovat alkaneet menestyä eri maissa ja eri aloilla. Ja varsinkin meillä

---

lasisilmäin y. m. s. valmistajainosuuskunnissa 131 osuuskuntalaista ja 1,480 palkansaajaa = 1,129 % sekä

ajokalujen valmistajainosuuskunnissa 6 osuusk., 70 palkans. = 1,166 %.

[1]) GIDE ja WEBB-POTTER ovat hyljänneet ne periaatteellisistakin syistä; siitä lähemmin luvussa „Osuuskunta-aatteen tulevaisuusmahdollisuudet."

pohjoismaalaisilla ovat juuri osuusmeijerit niitä harvoja osuuskuntamuotoja, jotka ovat onnistuneet.

Kuinka on siis mahdollista, että maanviljelijäin myyntiosuuskunnat menestyvät?

Sen vuoksi, että maanviljelijäin myyntiosuuskunnat suuressa määrässä eroovat teollisuustyöväen perustamista myyntiosuuskunnista. Tärkein erotus niiden välillä on siinä, että maanviljelijäin myyntiosuuskunnissa, esim. osuusmeijereissä, ei tuoda yhteen ihmisiä, työmiehiä, vaan raaka-aineita; lisäksi maanviljelijäin myyntiosuuskuntiin tavallisesti hankitaan johtajaksi palkattu, liikkeen hoitoon täysin perehtynyt henkilö. Ja näin saadaan niistä teollisuusosuuskuntain tavallisimmat ja pahimmat epäsovun syyt vältetyiksi.

Mutta onpa teollisuustyöväen ja maanviljelijäin myyntiosuuskuntain välillä toisiakin eroavaisuuksia, jotka selittävät, miksi jälkimäisillä on suurempi mahdollisuus onnistumiseen. Kun teollisuustyöväen myyntiosuuskunta tarvitsee pääomaa ei ainoastaan raaka-aineitten hankkimiseen, vaan myöskin liikkeen harjottamiseen, niin maanviljelijäin myyntiosuuskunnan raaka-aineita varten tarpeellista pääomaa ei ole osuuskunnan hankittava. Ja liikkeen hoitoon tarpeellisen pääoman hankkimisessa ei varattomilla työmiehillä tavallisesti ole tarjottavana sitä vakuuta, kuin maanviljelijöillä, joitten omaisuus (maa, karja, työkalut ja varastot), kun he yhdistyvät, tarjoo lainanantajalle mitä varmimman vakuuden. Lisäksi on vielä huomattava, että se, joka liittyy teollisuutta harjottavaan myyntiosuuskuntaan, jättää samalla entiset tulolähteensä; hänen koko toimeentulonsa tulee siis yksinomaan riippumaan osuuskunnasta, jota vastoin maanviljelijä liittyessään esim. osuusmeijeriin ei luovu muista tulolähteistään. Sillä maanviljelyksen monipuolisuus vaikuttaa sen, ettei maanviljelijän toimeentulo tavallisesti perustu yhteen ainoaan tuotantohaaraan. Hänen liittymistänsä myyntiosuuskuntaan on siis katsottava ainoastaan hänen varemmin harjottamansa liikkeen laajentamiseksi.

Tärkeä on myöskin, että edellisessä tapauksessa osuusmiehen itsenäisyys rajoittuu arveluttavassa määrässä, jota vastoin maanviljelijäin myyntiosuuskunta ainoastaan rajoitetulla alalla kajoo heidän itsepäättämisvaltaansa.

Maanviljelijäin myyntiosuuskunnassa ei siis ole alituisena esteenä sovun puute, etevän johdon puute ja pääoman puute, kuten useinkin teollisuustyöväen myyntiosuuskunnissa.

Mutta kuinka on menekin laita, joka myyjälle kumminkin on kaikista tärkeintä? Tässäkin on epäilemättä tärkeitä eroavaisuuksia olemassa.

Ensiksikin maanviljelijäin tuotteet (kuten maito, voi, munat, vilja, omenat) eivät ole sellaisten oikullisten vaihtelujen alaisina, kuin monet teollisuustuotteet. Esim. vaatetustavaroissa voipi viheriäinen olla tänä vuonna, ruskea tulevana vuonna muotivärinä, koristetavaroissa kupari viime vuosikymmenellä, hopea ensi vuosikymmenellä muotimetallina j. n. e. Maanviljelystuotteet sitä vastoin ovat useimmiten tarvetavaroita. Jos ulkomaan kilpailu ja muut asianhaarat vaikuttavat hintojen laskemista, niin maanviljelijä voi verraten helpommin muuttaa tuotantonsa, viljan sijaan ruveta valmistamaan voita, voin sijaan ruveta juustoa valmistamaan, perunoitten sijaan viljellä sokurijuurikkaita j. n. e. Maanviljelijäin tuotanto on siis epäilemättä ajan pitkään turvallisempi kuin useampien teollisuushaarojen, vaikkei se voikaan antaa suuria voittoja.

Näistä syistä siis eivät maanviljelijäin myyntiosuuskunnat ole välttämättömästi saman kohtalon alaisia kuin teollisuustyöväen myyntiosuuskunnat ovat näyttäneet olevan, vaan on niillä epäilemättä paljoa suurempi menestymisen mahdollisuus.

I.

Maanviljelijäin osuusmyynti yleensä.

Maanviljelijäin myyntiosuuskuntain tarkoituksena on *yhteistoiminnan kautta hankkia vähemmän myyjällekin ne edut, joita paljottain-myyjä nauttii:* paljon myymällä ja välikauppiaita syrjäyttämällä saada maanviljelystuotteista mahdollisimman korkeita hintoja.

Nämät myyntiosuuskunnat voivat *joko* ainoastaan koota maanviljelijäin tuotteet (esim. maidon, viljan, hedelmät), lajitella ne, asettaa ne siisteihin koteloihin, säkkeihin y. m. s. sekä hankkia niille ostajia, *taikka* voivat ne myöskin valmistaa raaka-aineita, ennenkuin ne tarjotaan myytäväksi (esim. maidon voiksi, viljan leiväksi, hedelmät viiniksi).

Maanviljelijäin osuusmyynti, silloin kun se rajoittuu valmiitten tavarain myymiseen, on tavallisesti saanut alkunsa joko osto-osuuskunnista (Ranskassa) taikka osuuslainarahoista (Saksassa).

Nämät osuuskunnat ovat aivan luonnollista tietä tulleet maanviljelystuotteiden myynnin välittäjiksikin. Kun näet varattomammat maanviljelijät eivät ole voineet rahalla suorittaa tilaamainsa tavarain hintoja, tahi kun osuuskunnan johtajat ovat tulleet siihen kokemukseen, että niihin ei liity uusia jäseniä niin kauvan kuin naapuruudessa oleva maakauppias ottaa vastaan maanviljelijäin tuotteita ja niihin vaihtaa kauppatavaroita, vaatimatta käteistä rahaa, on osuus-

kuntain ollut välttämätöntä ruveta samalla tavalla kauppaa käymään. Tästä on lisäksi ollut seurauksena, että siellä, missä olot ovat pienet ja liike alullaan, eivät osuuskunnat voi rajoittaa maanviljelystuotteiden myynnin välitystä mihinkään määrättyyn erikoistavaraan, vaan koettavat ottaa vastaan mikäli mahdollista kaikkia maalaistuotteita.

Välistä tapaa kumminkin isompiakin osuuskuntia, joissa liike on monipuolinen.

Esimerkkinä sellaisten osuuskuntain toiminnasta voidaan mainita *Puy-de-Dôme*'n maanviljelijäin osto- ja myyntiosuuskunta (vrt. siv. 245). Samat paikallisosastojen asiamiehet — v. 1892 16 —, jotka kukin piirissään yhteisostoa varten kokoavat jäsenten tilaukset, antavat pääjohtokunnalle tietoja piirinsä jäsenien myytäviksi tarjoomista maanviljelystuotteista; nämät tavarat sittemmin kootaan, lajitellaan ja lähetetään kaupaksi. Satoja vaunulastia teurastuseläimiä, juustoa, voita, perunoita, kauroja, heiniä, hedelmiä myy tämä osuuskunta vuosittain. Viiniä on myyty eräälle Pariisin osto-osuuskunnalle, siemenperunoita on Algieriin lähetetty suuret määrät, viljaa myydään osuuskunnan omassa myllyssä jauhettuna suoraan leipomoille.

Luonnollista on, että noin monimutkainen toiminta sekä lisäksi sen yhdistyminen osuusostoon tarjoo runsaita vaikeuksia. Myöskin on Ranskasta suuri määrä epäonnistuneita yrityksiä yhteismyynnin alalla muistoon merkitty. Liikkeen edellytykset ja myöskin teknilliset järjestelyt myyntiä varten ovat niin aivan kokonaan toiset ja vaikeammat kuin ostoa varten, että jälkimäisen onnistunut hoito kyllä aina on valmistusta myyntiä varten, mutta ei kuitenkaan anna mitään takeita siitä, että se yhtä hyvin menestyy.

Kun siis osuusmyynti alkaa kasvaa, niin on siitä tavallisesti ollut luonnollisena seurauksena, että se on erotettu itsenäiseksi liikkeeksi. Mutta kokemus on myöskin osottanut, että menestymisen mahdollisuus on suurempi, jos myynti rajoitetaan

johonkin erikoistavaraan, jota varten kaikki voimat voidaan panna liikkeelle. Tämän kokemuksen johdosta ovat esim. Saksan myyntiosuuskunnista monet viime aikoina antautuneet yksinomaan viljan myyntiin.

Vielä on yksi tärkeä kokemus olemassa yhteismyynnin alalta, se nim. että useimmissa tapauksissa varmempi, taloudellisesti edullisempi kuin raaka-aineitten myynti sellaisenaan, on niiden jalostuttaminen ennen myyntiä, kuten edellä on viitattu (siv. 7). Se maa, jossa osuusmyynti parhaimmin on onnistunut, Tanska, on alusta asti seurannut tätä periaatetta (osuusmeijerit, sianteurastuslaitokset); Ranskassa menestyvät osuusmyllyt ja -leipomot; Ranskan ja Sveitsin vuoristoissa osuusmeijerit juuston valmistamista varten, Rheinmaakunnassa viininvalmistusosuuskunnat, j. n. e.; Saksassa on nykyään suurta huomiota käännetty maanviljelijäin mylly-, leipomo- ja teurastuslaitosten perustamiseen ja sekä Ranskassa että Saksassa löytyy jo maanviljelijäin omistamia sokuritehtaita, viinatehtaita, tärkkelystehtaita ja tehtaita lihan, vihanneksien ja hedelmien säilykkeitten valmistamista varten.

Myyntiosuuskuntia järjestettäessä on tultu siihen kokemukseen, että maanviljelijälle on tavallisesti enin hyötyä niistä, jos ne toiminta-alueen suuruuteen nähden asetetaan samalla tavalla kuin osto-osuuskunnatkin. Tulee siis laittaa tiheään paikallisosuuskuntia verrattain pienellä alueella ja niille sitten laajempaa aluetta käsittävä keskusosuuskunta. Paikallisosuuskuntain tehtävänä on syrjäyttää ensimäiset välittäjät, jotka tavallisesti vievät suurimman osan voitosta; mutta ne eivät voi täyttää koko tehtäväänsä, elleivät ne ole alueeltaan niin pienet, että yksityiset maanviljelijät mukavasti saavat tavaransa niihin ja että niiden johtajat voivat alituisesti olla yhteydessä osuusmiesten kanssa, antaa heille neuvoja ja pitää silmällä kotona tapahtuvaa valmistusta.

Pienten myyntiosuuskuntain epäkohdat voidaan nim. poistaa perustamalla liittoja ja *keskusosuuskuntia*. Tämä on vält-

tämätöntä suuremman sekä sisällisen että ulkonaisen voiman saavuttamiseksi. Keskusosuuskuntain toiminta sisäänpäin tarkoittaa varsinkin yhteistunteen vahvistamista, maanviljelystuotteiden laadun kohottamista y. m. s. Mitä keskusmyyntiosuuskunnat ulospäin voivat saada aikaan, näemme esim. Tanskasta (siv. 166); myöskin Saksassa ja Ranskassa välittävät ne suurimman osan paikallisosuuskuntain myyntiä [1]).

Myyntiosuuskunnat tarjoovat tuotteensa yleisölle sekä *vähittäiskaupan* että *tukkukaupan* kautta.

Vähittäismyyntiä harjottavat osuuskunnat enimmiten omissa suurkaupunkeihin hankituissa myymälöissään, mutta myöskin toisia kauppamuotoja on koeteltu, niinkuin maidon säännöllistä hankkimista yksityisten ostajien kotiin, samaten voin lähetystä postipaketeissa (Ranskassa ja Saksassa) y. m. s. Osuuskuntain vähittäismyymälöitä tapaa Berliinissä, Pariisissa y. m. suurissa kaupungeissa, joissa hienoimpien katujen varrella, komeimpien teollisuustavarakauppapuotien keskellä näemme eri maakuntain maanviljelijäin myyntiosuuskuntain kauppapuoteja. Ne ovat valoisimpia, korkeimpia, upeimpia myymälöitä, varustettuina suurilla näyttelyikkunoilla ja sähkövalolla, ikkunoissa nähtävänä voita, juustoa, munia, lintuja, leipää, makkaroita y. m. s., jotka kauppatavarat varemmin ovat vaatimattomasti pysyneet kaupunkien laitakaduilla, kivijalassa, ahtaissa ja pimeissä huoneissa.

Mutta vähittäismyynti ei ole ainakaan toistaiseksi tullut yleiseksi.

Paljoa yleisemmin eri maissa ja eri oloissa on maanviljelijäin onnistunut järjestää tavarainsa myynnin siten, että heidän osuuskuntansa kääntyvät *paljottain-ostajain* puoleen.

Paljottaiskauppaa voidaankin helpommin ja pienemmillä

[1]) Keskusosuuskunnat Saksassa ja maakuntaliitot keskusosuuskuntineen Ranskassa käsittävät sekä osto- että myyntiosuuskuntia (vrt. siv. 103—115 ja 151). Meijereillä on kumminkin omia voinmyyntikeskusosuuskuntia.

kustannuksilla järjestää ja se tarjoo usein varmemman ja tasaisemman menekin. Tällaisiksi varmoiksi paljottaisostajiksi ovat maanviljelijäin myyntiosuuskunnat saaneet seuraavia: *valtioita* ja *kuntia* sotaväen, vankilain ja sairaalain tarpeita varten, *tukkukauppiaita* varsinkin ulkomaan vientiä varten ja kaupunkiväestön *osto-osuuskuntia.*

Sekä Saksassa että Ranskassa on jo ruvettu ostamaan varsinkin sotaväen tarpeita, kuten lihaa, viljaa, perunoita, heiniä ja olkia, maanviljelijäin myyntiosuuskunnilta. Oli kyllä alussa peljätty, että maanviljelijäin osuuskunnat eivät voisi kyllin säntillisesti suorittaa suurempia tilauksia, mutta kokemus on yleensä osottanut, että hankintakontrahdin täyttäminen ei ole antanut aihetta suurempiin vaikeuksiin, ei osuuskuntain ja sotaväen välisissä suhteissa eikä myöskään osuuskunnan toimiston ja sen jäsenten välillä, vaikka muutamia epäonnistuneita yrityksiä siellä täällä on tehty. Samalla tavalla on ainakin yrityksiä tehty myöskin muitten valtion ja kuntain tarpeitten suhteen: on ruvettu vapautumaan kaikellaisista yksityisistä urakoitsija-keinottelijoista, jotka liittymällä keskenään renkaihin jo olivat ruvenneet hankkimaan itselleen yksinoikeuksia.

Ranskasta on mainittava, että *Orléans'in ja Keski-Ranskan* maanviljelijäin myyntiosuuskunta on perunain hankkija Pariisin kaupungin köyhäinhoidolle sekä vihannesten hankkija kahdelle Orléans'in rykmentille. Kunkin rykmentin varustaminen vihanneksilla (pavuilla, herneillä y. m. s.) nousee 250,000 kiloon vuodessa (40—45,000 markan arvosta). Pariisin köyhäinhoidolle hankkii osuuskunta vuosittain 900,000 kiloa perunoita noin 70,000 markan arvosta. Jotta osuuskunta säännöllisesti voisi hankkia tarpeelliset määrät, on se Pariisissa vuokrannut makasiinin, jossa alituisesti on noin 60—80,000 kiloa perunoita varastossa. *Kaakkoinen* ennen mainittu osuuskunta (siv. 113) oli ainakin v. 1895 perunain hankkijana Toulon'in suurelle sotalaivastoasemalle. Kysymys maanviljelijäin myyntiosuus-

kuntain yleisemmästä osanotosta sotaväestön varustamiseen ruokatavaroilla on nykyään vilkkaan keskustelun alaisena Ranskan osuuskuntain sanomalehdistössä ja kokouksissa.

Saksassa ovat kysymyksessä olevat tavaranhankinnat vielä enemmän saaneet valtion kannatusta. V. 1896 käski *Preussin* hallitus asianomaisia virastoja 1) hankkimaan sotaväen, sairashuoneitten, vankilain y. m. s. maanviljelystuotteiden tarpeet niin paljon kuin mahdollista suoraan maanviljelijöiltä; 2) tämän toimeenpanemiseksi kääntymään maanviljelijäin myyntiosuuskuntain puoleen sekä, missä semmoisia ei ole, kehottamaan sellaisten perustamista; 3) hankintahuutokaupoissa ainoastaan siinä tapauksessa ottamaan välikauppiaitten tarjouksia huomioon, että he jo ennen ovat olleet hankkijoita sekä antavat edullisempia tarjouksia kuin maanviljelijät. Tämän käskyn johdosta ryhtyivät sekä sotaväen että vankilain hallinnot suoraan maanviljelijöiltä myöskin pienissä määrissä päivänhintoihin ostamaan varsinkin perunoita, palkohedelmiä, viljaa, heiniä, olkia. Asian helpommin perille saattamiseksi käski sisäasiainministeri samana vuonna vankilain hallitusten neljä viikkoa ennen hankintahuutokauppaa ilmoittamaan eri maakuntain maanviljelijäin liitoille hankittavien tavaroiden määrän ja laadun sekä muut hankintaehdot.

Tämä välitön myynti onkin jo edistynyt melkoisesti. Kun sotaväen tarpeita *Rheinmaakunnassa*, missä tämä kauppa on ehkä enimmin kehittynyt, v. 1894—95 ostettiin ainoastaan 47 % suoraan maanviljelijöiltä, hankittiin v. 1895—96 jo 85 % ilman välikäsien apua.

Samanlaista kauppayhteyttä valtion ja maanviljelysosuuskuntain välillä on muissakin Saksan valtioissa, varsinkin on se *Baijerissa* kasvanut suureksi. V. 1896–97 ostettiin siellä sotaväen tarpeita suoraan maanviljelijöiltä ja heidän osuuskunnilta 66 % koko venätarpeesta, 76 % olkitarpeesta, 87 % heinätarpeesta.

Paljoa enemmän kuin valtiolle ja kunnille myyvät kuitenkin maanviljelijäin myyntiosuuskunnat tavaraansa suurelle yleisölle, alussa tavallisesti *tukkukauppiaille*. Tämän kautta ovat maanviljelijät syrjäyttäneet ensimäiset, lähimmät välikädet (kiertävät ostajat, maakauppiaat, y. m. s.). Monin paikoin on kehitys kumminkin vienyt siihen, että paikallisosuuskunnat *keskusosuuskuntiin* liittymällä voivat syrjäyttää tukkukauppiaatkin. Suuremmat maanviljelysammattiyhdistykset ja osuuskunnat Ranskassa pitävät oman maan suurkaupungeissa ja Lontoossa omia asiamiehiä, joitten kautta heidän tuotteensa myydään ravintoloille, hyväntekeväisyyslaitoksille, j. n. e., sekä ensi sijassa lukuisille pienille vähittäismyyjille, joilta suurin osa kaupunkien väestöä ostaa tarpeensa. Helpottaakseen tämän kaupan tarkastusta — joka on asian vaikein puoli — on *Villeneuve-sur-Lot*'in myyntiosuuskunta hankkinut itsellensä *useampia* asiamiehiä Pariisissa, joille kesällä joka päivä lähetetään suuret määrät vihanneksia ja jotka keskenään pitävät toisiaan tarkastuksen alaisina. (V. 1892 myytiin tällä lailla m. m. 112,000 kiloa herneenpalkoja). Osuuskuntain ja maanviljelysammattiyhdistysten asiamiehenä myyntiä varten toimii myöskin edellisessä mainittu Ranskan Maanviljelijäin keskusammattiyhdistys (jonka toiminnasta tällä alalla kts. siv. 105).

Säännöllistä *vientikauppaa* ovat eri maitten osuuskunnat ruvenneet keskusosuuskuntainsa avulla yhä enemmän harjottamaan. Olot ovatkin olleet erittäin suotuisat varsinkin maanviljelijäin osuusmeijereille sen kautta, että voilla toistaiseksi on ollut varma menekki Englannin markkinoilla, joka seikka tietysti etupäässä on vaikuttanut osuusmeijerien onnistumiseen[1]). Mutta vientiä ulkomaille harjoittavat muutkin

[1]) Lasketaan, että Englanti joka vuosi tarvitsee noin 10 miljoonaa kiloa voita enemmän kuin edellisenä vuonna. Kaikkiaan v. 1897 tuotiin maahan 163 miljoonaa kiloa, nim. Tanskasta 41,06 %, Ranskasta 20 % ja Ruotsista kolmannessa sijassa 10,87 %.

osuuskunnat kuin osuusmeijerit: Sveitsistä eläinsiitososuuskunnat, Tanskasta osuusteurastuslaitokset ja munien myyntiosuuskunnat, Italiasta ja Ranskasta viinin- ja hedelmänmyyntiosuuskunnat, Ranskasta sitä paitsi perunoitten, vihannesten, kukkain myyntiosuuskunnat, j. n. e. Esimerkkinä yksityisten osuuskuntain omituisista yrityksistä tällä alalla mainittakoon eräs Bretagnen maanviljelysammattiyhdistys, joka v. 1896 vuokrasi höyrylaivan puutarhamansikoitten vientiä varten Lontooseen: laivalla matkustaa vuorotellen joku osuuskuntalainen myymään lastin. Viisi semmoista matkaa tehtiin mainittuna vuonna, »jotka toivat osuuskuntalaisille kaksinkertaisen voiton«, kuten kertoja lausuu. Esimerkkiä seurasivat pian toiset yhdistykset: yksi yhdistys vie samalla tavalla Englantiin perunoita, toinen hedelmiä ja vihanneksia.

Varmoja suuria ostajia ovat maanviljelijäin myyntiosuuskunnat vihdoin viime aikoina ryhtyneet hankkimaan tavaroilleen *kaupunkiväestön osto-osuuskunnista.* Suora kauppayhteys näiden molempain osuuskuntamuotojen välillä olisikin molemmille mitä edullisinta. Toiset saavat sen kautta luotettavia, varmoja ostajia, toiset tuoreita, kunnollisia tavaroita ensi kädestä. Tavalliset kauppakustannukset, semmoiset kuin varastonvuokra, ilmoitukset, matka-asioitsijat ja tarpeettomat rahtimaksut säästetään, jonka kautta hinnat voivat molemmille tulla edullisemmiksi, kuin mitä ne tätä nykyä ovat. Tämä suuri tulevaisuuden tuuma on kumminkin vielä alulla, vaikka eri maissa jo on hyviäkin yrityksiä tehty sen toteuttamiseksi.

Kaupunkiväestön osto-osuuskuntain luvatussa maassa Englannissa on tuo ajatus ehkä suuremmassa määrässä kuin muualla onnistuttu saattaa perille. Ne erinomaisen suuret määrät maanviljelystuotteita, jotka Englannin osto-osuuskuntain suuri tukkukauppa vuosittain hankkii paikallisosuuskuntiaan varten, ostaa se — kuten varemmin (siv. 272) jo on mainittu — jos mahdollista suoraan maanviljelijäin myynti-

osuuskunnilta [1]). Enimmäkseen on se ollut kauppayhteydessä Tanskan osuusmeijerien kanssa, joilta se ostaa voita noin 39 miljoonan markan arvosta vuodessa, Pohjois-Amerikan osuusmeijerien ja hedelmänmyyntiosuuskuntain kanssa (tavaroita noin 12 milj. arvosta), Ruotsin ja Saksan kanssa (voita), ja viime aikoina ovat Ranskan ja Italian myyntiosuuskunnat ruvenneet hankkimaan sille viiniä, hedelmiä, vihanneksia.

Ranskassa kaupunkityöväen osto-osuuskuntain suuressa kokouksessa v. 1893 tehtiin ehdotus, että kaupunkien osto-osuuskunnat rupeaisivat ostamaan maalaistavaraa maanviljelijäin osuuskunnilta, ja ehdotus otettiin ihastuksella vastaan. Asetettiin komitea, johon tuli edustajia sekä kaupunkien että maanviljelijäin osuuskunnista, tutkimaan, miten yhteistoiminta olisi järjestettävä. Komitean ehdotus esitettiin v. 1894 pidetyissä kaupunkien osto-osuuskuntain ja maanviljelysosuuskuntain kokouksissa, ja sen johdosta asetettiin heti yhteinen toimisto maanviljelystuotteiden kaupan välittämistä varten. Tälle toimistolle lähettävät maanviljelysosuuskunnat tarjouksensa, joita tulee seurata osuuskunnan säännöt, näytteitä tarjotuista tavaroista, tarkat tiedot ajasta, jolloin tavarat voidaan lähettää, hinnoista, y. m. s. Niinikään antavat kaupunkilaisosto-osuuskunnat puolestaan tietoja tarpeistaan, niiden määrästä, ajasta, jolloin tavarat tarvitaan, niistä hinnoista, joita ne ennen ovat maksaneet, j. n. e. Mitä tulee hintoihin, niin kaupunkien osto-osuuskuntaliiton sihteeri kokouksessa ehdotti seuraavan periaatteen: »Asettakaa hintanne niin, että ostajat ja myyjät jakavat keskenään sen voiton, minkä tähän saakka välikauppiaat ovat saaneet.«

Tätä ohjelmaa on jo ruvettu toteuttamaan. Etelä-Ranskan osuuskunnat lähettävät osto-osuuskunnille, joita — v. 1897 kaikkiaan noin 1,200 — löytyy kaikissa Ranskan suuremmissa

[1]) Se ostaa m. m. 6—8,000 dritteliä voita viikossa. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että voinvienti Hangosta kevättalvella 1898 oli noin 5,000 dritteliä viikossa.

kaupungeissa, tehdas- ja kaivoskeskuksissa, viinejään, hedelmiään, vihanneksiaan, Keski-Ranskan osuuskunnat viljaansa, jauhojaan, viinejä, vihanneksia, Itä-ranskalaiset voita, juustoa, teurastuseläimiä, j. n. e. »Pariisin ja Seine'n depertementin osto-osuuuskuntain» yhteinen hallinto ilmoitti v. 1895, että se päivä päivältä yhä enemmän on voinut kiertää kauppiaita kääntymällä suoraan maanviljelijäin puoleen.

Esimerkkinä tämän liikkeen laajuudesta Ranskassa mainittakoon, että Ranskan suurin osto-osuuskunta, »La Moissonneuse« Pariisissa, ostaa vuosittain 15,000 jäsenelleen 30—40,000 hehtolitraa viiniä suoraan (*L'Hérault*'in) viininviljelysyhdistyksiltä; tämän osuuskunnan arvioidaan hankkivan 60—70,000 henkilölle ruokatavaroita, jotka jos mahdollista otetaan suoraan tuottajilta. Samaten ostaa Pariisin toinen suuri osto-osuuskunta «Valtion virkamiesten osto-osuuskunta« 11,000 jäsenensä elintarpeet suureksi osaksi maanviljelijäin myynti-osuuskunnilta. Orléans'in ja Keski-Ranskan maanviljelijäin myyntiosuuskunta, jonka suurista tavaranhankinnoista sotaväelle ja Pariisin kunnalle siv. 282 mainitsimme, on sitä paitsi päässyt kauppayhteyteen erään suuren osuusleipomon kanssa Pariisissa, joka jäsenilleen toimittaa 3,000 kiloa leipää päivässä. Välikirjan mukaan ostaa tämä osuusleipomo mainitulta myyntiosuuskunnalta 800 säkkiä viljaa viikossa.

Saksassa ei ole viime aikoihin saakka ollut paljo minkäänlaista kauppayhteyttä kaupunkien osto- ja maalaisten myyntiosuuskuntien välillä. Päinvastoin näkyy silloin tällöin esiintyneen vastenmielisyyttä ja epäluuloa niitten välillä. Tämä tulee luultavasti siitä, että kaupunkien osuuskuntaliikettä johtaa schulze-delitzschiläinen ja maalaisten osuuskuntaliikettä raiffeiseniläiset liitot, joitten välillä yhä vieläkin kytee sitä vihamielisyyttä, jota perustajissa huomattiin.

Mutta aivan viime vuosina on jo ilmestynyt alkuja parempaan päin. V. 1895 ja 1896 on kysymys ollut schulze-delitzschiläisen liiton vuosikokouksissa keskusteltavana. Ko-

koukset ovat lausuneet toivomuksensa, että osuuskunnat niin paljon kuin mahdollista ostaisivat tarvittavansa maanviljelystuotteet suoraan maanviljelysosuuskunnilta. Useassa paikoin on jo tuumasta menestyksellä ryhdytty toimeenkin. Rheinmaakunnan (kaupunkien) osto-osuusliiton kokouksessa v. 1898 ilmoitettiin esim. että osuuskunnat tällä lailla olivat hankkineet suuret määrät voita, viinejä, hedelmiä, marjoja ja perunoita halpoihin hintoihin ja kehoitti liittokokous saavuttamansa kokemuksen nojalla mitä lämpimämmin Saksan muitakin osto-osuuskuntia ensi sijassa kääntymään maanviljelijäin osuuskuutain puoleen [1]).

Helposti voipi käsittää, että jos tämä suuri ajatus, saada maanviljelijäin myyntiosuuskunnat järjestymään suoranaiseen kauppayhteyteen kaupunkiväestön osto-osuuskuntain kanssa, voidaan kehittää siitä kapalosta, jossa se vielä on, niin siitä on varmaankin koituva vähäväkisten toimeentulolle aavistamaton helpoitus. Sentähden ovatkin osuuskuntalaitoksen johtavat miehet suurella innolla ruvenneet aatetta toteuttamaan. Maailman ensimäinen kansainvälinen osuuskuntakongressi Lontoossa v. 1895 asetti kommissionin järjestämään erityistä kansainvälistä toimistoa osuuskuntain tuotteiden myyntiä varten.

Olemme edellisessä koettaneet pääpiirteissään esittää maanviljelijäin osuusmyynnin järjestämistä, olemme nähneet, miten se viime aikoina on vähitellen alkanut löytää ne muodot, joihin sen tulee pukeutua ja ne kauppapaikat, jonne sen tulee hakeutua parhaimmin onnistuakseen.

[1]) Sattuma voi usein olla tuommoisen kauppayhteyden alkuna. Muutamia vuosia sitten maksoi Rheinmaakunnassa 50 kiloa perunoita 1,10 Saksan markkaa eikä ollut helppoa tästäkään hinnasta saada ostajia. Pfalzissa, missä sato oli pettänyt, maksettiin niistä 2,50. Erään Rheinmaakunnan osuuskunnan johtaja sai tiedon tästä, läksi kohta Pfalziin ja myi yht'äkkiä oman ja naapuriosuuskuntainsa perunaylijäämän. Ne saivat 1,10 markan sijasta 1,40 ja Pfalzin osuuskunnat säästivät, rahti poisluettuna, 0,70—0,80 joka 50 kilolta. Molemmat tekivät siis hyvän kaupan.

Mutta meidän tulee myöskin pitää mielessä ne monet onnistumattomat yritykset, ne äärettömän suuret voimain ponnistukset ja tappiot, joita tämä järjestämistyö kaikissa maissa on saanut kärsiä. On muistaminen, että yhteistoiminta tällä alalla on ollut ja tulee olemaankin vaikea järjestää, koossa pitää ja johtaa. Ainahan on vaikeampi myydä kuin ostaa.

Ensimäisiä maanviljelijäinkin myyntiosuuskunnan menestymisen ehtoja on se, että osuusmies ymmärtää ratkaisevina hetkinä alistaa oman satunnaisen etunsa yhteisedun alle siinä luottamuksessa, että sellaisesta ajan pitkään on hänelle itselleenkin varminta etua. Hänen tulee aina koettaa tuoda myytäväksi ainoastaan kunnollista tavaraa eikä toivoa voivansa rankaisematta rikkoa tätä sääntöä vastaan.

Tässä kohden tulee myyntiosuuskunnan oman menestymisensä uhalla asettaa hyvin ankarat säännöt ja rangaista epärehellisyyden yritykset erottamalla syyllinen osuuskunnasta. Missä osuuskunta on sitoutunut säännölliseen tavaranhankintaan (esim. sotaväelle tai osto-osuuskunnille), järjestetään se parhaiten sillä tavalla, että kukin jäsen sitoutuu vastaamaan jostakin määrästä.

Yhtä tärkeätä on, että osuuskunta hankkii itselleen etevän johtajan. Suuremmissa myyntiosuuskunnissa on sitä paitsi välttämätöntä, että on kaksi etevää johtajaa, toinen asiaan perehtynyt työnjohtaja ja toinen valpas ja innokas kauppamies. Näitten henkilöitten persoonista riippuu suureksi osaksi koko yrityksen menestys. Etenkin tarvitaan erityisiä ominaisuuksia niiltä henkilöiltä, joille on uskottu kaupanteko, myyntipaikkojen hankkiminen, tavaranhintojen seuraaminen, y. m. s.

Säännöllinen tavaranhankinta on enemmän tapahtunut suurviljelijäin kuin pienitilallisten myyntiosuuskuntain kautta. Sillä jälkimäiset ovat tavallisesti osottaneet hitautta, harjaantumattomuutta kauppa-asioissa ja epäluuloa. He ovat lisäksi usein vaatineet suurempia hintoja, kuin mitä kil-

pailu myöntää, samaten kuin ne useinkin ovat käteisen maksun tarpeessa. Kokemus osottaa myöskin, että niiden ainakin alussa on vaikea ymmärtää, että osalla tavaroista saadusta hinnasta ovat maksettavat osuuskunnan järjestämiskustannukset, yleiset menot ja mahdolliset tappiot. Vihdoin näkyy varsinkin pienitilallisten osuuskunnilla olevan suuria vaikeuksia siitä, että niille tarjotaan hyvin erilaatuisia maanviljelystuotteita. Tämän johdosta pidetään tärkeänä, että jäsenet ryhtyvät viljelemään samoja lajeja (viljaa, perunoita, hedelmiä), jotta osuuskunta tarjoomalla samanlaatuisia tuotteita voi saavuttaa parempia hintoja.

Mutta missä maanviljelijät ovat oppineet ymmärtämään, että on heidän oman etunsa mukaista tällä tavoin alistua niitten ankarain ehtojen alle, joita myyntiosuuskunnan menestyminen vaatii, siellä on maanviljelys suurimmassa määrässä edistynyt ja maanviljelijät vaurastuneet taikka ainakin voineet ahtaina aikoina pysyä pystyssä.

»Niin on«, käyttääksemme etevän maanviljelysolojen tuntijan BUCHENBERGERin sanoja, »Ahr-laakson viininviljelysosuuskunnilla ollut elähyttävä vaikutus koko seutuun sen kautta, että he ovat hankkineet uusia, jaloja viinilajeja, saaneet aikaan viiniköynnösten tarkoituksenmukaisen lannoituksen, järkiperäisen hoidon sekä viinirypäleitten lajittelemisen; niin on osuusmeijerien toimintaa seurannut paremman lypsykarjan hankkiminen, karjan järjellinen ruokkiminen, suurempi puhtaus maitotaloudessa; niin on käynyt niiden osuuskuntain jäljissä, jotka välittävät perunoiden myyntiä, tärkkelyssekaisten lajien viljeleminen; hedelmänmyyntiosuuskuntain jäljissä hedelmien huolellisempi piteleminen sadon aikana; siitoseläinosuuskuntain jäljissä eläinten yhä kasvava jalostuminen, nuoren karjan parempi hoito ja ruokkiminen, j. n. e. Taistelussa vanhoja taloustapoja vastaan, järjestyksen ja puhtauden edistämisessä, sellaisten tuotantomenettelyjen käytäntöön saattamisessa, jotka tarkasti ottavat huomioon ostajien vaatimuksia,

voi myyntiosuuskunta saada aikaan enemmän ja tehokkaammalla tavalla, kuin mikään muu samaa tarkoittava laitos tahi toimenpide. Jokaisella osuuskuntalaisella on näet suurin etu siitä, ettei kukaan huolimattomuudellaan ja välinpitämättömyydellään saata osuuskunnan tuotteita epäluottamuksen alaisiksi kaupassa, jonka tähden kukin osuusmies on toveriensa tarkan valvonnan alaisena, siis on molemminpuolista silmälläpitoa, josta itse osuuskuntajohdon toiminnalle on mitä voimakkain tuki«.

Kun nyt lähdemme seuraavassa tutkimaan, millä tavoin tärkeimpien maanviljelystuotteiden myynti on yksityiskohdissaan järjestetty ja miten se on onnistunut, niin käynevät yllä viittaamamme vaikeudet ja edut paremmin esille.

II.

Karjantuotteiden ja karjan myynti.

I. Maidon myynti.

Verraten pieni määrä maanviljelijöitä on tilaisuudessa saada maitonsa maitona myydyksi, vielä pienempi määrä voi itse hoitaa maitonsa myyntiä sekä pitää omanaan välikäsille menevän runsaan voiton. N. k. maitopiiri eli se alue, jolta täysin kunnollista maitoa voi hankkia kaupunkien asukkaille, on nim. hyvin rajoitettu. Saksan maanviljelysosuuskuntien Yleisen liiton v. 1896 toimeenpaneman hyvin viehättävän tutkimuksen mukaan, joka käsittelee maidonmyyntioloja lähes 200 Saksan kaupungissa, voivat ylimalkaan 20,000 asukasta pienemmät kaupungit hankkia maitotarpeensa suoraan lähiseudun maanviljelijöiltä noin 3 peninkulman matkan päästä. Mitä suurempi kaupunki, sitä laajemmalta alueelta on asukasten maitotarve tietysti tyydytettävä. Pisin matka näkyy kumminkin nykyään olevan 22 peninkulmaa rautatietä myöten — Pariisin maitopiiri ilmoitetaan noin 15 peninkulmaksi — mutta sitä voi jossakin määrin vieläkin pitentää erityisten toimenpiteitten (esim. jäähdytyslaitosten ja -vaunujen, pastöriseeraamisen tai steriliseeraamisen) kautta, jos nim. myyntipaikan hinnat ovat tarpeeksi korkeita tässäkin tapauksessa korvaamaan kuljetuksen y. m. kustannukset.

Mutta suurempi etäisyys tekee luonnollisesti välittömän yhteyden maanviljelijän ja ostajan välillä vaikeammaksi. Ne eivät voi enää silloin tulla toimeen ilman välittäjää [1]). Isommissa kaupungeissa myydäänkin sentähden suurin osa maidosta kauppiaitten kautta, ja useimmissa se tapahtuu pienten välikauppiasten välityksellä. Seurauksena tästä on, että suurkaupungeissa tämä leivän jälkeen ehkä tärkein ravintoaine on enemmän väärennysten esineenä kuin mikään muu ruokatavara. Siihen päätökseen ovat ravintoaineitten tarkastajat useimmissa suurkaupungeissa viime aikoina tulleet. Ja samalla on myöskin tehty se huomio, että useimmat väärennykset tapahtuvat juuri noitten pikkuvälittäjien luona. Todistuksena tälle väitteelle mainittakoon esimerkiksi v. 1896 Frankfurt a. Mainissa kaupunkilaisten valituksien johdosta toimeenpantu tutkimus. Siinä huomattiin, että noin 60 % tutkittaviksi otetuista maitonäytteistä oli väärennetty. Tämän johdosta tuomittujen rangaistusten takia aleni huomattujen väärennysten luku 3:ssa kuukaudessa 5 %:iin, mutta — maitokauppiaat korottivat sen sijaan hintansa 22:sta 25:een penniin litralta, maksamatta talonpojille entistä enempää (16,3 p.) Missä maidon välitys on joutunut suurten pääomallisten, yksityisten tahi osakeyhtiöitten omistamien yritysten huostaan, siellä tavallisesti ei tule väärennyksiä ilmi. Sellaiset yritykset ovat sitä paitsi kehittäneet myyntiolot muissakin suhteissa edulliselle

[1]) Joskus voivat hyvin odottamattomat vastukset estää maanviljelijäin suoraa kauppayhteyttä nauttijain kanssa. Kun esim. Firenzen kaupungin ympäristössä asuvat maanviljelijät rupesivat sivuuttamaan kaupungin pikkukauppiaita ja kuljettamaan tavaransa suoraan taloihin, syntyi rettelöitä, joissa kauppiaat saivat poliisin puolelleen. Siitä oli seurauksena, että maidon kuljettaminen suoraan nauttijoille v. 1897 kiellettiin. Niinkuin näkyy, muistuttaa tämä tapaus jossakin määrin Helsingin maitokauppiaitten keväällä v. 1898 yleisen terveyshoidon nimessä tekemää anomusta, etteivät maanviljelijäin maidonajajat enää saisi kärryistään harjottaa maidon vähittäismyyntiä.

kannalle esim. puhtauteen, nopeaan toimitukseen, myyjäin ja ostajien mukavuuteen nähden [1]).

Mutta eivät nekään ole poistaneet maitokaupan toista suurta epäkohtaa: kohtuutonta suhdetta maanviljelijälle maksetun ja nauttijoilta otetun hinnan välillä. Ranskassa saa maanviljelijä maitokauppiaalta keskimäärin 12 penniä litralta, josta kauppias ottaa 20—25 penniä, Saksassa maksaa maitokauppias keskimäärin 10—11,25 p., joskus 16,3:kin, mutta ottaa itse 20—25 p., kohottaen suuremmissa kaupungeissa hinnan kesän aikana 62:een p. litralta. Englannissa on laskettu, että maidosta maksavat kaupunkilaiset keskimäärin kaksi kertaa niin paljo, kuin mitä maanviljelijä siitä on saanut.

Vaikkapa ottaakin huomioon, että osa tuosta erotuksesta menee kuljetuskustannuksiin, niin täytyy kuitenkin myöntää, että kauppiaalle tulee kohtuuton voitto, kun ajattelee, että kauppiaalta tällä alalla vaaditaan tavallista vähemmän tietoja, pääomaa ja uskallusta, varsinkin siihen nähden, mitä maidon tuottajalta meidän päivinämme vaaditaan.

Täytyy siis kansantaloudelliseltakin kannalta toivoa parannusta tässä kohden; vielä enemmän on se tietysti maanviljelijäin kannalta toivottava. Ja me näemmekin jo, että ainakin muutamien suurkaupunkien ympäristössä asuvat maanviljelijät ovat ryhtyneet toimeen tälläkin alalla.

Saksassa on tämä yhteistoimintamuoto yleisin. Niistä 182 kaupungista, jotka vastasivat Yleisen liiton tekemiin kysymyksiin, sai 55 kaupungin väestö osan maitotarvettaan maanviljelijäin myyntiosuuskuntain kautta. Yhteensä oli näissä

---

[1]) Suurimpia maitokauppiaita on kuuluisa Bolle'n meijeri Berliinissä, johon tuodaan 70,000 litraa maitoa päivässä, ja suuremmoinen „Laiterie des fermiers réunis"-niminen osakeyhtiö Pariisissa, johon v. 1893 tuotiin 120,000—130,000 litraa rautateitten varrelta ostettua maitoa päivässä. (Pariisin koko maitotarve on noin 600,000 litraa päivässä). Se maito, jota ei päivän kuluessa saada menemään kaupaksi, valmistetaan kaupungissa voiksi ja juustoksi.

kaupungeissa toimessa 80 maidonmyyntiosuuskuntaa, jotka hankkivat verraten suuret määrät maitoa, vaikkei yhtäkään niistä edes likimainkaan voisi verrata edellisellä sivulla mainittuihin yksityisten yrityksiin. Niinpä myytiin maanviljelijäin osuuskuntain kautta Breslaussa 18—20,000 litraa päivässä, Kölnissä 10,000 l, Hannoverissa 7—12,000 l, j. n. e. Cottbussa (38,000 asukasta) myy eräs osuusmeijeri enemmän kuin puolet kaupungissa käytettyä maitoa.

Että myöskin osuuskunnat voivat panna alulle uusia yrityksiä kaupan parantamiseksi, mikä niin yleisesti pidetään ainoastaan varsinaisille liikemiehille mahdollisena, näkyy muutamien osuusmeijerien hankkeista varustaa Berliiniin n. k. jäämaitoa, joka kuumimpana vuodenaikana kauan pysyy terveenä. Se tapahtuu siten, että maito kovasti jäähdytetään ja sekoitetaan jäätyneen maidon kanssa, jonka kautta lämpömäärä pitkät ajat pysyy kylmepisteessä. Osuusmeijereitä löytyy jo, jotka Berliiniin lähettävät 8,000 litraa jäämaitoa päivässä. Suurta parannusta maitokaupassa odotetaan tästä menettelytavasta. Useinkin on maidonmyyntiosuuskunta saanut alkunsa siitä, että on ruvettu vaatimaan toimenpiteitä maidon vapauttamiseksi taudinsiemenistä, joka yksityiselle maanviljelijälle ei tavallisesti ole mahdollista. Siellä täällä ovatkin maidonmyyntiosuuskunnat Saksassa ruvenneet lasten- ja sairaittenmaidon myyntiin. Lastenmaidosta maksetaan kaupassa 37,5—62 p. litralta, ja kun tavallisen suuressa menekissä kulungit sen valmistamisesta lasketaan noin 10 p. litralta, antaa tämä myynti siis voittoa 27—52 p. Hyvin usein ovat maidonmyyntiosuuskunnat alkuaan osuusmeijereitä taikka hankkivat ne itselleen myöhemmin meijerin, kun yhteismyynnistä saadut hyvät hinnat ovat saaneet aikaan suurempaa maitotuotantoa, kuin mille osuuskunta on voinut saada menekkiä.

Mitkä ovat sitten tulokset tuosta maanviljelijäin ryhtymisestä yhteistoimintaan tällä alalla?

En ole tavannut tietoja enemmästä kuin yhdestä liik-

keestä Saksassa. *Hagen*in maidonmyyntiosuuskunta, joka myy 10,000 litraa päivässä ja jonka vuosikustannukset nousevat 62,000 Suom. markkaan, maksaa maanviljelijöille 19,3 p. litralta ja ottaa kaupunkilaisilta 20 p. Erotus on siis ainoastaan 0,7 p., sen sijaan että se siellä, missä maitokauppa on yksityisten välittäjien käsissä, usein nousee 10—15 penniin litralta. Mutta tuon entisen kauppavoiton näkyvät myyjät ainakin suurimmaksi osaksi pitäneen itse. Maanviljelijät voittavat noin 6—8 p. litralta, mutta siitä ei ole tietoa, tuleeko maito kaupunkilaisille huokeammaksi.

Kun vertaamme tuota maidonmyyntiosuuskunnan saavuttamaa hintaa (19,3 p.) siihen, minkä Saksan meijerit keskimäärin voivat hankkia (8,6 p.), niin saamme selityksen siihen, miksi niin moni meijeri on lakannut voin valmistuksesta ja ryhtynyt lähettämään maitonsa lähikaupunkeihin.

Ja tällä alalla onkin maanviljelijöillä suurkaupunkien läheisyydessä vielä paljon voitettavana. Sillä suurten kaupunkien maidonkulutusta voidaan varmaankin paljon enentää, jos nimittäin maidon hinta voidaan asettaa huokeammaksi, maidon saanti vakavammaksi, maidon kunnollisuus varmemmaksi. j. n. e.[1])

[1]) Ennen mainitusta tutkimuksesta käy näet selville, että mitä suurempi kaupunki sitä vähemmän maitoa siinä juodaan henkilöä kohti. Tietysti voivat monet asianhaarat, kuten ympäristön laatu, kulkuneuvot, asukasten työ ja varallisuus vaikuttaa poikkeuksia, mutta yleisenä sääntönä voimme pitää, että maidon käyttäminen vähenee kaupungin kasvaessa. V. 1896 kului näet kuukaudessa maitoa asukasta kohti seuraavat määrät alla mainituissa kaupungeissa:

Berliini	(1,676,000 asukasta) . . .	6,8 litraa
Hampuri	(625,000 „) . . .	7,5 „
Köln	(320,000 „) . . .	7,6 „
Frankfurt a. M.	(228,000 „) . . .	7,0 „
Nürnberg	(162,000 „) . . .	9,2 „
Stuttgart	(158,000 „) . . .	10,1 „
Mainz	(77,000 „) . . .	11,5 „
Stralsund	(30,000 „) . . .	10,8 „
Göttingen	(25,000 „) . . .	14,5 „

Ranskastakin ilmoitetaan, että siellä monet meijerit ovat lopettaneet voinvalmistuksensa ja ruvenneet kuljettamaan maitonsa lähikaupunkiin, saaden siten parempia hintoja tavarastaan.

Osuusmyynnin järjestäminen tällä alalla on tietysti aina yksinkertainen, jonka vuoksi menestymisen mahdollisuus onkin suurempi kuin monella muulla alalla. Kuta kohtuullisemmaksi maanviljelijät malttavat asettaa hintansa, sitä laajemmaksi kasvaa ostajapiiri ja sitä varmemmaksi käypi sen pysyttäminen. Menestymisen ehtoja ovat tietysti sitä paitsi säntillisyys, nopeus ja ulkonainen somuus palveluksessa sekä puhtaus ja rehellisyys tavaran laatuun nähden. Jälkimäiseen asianhaaraan nähden on tärkeätä, että osuuskunta palkkaa karjanhoidon ja maitotalouden tarkastajan, joka silloin tällöin ilmestyy osuuskuntalaisten navettaan pitämään tarkastuksia ja antamaan neuvoja.

II. Voin ja juuston valmistaminen ja myynti (osuusmeijerit)

a) Osuusmeijerien synty.

Voinvalmistaminen on oikeastaan teollisuutta. Se oli alkujaan *kotiteollisuutta*, mutta on, kuten kotiteollisuus monella muullakin alalla meidän aikanamme, muuttunut yhä enemmän tehdasteollisuudeksi. Syyt siihen, että voinvalmistaminen kodeissa ei voi kilpailla meijerien kanssa, ovat samat kuin teollisuuden alalla yleensä: koneet ja muut uudenaikaiset työkalut. Niitä ei pienten karjanomistajain kannata pientä maitomääräänsä varten hankkia, ja kumminkin ne vaikuttavat, että voinvalmistus tulee helpommaksi, laadultaan paremmaksi ja

Näihin summiin ei ole laskettu kaupungin omaa tuotantoa, joka sekin tietysti vähenee kaupungin kasvaessa. -- Berliinissä juodaan melkein kolme kertaa niin paljon olutta kuin maitoa.

antavammaksikin kuin kotona vanhalla tavalla valmistettaessa. Sen vuoksi ovat karjanomistajat nähneet parhaaksi ryhtyä yhteistoimintaan, ja yhteistoiminta tällä alalla on edistynyt niin nopeasti ja tullut niin yleiseksi, että muutamin paikoin (Saksassa) ollaan jo vakuutettuina siitä, että parin vuosikymmenen kuluttua on mahdotonta saada ostaa n. k. talonpoikaisvoita.

Jonkunlaisia osuusmeijereitä, vaikka tietysti nykyaikaisiin verrattuina epätäydellisiä, tapaa Sveitsin ja Ranskan vuoristoissa jo monta vuosisataa sitten, ja niiden tuotteet, tuo erinomainen, koko sivistyneessä maailmassa kaupaksi käypä Sveitsin ja Ranskan juusto, ovat parhaana todistuksena yhteistoiminnan etevämmyydestä tälläkin alalla. Ne käsittävät tavallisesti 50—60 karjanomistajaa, joista kullakin on noin 1—3 lehmää. Alkuperäisessä muodossa tapahtui niissä yhteistoiminta siten, että kunkin jäsenen tuli vuorotellen valmistaa kaikkien jäsenten maito juustoksi, jota varten tarpeellinen, yhteisesti hankittu kalusto aina kuljetettiin samaten kuin maitokin sen luokse, jonka vuoro kulloinkin oli. Ja vielä nytkin taitaa monin paikoin olla tavallista, että juuston valmistaminen ja varastossapito on yhteinen, mutta tavaran myynti on kunkin yksityinen asia. Kukin saa valmista juustoa, jätettyään meijeriin vastaavan määrän maitoa. 1850-luvulla järjestettiin ainakin Ranskassa useimmat näistä vanhoista meijereistä nykyaikaisemmalle kannalle. (Niiden leviämisestä tietoja siv. 164 ja 170).

Niissä maissa, joissa ei ollut tällaista vanhaa perustusta yhteistoiminnalle maitotalouden alalla, ovat nykyaikaisten osuusmeijerien edellä käyneet n. s. *ostomeijerit,* joita ovat perustaneet yksityiset suurtilalliset, muutamat harvat pääomalliset maanviljelijät (osakeyhtiön muodossa) tahi tavalliset liikemiehetkin, joilla itsellään ei ole tarvinnut olla omaa karjaa ollenkaan. Niiden tarkoituksena on ollut ainakin osaksi tahi yksinomaankin maanviljelijäin maidon ostaminen ja meijerissään

nykyaikaisten koneitten avulla voiksi (juustoksi) valmistaminen ja myyminen.

Tällaisia ostomeijereitä ilmestyi meijerikoneitten keksittyä kaikissa maissa. Niitä perustettiin Tanskassakin 1880-luvun alussa runsaasti, vaikka ne nyt ovat siellä suurimmaksi osaksi hävinneet. Mutta vielä tänä päivänäkin niitä on paljon sellaisilla seuduin, missä pienemmät karjanomistajat eivät ole olleet tarpeeksi sivistyneitä ja toimeliaita valvoakseen etujaan, tai missä suurtilallisissa ei ole ollut mitään yhteistunnetta ympäristönsä vähävoimaisemman väestön kanssa, vaan ovat tottuneet pitämään sitä »lypsylehmänään«. Ostomeijereitä on esim. Itävallassa paljoa enemmän kuin osuusmeijereitä ja Ruotsissakin niiden luku osuusmeijereihin verrattuna on vielä tavattoman suuri.

Sen kautta että nämät ostomeijerit paikkakunnallaan ovat olleet tavallisesti ainoat varmat ja vakituiset maidon ostajat, ovat ne voineet määrätä maidon hinnan mielensä mukaan. Niistä ei siis vähävaraisemmille karjanomistajille ole ollut aina sanottavaa hyötyä. Eikä tuollainen järjestelmä ole tavallisesti voinvalmistuksellekaan edullinen. Kun niissä liikevoitto menee kokonaan tai suurimmaksi osaksi pääomalle, ei maidontuojilla ole ollut mitään yllykettä mahdollisimman hyvän tavaran hankkimiseen. Sen vuoksi on niistä saatu se kokemus, että niissä »valmistettu voi oli halpaa ja ala-arvoista ja kaupassa oli se aina verrattain huonossa maineessa« [1]). Ja vielä »tänä hetkenäkin ovat sanotut virheet ja puutteellisuudet useampain tämänlaatuisten meijerien tuntomerkkinä maassamme« [1]). Samoista syistä Tanskassakaan ostomeijerit »eivät vastanneet tarkoitustaan, josta syystä niiden sijaan alettiin perustaa osuusmeijereitä« [1]).

Tanskassa onkin *osuusmeijerilaitos* kehittynyt suhteellisesti enemmän kuin missään muussa Euroopan maassa. Vasta

---

[1]) A. Granström ja G Grotenfelt, Osuus-meijereistä. Turku 1893.

v. 1882 perustettiin ensimäiset sellaiset ja v. 1897 niitä oli lähes 1,000, joitten perustamiseen on pantu noin 25 miljoonaa markkaa. Suurimmaksi osaksi osuusmeijerien ansioksi on luettava Tanskan vointuotannon erinomainen kasvaminen: kun voinvienti v. 1865—75 oli noin 6 miljoonaa kiloa vuodessa tuontia suurempi, oli se v. 1895—96 45 milj. kiloa ja v. 1897 48 milj. kiloa suurempi.

Tanskan jälkeen löytyy suhteellisesti suurin luku osuusmeijereitä Ranskassa, Saksassa ja Sveitsissä, jota paitsi varsinkin Italia, Hollanti ja Irlanti voimalla ovat ruvenneet semmoisia perustamaan. Ranskassa on niiden luku vuoristojen juustonvalmistusosuuskuntain kanssa noin 2,500, Saksassa niitä lasketaan olevan noin 2,000 ($^2/_3$ tietoja antaneista perustettu 1890-luvulla), pienessä Sveitsissä lähes 900 (suureksi osaksi juuston valmistamista varten). Pohjois-Amerikassa, missä 1880-luvun alussa laskettiin 500 osuusmeijeriä, ovat ne enimmäkseen suurtilallisten käsissä.

Ei ole enää sitä maata, missä osuusmeijeri ei olisi saanut jalansijaa, ja missä se sen on tehnyt, on se nopeasti synnyttänyt uusia. Ja syynä siihen on se, että osuusmeijerien muodossa on maanviljelystuotteiden jalostuttaminen parhaiten menestynyt.

b) Osuusmeijerien järjestysmuoto.

Osuusmeijereissä kukin maidonhankkija on osallinen liikkeessä ja saa osansa voitosta sen mukaan, kuinka paljon ja kuinka hyvää maitoa hän tuo yhteiseen liikkeeseen.

Tämän periaatteen mukaan ovat kaikkein maitten osuusmeijerit perustetut, vaikka niiden järjestysmuoto luonnollisesti on jossakin määrin erilainen eri maissa ja oloissa.

Osuusmeijerien perustamisessa [1]) on huomattava, että mo-

[1]) Luonnollisesti emme voi kosketella puhtaasti teknillisten kysymysten erityiskohtia. Viittaamme A. Granströmin ja G. Grotenfeltin edellä mainittuun kirjaan sekä, mitä pieniin osuusmeijeriin tulee, vihkoseen: Vireyttä Suosiva [V. Salminen], Kylämeijereistä. Porissa 1894.

nin paikoin alkuaikoina tehtiin se ikävä erehdys, että niitä perustettiin liian tiheään ja liian pieniä. Tämä tapahtui joko hyväntahtoisten mutta ymmärtämättömien asianharrastajain kehoituksesta, taikka — hyvin usein — tunnottomien kalusto- ja konekauppiaiden ja heidän kauppamatkustajainsa houkutteluista: nämä lienevät näet perustaneet suuren joukon meijereitä kaikissa maissa.

Seurauksena tällaisista yrityksistä on ollut, että maitoa ei ole riittänyt tarpeeksi asti kaikille ja että niiden ei ole kannattanut palkata etevää johtajaa, josta taas tuloksena on ollut huonot voinhinnat ja alhainen hinta maidolle. Muutaman vuoden kiduttuansa on tällä tavoin monen osuusmeijerin ollut pakko lakkauttaa toimintansa tuottaen tappiota jäsenilleen, eikä ainoastaan rahallista tappiota, vaan myös pitkiksi ajoiksi epäluuloa maanviljelijäin yhteistoiminnan menestymistä kohtaan yleensä.

Kokemus on sen vuoksi osuusmeijerien perustamisessa antanut sen opetuksen, että siellä, missä asutus on niin harvaa, että on vaikea saada suurempaan meijeriin tarpeellista määrää maitoa, tulee meijerin ympäristöön asettaa kuorima-asemia, joihin karjanomistajilla on mukava tuoda maitonsa ja joista ainoastaan kerma kuljetetaan yhteiseen suureen meijeriin.

Kuinka *suuria* sitten meijerit ulkomailla ovat?

Vähimpänä maitomääränä, jonka nojaan voi perustaa osuusmeijerin, pidetään Tanskassa 200 lehmän tuottama maito. Toisin paikoin pidetään, että vähempi lehmäluku kuin 500 ei ole edullinen nykyaikaiselle meijeritekniikalle ja että enempi kuin 1,000 lehmää taasen suuresti vaikeuttaa tarkastusta. Luku näkyy kumminkin eri maissa vaihtelevan 150–2,000 lehmän välillä ja nousee usein päällekin. Ylimalkaan näkyvät osuusmeijerit olevan suurimmat Ranskassa, missä vastaanotettu maitomäärä harvoin menee alle 2,000 litran päivässä ja usein nousee 6,000, 9,000, 14,000, jopa 24,000 litraan asti; eräs meijeri, joka v. 1894 alkoi $2^1/_2$ miljoonalla litralla vuodessa, sai

v. 1897 kaksi kertaa niin paljon eli 14,000 litraa päivässä. Siihen kuuluu 1,100 jäsentä noin 3,000 lehmällä, siis suurimmaksi osaksi pienitilallisia. Suuri on jäsenten luku muissakin Ranskan osuusmeijereissä, keskimäärin noin 500 jäsentä.

Saksan Yleisen liiton toimittaman hyvin erityiskohtiin menevän ja erinomaisen viehättävän tilaston mukaan, jonka vertaista ei tietääksemme ole mistään muusta maasta, ei ollut missään siihen liittyneessä meijerissä enempää kuin 500 jäsentä; keskimäärä, joka vuosi vuodelta kasvaa, oli v. 1896 ainoastaan 70. Vastaanotettu maitomäärä oli v. 1896 44 %:ssa kaikista meijereistä vähemmän kuin 1 miljoona litraa vuodessa (ainoastaan 62:een meijeriin 562:sta tuotiin vähemmän kuin 250,000 litraa vuodessa), 42 %:ssa 1—2 miljoonan välillä, 12 %:ssa 2—3 miljoonan välillä ja 2 %:ssa yli 3 miljoonaa litraa [1]). Keskimäärä on 3,300 litraa päivässä. Tanskasta voi esimerkkinä mainita *Kildewældin* tunnetun osuusmeijerin (Seelannissa): tähän meijeriin tuotiin alussa 700 lehmän maito, joka luku pian nousi 1,200:een. Osuusmiesten luku on 160, siis kullakin noin 8 lehmää.

Perustamiskustannukset nousevat Ranskassa keskikokoisista meijereistä 40—50,000 markkaan. Sen edellä mainitun meijerin perustaminen, joka käyttää 14,000 litraa päivässä, on tullut maksamaan 90,000. Saksassa, josta on tietoja ainoastaan Yleiseen liittoon kuuluvista osuusmeijereistä, joista useimmat ovat Itä- ja Pohjois-Preussin suurempitilallisten seuduilta, lasketaan perustamiskustannukset keskimäärin niinikään noin 45,000 markaksi osuuskuntaa ja noin 600 markaksi kutakin jäsentä kohti. Tanskassa on yllä mainittu Kildewældin meijeri tullut maksamaan noin 47,000 markkaa, mutta se lienee suurimpia Tanskassa.

---

[1]) Mainitsemista ansaitsee, että Suomen suurimmassa meijerissä, Kurkijoen osuusmeijerissä, v. 1897 kermottiin maitoa kaikkiaan lähes 2,500,000 litraa. Tämä meijeri on muuten puhtaitten osuuskuntaperiaatteiden mukaan perustettu ja johdettu.

Perustamiseen tarpeelliset rahat hankitaan useimmiten suurimmaksi osaksi ottamalla yhteisellä takuulla *kuoletuslaina*, yrityksen osanottajat kun eivät tavallisesti ole pääoman omistajia, ja tämä laina maksetaan vähitellen takaisin meijerin voittorahoilla. »Osuusmeijerit ovat siis itse rakentaneet itsensä.« Perustamiskustannukset kuoletetaan Tanskassa ja Saksassa useimmiten 10 vuoden (edellä mainitussa Kildewældin meijerissä 16), Ranskassa jo 4—5 vuoden kuluessa. Tätä varten kannetaan tavallisesti $^1/_2$ tai 1 penni maitolitran hinnasta Muutamat Ranskan meijerit hankkivat itselleen kuoletusrahat niistä sikoläävistä, jotka pidetään meijerin yhteydessä ja joista usein saadaan suuria tuloja.

Kumminkin hankitaan heti alussa *omaakin pääomaa*. Tämä on Tanskassa tavallisesti aivan pieni ja maksetaan useinkin lehmäluvun mukaan; edellämainitussa meijerissä kannettiin osuusmaksuna 1,40 markkaa kutakin lehmää kohti. Irlannissa otetaan tavallisesti 25 markkaa kutakin lehmää kohti. Ranskan laki vaatii, niinkuin varemmin olemme nähneet, osuusmaksun pienimmän määrän 25 markaksi. Saksassa laki jättää osuusmaksun suuruuden osuuskuntain omaan valtaan, vaatien ainoastaan että $^1/_{10}$ siitä on suoritettava, ennenkuin ryhdytään liikkeeseen. Yleisen liiton mallisäännöissä määrätään, että korkein määrä osuuspääomaa, jonka kukin jäsen saa omistaa, on oleva 1,250 Suom. markkaa, alin määrä 125. Tämä 125 markkaa on suoritettava joko kaikki kohta yhdellä kertaa taikka kuukausittain 6,25 markan erissä. Itse asiassa osuusmeijerien oma, osuusmaksuista saatu pääoma nousi Saksassa v. 1896 noin 6,300 Suomen markkaan keskimäärin meijeriä ja 90 Suomen markkaan jäsentä kohti. Muutamissa oli se useampia satoja, toisissa vain parikymmentä markkaa. Kun tahdotaan asettaa osuusmaksu eri suureksi erivaraisille jäsenille, niin ehdottavat mallisäännöt, että se määrättäisiin sen mukaan kuinka paljon kukin aikoo tuoda maitoa meijeriin (esim. 6,25 Suom. markkaa kutakin päivässä tuotua litraa kohti)

sekä että, jos sitä ei tahdota suorittaa rahassa, se kannettaisiin maidon hinnasta joko siten että $^1/_4$ pfennigeä (siis $5^1/_2$ vuoden kuluessa) tai $^1/_2$ pf. (2 vuoden 9 kuuk.) taikka 1 pf. (500 päivän kuluessa) otetaan kunkin meijeriin tuodun maitolitran hinnasta.

Tällä tavalla ehdottavat mallisäännöt vielä koottavaksi n. k. *vakuusmaksuja*, joista olisi perustettava rahasto, minkä tarkoituksena olisi liikepääoman vahvistaminen sekä oleminen vakuutena kaikista osuusmiesten sitoumuksista osuuskuntaa kohtaan.

Tämän lisäksi on useimmissa (v. 1896 78 %:ssa) Saksan osuusmeijereissä jäsenillä *rajaton vastuuvelvollisuus* osuuskunnan veloista, mutta viime vuosina näytään yhä enemmän taivuttavan rajoittamaan sitä, ja osuusmeijerit voivatkin varsin hyvin tulla toimeen rajoitetullakin vastuuvelvollisuudella. Mihin saakka rajoittaminen on ulottuva, on vaikea sanoa. Muutamin paikoin on määrätty, että kunkin jäsenen tulee omistamiensa lehmien arvolla vastata osuuskunnan sitoumuksista.

Kun *uusia jäseniä* pyrkii jo toimessa olevaan osuusmeijeriin, niin niiden tulee maksaa sisäänpääsömaksu sen mukaan, kuinka paljo kuoletusta jo on suoritettu. Sekin määrätään useimmissa meijereissä lehmäluvun mukaan ja vaihtelee (esim. Ranskassa) 5 ja 50 markan välillä kutakin lehmää kohti. Samaten tulee vanhojen jäsenten välistä maksaa lisämaksua joka lehmästä (esim. 20 markkaa), jonka hän hankkii karjaansa niitten lisäksi, jotka hänellä oli osuuskuntaan ruvetessa ja joitten luvun mukaan hän silloin maksoi osuutensa. Sen, joka taasen tahtoo *erota* osuuskunnasta, tulee Tanskassa maksaa esim. 28 markkaa lehmää kohti ensi vuotena, joka summa vähennetään 2,80 markalla lehmää kohti joka kymmeneltä kuluneelta vuodelta.

Samalla tavoin kuin kuoletuslainaa ja osuusmaksuja varten vedetään useissa meijereissä *hoitokustannuksetkin* edeltäkäsin pois maidon hinnasta. Nämät kustannukset vaihtelevat

Saksassa 0,6—1,6 pennin välillä ja ovat viime vuosina nousseet keskimäärin 1,25 penniin maitolitraa kohti. Muutamin paikoin on tapana, että maidonhankkijain on pakko määrätystä hinnasta ottaa takaisin kuorittu maito ja että näin saaduilla rahoilla suoritetaan hoitokustannukset ja muut menot. Toisin paikoin taas käytetään kuorittu maito sikojen kasvattamiseen, ja siitä koituva voitto käytetään hoitokustannusten, perustamiskustannusten y. m. s. menojen suorittamiseen. Hoitokustannuksista ovat tietysti palkat tärkeimmät. Tanskassa saa meijeristi tavallisesti, paitsi vakinaista palkkaa, asunnon, polttopuut, maitoa ja voita omiksi tarpeikseen, 25 % siitä, mikä saadaan yli voin korkeimman noteerauksen sekä vielä 5—10—15 % vuoden puhtaasta voitosta. Vakinaista palkkaa maksetaan Kildewældin meijerissä 2,80 markkaa jokaisesta kirjoihin otetusta lehmästä. Tällä tavalla palkattu meijeristi tavallisesti itse palkkaa tarpeelliset apulaiset. Ranskassa on meijeristi ja palvelusväkikin yleisesti osallisena voitosta.

Maidon hinta, jonka hankkijat saavat, on siis varsinkin alussa eli niinkauvan kuin kuoletuslainaa varten, osuusmaksuihin, y. m. edellä mainittuihin tarpeihin vedetään $^1/_2$—1 penniä kuhunkin, luonnollisesti jokseenkin halpa. Ja vieläpä sittenkin kun tuollaiset maksut ovat suoritetut, on hinta jonkun verran pienempi siellä, missä hoitokustannukset vedetään edeltäkäsin pois. Hinta määrätään tavallisesti sen mukaan, mitä voista on edellisellä kuukaudella saatu ja maksetaan kuukausittain tai viikottain. Ranskassa maksavat jälleenmyyjät niille meijereille, jotka myyvät voinsa Pariisiin, läheisimmän pankin kautta rahassa joka päivä. Maidostaan saavat osuusmeijerit Ranskassa hyviä hintoja, voin myyntihinta kun talvikuukausina nousee 3,50—4 markkaan kilolta — sen hinta on keskimäärin vuodessa 2,30—2,70 — ja lähetys- ja myyntikustannukset kun ainoastaan vetävät noin 38—40 penniä kilolta. Meijerit, jotka eivät vielä ole maksaneet perustamiskustannuksiansa ja antavat kuoritun maidon takaisin,

maksavat keskimäärin 9—10 penniä maitolitralta, toiset 11—12 penniä. Keskimäärin vuodessa on eräs meijeri (*Chaillé*, Charente-Inférieure'ssä), joka jo on maksanut perustamista varten otetun lainansa ja jolla on suuri sikoläävä, antanut 12—14 penniä litralta. Tämä meijeri onkin toinen järjestyksessä koko Ranskassa.

Saksassa vaihtelee maidosta maksettu hinta eri osissa maata 7,1 pennistä 12,5 penniin (Hessissä) ja on keskimäärin koko Saksassa 8,6 penniä (Yleisen liiton tilaston mukaan).

Liikkeen tilikirjoista näkyvä *vuosivoitto* jää tällä tavalla useinkin aivan vähäpätöiseksi ja semmoistahan ei tavallisesti meijeriliikkeessä tavoitellakaan. Saksassa on esim. v. 1896 562:sta tietoja antaneesta meijeristä 65 päättänyt tilinsä sillä tavoin, ettei ole tullut mitään voittoa eikä tappiota, 365 on antanut voittoa keskimäärin 2,700 markkaa kukin ja 82:ssa meijerissä tilit näyttävät tappiota, keskimäärin 3,200 markkaa kussakin. Tämä tappio oli useimmassa tietysti näennäinen: maidosta oli maksettu liian korkeita hintoja, omaisuuden arvo oli laskettu liian alhaiseksi, t. m. s. Ranskassa näkyy vuosivoitto useinkin tulevan suuremmaksi, etenkin sikoläävän kautta. Vuosivoitosta annetaan meijeristille hänen osuutensa, vararahastoon pannaan (Saksassa) tavallisesti 10 % ja osuuspääomalle myönnetään 4—6 %.

Osuusmeijerin menestymistä on tavallisesti suuresti edistänyt joku *sivutoimi,* joka siihen on yhdistetty. Edellisessä on jo useampia kertoja mainittu, että meijerit ovat useinkin hankkineet itselleen sikoläävän kuoritun maidon käyttämistä varten. Tällä tavalla ovat monet meijerit saaneet erinomaisia tuloksia. Tavallisesti ainoastaan suuremmat meijerit ovat perustaneet sikolääviä ja useinkin niin suuremmoisia, että läävän perustamiskustannukset sekä eläinten ensimäinen hankkiminen (Ranskassa) voivat nousta kymmeniin tuhansiin. Suureen meijeriin yhdistetyn sikoläävän kannattavaisuudesta antaa *Maillezais*in osuusmeijeri hyvän esimerkin. Tähän meijeriin

kuului v. 1894 430 jäsentä noin 1,500 lypsävällä lehmällä, ja keskimääräinen maitomäärä nousi v. 1895 7,500 litraan päivässä. Sikoläävässä oli

1894 vuoden alussa 68 sikaa, arvoltaan 5,440 markkaa
1895 » » 228 » » 14,600 »
» keväällä 350 » » 25,000 »

Ensi vuonna (1894) ostettiin porsaita 18,571 markasta ja sikoläävä tuli maksamaan 4,474 markkaa. Vuoden kuluessa myytiin sikoja 43,030 markan arvosta. Siis oli nettovoitto v. 1894 19,985 markkaa, johon vielä on lisättävä se määrä 8,960 markkaa, jolla vuoden lopussa oleva sikojen arvo oli suurempi vuoden alussa olevaa arvoa. Näitten tulojen avulla voi meijeri m. m. vähentää 50,000 markan suuruista kuoletuslainaa 15,000 markalla. Osuusmiehet ovat saaneet 11,7 penniä maitolitralta.

Paitsi sikoläävää ovat hyvin monet meijerit hankkineet sivulleen myllyn, joka käypi samalla voimalla kuin meijerikin. Saksalainen osuusmeijeritilasto ilmoittaa sitä paitsi seuraavat sivutoimet: sahoja, leipomoja, maitosokuritehtaita, kylpylaitoksia, sähkövalon hankkimista, y. m.

Myöskin *lypsylehmien keskenäinen vakuutus* on yritys, johon useat osuusmeijerit ovat ryhtyneet varsinkin Ranskassa, missä keskenäinen karjanvakuutus on hyvin yleisesti pantu toimeen. Vakuutussummaa ei tavallisesti aseteta yli 75 tai 80 % eläimen arvosta; se kootaan siten, että jokainen jäsen maksaa osansa lypsylehmiensä luvun mukaan.

Menestyäkseen on osuusmeijerien pakko supistaa osallisten vapautta. Osuusmiehet ovat siis kaikenlaisten *sääntöjen* ja ankaran *tarkastuksen* alaisina.

Niinpä on kuljetusastioitten laatu, aika, jolloin maito on oleva meijerissä, y. m. tarkoin määrätty. Missä jäsenten asia on kuljettaa maitonsa meijeriin, on tätä varten käytettävien rattaidenkin laatu määrätty (Saksassa). Useimmiten on mei-

jeri itse ottanut toimekseen maidon kokoamisen jäsenten luota, jonka toimen meijeri tavallisesti antaa urakalle (Tanskassa ja Ranskassa). Kildewældin meijerissä on määrätty, että jos osuusmiehellä on vähemmän maitoa kuin 42 litraa, tulee hänen itse kuljettaa se lähimmän osuusmiehen luo.

Hyvin tärkeänä meijerin menestymisen ehtona pidetään, että osuusmiehet velvoitetaan *aina* tuomaan *kaiken maitonsa* meijeriin. Saksassa on 4 penniä maksettava joka litralta, joka alussa ilmoitetusta maitomäärästä jää tuomatta. Tavallisesti osuusmiehet eivät saa myydä maitoa muille eivätkä valmistaa voita tai juustoa paitsi omaksi tarpeekseen. Mutta tämäkin on useissa meijereissä kielletty, ja voi on ostettava meijeristä sovitulla hinnalla. Muutamat meijerit, joilla ei ole sikoläävää ja jotka sen vuoksi eivät ole pakotetut sunnuntaityöhön, sallivat osuusmiesten pitää sunnuntain maidon, toiset sallivat osuusmiesten itse käyttää iltamaitonsa työmiehiään varten elonkorjuu-aikana ja joskus lahjoittaa ja myydäkin maitoa »vähävaraisille.«

Tällaisista määräyksistä huolimatta ovat kumminkin monet osuusmeijerit menneet kumoon sen kautta, että niitten jäsenistä jotkut ovat lakanneet tuomasta maitoa ja siten tehneet osuuskuntaan jääneille liikkeen jatkamisen tavalla tahi toisella vaikeaksi. Siitä millä tavalla tätä epäkohtaa olisi välttäminen, on paljon keskusteltu: on ehdotettu (Saksassa), että olisi määrättävä joku sakkoraha, joka estäisi jäsenen poistumista osuuskunnasta, mikä, niinkuin olemme nähneet, välistä on määrätty Tanskassa, tahi että lain kautta kiellettäisiin eroáminen. Mutta parhaimmaksi keinoksi katsotaan tätä nykyä kumminkin sitä, että liikettä alotettaessa jo ensi vuosina osa voitosta käytetään yhteisen omaisuuden arvon vähentämiseksi tilikirjoista. Olisi määrättävä, että joka vuosi on vähennyksiä tehtävä, hyvinä vuosina enemmän, huonoina vähemmän. Tämän vähentämisen katsotaan pitävän tapahtua seuraavalla tavalla:

meijerin kiinteästä omaisuudesta *vähintäin* 2½ % vuodessa;
» koneista » 10 % »
» työkaluista » 15 % »
» huonekaluista » 10 % »

Lisäksi katsotaan tarpeelliseksi, että hankitaan vararahasto, jota varten vuosittain on pantava vähintäin 10 % nettovoitosta, kunnes se tekee ainakin kolmannen osan perustamiskustannuksista.

Samaa tarkottaa myöskin edellisessä mainittu mallisääntöjen ehdotus n. k. vakuusmaksuista.

Kun täten kootaan jo alusta alkaen yhteistä omaisuutta, niin sen luullaan olevan kylliksi voimakkaan koossa pitämään osuuskunnan jäsenet.

Erittäin tärkeäksi ovat meijerit huomanneet myöskin *maidon laadun* ankaran *tarkastamisen*. Maidon hinnan määrääminen rasvapitoisuuden mukaan ei yksin auta. Sen lisäksi on monessa meijerissä katsottu tarpeelliseksi asettaa kovia määräyksiä karjan hoidosta ja ruokkimisesta. Tanskan osuusmeijereissä on tavallisesti esim. lehmille annettava ruoka yksityiskohdissaan määritelty, ja sakkoja on maksettava, jos eläimille annetaan epäedullista ruokaa. M. m. määrätään, että lehmille on joka päivä talvella annettava ½ kiloa *yhteisesti* ostettuja rapsikakkuja. Myöskin puhtaudesta ovat vaatimukset suuret, ja sakkoja tai erottaminen seuraa epäsiisteyttä; jos esim. maito astiat useamman kerran ovat siivottomia, maksetaan Kildewældissa 2,80 markkaa sakkoa lehmää kohti. Meijeristi ja johtokunta saavat, koska tahtovat, tarkastaa osuusmiesten navettaa, maitohuoneita, y. m. s.

c) Osuusmeijerien liitot ja keskusosuuskunnat.

Jos maanviljelijäin yhteistoiminta meijeriliikkeen alalla rajoittuu ainoastaan yksityisen osuusmeijerin perustamiseen ja pitämiseen, niin kokemus on osottanut, että silloin vielä ei

ole saavutettu parhaimpia tuloksia ei voinlaatuun eikä hintoihin nähden. Vasta siellä nim., missä yksityiset meijerit ovat liittyneet keskenään vahvaan yhteistoimintaan, ovat ne voineet saavuttaa parhaimmat tulokset sekä valmistamansa tavaran laatuun että hintoihin nähden.

Ensimäinen yksityisten osuusmeijerien yhdistyminen on tapahtunut n. k. *meijeriliittoihin,* jotka tavallisesti käsittävät jonkun laajemman alueen, esim. maakunnan. Tällaisia liittoja löytyy varsinkin Tanskassa, Ranskassa ja Saksassa.

Niiden päätarkoituksena on kehittää voin (ja juuston) valmistuksen teknillistä puolta ja saada piirinsä meijerien tuotteet niin yhtäläisiksi kuin mahdollista. Sitä varten matkustaa liiton meijerineuvoja alituisesti meijeristä toiseen, pitäen silmällä että samaa työjärjestystä ja menettelytapaa seurataan kaikissa ja selittäen niitä vikoja voin laadussa ja astioimisessa, joista markkinapaikoilla on huomautettu. Myöskin meijeriin jätettävää maitoa, sen jäähdyttämistä ja pitelemistä karjanomistajan luona tarkastetaan.

Tavallista on myöskin, että meijeriliitot välittävät yhteistä ostoa, niin hyvin meijerien tarpeita (astioita, koneita, drittelejä, hiiliä, y. m.) kuin myös meijerien jäsenten tarpeita (väkirehuja, apulannoitusaineita, työkaluja. Vrt. siv. 182). Lisäksi nämä liitot ovat ryhtyneet valvomaan meijeriliikkeen etuja ulospäin. Esimerkiksi ovat monet liitot ottaneet tehtäväkseen »voikaupan valvomisen« tahi meijeriensä »myynnin edistämisen«. Sellaisia ovat esim. Ranskan juustomeijerien liitot, joihin tavallisesti kuuluu noin 40—80 meijeriä, kullakin noin 25—40,000 kilon valmistus vuodessa. Sellainen on myöskin esim. Bernin meijeriliitto Sveitsissä, johon kuuluu 64 meijeriä; tämä liitto pyrkii paraikaa saamaan kokoon kaikki Sveitsin meijerit käsittävän liiton. »Voikaupan valvominen« tapahtuu m. m. siten, että liitto ryhtyy taisteluun väärennyksiä vastaan. Erään saksalaisen meijeriliiton toimesta tällä alalla kerrotaan seuraavaa: saadakseen voikaupan Berliinissä rehelli-

semmäksi ryhtyi liitto v. 1894 toimeen, jota siellä yleensä kutsuttiin »voisodaksi«. Liitto osti 1,990 voinäytettä 1,767 kauppiaalta, tekemättä mitään erotusta parempien ja huonompien myymälöitten välillä. Niitten tutkimusten johdosta, jotka toimitettiin noista voinäytteistä, nostettiin 419 kannetta tavaranväärennyksestä. Muutamien kuukausien kuluttua uudistettiin ostokset, tällä kertaa ainoastaan epäilyttäviltä kauppiailta, sillä seurauksella, että 62 % niistä huomattiin margariinilla tai muulla rasvalla lisätyksi, ja kolmas koe näytti 52 % ostoksista väärennetyksi. Etupäässä huomattiin väärennykset niitten kauppiaitten luona, joilla oli vähävarainen ostajapiiri.

Paitsi edellisessä esitettyjä tehtäviä ovat meijeriliitot muutamin paikoin vielä ottaneet suorittaakseen meijerien voin *myynninkin,* toisin paikoin taas on liiton sivulle perustettu myyntiä varten erityinen osuusmeijerien *keskusosuuskunta.* Osuusmeijerit ovat tavallisesti alussa myyneet tuotteensa jollekin tukkukauppiaalle, joka on ottanut tehtäväkseen välittämisen meijerien ja vähittäismyyjäin tahi ulkomaan tukkukauppiaitten välillä. Mutta tämäkin välitystoimi on käynyt maanviljelijälle hyvin kalliiksi, tukkukauppiaat kun tavallisesti ovat ottaneet suuria voittoja, puhumattakaan muista epäkohdista, jotka usein ovat haitanneet voikauppaa [1]).

Nämät asianhaarat ovat antaneet aihetta osuusmeijerien yhteisen voinmyynnin nopeaan ja suuremmoiseenkin kehitykseen ainakin Irlannissa (kts. siv. 144), Ranskassa, Saksassa ja Tanskassa.

---

[1]) Suomen voikauppaa eräs asiantuntija kuvaa hyvin synkillä väreillä: se on alkuperäisellä kannalla, vientiolot ovat huonosti järjestetyt, välityskauppiailta, joitten palkkiot ovat tavattoman suuret, puuttuu yleensä harrastusta ja asiantuntemista. Vrt. A. v. Wright, Kertomus Ruotsiin, Tanskaan ja Englantiin erinäisten voikauppaa, meijeriliikettä ja karjanhoitoa koskevien olosuhteitten tutkimista varten — (Maanviljelyshallituksen toimituksia, n:o 10). Kuopio 1895, varsinkin siv. 12—15.

Ranskassa ei tietääksemme ole varsinaisia voin- tai juustonmyyntikeskusosuuskuntia, vaan välittävät siellä myyntiä maanviljelysammattiyhdistysten liitot. Varsinkin ovat juustomeijerit tällä tavoin saaneet myyntinsä järjestetyksi; esim. myy Savoyen'in liitto lähes 15 miljoonaa kiloa *Gruyère*-juustoa vuodessa.

Saksassa, missä vointuonti vielä 1890-luvun alussa oli vientiä suurempi, ovat osuusmeijerit viime aikoihin saakka valmistaneet tavaransa etupäässä kotimaista tarvetta varten. Täällä on sen vuoksi voinmyyntikeskusosuuskuntain ensi tehtävänä ollut piirinsä voinmyynnin järjestäminen sillä tavoin, että yksityiset meijerit eivät tulisi kilpailemaan keskenään samoilla markkinoilla. Kun vointuotanto viime vuosina kumminkin on kasvanut kotimaista tarvetta suuremmaksi, ovat ainakin muutamat keskusosuuskunnat alkaneet harjottaa voinvientiäkin. Sellainen on esim. *Hannover*in v. 1894 perustettu voinmyyntiosuuskunta, johon kuuluu 66 osuusmeijeriä ja 5 yksityismeijeriä ja joka v. 1896 myi voita 2,050,000 markan arvosta, siitä noin 30 % ulkomaille. Äskettäin on Hampuriin perustettu suuri meijerien keskusosuuskunta yksinomaan vientikauppaa varten.

Tanskassa on meijerien yhteistoiminta myyntiä varten melkein yksinomaan järjestetty vientikaupaksi. Suurin siellä toimivista useista keskusosuuskunnista on »Tanskan Maanviljelijäin voinvientiyhdistys«, johon kuuluu 120 meijeriä ja jonka liikevaihto v. 1896 oli lähes 19,000,000 markkaa (vrt. siv. 166).

Voinmyyntikeskusosuuskuntia perustetaan esim. Saksassa siten, että kukin meijeri suorittaa joko yhden 125—625 Suom. markan suuruisen osuusmaksun taikka useampia pienempiä osuusmaksuja, joita kunkin meijerin on hankittava esim. yksi kutakin 100,000 litraa kohti vuosittain meijerissä vastaanotettua maitoa. Sitä paitsi vastaa kukin meijeri edellisessä tapauksessa 625—2,500 Suom. markalla keskusosuuskunnan veloista tai jälkimäisessä tapauksessa 30—62 markalla joka osuusmaksua

kohti. Tanskan voinvientiyhdistyksistä tunnemme ainoastaan, että meijerit »yhteisesti vastaavat vientiyhdistyksen veloista.«

Osuusmeijerien ja keskusosuuskunnan välit ovat tavallisesti järjestetyt seuraavalla tavalla:

Meijeri lähettää määrättyinä päivinä tuotteensa keskusosuuskunnalle, joka ne lajittelee ja hankkii yhteisellä merkillä varustetulle tavaralle ostajia. Ala-arvoista voita myydään ilman yhteistä merkkiä. Keskusosuuskunta suorittaa kaikki rahdit ja muut kulungit. Joko harjottaa se tavallista voinvälityskauppaa, s. o. antaa eturahaa lähettäjälle kerran viikossa, vastaa tavaran myynnistä ja antaa täyden tilin niin pian kuin tavara on rahaksi muutettu (Saksassa), taikka ostaa se voin päivänhintoihin kiinteään laskuun (Tanskassa). Myyntipalkka oli esim. Hannover'in voinmyyntiosuuskunnassa alussa $4^1/_2$ % myyntihinnasta, kaikki kustannukset tähän laskettuina, mutta on vähennetty $2^1/_2$ %:iin, kun kasvava liike on tehnyt kustannukset huokeammiksi. Hoitokustannukset vaihtelevat Saksan voinmyyntikeskusosuuskunnissa 0,5—2 % välillä myyntihinnasta. Keskusosuuskuntain myyntiä johtamaan koetetaan saada toimeliaita, taitavia, ammatissaan eteviä kauppiaita, ja usein osuuskunnat lisäksi kustantavat omat meijeriasioitsijansa vientipaikoille.

Useilla tällaisilla osuusmeijerien yhteisillä myyntiosuuskunnilla on alussa ollut se vastus, että voinhinnan kohotessa myyntiosuuskuntaan kuuluvat meijerit antavat houkutella itseänsä lähettämään voinsa yksityisille kauppiaille, jonka kautta keskusosuuskunta ei voi täyttää sitoumuksiaan. Tälle karille ovat useat suurilla toiveilla perustetut osuusmeijerien keskusosuuskunnat ajaneet, ja monen on täytynyt tykkänään lakata toimestaan. Ainoa keino, jonka avulla tuollaiseen pulaan joutumasta voi pelastua, on se, että keskusosuuskunta jo perustuessaan sitoo kaikki siihen kuuluvat meijerit kaikkina aikoina lähettämään kaiken voinsa liitolle. Tähän keinoon ovatkin kaikki ne osuuskunnat turvauneet, jotka ovat kehitty-

neet pysyväisiksi. Ja luonnollista on, että tällaiset keskusosuuskunnat, jos niitä huolellisesti hoidetaan, ajan pitkään tuottavat meijereille suurimman hyödyn.

Myöskin voin *vähittäismyyntiä* ovat osuusmeijerit ja niiden keskusosuuskunnat voineet järjestää. Omat myymälät, joita sitä varten suurissa kaupungeissa on avattu, vaativat onnistuakseen suuren menekin. Suora lähetys nauttijain kotiin on sitä vastoin huomattu edullisemmaksi. Se tapahtuu m. m. postin kautta suurin määrin varsinkin Saksassa ja Ranskassa. Esim. *Itä-Preussin* voinmyyntiosuuskunta lähettää suoraan suurkaupunkien asukkaille vuosittain lähes 350,000 postipakettia pöytävoita. Maanviljelijäin voitto arvioidaan 6,25—12,50 Suom. markaksi joka 50 kiloa kohti. Tämä on käynyt mahdolliseksi erinomaisen halpojen postimaksujen kautta.

Samalla tavalla on pöytävoin kauppa järjestetty useassa suurkaupungissa Ranskassakin, missä voipakettien postilähetysmaksu yhdistyneitten maanviljelijäin toimesta on alennettu aivan pieneksi.

Toisellakin tavalla ovat voinvalmistajat saaneet toimeen pöytävoin lähettämisen suoraan koteihin. 31 *Pommerin* ja *Brandenburgin* meijeriä yhdistyi v. 1896 liitoksi tarkoituksella myydä kaiken voinsa, hienointa laatua pöytävoita, Berliinin perheille. Joka päivä lähetetään voita kaupunkiin, ja sitä lähtevät liiton omat voivaunut kuljettamaan koteihin, kierrellen määrättyjä pääkatuja Berliinin pohjoisissa ja keskiosissa. Vaunuista juoksuttavat pojat $^1/_2$ ja $^1/_4$ kilon painoisia voilaatikoita tilaajille. Laatikot ovat posliinista varta varten tehtyjä ja siten suljettavat, että ostajat voivat olla varmat siitä, että he saavat sen tavaran, mikä laatikkoon on meijerissä pantu. Voi on sitä paitsi alituisesti virallisen tarkastuksen alaisena. Liitto määräsi heti hinnan koko ensi vuodeksi; hinta vaihteli eri vuodenaikoina 2,75—3,25 Suomen markan välillä kilolta.

Se vaikutus, joka osuusmeijereillä on ollut maanviljelyksen ja maanviljelijäin kohottamiseksi, ulottuu laajalle.

Niiden kautta on maalaiskansassa kehittynyt käsitys puhtauden merkityksestä, kasvanut säntillisyyttä ja järjestystä, ja ne ovat suurin määrin kasvattaneet maalaiskansan yhteistunnetta, ne kun välttämättömästi vaativat yksityisen tahdon alistumista yhteisten etujen ja harrastusten alle.

Mutta suuremmat ovat ne suoranaisesti taloudelliset edut, joista varsinkin pieniviljelijäin suuri luku on päässyt osalliseksi: samasta maitomäärästä on saatu suurempi määrä voita, voin laatu on kohonnut, siitä ovat seuranneet korkeammat hinnat, myynti on vapautunut ostomeijerien ja ensikädenostajien mielivaltaisuudesta ja menekki kasvanut. Lyhyesti sanoen: tuhannet pienet talot, joitten vointuotanto ennen ei noussut sanottavasti yli omien tarpeitten, eikä siis tuottanut mitään taikka ainakin aivan vähän rahaa taloon, ovat osuusmeijeriin yhdistyneinä kohonneet vointuottajiksi, jotka maailmanmarkkinoilla kilpailevat tuotteittensa paljouteen ja laatuun nähden suurimpien herraskartanoitten kanssa. Tämän kautta pieniviljelijöille on auennut uusi tulolähde, säännöllisesti ja varmasti pulppuava, joka hankkii niille rahoja ennen aavistamattomat määrät.

Välillisesti ovat osuusmeijerit sitä paitsi vaikuttaneet maanviljelijäin koko talouteen; niitä on seurannut harrastus ja työ lypsykarjan parantamiseksi: parempia siitoseläimiä, järkiperäistä ruokkimista ja hoitoa, ja tämä taasen on vaatinut parempia niittyjä ja järkiperäistä maanviljelystä yleensä. »Liioittelematta voi väittää« sanoo äsken kuollut tunnettu tanskalainen La Cour »että osuusmeijerit enemmän kuin mikään muu ovat auttaneet maanviljelijöitämme nykyajan vaikean, usein musertavan ahdinkotilan läpi«.

Näitä »maitomyllyjä« ei siis ilman syyttä Suomessakaan ole verrattu uudelleen taottuun Sampoon.

III. Teurastuseläinten myynti ja osuusteurastuslaitokset.

Kun yksityinen maanviljelijä tahtoo myydä eläimensä teurastettavaksi, tulee hänen tavallisesti joko kuljettaa ne lähikaupunkiin tahi tehdaspaikkaan tahi myydä ne huokeasta oman paikkakunnan teurastajalle. Jos hänen täytyy itse kuljettaa ne myyntipaikalle, on hänellä siitä myyntihintaan nähden suhteettomasti kulunkeja ja ajanhukkaa. Sen vuoksi onkin monin paikoin tullut tavaksi, että maanviljelijät odottavat kierteleviä teurastuskarjan ostajia, jotka ovat asettuneet maanviljelijäin ja teurastajain välittäjiksi, elleivät itse ole pieniä teurastajia tahi teurastajain palkkalaisia. Mutta tästäkin kaupanteosta ovat tavallisesti maanviljelijät tulleet paljon kärsimään. He eivät tunne kauppaoloja ja lihanhinnan vaihteluja, vaan ovat pakotetut luottamaan ostajain antamiin tietoihin. Ostajat, tottuneita kun ovat, voivat ensi silmäyksellä arvioida eläimen liha-arvon, mutta he ovat myöskin tavallisesti nopeat etsimään ja tuomaan esille vähäpätöisimmätkin virheet alentaakseen eläimen arvoa.

Nämät epäkohdat ovat jo vuosikymmeniä sitten synnyttäneet maanviljelijöissä ajatuksia saada aikaan yhteistoimintaa teurastuseläinten myyntiolojen järjestämisessä. Ja tämä yhteistoiminta on myöskin avannut mahdollisuuden järjestää eläinten kuljetus sekä niiden vastaanotto ja hoito myyntipaikalla tarkoituksenmukaisemmaksi ja huokeammaksi, kuin mitä yksityinen (olkoonpa hän sitten ostaja tahi maanviljelijä) voi saavuttaa. Monta kertaa on tähän yhteistoimintaan ryhdytty, vaikka useasti ilman menestystä.

Mutta kun kerran ajatus on oikea, niin onnistumattomatkin yritykset ovat hyödyksi, ne opettavat, miten ei pidä tehdä, kun vastaisiin yrityksiin ryhdytään. Ja kokemus osottaa, että viime aikoina on saatu aikaan hyvinkin onnistuneita *teurastuseläinten myyntiosuuskuntia* sekä *osuusteurastuslaitoksiakin,* jota kahta tietä yhteistoiminta tällä alalla on kulkenut.

a) Teurastuseläinten myynti.

Ensin mainitulla tavalla tapahtuu teurastuseläinten myynti tavallisesti kaupungeissa asuvien asiamiesten kautta, jotka määrättyä prosenttia vastaan (suurissa osuuskunnissa usein ainoastaan 2—5 % myyntihinnasta, paitsi kulunkeja) toimittavat eläinten myynnin suurille teurastuslaitoksille tahi muille suurille ostajille, esim. sotaväelle. Eläimet ko'otaan määräpäivinä lähimmälle rautatienasemalle, josta täydet rautatievaunut lähetetään myyntipaikalle. Eläimet numeroidaan, niin että asiamies voi tehdä tiliä joka eläimestä erikseen.

Pohjois-Amerikassa myydään jo tällä lailla toimivien osuuskuntain kautta enemmän teurastuseläimiä (härkiä, sikoja, lampaita, vasikoita) kuin kauppiaitten kautta. Näistä saadaan siten kilolta noin 30 penniä enemmän, kuin mitä kotona saadaan. Vanhimpia (v. 1884) yrityksiä tällä alalla ja samalla yksi niistä harvoista, jotka Euroopassa ovat menestyneet, on *Löningen*'in osuuskunta Oldenburgissa. Osuuskunta lähettää vuosittain tuhansia sikoja ja vasikoita suuriin kaupunkeihin, kuten Kölniin, Aacheniin, y. m., joissa osuuskunnan omat asiamiehet ottavat ne vastaan. Jäsenet ovat sakon uhalla velvoitetut järkiperäisesti ruokkimaan eläimensä, eivätkä saa myydä niitä kauppiaille. Tämän osuuskunnan sanotaan saaneen paljon hyvää aikaan rikkomalla erään sitä ennen seudulla toimivan karjanostajain renkaan ja sen kautta saattamalla karjakaupan kaikissa suhteissa luonnollisemmaksi ja luotettavammaksi.

Monta onnistunutta seuraajaa ei kumminkaan tämä osuuskunta vielä ole saanut Saksassa, vaikka viime aikoina tosin vilkas liike tällä alalla on herännyt. Hannoverissa on siten v. 1896—97 perustettu useita teurastuseläinten myyntiosuuskuntia tarkoituksella myydä Hampuriin y. m. suuriin kaupunkeihin. Niistä mainittakoon *Barnstorf*'in osuuskunta, joka ensimäisenä toimintavuotenaan myi yli 100 härkää ja lehmää,

430 vasikkaa, 430 sikaa sekä lampaita, yhteensä 109,000 Suom. markan arvosta, joista osuuskuntalaisten osalle tuli 101,000 markkaa ja kustannuksiin meni 8,000 markkaa.

Eipä ole aina tarvittu perustaa erityisiä osuuskuntia tätä varten. Sillä monet maanviljelijäin keskusosuuskunnat, liitot ja muut suuremmat seurat ovat ruvenneet välittämään teurastuskarjan myyntiä, samaten kuin esim. viljankin. Niin on *Sleswig—Holstein*in maanviljelyskamari v. 1897 Hampurissa perustanut erityisen konttorin tätä varten. Eläintenomistajat maksavat kunkin myydyn härän hinnasta $4^1/_2$ %, vasikan $3^1/_2$ % j. n. e., ja konttori suorittaa tästä hinnasta kaikki kustannukset paitsi rahtia. Muissakin Saksan maakunnissa ovat samanlaiset välitystoimistot tätä nykyä keskustelun alaisina. Samalla tavalla on Ranskassakin sikäläinen suuri Maanviljelijäin keskusyhdistys järjestänyt teurastuseläinten myynnin välittämisen Pariisissa (vrt. siv. 105).

b) Osuusteurastuslaitokset.

Edellisessä esitetyn yhteistoiminnan kautta on siis yksi vieras välittäjä maanviljelijäin ja lihan nauttijain välillä syrjäytetty. Mutta niiden välille on jäänyt vielä teurastaja, ja niin hyvin maanviljelijät kuin lihan ostajat kaupungeissa ovat ainakin suurissa kulttuurimaissa jo kauvan huomanneet, että hinnanerotus karjan ja lihan välillä on tavattoman suuri. Ja tätä suurta erotusta ylläpitääkseen ovat teurastajat vielä monin paikoin liittoutuneet keskenään. Tästä syystä ovatkin sekä lihan nauttijat puolestaan että toiselta puolen maanviljelijätkin ryhtyneet perustamaan osuusteurastuslaitoksia.

Suuren kehityksen ovat saavuttaneet kaupunkilaisten osto-osuuskuntain perustamat teurastuslaitokset erittäinkin Suurbritanniassa, missä enemmän kuin 300 osto-osuuskunnalla on omia teurastuslaitoksia. Näissä teurastetaan vuosittain puolelle miljoonalle jäsenelle lihaa 41,250,000 markan arvosta tahi 75 markasta joka jäsenelle.

Sveitsissä löytyy tällaisia yrityksiä, joissa on koetettu yhdistää sekä *ostajan* että *myyjän* etuja. Yksi parhaimmin onnistuneita tällaisia osuusteurastuslaitoksia on se, minkä eräs professori MARTINET perusti Lausanne'n kaupungissa (Sveitsissä) v. 1888 nimellä *Waadtland'in talonpoikain ja ostajain osuusteurastuslaitos*, ja jota hän suurella taidolla on johtanut. Jäseneksi tähän osuuskuntaan saapi ruveta sekä maanviljelijöitä että lihanostajia. Osuusmaksu on 25 markkaa. Mutta se, joka ei tarjoo karjaansa osuuskunnalle tahi siltä ei osta lihaa vähintäin 20 markan arvosta vuodessa, menettää jäsenyytensä. Voitto käytetään siten, että osuuspääomalle maksetaan 5 % ja jäännös jaetaan seuraavalla tavalla: 60 % teurastuseläinten myyjille ja lihanostajille sen mukaan kuinka paljon kukin on vuoden kuluessa myynyt tahi ostanut, 20 % vararahastoon, 20 % osuuskunnan palveluksessa oleville henkilöille.

Eläimet jaetaan eri luokkiin ja hinnat maksetaan luokituksen mukaan. Se osuuskunnan jäsen, jolla on sopiva eläin myytävänä, ilmoittaa osuuskunnalle eläimen lajin, sukupuolen, iän ja painon sekä ajan, josta lähtien se on saatavana. Vastaukseksi ilmoittaa osuuskunta hänelle hintansa. Jos hän suostuu siihen, niin tulee hänen osuuskunnan määräämänä päivänä erityisittä maksuitta laittaa eläin teurastuslaitokseen. Jos eläin ei näytä olevan tarpeeksi lihava tahi jos se ei ole terve, on osuuskunnalla oikeus lähettää se takaisin.

Tämän Lausanne'n teurastuslaitoksen tilikirjoista otettakoon tähän seuraavat tiedot sen ensimäisiltä vuosilta.

	Laitoksen liikevaihto	nettovoitto
v. 1889	291,646: 50 markkaa	691: 65
» 1892	572,395: 40 »	4,849: —

Kuten näkyy, on liike ollut kasvamaan päin, vaikka nettovoitto kirjanpidosta päättäen ei näytä suurelta. Kumminkin

vakuutetaan, että jäsenet ovat olleet tyytyväisiä tulokseen ja osottaneet vuosi vuodelta kasvavaa luottamusta laitokseen.

Ostajat ovat olleet tyytyväisiä, kun ovat saaneet taatusti hyvää tavaraa melkoista huokeammalla kuin ennen ja sen lisäksi 1—2 % ostoksistaan kaupantekijäisiksi. Että tuo voittoosuus ei ole tullut suuremmaksi, siihen on osaksi ollut syynä se, että yksityiset teurastajat ovat kilpailun innossa laskeneet lihan hinnat mahdollisimman alhaisiksi.

Myyjät taas ovat olleet tyytyväisiä siitä, että he ovat olleet tekemisissä rehellisen ostajan kanssa, joka ei, kuten kaikenlaiset kuljeksija-ostajat, koeta petkuttaa, missä voi, etenkin vähäväkisempiä karjanomistajia. Tällaisia osuusteurastuslaitoksia oli Sveitsissä v. 1895 toimessa kuusi.

Samalla tavalla järjestettyjä ja samalla tarkoituksella on Ranskassakin viime vuosina saatu ainakin kymmenkunta osuusteurastuslaitosta onnistumaan, vaikka moni yritys on mennytkin kumoon. Ne ovat tavallisesti suuria, kalliita laitoksia suurkaupungeissa. Tunnetuin ja vanhin tällainen osuuskunta on »Tuottaja- ja ostajaliitto« Lyonissa, joka on pannut toimeen neljä osuusteurastuslaitosta, joiden kautta seudun maanviljelijäin hankkima karja myydään teurastettuna ostajille kaupungissa. Teurastuslaitoksiin lähetettyjä eläimiä arvostelee tutkijakunta torihintojen nojalla.

Silloin kuin tuottajat eivät laitokseen hanki tarpeeksi tavaraa, on Lyonin torilta ostettu lisää karjaa. Maanviljelijä saa sen johdosta, ettei hänen tarvitse turvautua välikauppiaisiin, melkoista korkeamman hinnan, joka korotus on laskettu esim. härältä 30 markaksi. Ostaja taasen voi hankkia itsellensä parhaanlaatuista tavaraa, joka sen lisäksi myydään alle kauppahintojen. (Eräästä toisesta, Nimes'in kaupungissa toimivasta laitoksesta ilmoitetaan, että liha myydään noin 20 penniä kilolta huokeammalla kuin torilla).

Puhdas voitto jaetaan maanviljelijäin ja ostajien kesken. Se on siis todellinen osuuskunnallinen yritys. Osuuskunta on

täydellisesti onnistunut, vaikka sillä alussa oli hyvin suuria käytännöllisiä vaikeuksia kestettävänä.

Lihansäilytystehtaitten perustaminen sotaväen tarpeita varten on täällä myöskin maanviljelijäin huomion esineenä. *Anjou*'n maanviljelysammattiyhdistyksen toimesta perustettiin ensimäinen semmoinen *Cholet*'in kaupunkiin v. 1895, vaikkei se ole saanut osuuskunnan muotoa. Sen 120,000 markan suuruinen pääoma on kumminkin kokonaan seudun maanviljelijäin merkitsemä (668 maanviljelijää). Tehdas koettaa saada seudun maanviljelijät perustamaan teurastuseläintenmyyntiosuuskuntia, joitten säännölliseksi ostajaksi se asettuu.

Saksassa ovat maanviljelijät monta kertaa koettaneet tällaisia laitoksia perustamalla vapautua juutalaisista, jotka pitävät teurastuskarjan kaupan maaseudulla käsissään. Viime 15 vuotena on ainakin 20 suurta maanviljelijäin osuusteurastuslaitosta perustettu, mutta melkein kaikki ovat suurilla tappioilla tehneet vararikon ja jättäneet mieliin syvää alakuloisuutta. Ensimäinen sellainen perustettiin *Schwabing*'iin (Baijerissa) v. 1883, toimi 8 vuotta jokseenkin tyydyttävästi, mutta hajotettiin v. 1891 jäsenten riitaantumisen vuoksi.

Kumoon menneitten yritysten jälkeen on kulunut vuosikausia, ennenkuin Saksan karjanomistajat ovat uudelleen uskaltaneet ryhtyä tällaisiin yrityksiin. Vasta sitten kuin esimerkit muista maista ovat tyhjäksi tehneet jo uskonkappaleeksi tulleen luulon, että osuuskuntalaitos on muka mahdoton teurastuksen alalla, on jälleen viime vuosina uskallettu perustaa muutamia sellaisia, välistä yhteydessä makkaratehtaitten ja suolaamislaitosten kanssa. Muutamat ovat perustaneet myymälöitä Berliinissä, varsinkin työväen asumissa kaupunginosissa, joissa liikkiöitä ja makkaroita, joskus tuorettakin lihaa myydään. Tällaisia laitoksia tapaa pari Länsi-Preussissä, jonkun Mecklenburgissa ja Westfalissa, yhden Erzgebirgenin harjanteella, *Langenau*'ssa (Saksissa). Tästä lähemmin.

Langenaun seudulla on paljon tehtaita, joitten työväki tarvitsee paljon maanviljelystuotteita. Lihaa on väestölle viime aikoihin saakka 4 teurastajaa hankkinut. Kun nämät viime vuosina ovat keskenään liittoutuneet, niin he ovat voineet painaa alas teurastuskarjan hinnat, ilman että liha siltä on tullut ostajille huokeammaksi. Ja kun jotkut karjanomistajat ovat koettaneet tavalla tahi toisella pitää puoliaan, niin liittoutuneet teurastajat ovat suorastaan boykottanneet heitä.

Tästä maanviljelijät koettivat päästä sillä, että rupesivat itse teurastamaan karjaansa ja tuomaan lihoja kaupaksi. Ja kun he myivät huokeammalla kuin teurastajat, niin he saivat helposti tavaransa menemään. Mutta tämä herätti kateutta teurastajissa: he ilmoittivat asiasta järjestysvallalle, joka Saksissa voimassa olevan teurastushuonelain nojalla kielsi maanviljelijöitä tuomasta kaupaksi itse teurastamaansa lihaa.

Tämä sai vihdoinkin maanviljelijät yhdistymään osuuskunnaksi. Se muodostui v. 1897, osti itselleen talon ja tontin, johon se laittaa oman teurastushuoneen ja täyttää siten lain vaatimukset. Rahaa se sai osaksi 37,50 Suom. markan suuruisista osuusmaksuista, osaksi lainan kautta, joka saatiin osuuskuntain keskuslainarahastosta $2^1/_2$ % korkoa vastaan. Teurastushuoneeseen hankitaan yhteisesti kaikki tarvittavat koneet ja työaseet. Niitä saapi kukin osuuskunnan jäsen itse käyttää maksamalla niistä pienen vuokran. Sillä toistaiseksi tulee kukin vielä itse teurastamaan ja myymään lihansa.

Mutta jos asiat vaativat, jos nuot yksityiset teurastajat rupeavat kilpailemaan, niin on aikomus hankkia oma teurastaja ja ylläpitää täydellistä teurastajan liikettä. Silloin on myöskin aikomus suoda ostajille osuus voitosta.

Edellä mainitut yritykset Saksassa toimivat kaikki pääasiallisesti tuoreen lihan valmistamisessa. Sitä vastoin tapaamme *Elsper*issä Westfalissa osuusteurastuslaitoksen, jonka pitäjän pienitilalliset (v. 1896) ovat perustaneet tarkoituksessa, että vuosittain valmistavat noin 5—6,000 kiloa sianlihaa mak-

karoiksi ja liikkiöiksi. Laitos on alkanut erittäin vaatimattomasti: se asuu vuokrahuoneissa, paikkakunnan teurastaja, joka itse myy ainoastaan tuoretta lihaa eikä siis tarvitse peljätä kilpailua, toimii senkin teurastajana ja muutamat naiset valmistavat tavarat päiväpalkalla. Niinkuin tunnettu, ovat Westfalin liikkiöt ja makkarat maailman kuuluja, jonka tähden tällä vaatimattomalla liikkeellä pitäisi olla hyvät menestymisen toiveet.

Edellä kerrotut osuusteurastuslaitokset ovat useimmat tarkoittaneet tuoreen lihan valmistamista vähittäiskauppaa varten. Ainoastaan yhden laitoksen tunnemme sekä Saksasta että Ranskasta, jotka molemmat ovat ottaneet tehtäväkseen tehtaassa valmistaa kauemmin säilyviä lihatuotteita paljottaismyyntiä varten. Molemmat mainitut yritykset ovat kumminkin vielä niin nuoret (2—3 vuotta vanhat), että sellaisten onnistumisesta ei vielä voisi mitään päättää. Mutta sellaisilla yrityksillä on suuri menestymisen mahdollisuus, sillä Tanskassa tapaamme runsaasti sellaisia maanviljelijäin osuusteurastuslaitoksia, ja kymmenvuotisen kokemuksen jälkeen voipi jo sanoa, että tämä yhteistoimintahaara ei ole missään onnistunut niin hyvin kuin siellä.

Täällä olivat maanviljelijät varemmin myyneet suuret määrät sikoja Saksan, erittäinkin Hampurin suuriin teurastuslaitoksiin, jotka valmistavat makkaroita. Tämän elävien sikojen tuonnin saivat Saksan maanviljelijät kielletyksi v. 1887, ja se oli syynä siihen, että Tanskan maanviljelijät päättivät ryhtyä itse omissa laitoksissaan valmistamaan makkaroita ja liikkiöitä. Ja heidän yrityksensä ovat menestyneet niin hyvin, että emme sieltä tunne yhtään epäonnistunutta yritystä, vaan on tämä osuuskuntalaitos siellä levinnyt niin nopeasti, että osuusteurastuslaitoksia (kaikki suuria) jo v:n 1897 lopussa oli 25 (niissä 57,000 jäsentä), joissa teurastettiin 660,000 sikaa vuodessa eli enemmän kuin puolet koko maan tuotannosta. Osuuskunnat ovat äskettäin perustaneet keskenään liiton yhteisiä

etuja valvoakseen; tämä liitto m. m. palkkaa yhteisen neuvojan, joka matkustaa laitoksia tarkastamassa ja neuvomassa niiden johtajia.

Samaten kuin osuusmeijeritkin rakennetaan tällaiset laitokset tavallisesti lainarahoilla, jotka saadaan osuusmiesten yhteistä takuuta vastaan. Perustamiskustannukset ovat vaihdelleet 60,000 ja 1,000,000 markan välillä. Jäsenet sitoutuvat määrävuosien (esim. 7—10) kuluessa tuomaan laitokseen kaikki myytäväksi kasvattamansa siat taikka vuosittain jonkun lukumäärän. Esim. v. 1896 teurastettiin eräässä keskikokoisessa laitoksessa (*Fredrik-sund*'issa), joka on maksanut 180,000 markkaa ja johon kuuluu 1,810 jäsentä, 35,000 sikaa. Nettovoitto oli noin 190,000 markkaa.

Osuuskunta suorittaa kuljetuskustannukset lähettäjän asemalta laitokseen. Kun siat saapuvat laitokseen, luokitetaan ne laatunsa mukaan; kunkin lajin hinta, jonka johtokunta johtajan ehdotuksesta määrää, julaistaan kerran viikossa. Hinta maksetaan muutamissa elävänä-painon, toisissa teurastettunapainon mukaan. »Räntyt« myydään heti jäsenille tahi yleisölle.

Sikojen ruokkimisesta muutamat laitokset määräävät m. m., ettei niille saa syöttää kaloja ja kalakeittoa eikä maissia enemmän kuin korkeintaan 50 % ruoasta. Monet teurastuslaitokset ruokkivat itsekin sikoja. Ne ruokitaan osuusmeijereistä hankitulla kuoritulla maidolla, johon sekotetaan pellavansiemenjauhoja ja huokeahintaista ohraa. Tämä selittää, miten »maanviljelijät Tanskassa kuudessa kuukaudessa kasvattavat teurastussikoja huokeampaan hintaan kuin missään muussa Euroopan maassa.«

Jollei sikoja tuoda riittämään asti laitokseen, saa johtaja ostaa yleisöltäkin johtokunnan määräämistä hinnoista. Osuuskunnan jäsen on myöskin oikeutettu ostamaan muilta sikoja ja myymään niitä osuuskunnalle, mutta hänen tulee sitä ennen lihoittaa niitä kotonansa 20—30 päivää.

Vuoden lopussa jaetaan voitto. Ensin suoritetaan kustannukset ja vararahaston osuus, sitten maksetaan osa velasta, jos sellaista on, ja vasta loput jaetaan osuusmiehille sen mukaan, kuinka paljon sikoja kukin on osuuskunnalle vuoden kuluessa myynyt.

Näitten teurastuslaitosten tavara myydään suurimmaksi osaksi komissioonikaupassa Englantiin (m. m. Wholesale society'lle), jonne vuosittain ostetaan noin 70 miljoonan markan arvosta sianlihaa Tanskasta. Ainoastaan Pohjois-Amerikasta on tuonti Englantiin suurempi.

Tanskan sianlihaa pidetään nyttemmin Englannissa hienoimpana kotimaisen jälkeen. Tästä laadun parantamisesta on suureksi osaksi kiitettävä osuusteurastuslaitoksia, jotka ovat saaneet käytäntöön sikojen järkiperäisen hoidon ja ruokkimisen.

Viime vuosina ovat muutamat laitokset ruvenneet valmistamaan makkaroitakin Saksaan vietäviksi, ja tämä tapahtuu jo niin suuressa määrässä, että se on herättänyt valituksia Saksan makkaratehtailijain puolelta.

Kun katselemme niitä kokemuksia, joita on saatu osuusteurastuslaitoksista, niin tulee meidän ensiksikin tehdä jyrkkä erotus sellaisten välillä, jotka toimivat etupäässä lihatuotteiden valmistajina pitempiaikaista säilymistä ja suurkauppaa (vientiä) varten, sekä sellaisten, joilla päätarkoituksena on tuoreen lihan valmistaminen päivän tarvetta ja vähittäismyyntiä varten. Edellisestä ryhmästä on ehdottomasti hyviä tuloksia merkittävinä, sellaisilla on suuri menestymisen mahdollisuus. Mitä jälkimäiseen ryhmään tulee, niin voimme sen taas jakaa kahteen eri lajiin: saksalaisiin, jotka ylipäänsä ovat olleet järjestetyt yksinomaa maanviljelijäin etuja silmällä pitäen, ja toiselta puolen sveitsiläisiin ja ranskalaisiin, joissa sekä tavaran tuottajat (maanviljelijät) että lihan ostajat (kaupunkilaiset) ovat osallisina. Saksalaisista osuusteurastuslaitoksista ovat melkein

kaikki varemmin perustetut tehneet vararikon, ja myöhemmin perustetut ovat vielä niin nuoria, että niistä ei mitään voi päättää. Sitä vastoin olemme nähneet, että sveitsiläiset ja monet ranskalaiset ovat toistaiseksi menestyneet.

Kysyessämme syitä noitten saksalaisten osuusteurastuslaitosten tappioihin saamme seuraavan vastauksen: *a)* ensimäisenä ja yleisimpänä syynä on ollut etevän johdon puute. Pidetään näet tällä alalla välttämättömänä, että liikkeen johtaja on erityisesti perehtynyt asiaan, varustettu verrattain suurella luottamuksella ja vapaudella asioissa sekä hyvin palkattu. Hänen tulee saada olla mukana osuuskunnan sääntöjä laadittaessa, tehdasta rakennettaessa ja työnjohtajaa valittaessa. Työnjohtajan ei tule samalla olla liikkeen johtajana, vaan ensimäisenä työmiehenä. Mutta häntä valitsemassa tulee olla asiantuntija. On näet tapahtunut, että kelvoton johtaja tahi asiaan perehtymätön johtokunta, joka ei usko toimitusjohtajalle kyllin suurta toimintavapautta, on saanut liikkeen sille kannalle, että ostajat ovat — varsinkin kesäkuukausina — saaneet huonoa tavaraa. Ne ovat silloin pian karkoitetut pois osuuskunnan myymälästä. Mutta voidakseen maksaa suuria palkkoja toimimiehilleen, tulee osuuskunnan heti alusta alottaa suurella liikkeellä. Ja siinä juuri on vaara olemassa, jos ei saada kokeneita johtajia ja jos osuusmiehillä ei ole varoja ja malttia ensi vuosina ostaa kokemusta itselleen; *b)* toisena syynä mainitaan jäsenten (maanviljelijäin) vaatimukset saada aina eläimistään korkeimpia hintoja, huolimatta siitä millaisia eläimet ovat; *c)* ostajain tyytymättömyys sen johdosta, etteivät ole saaneet lihaa osuuskunnalta huokeammasta kuin yksityisiltäkään teurastajilta. Ja tämä viimeksi mainittu asianhaarahan se juuri erottaa saksalaiset onnistumattomat yritykset sveitsiläisistä ja ranskalaisista onnistuneista, jotka pyrkivät toteuttamaan osuuskuntaperiaatteet puhtaimpina, asettamalla osuuskuntansa kaikkien liikkeessä osallisten yhteiseksi laitokseksi.

IV. Siitos- ja käyttöeläinten myynti.

Olemme varemmin (siv. 224—235) lyhyesti tehneet selkoa niistä osuuskunnista, jotka toimivat siitoseläinten yhteistä ostoa ja käyttämistä sekä nuoren siitoskarjan kasvattamista varten. Kun olot ovat suotuisat (hyvä alkuperäinen maatiaisrotu, hyvät laitumet, j. n. e.) ja kun osuuskunnat ovat toimineet muutamia vuosia etupäässä omaa tarvetta ja rodun parantamista silmällä pitäen, voi tällainen osuuskunta kehittyä myyntiosuuskunnaksikin. Näin on käynyt esim. Sveitsin ja Tanskan edellisessä esitettyjen siitoseläinosuuskuntain. Sveitsissä perustetulla paikallisten siitoseläinosuuskuntain liitolla on näet yhtenä päätarkoituksena kasvatettujen siitoseläinten myynnin välittäminen. Ostajat kääntyvät mielellään sen puoleen, koska he tietävät sillä tavoin saavansa varmoja tietoja eläinten esivanhemmista ja ominaisuuksista. Liitto toimeenpanee vuosittain suuria eläinnäyttelyjä osuuskuntain siitoseläimiä varten, joitten näyttelyjen yhtenä tarkoituksena on tehdä eläimet tunnetuiksi ja saada ostajat tulemaan paikkakunnalle. Liitto on lähettänyt samassa tarkoituksessa johtajansa kulkemaan ulkomailla (esim. Saksassa ja Unkarissa) sopimassa maanviljelijäin kanssa eläinkaupoista. Liiton kaupanvälitys ei ollut kuitenkaan vielä lopullisesti järjestetty v. 1893, jolta viimeiset tiedot ovat saatavissa. Kaupat olivat vielä pääasiallisesti tapahtuneet yksityistä tietä. Kuinka suuresta taloudellisesta merkityksestä yhteistoiminta tälläkin alalla on maanviljelijälle, näemme seuraavista tiedonannoista: Simmenthalin rodun hinta on osuuskuntalaitoksen tultua voimaan kohonnut siinä määrässä, että 15 päivän vasikat, joita ennen saatiin 40—50 markalla, maksoivat v. 1893 jo 100—150 markkaa, ja 4 viikon vasikoista on saatu aina 300 markkaan saakka. Tästä on ollut seurauksena, että sveitsiläinen pikkutilallinen, joka on liittynyt kysymyksessä olevaan yhteistoimintaan, saa siitoseläinten kasvattamiseen käyttämästään maidosta noin 30—40 penniä litralta.

Tanskassakin on yhteistoiminta tällä alalla antanut hyviä tuloksia. On laskettu, että sonnien hinnat 50 vuoden kuluessa ovat nousseet 50 %:lla, lehmäin hinnat 35 %:lla. Varsinkin myydään *Fyen*'in karjaa korkeista hinnoista Itämeren maakuntiin. V. 1897 vietiin ulkomaille, enimmäkseen Saksaan, 15,000 hevosta enemmän kuin maahan tuotiin. Niidenkin hinta on etupäässä hevossiitososuuskuntain toiminnan kautta suuresti noussut, niin että kun tanskalaisesta hevosesta 50 vuotta sitten maksettiin 200 kruunua ja 70-luvulla 4—500 kr., siitä 80-luvulla maksettiin 6—700 ja nykyään 7—800 kr. Hevossiitos antaa maalle nykyään noin 12 milj. kruunua vuodessa.

Paitsi tällaisia osuuskuntia, joissa yhteismyynti on kehittynyt yhteistoiminnasta eläinrotujen parantamisen alalla, tapaamme ulkomailla maanviljelijäin yhteistoimintaa, jonka tarkoituksena on yksinomaan välittää jäsentensä eläinten myyntiä, tavallisesti jättäen eläinten siittämisen, kasvattamisen ja hoidon kunkin jäsenen omaan huostaan ja valtaan.

Englanti on tälläkin alalla ollut tienraivaajana. 70-luvulla perustettiin siellä suuri osakeyhtiö 5 miljoonan markan pääomalla, joka myy Englannissa kasvatettuja hevosia ulkomaille. V. 1883 se vei maasta 6,400 hevosta 10 milj. markan arvosta.

Hollannissa löytyy suuri *Friesland*'in maanviljelijäin perustama siitoseläinosuuskunta, jonka tarkoituksena on suoraan Amerikkaan myydä Hollannin karjaa ehkäistäkseen, niinkuin säännöissä sanotaan, että Hollannin karja välikauppiaitten kautta menettää hyvän maineensa.

Ranskassa on eläintenmyynnin välitys maanviljelijäin, varsinkin ammattiyhdistysten ja niiden perustamain myyntiosuuskuntain kautta tullut hyvin yleiseksi. Ranskan suurimmat eläinmyyntiosuuskunnat ovat Bretagnessa ja Normandiessa, joissa maakunnissa vanhastaan löytyy erinomaisia hevos- ja nautakarjarotuja. M. m. on mainittava *Calvados*'in maanviljelysammattiyhdistys Normandiessa, joka myy sekä siitos- ja ajo-

hevosia että siitoskarjaa. Noin 30—50 hevosta myydään kuukaudessa. Ilmoitetaan, että hevosparin, joka Pariisin hevoskauppiaalla maksaisi 7—8,000 markkaa, täällä voi saada 5,000 markalla. Yhdistyksen hevosmyyntiä edistää sen aikakauskirja, josta halullinen ostaja aina löytää tarpeellisilla tiedoilla varustetun luettelon yhdistyksen kaupaksi olevista hevosista.

Saksassa on huomattava suuri *Ostfriesland*'in eläinmyyntiosuuskunta, joka myy ei ainoastaan omien jäsentensä, vaan vieraittenkin karjaa, joita varten suuria laitumia on vuokrattu. Osuuskunnan palkkaama eläintarkastaja tutkii ja hyväksyy ennen myyntiä lypsy- ja siitoskarjaksi kelpaavat eläimet, muut myydään teurastuseläiminä. Liike on suuremmoinen. Sitä varten on osuuskunta yhteisellä takuulla ottanut 125,000 markan suuruisen lainan, ja ainoastaan ilmoituksiin käytetään yli 1,500 markkaa vuodessa. Palkkiona ottaa osuuskunta 3 - 5 % välittämiensä eläinten myyntihinnasta, paitsi suoranaisia kulunkeja.

*Sleswig-Holstein*issa tapaamme suuren hevosmyyntiosuuskunnan, joka myyntiinsä on yhdistänyt jonkun verran »tavaran valmistamistakin«. Se tosin ei toimi hevosten siittämisen ja kasvattamisen alalla. Mutta se pitää jäseniltään otetut eläimet jonkun aikaa omassa hallussaan, saadakseen ne hoidon puolesta mallikelpoiseen kuntoon ja asuun sekä etenkin harjottaakseen ne valmiiksi ratsu- tahi ajohevosiksi. Osuuskunta omistaa näet varta vasten erityisen ratsastus- ja ajokoulun.

Vielä on tältä alalta mainittava Berliiniin äsken perustettu »Saksalaisten hevosomistajien osuuskunta«, jonka tarkoituksena on m. m. toimeenpanemalla *pysyväisiä* hevosnäyttelyjä Saksan suuremmissa kaupungeissa antaa hevosenostajille ja -myyjille tilaisuutta välittömään kauppayhteyteen.

Huomauttamista ansaitsevat vielä sikojen ja vuohien myyntiosuuskunnat Saksassa, joitten lukumäärä viime aikoina on vilkkaasti kasvanut, niin että se nykyään nousee sata-

määriin. Niihin on etupäässä liittynyt vähäväkistä kansaa, pieniä maanviljelijöitä, maanviljelystyömiehiä, käsityöläisiä y. m. s., jonka kautta niillä siis on suuri merkitys osuuskuntaaatteen levittäjinä.

Tälläkin alalla on yhteistoiminnassa tullut esille se kokemus, että myyntiosuuskunnan, menestyäkseen ja kehittyäkseen mahtavaksi, tulee välttämättömästi täyttää seuraavat ehdot: *a*) että niihin hankitaan johtajaksi eläintenhoitoon perehtynyt ammattimies, jonka — ainakin pienemmissä liikkeissä — myöskin tulee olla etevä asioimisen alalla; *b*) että jäsenet aina pyrkivät tarjoomaan ainoastaan parhaimmanlaatuisia eläimiä ja *c*) että he tyytyvät kohtuhintoihin ja rauhallisesti luottavat siihen, että osuuskunnan vähitellen hankkima suurempi menekki on jäsenten varmin voitto.

V. Munien myynti.

Maanviljelystuote, joka myöskin on osottautunut edulliseksi yhteiskauppatavaraksi ja jonka myynti osuuskuntien kautta alkaa voittaa alaa eri maissa, ovat *munat.* Munien ostajat ovat tavallisesti aivan sattuman varassa. He saavat aivan umpimähkään ostaa tätä helposti pilaantuvaa tavaraa välikauppiailta, ja joutuvat sen vuoksi usein petoksen alaisiksi.

Välikauppiaitten menettelyä munakaupan alalla sekä niiden monilukuisuutta, joitten kautta tämä tavara käy, ennenkuin se pääsee nauttijan pöydälle, kuvaa eräs selonteko Venäjän munakaupasta, mikä maa, niinkuin tunnetaan, harjoittaa Euroopan suurinta munanvientikauppaa[1]). Kokoaminen tapahtuu enimmäkseen seuraavalla tavalla: maaseudulla kuljeksivat ostajat kokoavat talonpojilta munia, vaihtaen ne joko rahaan tai tavaroihin (liinoihin, nauhoihin, neuloihin, y. m. s.). Hinta

[1]) Venäjän munanviennin arvo *ainoastaan* Saksaan oli v. 1895 42 milj. Suom. markkaa eli siis paljon enemmän kuin *koko* Suomen voinviennin arvo.

vaihtelee 1—1,20 ruplan välillä 100 munaa kohden talvella, mutta alenee kesällä 80 kopeekkaan, noustakseen taas syksyllä 2,20 ruplaankin. Kun ostaja on saanut kärrynsä täyteen, ajaa hän munat jonkun rautatieaseman lähellä olevaan varastoon, jommoisia esim. Pietarin tukkukauppiaat omistavat. Täällä lajitellaan munat 4 tai 5 luokkaan ja lähetetään vaunulastittain Pietariin, missä tukkukauppiaat myyvät niitä ulkomaalaisten kauppiaitten asiamiehille. Hinta on silloin jo noussut 2—3 ruplaan 100:lta munalta.

Useimpia näistä välittäjistä sekä epävarmuus tavaran laatuun nähden voidaan poistaa maanviljelijäin järjestymisellä munien myyntiosuuskunniksi.

Tämä järjestyminen on tietääkseni ensiksi tapahtunut Tanskassa, ainakin huomattavammassa määrässä. Tanska onkin ainoa maa, missä munien osuusmyynti on järjestetty vientiä varten. Järjestyminen tapahtui siten, että v. 1895 perustettiin suuri, koko maata käsittävä osuuskunta *(Dansk andels-æggexport)*, jolla on pääkonttori Veilessä sekä useampia haarakonttoreita eri osissa maata. Osuuskunnan kehitys on ollut suuremmoinen: haarakonttoreja oli alussa 24, mutta jo v. 1896 344 ja niissä 18,000 jäsentä eli munien myyjää. Osuusmaksu on ainoastaan 50 äyriä. Tämän osuuskunnan viennin arvo oli

v. 1895 (perustamisvuonna)	112,000	Suom.	markkaa
» 1896	980,000	»	»
» 1897	1,800,000	»	»

Osuuskunnan toiminta on järjestetty seuraavalla tavalla:

Kukin jäsen kuuluu johonkin haarakonttoriin eli piiriin ja jättää sinne munansa myytäväksi. Hänen tulee merkitä kullekin munalle ei ainoastaan sen »syntymäpäivä«, vaan myöskin sen piirin järjestysnumero, johon hän kuuluu, sekä lisäksi se numero, mikä hänellä itsellään on piirissä. Tämän kautta voi pääkonttori varmasti saada selkoa siitä, kuka on myynyt

kelvottomia munia. Jos sellaista tapahtuu, saa pilaantuneen munan myyjä ensi kerralta maksaa korkean sakon kustakin munasta; ja jos se tapahtuu useamman kerran, erotetaan hän osuuskunnasta. Seitsemän päivää vanhempia munia ei saa jättää osuuskunnalle. Tällaisen järjestyksen ja — mikä tärkeintä — tämän järjestyksen ankaran valvonnan kautta on Tanskan munanmyyntiosuuskunta voittanut suurta luottamusta ostajainsa puolelta ja alkanut saada tavaroistaan parempia hintoja kuin muitten maitten munakauppiaat Englannin markkinoilla, jonne suurin osa Tanskan munista viedään. Venäjän ja Amerikan munista maksetaan Englannissa $1^1/_2$ sh. (= noin 1,85 markkaa) vähemmän 100:lta munalta kuin Tanskan. Osuuskunta on äskettäin avannut oman konttorin Lontoossa, jossa se myy $^2/_3$ munistaan. Tämä osuuskunta on herättänyt suurta huomiota ulkomailla ja ollut esikuvana usealle samanlaiselle yritykselle.

Se on esim. antanut aihetta Irlannin munantuottajille yhdistymään osuuskunniksi ja järjestämään myyntinsä yhteistoiminnan perustalle. Tämän järjestämisen on ottanut toteuttaaksensa Irlannin osuusmeijerien yhteinen asioimistoimisto (vrt. siv. 144). Tälle toimistolle paikallisosuuskunnat lähettävät munansa. Paikallisosuuskunnan toimisto kokoo munat jäsenien kotoa omilla ajoneuvoillaan, lajittelee ne suuruuden (tai painon) mukaan eri ryhmiin (Tanskassa neljään eri ryhmään) ja asettaa ne erityisesti laitettuihin laatikkoihin. Paikallistoimiston palvelusväkeen kuuluu tottunut henkilö, joka munat lajittelee ja asettaa laatikkoihin yhden tai parin oppilaan kanssa, yksi tai kaksi munankokoojaa, jotka ajavat munavaunuja ja kokoavat munia, sekä muutama työmies laatikoitten valmistamista varten. Tanskassa päätoimisto maksaa kaikki rahdit ja muut lähetyskustannukset; Irlannissa näyttää siltä kuin paikallisosuuskuntain tulisi kaikki menot suorittaa. Tanskassa saadaan maksu vasta tavaran myytyä, samaten kuin meijeristäkin; Irlannissa paikallistoimistot hankkivat melkoisen

pääoman voidakseen köyhille myyjillensä maksaa heti. Molemmat nämät osuuskunnat maksavat voittoa vuoden lopussa jäsenilleen sen mukaan, kuinka paljon kukin on munia myynyt. Irlannin asioimistoimisto tyytyy 3 %:n asioimispalkkioon.

Paitsi näitä varsinaisia munanmyyntiosuuskuntia on Irlannissa myöskin joukko osuusmeijereitä sekä maanviljelysyhdistyksiä ruvennut munien kokoamiseen, lajittelemiseen ja pakkaamiseen päätoimistoon lähetettäväksi. Tämän on'äsken ollut pakko yhteistoiminnan nopean leviämisen johdosta hankkia erityinen asiantuntija munanmyynnin tarkastajaksi ja paikallisosuuskuntain neuvojaksi.

Viime vuosina on innokkaasti ruvettu kehottamaan muittenkin maitten maanviljelijöitä myyntiosuuskuntia perustamaan tahi muitten yhdistysten ja varsinkin osuusmeijerien kautta järjestämään yhteistä munanmyyntiä.

Ainakin Saksassa on jo tehty alkuja. Ja siellä onkin siihen syytä, sillä esim. v. 1895 tuotiin Saksaan muista maista munia noin 93 miljoonan Suom. markan arvosta.

Ensimäinen tällainen pantiin alkuun 1897 vuoden alussa Hannoverissa, *Visselhöved*'in kunnassa. Alkuunpanijana oli eräs jo pitemmän aikaa vaikuttanut kananhoitoyhdistys, jonka toimesta seudulla kananhoito oli viime vuosina melkoisesti edistynyt. Yhdistys kääntyi ensin Hampurin ja Bremenin suurempien kauppiaitten puoleen ja sai ne lupautumaan varmoiksi ostajiksi. Sitten saatiin yksi yhdistyksen jäsenistä, eräs maakauppias, aluksi ilmaiseksi (siinä mielessä nim. että munanmyyjät samalla tekevät ostoksia hänen puodistaan) ottamaan vastaan osuuskuntalaisten munia ja lähettämään ne myyntipaikkoihin. Mutta aivan pian täytyi hankkia kaksi muuta munien kokoomapaikkaa, kun ensimäiselle tuli liiaksi työtä ja munantuojillekin oli hankalaa kuljettaa niitä kovin pitkiä matkoja. Kukin munan kokooja lähettää munat suoraan kaupunkiin. Hän pitää munan kokoomiskirjaa, jossa on tili kutakin jäsentä varten. Sitä paitsi on munantuojalla vastakirja,

johon niinikään merkitään tuodut munat. Jo vastaanottaessa lähetetään heti takaisin liian pienet, likaiset ja rikkinäiset munat. Hyväksytyt munat lähetetään tynnyreissä olki- ja heinäsilppujen sisässä kaupunkeihin. Lähetyskustannukset suorittavat kauppiaat-ostajat, mutta rahdin tyhjistä tynnyreistä suorittaa osuuskunta. Tilit päätetään kuukausittain ja silloin jaetaan tulot, kun kaikki menot ovat suoritetut, munanhankkijain kesken sen mukaan, kuinka monta tivua munia kukin on tuonut. Nämät kuukausitilit tekee ja kaiken kirjeenvaihdon pitää joku johtokunnan jäsenistä ilmaiseksi. Niin pian kuin liike on päässyt hyvään alkuun, on aikomus ruveta maksamaan palkkaa ainakin munan kokoojille, joitten tulee myöskin pitää huolta munien asettamisesta tynnyreihin ja lähetyksestä kaupunkeihin. Sillä ajalla, jolta on saatu tietoja, on osuuskunta myynyt noin 80—90,000 munaa kuukaudessa ja saanut munistaan 10—20 % paremman hinnan kuin ennen, ostajat kun maksavat mielellään parempia hintoja »osuuskuntamunista«. Siitä, että munat aina pysyvät tuoreina, pidetään tarkkaa huolta. Kaupungin ostaja-kauppias tutkii munat erityisellä munalampulla, ja jos pilaantuneita huomataan, niin syyllinen saa korvata kunkin pilaantuneen munan kahdella tuoreella. Jos tuollaista huomataan toisen kerran, erotetaan jäsen osuuskunnasta. Kukin osuuskuntalainen on velvollinen tuomaan kaikki munansa, paitsi mitä hän itse tarvitsee, kahdesti viikossa kokoojalle, eikä hän saa tuoda muita kuin oman kanatarhansa tuotteita.

Tämän järjestelmän kautta saavat ostajat munat 3—8 päivän vanhoina sen sijaan, että ulkomaalta tuodut munat tavallisesti ovat vähintäin 2—3 viikon vanhoja.

Osuuskuntaan kuuluu noin 250 jäsentä ja tehtyjen laskujen mukaan tulivat nämät ensi vuonna saamaan noin 7,000 markkaa enemmän munistaan kuin ennen. Kuten mainittiin, tyytyi osuuskunta alussa myymään tavaransa parille suurkaupunkien tukkukauppiaalle. Tämä oli aluksi välttämätöntä, niinkauvan kuin kokoojat ja kirjanpitäjät olivat palkattomia

ja kaikki harjaantumattomia liikkeeseen. Mutta liikettä aiotaan vähitellen kehittää monella tavalla. Niinpä ryhdyttiin jo v. 1898 myymään osa tavaroista suoraan Hampurin perheisiin, jonka kautta on saatu paljoa parempia hintoja.

Tämän osuuskunnan mallin mukaan on Hannoverissa jo perustettu suuri joukko uusia osuuskuntia, jotka jo ovat yhtyneet omaan liittoonkin.

Kaikkialla, missä tämä osuuskunta on pantu käytäntöön, on kokemus osottanut, että se verrattain helposti voi onnistua. Siihen ei vaadita mitään erinomaisia erikoistietoja johtajilta eikä suuria pääomia. Sitä ovat harvassa maassa vastustamassa mahtavat pääomalliset yksityiskauppiaat. Ja se on nopeasti voittanut varman ja halukkaan ostajapiirin, joka helpommin tässä kuin useassa muussa tapauksessa käsittää osuusmyynnin edut ja mielellään maksaa korkeampiakin hintoja, kun se on varma tavaran kunnollisuudesta.

Pienillä maanviljelijöillä on siis tässä ala, johon he voivat antautua ilman suuria epäilyksiä, mutta josta he voivat voittaa uuden varman tulolähteen, joka sitä paitsi kasvamistaan kasvaa. Seuduilla, missä munanmyyntiosuuskunnat ovat päässeet vaikuttamaan, on näet pian huomattu, että talonpojat ovat ruvenneet kääntämään entistä suurempaa huomiota kananhoitoon ja sen parantamiseen.

VI Villojen myynti.

Niissä osissa Ranskaa, missä lampaanhoidolla on tärkeä sija maataloudessa, on koetettu syrjäyttää kiertelevät villanostajat järjestämällä kaupunkeihin jonkun asiamiehen tai kauppiaan avulla yleisiä villahuutokauppoja. Reims'in kaupungissa, missä Ranskan suurimmat villamarkkinat pidetään, myy esim. *Etelä-Ardennes*'in maanviljelysammattiyhdistys noin 15,000:n lampaan villat vuodessa.

Mutta onpa jo menty vielä pitemmällekin, yhteiseen teollisuuden harjottamiseen, tarkoituksella valmistaa osuuskunta-

jäsenten villat kankaiksi. Tähän omituiseen yritykseen on *Montagne-Noire*'n noin 100 jäsentä käsittävä maanviljelysammattiyhdistys Bretagnessa ryhtynyt sen johdosta, että villojen hinta viime 10 vuoden kuluessa on alentunut 1,50—2 markasta kilolta 0,70 markkaan. Tämä yhteistoiminta on järjestetty seuraavalla tavalla: erään verkatehtailijan kanssa on tehty sopimus siitä, että hän valmistaa osuuskuntajäsenten tehtaalle tuomat villat. Nämät punnitaan ja lajitellaan 3 luokkaan. Huonoimmista valmistetaan kangasta sitä laatua ja väriä, jommoista seudun talonpojat käyttävät työvaatteitansa varten. Hienoimmista villoista valmistaa tehdas joukon näytteitä, jotka se jättää osuuskunnan johtokunnan tarkastettaviksi ja joista johtokunta valitsee muutamat valmistettaviksi. Tehtailija saa 100 markkaa näytteitten valmistamisesta, ja kankaan valmistuksesta maksetaan hänelle 2,50—3 markkaa metriltä, laadun mukaan. Paremmat kankaat on myyty 7—7,50 markasta. Myynti tapahtuu kaikkien yhteiseen laskuun asiamiesten kautta, jotka saavat 6 % vaivoistaan. Myynnin jälkeen tehdään tilinpäätös, jolloin johtokunta tehtailijan ja villojenhankkijain valikirjojen kautta voi määrätä hinnan, joka maksetaan kunkin villoista niiden laadun mukaan. V. 1893—4 maksettiin jäsenille keskimäärin 1,20 markkaa kilolta, v. 1894—5 ainoastaan 1 markka, mutta kun he eivät muulla tavalla voi myydä villojansa korkeampaan kuin 0,70 hintaan, niin onkin tämä menettely ollut maanviljelijöille erittäin edullinen. V. 1894—5 valmistettiin noin 1,100 metriä kangasta 20 eri laatua. Tätä kangasta kehutaan vahvuudestaan, se kun on tehty paljaista villoista. Nykyään koettaa yhdistys saada ostajia kaupunkien suurista osto-osuuskunnista. Hankaluuksia on ollut siitä, että rahat voidaan jakaa vasta kankaiden myytyä. Mutta tämän epäkohdan korjaamiseksi on ruvettu hankkimaan vararahastoa, jonka avulla voi antaa etumaksuja niille, jotka ovat sen tarpeessa.

III.

Peltotuotteiden myynti.

I. Kylvösiementen myynti.

Kylvösiementen myynti ei ole suuremmassa määrässä tullut osuuskunnallisen toiminnan esineeksi. Kumminkin on siellä täällä erinomaisia yrityksiä saatu menestymään.

Tällaisen osuuskunnan tarkoituksena on paikallisolojen mukaan jalostuttaa määrättyjä kasvilajeja ja toimittaa niiden siementen myyntiä. Osuuskunnan jäsenet sitoutuvat tavallisesti kylvöön käyttämään ainoastaan hyviä, puhtaita, osuuskunnan hyväksymiä siemeniä; lannoitukseen, viljelykseen ja sadon huolelliseen puhdistamiseen nähden seuraamaan osuuskunnan vaatimuksia; jättämään satonsa tutkittavaksi sekä ainoastaan osuuskunnan kautta myymään kylvöksi hyväksyttyjä tuotteitaan. Kaiken tämän tarkemmin perille saattamiseksi ottaa osuuskunta usein toimekseen sekä jäsenten käyttämien kylvösiementen tarkastuksen ja opastuksen hankkimisen (esitelmiä, keskusteluja, kirjallisuutta) että myyntisiementen lajittelemisen, puhdistamisen ja tarkastuksen ennen myyntiä, jota varten osuuskunta tavallisesti hankkii itselleen tarpeellisia koneita. Siemensäkit numeroidaan ja pannaan rekisteriin, joka tarpeen sattuessa tekee viljelijän löytämisen mahdolliseksi, sekä varustetaan osuuskunnan myyntimerkillä.

Hyvin hoidettuina voivat nämät osuuskunnat hankkia jäsenilleen hyvin suurta ansiota. Sillä kun kylvösiemenet ovat yhä enemmän tulleet väärennysten alaisiksi, niiden alkuperän todistaminen yhä vaikeammaksi, useimmiten mahdottomaksikin, niin on luonnollista, että järkevä maanviljelijä mielellään kääntyy sellaisen myyjän puoleen, joka voi tarjota taattua tavaraa, sekä maksaa siitä vähän korkeampia hintojakin.

Saksassa. Mitä on mahdollista maanviljelijäin kylvösiementen osuusmyynnissä saavuttaa, osottaa *Probstei*'n *siemenmyyntiosuuskunta* Sleswig-Holsteinissa, joka, vaikka se ainoastaan käsittää pieniviljelijöitä, kylvösiemenilleen on hankkinut maailmanmaineen ja sen kautta jäsenilleen korkeita hintoja. Tämä tulos on tullut mahdolliseksi noudattamalla niitä erittäin ankaria sääntöjä, joihin osuuskuntalaisten on alistuminen. Kun tila kumminkaan ei salli meidän lähemmin tehdä niistä selkoa, viittaamme yllä olevaan yhteenvetoon siemenmyyntiosuuskunnan tehtävästä, jota voidaan pitää perikuvallisena useimmille tämänlaatuisille osuuskunnille. *Probstei*'n kuuluisa osuuskunta on saanut alkunsa seudun maanviljelijäin vapaaehtoisesta yhteistoiminnasta ja muodostui vasta v. 1885 osuuskunnaksi. Tämä osuuskunta harjottaa suurta siemenkauppaa ei ainoastaan omassa maassaan, vaan myöskin ulkomailla. *Probstei*'n siemeniä ostetaan mielellään esim. Hollantiin, Venäjälle, Skandinaaviaan y. m. Osuuskuntalaiset saavat neljän viikon kuluessa 80 % myyntihinnasta, loput vuositilien päätyttyä. Vaivoistaan osuuskunnan hoidossa saa johtokunnan sivulle asetettu tarkastuskomissiooni osuuskuntalaisilta 0,25 Suom. markkaa joka ruissäkistä, 0,12 vehnäsäkistä.

Tämän osuuskunnan mallin mukaan on Saksassa useampia viime vuosina perustettu (varsinkin kauransiementen viljelystä ja myyntiä varten), niin että nykyään melkoinen osa Saksan enemmin tunnetuita kylvösiemeniä myydään osuuskuntain kautta. Saksan suurin siemenmyyntiosuuskunta on *Fichtelgebirge*'n osuuskunta kauransiementen myyntiä varten,

johon kuuluu 17:n osuuslainarahastojen jäsenet (1230). Se myi v. 1895 noin 625,000, v. 1896 noin 750,000 Suomen markan arvosta ja ansaitsi viime mainittuna vuonna jäsenilleen noin 40—50,000 markkaa enemmän, kuin mitä yksityiset kauppiaat samalla paikkakunnalla olisivat maksaneet.

Kylvösiementen kauppaa välittävät myöskin Saksan Maanviljelysseura ja Maanviljelijäin liitto erityisten toimistojen kautta, jotka sekä ostavat että myyvät jäsentensä kesken kaikenlaisia siemeniä ja myöskin myyvät seurojen ulkopuolella oleville. V. 1890—91 oli Maanviljelysseuran tavaranvaihto siemenkaupassa noin 1,200,000 Suom. markan arvoinen.

Ranskassa on kylvösiementen osuusmyynti yleisempi kuin missään muualla, suuri joukko maanviljelysammattiyhdistyksiä kun on antautunut tähänkin toimintaan. Eri paikallisten olojen mukaan käsittää tämä myynti Ranskassa ei ainoastaan siemenjyviä, vaan myöskin herneen-, heinän-, sokurijuurikkaan- ja varsinkin perunansiemeniä, jotka eivät vielä Saksassa ole osuusmyynnin esineenä. Ylimalkaan ei kumminkaan näe Ranskassa samaa erinomaisen tarkkaa keskinäistä silmälläpitoa jäsenten käyttämiin kylvösiemeniin, viljelemiseen tarkastukseen y. m. nähden kuin Saksassa. Yhteistoiminta rajoittuu siis hyvinkin usein puhdistamiseen (osuuskunnan koneilla) ja myyntiin, joka tavallisesti tapahtuu toisille maanviljelysammattiyhdistyksille, vieläpä saman yhdistyksen jäsenille toimiston välityksellä. Monet yhdistykset toimittavat joka kevät ja syksy näyttelyjä jäsenten viljelemistä siemenistä siemenkauppansa edistämiseksi. Esimerkkinä tämän yhteistoiminnan laajuudesta mainittakoon, että *Carnac*'in yhdistys on myynyt erilaatuisten perunain kylvösiemeniä 50:een eri departementtiin Ranskassa ja Algierissa.

Tanskan harvoista siemenmyyntiosuuskunnista on mainittava *Fyen*'in siemenviljelysyhdistys, joka kumminkin rajoittaa toimintansa puutarhan- ja juurikasvisiementen viljelykseen ja myyntiin. V. 1895 kuului yhdistykseen 26 maanviljelijää

(niistä $^1/_3$ osa torppareita), jotka yhteensä myivät noin 5,000 kiloa (enimmäkseen rehujuurikkaan) siemeniä. Syy, miksei tämä osuuskuntalaji Tanskassa ole päässyt enemmän leviämään, lienee etsittävä siitä, että siellä suuri yksityinen liike, tunnettu *Markfrø-kontoret*, jo aikaisin on vallannut tämän kauppahaaran. Tämä liike, joka v. 1872 perustettiin yksityisten maamiesten perustaman seuran omana, mutta myöhemmin on muuttunut pääomalliseksi osakeyhtiöksi, harjottaa suurta kauppaliikettä tällä alalla Pohjois- ja Keski-Euroopan sekä vielä valtamerien takaistenkin maiden kanssa.

Vaikka Ruotsin *Allmänna svenska utsädesbolaget*kin on osakeyhtiö (perustettu 1891), ansaitsee sekin tulla tässä mainituksi, koska se toimii läheisessä yhteydessä maanviljelijäin perustaman »Svenska utsädesföreningen«-nimisen seuran kanssa ja saapi pieniviljelijät Etelä-Ruotsissa toimimaan siemenviljelyksessä yhteisten sääntöjen mukaan samalla tavalla kuin ylempänä mainitsemamme Saksan osuuskunnat [1]).

II. Viljan myynti.

Viljanmyynnin osuuskunnallinen järjestäminen on eilispäivän yritys.

Maanviljelijäin tähänastisissa pyrinnöissä tällä alalla voipi huomata kaksi pääsuuntaa: toinen, vähän aikaisempi, etupäässä pienitilallisten puolelta lähtenyt, tarkoittaa yksinkertaisesti saada lähiseutujen viljakaupassa turhanpäiväiset välikädet syrjäytetyiksi, vapauttaa maanviljelijät siitä riippuvaisuudesta, johon nuot välikädet ovat saaneet heidät, ja ottaa ainakin osan siitä voitosta, joka niille on mennyt, maanviljelijöille; toinen, nuorempi suunta, pyrkii ottamaan osaa maailman markkinoihin viljakaupan alalla, määräämään viljanhintoja sekä ehkäise-

[1]) Tanskan ja Ruotsin oloista on suomeksi kirjoittanut Uno Bremer, Heinänsiemenkaupasta ja siemenviljelyksestä (Kansataloudellisen Yhdistyksen esitelmiä). Helsingissä 1898.

mään pörssikeinotteluja, joitten tarkoitusten saavuttamiseksi on ryhdytty mahtavien viljavarastohuoneitten rakentamiseen.

a) Paikalliset viljanmyyntiosuuskunnat.

Talonpoikaisen väestön vaikeuksia viljakaupassa on eräässä maanviljelijäin kokouksessa Saksassa kuvattu seuraavalla tavalla:

Viljakauppa tapahtuu osaksi siten, että joku viljakauppiaan asiamies kulkee kylästä kylään, talosta taloon ja tarjoo, mitä kauppiaat keskenään ovat suostuneet maksamaan. Talonpoika ei tunne viljanhintoja suurissa myyntipaikoissa eikä, yksin kun on ja vähän viljaa kaupaksi, kykenisikään nostamaan hintojaan, jos niitä tuntisikin. Toisin paikoin taas suurten myllyjen tahi viinapolttimojen omistajat ovat hekin sopineet keskenään viljanhinnoista. Ei auta siis talonpojan mennä etemmäksi, sillä hinnat ovat lähitienoilla kaikkialla samat. Ja kun hän tulee lähiseudullaan olevalle myllärille rukiitaan tarjoamaan, niin myllärillä ei ole sillä kertaa rukiin tarvetta, jota vastoin hän olisi muka ennemmin ostanut vehnää. Ja päinvastoin taas, jos myllärille tuodaan vehnää. Mutta armosta hän kumminkin ottaa, mitä talonpojalla on, ja maksaa tietysti, mitä armosta tahtoo. Kun talonpoika taas lähimpänä olevaan kaupunkiin viepi viljansa, niin ostajat siellä tietävät, että talonpoika ennemmin myy tavaransa alemmastakin hinnasta, kuin rupeaa kuljettamaan sitä takaisin.

Mutta vielä pahempana on pidettävä sitä, että viljanostajat tavallisesti ovat samalla kauppiaita, jotka eivät suostu maksamaan rahassa, vaan pakottavat talonpoikaa ottamaan maksun heidän tavaroissaan. Eikä tästä vaihtokaupasta sittenkään olisi kovin paljon sanottavaa, elleivät nuot kauppiaat tavallisesti tyrkyttäisi talonpojille ala-arvoisia tavaroita. Sillä tällaisille ostajille myydessään talonpoika saapi moninkertaista tappiota, vastaanottamalla niiltä esim. kelvottomia heinänsiemeniä. Yhäkin pahemmaksi käyvät talonpojan viljakaupat

niillä tienoin, missä ostajat kaiken edellisen lisäksi ovat rahaliikemiehiä, toisin sanoin koronkiskureita.

Kaikki nämät olot ovat monin paikoin olleet esteenä koko osuuskunta-aatteen levenemiselle. Kun näet tällaisilla seuduilla maanviljelijöille on koetettu esittää lainarahasto- ja osto-osuuskuntien hyötyä, niin on saatu vastaukseksi: hankkikaa meille tilaisuutta myymään viljamme osuuskunnallenne, silloin voimme siihen yhtyä. Mutta niinkauvan kuin me olemme pakotetut pitämään viljanostajaamme samalla meidän tarvetavaroittemme myyjänä ja pankkinamme, niin kauvan emme voi hyväksemme käyttää niitä suuria etuja, joita osuuskuntalaitos tarjoo.

Eräästä Länsi-Saksan vuoristoseudusta, missä kauroja viljellään myytäväksi, kerrotaan, että kun sinne on saatu maanviljelijäin osto-osuuskuntia, jotka ovat ruvenneet kilpailemaan maakauppiaitten kanssa maanviljelystarvetavarain (apulannoitusaineitten, siementen) myynnissä, niin kauppiaat ovat koettaneet pakottaa maanviljelijöitä eroamaan osuuskunnasta uhkaamalla, etteivät enää osta heidän viljaansa. Ja täten ovat maanviljelijät useinkin joutuneet täydentämään osuuskuntalaitosta myyntiosuuskunnilla.

Mutta talonpoikain yhteistoimintaa viljanmyynnin alalla näkyy kohtaavan monta vastusta. Ensiksikin vaaditaan nykyisillä viljamarkkinoilla, että myyjä voi hankkia mikäli mahdollista *suuret määrät yhdenlaatuista tavaraa;* ja tunnettua on, että pieniviljelijät viljelevät hyvin erilaatuista viljaa: esim. pienessä Pfalzissa viljeltiin vielä joku vuosi sitten 15—20 eri vehnälajia ja Itä-Saksan herraskartanoissakin 8—10 erilaatuista ruista. Viljanmyyntiosuuskunnan tehtäväksi tulee siis, jos se nimittäin tahtoo saavuttaa hyviä tuloksia, hankkia samanlaatuisia siemeniä kaikille jäsenille ja saada heidät käyttämään samoja, järkiperäisiä viljelystapoja. Toinen vaatimus, minkä nykyajan paljottain-ostajat asettavat myyjälle, on se, että hänen tulee tarjota paremmin *puhdistettua tavaraa*, kuin mitä talonpojat tavallisesti voivat valmistaa. Sen vuoksi tulee viljan-

myyntiosuuskunnan tavallisesti puhdistaa vilja uudelleen ja sitä varten hankkia oma kone. Missä siis jo on olemassa pieniä puima- ja puhdistuskoneosuuskuntia, siellä on tavallisesti jo hyvä pohja viljanmyyntiosuuskunnille. Niin on ollut asianlaita monin paikoin sekä Saksassa että Ranskassakin. Vihdoin vaaditaan nykyään, että viljaa myydessä tulee tarjota *lajiteltua tavaraa* (viljan ko'on, painon, puhtauden, y. m. s. mukaan). Sitä varten tulee osuuskunnan hankkia erityinen lajittelukone.

Saksassa on tämä paikallinen viljanmyynti tavallisesti saanut alkunsa osuuslainarahastoista ja osto-osuuskunnista, jotka ovat ottaneet *välittääkseen* jäseniensä viljanmyyntiä joko sotaväen tarpeeksi tahi myllyille, viinatehtaille, tukkukauppiaille, y. m. Tätä välitystä harjottavat monet maanviljelysseuratkin ja keskusosuuskunnat. Se tapahtuu useinkin sillä tavoin, että välittäjä-toimisto vaatii maanviljelijältä näytteen (esim. 5 kiloa), jota se voi ostajalle näyttää, sekä tiedon tarjotusta viljamäärästä. Hinnan määräämisen toiset jättävät toimistolle; toiset määräävät alimman hinnan itse. Välitystoimesta ottaa esim. eräs keskusosuuskunta 1,25 Suom. markkaa 1,000 kilolta. Näissä kauppatoimissa maanviljelijät kouluutetaan yhteiseen viljanmyyntiin ja kehitys voi vähitellen viedä siihen, että he perustavat erityisiä viljanmyyntiosuuskuntia.

Esimerkkinä tuollaisesta pienestä, yksinkertaisesti toimivasta viljanmyyntiosuuskunnasta voinee pitää sitä, joka v. 1896 perustettiin *Bitsch*'iin (Elsass-Lothring'issä). Siihen yhtyi 194 talonpoikaa, jotka maksoivat ainoastaan 1,25 Suom. markkaa sisäänkirjoitusmaksua ja sitoutuivat 12,50 markan vastuuvelvollisuuteen. Osuuskunta myypi sotaväelle. Määrättyinä, julkisesti kuuluutettuina päivinä tulee sotaväenhallinnon virkamies paikkakunnalle ja vastaanottaa jäsenten lähettämiä näytteitä tarkastettaviksi. Kun näytteet ovat hyväksytyt, ilmoittavat viljanmyyjät osuuskunnan esimiehelle, kuinka paljon heillä on kutakin lajia myytävänä. Näitten ilmoitusten mukaan esimies

sovittelee täysiä vaununlasteja ja määrää, milloin kunkin on tavaransa tuotava asemalle. Tarkastuksen vuoksi ovat kunkin säkit merkittävät, jotta voidaan saada selville, kuka mahdollisesti on lähettänyt huonompaa tavaraa, kuin mitä näytteet olivat osottaneet. Maksu tulee muutaman päivän kuluttua, ja siitä ottaa osuuskunta 1 % vaivoistaan. Kuitenkin voidaan tarvittaessa maksaa hetikin puolet. Osuuskunta oli ensi vuotena menestynyt hyvin; myynyt rukiita, kauroja, heiniä ja olkia 44,000 markan arvosta.

Erityisiä paikallisia, pieniä viljanmyyntiosuuskuntia on viime vuosina ruvettu perustamaan varsinkin Etelä-Saksassa. Ainoastaan *Wyrttembergi*ssä perustettiin vuosina 1896—97 20 paikallista viljanmyyntiosuuskuntaa, jotka hankkivat itsellensä puhdistus- ja lajittelukoneita, säkkejä, y. m. s. sekä varastoa varten käyttivät vuokrattuja aittoja ja makasiineja. Perustamiskustannuksista antaa valtio 50 %. Osuuskunnat saavuttivat keskimäärin 0,60 Suom. markkaa 50 kilosta enemmän kuin yksityiset maanviljelijät. Viimeisinä vuosina ovat useat Etelä-Saksan pienet viljanmyyntiosuuskunnat ruvenneet hankkimaan itselleen omia varastohuoneitakin, jotka ovat tulleet maksamaan 5,000—37,000 Suom. markkaa. Näitten rakentamiseen ovat osuuskunnat saaneet valtionapua, joko siten että valtio on kustantanut ne kokonaan tahi osaksi, tahi siten että valtio on myöntänyt lainoja, joko korottomia tahi huokeata korkoa vastaan. Varsinkin on *Baijeri*ssa valtionavulla rakennettu useita tällaisia viljavarastohuoneita osuuskuntia varten.

Niistä kerrottakoon lähemmin *Stambach*'in viljavarastohuone ja viljanmyyntiosuuskunta. Sen perusti v. 1895 mainitun seurakunnan kirkkoherra. Hän sai kahden naapurikunnan osuuslainarahaston 200 pieniviljelijää ryhtymään yritykseen. Läheisimmälle rautatienasemalle rakennettu viljavarastohuone tuli koneineen maksamaan ainoastaan 5,600 Suom. markkaa. Tästä summasta saatiin valtiolta 1,250 markkaa apuna ja 4,125 markkaa korottomana lainana, joka 10 vuoden kuluessa on ta-

kaisin maksettava. Varastohuonetta ja liikettä hoitaa 3-miehinen johtokunta, johon kumpikin osuuslainarahasto valitsee yhden edustajan ja molemmat yhteisesti pääjohtajan. Hinnat määrätään niiden hintojen mukaan, jotka lähin sotaväenhallinto viimeksi on maksanut. Maanviljelijät, jotka ovat myyneet ensimäisen ja toisen luokan viljaa, tulevat vuoden lopussa osallisiksi voitosta. Kuitti, jonka viljanmyyjä saa viljan tarkastettua ja joka ilmoittaa viljan määrän, laadun ja luokan, käy maksunosotuksesta osuuslainarahastoissa, jotka kohta maksavat summan. Vastaanotettu vilja — ainoastaan kaura — tarkastetaan, puhdistetaan ja lajitellaan 3 luokkaan. Raskain laatu puhdistetaan uudelleen ja myydään siemeniksi, toisen ja kolmannen luokan vilja sekotetaan yhteen ja myydään etupäässä sotaväenhallinnolle. Ensimäisenä toimintavuonna myytiin kauroja kaikkiaan 235,000 kiloa, joista liikekustannukset nousivat ainoastaan 375 Suom. markkaan, jota paitsi tarkastuskomissiooni vaivojensa korvaamiseksi saa 14 penniä kutakin säkkiä kohti. Tulokset olivat tältä ensi vuodelta hyvin tyydyttävät: osuuskunta oli 2 ja 3 luokankin kauroista saanut paremman hinnan, kuin mitä seudun kauppiaat maksoivat parhaimmasta tavarasta, ja 1 luokan viljasta 75 penniä korkeamman 50 kilolta. Tämä oli heti vaikuttanut viljan hintoihin koko seudulla, kauppiasten kun kilpailun vuoksi täytyi kohottaa hintojansa.

Eräs toinen pieni baijerilainen, omalla varastohuoneella varustettu viljanmyyntiosuuskunta, *Trostberg*'in osuuskunta, kertoo rahallisista tuloksistaan, että maanviljelijät ovat saaneet 50 kilon säkin puhdistetuksi, palovakuutetuksi ja myydyksi 12—14 pennistä, jota paitsi omistaja on saanut siitä 60 penniä enemmän, kuin mitä kauppias ennen oli antanut, sekä lisäksi vielä puhdistamisesta tulleet jätteet kotiin. Tästä *Trostberg*'in osuuskunnan viljakaupasta antaa sen johtaja, hänkin seurakunnan kirkkoherra, seuraavan kuvauksen:

»Talonpojat luulevat yleisesti, että viljaa puhdistaessa niin paljo siitä menee hukkaan, ettei osuuskunnalta saatu hinta

todellisuudessa ole korkeampi kuin kauppiaittenkaan hinnat. Kohta alussa tuli meille talonpoika, jonka vilja oli hyvin huonosti puhdistettu. Kun hänen 60 sentneristä oli puhdistettu pois 4 sentneriä, sai hän 56 sentneristä 407,12 (Saksan) mkaa eli 7,27 mkaa sentneriltä. Hän kertoi meille nyt, että kauppias oli tarjonnut hänelle puhdistamattomasta tavarasta 396 mkaa eli 6,60 sentneriltä. Hän voitti siis 11,12 markkaa. »Mutta«, sanoi talonpoika, »minulla on nyt lisäksi 4 sentneriä jätteitä ja niitä en myisi 24 markan alle.«

Suuressa määrässä, vaikka tavallisesti hyvin yksinkertaisessa muodossa, välittävät viljan osuusmyyntiä Ranskassa useimmat maanviljelysammattiyhdistykset ja myyntiosuuskunnat. Se tapahtuu esim. siten, että myyntiin halulliset jäsenet lähettävät osuuskunnallensa viljanäytteitä sekä tietoja myytäväksi olevasta määrästä, lähimmäisestä rautatienasemastaan, alimmasta hinnasta ja ajasta, jonka kuluessa vilja voi olla osuuskunnan käytettävänä. Osuuskunta hankkii sittemmin asiamiesten tahi osuuskuntalehtien kautta ostajia, joitten kanssa milloin osuuskunta, milloin yksityiset myyjät sopivat kaupasta. Muutamat osuuskunnat ja yhdistykset ovat järjestäneet julkisen myynnin näytteiden kautta. Se tapahtuu sillä tavoin, että tarjoumukset näytteineen kootaan johonkin läheiseen liikepaikkaan, johon suuret ostajat ilman vaikeutta voivat tulla tekemään usein suuriakin kauppoja ilman kaikenlaisia kustannuksia ja tarpeettomia rahtimaksuja. Näin muodostetaan todelliset vilja- ja karjanrehumarkkinat. Paljon tällaista välityskauppaa tehdään maanviljelijäin ammattiyhdistysten välillä keskenään. Esim. ammattiyhdistykset viininviljelysseuduilla ovat ruvenneet ostamaan viljatarpeensa suoraan ammattiyhdistyksiltä viljanviljelysseuduilta.

Siitä huolimatta, että tämä kauppamuoto on noin yksinkertainen, tahi ehkäpä juuri sen vuoksi, myyvät Ranskan maanviljelijät verrattain suuret määrät viljaa tällä tavoin. Niinpä »Länsi-Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten osuuskunta«,

johon kuuluu 30 paikallisyhdistystä ja 17,000 jäsentä, myi jo ensi toimintavuonnansa (1896) jäsentensä viljaa 1,400,000 markan arvosta.

Ranskassa eivät viljanmyyntiosuuskunnat ole ryhtyneet omien varastohuoneitten hankkimiseen. Ne ovat täällä kumminkin keksineet keinoja rahalainojen hankkimiseksi maanviljelijöille viljapanttia vastaan, käyttämällä hyväkseen yleisiä makasiineja, niissä jäsentensä puolesta tallettaakseen heidän viljaansa. Tämä ajatus on saanut alkunsa *Anjou*'n maanviljelysammattiyhdistyksestä. Katsoen riittämättömäksi, että se näytteiden mukaan on voinut myydä jäsentensä viljaa 10 pennin myyntipalkkiosta 50 kilolta, on se sitä paitsi toimeenpannut viljan *warrant*iin panon, siten käyttääkseen hyväkseen edullisempia olosuhteita. Ne yhdistyksen jäsenet, jotka tahtovat käyttää tätä myynti- ja luottotapaa, panevat viljansa varastoon Angers'in kaupungin yleiseen makasiiniin yhdistyksen nimessä, joka saa toimeksi myydä viljan joko korkeimpaan hintaan tai määrättyyn etumaksuhintaan. Yhdistys maksaa etukäteen 5 % korolla $^4/_5$ talletetun tavaran arvosta (päivänhintojen mukaan). Kolme kuukautta riittää tavallisesti edullisten myyntiehtojen saavuttamiseen. Kustannukset 3 kuukauden varastossapidosta nousevat 0,75 markkaan 50 kilolta. Yhdistys vastaa vakuutus- ja varastossapitokustannuksista.

Sen kautta, että yhdistys edustaa suurta ryhmittymistä, on varastotaksaa voitu alentaa, tavarat voidaan kuljettaa kokonaisina vaununlasteina, varastoonpano voi tapahtua suurissa määrissä, ja varastoonpanotodistukset diskonttaa Ranskan Pankki $2^1/_2$ % vastaan. Kustannukset supistuvat täten vähäpätöisiksi. Myydessään on yhdistys hyvin edullisessa asemassa: sillä on käytettävänään suuret varastot, joille on helpompi saada hyviä hintoja kuin pienille määrille, se voi aina pitää silmällä kurssin vaihteluja, se voi myydä oikeassa silmänräpäyksessä. Yksinkertaisen yhtymisen kautta muuttuvat siten heikot yksilöt voimaksi.

Vielä yksinkertaisemmin on *Anjou*'n yhdistys voinut kehittää tätä *warrant*järjestelmää: panttivilja saapi näet siinä jäädä maanviljelijän omaan aittaan. Lainanhakija lähettää osuuskunnan toimistolle viljanäytteen, tiedon viljamäärästä ja lainasummasta sekä palovakuutustodistuksen; tämän johdosta antaa toimisto asianomaisella paikkakunnalla luottamusmiestensä tarkastaa lainanhakijan pantiksi tarjooman viljan ja varastohuoneen. Laina, joka ei koskaan saa nousta yli $^3/_4$ viljan arvosta (päivänhintojen mukaan) annetaan kolmeksi kuukaudeksi ja voidaan kerran uudistaa. Kustannukset tästä ovat 0,45 markkaa kuukaudessa 100 markalta. Lainanottaja sitoutuu myymään viljansa ainoastaan osuuskunnan kautta. Edellä mainitun yhdistyksen tällä tavoin myöntämät lainat nousivat ensi vuonna 25,000 markkaan.

b) Viljavarastohuoneosuuskunnat.

Edellisessä esityksessä paikallisten viljanmyyntiosuuskuntain toiminnasta olemme useampia kertoja maininneet, että nuo paikalliset viljanmyynnit ohjaavat toimintaansa silmällä pitäen »päivän hintoja« viljamarkkinoilla. Nämät »päivän hinnat« määrätään muutamien suurkaupunkien pörsseissä, niitä määräämässä ovat enimmäkseen suurkauppiaat sekä varsinaiset pörssikeinottelijat. Kun, niinkuin tunnettu, vilja on enemmän kuin muut maanviljelystuotteet maailmankaupan esineenä, ja maailmankauppa jo suureksi osaksi tapahtuu sähkösanomain kautta, tulee siis noita pörssihintoja osaksi määräämään viljan tuotanto ja viljantarve yli koko maailman. Mutta lisäksi tulee vielä usein, että hintoja määrättäessä ei oteta niin paljon huomioon viljan todellista tarvetta ja tuotantoa, kuin viljakaupalle vieraita näkökohtia, pörssikeinottelijat kun koettavat käyttää hyväkseen kaikenlaisia tilaisuuksia, milloin ylenmäärin polkeakseen hintoja, milloin taas kohottaakseen niitä luonnottomasti. Tämä pörssikeinottelu on viime aikoina vielä kehittynyt todelli-

seksi uhkapeliksi, jolla ei ole mitään yhteyttä viljantuotannon ja viljantarpeen kanssa.

Nämät epäkohdat viljakaupassa, jotka, kuten tunnetaan, usein ovat olleet turmioksi viljantarvitsijalle, ovat tietysti suuressa määrässä rasittaneet maanviljelijöitä. Mutta kun viljakauppa on kehittynyt tuolla tavoin, on se samalla tullut hyvin vaikeaksi. Sen vuoksi ovat maanviljelijät tunteneet itsensä voimattomiksi ryhtymään taisteluun noita suuria vaikeuksia vastaan ja viime aikoihin saakka jättäneet viljakaupan yksityisten suurkauppiaitten käsiin. Näille pääomallisille yksityisille viljakauppiaille täytyy antaa se tunnustus, että ne ovat ainakin muutamissa maissa alallaan kehittäneet kauppatekniikkaa siinä määrässä, että se on tullut suureksi eduksi maansa maanviljelijöille. Tarkoitamme Pohjois-Amerikan viljakauppiaita, joita sen maan maanviljelijäin on suuressa määrässä kiittäminen siitä, että he ovat saaneet menekkiä viljalleen Euroopassa. Tästä pari sanaa.

Merkillisimpiä kohtia tässä erinomaisen kehittyneessä viljakauppajärjestelmässä ovat kaikkialle vesi- ja rautateitten varsille rakennetut suuret viljamakasiinit lastaus- ja purkaus-, puhdistus- ja lajittelukoneineen *(elevators)*. Niihin makasiineihin kootaan kaikki seudulta myytäväksi liikenevä vilja heti sadon jälkeen. Tällaisia suuria varastohuoneita on täydellinen, koko Pohjois-Amerikan vilja-aluetta käsittävä verkko. Ainoastaan Minnesotassa on noin 1,000 suurta viljavarastohuonetta eli yksi kutakin 100 maatilaa varten, jotka kukin vetävät noin 1 milj. kiloa viljaa. Näistä sisämaan varastohuoneista kootaan vilja vielä suurempiin varastoihin suurkaupungeissa, jotka kaikki ovat keskenäisessä kauppaliitossa toistensa kanssa. Viljan piteleminen on näissä makasiineissa saavuttanut suuremmoisen teknillisen täydellisyyden. Sen sijaan, että vilja Euroopassa kuljetetaan säkeissä, tapahtuu kuljetus Amerikassa irrallaan, joka helpottaa teknillisten apukeinojen käyttämistä viljan pitelemisessä. Kaikki työ, varastoon paneminen, punnitseminen, kuivaaminen,

puhdistaminen, lajitteleminen ja sekottaminen, purkaminen, j. n. e. tehdään höyryn tahi sähkön voimalla. New-Yorkin viljavarastohuoneessa esim. voidaan *yhdessä* päivässä purkaa *300* rautatievaunua (52,500 hehtolitraa) sekä lastata laivoihin *70,000* hehtolitraa viljaa. Siitä hetkestä asti, kun vilja nostetaan talonpojan rattailta, ja siihen saakka, kun se saapuu eurooppalaiseen satamaan, tarvitaan sen liikuttamisessa ihmisvoimaa ainoastaan viljavarastomakasiinin, junien ja höyrylaivojen koneitten hoitamiseksi.

Näissä varastohuoneissa lajitellaan vilja (melkein yksinomaan vehnää) tarkoin laatunsa mukaan ja puhdistetaan aina uudelleen. Ja kun ne ovat hyvien kulkuneuvojen varrella sekä kauppayhteydessä keskenään, on niiden helppoa lyhyessä ajassa hankkia lajiteltua, yhdenmukaista viljaa tarvittavat määrät ostajien määräämille paikoille. On tapahtunut, että kun Euroopassa on tullut kiireellinen suurempi viljantarve, niin kauppahuoneet täällä ovat pikemmin voineet saada sen tyydytetyksi kääntymällä jonkun Amerikan viljavarastohuoneen puoleen, kuin jos ne olisivat koettaneet hankkia kotimaan maanviljelijöiltä.

Toinen Pohjois-Amerikan maanviljelijöille tärkeä etu tästä varastohuonejärjestelmästä oli alussa se, ettei maanviljelijän tarvinnut heti korjattuaan viljansa myydä sitä mistä hinnasta tahansa, jos hän oli rahan tarpeessa, vaan voi hän jättää viljansa varastohuoneeseen pantiksi. Osa hinnasta (esim. $^3/_4$ päivänhinnasta) saatiin etukäteen, ja vilja myytiin häntä varten myöhemmin, edullisempaan aikaan. Tämä tapahtui siten, että varastohuoneesta annettiin paperi, joka oikeutti omistajansa mistä varastohuoneesta tahansa vaatimaan panttiin jätetyn viljamäärän ja joka paperi pankeissa kävi rahasta.

Nämät amerikalaiset varastohuoneet olivat alkujaan rautatieyhtiöitten perustamia, mutta vähitellen ovat ne joutuneet pääomallisten viljakauppaosakeyhtiöitten käsiin, jotka ovat niiden avulla viime aikoina saaneet koko Pohjois-Amerikan viljakaupan valtaansa. Mutta tämä pääomallisten »viljakuninkaitten«

valta on alkanut käydä hirmuvallaksi. Sanomalehdissä on meilläkin usein annettu tietoja, mitä peliä he voivat pitää kiskoakseen viljan kuluttajia. Ja maanviljelijät ovat, erään asiantuntijan sanojen] mukaan, joutuneet heihin nähden kerrassaan »orjan asemaan«. Sillä sen sijaan, että maanviljelijät varemmin olivat saaneet käyttää hyväkseen noita viljavarastohuoneita edellisessä kerrotulla tavalla, odotellen sopivaa myyntiaikaa, pakottavat kauppiaat nyt päinvastoin maanviljelijöitä myymään tavaransa heille polkuhintoihin. Senpä vuoksi se suuremmoinen agraariliike, joka Yhdysvalloissa nykyään on heräämäisillään, onkin ottanut yhdeksi tärkeimmäksi tarkoitusperäkseen viljakaupan vapauttamisen noitten pääomallisten osakeyhtiöitten käsistä.

Tämä amerikalainen *elevator*järjestelmä tuli ensiksi yleisempään käytäntöön Venäjällä. Sitä edisti v. 1888 voimaan astunut viljavarastohuoneitten *warrant*oikeutta käsittävä laki sekä valtiovaroista v. 1891 myönnetty 4 miljoonan ruplan suuruinen summa varastohuoneitten rakentamista varten. Venäjällä nämä viljavarastohuoneet näet ovat valtion omistamia ja rautatienhallinnon hoidossa. V. 1895 oli venäläisten rautateitten varrella 332 viljavarastohuonetta, niistä 69 amerikalaisen *elevator*järjestelmän mukaan rakennettua, jotka jälkimäset keskimäärin vetävät noin 4 milj. kiloa viljaa. Samana vuonna oli 18 uutta *elevator*huonetta rakennettavana.

Venäjän jälkeen on Saksa se maa, jossa amerikalainen *elevator*järjestelmä on saanut viime vuosina jalansijaa, ja täällä nuo suuret varastohuoneet ovat joutuneet *maanviljelijäin* perustamain *osuuskuntain* käsiin.

Siitä, että suuret viljavarastohuoneet, jotka Amerikassa ovat kauppiaitten ja Venäjällä valtion omistamia, Saksassa tulevat maanviljelijäin haltuun, on tämän maan maanviljelijäin kiittäminen erästä suurtilallista, v. Grass'ia. Amerikassa tutkittuaan viljakauppaa ja varsinkin *elevator*järjestelmää, ryhtyi hän kotimaahan tultuaan lentokirjasissa, sanomalehtikirjoituksissa ja

kokouksissa innolla aatetta ajamaan. Nähtyään, kuinka Amerikassa yksityiset rahamiehet viljavarastohuoneittensa avulla olivat monessa suhteessa turmelleet viljakaupan, oli hän tullut siihen päätökseen, että viljakauppa ei voisi päästä terveemmälle ja luonnollisemmalle kannalle, ennenkuin maanviljelijät itse saivat sen käsiinsä. Silloin he voivat päästä mukaan määräämään hintoja markkinoilla, silloin he voivat syrjäyttää mahtavimmat välittäjänsä, silloin he voivat asettaa viljansa panttilainauksen edullisimmalle kannalle sekä viljan hoitokustannukset kaupassa entistä verrattoman huokeammiksi. (On näet laskettu, että kun 1000:n kilon kuljettaminen, lastaaminen, purkaminen, puhdistaminen, y. m. s. on tullut maksamaan noin 20 Suomen markkaa, *elevator*järjestelmä vetää ainoastaan 2 markkaa 60 penniä.) Mutta ainoa keino saada viljakauppa käsiinsä oli päästä suurten viljavarastohuoneitten omistajiksi. Ja kun amerikalainen *elevator*järjestelmä on äärettömän kallis, ehdotti v. GRASS, että valtio oli saatava rakentamaan varastohuoneet ja vuokraamaan ne maanviljelijäin sitä varten perustamille osuuskunnille. Hän onkin saanut aatteensa läpi. V. 1896 *Preussin* valtiovaroista myönnettiin $3^3/_4$ miljoonaa Suom. mkaa tähän tarkoitukseen, joka summa tarpeen mukaan on lisätty $6^1/_4$ miljoonaksi. Valtion toiminta tapahtuu sillä tavoin, että se luovuttaa rautatien alasta maata ilmaiseksi, rakentaa valmiit makasiinit ja hankkii niihin kaikki tarvittavat koneet. Ne se sitten vuokraa osuuskunnalle aluksi viideksi vuodeksi $2^1/_2$ % korkoa ja 1 % kuoletusta vastaan. Oltiin alussa eri mieltä siitä, tulisiko valtion rakentaa tiheään pienempiä varastohuoneita, vai harvaan suuria. Preussin suurviljelijät, jotka halusivat suuria varastohuoneita, ovat saaneet mielipiteensä läpi. Niiden kannalle asettui nim. Preussin hallituskin: »Suuria viljavarastohuoneita on perustettava«, lausui Preussin maanviljelysministeri valtiopäivillä 1895, »joita voidaan varustaa mitä parhaimmilla kuivuu-, puhdistus- ja sekottamislaitoksilla sekä koneilla viljan nopeaa varastoon panemista ja purkamista varten.«

Niinikään on maanviljelijäin osuuskuntapiireissä Yleisen liiton enemmistö asettunut suurten viljanmyyntiosuuskuntain puolelle. Liiton johtaja, HAAS, selitti vuosikokouksessa 1895, että hänen mielestään voi kaikkia muita osuuskuntahaaroja alkaa pienestä, mutta tätä ei. »Se on», lausui hän, »siksi vaikea, siksi läpeensä suurkauppaa, ettei siinä voi tulla toimeen muuten kuin suurella täydellisellä järjestelmällä, joka voi vaikuttaa suurkaupankin hintoihin.« Useimmat Pohjois- ja Itä-Preussin viljavarastohuoneet ovat rakennetut näitten mielipiteitten mukaisesti; suurimmat niistä maksavat puoli miljoonaa markkaa [1]).

Tämä osuuskuntahaara on edistynyt kahtena viime vuonna Preussissä erinomaisen nopeasti. Jo v:n 1897 lopulla ilmoitetaan, ettei siellä ole yhtään maakuntaa, jossa jo ei olisi perustettu tahi ainakin päätetty perustaa suuria viljavarastohuoneosuuskuntia. »Viljanmyyntiosuuskuntain ja osuuslainarahastojen perustaminen on«, sanoo eräs saksalainen aikakauskirja, »monin paikoin Saksassa saanut taloudellisen vapaussodan leiman«.

Varsinkin *Pommeri*ssa viedään aatetta voimalla ja itsenäisen ohjelman mukaan läpi: v. 1897 oli siellä Pommerin keskusosuuskunnan toimesta 15 suurta viljavarastohuonetta rakenteilla. Ne tulevat kuulumaan keskusosuuskunnan pääjohdon alle ja maksavat keskimäärin noin 125,000 Suom. markkaa, jotka rahat keskusosuuskunta ennen mainituilla ehdoilla on saanut Preussin valtiolta. Esimerkkinä tällaisista suurista varastohuoneista ja niitä vuokraavien osuuskuntain järjestyksestä ja toiminnasta kerrottakoon tässä pääpiirteissään *Saksi*n maa-

[1]) Euroopan suurin viljavarastohuone on v. 1897 rakennettu Königsbergiin ja vetää lähes 38 miljoonaa kiloa viljaa (= 759,000 sentneriä). Sen koneitten avulla voidaan *tunnissa* ottaa 100,000 kiloa viljaa ja purkaa 150,000 kiloa.

Suuria viljavarastohuoneita on vieläkin kehitetty. Niin on erääseen Westfalin viljavarastohuoneeseen yhdistetty mylly, ja osuusleipomonkin perustamista sen yhteyteen on ajateltu.

kuntaa varten Halleen perustettu osuuskunta ja sen vuokraama varastohuone, joka on mahtavimpia Preussissä.

Valtio rakensi v. 1897 Halleen suuren, asianmukaisilla koneilla varustetun viljavarastohuoneen, joka tuli maksamaan 450,000 Suom. markkaa ja johon mahtuu 120,000 sentneriä (6 miljoonaa kiloa) viljaa. Tämän varastohuoneen on edellisessä mainituilla ehdoilla vuokrannut 260 maanviljelijää käsittävä viljanmyyntiosuuskunta. Osuusmaksu on 6,25 Suom. markkaa ja vastuuvelvollisuus rajoitettu 125:ksi Suom. markaksi kutakin osuutta kohti. Kunkin jäsenen tulee suorittaa yksi osuusmaksu jokaisesta viljelemästänsä 10 hehtaarista peltomaata; kumminkaan ei kukaan saa omistaa enempää kuin 100 osuutta. Yhteensä jäsenet viljelevät 38,000 ha. Jäsenet ovat sitoutuneet myymään osuuskunnalle joka vuosi vähintäin 50 % myytäväksi liikenevästä viljastaan. Liikettä hoitaa osuuskunnan palvelukseen otettu kokenut kauppias.

Kaikenlaista viljaa, vehnää, rukiita, ohria, kauroja ja lisäksi palkohedelmiä y. m. s. otetaan vastaan, vähintäin 2,500 kiloa samaa lajia kerrallaan. Osuuskunnan luottamusmiehet tarkastavat tarjottua viljaa, luokittavat sen kolmeen luokkaan puhtauden, painon, värin y. m. mukaan, mutta lähettävät alaarvoisen tavaran takaisin. Myynti tapahtuu kahdella eri tavalla. Siinä tapauksessa, että varastoon tuodun viljan määrä on vähintäin 20,000 kiloa, voi maanviljelijä pidättää itsellensä oikeuden myydä viljansa tahi itse määrätä, koska osuuskunta saa välittää hänelle myynnin. Osuuskunta toimittaa siten ainoastaan varastossapidon, puhdistamisen, y. m. s. sekä, mikä usein on tämän menettelyn tarkoituksena, myöntää lainaksi $^2/_3$ viljan arvosta (päivänhintojen mukaan). Siinä tapauksessa sitä vastoin, että pienempi määrä tuodaan, ja hinnasta osuuskunnan ja myyjän välillä sovitaan, on osuuskunnalla täysi myyntioikeus. Hinnasta maksetaan kohta $^2/_3$, loput kolmen kuukauden perästä, usein lisättyinä sillä, minkä osuuskunta edullisella kaupalla yli sovitun hinnan on onnistunut saamaan.

Tappiosta sitä vastoin vastaa osuuskunta. Kummassakin tapauksessa tarvittavat rahat hankitaan panttaamalla vilja huokeata korkoa vastaan Preussin Pääosuusrahastolle (kts. Viides luku). Kustannukset viljan hoidosta ja myynnistä lasketaan tulevan maanviljelijälle 1,000 kilolta 11,25 markkaa pienemmiksi kuin tavallisissa oloissa. Palkkiona pitää osuuskunta 1 % myyntihinnasta. Jos osuuskunta saa liikkeestään voittoa, pannaan osa vararahastoon (10 %), osa käytetään osuusmaksujen korkojen maksamiseksi (4 %), loput jaetaan maanviljelijöille myydyn viljan arvon mukaan.

Tämä Hallen viljavarastohuone myi elok. 1897—toukok. 1898 viljaa 1,530,000 Suom. markan arvosta. Jäsenet ovat saaneet korkeampia hintoja, kuin mitä kauppiaat ovat maksaneet: kauroista 7,50, vehnästä 3,75, rukiista 2,50—6,25 enemmän 1,000 kilolta.

Kokemukset tällä alalla ovat vielä liian vähäiset, jotta niiden nojalla voisi päättää, missä määrin maanviljelijät voivat ottaa viljanmyyntinsä omiin käsiinsä. Kumminkin voinee edellisessä esitetyistä tosiasioista nähdä, että paikallisilla, yksinkertaisilla viljanmyyntiosuuskunnilla on verraten suuri menestymisen mahdollisuus. Varsinkin on sellainen yhteistoiminta maanviljelijäin kesken sangen vaaraton, missä joku yhdistys tai muu ennestään toimessa oleva osuuskunta ottaa näytteitten mukaan välittääkseen jäseniensä viljanmyyntiä jollekin varmalle, edeltäkäsin tietylle ostajalle, esim. sotaväelle. Paljoa vaikeampi järjestää ja saada menestymään on jo sellainen viljanmyyntiosuuskunta, joka ottaa tämän kaupan yksinomaiseksi toimekseen, koettaa parantaa tavaraa ja tarjota sitä enimmin maksavalle kaupaksi. Mutta ei senkään onnistumisen luulisi olevan mahdottoman, enemmän kuin osuusmeijerinkään. Sillä, samalla tavalla kuin meijerikin, sellainen osuuskunta saapi maanviljelijät valmistamaan yleisölle entistä parempaa tavaraa, ja vaikka se pyrkiikin saavuttamaan mahdollisimman kor-

keita hintoja, ei se pyri eikä voikaan pyrkiä hintoja korottamaan tahi korkealla pysyttämään, yhtä vähän kuin osuusmeijeritkään sitä tekevät. Osuuskunnan jäsenet tyytyvät vain siihen hinnan ylenemiseen, minkä osuuskunta voi saavuttaa syrjäyttämällä muutamia välikauppiaita ja järjestämällä kaupan niin, että entiset kustannukset viljan kuljettamisesta, hoidosta, varastossapidosta y. m. s. vähenevät.

Tällaisista osuuskunnista voi sitä paitsi maanviljelijällä olla hyvin suuri etu, kun hän niiden avulla voi hankkia lainoja viljapanttia vastaan.

Toinen on suurten viljavarastohuoneosuuskuntain laita. Ne eivät ainoastaan ole asettaneet tarkoitusperäkseen tavaransa laadun parantamista ja maanviljelijöille edullisen lainausjärjestelmän saavuttamista sekä suurten epäkohtain poistamista nykyisiltä maailman markkinoilta viljakaupan alalla, vaan lisäksi ne toivovat, ottamalla viljakaupan omiin käsiinsä, pääsevänsä määräämään viljanhintojakin. Mutta tämä viimeksi mainittu, Preussin agraarien mielessä syntynyt tarkoitusperä ei suinkaan olisi yleisön kannalta suotava. Sillä jos maanviljelijät saisivat maansa viljakaupan monopolin käsiinsä, niin on luultavaa, että siitä syntyisi nykyisten epäkohtain sijaan uusia, jotka eivät varmaankaan olisi nykyisiä pienemmät, ennemmin päinvastoin. Tätä tuskin tarvinnee peljätäkään, sillä tuollaisen tarkoitusperän saavuttaminen näyttää ainakin toistaiseksi mahdottomalta, juuri sen vuoksi, että vilja on tullut maailmankaupan esineeksi.

III. Jauhojen ja leivän myynti (osuusmyllyt ja -leipomot).

Viljantuottajan ja leivänsyöjän välillä on useita välikäsiä, viljakauppias, mylläri, jauhokauppias ja leipuri, jotka kaikki tietysti vaativat palkkansa palveluksistaan.

Siitä johtuu, että vaikka maanviljelijä tavallisesti saapi tyytyä alhaisiin hintoihin tavaroistaan, niin leipä kuitenkin tulee suhteellisesti kalliiksi.

Tätä osottavat seuraavat laskut:

Useassa eri paikassa Saksassa maksaa 1,000 ruiskilon leipominen leiväksi 15 Saksan markkaa, jos laskee tarkkaan kaikki kustannukset. Mutta kun allalueteltujen kaupunkien leipureilta ostaa leipää, niin näkee, että jauhaminen, leipominen ja leivän myyminen tulee maksamaan

Breslaussa	54	Saksan	markkaa
Dresdenissä	73	»	»
Frankfurt a. Mainissa . .	82	»	»
Berliinissä	93	»	»

Kun vilja maksaa samaan aikaan 115 Saksan markkaa, niin leipä siis tulee Berliinissä melkein kaksi kertaa kalliimmaksi. Onpa vielä otettu tutkittavaksi, kuinka suuren osan kukin välittäjä Berliinissä saa tuosta viljan ja leivän hinnan erotuksesta. Laskut osottavat, että v. 1894

kuljetus maksoi	1,000:sta	kilosta	rukiita	23: 50	Saksan	markkaa
mylläri otti	»	»	»	8: 70	»	»
leipuri »	»	»	»	61: 20	»	»

Ja merkillistä on nähdä, kuinka välittäjien osuus leivän hinnasta on kasvanut ja kasvaa yhä vuosi vuodelta. Berliinissä on siitä tehty seikkaperäisiä laskuja, joitten tuloksena näemme, että leipuri on ottanut

v. 1887	39	Saksan	markkaa	1,000	kilolta ruisleipää
v. 1890	57	»	»	»	»
v. 1894	61	»	»	»	»

Kun lisäksi ottaa huomioon, että viljanhinta samaan aikaan on melkoisesti alentunut, niin ei voi kummastella, että sekä viljan valmistajain että leivän nauttijain mieli on katkeroitunut.

Ei ole siis kummaa, että viljantuottajat ja leivänsyöjät itse raaka-aineita jalostamalla koettavat päästä välittömään yhteyteen toistensa kanssa. Useassa paikoin ulkomailla ovatkin kaupunkilaisten osto-osuuskunnat eli ravintoyhdistykset

menestyksellä perustaneet omia myllyjä ja leipomoja, saadakseen kelvollista leipää halvasta hinnasta.

Englannissa tapaamme vanhimmat ja suurimmat yhdistykset tällä alalla, esim. Englannin osto-osuuskuntain paljottaiskaupan (vrt. siv. 130) v. 1891 perustaman *Dunstam*'in myllyn, joka jauhaa 6,000 säkkiä viikossa, *Woolwich*'in osuuskunnan omistaman, 4 rautatievaunulastia jauhoja viikossa leipovan leipomon, j. n. e.[1])

[1]) Englannissa ovat myöskin myllyteollisuustyömiehet koettaneet perustaa osuuskuntia, joitten tarkoituksena on ollut hankkia voittoa työlle, mutta kokemus on tähän saakka osottanut, että tällainen yhteistoiminta ei ole menestynyt. Tuollaisia myllytyömiesten osuuskuntia tunnetaan tältä vuosisadalta Englannissa kaikkiaan 15. Näistä on 11 tehnyt vararikon, 2:lla on aivan vähäpätöinen liike ja 2 on muuttunut osto-osuuskuntien palvelijoiksi, tavaran ostajain eli nauttijain omaisuudeksi. Sitä vastoin ovat ne osuusmyllyt, joita tavarain nauttijat ovat perustaneet joko yhteyteen suurten leipomojen kanssa tahi suurten osto-osuuskuntain palvelukseen, menestyneet hyvin. Ja sellaisia on tätä nykyä jo hyvin monta toimessa.

Kerrottakoon lyhyesti erään englantilaisen osuusmyllyn kehitysvaiheet. Se perustettiin v. 1847 työmiesten osuuskunnaksi, joka alussa jakoi voittonsa ainoastaan osuusmiehilleen ja koetti asiamiesten kautta saada tavaransa kaupaksi. V. 1856 rupesi se jakamaan osan voitostaan ostajille sen mukaan, kuinka paljon kukin oli ostanut jauhoja, jotta sen kautta saataisiin enemmän ja pysyväisempiä ostajia. Ja tämä tuotti menestystä. V. 1863 rupesi eräs osto-osuuskunta ottamaan koko tarpeensa myllystä, ja kymmenen vuoden kuluessa olivat seudun kaikki osto-osuuskunnat ruvenneet ostamaan jauhotarpeensa tästä myllystä, syystä että se oli asettanut ostajat osallisiksi liikkeen voitosta. V. 1873 tehtiin se muutos osuusmyllyn sääntöihin, että nuot osto-osuuskunnat tulivat osallisiksi siihen, saivat johtokuntaan valita yhden edustajan kutakin 100 jäsentään kohti. Tämän kautta on kehitys kulkenut siihen, että nämät osto-osuuskunnat tätä nykyä ovat edustajainsa kautta myllyn todelliset omistajat. Tällä tavalla järjestetyt osuusmyllyt Englannissa jauhavat tätä nykyä suurimman osan siitä jauhomäärästä, joka osuusmyllyistä yhteensä saadaan, ja joka jauhomäärä v. 1891 laskettiin noin 50,000,000 markan arvoiseksi.

Ranskassa on useimmalla kaupunkilaisten osto-osuuskunnalla oma leipomo. Niistä on erittäin tunnettu *Roubaix*'in osuusleipomo, johon v. 1888 kuului 1,600 jäsentä ja jonka myyntiarvo oli 609,000 markkaa sekä puhdas voitto 132,000 markkaa. 50 markan suuruisen osuusmaksun laskettiin antaneen 5-henkilön työmiesperheelle vuosittain 75 mkaa voittoa huokeammasta leivästä. Muutamia laajaksi kehittyneitä osuusleipomoliikkeitä löytyy Saksassakin, kuten *Breslau*'ssa, jossa sellainen hankkii ruisleipää $^1/_3$:lle osalle koko kaupungin väestöstä (v. 1893 oli siellä 354,000 asukasta). Myöskin Italiassa on sekä kaupungeissa että maaseudullakin tavaran nauttijain (esim. maanviljelystyömiesten) perustamia osuusleipomoja, jotka menestyvät hyvin.

Vasta viime vuosina on *maanviljelijöissä* yleisemmin alkanut herätä kysymys, eivätkö he voisi itse valmistamalla viljansa jauhoiksi ja leiväksi sekä myymällä sen jalostuneessa muodossa saada siitä parempia hintoja. Mutta vieläkin on oltu hyvin varovaisia tälle alalle antautumasta. Ovathan tosin osuusmeijerit menestyneet erinomaisen hyvin ja onhan yhtäläisyys osuusleipomon ja osuusmeijerien välillä suuri. Mutta toiselta puolen täytyy ottaa huomioon, että osuusmeijereitten ei ole ollut taisteltava etevien yksityisten ammattimiesten kilpailua vastaan, kuten osuusmyllyjen ja -leipomojen on tehtävä, ja toiseksi tulee osuusleipomojen antautua vähittäismyyntiin, jota vastoin useimmat osuusmeijerit ovat saaneet valmistaa paljottaismyyntiä varten, mikä on paljoa helpompaa. Ja näitä vastuksiahan on osuusteurastuslaitosten ainakin Saksassa ollut vaikea voittaa. Mutta toiselta puolen ei leipä pilaannu niin pian kuin tuore liha, mikä seikka oli monen osuusteurastuslaitoksen loukkauskivi; ja lisäksi on kaupunkilaisten osto-osuuskuntain leipomojen erinomainen menestyminen ollut voimakkaana houkuttimena maanviljelijäin yrityksille tällä alalla.

Tämä osuuskuntalaji on Saksassa niin nuori, että esim. Yleisen liiton tilasto vuodelta 1893 tietää ainoastaan 3:sta itse-

näisestä liikkeestä tällä alalla, joihin kuului 3—400 jäsentä. Ja alussa on moni yritys muutaman vuoden kuluttua mennyt kumoon. V. 1896 oli niitä 5 (niissä 575 jäsentä); viime vuosina on ryhdytty entistä ripeämmin tälle alalle. Tämä vilkkaus on luonnollisesti yhteydessä samaan aikaan vireillä olleitten viljanmyyntiosuuskuntain perustamispuuhain kanssa. Mikäli näistä osuuskunnista on Saksasta tietoja, näkyvät ne aina yhdistävän samaan liikkeeseen sekä myllyn että leipomon. »Minun täytyy varoittaa perustamasta puolinaisia laitoksia — ainoastaan myllyjä tai ainoastaan leipomoja«, kirjoittaa eräs tähän osuuskuntahaaraan perehtynyt mies. »Maanviljelijöille ovat molemmat välttämättömiä ja ne täydentävät toinen toisensa«.

Tämä osuuskuntahaara näkyy Saksassa edistyvän kahta eri tietä: joko siten, että perustetaan *i'senäisiä* osuuskuntia *yksinomaan* mylly- ja leipomoliikettä varten, taikka siten, että *osuusmeijeriin yhdistetään* mylly ja leipomo.

Edellinen muoto sai alkunsa *Slesia*ssa, missä nämät osuuskunnat ovat menestyneet hyvin ja tulleet tunnetuiksi muuallakin. Sieltä tämä osuuskuntamuoto on levinnyt lähimaakuntiin Preussissä, kuten Pommeriin, Brandenburgiin ja Mecklenburgiin. Onpa se vetänyt puoleensa Saksin kuningaskunnan hallituksenkin huomiota siinä määrässä, että tämä lähetti joku vuosi sitten erityisen tutkijan ottamaan selkoa niistä. Tämän antaman kertomuksen mukaan tehtäköön tässä lyhyesti selkoa kahden osuusmyllyn ja -leipomon järjestyksistä ja tuloksista, *Winzig*'in (perust. 1891) ja *Guhrau*'n (perust. 1892). Ensimäisen osuuskunnan osuusmaksu on 37,50, toisen 125 Suom. markkaa, jota paitsi vastuuvelvollisuus on 375 markkaa. Edellisen mylly ja leipomo on tullut maksamaan 100,000, jälkimäisen 225,000 markkaa. Winzig'in mylly jauhaa 3,500—4,500 kiloa viljaa päivässä, Guhrau'n 8,500—11,000 kiloa. Ne eivät pakota osuusmiehiä tuomaan viljaansa myllyyn, mutta sen sijaan ne pakottavat heidät ottamaan joko koko taikka osan leipätarvet-

tansa osuusleipomosta, esim. 1,000 kiloa vuodessa. Osuusmyllyyn tuodun viljan hinta määrätään kuukausittain, mutta sitä ei kuitenkaan koroteta enemmän, kuin että se sallii leipomon työskennellä tarpeellisella voitolla. Niinpä ruisleivän hinta on Winzig'in osuuskunnassa jäsenille 16,25 penniä kilolta, muille 22,5 penniä. Leipä maksaa osuuskunnalle 15,17 p. Useita myyntipaikkoja on perustettu. Winzig'in osuuskunnan puhdas voitto teki

v. 1892 12,222 Suom. markkaa
» 1893 15,443 » »
» 1894 19,260 » »
» 1895 25,850 » »

Osuuskunnilla on ollut paljon vastuksia voitettavana. Erittäinkin ovat myllärit ja alussa leipuritkin tehneet, minkä ovat voineet, vahingoittaakseen niiden liikettä.

Lisäksi on jonakuna vuonna ollut vaikea saada osuuskunnan jäseniltä hyvää viljaa, jonka vuoksi on osaksi pitänyt hankkia muualta. Toisin ajoin on paikkakunnalle muualta tuotu huokeampia jauhoja, kuin mitä osuuskunta on voinut hankkia. Sitä seikkaa, että osuuskunnat tällaisista vaikeuksista ovat voineet suoriutua, pidetään kumminkin todistuksena siitä, että osuuskuntalaitos tälläkin alalla voipi hyvin menestyä.

Näillä Slesian mylly- ja leipomo-osuuskunnilla on ollut kolme tarkoitusperää: saada korkeampia viljanhintoja, saada parempaa ja huokeampaa leipää ja saada väärentämätöntä, huokeata karjanruokaa.

Ja tutkimuksen mukaan ovat kaikki nämät tarkoitusperät saavutetut: viljan välikauppiaat ovat nyt pakotetut ottamaan huomioonsa osuuskuntain maksamia hintoja ja ovat sen vuoksi yleisesti korottaneet viljan hintoja, leipurit ovat yleensä ruvenneet tekemään parempaa leipää huokeampiin hintoihin, ja lopuksi ovat kaikki pikkumyllärit olleet pakotetut hankkimaan kunnollisempaa karjanruokaa. Noitten osuusmyllyjen suurimpana liikkeenhaarana näyttää juuri karjanviljan jauhaminen olevan. Winzig'in osuuskunta, joka v. 1895 myi leipää 97,000

Suom. markan arvosta, myi samaan aikaan karjanjauhoja 176,000 markan arvosta.

Toiset Saksan osuusmyllyt ja -leipomot, ne, jotka ovat syntyneet osuusmeijerien yhteyteen, ovat saaneet alkunsa *Rheinmaakunnassa*, missä ensimmäinen sellainen perustettiin v. 1895 *Pfalzdorf*iin. Sieltä ne ovat nopeasti ja varmasti levinneet muihin maanosiin, etenkin Hannoveriin, niin että niitä nyt lienee jo useita kymmeniä.

Pfalzdorf'in osuuskunnan sai aikaan 60 paikkakunnan suurtilallista, jotka suurimmaksi osaksi ovat perustaneet maataloutensa karjanhoidolle. Seuraavana vuonna osuusmiesten luku oli kasvanut 90:een ja heidän osuusmeijeriin lähettämänsä maitomäärä yli 2,200,000 litraan. Tämän suuren meijerin yhteyteen perustetun myllyn ja leipomon tarkoituksena oli alussa tyytyä etupäässä jauhamaan ja leipomaan omiksi tarpeiksi ja vasta myöhemmin, kun olisi saatu kokemusta, ruveta jauhamaan ja leipomaan suuremmassa määrässä myytäväksi, johon jo muutamien kuukausien kuluttua ruvettiin. Perustamista helpotti monta asianhaaraa. Ensiksi saatiin huokealla 62,500 Suom. markan laina Rheinmaakunnan keskusosuuslainarahastolta. Maakunnan maanviljelysosuuskuntain liitto, johon osuuskunta heti yhtyi, otti toimittaakseen rakennussuunnitelmat ja kustannusarviot sekä hankki koneet ja muut tarpeet erityisen huokealla. Perustamiskustannukset nousivat 108,750 Suom. markkaan.

Yhteinen höyrykone käyttää sekä meijeriä että myllyä ja vielä lisäksi pientä dynamokonetta, joka hankkii sähkövaloa koko laitokselle. Myllyssä jauhetaan pääasiallisesti karjanrehuksi käytettäviä jauhoja sekä lisäksi ruisjauhoja leipomoa varten, jota vastoin leipomossa tarvittavat vehnäjauhot ostetaan muualta. Kuinka suuri leipomo on, voipi arvata siitä, että sen sotkukoneeseen voi panna 200 kiloa jauhoja kerralla.

Leipää myydään etupäässä meijerin maidonhankkijoille, joille se lähetetään maidonajajien mukana, mutta myös-

kin yleisö sekä omalla paikkakunnalla että lähikaupungeissakin ostaa sitä paljon. Osuusmiehille sitä myydään melkein valmistuskustannusten hinnasta, yleisölle korkeammasta, vaikka aina leipurihintoja huokeammalla. Myöskin jauhamispalkka on jäsenille halvempi (37 penniä 50 kilolta) kuin yleisölle (43 penniä). Toisena toimintavuonna 1897 oli tilikirjojen mukaan puhdas voitto yli 11,375 Suom. markkaa, josta tuli meijerin osalle 7,125, myllyn 2,250 ja leipomon 2,000 markkaa. Mylly- ja leipomoliike pidetään näet aivan erillään meijeriliikkeestä. Lukijan ei pidä kumminkaan panna suurta huomiota tälle tilikirjoista näkyvälle voitolle, sillä suurin voitto osuuskunnan jäsenillä on tietysti siitä, että he saavat viljansa jauhetuksi ja leipänsä leivotuksi paljoa huokeammalla kuin ennen.

Paljoa nopeammin kuin Saksassa ovat maanviljelijäin osuusmyllyt ja -leipomot päässeet leviämään Ranskassa. Tämä eroavaisuus voi osaksi johtua tietysti sellaisista asianhaaroista, kuin erilaisista kansantavoista ja maalaisoloista, mutta tärkeimmäksi syyksi pitänee lukea selvä eroavaisuus molempien maitten osuusmyllyjen ja -leipomojen järjestysmuodossa. Ranskalaiset maanviljelijät ovat näet näitäkin osuuskuntia perustaessaan malttaneet mielensä siinä, että he ovat ottaneet osuuskuntaan kuulumattomatkin osuuskuntaa käyttävät osallisiksi voitosta. He suovat kaikille osuusmyllyssä jauhajille yhtä suuren osan voitosta, he myyvät osuusleipomosta leipää samasta hinnasta kaikille, olkootpa he osuuskunnan jäseniä tahi ei.

Mutta kuinka voidaan yhdistää kaksi niin vastakkaista tarkoitusperää, kuin hankkia ostajalle huokeampaa leipää ja maanviljelijälle parempia hintoja hänen viljastansa? Eikö jompikumpi niistä tule syrjäytetyksi? Käykäämme katsomaan, miten ranskalaiset ovat järjestäneet nämät asiat.

Maanviljelijät näkyvät Ranskassa ehkä enemmän kuin muualla valittavan myllärien tahi myllynomistajain epärehellisyyttä ja kohtuuttomia hintoja. Eri osista maata kerrotaan, että myllystä saadaan huonompia jauhoja kuin mitä myllyyn

jätetystä viljasta olisi pitänyt tulla, ja muutamalta seudulta vakuutetaankin, että myllärit kiskoivat jauhamispalkkaa aina 25 %:n saakka myllyyn tuodusta viljasta. Sen vuoksi ovat Ranskan maanviljelijät ainakin muutamin paikoin tyytyneet toistaiseksi perustamaan osuuskuntia ainoastaan myllyä varten; mutta täälläkin tällaista yritystä pidetään puolitekoisena, joka niin pian kuin mahdollista on täydennettävä leipomolla. Tällainen osuusmylly on *Poligny*'n usein mainitun maanviljelysammattiyhdistyksen haaraosastolla *Arbois*'issa. Se järjestettiin sillä tavoin, että liikkeen vuosivoitosta 20 % pannaan vararahastoon, 5 % myönnetään osuusmaksuille, 25 % osuuskunnan palvelusväelle (mikä Ranskan osuuskunnissa on hyvin yleistä) ja 50 % myllyä käyttäville, niin hyvin osuuskuntalaisille kuin muillekin, jotka ovat jauhaneet tai ostaneet vähintäin 10 markan arvosta vuodessa. Kaikki tämä heti herätti myllynomistajain vihamielisyyttä: kun osuuskunta aluksi koetti saada vuokrata myllyn, niin seudun myllynomistajat tekivät sopimuksen keskenään tätä tuumaa vastaan, jonka vuoksi osuuskunnan oli pakko ostaa semmoinen 14,000 markalla. Pääoma saatiin (v. 1894) kokoon 400:lla 50 markan suuruisella osuusmaksulla, mutta sitä lisätään alituisesti uusien jäsenten kautta. V. 1895 oli niiden luku 220. Osuuskunnan tarkoituksena ei ole ainoastaan jauhaa, vaan myöskin *puida* ja puhdistaa viljaa. Joka päivä jauhetaan noin 1,500 kiloa. Jäsenet ovat velvolliset jauhamaan kaikki viljansa myllyssä, mutta jauhokauppa ei ole niille sallittu. Myynti tapahtuu melkein yksinomaan omalla paikkakunnalla.

Ranskan suurin maanviljelijäin omistama osuusmylly on *Verchain-Maugré*'ssä, joka maksoi 150,000 markkaa. Täälläkin annetaan sekä jäsenille että jauhon-ostajille, jotka etupäässä ovat kaupunkien osto-osuuskuntia, 50 % puhtaasta voitosta (muut 50 % jaetaan samalla lailla kuin Arbois'issa). Kuitenkin lasketaan, että maanviljelijäin voitto-osuus korottaa viljan hinnan 0,65—1 markalla joka 50 kilolta.

Pysyviä ostajia hankkiaksensa on tämä osuusmylly sivul-

leen perustanut kolme osuusleipomoa, jotka työskentelevät liitossa myllyn kanssa, ja tarpeellista viljaa hankkiaksensa on se saanut aikaan useain myyntiosuuskuntain perustamisen, jotka säännöllisesti lähettävät viljansa myllyyn.

Tällaisia osuusmyllyjä ei kumminkaan Ranskassa ole paljon. Moni osuuskunta on tyytynyt vuokraamaan myllyn, moni on yksityisen myllärin kanssa sopinut määrätystä, halvasta jauhamispalkkiosta, toisia taasen löytyy, jotka ovat hankkineet itselleen helposti kuljetettavia myllyjä, jotka vuorotellen viedään talosta taloon, tietysti ainoastaan omaa tarvetta tyydyttämään, eivätkä siis voi tulla lasketuiksi myyntiosuuskuntain joukkoon.

Paljoa lukuisemmat ovat Ranskassa maanviljelijäin osuusleipomot, usein tunnettuja kyläleipomojen, perheleipomojen, y. m. s. nimellä. Yksin *Charente-Inférieure*'n departementissä niitä laskettiin v. 1895 olleen 130.

Luonnollisesti ovat nämät osuusmyllyt ja -leipomot hyvin erilaisesti järjestetyt. Muutamin paikoin tapaa hyvin suuria mylly- ja leipomo-osuuskuntia täydellisillä uudenaikuisilla laitoksilla, välistä pieniä vanhanaikuisia käsileipomoja, jotka ainoastaan ovat vuokranneet leipomon; välistä ne ovat vahvoja yhdistyksiä suurilla pääomilla, välistä ainoastaan perustetut löyhiin keskenäisiin välipuheisiin; välistä ne ovat etupäässä myyntiä varten järjestetyt, välistä ne taasen työskentelevät jäsenten omaa tarvetta varten. Ne ovat siis usein osto- ja myyntiosuuskuntain rajalla, monessa paikkakunnassa kun ei ole erotusta olemassa viljantuottajan ja leivänostajan välillä, joka on sama henkilö. Tässä tapauksessa jättää tavallisesti osuuskuntalainen viljansa leipomoon ja vastaanottaa sen sijaan valmista leipää. Riippumatta viljan hinnasta saadaan aina sama määrä leipää, esim. yhdessä osuuskunnassa 78 kiloa painavasta hehtolitrasta viljaa 65 kiloa leipää, toisessa 80 kilosta viljaa 65 kiloa leipää, j. n. e.

Mutta sielläkin, missä näitä osuusleipomoja perustetaan tarkoituksella, »etteivät maanviljelijät enää tarvitsisi myydä viljaansa polkuhintaan«, ovat ne järjestetyt sillä tavoin, että ostajat saavat osan voitosta, osuuspääoma ainoastaan määrätyn kohtuullisen osingon, tavallisesti 5 %. Kuinka suuressa määrässä maanviljelijät koettavat tyydyttää ostajien etuja, näkyy siitä, että niissä osissa Ranskaa, missä kotimainen vehnä ei jätä niin valkoisia vehnäjauhoja, kuin ostajat vehnäleipäänsä varten tahtovat, osuusleipomot ostavat vierasta viljaa, jota ne $^3/_5$ osalla sekottavat omaansa. Melkein kaikkialla, missä osuusleipomoja on perustettu, on leivänhinnat saatu alenemaan. Niin kerrotaan *Rocquebrune*'stä, että muutamien maanviljelijäin omistamassa osuusleipomossa paras leipä maksaa 25 penniä kilo, keskinkertainen leipurileipä sitä vastoin 35 penniä, toisesta paikasta, että osuuskuntaleipä maksaa 20 penniä, leipurileipä 24—26 penniä kilo, j. n. e.

Tutustuessaan maanviljelijäin yhteistoimintaan viljan jalostuttamisen alalla huomaa, että osuusleipomosta ja -myllystä voi olla maanviljelijälle suurta etua, jos se saadaan onnistumaan. Kaikkialla, missä yritys on menestynyt, on se voinut hankkia osuuskunnan jäsenille omat jauhotarpeet entistä paljoa huokeammalla. Ja ottamalla osuusleipomosta leipätarpeensa on maanviljelijä säästänyt kotonaan työvoimia ja polttopuita. Kun suuret osuusleipomot ovat sisustetut ja varustetut parhaimmilla nykyajan teknillisillä ammattikoneilla, tulee lisäksi leipominen niissä arvaamattoman huokeaksi ja työ hyväksi. Mutta tärkeämpää on, että maanviljelijä on tällaiseen osuuskuntaan yhdistämällä voinut saada kotipaikallaan viljalleen varman ostajan, joka sitä paitsi on voinut maksaa siitä paljoa parempia hintoja kuin viljakauppiaat, sen vuoksi, että se on ansainnut sekä viljakauppiaan että myllärin ja leipurin voitot. Osuuskunnan leipä on monin paikoin tullut hyvin halutuksi tavaraksi. Kaupunki- ja tehdaspaikoissa on työväki

mielellään ruvennut syömään kotimaan viljasta tehtyä, hyvin leivottua leipää. Siitä syystä ovat muutamat osuusleipomot saaneet tavaralleen helposti säännöllistä menekkiä sellaisille pienemmille käsityöväen osto-osuuskunnille, joilla itsellään ei ole omaa leipomoa. Lisäksi ovat ainakin tunnetuimmat, saksalaisten maanviljelijäin perustamat osuuskunnat antaneet jäsenilleen kaksinkertaisen voiton, ei ainoastaan sen kautta, että ne eivät päästä osuuskunnan ulkopuolella olevia leivänostajia osallisiksi vuosivoitosta, vaan myöskin sen kautta, että ne pitävät eri hintoja myydessään tavaraansa jäsenilleen ja yleisölle. Ne eivät siis ole toteuttaneet likimainkaan puhtaita osuuskuntaperiaatteita. Sen kautta ovat ne osuuskunnat, jotka ovat menestyneet, tosin toistaiseksi tuottaneet jäsenilleen suurta etua, mutta tässä on samalla ollut Saksan maanviljelijäin mylly- ja leipomo-osuuskuntain heikko kohta.

Siinä epäilemättä syy siihen, että niitä varemmin on useita mennyt kumoon ja siinä syy siihenkin, että niitä tähän saakka on olemassa suhteellisesti vähän. Merkille pantava onkin, että useat saksalaiset, jotka osuusleipomo-kysymyksestä kirjoittavat, jopa slesialaiset itsekin, kehoittavat varovaisuuteen ja paikallisten olojen tarkkaan tutkimiseen, ennenkuin tällaisiin yrityksiin ryhdytään.

Sitä vastoin näemme Ranskasta, että siellä maanviljelijäin osuusleipomot ovat paljoa enemmän levinneet ja että siellä asiasta keskustellaankin paljoa suuremmalla luottamuksella. Tähän on tärkeimpänä syynä se edellä mainittu järjestys ranskalaisten maanviljelijäin osuusleipomoissa, että ne eivät katso yksinomaan maanviljelijäin, vaan yhtä suuressa määrässä myöskin osuuskunnan ulkopuolella olevan yleisön etuja, ensiksikin asettamalla myllyissään myllyveron ja leipomoissa leivän hinnan yhtäläiseksi kaikille ja toiseksi tekemällä kaikki osuuskuntaa käyttävät osallisiksi voitosta. Tämän kautta ranskalaiset osuusmyllyt ja -leipomot ovat perustuneet puhtaille osuuskuntaperiaatteille, ja siitä on heillä palkintona py-

syväinen menekki tavaroilleen, s. o. varmempi tulevaisuus kuin saksalaisilla.

Niinpian kuin siis Saksassakin osuusmyllyt ja -leipomot taipuvat seuraamaan oikeuden ja pysyväisen oman edunkin mukaista osuuskuntaperiaatetta, voipi pitää varmana, että sielläkin tällä osuuskuntahaaralla on hyvät tulevaisuuden toiveet. Sillä jo nykyisessä muodossaankin ovat ne antaneet ennen mainitulle Saksin hallituksen lähettämälle tutkijalle aihetta seuraavaan loppulausuntoon: »Tähänastinen menestys on todistanut, että osuuskunta-atteen sovittaminen mylly- ja leipurinammattiin on hyvin tarkoituksenmukainen ja että osuuskuntaan perustuva yhteistoiminta suuressa määrässä on omiansa murtamaan liiallisuuksiin menevän vilja-, jauho- ja karjanrehuvälikaupan valtaa, hankkimaan maanviljelijöille jossakin määrässä parempia hintoja heidän viljastaan sekä alentamaan leivänhintoja kohtuullisiksi. Viimeksi mainittuun asianhaaraan katsoen on siis pidettävä, että maanviljelijäin perustamat osuusmyllyt ja -leipomot ovat myöskin leivän nauttijoille suureksi hyödyksi, jonka vuoksi sellaisten edistäminen tästäkin syystä on toivottava«.

Tämä viimeksi mainittu näkökohta tulee ajanpitkään tälläkin alalla ratkaisemaan maanviljelijäin pyrintöjen menestyksen: niinkauvan kuin maanviljelijät voivat asettaa pyrintönsä sillä tavoin, että ne palvelevat suurta yleisöäkin, niinkauvan on niillä oikeutettua pohjaa elämiseen ja menestymiseen.

IV. Muitten peltotuotteiden myynti.

Samalla tavalla kuin ylempänä olemme nähneet maanviljelijäin järjestävän paikallisen viljanmyyntinsä, ovat he myöskin ryhtyneet yhteisesti myymään *perunoita* ja muita *juurikasvia, heiniä* ja *olkia, palkohedelmiä*, y. m. Varsinkin on sotaväenhallinto Etelä-Saksan valtioissa ja Ranskassa ruvennut tällaisten tuotteiden varmaksi ostajaksi. Näittenkin tavarain myyntiä helpottavat sellaiset toimenpiteet, kuin että kaikki

jäsenet hankkivat itselleen samanlaisia siemeniä (esim. perunoita), että osuuskunnan johtajat pitävät tarkkaa huolta siitä, että myytäväksi tarjottu tavara on ehdottomasti kunnollista, puhdasta ja lajiteltua, j. n. e. Erityisiä myyntiosuuskuntia, joilla olisi yksinomaan joku näistä tuotteista kauppatavarana, ei toistaiseksi liene, vaan välittävät myyntiä maanviljelysammattiyhdistykset, osto-osuuskunnat ja osuuslainarahastot.

Ainoastaan yhden yrityksen tunnemme, joka on perustettu yksinomaan *perunain* myyntiä varten. Se syntyi v. 1897 Hampurin ympäristössä, jossa maanviljelijöitä 35 kunnasta yhtyi pitämään omia perunamyymälöitä Hampurissa, koska kauppiaat olivat heille tarjonneet aivan mitättömiä hintoja. Saavuttaakseen parempia hintoja tavaroistaan, kuin mitä he voivat niistä saada raaka-aineena, ovat monet perunanviljelijät perustaneet erityisiä osuuskuntia perunain jalostuttamista varten. Viime vuosina on m. m. useita *tärkkelystehtaita* perustettu (v. 1892 oli niitä Saksassa 10 maanviljelijäin osuuskuntain omina). Näissä on suuri joukko pieniviljelijöitäkin osallisina ja ne näyttävät olevan yhtä tarkoituksenmukaisia myyntiosuuskuntamuotoja kuin osuusmeijeritkin.

Samalla tavalla kuin perunat, ovat myöskin useat *kauppakasvit*, esim. humala, tupakka, pellava, sokurijuurikas, saaneet maanviljelijät perustamaan erityisiä myyntiosuuskuntia ja osuustehtaita.

Etelä-Saksan pienitilallisilla ovat *humala* ja *tupakka* tärkeitä peltotuotteita. Kiertävät ostajat ja maakauppiaat, n. k. »humala- ja tupakkajuutalaiset«, ovat kumminkin saaneet näitten tuotteiden kaupan kokonaan käsiinsä, maksaen aivan mitättömiä hintoja, nekin vielä lisäksi kehnoissa kauppatavaroissa. Kerrotaan, että tupakanostajat petkuttavat talonpoikia Badissa esim. seuraavalla tavalla: Ostaja kääntyy ensin jonkun talonpojan puoleen, jolla on huonoa tavaraa, ja tarjoo siitä kerrassaan polkuhinnan, mutta tämän »virallisen« hinnan lisäksi verraten runsaan — usein 33 % siitä — »juomarahan« sillä väli-

puheella, ettei talonpoika ilmoita naapureilleen tuota juomarahaa, mutta kyllä virallisen ostohinnan. Paljoa paremmasta tavarasta tarjoo ostaja sitten naapureille vähän korkeamman hinnan ja nämät, jotka eivät ole saaneet mitään tietoa juomarahasta, ovat tyytyväisiä saadessaan tavarastaan korkeampia hintoja, kuin mitä naapuri on saanut. On arvioitu, että monet pienet kylät tällä tavoin vuosittain menettävät tuhansia markkoja. Esim. *Hollertau*'n kuuluisassa humalanviljelysseudussa Baijerissa maksoivat ostajat talonpojille humalista ennen v. 1894 noin 37—50 markkaa 50 kilolta ja saivat oluttehtailta 200 markkaa. Mainittuna vuonna perustivat maanviljelijät vihdoinkin humalanmyyntiosuuskunnan, joka on voinut hankkia jäsenilleen jo heti alussa 100 % korkeampia hintoja. Tällaisia yrityksiä on sittemmin syntynyt useampia. Mutta ollessaan aivan pieniä paikallisia yrityksiä ilman mitään yhteistoimintaa keskenään, eivät ne ole voineet kestää sitä kilpailua ja niitä vastuksia, joita kauppiaat ovat niille hankkineet. Lisäksi ovat ne jääneet alakynteen sen johdosta, että niillä ei ole ollut asianmukaisia kuivuuhuoneita, joista olisivat voineet kääntyä suoraan tehtaitten puoleen, vaan on niiden täytynyt tarjota raakatavaransa kauppiaille. Näin ovat varsinkin useimmat Badin tupakanmyyntiosuuskunnat viettäneet kituvaa elämää ja vihdoin lakanneetkin. Tämän johdosta on viime aikoina pyritty perustamaan suuria osuuskunnallisia kuivuulaitoksia, joissa maanviljelijät voivat valmistaa humalansa ja tupakkansa sellaiseen kuntoon, että he voivat myydä ne suoraan tehtaille. Ensimäinen sellainen laitos on v. 1897 avattu Baijerissa humalain kuivaamista ja myyntikuntoon valmistamista sekä varastossapitoa varten. Kuinka tärkeinä pieniviljelijäin vapautumiselle näitä osuuskuntia pidetään, näkee siitäkin, että Baijerin maanviljelysministeri on ruvennut avustamaan valtiovaroilla yhteisten kuivuulaitosten rakentamista.

Ranskassa on tällä alalla huomattavin *Bourgogne*'n suuri humalanmyyntiosuuskunta, joka on tuntuvasti jälleen ko-

hottanut seutunsa humalain mainetta, mikä oli viime aikoina mennyt pilalle maanviljelijäin välinpitämättömyyden ja kauppiaiden petosten vuoksi. Osuuskunta pyrkii nim. voimakkaasti parantamaan tavaransa laatua. Sillä on sitä varten erityinen valiokunta, jonka asiana on neuvoa ja tarkastaa jäsenten työtä humalan viljelemisessä, korjuussa, kuivaamisessa, lajittelemisessa, j. n. e. Myyntiä varten on erityinen liikemies hankittu ja myyntiä edistetään m. m. toimeenpanemalla julkisia näyttelyjä.

Samassa asemassa kuin tupakan- ja humalanviljelijät ovat myöskin *pellavan*viljelijät olleet. He ovat myydessään tavaransa kuljeskeleville välikauppiaille tahi tehtaitten asiamiehille saaneet tyytyä niihin hintoihin, joita nämät omavaltaisesti ja keskenäisten sopimusten jälkeen ovat tarjonneet. Ja kun maanviljelijät ovat koettaneet yhtyä järjestämään myyntiänsä edullisemmalle kannalle, niin heidän yrityksillään ei ole ollut sanottavaa menestystä, ennenkuin he itse ovat perustaneet yhteisiä laitoksia pellavien valmistusta varten siihen kuntoon, että ne voidaan lähettää suoraan kehruu- ja kangastehtaisiin. Tällaisia maanviljelijäin osuuskuntia, jotka ovat hankkineet itselleen suuria laitoksia pellavain liottamista ja puhdistamista varten, perustettiin v. 1895 Böhmissä, josta aate on saanut jalansijaa myöhemmin ainakin Slesiassa.

Sokurijuurikkaiden viljelijöillä näkyy myöskin olleen suuri tarve liittyä yhteistoimintaan, voidakseen esiintyä tarpeellisella voimalla valvomaan etujaan sokuritehtaita ja niiden lähettämiä ostajia vastaan. Varsinkin näkyy Ranskassa olevan sokurijuurikkaanmyyntiosuuskuntia melkein joka paikkakunnalla, missä tätä kasvia viljellään. Pohjois-Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten liitto, jonka toimesta suuri joukko kysymyksessä olevia osuuskuntia on perustettu, on laatinut ja yleisesti saanut käytäntöön välikirjakaavan, jonka mukaan viljelijäin ja sokuritehtaitten välit järjestetään maanviljelijäinkin etuja silmällä pitäen. Sokuritehtaat tulevat näitten välikirjojen mukaan tekemisiin ainoastaan osuuskunnan kanssa, jolle yksin-

omaan viljelijät sitoutuvat myymään kaikki tuotteensa. Tarkasti välikirjassa määritellään sitä paitsi juurikkaiden kuljetus, vastaanotto, hinnat, y. m. s. Tällaiset pienet paikalliset osuuskunnat voivat välittää juurikkaitten myyntiä aina 100—200 tuh. markan arvosta vuodessa. Myöskin Tanskassa on ainakin yksi tällainen myyntiosuuskunta (Länsi-Lollannilla), jossa on ollut jäseniä aina 600 saakka ja joka on, samalla tapaa kuin ranskalaisetkin, ryhtynyt välikirjojen laatimiseen tehtailijain kanssa.

Vielä edullisemmaksi ovat sokurijuurikkaiden viljelijät voineet saada tuotteidensa myynnin perustamalla omia sokuri*tehtaita*. Tällaisen sokuritehdasosuuskunnan ovat tanskalaiset maanviljelijät perustaneet jo v. 1884 *Nykjøbing*'iin 1,470,000 markan pääomalla, joka on jaettu 3,500 osuusmaksuun. V. 1896 viljelivät osuuskunnan jäsenet noin 2,200 ha sokurijuurikkailla. Osuuskunta on ottanut jäsentensä juurikasviviljelyn ankaran tarkastuksen alaiseksi. Johtokunta määrää, mitkä pellot ovat sokurijuurikkailla kylvettävät, mitä lannoitusaineita niihin on pantava ja kuinka paljon, miten pelto on kynnettävä, kylvettävä, puhdistettava, miten sato on korjattava, y. m. s. Ainoastaan tehtaan välityksellä hankituita siemeniä saavat jäsenet käyttää. Korjuun alussa tulee jäsenten ilmoittaa, kuinka suurta satoa he odottavat, ja tämän ilmoituksen mukaan johtokunta määrää, minä aikoina ja kuinka suurissa erissä juurikkaat ovat lähetettävät tehtaalle, y. m. s.

Saksassa on jo useita kymmeniä maanviljelijäin perustamia sokuritehdasosuuskuntia. Yksi sellainen on *Grass-Umstadt*'issa Hessissä; sen jäsenluku tekee tätä nykyä noin 1,000. Osuuskuntalaiset ovat sitoutuneet viljelemään jonkun määrän sokurijuurikkaita kutakin osuusmaksua kohti. V. 1897 viljelivät he yhteensä noin 1,000 ha maata sokurijuurikkailla, siis ainoastaan noin 1 ha:n kukin. Kumminkin on saatu kokoon 150,000 Suom. markan suuruinen, pienissä osissa suoritettu pääoma tehtaan rakentamiseen. Tehdas on toistaiseksi

menestynyt hyvin. Toimintakaudella 1897—1898 osti se jäseniltä lähes 34 milj. kiloa juurikkaita, joista se heti maksoi 704,000 markkaa. Mutta tämän lisäksi jakoi se jäsenille tilinpäätöksen lopetettua 61,000 markkaa voitto-osuutena, sen mukaan kuinka paljon kukin oli tuonut juurikkaita. Lisäksi vuosivoitosta maksettiin osinkoja pääomalle 4 %, jota paitsi tehtaan arvosta vähennettiin melkoinen summa. Tämä osuuskunta on ollut useitten myöhemmin perustettujen mallina.

Suuri menestys on vihdoin ollut maanviljelijäin *viinatehdas*-osuuskunnillakin sekä Saksassa — jossa yksin v. 1896 niitä perustettiin 44! — että myöskin Sveitsissä, Italiassa, Ranskassa y. m. Niissä on jäseniä sadottain, ja voittaakseen suurempia etuja, ovat ne Saksassa yhtyneet koko maakuntia käsittäviksi liitoiksi. Esim. Pommerin maanviljelijäin keskusmyyntiosuuskunta myy vuosittain 5 milj. litraa väkiviinaa.

IV.

Puutarhatuotteiden myynti.

Kaikkien kulttuurikansojen elintavassa on tätä nykyä tapahtumassa muutos, josta kunkin maan maanviljelijäin tulisi ajoissa ottaa vaari, vaikka se muutos vielä käykin kaikessa hiljaisuudessa.

Hedelmät, jotka varemmin olivat ainoastaan herkkua, ylellisyystavaraa, alkavat yhä enemmän käydä todelliseksi ravintoaineeksi. Ja tätä liikettä eli muutosta ei liene n. s. vegetarianismi saanut aikaan, ainakaan suoranaisesti, vaan muut syyt. Tärkeämpänä pidetään ainakin Saksassa raittiusliikettä, joka näkyy pitävän hedelmien nauttimista parhaimpana alkoholijuomien vastustajana. Sananpartena on Saksassa: *Wer obst isst, trinkt nicht,* joka syö hedelmiä, ei juo. Toinen tärkeä vaikutin on varmaankin se, että uudempi lääketiede eli oikeammin useat nykyajan sairaitten parantajat käyttävät hedelmäruokaa parannuskeinonakin ja yleensä kehoittavat ihmisiä käyttämään hedelmiä ravintonaan. Lisäksi vielä monet työväen elannon parantajat koettavat saada työväkeä käsittämään hedelmien tärkeyttä ravintoaineena.

Että nämät arvelut hedelmien ja vihannesten kasvavasta merkityksestä nykyajan sivistyskansojen elämässä todellakin pitävät paikkansa, osottaa meille tilasto. Siitä saamme m. m. tietää, että esim. Berliinissä kutakin asukasta kohti syötiin hedelmiä ja vihanneksia

v. 1892 33,30 kiloa
» 1893 42,99 »
» 1894 49,36 »
» 1895 49,89 »

Mutta Saksassa valitetaan, että tätä kasvavaa hedelmäntarvetta ei ole oman maan puutarha kyennyt tyydyttämään, vaan on suurin osa lisääntyneestä menekistä hyödyttänyt muita maita. Kun 1880-luvun alkupuolella tuotiin Saksaan tuoreita hedelmiä noin 3 miljoonan markan arvosta vuodessa, nousi tämä summa 1890-luvun keskivaiheilla noin 20—30 miljoonaan. Samaten monessa muussakin maassa. Esim. Englantiin, jossa hedelmät ovat melkein jokaisessa työmiesperheessä tulleet tärkeäksi ravintoaineeksi, tuotiin v. 1897 hedelmiä ulkomailta noin 150 miljoonan markan arvosta.

Mistä siis tätä nykyä hedelmät tuodaan?

Suurimmaksi osaksi Amerika tätä nykyä täyttää tämän Euroopan kansojen nopeasti kasvavan hedelmätarpeen (Saksassa noin $^3/_4$ koko tuonnista). Syy, miksi amerikalaiset ovat päässeet niin suurella menestyksellä kilpailemaan euroopalaisten kanssa tälläkin alalla, on m. m. euroopalaisten hedelmäkaupan kehittymättömyys ja riippuvaisuus monista välikäsistä, jotka tekevät tavaran kalliiksi. Amerikalainen hedelmäkauppa sitä vastoin on erinomaisesti järjestetty.

Kehittymättömissä oloissa käy pienten ja keskikokoisten maanviljelijäin hedelmäntuotanto usein liian suureksi yksityiselle, omiksi tarpeikseen ostajalle, liian pieneksi taas kauppiaalle, joka vaatii suuremmat määrät samanlaatuista tavaraa. Pienet hedelmänviljelijät joutuvat, kun heidän ei kannata kuljettaa vähää tavaramääräänsä pitkiä matkoja, sen vuoksi tavallisesti täydellisesti kuljeksivien ostajien käsiin, jotka maksavat, mitä tahtovat, samaten kuin edellisessä olemme nähneet eläinten, munien, humalain y. m. ostajien menettelevän. Esim. Dresdenin läheisyydessä tällainen ostaja maksaa talonpojille omenista 2,50—3,75 markkaa 50 kilolta. Ostamansa

tavarat lajittelee hän hedelmälajin, ko'on, puhtauden y. m. mukaan ja lähettää ne sitten sellaisiin paikkoihin, joissa hän tietää saavansa halukkaimmat ostajat kullekin lajille. Täten tulevat omenat käymään monen välikauppiaan käsissä, josta niiden hinta nousemistaan nousee, niin että ne vihdoin nauttijoille maksavat 30—35 markkaa. Usein käypi niinkin, että talonpoika ei saa omeniaan myydyksi. Syksyllä 1895 täytyi talonpoikain 4 tunnin matkan päässä Dresdenistä menekin puutteessa syöttää hyviä omenia sioilleen, ja samana vuonna eräs Dresdenin hedelmäkauppias tilasi 20 vaununlastia omenia ulkomailta ja voitti siitä noin 25,000 markkaa.

Millä tavoin on sitten amerikalainen hedelmäkauppa järjestetty?

Siinä tapaamme tärkeänä perustuksena hedelmänviljelijäin myyntiosuuskunnat, joita on melkein jokaisessa valtiossa. Tiheässä tapaamme pieniä paikallisyhdistyksiä; yhdessä ainoassa piirissä Kaliforniassa 30—40. Nämät paikalliset yhdistykset ovat tavallisesti kussakin valtiossa yhtyneet liittoihin myynnin järjestämistä varten. Esim. *Oregon*'in valtiossa toimii »Hedelmä- ja vihannesliitto«, jonka tarkoituksena on helpottaa hedelmäin ja vihanneksien myyntiä niin hyvin tuoreina kuin kuivina, saattaa viljelijät, mikäli mahdollista, suoranaiseen yhteyteen nauttijain kanssa, hankkia tietoja hinnoista ja kuljetusmaksuista y. m. s. Jokainen viljelijä voipi tulla liiton jäseneksi yhtymällä johonkin paikallisyhdistykseen ja maksamalla 1,40 Suom. markkaa vuodessa kultakin 40 aarin alalta viljeltyä hedelmä- ja vihannesmaata. Muita tuloja saapi liitto ottamalla määrätyn $^0/_0$:n myytyjen hedelmien hinnasta. Liikettä hoitaa johtaja, jonka tulee sähkösanoman kautta ilmoittaa paikallisyhdistyksille, missä he voivat saada parhaimmat hinnat tavaroistaan; sitä paitsi hän koettaa saada huokeita rahtimaksuja rautatieyhtiöiltä, lähettää jäsenille sopivia kuljetustarpeita y. m. s. Johtajan toimintaa pitää silmällä komitea, johon valitaan yksi jä-

sen kustakin paikallisyhdistyksestä sekä lisäksi yksi kutakin paikallisyhdistyksen 10 ha maata kohti.

Monet liitot ovat kauppayhteydessä suurissa kaupungeissa toimivien tukkukauppiaitten kanssa, joille liitot lähettävät joka päivä tuoreita hedelmiä ja vihanneksia. Nämät tukkukauppiaat pitävät sitten huolta hedelmien viennistä Eurooppaan, ja niiden kauppakyvystä on annettu se lausunto, että »vaikka vuosittain viljeltäisiin satoja tuhansia tynnyriä entistä enemmän hedelmiä, niin he voisivat ilman vaikeuksia saada ne kaupaksi.« Siltä varalta, että hedelmiä ei kuitenkaan heti voitaisi saada myydyksi, ovat useimmat hedelmänmyyntiliitot hankkineet itselleen hedelmänkuivauslaitoksia. Vieläkin varmemmaksi ovat amerikalaiset hedelmänmyyntiosuuskunnat koettaneet saada tavaransa menekin sen kautta, että ne työskentelevät samalla myöskin hedelmänviljelyksen kehittämiseksi. Varsinkin panevat ne paljon painoa siihen, että saman seudun viljelijäin tulee kehittää samoja, seudulle sopivimpia hedelmä- ja vihanneslajeja *(standard grades)*.

Viime vuosina, kun osuuskunta-aate on ruvennut Euroopan maanviljelijäin keskuudessa leviämään, ovat luonnollisesti hedelmänviljelijätkin ryhtyneet parantamaan myyntiolojaan sovittamalla osuuskunta-aatetta tällekin alalle.

Niinpä on Sveitsissä ja Italiassa viime vuosina suuri joukko tuoreitten vihannesten ja hedelmien myyntiosuuskuntia perustettu, Sisiliassa m. m. apelsiinien vientiä varten. Tanskassa löytyy osuuskunta hedelmien vientiä varten Englantiin: siinä on tuhansia jäseniä eri osissa maata, se vie noin 150,000 markan edestä hedelmiä ja puutarhamarjoja ja on yhdessä erään osakeyhtiön kanssa, joka omistaa kolme tehdasta hedelmäsäilykkeiden valmistamista varten.

Vilkkain liike tällä, samaten kuin useimmilla muillakin osuuskuntalaitoksen aloilla, on kumminkin tätä nykyä Saksassa ja Ranskassa, joitten maitten hedelmänviljelijät ovat yhtyneet kaikin voimin voittamaan takaisin ne myyntipaikat

jotka amerikalaiset heiltä ovat takavuosina anastaneet. Osuuskunnallisesti järjestetyn myynnin suurin este on kumminkin se, ettei talonpoikainen väestö vielä ole oppinut viljelemään hyviä hedelmiä samoja lajeja. Osuusmeijeri voipi lyhyessä ajassa saada seudulleen hyvän karjarodun, järkiperäisen karjanhoidon, siisteyttä maitotalouteen j. m. s., mutta hedelmänviljelys vaatii useampien vuosien uutteraa työtä, ennenkuin siitä saapi näkyviä tuloksia. Senpä vuoksi onkin sekä Saksassa että Ranskassa perustettu hedelmänviljelijäin osuuskuntia, jotka paitsi yhteistä myyntiä ovat ottaneet ohjelmaansa hedelmänviljelyksen edistämisen. Monella tällaisella osuuskunnalla on tarkoituksena ensiksi kokeitten kautta saada yhteisvoimin selville, mitkä hedelmälajit seudulla parhaiten menestyvät, sitten ruveta näitä yhteisen järjestelmän mukaan viljelemään ja vasta myöhemmin ryhtyä yhteistä myyntiä järjestämään. Tämä menekin varmuus yhteismyynnin kautta, joka näilläkin osuuskunnilla on lopputarkoituksena, on kumminkin erinomaisena yllykkeenä jäsenten pyrinnöille.

Lähempänä tätä tarkoitusperää on Saksassa v. 1896 perustettu suuri »Yhdistys saksalaisia hedelmiä varten» *(Gesellschaft für deutsches Obst)*. Sen tarkoituksena on sekä kaupunkilaisten ravinto-olojen parantaminen että hedelmänviljelyksen ja -myynnin edistäminen.

Se tahtoo pitämällä huokeita hintoja saada kaikenlaatuisia hedelmiä vähävaraistenkin nautittavaksi, samaten hedelmistä laitettuja tavaroita, kuten kuivattuja, sokeroittuja, keitettyjä hedelmiä, hedelmämehua, -viiniä, y. m. s.; se koettaa saada aikaan hedelmänviljelys- ja -myyntiosuuskuntia, jotta kotimainen hedelmäkauppa tulisi hyvin järjestetyksi: edistää hedelmänviljelyskouluja ja vakinaisten kiertävien opettajien asettamista sekä kaikenlaisten oppikurssien järjestämistä.

Yhdistyksen toimesta ja sen periaatteiden mukaan onkin jo 16 eri kaupungissa saatu toimeen hedelmämyymälöitä, joita osaksi kaupungit avustavat. Näillä on useimmilla oma teh-

das, jossa hedelmäviinejä ja säilykkeitä valmistetaan, jonka kautta ne voivat vastaanottaa maanviljelijöiltä melkein rajattomat määrät hedelmiä.

Ranskassa toimii »Ranskan hedelmänviljelysammattiyhdistys» jotenkin samaan tapaan. Sen tarkoituksena on »puollustaa jäsentensä taloudellisia, teollisia ja maanviljelysetuja, levittää tietoja kaikista tieteellisistä ja käytännöllisistä parannuksista hedelmäpuitten viljelyksen ja hedelmäviinin valmistuksen alalla, hankkia edullisia myyntipaikkoja,» j. n. e. Sen toimenpiteistä mainittakoon vuosittain järjestetyt suuret keskustelukokoukset, joihin on liitetty hedelmänäyttelyjä; ylimääräisten junain toimittaminen, jotka joka viikko jonakin päivänä kuljettavat tuoreita hedelmiä Pariisiin, y. m. s. Sen asiamies Pariisissa hankkii hedelmä-, omenaviini- y. m. näytteitä, joitten mukaan ostaja voi astua suoranaiseen kauppayhteyteen myyjän kanssa.

Mutta jätämme tällaiset enemmän tai vähemmän viljelysyhdistyksinä toimivat yritykset.

Puutarhatuotteiden, ensi sijassa hedelmien varsinaista osuusmyyntiä harjottaa Saksassa joukko yhdistyksiä, joitten ohella monet maanviljelystarpeitten osto-osuuskunnat ja osuuslainarahastot ovat ottaneet tämän myynnin sivutoimekseen. V. 1896 oli yli 40 erityistä, osaksi hyvin suurta puutarhatuotteiden myyntiosuuskuntaa eri osista maata ilmoittautunut osuuskuntarekisteriin (mikä ylimalkaan tällaisille osuuskunnille on pidetty tarpeettomana). Tahdotaan nykyään yhdistää nämät osuuskunnat suuriksi maakuntaliitoiksi, jotka amerikalaisten liittojen tapaan välittäisivät tuoreiden hedelmien myyntiä. Suurimpia tällaisia on *Obernburg*'in hedelmänmyyntiosuuskunta Baijerissa, jolla v. 1895 oli noin 900,000 Suomen markan liikevaihto ja *Elbing*'in Preussissä 98 jäsentä käsittävä osuuskunta, joka harjottaa suurta tuoreitten hedelmien kauppaa, omistaa kuivaamis-, hedelmämehu- ja hedelmähyytelölaitoksia sekä viinitehtaita noin 150,000 markan arvosta. Niiden perustamiseen

maakuntapäivätkin ovat antaneet apua. *Westfalin* maakuntaa varten äskettäin perustettu hedelmänmyyntiosuuskunta aikoo varsinaisten toimiensa lisäksi ruveta välittämään metsämarjojen, sienien, lääkekasvien, sammalten, y. m. s. metsätuotteiden myyntiä, täten auttaaksensa köyhempääkin maalaisväestöä.

Hedelmien osuusmyynnin on esim. *Rheinmaakunnan* maanviljelysseura järjestänyt seuraavalla tavalla: Seura on asettanut erityisen toimiston, joka maanviljelijöiltä vastaanottaa ilmoituksia siitä, kuinka paljon ja mitä lajeja heillä on myytävänä ja minkä alimman hinnan he vaativat. Jotta toimisto saisi luotettavia tietoja, on se maakunnan eri kunnista ja kylistä hankkinut itselleen 270 luottamusmiestä, jotka asiantuntijoina neuvovat maanviljelijöitä varsinkin hedelmälajien määräämisessä, tarkastavat niiden tietoja ja lähettävät toimistolle piiristään kokoomansa ilmoitukset. Toimisto puolestaan tarjoo kauppiaille, kaupunkilaisten osto-osuuskunnille, ravintoloille näin ilmoitettuja hedelmiä ja tekee niiden kanssa kaupat. Vähin määrä, mikä maanviljelijältä otetaan vastaan, on 500 kiloa, jonka muutamat maanviljelijät kumminkin helposti voivat saada yhdessä kokoon.

Vihannesten osuusmyynnin alalla on Saksassa ainoastaan muutamia onnistuneita yrityksiä tehty. Ne ovat tavallisesti muodostuneet säilyketehtaiksi. Niinpä ovat siellä täällä vihannesviljelysseuduilla maanviljelijät ruvenneet kilpailemaan tehtailijain kanssa esim. parsan säilyttämisessä ja hapankaalin valmistamisessa. Huomattava on varsinkin eräs osuuskunnalliselle pohjalle perustettu hapankaalin- ja kurkunsäilyketehdas Hessissä, joka on saanut ostajia sekä ulkomailta että kotimaasta (sotaväelle) ja joka v. 1897 valmisti yli $^1/_2$ miljoonaa kiloa kaalia.

Ranskassa on hedelmien osuusmyynti yleisempi kuin missään muualla Euroopassa. Sekä tuoreitten ja kuivattujen hedelmien, viinirypäleitten, säilykkeitten, omenaviinien että vihannesten ja kukkienkin myynnin järjestäminen on lukuisten

puutarha- ja maanviljelysammattiyhdistysten sekä erityisten osuuskuntain toimintaan kuuluvana. Monella niistä on hyvin omituinen järjestysmuoto; tavallisesti ne samalla koettavat saada viljelyksen tuottavammaksi, kuljetuskustannukset pienemmiksi, jäsenten aseman paremmaksi (ammattikurssien ja aikakauskirjojen toimittamisella, kirjastojen, paikanvälitystoimistojen, asianajotoimistojen ja sovinto-oikeuksien ylläpitämisellä).

Osuuskuntia on, jotka myyvät 600 rautatievaununlastia omenia vuodessa ja jotka ovat saaneet omenaviinilleen ostajia Amerikasta asti, toisia, jotka lähettävät Pariisiin 100,000 kiloa viinirypäleitä vuodessa, j. n. e. *Nantes*'in läheisyydessä on 70—80 jäseninen osuuskunta, joka vuosittain myy satojentuhansien markkojen edestä vihanneksia y. m. suurille laivaosakeyhtiöille ja säilykelaitoksille sekä Englantiin, jonne tuotteet 40 tunnissa saapuvat ja jossa ne myydään omien asiamiesten kautta (v. 1893 $1^1/_2$ milj. päärynöitä ja 90,000 tusinaa rediisinippuja). Varemmin olemme maininneet Bretagne'ssa toimeenpannun puutarhamansikoitten viennin Englantiin varta vasten vuokratuilla höyrylaivoilla.

Vihannesten yhteismyyntiä kuvaa seuraava selonteko *Romorantin*'in maanviljelysammattiyhdistyksen toiminnasta. Seudulla viljeltyjä vihanneksia ostivat ennen suurissa määrin pikkukauppiaat kaupungin torilla Pariisiin lähetettäväksi. Yhdistys otti vihdoin haltuunsa myynnin, syrjäyttääkseen nuot välikädet. Vihannekset, etupäässä parsoja, herneitä ja papuja, tuodaan nyt pienten paikallisosastojen toimistoihin, missä yksi myyntitoimiston jäsenistä vuorotellen pientä palkkiota vastaan ne tarkastaa ja lajittelee. Lajitteleminen tapahtuu useampaan luokkaan, jotta se, joka jättää parhaimmat vihannekset, voi saada korkeimmat hinnat. Tavarat lähetetään sitten Pariisin kauppahalleihin: myyntihinnasta maksetaan ensin yhteiset menot ja loput jaetaan viljelijöille heidän tavaransa laadun ja paljouden mukaan. Kohta osuusmyynnin alkaessa huomattiin,

että yritykseen osalliset saivat 30 % korkeampia hintoja parsastaan kuin ennen. Yksityiset kauppiaat kohottivat sen johdosta kohta hintansa, eivätkä entiset polkuhinnat enää tule kysymykseenkään, yhdistys kun joka päivä julkaisee kauppahalleissa saamansa hinnat.

Pienemmät vihanneksenmyyntiosuuskunnat toimivat esim. siten, että jäsenet vuorotellen vievät yhteen kootut vihannekset rautatieasemalle taikka hevosella lähimmälle torille. Kukkien, siementen y. m. s. myyntiosuuskuntien joukossa on m. m. eräs yhdistys (Var'in dep.), joka myy suuret määrät kukkasipuleja. Yleisessä kokouksessa ilmoittavat yhdistyksen jäsenet myytävänä olevat korjatut tai korjattavat määrät ja lajit, ja näitten ilmoitusten nojalla voidaan arvioida saatavana olevat määrät, sekä määrätään hinnat. Ostajia ovat etupäässä Englannin ja Saksan tukkukauppiaat, jotka paikalle lähettävät asiamiehensä.

Vihdoin ovat Ranskasta mainittavat osuuskunnalliset tehtaat puutarhatuotteiden valmistamista varten. Viehättävän esimerkin hedelmäsäilyketehtaista tarjoo Provence'n maakunta, jonka laaksoissa hedelmien, varsinkin aprikoosin viljelys erinomaisesti kukoistaa. Aprikooseja ostivat ennen yksityiset tehtailijat, mutta kun nämät vähitellen laskivat hintansa, päättivät *Rocquevaire*'n hedelmänviljelijät yhteisellä takuulla otetulla lainalla perustaa oman tehtaan, joka vuodesta 1893 on ollut toiminnassa. Muutamien vuosien kuluessa oli laina maksettu, ja vararahastoa jo kootaan. Hedelmistä on osuuskunta jo heti vastaanottaessa voinut maksaa kaksi kertaa niin suuria hintoja, kuin tehtaitten kuljeskelevat ostajat ennen olivat maksaneet. Tehtaassa on vakinaista työväkeä ainoastaan työnjohtaja ja muutamia työmiehiä, mutta hedelmien korjuuaikana on noin 200 osuusmiesten vaimoa ja lasta siellä työssä. Ne 10,000 markkaa, jotka osuuskunta maksaa työpalkkoina, tulevat siis nekin suurimmaksi osaksi omien jäsenten perheitten hyväksi. V. 1894 valmistettiin tehtaassa noin 400,000 kiloa hedelmiä, jotka osuuskunnan omien asiamiesten kautta myy-

tiin sokurileipureille, ravintoloille, herkkukauppiaille sekä omaan maahan että Englantiin, Belgiaan ja Hollantiin. Tilinpäätöksen tehtyä jaetaan voitto jäsenten kesken kunkin hankinnan mukaan. Näin saatuja hintoja pidetään 30—40 % suurempina, kuin jos hedelmät olisivat tuoreena myydyt.

Tällaisia osuuskuntia on jo useampia perustettu, ja niitten keskuudessa on tekeillä liitto, jonka tarkoituksena on hankkia yhteisiä asiamiehiä myyntipaikoille, pitää yhteisiä hintoja, y. m. s.

Erityisen, erittäin viehättävän lukunsa vaatisivat vielä *viininviljelys-* ja viininvalmistusosuuskunnat, jotka Italiassa, Sveitsissä, Saksassa ja Ranskassa ovat tehneet ihmeitä ja olleet sanomattomaksi siunaukseksi pieniviljelijöille. Mutta laajaksi kävisi lähemmin tehdä selkoa näistä meidän oloillemme vieraista yrityksistä. Esimerkkinä siitä, kuinka osuuskuntalaitosta voidaan sovelluttaa mitä erilaisimpiin muotoihin, tahdomme vain mainita, että useat viininviljelysosuuskunnat ovat avanneet omia viiniravintoloita suurkaupunkeihin, esim. Berliiniin, Kölniin, Wieniin.

Puutarhatuotteiden myyntiosuuskunnat Euroopassa ovat, kuten ylempänä olevasta selonteostamme näkyy, yleensä menestyneet hyvin. Syyksi siihen on arveltu, että tällä alalla ei, kuten esim. lihakaupan ja viljakaupan alalla, ole ollut voimakkaasti järjestettyä pääomallista välikauppaa. Toisena menestymisen syynä tahtoisimme pitää sitä, että osuuskunnat tavallisesti ovat perustaneet itselleen hedelmä- ja vihannessäilyketehtaita, joissa ylijäämä tulee käytetyksi, kun ei kaikkia hedelmiä ja vihanneksia voida heti tuoreina myydä. Välillistä hyötyä on näistä osuuskunnista vielä ollut jäsenilleen sen kautta, että ne ovat saaneet heidät viljelemään enemmän ja parempia lajeja, että ovat opettaneet heille parempia viljelystapoja ja neuvoneet heitä pitelemään ja säilyttämään tuotteitaan entistä paremmin.

V.

Loppukatsaus maanviljelijäin osuusmyyntiin.

Tämän luvun johdannossa esitettiin ne asianhaarat, jotka tekevät, että maanviljelijäin myyntiosuuskunnilla on suurempi menestymismahdollisuus kuin teollisuustyöväen yrityksillä samalla alalla. Kun sen jälkeen olemme yksityiskohtaisesti tutustuneet maanviljelijäin myyntiosuuskuntien järjestämiseen ja tähänastisiin tuloksiin, niin olemme tulleet vakuutetuiksi niiden menestymismahdollisuudesta. Olemme nähneet että maanviljelijät ovat saavuttaneet hyviä tuloksia jo sen kautta, että ovat yhtyneet ainoastaan yhteisesti myymään tuotteitaan, kuten maitoa, eläimiä, munia, villoja, viljaa, hedelmiä, vihanneksia. Ja vielä parempia tuloksia olemme nähneet maanviljelijäin saavuttavan ruvetessaan tehtailijoiksi, muuttaen maitonsa voiksi ja juustoksi, eläimensä lihaksi, makkaroiksi ja säilykkeiksi, villansa kankaaksi, viljansa jauhoksi ja leiväksi, hedelmänsä säilykkeiksi.

Näitten toimenpiteitten kautta ovat maanviljelijät helpommin voineet saada tavaransa kaupaksi ja vieläpä niin hyvin kaupaksi, että niistä on saatu 10—20—30—40 % korkeampia hintoja kuin ennen.

Maanviljelijäin osuusmyynti on siis epäilemättä ollut maanviljelijöille itselleen suureksi eduksi ja tulee se varmaankin kehittymään arvaamattomassa määrässä, sillä liike tällä alalla

on enimmäkseen vielä aivan nuori, useimmat esittämämme yritykset kun ovat syntyneet vasta 1890-luvulla.

Mutta onko yleisön, tavaran nauttijain kannalta myöskin syytä iloita tästä tekeillä olevasta suuresta muutoksesta elintarpeitten kaupassa?

Epäilemättä, ainakin toistaiseksi.

Niinkauvan kuin, kuten olemme nähneet, maanviljelijäin myyntiosuuskunnat panevat kaikki voimansa liikkeelle pakottaakseen jäseniään tuomaan myytäväksi ainoastaan kunnollista, pilaantumatonta tavaraa, sekä kehoittavat heitä tuottamaan yhä parempia lajeja, on yleisön syytä olla tyytyväinen uuteen järjestykseen. Olemme nähneet, miten tämä uusi järjestelmä ryhtyy taisteluun maidon- ja voinväärennyksiä vastaan, miten sen kautta yleisö saa ostaa varmasti pilaantumattomia munia, miten se tarjoo entistä puhtaampaa viljaa, sekoittamattomia jauhoja, oikeita viinejä.

Lisäksi maanviljelijäin myyntiosuuskunnat ovat mahtavasti vaikuttaneet oman maansa maanviljelystuotteiden lisääntymiseen. On sananpartena ainakin sivistyneempien kesken meidän maassamme, että pienitilallisten maanviljelystapoja ei muka voida sanottavasti parantaa tietopuolisen opetuksen, koulujen, esitelmien ja kirjallisuuden kautta, vaan että suurtilojen antama käytännöllinen esimerkki on ainoa vaikuttava keino. Kuinka tämän asian laita lieneekin, mutta kaikista maista vakuutetaan, että ei mikään muu keino ole niin voimakkaasti vaikuttanut pieniviljelijäin maatalouden kohottamiseen, kuin varma tieto siitä, että he saavat tuotteensa myydyksi hyvästä hinnasta osuuskuntansa avulla. Kaikille tunnettu on osuusmeijerien vaikutus maitotalouteen ja sen kautta maanviljelykseen yleensä; samaten on munanmyyntiosuuskunta saanut maanviljelijät lisäämään ja parantamaan kananhoitoaan, siitoseläinten myyntiosuuskunta lisäämään eläinten kasvattamista, j. n. e.

Meidän täytyy siis myöntää, että maanviljelijäin myynti-

osuuskunnilla on suuri kansantaloudellinen merkitys, joka vuosi vuodelta kasvaa yhä suuremmaksi. »Maanviljelijäin osuuskuntalaitos on yksi kansamme taloudellisen kehityksen harvoja loistotähtiä», sanoo eräs saksalainen valtiomies.

Mutta ovatko maanviljelystuotteet tämän järjestelmän kautta myöskin käyneet huokeammiksi, vai onko se suuri erotus maanviljelijäin saamien ja nauttijain maksamien hintojen välillä, minkä me näimme nykyisessä järjestelmässä menevän välittäjien taskuun, maanviljelijäin yhdistymisen kautta joutunut yksinomaan maanviljelijäin hyväksi?

Olemme kyllä nähneet, että ainakin muutamin paikoin maanviljelijät todellakin ovat tyytyneet kohtuullisiin voittoihin ja myöntäneet ostajilleen osan siitä voitosta, minkä välikauppiaat ennen ovat saaneet. Sellaisia ovat monet osuusteurastuslaitokset Ranskassa ja Sveitsissä, monet osuusleipomot Ranskassa, y. m. Mutta toiselta puolen olemme myöskin nähneet, että maanviljelijäin myyntiosuuskunnat pitävät kaiken voiton itse; niin on käynyt esim. useissa Saksan osuusleipomoissa, niin nähtävästi Hagen'in maidonmyyntiosuuskunnassa (siv. 296). Ja onpa vihdoin merkkejä siitäkin, että maanviljelijäin myyntiosuuskunnat pyrkivät kohottamaan hintoja tahi ainakin pidättämään niitä korkeina: sellainenhan on tarkoitus Saksan suurilla viljavarastohuoneosuuskunnilla ja siihen pyrkii esim. hedelmänmyyntiosuuskuntain liitto Provence'ssa.

Ja tässä olemme juuri joutuneet maanviljelijäin myyntiosuuskuntain heikkoon kohtaan. Täytyy näet pitää jokseenkin varmana, että jos maanviljelijät voivat laajemmalle kehittää liittoutumistaan myynnin alalla, keskuudestaan poistaen kilpailun, niin ne tulevat harjottamaan monopoolia, joka on yhtä rasittava yleisölle kuin konsanaan välikauppiaitten voitot. Silloin maanviljelijäin myyntiosuuskunnat ovat menettäneet olemassaolo-oikeutuksensa.

Meidän tulee näet muistaa, että maanviljelijäin myyntiosuuskunnat eivät ollenkaan eroa muista tavaran tuottajien

liikeyrityksistä siinä kohden, että niissä on edustettuna etupäässä yksityisten etu, vastoin suuren yleisön, tavaran nauttijain etuja, jota vastoin osto-osuuskunnat edustavat suuren yleisön yhteisiä etuja.

Hans Crüger, Produktivgenossenschaften (Handwörterb. d. Staatsw.)

C. Stanka, Der genossenschaftliche Absatz landw. Erzeugnisse. Brünn. 1896.

W. Wygodzinski, Der gemeinsame Absatz landwirtschaftlicher Erzeugnisse. 2 Aufl. Offenbach a. M. 1895.

— — Zur gemeinsamen Verwerthung landw. Produkte (Deutsche landw. Genossenschaftspresse, 1896).

Max May, Zukunftige Aufgaben der Genossenschaften (Gen. presse, 1896).

Congrès national des syndicats agricoles tenu à Orléans les 5, 6 et 7 Mai 1897. Compte rendu des séances. Orléans 1897.

J. von Engeström, Associationens betydelse för jordbruket, särskildt med hänsyn till bestående föreningar för inköp af förnödenhetsartiklar likasom för förädling eller försäljning af jordbruksalster. Föredrag. (Kongl. Landtbruks-akademiens handl. och tidskrift, 1897).

W. Schultze, Statistische Untersuchungen über den Absatz der Molkereierzeugnisse (Arbeiten der deutschen Landwirtschaftsgesellschaft, 27). Berlin 1897.

C. M. Stöckel, Errichtung, Organisation und Betrieb der Molkereigenossenschaften. Bremen 1880.

A. Hillmann, Die Milchversorgung der Städte durch Genossenschaften (Gen. presse, 1897).

Genossenschaftliche Speckräuchereien in Danemark (Gen. presse, 1895).

Genossenschaftsschlächtereien (Gen. presse, 1895).

O. Wiedfeldt, Die Schlachthausgenossenschaft Langenau bei Freiberg in Sachsen (Gen. presse, 1897).

Steiger, Zur Frage der Errichtung von Genossenschaftsschlächtereien (Gen. presse, 1896).

E. Zollikofer, Der gemeinschaftliche Eierverkauf in Visselhövede (Gen. presse, 1897).

— — Der gemeinschaftliche Eierverkauf in Hannöverschen (Gen. presse, 1898).

W. Wygodzinski, Kornspeicher (Handwörterb. d. Staatsw.)

H. Schumacher, Die Getreidehandel in den Vereinigten Staaten von Amerika und seine Organisation (Jahrbücher für Nat. ökonomie und Statistik, 1895).

K. Müller, Ueber die genossenschaftliche Organisation des Getreideverkaufes (Gen. presse, 1897).

Kornhauseinrichtungen in Sachsen und Pommern (Gen presse, 1897).

Kress, Genossenschaftliches Lagerhaus Stambach (Gen. presse, 1895).

C. Stéphan, Zur Frage der Müllerei- und Bäckereigenossenschaften (Gen. presse, 1895).

Eine Molkereigenossenschaft in Verbindung mit Müllerei- und Bäckereibetrieb (Gen. presse, 1896).

O. Wiedfeldt, Die schlesichen Müllerei- und Bäckereigenossenschaften (Gen. presse, 1897).

— — Müllerei- und Bäckereigenossenschaften in Frankreich (Gen. presse, 1897).

— — Genossenschaftliche Obstzucht und Obstverwerthung. Offenbach a. Main 1897.

Dr **Kamp,** Städtische Verkaufsstellen für deutsches Frischobst und Obstprodukte. Frankfurt a. M. 1897.

---

de Roequigny, La coopération de production dans l'agriculture, **v. Mendel,** Die landw. Ankaufs- und Verkaufsgenossenschaften, — — Landw. Genossenschaftswesen (Handw. d. Staatsw.), Jahrbuch des allg. Verbandes, **Heyman,** Landbrugs- institutioner, y. m. ennen mainituita teoksia.

VIIDES LUKU.

Osuusluotto.

I.

Maanviljelysluotosta yleensä.

Edellisessä olemme tutustuneet niihin apuneuvoihin, joitten kautta maanviljelijät meidän päivinämme ovat voineet ruveta ostamaan tarpeensa ja myymään tuotteensa edullisemmin kuin ennen. Mutta samalla on meidän myöskin täytynyt huomata, että maanviljelijäin talous on muuttunut ja muuttuu yhäkin enemmän »kapitalistiseksi,» jos sellaista sanaa tässä voi käyttää, s. o. että maanviljelyksessä on pakko käyttää enemmän rahaa kuin ennen. Nykyajan maanviljelys vaatii välttämättömästi ostolantaa, ostosiemeniä, erityisiä ostettuja siitoseläimiä, jotta se voisi kannattaa ja menestyksellä kestää kilpailua muitten maitten maanviljelyksen kanssa. Sitä paitsi nykyajan maanviljelijän ei enää kannata tehdä kotonaan kaikkia niitä elintarpeita, joita ennen valmistettiin, vaan ovat ne ostettavat. Palvelusväki, jonka palkat ovat olleet alati kohoamaan päin, on yhä enemmän ruvennut vaatimaan palkkansa rahassa, jättäen pois n. s. parseelit. Lopuksi ovat jo useimmissa maissa verot muutetut rahaksi, toisissa kehitys käypi lakkaamatta samaan suuntaan. Näin on maan-

viljelijän rahantarve kasvanut viime vuosikymmeninä uskomattoman nopeasti. Mutta toiselta puolen ovat maanviljelijät ruvenneet ansaitsemaankin rahaa paljoa enemmän kuin ennen. Eihän maanviljelijä muutamia vuosikymmeniä sitten voinut ajatellakaan, että meidän päivinämme etäisimmissäkin seuduissa maalaistuotteet voisi rahaksi muuttaa ja että niistä koituisi sellaiset määrät rahoja, kuin meidän päivinämme näkee jo kaikissa maissa.

Jospa siis olemmekin nähneet, että osto-osuuskunnat auttavat maanviljelijöitä edullisesti ostamaan tarpeensa, niin ei maanviljelijä niissäkään rahatta tule toimeen; ne ovat ankaria vaatimaan saatavansa eivätkä tavallisesti myönnä velaksi. Ja niinikään olemme nähneet, että myyntiosuuskunnista monetkin jättävät tavaran myynnin niinkauvaksi, että myynti voi tapahtua edullisimmin, mutta sitä ennen voi maanviljelijä tarvita rahoja.

Mutta rahoja, pääomaa, on ainoastaan harvoilla. Sille on sen vuoksi keksitty välttämätön täydennys: *luotto*, jonka välittämistä erityiset laitokset, pankit, ovat ruvenneet harjottamaan.

Luoton välittämis- eli pankkiliike on kuitenkin viime vuosikymmeniin saakka ollut, ja useissa maissa ja maanosissa on se yhä vieläkin järjestetty yksinomaan kauppaa ja teollisuutta harjottavien etuja silmällä pitäen. Vaikka silloin tällöin onkin perustettu suuria rahalaitoksia, jotka ovat luvanneet palvella myöskin maanviljelystä, niin tuo palvelus on ennemmin tai myöhemmin käynyt hyvin yksipuoliseksi. Maanviljelijöiltä on kyllä mielellään otettu vastaan talletuksia, joista heille on tavallisesti maksettu 3—4, ehkä 4½:kin %. Mutta toista on ollut, kun maanviljelijät ovat tarvinneet lainata rahoja. Silloin on useinkin vaadittu 6—8 %, koska kaupungissa sijaitsevan suuren pankin muka on vaikea tuntea maanviljelijän taloutta ja seurata sen vaiheita, taikka on vastattu, että ei voida myöntää niin pitkiä lainoja, kuin maanviljelijä tarvitsee, tahi että

pankin on etusijassa palveltava kauppaa ja teollisuutta. Näin on pääoma siirtynyt maaseudulta kaupunkeihin sitä nopeammin kuta useampia tällaisia pankkeja on perustettu, ja kaupunkilaiset rahanvälittäjät ovat saavuttaneet maalaisten rahoilla suuria voittoja.

Siis näemme, että rahaliikkeenkin välitys on ollut järjestettynä maanviljelijöille epäedulliselle kannalle. Ja tästä on jo monin paikoin ollut suuri pula maatalouden alalla. Kun näet on sattunut samaan aikaan, että maanviljelystuotteiden hinnat ovat alenneet, maanviljelijän rahantarve kasvanut ja rahaliike on järjestetty siten, että siitä maanviljelykselle ei ole etua, niin on helppo arvata, että siinä ammatinharjottajalta kysytään enemmän kuin mitä hän voi kestää. Silloin on hänelle ilmestynyt todellinen hätä ja tätä hätää hyväkseen käyttämään on tullut koronkiskuri, joka mitä vaihtelevimmissa muodoissa on saanut tarjota »apuaan» hätääkärsiville maanviljelijöille, ja siten ollut monin paikoin hävittämäisillään itsenäisen talonpoikaisluokan. Suurella syyllä ovatkin monet taloustieteen harjottajat tulleet siihen päätökseen, että nykyajan suuri agraarikysymys on pääasiassa luottokysymys, kysymys siitä, miten voida hankkia etenkin pienille maanviljelijöille huokeata korkoa vastaan sopivassa muodossa ja tarpeellisessa määrässä pääomaa. Voipi siis tavallaan väittää, että tämä luottokysymys on se pulma, johon kaikki agraarikysymyksen langat kohdistuvat. Ja tätä pulmaa onkin äärettömän runsas kirjallisuus koettanut selvittää.

Maanviljelysluoton alalla voi rahojen käyttämiseen nähden erottaa kaksi luottolajia: *maaluotto (Boden*-oder *Grundcredit, Crédit foncier agricole)* ja *liikeluotto* eli *viljelysluotto,* joksi sitä voisi kutsua *(Betriebscredit, Crédit agricole).* Edellinen helpottaa maatilan (sekä itse maan että rakennusten) hankkimista joko oston tahi perillisten lunastamisen kautta (omistusluotto = *Besitzcredit)* sekä myöskin pysyväisempiä maanparannuksia, kuten uutisviljelyksiä, soitten ja järvien kui-

vaamisia, j. n. e. (maanparannusluotto = *Meliorationscredit).* Jälkimäinen taas tarkoittaa maan järkiperäistä viljelemistä; sillä hankitaan viljelykseen tarpeellinen omaisuus, kuten elukat, koneet, työaseet, tahi sillä suoritetaan sellaiset säännölliset menot kuin vuosipalkat, korot ja vakuutukset, kunnes sadon myynnistä on kertynyt rahoja, taikka sitä käytetään satunnaisten vahinkojen kohdatessa.

Lainanottajan tarjoomaan vakuuteen nähden tehdään ero *reaaliluoton* ja *henkilöluoton* välillä. Edellisessä tarjotaan vakuudeksi joko kiinnitys maahan ja rakennuksiin, tahi jotakin tavaraa, viljaa, arvopapereita t. m. s. panttina. Jälkimäisessä joko luotetaan lainanottajaan itseensä (avonainen luotto) tahi koetetaan luottoa lisätä yhden tahi useampien takuun kautta (takuuluotto). Tavarain, viljan, arvopaperien y. m. s. panttaaminen on viime aikoihin saakka ollut hyvin harvinainen maataloudessa. Reaaliluotto on siis tavallisesti maanviljelijäin keskuudessa kiinnitys maanomistukseen.

Lainausta kiinnitystä vastaan ovat maanviljelijät käyttäneet sekä maaomaisuuden hankkimiseen ja kestävämpiin maanparannuksiin että myöskin usein lasten kasvatukseen y. m. s. Sitä vastoin on tavallisesti henkilövakuutta käytetty liike- eli viljelysluottoon.

Molempia luottomuotoja, sekä maa- että viljelysluottoa voidaan kutsua yhteisellä nimellä *„tuottavaksi luotoksi“ (Produktivcredit)*, koska luoton kautta hankittua pääomaa on aikomus käyttää sillä tavoin, että se tuottaa arvonsa takaisin. Tämän »tuottavan» luoton vastakohtana on *kulutusluotto,* joka palvelee hetken tarpeita, ilman että sen kautta hankittu pääoman arvo tulee jälleen takaisin.

Raja-aitaa näiden kahden luottolajin välille ei ole aina helppo pystyttää, mutta tätä erotusta tulee sekä lainanottajan että lainanantajan pitää mielessään, ja se on tärkeä kohta sekin järjestettäessä sopivia lainauslaitoksia varsinkin pienitilallisille.

Kun maa- ja viljelysluottoa tarkastamme maanviljelijän tarpeen kannalta katsoen, niin näemme, että maaluotto on useimmissa maissa ainakin suurten ja keskikokoisten tilojen tarpeeseen nähden tullut tyydytetyksi kaikenlaisten suurempien kassojen ja etenkin n. k. hypoteekkikassojen sekä yhteistoiminnalle perustettujen hypoteekkiyhdistysten kautta. Totta on, että vieläkin valitetaan riittämättömyyttä tässä kohden. Mutta toiselta puolen on jo alkanut kuulua ääniä, joitten mielestä maaluottoa on liiaksikin käytetty, sekä on ruvettu miettimään keinoa, miten sitä voitaisiin rajoittaa (esim. L. von STEIN ja SCHÄFFLE). Sillä maanviljelyksen kannalta katsottuna se suurin osa maaluottoa, jota käytetään maan hankkimiseen, ei hyödytä maata, ei hanki mitään sille, vaan päinvastoin viepi siitä pois voimaa. Sitä vastoin on viljelysluotto, järkevästi käytettynä, maata hyödyttävä, sen avulla maa saa korvausta siitä, mitä se antaa viljelijälleen: sen kautta viljelijä hankkii näet lannoitusaineita, väkirehuja, hyviä siemeniä, eläimiä, työvoimaa, koneita ja aseita, joilla maata muokataan, j. n. e. Tällaista luottoa siis nykyajan maanviljelijä parhaiten tarvitsee, tällaisen viljelys- eli liikeluoton hankkimista maanviljelijöille nykyajan tiede- ja valtiomiehetkin sekä muut maanviljelijäin ystävät ovat parhaan ymmärryksensä mukaan koettaneet helpottaa.

Mutta vaikea on ollut keksiä sopivia muotoja maanviljelijäin viljelysluoton tyydyttämiseksi. Tavalliset pankit ovat pitäneet aivan mahdottomana lainata lyhyeksi ajaksi saamiaan rahoja niin pitkäksi ajaksi, kuin maanviljelijälle on välttämätöntä. Samat laitokset ovat täydellä syyllä väittäneet, että he eivät voi asettaa haarakonttoreita joka kylään, mikä olisi välttämätöntä, jotta he voisivat tuntea kaikki pienitilalliset, jotka pyytävät lainoja. Lisäksi maanviljelys meidän päivinämme ei ole niin tuottavaa, että se voisi kannattaa niin suuria korkoja, kuin mitä tavalliset pankit lyhyistä lainoista ottavat, kun sen lisäksi tulee kalliit matkakulut tahi

asiamiespalkat pankkikaupunkeihin. Ja vihdoin on koitunut vaikeuksia siitäkin, että maanviljelijäin luottotarve on epätasaista: keväillä useimmat tarvitsevat samaan aikaan lainoja ja syystalvella niinikään useimmat voivat maksaa lainansa takaisin ja panna säästöönkin.

Sillä aikaa kuin oppineet ovat koettaneet keksiä keinoja näitten vaikeuksien poistamiseksi ja valtiomahditkin osittain ovat kokeilleet, vaikka ilman menestystä, on kysymys viljelysluoton järjestämisestä maaseudulla kaikessa hiljaisuudessa Saksassa ratkaistu *osuuslainarahastojen* kautta, ja Saksasta on tämä järjestelmä ruvennut leviämään useampiin Euroopan maihin.

II.

Saksan osuuslainarahastot

Edellisessä (siv. 145 ja seur.) olemme lyhyesti maininneet ne kaksi päämuotoa, SCHULZE-DELITZSCH'in ja RAIFFEISEN'in, joissa osuuslainarahastot esiintyvät Saksassa, niiden synnyn ja kehityksen [1]).

Ne eroavat tarkoitukseensa nähden suuresti toisistaan. Schulze-Delitzsch'in rahastot tarkoittavat yksinomaan varattomien kansanluokkien puhtaasti taloudellista kehitystä: ne tahtovat edistää niiden säästäväisyyttä ja hankkia niille halpaa liikeluottoa. Raiffeisen'in rahastoilla on laajempi päämäärä: ne tahtovat työskennellä varattomien kansanluokkien sekä taloudellista että siveellistä edistymistä varten.

Schulze-Delitzsch asetti päämaalikseen luoton ja luottolaitosten demokratiseeraamisen: hän tahtoi saada vähäväkisetkin pieniksi kapitalisteiksi, tahtoi saada heidät osallisiksi pääasiassa suurten pankkien mallin mukaan järjestettyihin ja hoidettuihin, vaikkapa jossakin määrin vähäväkisten varojen mukaan sovellettuihin rahalaitoksiin. Raiffeisen sitä vastoin on luonut jotakin aivan uutta rahaliikkeen alalla: hän tahtoi saada pääoman yhteisomaisuudeksi, josta ei olisi yksityisille suoranaista voittoa, ja hän piti tärkeänä, että rahaliikettäkin

[1]) Suomen kielellä on niitä lähemmin esittänyt Z. YRJÖ-KOSKINEN, Lainauslaitokset maalaiskunnissa Raiffeisenin järjestelmän mukaan (Kansatal. yhd. toim. I) ja J. K. PAASIKIVI, Schulze-Delitzschiläiset kassat (Valvoja 1898).

olisi ohjaamassa siveelliset periaatteet eikä yksinomaan pelkät affäärinäkökohdat.

Periaatteellinen ja siitä seuraavan järjestysmuodonkin eroavaisuus oli siis varsinkin alussa hyvinkin suuri. Ja siitä syntyi, kuten jo olemme edellä maininneetkin, kiivasta riitaa perustajain välillä, mitä riitaa yhä vieläkin jatketaan, vaikka molemmat perustajat jo ovat manalle menneet (Schulze v. 1883 ja Raiffeisen v. 1888). Lisäksi on Raiffeisen'in alkuperäisestä kannasta, jota uskollisesti on koetettu säilyttää Neuwied'in liitossa, eronnut suuri joukko osuuslainarahastoja maaseudulla, jotka ovat perustaneet omia liittoja ja joista tärkein, edellisessä paljon puheena ollut Yleinen liitto (Offenbach'issa), on koettanut yhdistää molempien järjestelmien parhaat puolet.

Kaikkien näiden eri järjestelmien välillä on yhä vieläkin useita eroavaisuuksia. Mutta täytyy, aineeseen lähemmin tutustuessamme, tulla siihen käsitykseen, että varsinkin eroavaisuudet järjestysmuotoon nähden vuosi vuodelta häviävät sen jälkeen, kuin v:n 1889 osuuskuntalaki (josta siv. 158–9 on lyhyesti tehty selkoa) on laskenut kaikille yhteisen perustuksen, joka mikäli mahdollista on valinnut parhaimmat puolet kustakin järjestelmästä. Eroavaisuudet vähenevät lisäksi sen kautta, että nuot eri järjestelmät lainaavat toisiltaan aatteita, jotka ovat käyneet kokemuksen kiirastulen läpi, parantaen siten kukin heikkoja puoliaan. Tämä käynee parhaiten selville, kun lähdemme seuraavassa yksityiskohtia myöten tarkastamaan Saksan osuuslainarahastojen järjestysmuotoa ja sisällistä hallintoa.

Tässä tarkastuksessamme emme ole rajoittaneet ainettamme ainoastaan varsinaisiin maanviljelijäin osuuslainarahastoihin (Neuwied'in ja Yleiseen liittoon kuuluviin), vaan olemme katsoneet edulliseksi niiden ohella pääpiirteissään esittää myöskin kaikille kansanluokille avonaiset Schulze-Delitzsch'in osuuslainarahastot. Tekemällä selkoa erilaisista maanviljelijäin viljelysluottoa tyydyttävistä osuuslainarahastoista ja vertaamalla niitä toisiinsa, toivomme siis antavamme tilaisuutta asiaa har-

rastavalle valita muodon, jonka hän luulee paikkakunnallaan parhaimmin voivan menestyä, parhaimmin vastaavan paikkakunnan tarpeita, tapoja ja liikettä.

I. Paikalliset osuuslainarahastot.

a) Jäsenyys.

Tärkeä erotus on olemassa Schulze-Delitzschin ja Raiffeisen-kassojen järjestelmässä siinä kohden, että edellinen pyrki saamaan kassansa liikepiirin mahdollisimman suureksi, jälkimäinen periaatteen kannalta rajoitti osuuskuntaan jäseneksi pääsyn monessa suhteessa. Mitä ensiksikin kassan *liikepiirin alueeseen* tulee, niin siinä ei S:n kassoissa aseteta mitään rajoja, jota vastoin R:n kassat tavallisesti tahtovat käsittää yhden seurakunnan, tahi, missä tämä on suuri, yhden ainoan kylän; kassatoimintapiirin alueen ei katsota pitävän käsittää enemmän kuin 3,000 asukasta, eikä myöskään vähemmän kuin 1,000. Tätä rajoitusta pidetään välttämättömänä, jotta kassan hoitajat voisivat tuntea kaikki jäsenet ja seurata heidän taloudellista ja siveellistä elämäänsä. Tämän paikallisen rajoituksen ovat kaikki muutkin (Neuwied'in liitosta eronneet) kassat pitäneet tärkeänä. Kassoihin kuuluu keskimäärin noin 80 jäsentä.

Toiseksi eivät Raiffeisen-kassat tahdo ottaa *jäseniksi* juoppoja ja muita siveellisesti kehnoiksi tunnettuja, ja niissä voivat sellaiset menettää jäsenyytensä. Ei kukaan voi kuulua enempään kuin yhteen kassaan.

Vielä Raiffeisen rajoitti toimintansa jäsenten *ammattiin* nähden ainoastaan maanviljelijöihin, jota vastoin Schulze avasi kassansa kaikille ammateille. Itse asiassa jälkimäisissä tätä nykyä on $^1/_3$ maanviljelijöitä, $^1/_3$ käsityöläisiä ja $^1/_3$ muita kansalaisia. Raiffeisen'in mielestä maanviljelys eroaa niin paljon teollisuudesta ja kaupasta, että se välttämättömästi vaatii oman, erityisesti järjestetyn luottolaitoksensa; sitä paitsi tahtoi hän

tämän kautta säilyttää maanviljelijäin pääomat siirtymästä kaupunkeihin.

Näistä Raiffeisen-kassojen rajoituksista on kumminkin ollut se haitta, että niissä liike on jäänyt paljoa pienemmäksi, ja että niissä pian syntyy vaikeuksia rahojen satunnaisesta puutteesta tahi paljoudesta. Sen vuoksi ei Yleinen liitto olekaan periaatteellisesti rajoittunut maanviljelijöihin, vaan on ottanut jäsenikseen maaseudulla asuvia käsityöläisiäkin ja tehtaantyöväkeä. Mutta suurimmaksi osaksi niissäkin jäsenet ovat maanviljelijöitä.

Kaikki nämät rajoitukset ovat asetetut jäsenten rajattoman vastuuvelvollisuuden helpottamiseksi, josta lähemmin alempana.

Schulze piti suurta piiriä ja jäsenien moninaisuutta tärkeänä sen vuoksi, että kassa sen kautta saapi enemmän kykyä tullakseen toimeen omin voiminsa ja turvautumatta muitten apuun. Juuri siitä, että eri ammattilaisilla on eri luottotarpeet ja tekevät eri ajalla säästöönpanoja, toivoi hän kassojen toiminnalle helpotusta ja hyötyä. Suuren liikkeen kautta sai hän suuretkin hoitokustannukset suhteellisesti pieniksi ja vuosivoiton suureksi. Näemme siis, että Schulze tässäkin on pysynyt tavallisten liikesääntöjen alaisena, jota vastoin Raiffeisen on luonut tällä alalla uusia.

Yhden rajoituksen Schulze kumminkin teki: hän vaati jäseniltään, että he joko entuudestaan olisivat säästäneet tahi osuuskuntaan ruvetessaan kykenisivät tekemään säästöönpanoja niin paljon, että saisivat suoritetuksi yhden *osuusmaksun*. Tämän osuusmaksun schulze-delitschiläiset kassat vielä ovat asettaneet verraten suureksi, tavallisesti 300—500—700 Saksan markkaa[1]).

[1]) Paitsi osuusmaksua vaatii Schulze-Delitzsch'in kassa jäseneltään n. s. *sisäänpääsymaksun*, 3—5 Saksan markkaa, joka pannaan suoraan vararahastoon. Tällaista ei tule kysymykseen Neuwied'in liitossa, mutta sitä vastoin on Yleinen liitto tässä kohden Schulze'n kannalla.

Schulze tahtoi nim. että jokaisen, joka tahtoi tulla oikeutetuksi saamaan lainoja kassasta, tuli näyttää kykenevänsä itsekin parantamaan talouttaan. Tähän ehtoon pani Schulze suurta painoa, ja sillä on epäilemättä ollut suuri merkitys Saksan keskiluokan taloudelliselle kehitykselle.

Mutta kuinka voi ajatella, että köyhä käsityöläinen voi lunastaa itselleen useita satoja markkoja maksavan osakkeen? Tätä varten asetti S. sillä tavoin, että se, joka halusi, voi, maksamalla kuukausittain $^1/_2$—1 Saksan markkaa, vuosikausien kuluttua tulla osakkaaksi. Mutta lisäksi tulee, että S. asetti vielä sen yllykkeen osuuspääoman kokoamiseen, että osuus pääomaan määräsi, kuinka suuria lainoja kukin voi saada. Tuota yllykettä vielä lisättiin sen kautta, että määrättiin, että jäsenet tulevat osallisiksi osuuskunnan voiton yli jäämästä osuusmaksun suuruuden mukaan. Ja tätäkin yllykettä pääoman lisäämiseen on vielä koetettu lisätä sen kautta, että tuota osallisuutta voiton ylijäämään ei makseta ulos, vaan lisätään osuusmaksun suorittamiseen niinkauvan, kuin tätä ei vielä ole lunastettu.

Osuusmaksut asetti Schulze verraten suuriksi sen vuoksi, että hänen mielestään oli kassalle välttämätöntä, että se saisi jotakuinkin suuren oman pääoman. Hänen mielestään olisi nim. kassalle vaarallista, jos se liikkuisi enemmällä kuin korkeintaan kolme kertaa niin suurilla lainavaroilla, kuin mitä sillä on omia varoja.

Raiffeisen, joka oli asettanut niin monta rajoitusta osuuskuntiinsa jäseneksi pyrkijöille, ei tahtonut mitään rahallista rajoitusta. Hän ei periaatteellisesti hyväksynyt mitään osuuspääomaa, jonka vuoksi hänen osuuskunnissaan alussa ei vaadittu mitään osuusmaksuja. Niihin voi periaatteellisesti köyhinkin päästä jäseneksi, jos hallintomiehet tunsivat hänet kunnolliseksi ihmiseksi. Tätä periaatetta on eräs kirjoittaja (A. Wuttig) seuraavin sanoin perustellut: »Kun tahdotaan sanoa apua enin tarvitseville, köyhille, koronkiskurien imemille,

pahimmassa rahapulassa oleville vähäväkisille: Auttakaa itseänne, yhdistykää ja järjestykää, vapautukaa noista ahdistavista pauloistanne!, niin on se yhtä järjetöntä, kuin jos järveen pudonneelle huudettaisiin, että hänen tulee omista hiuksistaan vetää itsensä ylös. Ei, missä pyörä on mennyt rikki, siinä ei auta enää ajurin piiska, missä köyhältä on väkivallalla ja petoksella viedyn omaisuuden mukana hukkunut toimintakyky ja oman asemansa käsittäminen, siellä täytyy muitten hyväntahtoisten lähimmäisenrakkaudesta astua tarvitsevien avuksi ja koettaa pelastaa heidät perustamalla osuuslainarahasto, joka voipi turvautua auttajien suurempaan luottoon ja taitoon». Itse asiassa näkyivät kumminkin useimmat kassat alussa peljänneen ottaa aivan varattomia jäseniksi, luullen että ne voisivat anastaa niissä vallan ja hävittää ne, koska heillä ei ollut mitään menetettävänä. Mutta tämä pelko on osottautunut turhaksi: Kokemus näyttää, että varattomat jäsenet luonnollisesti jättävät kassan hallinnon varallisempien käsiin; ja jos ne eivät sitä tekisi, niin näillä olisi tietysti joka hetki täysi oikeus vetäytyä kassasta pois ja sen kautta heikontaa kassan luottoa.

Raiffeisen'in alkuperäisestä kannasta osuuspääoman tarpeettomuudesta on hänen järjestelmänsä mukaan perustettujen osuuskuntain täytynyt luopua v:n 1889 osuuskuntalain kautta, jonka laatijat olivat antaneet Schulze-Delitzsch'in vaikuttaa itseensä, S. kun näet piti R:n osuuskuntia tässä suhteessa hyvin epävakavina. Lain pakottamina, mutta haikealla mielellä luopuivat Neuwied'in liittoon kuuluvat kassat tuosta »isä«-Raiffeisen'in jyrkästä periaatteesta. Mutta ne ovat käyttäneet sen sijaan hyväkseen sitä lain suomaa vapautta, ettei ole määrätty osuusmaksun alinta määrää sekä lisäksi, että ainoastaan $^1/_{10}$ pääomasta tarvitsee olla maksettuna ennenkuin liikettä saapi alottaa. Liitto on näet mallisäännöissään määrännyt, että siihen kuuluvissa osuuskunnissa osuusmaksu saa korkein-

taan olla 10 Saks. markkaa. Usein tapaakin osuuslainarahastoja, joissa osuusmaksu on ainoastaan 3 markkaa.

Yleiseen liittoon kuuluvat kassat ovat tässä kohden poikenneet Rn periaatteesta ja lähestyvät tavallansa schulze-delitzschiläisiä. Osuusmaksut asetetaan niissä 100—200—300 ja korkeintain 500 Saksan markaksi. Siitä tulee jokaisen suorittaa vähintäin $^1/_{10}$, mutta se joka tahtoo on oikeutettu maksamaan sisään koko summan. Suoritus saapi tapahtua samaten kuin Schulze'n ja Neuwied'inkin kassoissa 50 pfn tahi 1 markan erissä kuukausittain.

Keskimäärin oli Yleisen liiton kassoissa v. 1896 suoritettuna osuuspääomaa noin 35 Saksan markkaa osuusmiestä kohti.

Mitä tulee kysymykseen verraten suurten osuusmaksujen välttämättömyydestä, niin jos kysymystä tarkastaa jäsenten kannalta, tuntuu suurempi osuusmaksu oikeutetulta sellaisilla paikkakunnilla, missä, kuten esim. Hessissä ja Rhein-virran varrella, Yleiseen liittoon kuuluvissa kassoissa jäseninä ei ole ainoastaan maanomistajia, vaan myöskin melkoinen määrä teollisuustyöväkeä, käsityöläisiä ja kauppiaita. Näillä on tuo suoritettu osuusmaksu ainoa varma omaisuus, joka voi vastata maaomaisuutta, ja niiden maanviljelijöihin verraten epätasaisemman taloudellisen elämän silmälläpitoa helpottaa se, että kassanhoitaja voi katsoa, kuinka säännöllisesti osuusmaksun osat suoritetaan.

Suurten osuusmaksujen kokoamista pidetään Schulze'n kassoissa erittäin kasvattavana pakollisena säästöpankkilaitoksena. Tätä vastaa Raiffeisen-kassoissa erityisesti järjestetty säästökassa-osasto, josta pian tulee lähemmin puhetta.

Kassan luoton kannalta katsottuna taasen ei kassojen oma pääoma mielestämme ole niin tärkeä niissä seuduin, joissa osuuskunnan jäsenet ovat suurimmaksi osaksi maanomistajia, kuin kaupungeissa. Esim. talonpoikaiskylässä, missä ehkä jokainen tahi useampi jäsen on maanomistaja, lienee kassan va-

kuudelle ja luoton hankkimiselle vähän arvoinen asia, onko jäsen lisäksi maksanut muutamia satoja markkoja osuusmaksuna kassaan vai ei. Sitä paitsi on tuo oman pääoman puute Raiffeisen-kassoissa verraten pian ohimenevä, koska ne panevat suurimman osan voitostaan vararahastoihin, sen sijaan että Schulze'n kassat jakavat suuria osinkoja. Niinpä esim. erään Bonnin läheisyydessä olevan maalaiskylän kassan kertomuksessa luemme seuraavaa: »Osuuskunta perustettiin v. 1880 ilman penninkään osuuspääomaa, viimevuoden (1896) tilin mukaan omisti se 18,886 (Saksan) markkaa omaa pääomaa ja voipi se, tähän perustuen, säästöönpanoista maksaa 4 % korkoa sekä myöntää lainoja takuuta vastaan ottamalla ainoastaan 4 ½ % korkoa ja ½ % provisioonia 10-vuotisilla lyhennysmaksuilla.«

b) Vastuuvelvollisuus.

Yhteistä eri järjestelmien osuuslainarahastoille, samaten kuin osuuskunnille yleensä, on se pohja, jolle ne perustuvat: *osuuskuntalaisten kaikkiyhteinen vastuuvelvollisuus.* Molemmat alkuunpanijat, sekä Schulze että Raiffeisen, perustivat osuuslainarahastonsa sille kokemukselle, että siellä, missä yksityinen vähäväkinen turhaan hakee apua yksityiseltä pääomalta, voipi joukko samanveroisia ammattilaisia, sitoutumalla kukin omasta ja toistensa puolesta vastaamaan lainasta, saada verraten helposti rahaa, jota he keskenään voivat tarpeen mukaan heille sopivilla ehdoilla ja sopivassa muodossa lainata. Tähän osuuskuntalaisten kaikkiyhteiseen vastuuvelvollisuuteen perustuu näitten lainarahastojen taloudellinen voima, siihen niiden saavuttama menestys. Ja tätä yhteistä vastuuvelvollisuutta pidetään varsinkin maanviljelijäin osuuslainarahastoissa erityisen tärkeänä, koska se tarjoaa niille, jotka myöntävät kassoille lainoja, suurta varmuutta sen kautta, että jäsenet kaikki taikka suureksi osaksi ovat tilanomistajia, joten

useissa kehittyneemmissä kassoissa kylän koko maa vastaa kassan sitoumuksista: esim. koko Hessin herttuakunnassa oli v. 1896 noin $^4/_5$ kaikista maanviljelijöistä jäseniä osuuslainarahastoissa. Ja tätä pidetään parhaimpana vakuutena, vaikkapa maa jo olisikin korkeasti kiinnitetty.

Yleisemmin on Saksassa otettu käytäntöön *rajaton vastuuvelvollisuus* (v. 1896 96,9 %:ssa kaikista). Se on ollut välttämätöntäkin, jotta kassat voisivat saada lainata rahoja ulkoapäin, ja sitä ovat useimmat keskuslainarahastot vaatineet. Jo edellisessä on ollut puhetta siitä, että tämä rajaton vastuuvelvollisuus ei Raiffeisen'in (Neuwied'in liittoon kuuluvissa) osuuskunnissa ole koskaan tuottanut mitään vahinkoa jäsenille. Tämä on käynyt mahdolliseksi sen omituisen järjestelmän kautta, minkä R. sai käytäntöön ja mikä on saanut keinottelun syrjäytetyksi näistä kassoista. Tähän järjestelmään kuuluu eroittamattomina osina: kullekin jäsenelle ainoastaan yksi osake, pieni, alaltaan rajoitettu liikepiiri, lainanottajan siveellisen kunnollisuuden silmälläpitäminen, lainan tarkoituksen ja sen täyttämisen tarkastaminen, liikkeestä johtuvan persoonallisen voiton rajoittaminen, liikkeen hoidon palkattomuus, kielto antautua vaarallisiin yrityksiin, ulkoapäin tapahtuva liikkeen tarkastaminen. Sitä paitsi se vaaranalaisuus, johon jäsen antaupi tuon vastuuvelvollisuuden kautta, vähenee vuosi vuodelta sen kautta, että kassat käyttävät suuren osan voitostaan vararahaston perustamiseksi. Sitä mukaa kuin tämä vararahasto, josta lähemmin alempana, kasvaa, sitä mukaa rajoittuu itse asiassa vastuuvelvollisuus rajoittumistaan, vaikka liike silloin on melkoisesti laajentunut. Vaara ei ole itse asiassa niin suuri kuin miltä se näyttää, siitäkin syystä, että kassan hallintomiehiksi valitaan useimmiten varakkaimmat jäsenet, joitten osuuskuntalain mukaan tulee vastata omaisuudellaan niistä vahingoista, jotka heidän huolimattomuudestaan tahi kevytmielisyydestään ja epäsuoruudestaan ovat syntyneet. Sitä paitsi laki heitä uhkaa rangaistuksella siitä. Lisäksi on huomattavaa, että osuus-

kuntalain mukaan konkurssiin joutuneen osuuslainarahaston saamamies ei enää saa vaatia ketä jäsentä hän haluaa koko omaisuudellaan tyydyttämään häntä. Asia järjestetään näet siten, että lainarahaston velka jaetaan kaikkien jäsenten kesken. Jos silloin jonkun tahi muutamien jäsenten osa jäisi suorittamatta, niin toimitetaan taas uusi jako, j. n. e. Vastuuvelvollisuutta jakaessa asetetaan se pääasiassa osuuskunnan nykyisiin jäseniin, niin että entiset, mutta eronneet jäsenet pääsevät vapaiksi, huolimatta siitä, koska velka oikeastaan on syntynyt. Poikkeuksena ovat kumminkin hallinnon jäsenet, tietysti petosten välttämiseksi. Saksan osuuskuntalaki määrää osuuskunnasta eronneen vastuuvelvollisuuden kahdeksi vuodeksi eroamisen jälkeen.

Tämä rajaton vastuuvelvollisuus on välttämätön kaikille Schulze-Delitzsch'in ja Neuwied'in liittoon kuuluville kassoille. Sitä vastoin on Yleinen liitto myöntänyt osuuskunnille täyden vapauden tässä kohden, toivoen siten saavansa myöskin varakkaita suurtilallisia jäseniksi. Ja tuota vapautta ovatkin hyväkseen käyttäneet esim. Saksin ja Pommerin maakuntain osuuslainarahastot, joissa n. s. rajoitettu vastuuvelvollisuus on käytännössä (yhteensä 153:ssa 1,785:sta tietoja antaneesta). Mutta tämä on sillä tavoin asetettu, että se lopulla jokseenkin käy yhteen rajattoman velvollisuuden kanssa. Niissä tulee näet kunkin jäsenen ottaa osakkeita ja sitoutua niitä vastaavaan vastuuvelvollisuuteen sen mukaan, kuinka monta hehtaaria maata he omistavat, kuinka suurta maaveroa he maksavat eli kuinka suurista tuloista he ovat taksoitetut. Tahdotaan näet tulla siihen, että kukin jäsen sidotaan vastaamaan niin paljolla, kuin hänen varallisuutensa sallii.

Kuinka suurta luottamusta esimerkiksi Raiffeisen-kassat ovat tuon rajattoman vastuuvelvollisuuden takia yleisön puolelta nauttineet, osottaa sekin seikka, että esim. 1870-vuoden Ranskan sodan aikana Rhein-virran varrella olevissa kunnissakin rahamiehet eivät ainoastaan antaneet ennen niihin pane-

mainsa rahojen olla koskematta, vaan sitä paitsi tarjosivat niille lisää rahaa aivan alhaista korkoa vastaan, muutamat korottomastikin. Sillä he arvelivat, että tuollaisen kassan velkakirja vihollisen silmissä oli paljoa vähemmästä arvosta, kuin puhdas raha tahi muut julkiset arvopaperit. — Toisena merkkinä siitä, miten Raiffeisen-kassat ovat saavuttaneet luottamusta, mainittakoon se, että Baijerin hallitus on joku vuosi sitten kehoittanut viranomaisia panemaan kirkkojen ja muitten yleisten laitosten varoja niihin korkoa kasvamaan.

Monin paikoin vanhemmat kassat ovat useammin valittaneet rahojen paljoutta kuin niiden puutetta. Alempana tulemme vielä näkemään, miten suuret rahalaitoksetkin vihdoin ovat ruvenneet ehdottomasti luottamaan tuohon jäsenten vastuuvelvollisuuteen myöntäessään lainoja kassoille, sekä arvostelemaan kassojen luottokykyä yksinomaan sen nojalla, kuinka paljoon niitten jäsenet ovat sitoutuneet vastuuvelvollisuuden kautta.

c) Hallinto.

Kassojen hallintoa hoitaa johtokunta ja rahastonhoitaja ja sitä silmällä pitää hallintoneuvosto ja pääkokous, jossa kaikilla jäsenillä on *yksi* ääni. Tämä on yhteistä kaikille järjestelmille.

Pääkokouksessa valitaan hallintoneuvosto ja johtokunta; siinä annetaan molemmille tarkat ohjeet liikkeen hoitamiseen.

Varovaisinta näyttää myöskin olevan, että pääkokous edeltäkäsin määrää, kuinka suuria lainoja saadaan korkeintain kassasta myöntää. Ainakin muutamissa kassoissa on tämä määrä pantu 3,000 Saks. markaksi, ja sitä paitsi on rajoitettu johtokunnan myöntämisoikeus 1,000 markkaan. Sitä suuremmat lainanhakemukset ovat lykättävät hallintoneuvoston päätettäviksi.

Samaten on kokemuksesta huomattu varovaisimmaksi,

että pääkokous niinikään määrää korkeimman summan, minkä hallinto voi ottaa lainaksi vierasta pääomaa liikkeen laajentamiseksi.

Kun tulee kysymys hallintomiesten *palkkauksesta*, niin siinä eri järjestelmät eroavat toisistaan. Kassojen hoitajille tahtoi Schulze-Delitzsch maksaa hyvän palkan, koska hän sen kautta luuli saavansa hyvän hoidon, ja erittäinkin toivoi kassojen menestyvän siitä, että hoitajat tulisivat osallisiksi voitosta, kuten liikemaailman yrityksissä yleensä on tapana. Tämä S:n vaatimus, että hänen kassojensa hoitajain tulee olla palkattuja, on tietysti suorana johtopäätöksenä hänen järjestelmästään yleensä. Sillä siinähän pyritään saamaan kassan liike niin suureksi kuin mahdollista, ja suurta liikettä ei tietysti saa ketään maksuttomasti hoitamaan.

Kun R. tässä kohden asettui sille kannalle, että kassanhoidon tulisi olla palkattoman, niin se tapahtui siinä mielessä, että kassan johto ja hoito sen kautta yksinomaan tulisi pitämään jäsenten etuja silmällä eikä tulisi kiusaukseen antautua vaarallisiin keinotteluihin, jotka voisivat saattaa kassan perikatoon. Ainoastaan kassanhoitajalle, joka samalla hoitaa kirjanpitoa, maksetaan pieni, liikkeen onnistumisesta riippumaton palkkio (tavallisesti ainoastaan 50—200 Saks. markkaa vuodessa). Tämä Raiffeisen'in palkaton johto on käynyt mahdolliseksi *hänen* järjestelmässään, missä liikepiiri rajoitetaan omaan kuntaan tahi kylään, ja onpa se vielä siinä ollut välttämätönkin liikekustannusten vähentämiseksi niin että pieni kassa ne voisi kantaa.

Mutta sittenkin on muistutettu Raiffeisen'in kassoja vastaan, että niiden hoitokustannukset tulevat suhteellisesti kalliimmiksi, kuin suurissa S.-D:n kassoissa (innokas S.-D:n kassojen pääjohtaja T:ri HANS CRÜGER). Mutta tuota hoitokustannusten suhteellista kalleutta vastaa monin kerroin se etu, mikä Raiffeisen'in pienten kyläkassain jäsenillä on siitä, että he eivät tarvitse panna aikaa ja kustannuksia matkoihin, hakeak-

seen rahoja etäämmältä, sekä siitä, että korkokanta tavallisesti on pienempi kuin S.-D:n kassoissa.

Raiffeisen-kassa on tavallisesti avoinna muutamia tunteja viikossa, hallintoneuvosto saa tavallisesti pitää 5—7 istuntoa ja johtokunta noin 16—24 istuntoa vuodessa. Tästä palkattomasta istuntoihin tulemisesta lausuu eräs kassan johtaja seuraavaa: »Ei voi kertoa, mitä iloa noista istunnoista on sekä hallintoneuvostolle että johtokunnalle; millä innolla jokainen koettaa keksiä keinoja ahkeran ja kunnollisen jäsenen auttamiseksi, kun häntä on kohdannut joku taloudellinen onnettomuus; kuinka itse touvonteko- ja elonkorjuuaikoinakin useimmille tie ei ole liian pitkä, istunnot eivät kestä kauvan, kun on kysymyksessä auttaa tarvitsevia jäseniä.»

Näin on yleensä laita Neuwied'in liiton kassoissa. Haas on tässäkin kysymyksessä välittävällä kannalla ja katsoo enemmän käytännöllisiä vaatimuksia ja olojen pakkoa kuin jyrkkiä periaatteita verraten turhissa asioissa. Olot ovat näet muutamissa varakkaammissa ja väkirikkaissa seuduissa kehittyneet siten, että kassat ovat kasvaneet suuriksi ja antavat hoitajille paljon työtä. Niissä on ruvettu maksamaan pääjohtajalle ja muutamissa myöskin kaikille johtokunnan jäsenille kohtuullinen palkka. Sillä heiltä vaaditaan paljoa enemmän työtä kuin pienten kassojen johtajilta, ja toiselta puolen heidän palkkansa ei suhteellisesti tunnu kassan menoissa. — Niissä kassoissa, joissa ainoastaan kirjanpitäjä on palkattu, on tämä useinkin samalla johtokunnan puheenjohtaja tahi ainakin jäsen. Koska hän nim. virassaan tulee saamaan paljon kokemusta ja henkilöitten tuntemista, niin on siten tahdottu myöntää hänelle enemmän valtaa ja vaikutusta liikkeenhoitoon ja samalla lisätä hänen vaikutusvoimaansa ulospäin ja hänen vastuuvelvollisuuttaan. Toisissa kassoissa hän on ainoastaan johtokunnasta riippuva virkamies. Sellaisesta järjestyksestä on taas toivottu enemmän kontrollia ja vähimmän

vaaraa keinotteluille, mutta ei käy ainakaan kirjallisuudesta selville, onko tämä järjestys ollut edullisempi.

Erityistä huomiota ansaitsee se Saksan osuuskuntalaitokselle omituinen järjestys, että osuuskuntain *tarkastajina* pidetään erityisiä ammattitarkastajia. Sellaisen pitämisestä yhtyvät osuuskunnat suurempia alueita käsittäviksi liitoiksi, jotka kykenevät palkkaamaan erityisen, asiaan perehtyneen ammattitarkastajan. Tämä täydellisesti puolueeton tarkastaja matkustaa piirissään kassalta kassalle pitämässä tarkastuksia, ja samalla hän antaa arvokkaita neuvoja ja opetusta kassanhoitajille sekä kehoittaa kassojen perustamiseen sellaisissa kunnissa, joissa niitä ei vielä ole. Ei tietysti mikään estä, että kassan omia jäseniä valitaan olemaan läsnä tarkastuksessa.

d) Ottolainaus.

Lisätäkseen liikepääomaa ja säästäväisyyttä kehittääkseen koetti sekä Schulze-Delitzsch että Raiffeisen asettaa kassansa avonaiseksi *säästöönpanijoille*, katsomatta siihen, olivatko ne osuuskunnan jäseniä vai ei. S. piti että nuot pienet, suurelta yleisöltä ko'otut säästöönpanot pysyvät tasaisemmin kassassa, kuin suurten rahamiesten talletukset.

Tämän säästöpankkilaitoksen ovat Raiffeisen'in osuuskunnat kehittäneet hyvin kansanvaltaiseksi. He keksivät — mikä on juuri näille kassoille alkujaan ominaista — n. s. säästökorttijärjestelmän, joka sittemmin on otettu käytäntöön postisäästöpankeissakin. Tämän järjestelmän etu on siinä, että sen kautta pienimmätkin rahavarat voidaan panna säästöön: Raiffeisen-kassat myyvät 10, 20 ja 50 pennin säästömerkkejä. Eikä siinä kyllin, että niillä on myytävänä tuollaisia merkkejä, sitä paitsi ne tarjoovat niitä, jopa tyrkyttävät niitä kaupaksi kaikkina aikoina, kaikkialla. Ja tämä on näyttänyt olevan erittäin suureksi hyödyksi lasten, nuorten ja vähäväkisimpien työmiesten säästäväisyyden kehittämiselle.

Niinpian kuin noista säästömerkeistä on kokoontunut 1 Saks. markka, otetaan ne kirjoihin, jolloin ne rupeavat kasvamaan korkoa. Tämä tapa on näyttänyt ihmeteltäviä vaikutuksia. Eräässä noin 1,000 henkeä käsittävässä kunnassa on tällainen kassa 9 vuoden vaikutuksen jälkeen koonnut säästöjä 160,000 Saksan markkaa, ja kassanhoitaja, seurakunnan pappi, tämän aatteen innokkaimpia levittäjiä, W. Bode, vakuuttaa, ett'ei puoltakaan tuosta summasta olisi saatu kokoon, ellei tätä erinomaista järjestelmää olisi käytetty. »Kuta useampia kirkkoja, sitä useampia kirkossa-kävijöitä, kuta useampia kapakoita, sitä useampia kapakassa-istujia, ja samalla tapaa: kuta enemmän tilaisuutta säästämiseen, sitä enemmän säästäjiä», kirjoittaa hän.

Eräs toinen Saksan maalaisosuuskuntalaitoksen parhaimpia tuntijoita, T:ri K. Thiess, kirjoittaa tästä säästöönpanojärjestelmästä osuuslainarahastoissa: »Kun lainarahasto pitää säästömerkkien vastaanottopäivää (joka tapahtuu neljänä sunnuntaina vuodessa ainakin muutamissa kassoissa), niin se on monessa paikkakunnassa jo käynyt suurimmaksi maalliseksi juhlaksi, joka syrjäyttää itse kirkonmenotkin. Silloin ei kukaan koko seudussa uskalla jäädä pois, jos hän vain kynnelle kykenee; ja se joka ei omasta halustaan tee säästöönpanoja, hän tekee sen voidakseen astua joukosta esille korkeimmalla säästömerkkikasalla. Sillä siellä luodaan seudun yleinen mielipide. Niitten nuorten miesten maine, jotka tästä tilaisuudesta jäävät pois, alkaa pian aleta.»

Tätä Raiffeisen'in kassojen säästöpankkitoimintaa ja etenkin säästömerkkien myyntijärjestelmää pidetään monin paikoin m. m. myöskin erinomaisena maalaistyöväen kysymyksen kehittäjänä onnelliseen suuntaan. Niin vakuutetaan ainakin, että sen kautta on saatu palvelusväki tekemään melkoisia säästöjä, sen sijaan että rahat ennen pantiin parhaimmassa tapauksessa joutavaan rihkamatavaraan, jota kiertävät kaupustelijat tyrkyttivät. Ja kun palvelusväki on saanut säästöön rahoja,

niin muuttuu se yleensä huolellisemmaksi ja tarkemmaksi työssään sekä tyytyväisemmäksi oloonsa, niin ettei sen enää siinä määrässä kuin ennen tee mieli muuttamaan kaupunkeihin. Tämä tuntuu luonnolliselta, sillä yhtenä tärkeimpänä kiihottimena kaupunkiin muuttamiselle on varmaankin pidettävä taloudellisen edistymisen toivo, toivo päästä parempiin oloihin. Ja siihenhän antavat juuri mahdollisuutta säästöpankit.

Säästöönpanojen karttumista koetti sekä Schulze että Raiffeisen edistää sen kautta, että niistä annettiin verraten suuria korkoja, suurempia kuin muissa kassoissa. Nämät korot nousivat tavallisesti 4—4½ %:iin, mutta ovat viime aikoina alennetut 3½—4 %:iin. Sitä vastoin ovat Yleisen liiton ja muittenkin Neuwied'in liitosta eronneitten liittojen kassat yleensä antaneet saman koron kuin muutkin säästöpankit. V. 1897 pani Saksin kuningaskunnan Yleiseen liittoon kuuluva keskusosuuslainarahasto toimeen tiedustelun siihen kuuluvien paikalliskassojen toiminnasta. Vastauksia tuli 51 kassasta, ja niistä maksoi säästöönpanoista korkoa

21	kassaa	3 %
26	»	3¼—3½ %
4	»	3⅗—4 %,
eli keskimäärin	. . . . .	3,26 %.

Paitsi säästökassatilille ottivat alusta pitäen Schulze-Delitzsch'in ja Yleisen liiton sekä nyttemmin melkein kaikki kassat rahoja vastaan muissakin muodoissa, kuten *talletus-*, *juoksevalle-* ja *kontokurantitilille*. Jos sittenkin on tullut rahanpuute, niin ovat kassat ryhtyneet *lainanottamiseen* joltakin isommalta rahalaitokselta. Viime aikoina ovat ne siinä asiassa tietysti käyttäneet keskuslainarahastoja, jotka kohta tulevat lähemmin puheeksi. Suurin osa näitä vieraita pääomia on saatu 3½—4 %:ia vastaan.

e) Antolainaus.

Alussa Schulze-Delitzsch ei tahtonut myöntää lainoja muille kuin osuuskunnan omille jäsenille. Mutta tästä periaatteesta luovuttiin pian, varsinkin kun huomattiin, että kassoihin keräytyi rahoja ja liike kasvoi, tuottaen suuria voittoja. Ja vaikka v:n 1889 osuuskuntalaki jyrkästi kieltää lainojen myöntämisen muille kuin jäsenille, väitetään kumminkin, että Schulze-Delitzsch'in kassat eivät ole luopuneet tuosta tavastaan. Sitä paitsi näissä kassoissa ei ole katsottu lainoja myöntäessä siihen, millainen lainanottaja on ja mitä hän lainaamillaan rahoilla aikoo tehdä, vaan ainoastaan onko hänen tarjoomansa vakuus tyydyttävä *(kreditfähig)*. Schulze-Delitzsch itse oli tässäkin kohti jyrkkä manchesteriläinen. »Kansantalouden alalla — sanoi hän — vapaus yksinomaan tekee kaiken edistymisen mahdolliseksi.» Ja eräs hänen kassojensa hoitaja on tämän opin mukaisesti lausunut rahasta: »Me pidämme rahaa meidän osuuskunnissamme terävänä aseena, jota me jokaiselle lainaamme hänen oman halunsa mukaan käytettäväksi. Jos hän käyttää sitä parantaakseen elämänsä ehtoja, niin on se mielestämme aivan oikein. Mutta jos hän sillä leikkaa kaulansa poikki, niin ei meillä sitäkään vastaan ole mitään muistuttamista.«

Verratkaamme tähän raiffeiseniläisten kassojen kantaa, joka käy esille m. m. seuraavista, erään tämän liiton johtavan miehen sanoista: »Alati me vain painamme mieliin, että meidän tarkoituksemme on kansan kasvattaminen säästäväisyyteen ja itsensähillitsemiseen, ahkeruuteen ja järjestykseen. Taloudellisen tilan parantaminen on meillä ainoastaan keinona tarkoituksemme saavuttamiseksi, joka on jäsenten henkinen ja siveellinen kohoaminen.»

Näissä kassoissa on aina ehdottomasti vaadittu ensiksi, että *lainanottajan tulee olla osuuskunnan jäsen.* Toiseksi kat-

sotaan, onko lainanottaja *luottoarvoinen (kreditwürdig)*, onko hän raitis, säästäväinen ja ahkera, s. o. siveellisesti kunnollinen. Vieläpä on otettu ainakin muutamissa kassoissa huomioon uskonnollisuuskin, mutta ei ole tullut kysymykseen, onko lainanottaja katoolinen vai protestantti, sillä tällä alalla ovat Saksassa eri uskontunnustukset voineet onnellisesti olla yhteistoiminnassa. Niinikään on puoluepolitiikkakin täällä, samaten kuin Ranskassakin, pidetty loitolla. Mutta sitä ei sallita, että jäsen samalla kuuluu *muihin luotto-osuuskuntiin* tai ryhtyy raha-asioihin yksityisten lainanantajain ja varsinkin koronkiskurien kanssa. Sellaisesta on, ellei varoituksista apua, välttämättömänä seurauksena osuuskunnasta eroittaminen.

Ja vihdoin tarkastetaan, *mihin tarkoitukseen laina otetaan*, onko yritys sellainen, että lainanottajan talous siitä paranee (tuotanto-laina). Johtokunnan tulee vielä lainan myönnettyäkin pitää silmällä, käyttääkö lainanottaja rahat mainitsemaansa tarkoitukseen, ja on se oikeutettu sanomaan irti lainan, jos se tässä kohden huomaa syytä muistutukseen.

Isällinen huolenpito menee siis Raiffeisen-kassoissa hyvin pitkälle. Sitä seuraa jokseenkin kova ankaruus lainojen *jälleen maksamisen* suhteen. Ei ainoastaan kassan oman turvallisuuden vuoksi, vaan myös jäsenten kasvattamiseksi säntillisyyteen ja velvollisuudentuntoon lupauksiensa täyttämisestä, ollaan hyvin ankaria siitä, että laina on määräpäivänä suoritettava. Syyllistä vastaan toimitetaan heti oikeudenkäynti ja hän menettää heti jäsenyytensä. Tämä on tietysti ankaraa ja erityisistä syistä voidaan tehdä poikkeuksia, mutta se on näyttäytynyt erittäin tarpeelliseksi tällaisissa kassoissa. Tulee näet muistaa, että näitä kassoja useinkin perustetaan köyhimpiin ja taloudellisesti kehittymättömimpiin maalaiskuntiin. Yleisen liiton kassat eivät ole täysin näin tarkkoja tarkastuksissaan, mutta kyllä nekin katsovat lainan tarkoitukseen ja myöskin lainanottajan kunnollisuuteen. Kun kassa on enemmän aikaa me-

nestyksellä toiminut, on tämä ankara tarkastus useinkin voinut jäädä pois.

Edellä esitetystä suuresta vapaamielisyydestä Schulze'n kassoissa seuraa tietysti, että niissä vaaditaan erittäin varma *vakuus*, ennenkuin voidaan luottaa lainanottajaan. Tässäkin kohden on näissä kassoissa oltu tavallisten pankkien kannalla, niissä tapaa näet vakuutena kiinnityksiä, arvopapereita, persoonallista takuuta, y. m. s. Neuwied'in liiton kassat ovat kyllä nekin aina vaatineet vakuutta, vaikka siinä ei ole tarvittu tietysti olla kovin ankaria. Niissä on melkein aina ollut takuu tavallisimpana vakuutena. On kyllä viime aikoina ruvettu vaatimaan, että pitäisi myöntää lainoja ilman takuutakin, etenkin kun varmasti varakkaaksi tunnettu maanomistaja sattuu tarvitsemaan muutamia satoja markkoja lyhyeksi aikaa. Mutta Neuwied'in liitossa on viime aikoihin saakka oltu sellaista vastaan. Vakuutta tahdotaan järjestyksen ja esimerkin vuoksi vaatia kaikilta ja lisäksi huomautetaan, että varakkaan on tietysti paljoa helpompi kuin varattoman hankkia vakuutta. Vakuuden enentämiseksi ja muutoinkin taloudellisten olojen parantamiseksi vaaditaan, että aviossaolevan lainanottajan vaimonkin tulee merkitä nimensä velkakirjaan.

Yleisen liiton kassat ovat tässä kohden enemmän tavallisen pankkiliikkeen kannalla. Niissä on m. m. ruvettu viime aikoina myöntämään lainoja ilman takuutakin, nimittäin kontokurantitilille. Myöskin henkivakuutuskirjoja otetaan vakuudeksi ilman mitään muuta vakuutta.

Lainoja myöntää schulze-delitzschiläinen kassa mitä erilaisimmissa *muodoissa*, kuten tavallinen pankki: niistä saa niin hyvin kiinnitys- ja obligatsiooni-, kuin vekseli- ja kontokurantilainoja. Neuwied'in liiton kassat ovat yleensä pysyneet hyvin yksinkertaisissa lainamuodoissa. Melkein yleisesti on niissä annettu lainat velkakirjaa vastaan, joskus poikkeuksena on muitakin muotoja sallittu. Vekselilainat ovat kumminkin jyrkästi kielletyt säännöissäkin. Näin on ollut asian

laita useimmissa Yleisenkin liiton kassoissa. Mutta niissä on ruvettu viime aikoina pyrkimään suurempaan vaihtelevaisuuteen ja vapauteen. On otettu puheeksi muittenkin lainamuotojen käyttäminen ja kokeiltukin eri kassoissa eri muodoilla, paikkakunnallisten tarpeitten mukaan.

Siitä ollaan eri mieliä, tuleeko osuuslainarahaston tyydyttää ainoastaan henkilöluottoa, kuten se yleisimmästi on tehnyt, vai saapiko se myöskin myöntää lainoja kiinnitystä vastaan pitemmäksi aikaa. Toiset ovat ehdottomasti edellisellä kannalla, toiset taas väittävät, että osuuskunta ei täyttäisi tarkoitustaan, ellei se ainakin jossain määrin auttaisi jäseniään pitemmillä lainoilla kiinnitystä vastaan. Näihin lainoihin voivat heidän mielestään osuuskunnat käyttää omia varojaan ja liikanaisia talletuksia, joita muussa tapauksessa tulisi lähettää muille talletettaviksi pienempää korkoa vastaan. Täten ovat useat Hannoverin osuuskassat toimineet jo pitemmän aikaa, ilman että siitä on huomattu olevan muuta kuin etua sekä kassalle että osuusmiehille. Toisin paikoin taas, esim. Saksissa, aniharvat kassat myöntävät hypoteekkilainoja. Yleisen liiton laatimissa ohjeissa määrätään, että hypoteekkilainoja on ainoastaan poikkeustilassa sallittava.

Löytyypä niitäkin, joitten mielestä osuuskunnan ei tulisi sanottavasti käyttää velkakirja- ja takuu-järjestelmäkään liikkeessään, vaan ruveta saamaan käytäntöön n. k. kontokuranti- eli nimellistä tiliä. Tästä olisi ensiksikin se etu, että lainanottaja saisi rahaa pikemmin ja vähemmittä mutkitta. Lisäksi se poistaisi paljon vihaa, katkeruutta ja eripuraisuutta, jota takuujärjestelmä useimmiten tuottaa. Ja lopuksi se olisi yhtä varma kuin velkakirjakin, sillä kun tänään annetaan A:lle B:n ja C:n takuuta vastaan, huomenna B:lle A:n ja C:n takuulla ja ylihuomenna C:lle A:n ja B:n takuulla, niin siitä ei ole kassalle sen suurempia takeita kuin jos kullekin lainanottajalle myönnettäisiin niin paljon luottoa, kuin hän itse an-

saitsisi. Tietysti ei mikään estäisi lainanottajaa lisäämästä luottoaan tarjoomalla kontokurantitilistään jotakin panttia tahi hypoteekkiä.

Tämä kontokurantilainan muoto näkyy jo alkavan tullakin käytäntöön sellaisilla seuduin, joissa lainarahasto on pitemmän aikaa ollut vaikuttamassa, jonka kautta lainanottajat ovat tottuneet säännölliseen rahaliikkeeseen sekä tulleet paremmalle taloudelliselle kannalle, sekä myös siellä, missä jäsenet ovat erivoimaiset ja harjottavat erilaatuisia elinkeinoja. Esim. Saksin kuningaskunnassa myönsi 20 lainarahastoa 51:stä v. 1897 tällaisia lainoja. Sitä vastoin pidetään velkakirjajärjestelmä sopivimpana tienoilla, missä kaikki kassan jäsenet ovat pienitilallisia, joilla on verraten harvoja isompia rahamenoja ja -tuloja.

Schulze-Delitzsch pani erityistä painoa sille, että lainoja tuli antaa ainoastaan *lyhyeksi aikaa*. Hän ei tahtonut, että edes obligatsioonilainoja myönnettäisiin pitemmäksi ajaksi, kuin kolmeksi kuukaudeksi. Ja koska hän ei tunnustanut olevan mitään eroitusta eri ammattilaisten välillä luoton suhteen (hän oli samalla kannalla, kuin eräs ranskalainen kirjailija V. Bovie, joka väittää, ett'ei ole olemassa mitään »maanviljelyskrediittiä», on näet ainoastaan krediitti), niin hän ei tietysti maanviljelijöillekään myöntänyt pitempiä lainoja. Sen sijaan hän kyllä antoi uudistaa lainoja useampiakin kertoja, tietysti sopivaa provisioonia vastaan. Tästä jyrkästä periaatteesta ovat kuitenkin useimmat Schulze'n kassat, joissa on enimmistönä maanviljelijöitä, viime aikoina poikenneet, ainakin hiljaisuudessa. Pitempien lainojen myöntäminen on tullut eräässä Schulze-Delitzsch'in maakuntakokouksessa v. 1892 keskustelunalaiseksi, ja siellä päätettiin sallia maakuntaliittoon kuuluvien kassojen myöntää semmoisia lainoja.

Raiffeisen'in järjestelmän parhaimpia etuja maanviljelyksen kannalta katsottuna on juuri se, että sen perustaja oli

oivaltanut, että maanviljelys ei tule paljonkaan autetuksi kolmekuukautisten lainojen käyttämisestä. Sen vuoksi myönnetään Raiffeisen-kassoissa lyhempiäkin lainoja aina puolenvuoden, vuoden, jopa kahdenkin vuoden ajaksi, ja pitempiä lainoja 5:ksi, 10:ksi, jopa joskus 20:ksikin vuodeksi. Lainausaika vaihtelee lainan tarkoituksen mukaan, käytetäänkö se esim. kylvösiementen tai koneitten ostoon vai maanparannuksiin, j. n. e. Pitemmistä lainoista vaaditaan kuitenkin, että niitä on vuotuisilla maksuilla (10 %—5 %) lyhennettävä. Tämä pitempien lainojen myöntäminen yksinomaan maanviljelijöille aiotuissa kassoissa on johdonmukainen sen perusjohteen kanssa, mitä niissä seurataan, että nimittäin aina tulee katsoa, mihin tarkoitukseen varoja tarvitaan, ja että niitä on takaisin vaadittava vasta sitten, kuin voidaan arvioida, että ne ovat tuottaneet käyttäjälleen hyötyä. Mutta senpä vuoksi juuri ei myönnetä muuta kuin poikkeustilassa lainan pitennystä, sillä katsotaan, että laina, joka alkujaan oli otettu tuottavaan tarkoitukseen, sen kautta muuttuisi kulutuslainaksi. Sitä paitsi tulee johtokunnan joka kolmas kuukausi tarkastaa lainanottajan ja hänen vakuutensa varmuutta. Jos varmuus jossakin suhteessa on heikontunut, vaaditaan lisävarmuutta. Erityisessä tapauksessa voi kassan johtokunta sanoa lainan irti 4 viikon kuluttua maksettavaksi.

Tätä lyhyttä irtisanomisaikaa vastaan on muistutettu, että se on muka ristiriidassa määräyksen kanssa laina-ajan pituudesta, ja että se voi viedä maanviljelijät pulaan, jopa perikatoon. Mutta nämät huolet ovat olleet turhia, sillä kokemus on osottanut, että Raiffeisen-kassoissa aniharvoin on tarvittu käyttää tuota irtisanomisoikeutta, hyvin useissa se ei ole koskaan tapahtunut. Itse asiassa siis nuot Schulze-Delitzsch'in kassoissa joka kolmas kuukausi tapahtuvat uudistukset ynnä niistä johtuvat provisioonit, ajan hukka ja matkakulut ovat olleet maanviljelijöille paljoa rasittavammat, kuin kysymyksessä oleva irtisanomisoikeus.

Schulze-Delitzsch ja monet teoreettikotkin ovat pitäneet vaarallisena ja pankkiliikkeen kannalta vääränä, että annetaan lainaksi rahoja paljoa pitemmälle ajalle, kuin mikä on myönnetty sisäänpanojen irtisanomiseksi. Tämä muistutus onkin pankkiliikkeen alalla yleensä huomattu oikeaksi. Mutta kokemus maalaisosuuslainarahastoista on ainakin tähän saakka osottanut, että tässäkin kohden on huomattava erotus olemassa maalais- ja kaupunkilais-rahaliikkeen välillä, ja että tästä asianhaarasta ei ole koitunut mitään vaaroja kassoille. Sittenkuin järjestelmä on kehittynyt ja kassat voivat keskuslainarahastoilta saada tarvittaessa apua, ei tuolla muistutuksella enää ole suurta merkitystä.

Kun osuuslainarahastot ensiksi perustettiin, oli *korkokanta* yleensä korkea, usein 10 %, mikä kumminkin oli vähäpätöistä verrattuna koronkiskurien vaatimaan korkoon. Myöskin osuuslainarahastot olivat alussa pakoitetut, lainatessaan ulos osaksi kalliisti ostettuja rahoja, ottamaan niistä hyvinkin suuria korkoja; esim. ensimäinen Schulze'n kassa otti v. 1850 14½ %. Keskimäärin ottivat Schulze-Delitzsch'in kassat korkoa:

		Itä- ja Länsi-Preussissä.	Posissa.	Thüringissä.	Badissa.
v. 1862	%	10,22	11,40	8,33	7,94
» 1887	»	6,11	6,37	5,62	5,56

V. 1895 oli lainauskorko seuraava:

	Tietoja antaneita osuuskuntia.	Keskimääräinen korko		
		alle 5 %	5—6 %	yli 6 %
Schulze-Delitzsch'in liitossa	994	365	493	136
Raiffeisen'in »	1,444	1,199	240	5

V. 1897 on Schulze-Delitzsch'in liitossa pantu toimeen tiedustelu, josta käy selville, että korkokanta on yhä alennut eikä useammissa kassoissa enää nouse yli 5 %. Tähän korkokantaan tulee kumminkin vielä lisäksi provisiooni, joka varsinkin Schulze-Delitzsch'in kassoissa vielä on aivan yleinen.

Neuwied'in liiton kassat ottavat nykyään noin 4½—5 %, johon välistä tulee ½—1 % provisioonia. Alle alimman ylei-

sen korkokannan ne eivät periaatteesta lainaa jäsenilleen rahoja, vaikka tämä useinkin nyttemmin olisi niille mahdollista. Pidetään nim., että tämä olisi hyväntekeväisyyttä eikä keskenäistä apua ja että jäsenet täten vähitellen oppisivat odottamaan apua kassalta eikä itseltään.

Tässä kysymyksessä ovat Yleinen ja muut liitot eroavalla kannalla. Ne koettavat päinvastoin hankkia jäsenilleen niin huokeita lainoja kuin mahdollista ja koettavat siis pitää lainauskorkoa mahdollisimman pienenä. Ennen mainitusta Saksin keskuslainarahaston tiedustelusta käy selville, että v. 1897

16 kassassa otettiin korkoa 4 %
26 » » » $4^1/_4$—$4^1/_2$ %
9 » » » $4^3/_4$—$5^1/_2$ %
eli keskimäärin siis » 4,42 %.

Lisäksi otettiin provisioonia 26 osuuskunnassa $^1/_8$—$^1/_4$ %. Provisioonin ottamista koetetaan saada poistetuksi, ja on se vähitellen jäänytkin yhä useammista.

f) Vuosivoiton käyttäminen.

Tässä kohden eri järjestelmät vielä nytkin eroavat toisistaan ehkä enemmän, kuin missään muussa. Tietysti kaikissa kassoissa ko'otaan *vararahasto*. Koska Schulze'n kassoilla on verraten suuri osuuspääoma, niin niissä ei ole määrätty vararahastosta muuta, kuin että sen tulee nousta vähintäin 10 %:iin osuuspääomasta, mutta itse asiassa se nousee tätä nykyä keskimäärin $^1/_4$:aan pääomasta. Se saadaan kokoon siten, että ensi vuonna koko, seuraavina aina vähenevä osa voittoa sekä uusien jäsenien sisäänpääsymaksu siihen pannaan. Neuwied'in liitto on määrännyt, että puhtaasta vuosivoitosta 20 % on pantava vararahastoon, Yleinen liitto taas, että vararahaston tulee nousta *vähintäin* samaan summaan kuin osuuspääoman. Siihen pannaan sisäänpääsymaksut, sakkorahat sekä vähintäin 10 %, tavallisesti 25 % vuosivoitosta.

Vuosivoiton ylijäämä taas joutuu Schulze'n kassoissa osaksi *palkkioksi* kassan hoitajille ja suurimmaksi osaksi *osingoksi* jäsenille. Näissä kassoissa osinkoa ei ole rajoitettu, vaan päinvastoin pyritään juuri jakamaan osuusmaksuista suuria voittoja, sen kautta houkutellakseen vähävaraisia säästämään itselleen osuusmaksun.

Useimmat tilastoa antaneista Schulze'n osuuskunnista jakoivat v. 1895 $5^1/_2$—$6^1/_2$ % osinkoa, suuri joukko 7—10 %, muutamat 12, 17, 20, jopa 25 %:iin asti.

Raiffeisen-kassat sitä vastoin eivät ole käyttäneet voittojaan suuriin osinkoihin. Vuoteen 1889 saakka niillä ei ollut mitään osuuspääomaa, joten siihen saakka ei ole mitään osinkoja jaettu. Vielä nytkin on monta kassaa, joissa osuusmaksu on niin pieni (esim. 3—5 Saksan markkaa), että sille ei kannata jakaa mitään osinkoa. Missä sellainen jaetaan, on se aina rajoitettu, eikä saa koskaan nousta enempään kuin korkeimpaan korkoon, minkä kassa myöntää säästöönpanijoille (4 %).

Suurimman osan liikevoitostaan (viimeisten mallisääntöjen mukaan $^2/_3$, muutamissa $^3/_4$) käyttivät Neuwied'in liiton kassat ko'otakseen itselleen omituisen, Raiffeisenin keksimän pysyväisen rahaston, jonka tulee kasvaa niin suureksi, että se vihdoin täydellisesti voi vapauttaa kassansa vieraan, lainatun pääoman käyttämisestä. Ja yksi tämän järjestelmän pääperusteita oli se, että tämän rahaston tuli ikuisiksi ajoiksi olla jakamaton yhteisomaisuus, johon yksityisillä jäsenillä ei ole mitään oikeutta. Sen kautta tahtoi R. estää kassoja rupeamasta jäsentensä yksityisen voiton pyynnöstä uhkarohkeihin liikeyrityksiin, joihin Schulze-Delitzsch'in järjestelmä, samaten kuin tavallinen pankkiliike helposti houkuttelee. Sitä paitsi tällä rahastolla Raiffeisen'in mielestä piti olla suuri yhteiskunnallinen tehtävä. Sen tarkoituksena on — kuten eräs kirjoittaja sanoo — astua entisaikoina olleitten kuntain yhteismaitten sijaan, joitten antamilla tuloilla kustannettiin kaikenlaisia kuntain yhteisiä tarpeita. Vanhemmat Raiffeisen-rahastot

käyttävätkin tätä nykyä suuria summia vuosittain kirkkoa, koulua, lastenkoteja, sairastupia, maanteitä ja muita samankaltaisia laitoksia varten. Edellisessä on jo mainittu, miten samasta rahastosta on käytetty varoja yhteisten, kalliitten maanviljelyskoneitten (esim. höyrypuimakoneen) hankkimiseen.

Sitten kuin tämä rahasto on kasvanut tarpeellisen isoksi, käytetään koko vuosivoitto samanlaisiin yhteisiin tarkoituksiin. Jos osuuskunta hajoaisi, määrätään, että tätä rahastoa on hoidettava kuten »orpojen lasten varoja»; jos joskus paikkakunnalla uusi Raiffeisen-rahasto perustetaan, tulee sen saada tämä rahasto käytettäväkseen.

Raiffeisen'in alkujaan määräämän pysyväisen rahaston jakamattomuus oli loukkauskivi Schulze-Delitzsch'ille, ja hänen kiivas taistelunsa sitä vastaan vaikutti, että v:n 1889 osuuskuntalakiin otettiin määräys, että kunkin kassan tulee hankkia itselleen vararahasto, johon *kullakin jäsenellä on osansa* osuusmaksunsa suuruuden mukaan, ja että osuuskunta voipi päättää ainoastaan 10:ksi vuodeksi kerrallaan, että nettovoittoa ei saa jakaa jäsenille. Näillä lakimääräyksillä luultiin voitavan saada tykkänään poistetuiksi nuot raiffeisenilläiset periaatteet pysyvistä rahastoista. Mutta niin ei ole käynyt. Neuwied'in liiton kassat, jotka uskollisesti ovat koettaneet epäsuotuisimmissakin oloissa seurata oppi-isänsä määräyksiä, kiertelivät lakia sillä tavoin, että ovat perustaneet kaksi rahastoa, toisen tavallisen, lain vaatiman vararahaston, johon pannaan vuosivoitosta lain vaatima määrä, toisen n. k. perustus- eli *pysyvän rahaston (Stiftungsfond)*, joka kaikin puolin vastaa Raiffeisen'in alkuperäistä rahastoa. V. 1896 tehtiin kumminkin loppu tuosta lain kiertelemisestä, sillä silloin voimaan astunut lisäys osuuskuntalakiin sallii jälleen jakamattomia, yhteishyvään käytettäviä perustusrahastoja.

Tällaisesta yhteisomaisuudesta, johon ei kellään ole yksityistä oikeutta, on oltu ja ollaan yhäkin eri mieliä. Sitä vastaan tehdään se muistutus, että on muka väärää ja epäsiveel-

listäkin vaatia osuuskunnan vähävaraisia jäseniä uhraamaan varojaan tarkoitukseen, josta heillä itsellään mahdollisesti ei ole mitään hyötyä, vaan ainoastaan niillä, jotka tulevaisuudessa ovat paikkakunnan asujamia, ja että siitä koituu hyötyä muillekin kuin osuuskunnan jäsenille. Toiselta puolen on kumminkin muistaminen, että tuolla rahastolla on suuri merkitys yhteishengen kasvattajana ja itseavun edistäjänä, sekä että se on vain yksi, vaikkapa omituinen muoto sitä kunnallis-sosialismia, joka meidän päivinämme yhä enemmän saa jalansijaa, epäilemättä kuntalaisten eduksi. Ja kokemus on näyttänyt, että missä osuuslainarahaston voitto jaetaan jäsenille, voitonhimo usein on saanut vallan ja muuttanut osuuskunnan tavalliseksi pankkilaitokseksi.

Niinkuin ennen olemme maininneet, on tämä usein tapahtunut S.-D:n kassoille. Raiffeisen on laskenut, että noin $^1/_{10}$ kaikista Schulze-Delitzsch'in perustamista osuuslainarahastoista on vuodesta 1875 vuoteen 1886 saakka joko tehnyt vararikon tahi muutoin ollut pakotettu lopettamaan liikkeensä; Schulze olisi ollut onnellinen, jos hän olisi voinut lausua samanlaisen tuomion vastustajastansa. Mutta siihen hänellä ei ole ollut syytä. Sillä Neuwied'in liittoon kuuluvissa kassoissa ei ole tapahtunut yhtään vararikkoa niinä 50 vuotena, joina niitä on ollut. Sitä vastoin on aivan viime vuosinakin suuri määrä S.-D:n kassoja tehnyt vararikkoja, joitten kautta miljoonia on mennyt hukkaan ja monet varakkaatkin henkilöt menettäneet koko omaisuutensa, jopa kokonaiset seudutkin joutuneet onnettomuuteen. Erityisesti puhutaan Osterfeld'in osuuslainarahaston äskettäin tapahtuneesta vararikosta, jonka kautta osuuskunnan 269 jäsenelle tuli 585,000 Suom. markan tappio ja jossa monet menettivät kaiken omaisuutensa.

Yleisessä liitossa on myöskin osuuspääoman voitto-osuus rajoitettu, vaikka muutamat kassat myöntävät aina $5^1/_2$ %:iin saakka, eli yhtä paljon kuin ne ottavat lainoistaan. Muuten ovat nämät Yleisen liiton kassat muista eroavalla kannalla

siinä, että ne eivät pyrikään kokoamaan vuosivoittoa lainausliikkeestään, kuten toiset, vaan hankkimaan mahdollisimman huokeita lainoja. Tavallisesti niistä tämän johdosta sanotaan, että niiden tarkoituksena ei ole voittojen hankkiminen *jäsenilleen.* Se ei kumminkaan ole aivan oikein. Sillä suurimpana voittona, mikä jäsenillä on kassasta, ovat tietysti ne suotuisammat korkoehdot, joilla he voivat saada rahoja lainaksi. Ja kun ei myönnetä suurta korkoa osuusmaksuille, niin voidaan lainauskorko asettaa vuosi vuodelta yhä alhaisemmaksi; siten jaetaan voitto lainanottajille sen mukaan, kuinka paljon he ovat kassaa käyttäneet ja siis liikettä hyödyttäneet, siis samaan tapaan, kuin osto-osuuskunnissa voitto jaetaan ostajille sen mukaan, kuinka paljon he ovat ostaneet. Kumminkin Yleisen liiton kassatkin perustavat toisen vararahaston *(Betriebsrücklage)*, johon pannaan vähintäin 10, usein 25 % vuosivoitosta, ja jonka tulee kasvaa senkin vähintäin yhtä suureksi kuin osuuspääoma on. Sitä voidaan käyttää pääkokouksen päätöksen mukaan kaikenlaisiin ylimääräisiin tarkoituksiin (esim. koneitten ostoon, josta vrt. siv. 160), etupäässä kumminkin liikkeestä mahdollisesti johtuvien vahinkojen korvaamiseen. Mutta tämä rahasto ei ole yhteisomaisuutta, vaan on se jaettava jäsenten kesken osuusmaksujen mukaan, jos kassa hajotettaisiin.

II. Keskuslainarahastot.

Edellä esitetty osuuskunnallinen luottojärjestelmä jäi kumminkin epätyydyttäväksi. Sillä usein tapahtui, että pieneen, erillään muusta luottomaailmasta toimivaan rahastoon tuli enemmän varoja, kuin mitä se voi edullisesti sijoittaa, tahi että päinvastoin kassalta kysyttiin enemmän lainoja, kuin mitä se voi hankkia.

Tämän järjestelmänsä epäkohdan ovat sekä Schulze-Delitzsch että Raiffeisen itse jo varhain huomanneet ja molem-

mat ryhtyivät perustamaan *keskuslainalaitoksia*, joitten tuli olla välittäjinä paikallisosuuskuntain kesken ja ulkoakin hankkia niille pääomaa.

Molemmat perustettiin tavallisten pankkiosakeyhtiöitten muotoon, Schulze-Delitzsch'in osuuskuntia varten Berliiniin v. 1864 ja Raiffeisen'in osuuskuntia varten Neuwied'iin v. 1876 nimellä *Die Landw. Central-Darlehnskasse für Deutschland.* Tässä Raiffeisen'in Keskuslainarahastossa saavat osakkaina olla ainoastaan Neuwied'in liittoon kuuluvat paikallisosuuskunnat sekä Keskusrahaston johtokunnan ja hallintoneuvoston jäsenet. Jokainen paikallisosuuskunta, joka pyrkii liikeyhteyteen Keskusrahaston kanssa, on velvollinen ottamaan vähintäin yhden 1,000 Saks. markan suuruisen osakkeen. Mutta paikallisosuuskunnan ei tarvitse vastata Keskusrahaston veloista enemmällä kuin merkitsemillänsä osakkeilla. Osakepääoma on 5 milj. Saks. markkaa, josta 2,200,000 on maksettu. Keskusrahaston puhtaasta voitosta on vuosittain 20 % pantava jakamattomaan vararahastoon, ylijäämästä on annettava osinkoja osakkaille, kumminkaan ei sitä korkoa korkeampia, minkä paikallisosuuskunnat maksavat Keskusrahastolle lainoistaan. Varsinkin alussa kärsi Keskusrahasto suurta rahanpuutetta, jota m. m. koetettiin poistaa hankkimalla vierasta, usein hyvin kallista liikepääomaa. Hyvin tärkeä on siis sen kehitykselle viime vuosina ollut Saksan Valtiopankin v. 1895 2 % vastaan myöntämä luotto.

Paikallisrahastoille antaa Keskusrahasto tavallisesti lainoja kontokurantitilille. Niille annettavan luoton suuruus määrätään paikallisrahastojen jäsenten tuloverojen suuruuden mukaan. Pääoman ja vararahaston kasvaessa on Keskusrahaston korko paikalliskassojen talletuksista ja lainoista alituisesti alentunut: alussa ne saivat talletuksistaan $4^1/_2$ %, nykyään ainoastaan $3^1/_2$—$3^3/_4$ %; lainoista oli niiden alussa maksaminen 5—$5^1/_2$ %, nykyään $3^9/_{10}$—$4^1/_4$ %. Tähän tulee provisiooni, joka alussa nousi $^1/_3$ %, nykyään $^1/_{10}$ %:iin. Viime

vuosina on Keskusrahastoon yhä enemmän paikallisrahastoja liittynyt, ja liike tämän kautta nopeasti kasvanut:

v. 1894 34 milj. Suom. markkaan
» 1895 79 » » »
» 1896 168 » » »
» 1897 250 » » »

Osinkona on ainoastaan $3^1/_2$ % jaettu. Myöskin hoitokustannukset ovat erinomaisen pienet, tavallisesti $^1/_{10}$ % tuhannelta.

Kauvan aikaa tämä rahasto toimi ainoana keskusrahastona koko Saksan valtakunnan osuuslainarahastoja varten Neuwied'in liitossa. Viime vuosina se on kumminkin ruvennut perustamaan eri osiin valtakuntaa haaraosastoja (1895 niitä oli 10), jotka siis nyt tavallaan ovat keskusosuuskuntia; Neuwied'in kassa on sen kautta kohonnut jonkunlaiseksi *pääosuuskunnaksi.* Ja vasta tämän jälkeen alkaa tuo laitos suuremmassa määrässä vaikuttaa, vasta siitä alkaen näemme sen liikkeen todellisesti kasvavan.

Yleinen liitto taas on pyrkinyt toteuttamaan samaa tarkoitusta pienempien, pieniä maita tahi suurempia maakuntia käsittävien *keskusosuuslainarahastojen* kautta. Niitä oli kaikkiaan v. 1896 Yleisessä liitossa 17. Nämät ovat muodostetut osuuskunniksi rajoitetulla vastuuvelvollisuudella. Niissäkin ovat ainoastaan piiriin kuuluvat paikallisosuuskunnat sekä johtokunnan ja hallintoneuvoston jäsenet oikeutetut rupeamaan osallisiksi. Osuusmaksu on useimmissa 100 Saksan markkaa, useissa ainoastaan 20 mk, yhdessä 200, 500, 1,000 ja 10,000. Korkein luvallinen osuusmaksumäärä on useimmissa 50, hyvin useassa 10, muutamissa 1 tai 2, toisissa 100, 300, 500. Vastuusumma osuusmaksua kohti on useammissa 1,000 Saksan markkaa, monessa 2,000, yksityisissä enemmän, kuten 3—5—10—15,000. Kutakin osuusmaksua kohti myönnetään korkeintain 1,000—3,000—10,000 mk luottoa.

Näiden keskusosuusrahastojen hallintokustannukset nou-

sevat $^3/_4$—$^4/_{10}$ tuhannelta. Korkokanta on vuosi vuodelta pienennyt. Keskimäärin oli se v. 1896 $3^1/_4$ % lainaksi otetuista ja $3^3/_4$ % annetuista rahoista ja tämän lisäksi monessa $^1/_{10}$ % provisioonia. Neljässä keskusosuusrahastossa on jo provisiooni täydelleen poistettu.

Tällaisia keskusosuusrahastoja ovat muutkin Neuwied'in liitosta eronneet lainarahastot viime aikoina eri maakuntia tai valtioita varten (esim. Baijeria ja Wyrttembergiä varten) perustaneet, niin että niiden luku v. 1897 oli Saksassa kaikkiaan 27.

Toiset (kuten Badin ja Saksin kuningaskunnan) osuuslainarahastojen liitot ovat tehneet sopimuksia isompien yksityispankkien kanssa, jotka ovat sitoutuneet erityisillä ehdoilla ottamaan vastaan paikallisosuuskuntain liikoja rahoja sekä lainaamaan niille tarvittaissa. Ne myöntävät $3^1/_2$ % ja ottavat $4^1/_2$ % korkoa sekä lisäksi $^1/_{10}$ % provisioonia. Korkoero on siis 1 %, jota vastoin se osuuskuntain perustamissa keskuskassoissa on ainoastaan $^1/_2$ %, ja sitä paitsi nämät kokoavat vararahastoja, joista hyöty tietysti tulee osuuskunnille.

III. Preussin Pääosuusrahasto.

Näin tultiin toimeen noin 10—20 vuotta. Mutta olot kehittyivät, tarpeet kasvoivat ja uudet tarpeet vaativat uusia muotoja, vaativat järjestelmän kehittämistä. Tämä tarve ei ole ollut niinkään tuntuva Schulze-Delitzsch'in kassoissa, koska niissä jäsenet kuuluvat eri ammatteihin, jonka vuoksi ne voivat paremminkin välittää rahantarvetta eri aikoina eri kansanluokkain välillä. Sitä paitsi niiden keskuslainarahasto on kehittynyt suureksi pankkilaitokseksi, joka ryhtyy kaikkiin tavallisiin pankkitoimiin ja on liikeyhteydessä muun luottomaailman kanssa.

Myöskin Neuwied'in liiton koko valtakuntaa palveleva keskusrahasto on, saatuaan Valtiopankista huokeata luottoa, helposti voinut tyydyttää paikallisrahastojensa tarpeita.

Toista oli pienempiä alueita varten perustettujen, osuuskuntina toimivien keskuslainarahastojen laita. Nuot pienempiä valtioita tahi suurempia maakuntia käsittävät keskuslainarahastot olivat tosin koettaneet välittää rahojen siirtämistä eri paikkakuntien välillä, siten hankkien paikallisosuuskunnille jossakin määrin liikeyhteyttä ulkopuolella kotikylää olevan maailmankin kanssa. Mutta kun ne joka tapauksessa palvelivat ainoastaan yhtä ammattikuntaa, maanviljelijöitä, joitten luottotarpeet, enemmän kuin muitten kansanluokkain, tavallisesti ilmestyvät samaan aikaan, niin niitä kumminkin usein kohtasi vaikeuksia. Tämä osuuskunnallinen järjestelmä jäi sen vuoksi epätyydyttäväksi. Voipi kysyä: miksi eivät keskusosuuslainarahastot koettaneet päästä liikeyhteyteen muitten suurten rahalaitosten kanssa? Tähän on ollut syynä se erilainen järjestysmuoto, mikä niillä maalaislainauslaitoksilla on. Sillä suuret kaupunkilaisrahalaitokset eivät aina ole katsoneet voivansa ottaa huomioon keskuslainarahastojen *rajoitettua* vastuuvelvollisuutta. Lisäksi ne pelkäsivät sitoa rahojaan pitemmiksi ajoiksi, jollaisia lainoja maanviljelijäin lainauslaitokset tarvitsevat. Tämän vuoksi ei saatu aikaan sopivaa vuorovaikutusta maanviljelijäin rahantarpeen ja rahantarjouksen sekä muitten kansanluokkain rahantarpeen ja rahantarjouksen välillä. Tästä syystä pysyikin raha noissa osuuskunnissa suhteellisesti kalliimpana kuin suurissa rahalaitoksissa.

Näin kypsyi vähitellen välttämättömäksi suuren pääosuusrahaston tarve, jonka tehtävänä olisi välittää rahaliikettä ei ainoastaan eri keskusosuuskuntain kesken, vaan myös maanviljelijäin ja muitten kansanluokkain välillä. Tämmöisen suuren pääosuusrahaston tarpeen toi tietääkseni ensi kerran esille Hannoverin maakuntaliiton etevä ja innokas johtaja JOHANNSSEN Yleisen liiton vuosikokouksessa 1890. Ajatus saavutti liiton kannatusta ja sai sen ryhtymään valmistaviin toimiin. Mutta monen mielestä oli asialle eduksi, että tämä pääosuusrahasto tulisi valtion laitokseksi. Niitten mielipiteen toi

eräs toinen yleisesti tunnettu Yleisen liiton johtavia miehiä, v. MENDEL-STEINFELS esille Preussin maapäivillä v. 1894. Siellä vastasi Preussin raha-asiain ministeri MIQUEL, että asia jo oli hallituksen valmistuksen alaisena ja esitettäisiin pian maapäiville. Tämä tapahtuikin jo seuraavana vuonna, Preussin maapäivät myönsivät laitokselle 5 miljoonaa Saks. markkaa pääomaksi, laitosta koskeva laki ilmestyi 31 p. heinäkuuta 1895, ja *Preussin Pääosuusrahasto (Centralgenossenschaftskasse)* alotti toimensa jo kahden kuukauden kuluttua sen jälkeen.

Mutta aika ei ollut ainoastaan tehnyt tällaista laitosta välttämättömän tarpeelliseksi maanviljelijälle; se oli siinäkin suhteessa kypsynyt, että yritys oli käynyt mahdolliseksi toteuttaa. Niin kauvan kuin oli olemassa ainoastaan paikallisia osuuskuntia, olisi suuren pääosuusrahaston toiminta ollut jokseenkin vaikea. Vasta sittenkuin v:n 1889 lain mukaan oli syntynyt maakunnallisia keskusrahastoja, joitten kanssa Pääosuusrahasto voi ryhtyä liikeyhteyteen ja joitten välitystä se voi käyttää, kävi sen toiminta mahdolliseksi. Ja sitä paitsi oli hyvinkin tärkeätä, että paikalliset osuuskunnat olivat sekä omassa keskuudessaan että suhteissaan keskusosuuskuntain kanssa kehittäneet sen omituisen liiketekniikkansa, josta edellisessä olemme tehneet lyhyesti selkoa, sekä saaneet aikaan sen lujan liittoutumisen ja ankaran tarkastuksen, joka niiden olemassaolon tekee niin varmaksi ja luotettavaksi.

Preussin Pääosuusrahaston tarkoituksena on »edistää ja vahvistaa niitten kansanluokkain henkilöluottoa, jotka omalla vastuullaan, pienellä pääomalla ja omalla työllään toimivat taloudellisen tuotannon alalla», siis etupäässä talonpoikien ja käsityöläisten luottoa.

Pääosuusrahaston asema on omituista laatua, se kun on valtion- ja yksityisen pankin välinen laitos. Ei ole tahdottu tehdä siitä yksityispankkia, jotta se ei antautuisi keinotteluihin, eikä ole tahdottu tehdä siitä täydellistä valtiolaitosta ja

siten estää sen vapaata kehitystä ja likeistä yhteyttä osuuslainarahastojen kanssa.

Sitä hoitavat valtion virkamiehet ja se on valtion tarkastuksen alaisena. Mutta jo rahastoa perustettaessa kutsuttiin tunnettuja osuuslainarahastojen johtajia neuvotteluun, ja liikettä valvomaan on johtokunnan sivulle asetettu valiokunta, joka on kokoonpantu osuuskuntalaitoksen johtavista miehistä.

Rahastolle valtiovaroista alussa annettu 5 milj. Saks. markan pääoma korotettiin jo seuraavana vuonna 20 miljoonaksi. Mutta tästä summasta tulee sen valtiolle maksaa korkeintain 3 %, kunnes vararahasto on kasvanut 25 %:ksi pääomasta, ja sen jälkeen 4 %.

Pääosuusrahaston kanssa pääsevät suoranaiseen liikeyhteyteen ainoastaan isompia piirejä käsittävät keskusosuuskunnat Preussin valtakunnassa. Mutta huomattavaa on, että tähän osallisuuteen eivät ole oikeutetut ainoastaan maanviljelijäin osuuskunnat, vaan myöskin käsityöläisten. Ja lisäksi on merkille pantava, että uusi keskuslaitos on ruvennut liikeyhteyteen ei ainoastaan osuuslainarahastojen, vaan myöskin osto- ja myyntiosuuskuntain keskusosuuskuntain kanssa. Sitä paitsi on Pääosuusrahasto muunkin yleisön kanssa ruvennut liikeyhteyteen, etenkin ottaen vastaan talletuksia.

Pääosuusrahasto on ottanut luotonmyöntämisperustaksi tuon muutamissa keskusosuuskunnissa jo varemmin tavaksi tulleen ja ilman minkäänlaista vaaraa käytetyn paikallisosuuskuntain vastuuvelvollisuuden, ilman mitään lisävakuutta. Tämän paikallisosuuskuntain vastuuvelvollisuuden suuruuden koettaa Pääosuusrahasto saada selville niiden jäsenten yhteenlasketun tulo- ja omaisuusveron suuruudesta, josta kunkin paikalliskassan tulee antaa tietoja keskuskassoille ja näitten sitten summittaisia tietoja Pääosuusrahastolle. Paitsi tähän vastuuvelvollisuuteen, katsoo Pääosuusrahasto luottoa myöntäessään myöskin, vaikka ainoastaan toisasteisena seikkana, osuuskunnan omaan omaisuuteen, osuusmaksujen summaan ja vararahastoihin.

Mitä lainamuotoon tulee, niin näemme, että maanviljelijäin keskuslainarahastot käyttävät enimmäkseen kontokurantitiliä. Sen ohella ovat myöskin talletustili, vekselitili ja tavarapanttilainatili käytännössä. Varsinkin ovat kaupunkien osuuskunnat ruvenneet paljon käyttämään vekselitiliä.

Erittäin tärkeätä on niille kansanluokille, joita Pääosuusrahasto on aiottu palvelemaan, ja varsinkin pienille maalaisosuuskunnille, että korkokanta pysyy mikäli mahdollista muuttumatonna. Sen vuoksi onkin pankki pitänyt v:een 1898 saakka pysyväisenä talletustilikoron ($2^1/_2$ %) sekä kontokurantikoron (3 %), mutta vekseli- ja tavarapanttilainakorko on seurannut valtiopankin isompia muutoksia. Pääosuusrahasto on kumminkin sitoutunut ilmoittamaan 6 viikkoa edeltäkäsin, kun se aikoo muuttaa kontokurantikorkonsa, sekä pitämään sen ainakin $^1/_4$ vuotta muuttumattomana. On kuulunut ääniä, jotka ovat vaatineeet korkokannan korottamista, jotta pienet rahastot voisivat saada paremman koron liike-rahoistaan. Nämät ovat lähteneet sellaisilta seuduilta, joilla maanviljelijät yleensä ovat varakkaita. Mutta Pääosuusrahaston hallinto on pitänyt laitoksen tärkeimpänä tehtävänä hankkia huokeita lainoja vähävaraisille maanviljelijöille eikä suurta korkoa muutamille varakkaille.

Pääosuusrahasto ei ota minkäänlaisia provisiooneja, niinkuin pankit yleensä tekevät. Tästä on se etu, että rahat saadaan entistä enemmän liikkeeseen: toivotaan näet, että pienet rahastot täten halukkaammin rupeavat lähettämään satunnaisiakin liikevarojaan pienemmälle ajallekin korkoa kantamaan. Samassa tarkoituksessa on Pääosuusrahasto kehoittanut sen kanssa liikeyhteydessä olevia keskuslainarahastojakin jättämään pois provisiooninoton, jotta paikallisetkin osuuslainarahastot voisivat sen tehdä ja siten saada talonpojat enemmän käyttämään rahastoja. Jos esim. talonpoika on myymällä viljaa saanut rahasumman, jota hän varmasti tarvitsee yhden tai parin kuukauden kuluttua, niin on hänelle ainoastaan siinä

tapauksessa edullista viedä se kassaan, jos hän siitä jotain ansaitsee. Mutta jos provisiooni viepi kaiken koron ja ehkä enemmänkin, niin on hänelle tietysti parempi pitää rahat »arkkunsa pohjalla«.

Samaa rahojen liikkeelle saamista koettaa Pääosuusrahasto edistää monella muullakin tavalla. M. m. on se pitänyt tärkeänä, että kaikki rahatilaukset suoritetaan samana päivänä. Sen kautta voivat pienet paikallisosuuskunnat saada tilaamansa rahat 2—3 päivän kuluttua. Niinikään on Pääosuusrahasto ruvennut poistamaan puhtaan rahan käyttämisen useilta sen kanssa liikeyhteydessä olevilta keskusrahastoilta, niin että niiden tehtävänä ainoastaan on kirjanpito ja maksumääräyksen lähettäminen. Keskusrahastojen rahamääräykset kirjoitetaan heidän tiliinsä, mutta lähetetään suoraan heidän määräämillensä paikallisosuuskunnille ja henkilöille; päinvastoin ottaa Pääosuusrahasto vastaan paikallisosuuskuntain jäseniltä asianomaisten keskuslainarahastojen tiliin suoranaisia rahalähetyksiä. Tämän kautta säästetään aikaa, lähetyskustannuksia, korkoja ja turhaa työtä.

Mitkä ovat tämän Pääosuusrahaston tulokset?

Siihen ovat liittyneet enimmät keskusosuuskunnat. Ensi vuonna (1895) kuului siihen 11 keskusosuuskuntaa, v. 1897 jo 34, näitten 6,097 paikallisosuuskuntaa ja noin 560,000 jäsentä. On laskettu että noin 12 % kaikista maanviljelyksestä ja sen sivuelinkeinoista elävistä ihmisistä on välillisesti rahaston kanssa liikeyhteydessä.

Pääosuusrahaston korkokanta on voitu pitää koko ajan yhtä varmana ja alhaisena (3 %). Sen liikevaihto on alituisesti kasvamassa. Se nousi

v. 1895 (kahdelta kuukaudelta)	75	milj.	Suom.	markkaan
» 1896	975	»	»	»
» 1897	2,485	»	»	»

Seurauksena tästä on ollut, että Pääosuusrahaston 25 milj. Suom. markan suuruinen pääoma on taasen käynyt riittämättö-

mäksi, jonka vuoksi se huhtik. v. 1898 on lisätty 62½ milj. markkaan (50 milj. Saks. mkaan) [1]). Pääomasta, jonka valtio on myöntänyt, on rahasto voinut maksaa v. 1896 2½ ja v. 1895 2,988 % eli enemmän kuin valtio tavallisesti voi saada rahavaroistaan, joista suuri osa makaa korottomanakin.

Pääosuusrahasto on voimakkaasti vaikuttanut osuuskuntalaitoksen leviämiseen. Osuuskuntain lukumäärä, joka ennen Pääosuusrahaston perustamista oli lisääntynyt satamäärin vuodessa, kasvaa sen jälkeen enemmällä kuin tuhannella joka vuosi.

Tätä uutta suurenmoista yritystä ei tervehditty yksimielisesti ilolla, ei edes kaikkien maanviljelijäin ja heidän osuuskuntainsa puolesta. Sekä Neuwied'in liiton että Schulze-Delitzsch'in osuuskuntain johtavat miehet asettuivat alussa jyrkästi sitä vastustamaan, ensiksi koska osuuskuntalaitos sen kautta tulee jättämään sen itsenäisen, omaan apuun turvautuvan kannan, joka on ollut sen pääperiaatteita, ja joutuu ehkä ikävään riippuvaisuuteen valtiosta ja sen virkamiehistä; sekä toiseksi koska hyvin hoidetut osuuskunnat eivät tarvitse tuollaista laitosta.

Mitä ensimäiseen, periaatteelliseen syyhyn tulee, niin on luonnollista, että siihen ovat mielihyvällä tarttuneet myöskin doktrinääriset vapaamieliset osuuskuntalaitoksen ulkopuolelta sekä varsinkin yksityispankkien edustajat, jotka uudesta laitoksesta ovat peljänneet kilpailijaa. Mutta jo edellisestä esityksestä lienee lukijalle käynyt selville, että tuo väite ei ole perustettu. Sillä osuuslainarahastothan ovat jo ennenkin olleet liikeyhteydessä muitten, suurten pankkien kanssa, vaikka sitä

[1]) Ne suuret palvelukset, jotka Preussin Pääosuusrahasto on maansa maanvilielijöille tehnyt, ovat antaneet muillekin Saksan valtioille aihetta toimenpiteihin osuuslainarahastojen edistämiseksi. Niinpä on sekä Saksin että Baijerin valtio Preussin tapaan myöntänyt maansa Raiffeisen-kassoja käsittävälle keskusosuuslainarahastolle liikepääomaa, edellinen v. 1896 1 milj. Saks. mk, jälkimäinen 100,000 mk ilman korkoa ja 1,900,000 mk 3 % vastaan.

ei ole huudettu luopumiseksi oma-apuaatteen kannasta. Miksi pitäisi tuollaisen oman pankin kanssa liikeyhteydessä oleminen olla enemmän riippuvaisuutta, kuin varemmin yksityisten pankkien yhteydessä oleminen, kun välit ovat asetetut puhtaasti affäärin kannalle, eikä Pääosuusrahasto tahdo paikallisosuuskuntain toimintaa häiritä millään tavoin?

Osuuskunnat eivät näet ole millään tavalla pakotetut käyttämään Pääosuusrahastoa, vaan saavat ne joko elää täydellisesti itsenäistä elämää tahi kääntyä muitten rahalaitosten puoleen, jos sen paremmaksi näkevät. Ja jos ne taas tahtovat tätä käyttää, niin tämä ei vaadi niiltä mitään muuta, kuin että niiden jäsenet ovat sitoutuneet rajattomaan vastuuvelvollisuuteen sekä että osuuskunta kuuluu johonkin liittoon ja keskusosuuskuntaan, kaksi ehtoa, jotka kaikkein useimmissa osuuskunnissa jo ennen rahaston perustamista olivat omasta halusta täytetyt. Ja lisäksi tulee ottaa huomioon, että tämä laitos ei ole mikään valtioalmu osuuskunnille, koska valtio saapi tarpeellisen koron siihen panemistaan rahoista ja koska laitos kustantaa virkamiehensä itse. Samalla tavalla kuin ne varakkaammat, jotka vähäväkisten veljiensä avuksi ovat perustaneet Raiffeisen-kassoja, eivät koskaan ole tarvinneet uhrata penniäkään omaisuudestaan, samaten ei valtiokaan tule kärsimään mitään aineellista tappiota perustamastaan Pääosuusrahaston paikallislainarahastoille turvaksi. Valtio ei siis niitä kohtaan ole mikään almunantaja. Vielä tulee ottaa sekin asianhaara huomioon, että yleisistä varoista myönnetty laina, jota käytetään osuuskuntain hyväksi, erittäinkin niissä (Raiffeisen-) osuuskunnissa, jotka kokoavat voittovaroistaan pysyväisiä rahastoja koko kunnan yleishyödyllisiä tarkoituksia varten, saapi erittäin suuren oikeutuksen.

Ja vihdoin voipi pitää senkin näkökannan huomiossa, että kun valtio, joka jo olemassaolevien rahalaitostensa kautta on turvannut ja auttanut suurkauppiaitten, tehtailijain ja suurviljelijäinkin luotto-oloja, nyt vihdoinkin on osuuskuntalaitok-

sessa löytänyt ainoan mahdolliseksi huomatun muodon, jossa se voipi tehdä saman palveluksen keskiluokalle (käsityöläisille ja pienille maanviljejöille), niin miksi osuuskuntain pitäisi kieltäytyä auttamasta valtiota tässä sen pyrinnössä.

Tämän yhteydessä lienee vieläkin syytä huomauttaa sitä, että Pääosuusrahasto ei toimi ainoastaan yhden luokan, maanviljelijäin, hyväksi, niinkuin sen vastustajat ovat tahtoneet uskoa ja uskotella, vaan palvelee se *kaikkia osuuskuntia*, niin hyvin kaupunkilaisten kuin maalaisten perustamia, niin hyvin tehtaantyöväen ja käsityöläisten kuin maanviljelijäinkin.

Toinen väite, rahaston tarpeettomuus, ei enää, sen oltua 3 vuotta toimessa liikkeen yhä kasvaessa, tarvitse meidän kumoomista: tosiasiat ovat sen täydellisesti kumonneet. Itse schulze-delitzschiläisen järjestelmän osuuskuntia on jo suuri määrä ruvennut liikeyhteyteen sen kanssa, vaikka niitten johtavat miehet alussa vakuuttivat, että se ei tulisi »sataan vuoteen« tapahtumaan! Jo ennen 1896 vuoden päätyttyä oli sitä varten perustettu ainakin 4 isompia piirejä käsittävää keskusosuuskuntaa. Niinikään ovat monet Neuwied'inkin liittoon kuuluvat osuuskunnat huomanneet edulliseksi ruveta liikeyhteyteen tämän Pääosuusrahaston kanssa.

Nyt on, kun Pääosuusrahaston vaikutus on astunut esiin, sen sijaan keksitty uusi muistutus sen turmiollisuutta vastaan, se nimittäin, että Pääosuusrahasto saapi aikaan luonnotonta, liikanaista sellaisten paikallisosuuskuntain perustamista, jotka eivät voi pysyä pystyssä, vaan ennemmin tahi myöhemmin ovat pakotetut lakkauttamaan toimintansa sekä tuottavat niille, jotka niihin ovat tulleet houkutelluiksi jäseniksi, suuria tappioita. Ja todennäköiseltä näyttääkin, että tuollaista on jossakin määrässä tapahtunut, etenkin itäisimmissä osissa Preussiä. Siellä näet huomaa, että vaikka kutakin maakuntaa varten jo on ollut olemassa osuuskuntaliitto ja keskusosuuslainarahasto, sinne kumminkin on v. 1896 perustettu pari pientä liittoa. Näistä liitoista on toinen jo lakkautettu ja toinen viettää ki-

tuvaa elämää. Mutta jos yleisemmin tarkastaa tätä asiaa, niin täytyy tulla siihen päätökseen, että puheena oleva syytös ei ole kovin raskauttava Pääosuusrahastolle.

Sillä viime vuosina on lakkautettujen paikallisosuuskuntain lukumäärä pienempi kuin lähinnä varempina, vaikka perustettujen on monta vertaa suurempi (vrt. siv. 156). Se pienen pieni luku lakkautettuja, »mikä meillä nähdään vuosi vuodelta, on päinvastoin loistava todistus siitä elinvoimasta, mikä meidän osuuskunnissamme todella on. Vaikea lienee koko meidän taloudellisessa elämässämme osottaa muita järjestysmuotoja, joilla olisi niin valtaava edistyminen ja niin pienet tappioluvut« lausuu täydellä syyllä K. THIESS. »Minun täytyy sanoa — jatkaa hän — etten ymmärrä, miksi laitos, joka läpi vuosikymmenien on tullut yhä täydellisemmäksi, joka jo tuhansissa kylissä on menestynyt, ei yhtä suurella menestyksellä voisi tulla muutamiin tuhansiin kyliin lisäksi. Meillähän ovat vaikuttamassa osuuskuntaliitot ja keskusosuuskunnat ja niitten palveluksessa satoja virkamiehiä, jotka antavat seikkaperäisiä tietoja ja ohjausta osuuskuntain perustamisesta ja johtamisesta. — — Nuot uudet osuuskunnat eivät näet ole mitään kilpailijoita entisille. Niin, jos johonkin laajempaan piiriin yhtaikaa ilmestyisi 20 uutta osuuslainarahastoa, joista jokainen tahtoisi toimia koko piirissä, niin se voisi ehkä olla arveluttavaa. Mutta missä määrin se olisi terveellisempää, että joka vuosi tuohon piiriin perustettaisiin 2 kylä-osuuskuntaa, kuin että 20:een kylään yhtaikaa perustetaan sellainen, se on vaikea ymmärtää«.

Lisäksi vielä väitetään, että talonpoikaisessa väestössä ei ole erityistä itsetietoista tarvetta, vaan että näitä osuuskuntia ulkoapäin tyrkytetään heihin ja talonpojat siten oppivat lainaamaan. Mutta tätäkin väitettä pitävät asiantuntijat epäoikeutettuna, sillä kokemus osottaa kaikista osista maata, että talonpojat itse mitä suurimmalla innolla ja kestävyydellä ajavat asiaa, niin pian kuin ovat päässeet sen tuntemaan.

Tämä onkin Saksan koronkiskurien nylkemälle talonpoikaisväelle luonnollista. Lainaamaan he ovat tottuneet vanhastaan, ja vaikka he nyt voivatkin saada lainansa halvemmalla ja helpommalla kuin ennen, niin on muistaminen, että lainanhakijan useimmissa maalaisosuuslainarahastoissa pitää ilmoittaa lainan tarkoitus johtokunnalle, joka rahojen käyttämistä sittemmin valvoo.

IV. Osuuslainarahastojen tulokset ja merkitys.

Osuuslainarahastojen kehitystä, niiden rahaliikettä ja niiden saavuttamia rahallisia tuloksia olisi sangen viehättävä laveammin esittää. Mutta ensiksikin tiedot eivät ole täydellisesti saatavissa ja toiseksi esitys paisuisi kovin laajaksi. Täytyy siis tyytyä muutamiin pääsummiin, jotka voivat antaa edes jonkunverran käsitystä osuuslainarahastojen *rahallisesta* merkityksestä.

Ottakaamme ensiksi Schulze-Delitzsch'in osuuslainarahastot erikseen tarkastettaviksemme. Niistä voimme saada seuraavat luvut vuodelta 1895:

Osuuskuntia	Tietoja antaneita osuuskuntia	Niissä jäseniä	Vuoden kuluessa myönnettyjä lainoja ja uudistuksia Suomen markkaa	Osuus-pääomaa Suomen markkaa	Vara-rahastoja Suomen markkaa	Säästöönpanoja Suomen markkaa
n. 2,800	1,068	525,748	2,075,000,000	157,000,000	47,000,000	420,000,000
Keskimäärin						
osuusk. kohti		494	noin 2,000,000	n. 147,000	n. 44,000	n. 400,000
jäsentä	„	—	„ 4,000	„ 300	„ 90	„ 800

On arvioitu, että koko jäsenluku nousee noin 900,000:een, joista 300,000 on maanviljelijöitä, ja että maanviljelijöille oli

lainattuna noin 500—600 miljoonaa Suomen markkaa. Näemme siis, että on ollut syytä ottaa nämätkin kassat lähemmin puheeksi, vaikka ne toimivatkin etupäässä kaupunkiväestön hyväksi.

Jos nyt käännymme tarkastamaan maanviljelijäin varsinaisten osuuslainarahastojen liikettä ja asemaa, niin näemme, että niitten *paikallisosuuskunnilla* on v. 1896 ollut:

	Osuuslainarahastoja	Tietoja antaneita osuuslainarahastoja	Niissä jäseniä	Koko liikevaihto Suomen markkaa	Osuus-pääomaa Suomen markkaa	Vara-rahastoja Suomen markkaa	Säästöönpanoja Suomen markkaa
Yleisessä liitossa . . .	1,785	1,785	129,987	307,000,000	5,540,000	3,405,000	96,100,000
Neuwied'in „ . . .	2,450	1,865	173,043	252,000,000	?	3,941,000	?
Muissa liitoissa	2,156	1,887	142,123	289,000,000	1,630,000	1,590,000	?
Yhteensä	6,391 [1]	5,537	445,153	848,000,000	8,500,000 (?)	8,936,000	280,000,000 (?)
Keskim. osuusk. kohti			noin 80	n. 153,000	n. 1,535	n. 1,615	n. 50,570
„ jäsentä „			—	„ 1,900	„ 19	„ 20	„ 630

[1] Tämä luku vuodelta 1896 on jo voimakkaasti kasvanut. Viimeiset tiedot ilmoittavat, että 1 p. lokak. 1898 löytyi maanviljelijäin osuuslainarahastoja Saksassa 8,542. Siis enemmän kuin 1,000 uutta joka vuosi.

Kun vertaamme näitä varsinaisia maanviljelijäin osuuskuntia käsittäviä lukuja ylempänä oleviin Schulze-Delitzsch'in kassoja käsittäviin, niin näemme, että jälkimäiset ovat kaikissa suhteissa paljoa mahtavammat. Ja sehän onkin aivan luonnollista, sillä niitten pääasiallisena yleisönä on tehdas- ja kaupunkiväestö, joka paljoa enemmän käyttää rahoja. Ja lisäksi tulee, että nämät kassat alussa pääsivät paljoa enemmän yleisön suosioon kuin Raiffeisen'in; ne olivat järjestykseltään yleisölle paljoa tutummat kuin toiset, ja ne houkuttelivat suurten osinkojensa kautta muitakin kuin vähäväkisiä niihin liittymään. Suuri eroavaisuus molempien liikevaihdon välillä johtuu kumminkin osaksi siitä, että samat rahat Schulze'n kassoissa pannaan monta kertaa vuodessa liikkeelle, Raiffeisen'in kassoissa sitä vastoin paljoa harvemmin.

Verratessamme taas maanviljelijäin osuuslainarahastojen kolmea ryhmää toisiinsa, huomaamme, että ne sekä jäsenlukuun että liikevaihtoon nähden ovat jotakuinkin yhdenveroiset. Ensimäinen niistä on enimpien osuuskuntain perustamiseen nähden nuorin, jonka vuoksi siinä jäsenluku on suhteellisesti pienin. Mutta kumminkin on siinä liikevaihto suurin. Se lähtee nähtävästi siitä, että tässä liitossa on maakuntain keskusosuusrahastoja enin ja mahdollisesti myös siitä, että se osaksi on voittanut alaa varakkaimmissa seuduissa, suurempienkin tilojen omistajien keskuudessa.

Tämä eri ryhmien yhdenveroisuus käypi paremmin selville alla olevasta vertauksesta:

Koko liikevaihto oli v. 1896:

	Osuuskuntaa kohti.	Jäsentä kohti.
	Suom. markoissa.	
Yleisessä liitossa . .	172,000	2,360
Neuwied'in » . .	134,000	1,450
Muissa liitoissa . . .	153,000	2,030

Kun me saatavana olevien tietojen puutteessa emme voi antaa yleiskatsausta näitten kassojen kehityksestä viime vuo-

silta muuta kuin Yleiseen liittoon kuuluvista, niin se ei kuitenkaan näytä olevan kovinkaan tuntuva haitta, koska ne tiedot, jotka siitä saamme, voivat edustaa jonkunlaista keskimäärää koko Saksasta.

Yleisen liiton paikallisten osuuslainarahastojen tilasto käsitti allamainituilta vuosilta:

	1892	1893	1894	1895	1896
Osuuslainarahastoja	463	538	647	1,097	1,785
Jäseniä yhteensä	51,551	58,912	71,747	93,417	129,987
„ keskim.	111	110	111	88	73

Samoina vuosina näissä tilastoa antaneissa kassoissa nousi Suomen markoissa:

Liikevaihto . . .	109,686,000	123,472,000	161,897,000	208,191,000	307,310,000
kassaa kohti .	236,903	229,502	250,227	189,782	172,163
jäsentä „ .	2,127	2,095	2,256	2,229	2,370
Vuosivoitto . . .	440,000	495,000	578,000	638,000	988,000
kassaa kohti .	950	920	893	581	553
jäsentä „ .	8	8	8	7	7
Osuuspääoma . .	2,717,000	3,122,000	3,597,000	4,390,000	5,542,000
kassaa kohti .	5,868	5,803	5,559	4,001	3,104
jäsentä „ .	52	53	50	47	42
Vararahastot . .	1,629,000	1,900,000	2,526,000	2,900,000	3,400,000
kassaa kohti .	3,518	3,531	3,904	2,643	1,904
jäsentä „ .	31	32	35	31	26
Säästöönpanot ja juokseva tili .					96,100,000
kassaa kohti .					53,838
jäsentä „ .					740

Keskuslainarahastojen koko liikevaihto oli Suomen markoissa:

	Yleisessä liitossa	Neuwied'in liitossa	Muissa liitoissa	Yhteensä
v. 1894	73,000,000	34,000,000	44,000,000	151,000,000
„ 1895	115,000,000	79,000,000	100,000,000	294,000,000
„ 1896	259,000,000	168,000,000	155,000,000	582,000,000

Siis kahdessa vuodessa noin 380 %:n lisäys.

Paikallisosuuskuntain saatavat keskusosuuskunnilta olivat Suomen markoissa:

v. 1894	2,600,000	5,600,000	8,100,000	16,300,000
„ 1895	6,400,000	17,000,000	17,200,000	40,600,000
„ 1896	9,100,000	11,500,000	19,000,000	39,600,000

Paikallisosuuskuntain velat keskusosuuskunnille tekivät Suomen markoissa:

v. 1894	4,600,000	7,500,000	6,900,000	19,000,000
„ 1895	7,600,000	17,400,000	8,000,000	33,000,000
„ 1896	22,000,000	20,000,000	15,000,000	57,000,000

Keskusosuuskuntain velat yksityisille pankeille ja Preussin Pääosuusrahastolle tekivät Suomen markoissa:

v. 1894	1,700,000	900,000	2,100,000	4,700,000
„ 1895	4,500,000	50,000	2,000,000	6,550,000
„ 1896	17,200,000	4,500,000	6,700,000	28,400,000

Keskusosuuskuntain saatavat yksityisiltä pankeilta ja Preussin Pääosuusrahastolta olivat Suomen markoissa:

v. 1894	250,000	15,000	1,000,000	1,265,000
„ 1895	1,800,000	45,000	3,800,000	5,645,000
„ 1896	1,000,000	15,000	2,000,000	3,015,000

Näistä tiedonannoista selvinnee jo, miten maanviljelijäin osuuslainarahastot viime vuosina ovat kehittyneet mahtavaksi voimaksi Saksan liikemaailmassa. Ja selvästi niistä näkee, että Preussin Pääosuusrahaston vaikutus on jo ensi vuonna

ollut suuri. Kun vertaa eri ryhmiä toisiinsa, niin näkee, että Yleiseen liittoon kuuluvat osuuskunnat ovat olleet enin Pääosuusrahaston tarpeessa. Niissä ovat keskusosuuskuntain velat pankeille kasvaneet paljoa nopeammin kuin muissa, ja sitä myöten tietysti myös paikallisosuuskuntain velat keskusosuuskunnille. Mutta toiselta puolen ovat myöskin paikallisosuuskuntain säästöönpanot keskusosuuskuntiin kasvaneet mainitussa liitossa enemmän kuin muissa.

* * *

Edellä olevasta selonteosta olemme siis oppineet pääpiirteissään tuntemaan Saksan osuuslainarahastot, niiden järjestysmuodon ja niiden liikkeen laajuuden. Olemme nähneet, että eri järjestelmien välillä on alkujaan ollut hyvinkin suuria eroavaisuuksia ja että nuot eroavaisuudet eivät vieläkään ole tykkänään kadonneet, vaikka ne vuosikymmenien kuluessa ovat paljon tasaantuneet ja yhäkin vuosi vuodelta tasaantuvat. Varsinkin olivat alkujaan Schulze-Delitzsch'in ja Raiffeisen'in kassat useimmissa pääkohdissa eri kannalla. Edellinen oli näet puhdas individualisti ja vapaakaupan mies, jälkimäinen taas suuressa määrässä sosialisti ja yhteisavun mies. Schulze-Delitzsch asetti lainanantajan, rahan tarjoojan edut etusijalle, Raiffeisen sitä vastoin lainanottajan, rahaa tarvitsevan. Schulze'n osuuskunta on siis niin sanoaksemme myyntiosuuskunta, Raiffeisen'in osto-osuuskunta. Schulze hankki suuria osinkoja jäsenilleen, Raiffeisen katsoi enemmän yhteiskunnallista hyötyä. Tästä periaatteellisesta eroavaisuudesta onkin ollut seurauksena tavalliset myynti- ja osto-osuuskuntain tulokset: Schulze'n osuuskuntain jäsenet ovat usein sulkeneet osuuskuntansa ja muodostaneet ne tavallisiksi osakeyhtiöiksi, jotka ovat vähitellen ruvenneet tavottamaan yhä enemmän kapitalistisia tarkoitusperiä, taikka ovat ne joutuneet yhden ainoan miehen käsiin, siis molemmissa tapauksissa lakanneet olemasta puhtaita osuuskuntia, taikka ovat ne tähdätessään suuria voit-

toja antautuneet vaarallisiin yrityksiin, tehneet vararikon ja tuottaneet jäsenilleen suuria tappioita. Seurauksena tästä onkin ollut, että Schulze-Delitzsch'in liittoon kuuluvissa kassoissa kehitys näkyy viime aikoina jonkunverran seisahtuneen. Sitten vuoden 1885 ei liike niissä ole sanottavasti kasvanut, ja 1890-luvulla on jokseenkin selvä pysähtyminen huomattavana. Varsinkin on tämä pysähtyminen ja taantuminen maaseuduilla tullut esille. Niinpä kerrotaan esim. Rheinpfalzista, että siellä schulze-delitzschiläinen järjestelmä on ollut tunnettuna jo 1860-luvulta saakka ja sitä on koetettu saada leviämään kaikilla mahdollisilla keinoilla. Siitä onkin ollut seurauksena, että v. 1890 oli seudulla vaikuttamassa noin 100 osuuslainarahastoa, joitten vuosiliike yhteensä arvioitiin noin 1,000,000:ksi markaksi. Mutta sen pitemmälle ei ole päästy, maalaisväestö ei ole enää tahtonut liittyä tähän järjestelmään. Silloin tapahtui, että erääseen kuntaan perustettiin raiffeiseniläinen osuuslainarahasto. Tämä sai odottaa seuraajaa näillä seuduin neljä vuotta. Mutta siitä lähtien on tämä järjestelmä edistynyt täällä tavattoman vilkkaasti, niin että v. 1895 Raiffeisen'in osuuslainarahastoja laskettiin olleen yli 200 ja niitten vuosiliikkeen arvioitiin nousevan ainakin 11—12,000,000 markkaan. Schulze-delitzschiläisiin yhdistyksiin kuului noin 2,800 maanviljelijää, Raiffeisen'in rahastoihin oli liittynyt yli 10,000.

Samallainen kuin Rheinpfalz'issa, on raiffeiseniläisten, niinhyvin puhtaitten, kuin muittenkin pääasiallisesti hänen periaatteilleen rakennettujen osuuslainarahastojen kehitys etenkin 1890-luvulla ollut koko Saksassa. Osuuskuntain lukumäärä on kasvanut 4—5-kertaisesti, jäsenluku ja liike suunnille samassa määrässä. Ne ovat tuoneet köyhimpiinkin paikkakuntiin ja pienimpiinkin asuntoihin uutta toivoa, uusia voimia, uusia aseita, joilla on voitu alottaa uudestaan elämän taistelu ja useinkin saavuttaa voitto. Sen vuoksi niillä on ollut uskomattoman suuri taloudellinen ja yhteiskunnallinen merkitys Saksan maaseudulla.

Niiden *taloudellinen* merkitys on ensiksikin siinä, että maanviljelijät ja erittäinkin talonpoikainen väestö saa rahaa mukavassa muodossa huokeata korkoa vastaan, jonka kautta nämät kassat ovat olleet vaikuttavammat kuin mikään muu keino koronkiskomisen poistamiseksi maalaiskunnista. Kaikista osista maata kerrotaan, että koronkiskominen on lakannut, kun osuuslainarahasto on päässyt vaikuttamaan, ja monesta kunnasta kerrotaan, miten koronkiskurit ovat kaikin keinoin vastustaneet rahaston perustamista ja peloitelleet talonpoikia rupeamasta jäseniksi niihin. Useasta pienitilallisten kunnasta kerrotaan, että maanviljelijät rahaston perustamisen aikana tuskin omistivat yhtään lehmää, vaan olivat ne vuokralla koronkiskureilta, joitten omiksi ne olivat joutuneet, mutta että muutamia vuosia kassan perustamisen jälkeen maanviljelijät ovat rahaston avulla päässeet kaikkien lehmiensä omistajiksi. Eräs toinen ala, jolla koronkiskurit ovat paljon turmiota saaneet aikaan, on suurempien, velkaantuneitten tilojen ostaminen ja niitten palstoittaminen ja myyminen vähäväkisille, jotka sen kautta ovat joutuneet pitkiksi ajoiksi täydellisesti nylkijäinsä käsiin. Tästä välittäjän toimesta ovat koronkiskurit ansainneet suuria summia. Nyt ovat osuuslainarahastot monin paikoin astuneet koronkiskurien sijaan tällaisten ostojen välittämisessä, ottaen vaivoistaan ainoastaan vähäisen provisioonin. Tästä on ostajille se etu, että he saavat pitää itse sen suuren kauppavoiton, joka varemmin meni koronkiskureille, jota paitsi he saavat huokeita lainoja kassalta.

Vieläkin laajemmalle ulottuu Saksan osuuslainarahastojen taloudellinen vaikutus. Niiden ohjaamana ja suojaamana on tavallisesti osuusosto ja osuusmyynti alkanut maanviljelijäin keskuudessa, joka useinkin sittemmin — kuten olemme nähneet — on kehittynyt mahtavaksi itsenäiseksi liikkeeksi. Ne ovat saaneet maanviljelijät muuttamaan viljelystapansa ajanmukaiselle kannalle ja sen kautta kohottaneet maanviljelyksen tuotantoa aavistamattomassa määrässä.

»Niiden vertaista tuotannon edistäjää ei ole mitään jälkeen höyryn keksinnön, johonka niitä liikevoimaan nähden varsin hyvin voi verrata,» sanoo eräs niiden innokkaimpia ihailijoita, englantilainen HENRY W. WOLFF.

Mutta paljoa syvemmälle tunkeutuu näitten kassojen merkitys, se on näet myöskin *siveellistä* ja *yhteiskunnallista* laatua. Niitä on sen vuoksi sanottukin »talonpoikaisen väestön sivistyslaitoksiksi.» Niiden ankara tarkastus, millaiselle miehelle rahoja lainataan, niiden isällinen huolenpito siitä, mihin tarkoitukseen laina käytetään, niiden tarkkuus takaisinmaksuun nähden, niiden julkisuus, niiden säästöönpanolaitokset — kaikki tämä on ollut erittäin terveellinen kouluutus tällä alalla joko kokemattomissa tahi villeytyneissä maalaisoloissa.

Tätä osuuslainarahastojen siveellistä vaikutusta ei voi kuvata paremmin kuin viittaamalla seuraaviin sanoihin, jotka eräs pappi Rheinmaakunnassa äskettäin on lausunut: »meidän Raiffeisen-kassamme on enemmän edistänyt siveellisyyttä seurakunnassani kuin kaikki minun saarnani yhteensä.»

Lisäksi on Saksan osuuslainarahastoilla maaseudulla ollut suuri merkitys maalaiskansan kasvattajana yhteistoimintaan yleensä. Ne ovat saaneet yhteishenkeä, itsetuntoa, ammattiyhteyttä ja itseluottamusta maalaiskuntiin. Ne ovat kasvattaneet maanviljelijöitä eteviksi kansalaisiksi kunnallisessa ja valtiollisessakin elämässä. »Hessissä», sanoo t:ri H. THIESS, »missä osuuskunnat ovat verraten enimmän aikaa vaikuttaneet, on varmaankin jokainen nuorempi kunnanesimies *(Landbürgermeister)*, samaten kuin muutkin maalaiskunnan uskotut miehet, käynyt osuuskuntahallinnon koulun läpi. Ei mikään vaali taloudellisissa ja lopulta myöskin valtiollisissa laitoksissa voi Hessin maaseuduilla tapahtua, missä ei ensiksi kysyttäisi: Mikä on ehdokas kotiseutunsa osuuslainarahaston hallinnossa? Miten se menestyy? Minun tietääkseni ei nykyisillä (1897) Hessin maapäivillä ole yhtään ainoata maalaiskansan edus-

tajaa, joka ei olisi tavalla tahi toisella ottanut osaa osuuskuntaelämään.» [1])

Mainittu englantilainen on siis mielestäni aivan asianmukaisesti ja liioittelematta Saksan osuuslainarahastoista voinut antaa näin kuuluvan päästökirjan: *„Hallitsijat niitä kehoittavat, kansaneduskunnat niitä vaativat, ministerit ja papit niitä siunaavat, talonpojat niitä rakastavat.“*

---

[1]) Tähän voimme lisätä että 1898 v:n vaalit Saksan valtiopäiville toivat melkoisen joukon valtiopäiville aivan outoja, mutta maanviljelysosuuskuntalaitoksen alalla hyvin tunnettuja miehiä, useimpien eri puolueitten ehdokkaina.

III.

Osuuslainarahastot muissa Euroopan maissa.

Ylempänä esittämämme mahtava liike maanviljelysluoton hankkimiseksi pieniviljelijöille ei ole enää rajoitettu kotimaahansa Saksaan, sitä voipi jo sanoa yleiseurooppalaiseksi liikkeeksi. Harva on nimittäin enää se Euroopan maa, missä ei sekä Schulze-Delitzsch'in että Raiffeisen'in järjestelmä ole saanut jalansijaa ja päässyt enemmän tai vähemmän leviämään, vaikkapa monin paikoin paikallisten olojen mukaan jossakin määrin muodosteltuina. Osuuslainarahastoja on jo melkoinen määrä Unkarissa, Itävallassa, Venäjällä, Italiassa, Sveitsissä ja Ranskassa, niitä tapaa lisäksi Hollannissa ja Belgiassa, Irlannissa, Rumäniassa, Turkissa, vieläpä Amerikassa ja Japanissakin. Ja samaten kuin Saksassa näkyy useissa muissakin maissa Schulze-Delitzsch'in järjestelmä ensiksi pääsevän käytäntöön, mutta Raiffeisen'in kassat, vaikka ne ilmestyvätkin myöhemmin, pääsevät paljoa pikemmin leviämään maaseudulla. Niin on ainakin käynyt Itävallassa, Venäjällä, Italiassa, Ranskassa. Olemme jo varemmin (siv. 161—171) luoneet silmäyksen tähän leviämiseen, jonka vuoksi ei ole tässä syytä sitä enää esittää. Tahdomme vaan huomauttaa sitä, että valtiomahdit useimmissa maissa ovat viime vuosina käsittäneet, kuinka suuressa määrässä Raiffeisen-järjestelmän kassat ovat voineet »vastustaa koronkiskomista, elähyttää pieniviljelijäin lamautunutta elinkeinoa, hankkia heille pääoman turvaa» ja tämän vuoksi

ryhtyneet niitä voimakkaasti kannattamaan sekä kehoituksilla että raha-avulla. Niin Venäjällä 1895, Itävallassa 1895—1896, Ranskassa 1897, Unkarissa 1898.

Tuskin missään ulkopuolella Saksaa on Raiffeisen-kassojen leviäminen ollut niin nopea kuin Italiassa.

Ne epäkohdat, jotka täällä ovat niiden karttumista edistäneet, ovat syntyneet suurten maanomistajain ja veronperijäin velkomuksista, joita vastaan köyhällä vuokraajalla ja talonpojalla ei ole ollut muuta apua tarjona kuin koronkiskurin. »Niin varmasti oli,» sanoo HENRY W. WOLFF, »koronkiskuri vakaannuttanut asemansa Italiassa, että hänen ammattiansa pidettiin täysin kunniallisena. — — Korko vaihteli 50—1,200 % välillä. Kun ahdingon aika 1880-luvulla tuli, ei koronkiskuri näyttänyt jättävän maanviljelijälle mitään toimeentulon mahdollisuutta. Karja, työkalut, talouskapineet, kaikki otti hän pantiksi.»

Silloin alkoi WOLLENBORG toimia Raiffeisen-kassojen perustamista varten. Luonnollista on, etteivät nämät laitokset ole voineet yksinänsä häätää työväen ja vuokraajain hätää Italian suurtiloilla. Mutta missä osuusrahastoja on, siellä on kuitenkin väestö taloudellisesti edistynyt ja siveellisesti kohonnut. Sen seurakunnan (*Loreggian*) kirkkoherra, jossa WOLLEMBORG pani ensimäisen lainarahastonsa toimeen, on lausunut rahaston vaikutuksesta seuraavasti: »Harvoin nyt enää mennään kapakkaan, työtä tehdään enemmän ja paremmin. Kun osuuskuntaan otetaan ainoastaan hyvämaineista väkeä, niin olen nähnyt monen juopon lupaavan, etteivät koskaan astu jalkaansa kapakkaan, ja pitävän sanansa. Henkilöt, jotka ennen ovat saaneet vaivaisapua, ovat pyyhittäneet nimensä avunsaajain luettelosta ja elävät nyt työllään sen pienen pääoman avulla, jonka osuuskunta on heille uskonut, ja moni työmies, joka ennen on töintuskin itse elänyt, on nyt ostanut itselleen lehmän ja voi mai-

don- ja juuston myynnillä lyhentää velkaansa rahastoon. Navetat, jotka ennen olivat tyhjiä, ovat nyt täynnä elukoita. Karjaa on enemmän, maitoa on enemmän, lantaa on enemmän ja sato on suurempi kuin ennen. — Olen kuullut kiitollisten osuuskuntalaisten, päästyään julmien nylkijäin kiristyksestä, siunaavan osuuslainarahastoa ja sen perustajia.»

Sitä selvää tarkotusperää, sitä päättäväisyyttä luottomuodon valintaan nähden, joka useimmissa maissa on verraten pian ohjannut selvään ja määrättyyn suuntaan työn viljelysluoton hankkimiseksi maanviljelijöille, ei sitä vastoin ole havaittavana Ranskassa, jossa sen vuoksi tällä alalla horjutaankin eri järjestelmien välillä, tehdään runsaasti kokeita ja ehdotuksia. Omituista on sekin, että kun Saksassa osuuslainarahastot ovat ikäänkuin koko osuuskuntalaitoksen selkärankana, jota paitsi tuskin koko laitos olisi ajateltavissa, Ranskassa taasen, maanviljelijäin osuuskuntalaitoksen kehittyneestä kunnosta huolimatta, ei luotto-osuuskuntia ole viimeisiin aikoihin saakka melkein ollenkaan ollut olemassa. Jospa kohta Ranskan väestön varallisuuden vuoksi luotontarve yleensä on viime aikoihin saakka ollut verraten pieni, niin on kuitenkin maanviljelysahdinkotilan vuoksi sekä maanviljelysammattiyhdistys- ja osuuskuntalaitoksen yhä enemmän kehittyessä tämä tarve ruvennut entistä enemmän tuntumaan.

Suurta vaikeutta pienen maanviljelyksen luottotarpeen tyydyttämisessä on tuottanut eräs Ranskassa voimassa oleva, omituinen laki, jonka mukaan kaikki maaseudun säästörahastojen varat viime vuosiin saakka ovat olleet jätettävät valtiolainalaitoksen kanssa yhteydessä olevaan suureen keskuspankkiin, jota järjestelmää ranskalaiset itsekin ovat kutsuneet »todelliseksi maanvaivaksi.» Ne 3—4,000 miljoonaa markkaa, jotka tämän lain kautta on vedetty maaseuduilta Pariisiin ja siellä sijoitettu valtiopapereihin, edustavat suurimmaksi osaksi summia, jotka olisivat voineet ja joiden

olisi pitänyt hyödyttää maanviljelystä. Sen sijaan että olisivat poistaneet sen esteen maanviljelysluoton kehittämisen tieltä, joka on tässä pääomien kokoomisessa pääkaupunkiin, ovat eduskunta ja hallitus käsitelleet lukemattomia suunnitelmia maanviljelysluottoasian ratkaisemista varten, osittain myöskin koettaneet ratkaista asian. Ei kukaan voi tässä maassa olla merkillisempi politikeri, sanoo ivallisesti eräs ranskalainen kirjailija, jollei hän ole tehnyt edes jonkinlaista ehdotusta maanviljelysluottoasian järjestämiseksi.

Ei missään muussa maassa olekaan tarjolla niin runsaasti aatteita tällä alalla kuin Ranskassa. Mutta täällä, niinkuin muuallakin, on osuuskuntamuoto kohonnut muiden yli, voittanut taistelussa ja päässyt voimaan. Ensimäinen yritys hankkia osuuskuntien avulla maanviljelysluottoa on maanviljelysammattiyhdistysten ansio. V. 1885 muodosti *Poligny*'n maanviljelysammattiyhdistys luotto-osuuskuntansa, joka sittemmin on saavuttanut hyvin suuren maineen.

Tämä luotto-osuuskunta on likeisessä yhteydessä maanviljelysammattiyhdistyksen kanssa, sillä ainoastaan yhdistyksen jäsenet pääsevät osuuskunnan jäseniksi. Lainoja (korkeintaan 600 markkaa) annetaan ainoastaan työkalujen, siementen, lannoitusaineiden, karjan ostoa varten, vaan ei maanparannuksiin. Lainahakemusten tarkastamisessa auttaa ammattiyhdistys, sillä sen paikallisosastojen johtokunnat tarkastavat lainanottajain vakavaraisuutta y. m. Osuusmaksu on 50 markkaa, josta alussa vaadittiin $^1/_4$, mutta nyt vaaditaan $^1/_2$ rahassa. Sitä paitsi muutamat yritystä suosivat jäsenet merkitsivät 40 kantaosaketta, kukin 500 markkaa, josta $^1/_2$ maksettiin rahassa. Nämät kantaosakkeet saavat korkeintaan 3 %, osuusmaksut 4 %.

Osuuskunta alotti toimintansa 10,000 markan pääomalla, joka 1893 v:n alussa oli noussut 44,000 mksi. Liikepääomaa kartuttaa myöskin säästökassaliike, johon otetaan panoksia 3 % korolle. Nämät rahat tekivät mainittuna aikana 35,000 mk.

Näistä pienistä pääomista huolimatta on Poligny'n luotto-osuuskunta antanut verraten suuret summat lainoja:

V. 1886	. . . .	31,000 mk.
» 1889	. . . .	75,000 »
» 1892	. . . .	212,000 »
» 1895	. . . .	350,000 »

Mutta kuinka on, kysytään, Poligny'n luotto-osuuskunta niin vähäpätöisellä pääomalla voinut antaa semmoisia lainoja? Tässä piilee tämän osuuskunnan omituisuus: Se on voinut saada paperinsa diskontatuiksi »Ranskan Pankissa.» Jotta tämä voisi tapahtua, annetaan lainat ainoastaan 3 kuukaudeksi, mutta lainausaikaa voi pitentää 2—3 uudistuksen kautta. Pankin vaatimus, että paperien pitää olla kolmen nimen allekirjoittamat, täytetään siten, että osuuskunnan johtaja allekirjoittaa ne yhdessä lainanottajan ja yhden hänen takuumiehensä kanssa. Alussa otettiin lainoista 4 %, mikä korkokanta sittemmin on »Ranskan Pankin» korkokannan kanssa vaihdellut. Ei ole koskaan sattunut, että velkakirja olisi jäänyt maksamatta eikä osuuskunta koskaan ole kärsinyt mitään tappiota.

Poligny'n antama esimerkki ei ole jäänyt noudattamatta, monet yhdistykset ovat koettaneet pääasiallisesti tämän mallin mukaisesti hankkia jäsenilleen luoton tuottamia etuja. Rahat tulevat tämän järjestelmän mukaan hyvin helpoiksi ja sitä paitsi on sen kautta voitu välttää saksalaisten osuuslainarahastojen vastuuvelvollisuus, jota seikkaa Ranskassa tähän saakka on pidetty suuressa arvossa.

Näiden rahastojen suurin epäkohta on lainausajan lyhyydessä, joka on ollut ehtona luoton saamiseen »Ranskan Pankissa.»

Tuota epäkohtaa välttääksensä, tehokkaasti jouduttaaksensa maanviljelysammattiyhdistysten alottamaa työtä maanviljelysluoton laajentamiseksi ja etenkin voidaksensa maanviljelijäin ammattiyhdistyslaitoksen perustamalla pohjalla vastustaa keskitystä maanviljelysluoton alalla, esitti edusmies

MÉLINE lakiehdotuksen, joka v. 1894 muutamilla muutoksilla hyväksyttiin laiksi. Tämä maanviljelysluottolaki oikeuttaa maanviljelysammattiyhdistykset perustamaan luotto-osuuskuntia joko kaikkien tahi muutamien jäsentensä kesken. Täten syntyneellä järjestelmällä on itsenäinen luonne, vaikka Raiffeisen'in ja Schulze-Delitzsch'in järjestelmät ovatkin siihen paljon vaikuttaneet. Niinpä ei ole uskallettu omistaa saksalaista aatetta jäsenten rajattomasta vastuuvelvollisuudesta osuuskunnan liiketoimissa, vaan on jätetty vastuumuodon valinta vapaaksi. Vuosivoiton jako on järjestetty silmällä pitäen keinottelun välttämistä: $^3/_4$ vuosivoitosta on näet pantava vararahastoon, kunnes tämä on kasvanut pohjapääoman puoleen määrään, loppu voidaan jakaa ammattiyhdistyksen ja sen jäsenten kesken sen voiton mukaan, mikä osuuskunnalla on ollut yhteydestään heidän kanssansa, vaan ei voitoksi osuuskunnan jäsenille. Lainarahastot voivat nimittäin, lain sanojen mukaan, »maanviljelyselinkeinon hyväksi toimittaa rahain perimisiä ja suorituksia maanviljelysammattiyhdistyksen tahi sen jäsenten puolesta.»

Siitä, missä määrin tämä n. s. MÉLINE'n maanviljelysluottolaki on vaikuttanut maanviljelysluoton kehitykseen, ovat tiedot eriäviä: eivät ainakaan sen vaikutukset vielä ole olleet ylen suuret, jospa kohta liike muutamin paikoin on erittäin vilkas.

Paitsi tätä liikettä maanviljelysluottoasian ratkaisemiseksi, on Ranskassa selvästi huomattavana kaksi muuta.

Vanhempi, joka työskentelee sekä kaupungeissa että maaseudulla olevien, osittain Schulze-Delitzsch'in osittain Raiffeisen'in järjestelmälle, vaikka rajoitetulle vastuuvapaudelle perustettujen luotto-osuuskuntien hyväksi, on keskittynyt »Liittoon vähäväkisten luoton edistämistä varten Ranskassa», jonka johtajina esiintyvät tunnetut miehet DE CHAMBRUN, DE ROCQUIGNY, EUGÈNE ROSTAND y. m. Tämän liiton vankka kehotustyö osuuslainarahastojen perustamiseksi on kuitenkin suurimmaksi osaksi suuntautunut luotto-osuuskuntien perustamiseen kaupungeissa.

Paljoa voimakkaampi kuin tämä, näyttää lyonilaisen asianajajan DURAND'in johtama ja katoolisen puolueen kannattama liike olevan. Maaseudun papiston avulla on DURAND'in onnistunut muutamissa vuosissa 1893—1898 panna toimeen 680 melkein kokonaan Raiffeisen'in järjestelmälle — ei pääomaa, ei jako-osuutta, rajaton vastuuvelvollisuus — perustettua rahastoa, jotka hän on yhdistänyt liitoksi. Myöskin Ranskassa näyttävät siis Raiffeisen'in rahastot saavan etusijan kaikkiin muihin järjestelmiin verraten — vaikka ne vaativat rajatonta vastuuvelvollisuutta, jota on pidetty ranskalaisen luontoon soveltumattomana.

Yhteisiä piirteitä Ranskan maanviljelysluotto-osuuskunnissa ovat: verraten pieni toimintapiiri — 1—2 kuntaa, joissa 600—2,000 asukasta [1]) — lainananto ainoastaan tuotannon hyväksi, lainanrajoitus 300—600 mk, 200 mk pienemmistä lainoista ei tavallisesti vaadita takuuta tahi muuta vakuutta, maksuton hallinto, alhainen korkokanta (tavallisesti ei yli 4—5 %) ja siitä johtuva hyvin pieni voitto.

Rahallisessa suhteessa ovat useimmat erilaatuiset luotto-osuuskunnat Ranskassa viime aikoihin saakka saaneet itse pitää huolen itsestänsä, jota seikkaa muutamalla taholla on pidetty syynä m. m. niihin verraten pieniin tuloksiin, joita 1894 vuoden maanviljelysluottolaki on antanut. Tämän esteen poistamiseksi muutettiin v. 1895 edellisessä mainittu laki säästörahastovarojen kokoamisesta valtion huostaan. Säästöpankit saavat nyt mielensä mukaan sijoittaa osan varojansa, ei kuitenkaan enempää kuin $^1/_5$ omaa pääomaansa sekä voittonsa. Osan varojansa ovat vanhat säästöpankit ruvenneet sijoittamaan maanviljelysluotto-osuuskuntiin, jotka siten ovat jossakin määrin tulleet autetuiksi liikepääoman puutteesta.

Vielä tehokkaampaankin keinoon on ryhdytty, josta MÉLINE on lausunut seuraavin sanoin: Kun maanviljelysluotto on

[1]) On lainarahastoja, joissa liikevaihto on ainoastaan 4—7,000 mk.

järjestetty alhaalta päin, on aika järjestää se ylhäältäkin. Hallitus ja eduskunta on v. 1897 MÉLINE'n esityksestä määrännyt »Ranskan Pankista» 40 milj. markkaa maanviljelysosuuskuntain tarpeeksi, ja tämä summa tulee vuosittain 23 vuoden kuluessa lisättäväksi 2 milj. vuodessa. »Siitä tulee», lausuu MÉLINE eräässä puheessaan, »ajan oloon yli 100 miljoonan pääoma maanviljelijäin suorastaan käytettäväksi.»

Tämä toimenpide on eri tahoilla synnyttänyt vastustusta ja aiheuttanut ankaria moitteita, sillä Ranskassa ollaan tottumattomia valtion sekautumiseen tällaisilla aloilla. DURAND koettaa osottaa, että nämät rahat tulevat ainoastaan suurviljelijäin hyödyksi, vaan eivät auta pieniviljelijää. »Ei yksikään riippumaton maanviljelyslehti», sanoo hän edelleen, »ole puolustanut tätä valtion apua, eivät maanviljelysammattiyhdistykset eikä niiden liittokokoukset niitä pyydä, päinvastoin, kaikki kokoukset ovat suorastaan hyljänneet jokaisen esityksen, joka on tarkottanut valtion varojen luovuttamista maanviljelyksen käytettäväksi.»

Tällainen valtion väliytymisen hylkääminen tapahtui esim. Ranskan kansanpankkien kongressissa 1897 m. m. seuraavilla perusteilla: Se on taloudellinen erehdys, se menee valtion väliytymisen rajain yli ja pyrkii luonnostaan heikontamaan yksityistä yritteliäisyyttä ja vapaata yhdistymistä, joka Ranskassa on vielä niin heikko, se on valtiososialismille tehty myönnytys, uusi valtion menoerä, joka osaltansa saattaa raha-asiain tilaa häiriöön, keinotekoinen järjestys, joka viivyttää luonnollista, nimittäin yksityisten keskusrahastojen muodostumista.

»Mutta miksi noita varoja annetaan maanviljelijöille vastoin heidän tahtoansa», kysyy DURAND. »Se on vaalikysymys. Tahdotaan vastustaa sosialismia. Sosialismi houkuttelee lupauksilla valitsijamiehiä puolellensa, hallituksen tulee, voidaksensa pysyttää valitsijat hallussaan, vähitellen myöntää se, mitä sosialismi lupaa.»

Valtion väliytymisen tarpeettomuutta Ranskassa ei ole

syyttä huomautettu: ranskalaiset luotto-osuuskunnat näyttävät nim. yleensä runsaista säästöönpanoista saavan tarpeeksi varoja. Panoksia niiltä ei puutu, vaan lainanottajia niiltä näyttää usein puuttuvan. Näin on laita sekä ammattiyhdistysten perustamissa rahastoissa että DURAND'in perustamissa Raiffeisen-osuuskunnissa: viimemainituissa tekivät v. 1896 panokset yli 1 milj. markan, lainaukset 920,000 mk. Tämä Ranskan kansan vauraus selittää myöskin, miksi maanviljelysluotto-osuuskunnat tässä maassa ovat kehittyneet hitaasti Saksaan ja Italiaan verraten. V. 1898 oli niitä yhteensä lähes 1,000.

K. G. A. Knies, Geld und Kredit. Abt. I. 2 Aufl. 1885. Abt. II. 1873.

A. Buchenberger, Agrarwesen und Agrarpolitik. II, siv. 1—292. Leipzig 1893.

H. Schulze-Delitzsch, Vorschuss- und Kredit-Vereine als Volksbanken. 5 Aufl. Leipzig 1876.

Hans Crüger, Kreditgenossenschaften (Handwörterb. d. Staatswissenschaften).

— — Jahresbericht für 1895 über die auf Selbsthülfe gegründeten Erwerbs- und Wirthschaftsgenossenschaften. Leipzig 1896.

A. Glackemeyer, Die Creditvereine nach Schulze-Delitzsch und die Darlehnskassen nach Raiffeisen. 1887.

L. Löll, Die bäuerlichen Darlehnskassenvereine nach Raiffeisen und die gewerblichen Credit-Vereine nach Schulze-Delitzsch. 2 Aufl. Würzburg 1889.

Fr. Müller, Schulze-Delitzsche Genossenschaften (Deutsche landw. Genossenschaftspresse, 1897).

F. W. Raiffeisen, Die Darlehnskassenvereine in Verbindung mit Konsum-, Verkaufs-, Winzer-, Molkerei-, Viehversicherungs- etc. Genossenschaften als Mittel zur Abhilfe der Noth der ländl. Bevölkerung. 4 Aufl. 1883.

G. Marchet, Darlehnskassenvereine (Handwörterb. d. Staatswissenschaften).

— — Der Credit des Landwirths (Landw. Jahrbücher, 1878).

Adolf Wuttig, Fr. W. Raiffeisen und die nach ihm genannten ländlichen Darlehnskassen-Vereine. 3 Aufl. Neuwied 1895.

Karl Meyer, Die ländlichen Genossenschaften als Mittel zur Organisation des Bauernstandes. Leipzig 1891.

K. Thiel, Zur Genossenschaftsbewegung. Neuwied 1895.

Th. Kraus, Gründung und Organisation der ländl. Darlehnskassen-Vereine. Neuwied 1897.

Philipp Katholy, Anleitung zur Gründung ländlicher Spar- und Darlehnskassen. Kirchheimbolanden 1895.

Martin Fassbender, Solidarhaft oder Theilhaft. Neuwied 1896.

[— —?] Dienstanweisung und Geschäftsordnung für die Spar- und Darlehnskasse. Neuwied 1896.

— — Anleitung zur Geschäfts- und Buchführung der Spar- und Darlehnskassen-Vereine. 7:te Auflage. Neuwied 1896.

W. Bode, Die ländlichen Spar- und Darlehnskassen. Offenbach 1897.

A. Baist, Die ländlichen Kreditgenossenschaften als Sparkassen (Gen. presse, 1897).

v. Havenstein, Die Spar- und Darlehnskassen und ihre Bedeutung für die Landwirthschaft (Gen. presse, 1895).

K. Thiess, Grundlagen und Fortschritte der ländlichen Kreditgenossenschaften (Gen. presse, 1898).

Max May, Zur richtigen Benutzung des Personalcredits (Gen. presse, 1896).

Carl Heiligenstadt, Preussische Central-Genossenschafts-Kasse (Handwörterb. d. Staatswissenschaften).

C. Stanka, Creditgenossenschaftliche Organisation in Deutschland. Brünn 1895.

Cordt Trap, Nogle Oplysninger om den personlige Driftskredit i nogle europæiske Lande. Kjöbenhavn 1896.

Henry W. Wolff, People's banks a record of social and economic success. London 1893.

— — Village banks or agricultural credit societies for small occupiers, village tradesmen etc. London 1894.

Georges Blondel, Etudes sur les populations rurales de l'Allemagne. Paris 1897.

L. Durand, Le crédit agricole en France et à l'étranger. Paris 1891.

— — Le crédit agricole et l'Etat (Revue de Paris, 1897).

Ch. Rayneri, Le crédit agricole par l'association coopérative. 2:e éd. Paris 1896.

Eugène Rostand, Le concours des caisses d'épargne au crédit agricole. Paris 1897.

M. Dufourmantelle, La question du crédit populaire (Revue politique et parlementaire, 1897).

Useita kirjoituksia aikakauskirjoissa *Revue d'économie politique, Deutsche landw. Genossenschaftspresse, Sociale Praxis* y. m.

KUUDES LUKU.

Keskenäinen vakuutus.

Suuressa määrässä on maanviljelijä kaikenlaisten onnettomuuksien alaisena. Häntä ja hänen työväkeään voipi tapaturma tavata, hänen rakennuksensa ja irtaimistonsa voivat palaa, hänen karjansa on alituisten sairauksien ja tapaturmien vaarassa, hänen satoansa pellolla uhkaavat monenlaiset tuhot, halla, raesade, hyönteiset, y. m. s. Ranskassa on arvioitu ainoastaan hallan, rakeitten, vedenpaisumusten ja karjankuoleman kautta maanviljelyksen 16 vuoden kuluessa (1871—1885) kärsineen tappiota 214 miljoonaa markkaa vuodessa.

Maanviljelijät eivät ole kuitenkaan ottaneet yleisesti ja monipuolisesti käyttääksensä vakuutusta, vaan ovat vakuutuksissaan enimmäkseen rajoittuneet palovahinkoa vastaan turvautumaan. Niinpä oli Saksassa v. 1884 maaomaisuutta (rakennuksia, laihoja, satoja, eläimiä y. m.) vakuutettu tulenvaaraa vastaan 3,750 miljoonan Suomen markan arvosta, raesateita vastaan 2,231 miljoonan arvosta, mutta eläinvakuutussumma maassa ei ollut kuin 209 miljoonaa eli noin 6,5 % kotieläinten arvosta. Varsinainen maanviljelysvakuutus (rae-, halla-, eläinvakuutus) ei yleensä ole, siitä suuremmoisesta edistyksestä huolimatta, joka tälläkin alalla on tapahtunut, suurissa viljelysmaissakaan vielä laajalle levinnyt. Raevakuutus on kumminkin paikoin verraten yleinen: Saksassa oli v. 1890 vakuutettu 48 % vilja- ja palkohedelmälaihoja, Itävallassa sitävastoin 27 %, Ranskassa ainoastaan 8,3 %.

Vakuutus on kuitenkin maanarvon noustessa ja rahojen tullessa yhä tärkeämmäksi välikappaleeksi maataloudessa saanut suuremman ja suuremman merkityksen maanviljelijöille ja erittäinkin pienille ja keskikokoisille maanviljelijöille, jotka eivät voi käyttää suurempien n. s. itsevakuutusta, joilla ei näet ole rahavaroja korvataksensa äkillisiä vahinkoja ja jotka sen vuoksi suurempien tuhojen kohdatessa ovat häviön omia. »Vakuutuksella voidaan», sanoo tästä syystä BUCHENBERGER, »poistaa yksi velkaantumisen tärkeimpiä syitä».

Suuren merkityksensä vuoksi on maanviljelysvakuutus monin paikoin joutunut maataloudellisen politiikin huolenpidon esineeksi. Monin paikoin on esim. täydellä todella jo keskusteltu siitä, että kaikki karjan omistajat olisivat lain kautta *pakotettavat* vakuuttamaan karjansa, ja v. 1898 oli jo Hessissä olemassa siihen suuntaan toimitettu valmis lakiehdotus. Useimmissa maissa ovat sekä maanviljelysosuuskunnat että maanviljelysyhdistykset ottaneet ohjelmaansa työskentelyn sen edistämiseksi (vrt. esim. siv. 15, 19 ja 90). RAIFFEISEN koetti hartaasti saada osuuskuntalaisia käyttämään vakuutusta, olipa aikeessa erottaa pois kaikki jäsenet, jotka eivät olleet vakuuttaneet omaisuuttansa palovahingon varalta. Samoin hän työskenteli innolla raesade- ja eläinvakuutuksen edistämiseksi. Viimemainitussa harrastuksessaan menestyikin hän niin, että noin kolmanteen osaan Neuwied'in liiton osuuslainarahastoja on yhdistetty eläinvakuutusyhdistyksiä.

Yhteistoiminnan avulla on vakuutus saatu levitetyksi maanviljelijäin syviin riveihin. Tämä on tapahtunut kahta eri tietä: joko siten, että maanviljelijät suurilta *osakeyhtiöiltä* hankkivat itselleen tavallista edullisempia ehtoja sen nojalla, että he yhdistyneinä tarjoovat suuret määrät vakuutuksia, taikka siten, että he perustavat *omia keskenäisiä vakuutuslaitoksia,* joissa he yhteisesti vastaavat toistensa vahingoista [1]).

[1]) Keskenäisen yhdistyksen eli yhtiön nimeä on kuitenkin vakuutusalalla suuressa määrin väärinkäytetty. Monissa monituisissa n. s.

Olosuhteiden ja vaakuutuksen laadun mukaan voi etusijan antaa toiselle tai toiselle järjestelmälle. Vaikka ei edellistä muotoa mitenkään voi kutsua keskenäiseksi vakuutukseksi, olemme kuitenkin tahtoneet huomauttaa tätä yhteistoimintaa vakuutuksen hankkimiseksi, joka tietääksemme meillä maanviljelijäin kesken on jäänyt käyttämättä, mutta jota ulkomailla paljon ja menestyksellä käytetään (vrt. siv. 15).

Keskenäinen vakuutus eli osuuskuntamuoto vakuutuksen hankkimisessa ei ole tullut muitta mutkitta hyväksytyksi. Muutamista vakuutuslajeista on näet sellaisia mielipiteitä olemassa, että ne paremmin ja varmemmin tulevat suoritetuiksi osakeyhtiön kautta. Niihin lajeihin laskee esim. VON DER GOLTZ raesade- ja hallavakuutukset, jotka ovat hyvin vastuullisia; palo- ja eläinvakuutuksessa hän taasen katsoo keskenäisen yhdistyksen parhaiten vastaavan maanviljelyksen tarvetta. Vaikka maanviljelijäin keskenäisissä vakuutusyhdistyksissä hallinto on halvempaa ja vakuutusmaksut pienemmät, voi se epäkohta, että maksut voivat eri vuosina suuresti vaihdella, varsinkin juuri mainituissa vakuutuslajeissa käydä hyvinkin rasittavaksi.

Mutta kokemus osottaa, että maanviljelijät ovat juuri erityisen maanviljelysvakuutuksen, raesade- ja hallavakuutuksen alalla toteuttaneet osuuskunta-aatetta, ottaen yhä enemmän mainitut vakuutuslajit omaan huostaansa, joten ovat voineet välttää välikäsiä ja pääomallisia keinottelijoita ja saaneet mahdollisen voiton itsellensä.

---

keskenäisissä vakuutusyhtiöissä jaetaan pieni voitto-osuus vakuutuksenottajille yritykseen merkityn pääoman saadessa kohtuuttoman korkean jako-osuuden. Useimmat vakuutusyhtiöt perustetaan näet nykyaikaan, kuten tunnettu, keskenäisen yhtiön nimellä, vaikka niiden järjestelmä ja henki selvästi tarkottaa rahallista keinottelua osakkeenomistajain hyväksi. Mutta kuin rajoja on vaikea osottaa, niin koskettelemme tässä ainoastaan n. s. paikallisyhdistyksiä, joihin osuuskunta-aate on voitu puhtaasti sovittaa.

Keskenäisen vakuutuksen kansallistaloudellisen merkityksen suuruutta osottaa se kaikkialla saavutettu kokemus, että *vasta kun maanviljelijäin vakuutus perustuu heidän omaan yhteistoimintaansa, se pääsee suuremmassa määrässä leviämään,* ja vasta silloin vähävaraisemmatkin saadaan siihen osallisiksi.

I. Henki- ja tapaturmavakuutus.

Henki- ja tapaturmavakuutus eivät oikeastaan ole mitään maanviljelijöille erityisiä vakuutuslajeja. On luonnollista, että maanviljelijät näillä aloilla yhtyvät muitten kansalaisten kanssa samoihin vakuutuslaitoksiin. Olemme ottaneet *henkivakuutuksen* kumminkin tässä puheeksi sen tähden, että, kuten meilläkin jo alkaa olla tunnettuna, tälläkin alalla välikädet, vakuutusyhtiöitten asiamiehet, voivat hyvän ohella tehdä maanviljelijöille paljon vahinkoa, houkuttelemalla heitä epäedullisiin vakuutuksiin, jota paitsi nämät välikädet saavat verraten suuria palkkoja välitystoimestaan. Näitä molempia haittoja voivat maanviljelijäin ammattiyhdistykset hyvällä menestyksellä välttää, samalla kuin ne voivat voimakkaasti vaikuttaa henkivakuutuksen leviämiseksi jäseniensä kesken. Tämä on jo toimeenpantu monin paikoin ulkomailla sillä tavoin, että maanviljelysammattiyhdistys rupeaa johtokuntansa kautta jonkun suuren vakuutusyhtiön [1]) asiamieheksi ja saapi tietysti sen kautta nauttia niitä palkkio-etuja, joita tavalliset asiamiehetkin nauttivat, sekä useinkin lisäksi erityistä huojennusta vakuutusmaksuissa.

Mitä taas *tapaturmavakuutukseen* tulee, niin tunnemme ainoastaan Ranskassa erityisiä vakuutusyhdistyksiä maanvil-

[1]) Mitä erityisesti Suomen oloihin tulee, niin lienee tässä paikallaan huomauttaa, että *Henkivakuutusosakeyhtiö Suomi* on se osuuskunta, joka meillä tähän saakka parhaimmin on onnistunut, juuri sen kautta, että se on rakennettu sellaisille osuuskuntaperustuksille, että siinä vakuutetut tulevat olemaan yhtiön omistajia.

jelystöissä sattuvia tapaturmia vastaan. Huomattavimpana ja ensimäisenä tällä alalla ansaitsee mainitsemista Keski-Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten liiton perustama keskenäinen vakuutusyhdistys *La Solidarité orléanaise.* Tarvitsee vain olla jonkun liittoon kuuluvan maanviljelysammattiyhdistyksen jäsen ollakseen osallinen tässä vakuutusyhdistyksessä.

Yhdistys vakuuttaa vuokraajia ja maanviljelystä harjottavia maanomistajia tapaturmia vastaan, jotka voivat kohdata heitä itseään, heidän perhettään, palvelijoitaan tai päiväpalkkalaisiaan työssä. Vakuutusmaksu riippuu siitä, montako hehtaaria viljeltyä maata maanviljelijällä on, joka on paljoa auliimpaa ja käytännöllisempää kuin eräiden yhtiöiden käyttämä järjestelmä, että vakuutusmaksut asetetaan nimitetyille henkilöille, jonka kautta vakuutus ei koskaan käsitä päiväpalkkalaisia. Metsistä, aroista, luonnollisista niityistä, joidenka ei katsota kuuluvan viljeltyyn maahan, ei suoriteta mitään vakuutusmaksua, vaan siitä huolimatta käsittää vakuutus nekin tapaturmat, jotka sattuvat töissä sellaisilla mailla. Vuotuinen vakuutusmaksu on 50 penniä hehtaarilta viljeltyä maata, mutta voi kohota suurempien tapaturmien tapahtuessa 1 markaksi. Sitoumus tehdään 5 vuodeksi. Vahingonkorvaus voi nousta 8,000 markkaan. Yhdistyksen yleiset kustannukset on supistettu aivan vähäpätöiseksi, asiamiehinä esim. ovat liiton varastonhoitajat departementin kaikissa kantooneissa.

V. 1891 alkoi yhdistys toimintansa, jolloin jäsenet maksoivat 2,225 hehtaarista viljeltyä maata; v. 1892 oli jäsenten lukumäärä 201, jotka suorittivat vakuutusmaksuja yli 14,000 hehtaarista, ja puhdas tulo teki 3,355 mkaa. Yhdistyksen menestystä kuvaavat parhaiten seuraavat tiedot:

Vuoden 1896 päättyessä yhdistyksessä maksettiin vakuutusmaksuja . . . . . 47,398 hehtaarilta.
Jäseniä oli 805
Vakuutusmaksuja 1896 v. kuluessa . . . 23,795,95 markkaa.
Tapaturmia » » » . . . 215

Vahingonkorvauksia 1896 v. kuluessa . . 14,890,95 markkaa.
Yhdistyksen vararahasto . . . . . 12,335: — »

Saksasta tahdomme huomauttaa, että sikäläinen työväen tapaturmavakuutuslaki käsittää myöskin maanviljelystyöväen, eikä ainoastaan teollisuustyöväkeä, kuten esimerkiksi meidän lakimme.

II. Palovakuutus.

Ensi silmäyksellä voisi luulla, että palovakuutuskin olisi sellainen vakuutuslaji, joka varsin hyvin soveltuisi eri ammattikunnille yhteiseksi. Mutta, kuten tunnettu, on jo kauvan ollut olemassa eri vakuutuslaitoksia kaupunkien ja maalaiskuntain väestöä varten. Ja viime aikoina on nähty, että eivät kumpaisetkaan laitokset tahdo ottaa vastaan esimerkiksi sahojen palovakuutuksia ja että maakauppiaitakin suljetaan pois maalaisten palovakuutuslaitoksista, jotka siten yhä enemmän ovat tulleet melkein yksinomaan maanviljelijäin yhdistyksiksi.

Siitä ollaan eri mieltä, tuleeko näitten maanviljelijäin keskenäisten palovakuutusyhdistysten käsittää suurempia alueita, vai ainoastaan pieniä piirejä. Alussa niitä perustettiin useissa maissa koko maata tahi muita suuria alueita käsittäviksi. Mutta niissä ovat hoitokustannukset käyneet kalliiksi.

Niiden suurten yleisten kulunkien välttämiseksi, jotka johtuvat suurista keskenäisistä yhdistyksistä, on siis monella taholla perustettu pieniä keskenäisiä palovakuutusyhdistyksiä, jotka liittävät yhteen pienen piirin, usein vain yhden ainoan kunnan maanviljelijät. Ottamalla pohjustaksi ennen suoritetut vakuutusmaksut ja vahinkojen normaalisuhteen on usein tällainen paikallinen yhdistys voinut muutamien kymmenien vuosien kuluessa saada itselleen kerätyksi melkoisen puhtaan pääoman, jonka kasvut käytetään vakuutusmaksujen helpottamiseksi.

Mutta toiselta puolelta on myönnettävä, että tämä palovakuutusjärjestelmä voi antaa aihetta vakaviin muistutuksiin, jotka tosin koskevat muitakin vakuutusaloja, mutta jotka pistävät enemmän silmään niiden esim. karjavakuutukseen verraten suurten vakuutussummain vuoksi, jotka tällä alalla voivat tulla kysymykseen.

Palovakuutusliikkeen kunnolliseen hoitamiseen vaaditaan erityistä kokemusta ja taitoa. Vakuutusten suoranainen vastaanottaminen on hyvin arkaluontoista tehtävää, josta on raskas edesvastaus seurauksena. Pienillä paikallisilla vakuutusyhdistyksillä on sen vuoksi usein alussa suuria vaikeuksia kestettävänä, ja varsinkin vanhojen yhdistysten suhteen, joilla on suuret vararahastot, ovat ne alussa alakynnessä. Jos suurempia vahinkoja sattuu ensimäisen ja toisen vuoden kuluessa, joka aina on edellytettävä, eivät vakuutusmaksut riitä korvaamaan vahinkoa, ja uusi odottamaton verotus on toimitettava, joka voi ajaa vakuutuksenottajat pakoon.

Nämät syyt ovatkin vaikuttaneet, että useat maanviljelysammattiyhdistykset, talonpoikaisyhdistykset y. m. s., sen sijaan että itse perustaisivat palovakuutusyhdistyksiä, tyytyvät olemaan välittäjinä, toimittamalla jäsenensä jonkun suuren yhteistoiminnalle perustuvan yhdistyksen vakuutuksenottajiksi.

Täten ovat esim. Ranskan maanviljelysammattiyhdistykset ja osuuskunnat voineet hankkia jäsenillensä suuria alennuksia: eräs yhdistys 25 % alennusta vakuutusmaksusta ensimäisenä vuonna ja 6 % seuraavina, toinen (Charente-Inférieure'n osuuskunta, kts. siv. 239—244), joka on departementtinsa pääasiamiehenä suurelle keskenäiselle palovakuutusyhdistykselle, on jäsenilleen hankkinut 50 % alennusta nettovakuutusmaksusta ensimäisenä vuonna ja 50 % alennusta niistä korotuksista, jotka voivat sattua.

Tämä osuuskunta on neljän vuoden kuluessa välittänyt jäsentensä palovakuutuksia yhteensä 26 miljoonan markan arvosta.

Samaten ovat monet etevät Saksankin talonpoikaisyhdistykset toimineet. Esimerkiksi Westfalin talonpoikaisyhdistysten liitto on tehnyt sopimuksen erään palovakuutusyhtiön kanssa, jonka mukaan yhdistyksen jäsenet saavat vakuutuksia huokeilla vakuutusmaksuilla, ja sitä paitsi yhdistys itse asioimispalkkiona 10 % siitä voitosta, jonka yhtiö saa liiton jäsenten vakuutuksista.

Maanviljelysammattiyhdistykset voivat näet niiden asioimisten kautta, joissa ovat maanviljelijäin kanssa, ja sen luottamuksen kautta, jota nauttivat, vaikuttaa paljon palovakuutuksen yleisemmäksi tekemiseen.

Ranskassa on myös *apukassoja* tulipalon tuottamia vahinkoja vastaan, joihin vuosittain kerätään suuruudeltaan vapaaehtoisia sitoumuksia, mutta jotka eivät sido mihinkään muuhun vastuunalaisuuteen. Vuoden lopussa kerätään merkityt varat ja jaetaan vahinkoa kärsineille heidän suorittamansa apurahan mukaan.

Niillä on kaikilla yksi departementti vaikutusalanansa ja tavallisesti osasto raesadevakuutuksia, toinen palovakuutuksia varten. Kuinka suuresti apurahastot tällä alalla ovat kehittyneet, osottaa se, että erään sellaisen palovakuutusosastossa on 42,000 jäsentä, toisen vararahasto on toista milj. markkaa.

III. Eläinvakuutus.

Eläinvakuutusta vaikeuttavat monet painavat seikat, jotka usein korottavat vakuutusmaksut rasittaviksi. Niitä ovat huono kotieläinten hoito, vaikeus tarkastamisessa vakuutetun ja kuolleen elukan samuutta y. m. Ylöllisiä vakuutusmaksuja ehkäistään ja enimmän silmäänpistäviä epäkohtia poistetaan helpoimmin tarkoin valvomalla vakuutettujen eläinten hoitoa. Tällainen valvonta on kuitenkin aina vaikea toteuttaa ja on oikeastaan mahdollinen ainoastaan naapurusten kesken, rajoi-

tetulla alueella, missä kaikki tuntevat toisensa ja pitävät toisiaan silmällä. Suurten, laajalla alueella vaikuttavien eläinvakuutuslaitosten on lisäksi mahdotonta laskea tariffit sopusuhtaisiksi hyvin suuressa määrässä vaihtelevan kuolevaisuuden kanssa, jota paitsi yleiset kustannukset kasvavat m. m. kalliin hallinnon ja asiamiesten usein suunnattomien palkkioiden kautta. V. 1883 tekivät hoitokustannukset suurissa saksalaisissa eläinvakuutus-osakeyhtiöissä keskimäärin 44 % suoritetuista vahingonkorvauksista. Sen sijaan eivät Rheinmaakunnassa työskentelevissä, pienissä keskenäisissä paikallisvakuutusyhdistyksissä hoitokustannukset olleet kuin 16 % vahingonkorvauksista.

Kaikki nämät seikat ovat yhdessä vaikuttaneet sen, että eläinvakuutuksen järjestelmäksi tulevat yhä enemmän keskenäiset, itsensä tarkastavat paikallisyhdistykset, joitten jäsenet yhdistyvät korvaamaan toisilleen yhteisesti ne vahingot, mitä eläimissä sattuneet kuolemantapaukset saattavat heille tuottaa. Ne eivät tarkota minkään voiton saavuttamista. Kuinka tämä maanviljelijäin keskenäinen vakuutus (paikallisyhdistyksissä) esim. Saksassa on paljoa enemmän levinnyt kuin vakuutus suurissa osakeyhtiöissä, näemme seuraavista luvuista: Saksan kotieläimistön arvoksi laskettiin v. 1892 noin 7,900 milj. markkaa; siitä oli v. 1891 suurissa osakeyhtiöissä vakuutettu noin 117 milj. koko valtakunnassa, mutta maanviljelijäin keskenäisissä (paikallis-)yhdistyksissä yksin Baijerissa v. 1892 noin 832 milj., Badissa 178 milj., Rheinmaakunnassa 262 miljoonan markan arvosta, j. n. e.

Keskenäisten paikallisyhdistysten leviämisestä saamme käsityksen seuraavista tiedoista.

Preussissä oli v. 1894 noin 5,000 paikallista, keskenäistä eläinvakuutusyhdistystä, joissa oli jäseniä noin 600,000.

Baijerissa oli niiden luku samana vuonna 814 (ainoastaan nautakarjaa ja vuohia varten) ja jäsenmäärä noin 39,000.

Belgiassa ovat etupäässä Talonpoikaisliiton (kts. siv.

19) ponnistusten kautta keskenäiset eläinvakuutusyhdistykset varsinkin muutamissa osissa maata tulleet niin yleisiksi, että esim. Gandin piirissä oli 80 kunnasta ainoastaan 2 ilman sellaista. Kaikkiaan oli v. 1897 yhdistyksiä 279 ja jäsenluku yli 27,000; vakuutettujen eläinten lukumäärä oli yli 75,000, ja niiden arvo 24 milj. markkaa.

Myöskin Ranskassa ovat paikalliset, keskenäiset karjanvakuutusyhdistykset etupäässä käytännössä. Suuri osa näitä yhdistyksiä toimii ilman laillisesti vahvistettuja sääntöjä, eikä niitä ole myöskään otettu viralliseen tilastoon. Hiljattain 42 departementissa toimeenpantu tiedustelu osotti kuitenkin keskenäisiä karjanvakuutusyhdistyksiä olevan 1,200—1,300, jonka nojalla niiden lukumäärä koko Ranskassa arvataan olevan noin 2,000. Muutamissa departementeissa voi olla 50—60 yhdistystä. Osuusmeijerit ovat sitäpaitsi ruvenneet keskenään vakuuttamaan jäsentensä lypsylehmät, joko siten, että maidon hinnasta tätä tarkoitusta varten otetaan pieni vähennys taikka siten, että vahinko jaetaan osuusmiesten kesken heidän lehmiensä luvun mukaan.

Pohjoismaissakin on karjanvakuutus osittain verraten korkealla kannalla, esim. Ruotsissa, jossa viimeisten saatavissa olevien tietojen mukaan 184 keskenäisessä karjanvakuutusyhtiössä vakuutussumma teki 72 milj. Suom. markkaa. Koko hevos- ja karjamäärästä on 10,5 % vakuutettu.

Keskenäiset, paikalliset eläinvakuutusyhdistykset *käsittävät* 1—3—5 kuntaa, joskus suurempia piirejä. Saksassa on kuitenkin yleisimmin kussakin kunnassa oma yhdistyksensä, ja tulee muistaa, että siellä kunta usein on pienempi kuin meidän kylät. Ranskassa on monin seuduin 3—4 yhdistystä samassa kunnassa. Onpa VON DER GOLTZ sitä mieltä, että erityisen vakuutusyhdistyksen perustamiseen riittää jo 20—25 lukuinen lehmämäärä.

Kukin jäsen sitoutuu tavallisesti määrätyiksi vuosiksi, esim. 2—10.

Kaikkein useimmat paikalliset eläinvakuutusyhdistykset vakuuttavat ainoastaan *nautakarjaa*. Niitten ohella löytyy yhdistyksiä, jotka vakuuttavat hevosia, mutta ne ovat suhteellisesti hyvin harvat. Viime vuosina on koetettu myöskin saada aikaan yhdistyksiä sikojen vakuuttamista varten, mutta ne eivät ole ainakaan tähän saakka menestyneet.

Paikallisten eläinvakuutusyhdistysten *hallinto* voidaan tehdä sangen halvaksi ja onkin yleensä hyvin halpa: samoinkuin osuuslainarahastoissa ovat toimimiehet palkattomia, konttorityötä on vähän, asiamiehiä ei ollenkaan. Arvioidessa säästetään usein yksin eläinlääkärin palkkiokin. Yhdistyksen jäsenistä valittu arvioimislautakunta toimittaa näet useimmiten arvioimisen, jonka nojalla kunkin vakuuttajan osamäärä lasketaan. Usein tapahtuu uusi arvioiminen eläimen kuollessa ja taudin kohdatessa, mutta muutamin paikoin ei siihen tarvitse eläimenomistajan kutsua kuin lähimpiä naapurejansa, jotka toimittavat arvioimisen päivän torihinnan mukaan. Missä maanviljelysammattiyhdistys on muodostanut eläinvakuutusyhdistyksen, hoitaa vakuutettuja eläimiä ilmaiseksi taudin sattuessa ammattiyhdistyksen eläinlääkäri, missä sellainen on olemassa. Eläinlääkärin palkkaa muutenkin ammattiyhdistys. Niin Ranskassa ja Belgiassa.

Korvaus ei koskaan ole suurempi kuin 75—80 % eläimen arvosta. Vakuutuksenottajalle tulee nim. aina olla edullista eläintensä säilyttäminen. Täysi korvaus aikaansaisi petoksia tai ainakin välinpitämättömyyttä.

Yhdistykset perustetaan tavallisesti aivan ilman *pääomaa*. Niiden perustamista varten on siis välttämätöntä, että joukko karjanomistajia liittyy yhteen ja joku vähä määrä vakuutuksia merkitään. Tavallisesti suoritetaan kuitenkin sisäänkirjoitusmaksu, joka näyttää vaihtelevan 15 pennin ja 3—4 markan välillä kultakin eläimeltä, tahi vuosimaksu, esim. 20 penniä jäseneltä juokseviin menoihin. Yhdistyksellä ei siis ole juuri mitään muita varoja, kuin vuotuinen *vakuutusmaksu*, apuraha

eli osamäärä, jolla kunkin osakkaan on suoritettava tappioiden korvaamiseksi. Tämän suurin määrä rajoitetaan säännöissä, eri vahingonvaaraperusteiden mukaan. Jäsenten vastuuvelvollisuus on siis niin sanoaksemme yhdistyksen takuurahastona. Vuotuisen taksoituksen määrää missä johtokunta, missä vuosikokous.

Vakuutusmaksut näissä yhdistyksissä vaihtelevat siis aina vuoden kuluessa tapahtuneiden vahinkojen mukaan. Kahdella eri tavalla peritään tavallisesti vakuutusmaksut jäseniltä, joko niin että tarpeen mukaan taksoitetaan vuoden lopussa, jossa tapauksessa joinakin vuosina *voi* koko taksoitus jäädä tarpeettomaksi, tahi niin että vuosittain, siis myöskin hyvinä vuosina, määrätty ennakkovakuutusmaksu peritään, esim. 1 % kunkin hevosen ja $^1/_2$ % kunkin raavaan arvosta. Se osa näitä varoja, jota ei vuoden kuluessa tarvita, muodostaa jonkillaisen *vararahaston.* Tätä vararahastoa käytetään usein, yhdessä vuotuisen ennakkovakuutusmaksun kanssa, korvausten suorittamiseksi, ja vasta sitten kun vakuutusmaksut ja vararahasto eivät riitä siihen, taksoitetaan puuttuva summa kultakin osakkaalta hänen vakuutustensa mukaan.

Pohjapääoman puute synnyttää varsinkin ensinmainitun vakuutusmaksujen suorittamistavan yhteydessä melkoisia vaikeuksia, kun näet vasta vuoden lopussa toimitettavan taksoituksen perästä voidaan vahingonkorvaukset suorittaa. Tätä epäkohtaa on autettu osittain toimittamalla taksoitus kunkin vahingonkohtauksen perästä, joka menettely kuitenkin suuremmille yhdistyksille luonnollisesti tuottaa kulunkeja ja pian osottautuu epäkäytännölliseksi, osittain lainaamalla paikkakunnan osuuslainarahastosta rahat vahingon korvaamiseen kohta sen tapahduttua. Joskus muodostetaan näissäkin yhdistyksissä jonkullainen vararahasto lisäämällä joku % vuoden lopussa taksoitettavaan summaan.

Vakuutusmaksujen *suuruutta* ei voi verrata suurien yhtiöiden määriin. Se raja, jonka alapuolella ne Ranskassa

näyttävät pysyvän, ei ole ainakaan viime vuosina nautakarjalta noussut yli 3 % vakuutetun eläimen arvosta. Viimeisten tietojen mukaan ovat kaakkoisessa Ranskassa v:sta 1890 alkaen toimineet ja saman kaavan mukaan järjestetyt yhdistykset (La Prévoyance agricole) voineet 0,8 % tekevällä vakuutusmaksulla suorittaa $^4/_5$ vakuutettujen eläinten arvosta. Toisissa seuduissa on 1 %:lla voitu korvata $^3/_4$ vahinkoa. Paikoin ovat sentään kuivina vuosina vakuutusmaksut nousseet koko 3 %:iin, eivätkä muutoinkaan laskeneet alle 2 %. Sama kokemus taksoitussummista on saatu Saksassa, Badissa ja Elsass-Lothringissa, jossa on kukoistavia, pieniä keskenäisiä eläinvakuutusyhdistyksiä, missä tavallisesti $1—1^1/_2$ % raavaan ja hevosen arvosta taksoitetaan.

Melkein aina ovat osanottajat kumminkin rajoittaneet *vastuunalaisuuttaan*, jotta eivät missään tapauksessa joutuisi korvaamaan aivan suhteettomia vahinkoja. Niinpä Ranskassa yhdistysten jäsenet säännöissä mainitsevat, etteivät ota velvollisuudekseen maksaa suurempaa vakuutusmaksua kuin 6 % vakuutetun eläimensä arvosta; onpa tämä raja paikoin laskettu aina 2 prosenttiin.

Niinikään ei eläimiä vakuuteta suuremmasta arvosta kuin siitä, mikä säännöissä on määrätty korkeimmaksi kutakin luokkaa varten. Tästä on se haitta, että vahinkoa kärsinyt voi jäädä ilman riittävää korvausta juuri silloin, kuin se olisi enin tarpeen, kun näet kärsitty vahinko on ollut suurempi. Jota pienempi osuuskunnan toimintapiiri on, sitä enemmän tämä epäkohta esiintyy, esim. paikallisten onnettomuuksien kohdatessa samalla kertaa koko piiriä (huono rehusato ja siitä johtuvat eläintaudit, rutot y. m. s.[1])

Apukeinona tätä vastaan voidaan käyttää sitä että yh-

[1]) Yleensä vakuutuslaitokset eivät korvaa ruton tuottamia vahinkoja. Millaista vahinkoa laajalle levinnyt rutto voi tehdä, osottavat Itävallan olot vv. 1863—5, joina 64—91 % maan nautaeläinmäärästä sai surmansa; Englannissa kuoli v. 1866 kokonaista 700,000 elukkaa.

distykset liittyvät joko koko maan tahi muun suuremman alueen käsittäväksi *jälleenvakuutusrahastoksi.* Niissä departementeissa Ranskassa, joissa sellaista yhteenliittymistä on tapahtunut, maksavat yksityiset yhdistykset esim. 5 penniä kultakin 100 markalta vakuutuksen arvosta, toisinaan taasen taksoitetaan tarpeen mukaan. Paikallisyhdistykset antavat onnettomuuden sattuessa ensimäisen avun omista varoistaan, jälleenvakuutusrahasto tulee avuksi täydellisesti suorittaakseen vahingonkorvauksen. Ylimalkaan näyttää jälleenvakuutusrahasto olevan melkein välttämätön paikallisyhdistyksille, varsinkin niiden alkuaikoina, mutta on kuitenkin ollut kaikkialla vaikea saada kuntoon. Toisin paikoin, ja varsinkin Rheinmaakunnassa on maanviljelysseura kesällä v. 1897 saanut aikaan sopimuksen erään maakunnassa toimivan suuren osakeyhtiön kanssa, jonka sopimuksen mukaan yhtiö ottaa jokaisen paikallisyhdistyksen jälleenvakuutukseen. Mutta vuoden kuluttua oli ainoastaan 2 yhdistystä tuota sopimusta hyväkseen käyttänyt; päävaikeutena näkyy olevan paikallisyhdistysten puutteellinen kirjanpito. Sitä vastoin on eräs samassa maakunnassa v. 1895 paikallisyhdistysten kesken perustettu liitto (Trierissä) onnistunut hyvin. Alussa siihen kuului 14 yhdistystä, v. 1897 jo 177. V. 1896 oli siinä jäseniä lähes 9,000, vakuutettuja eläimiä yli 17,000 ja niitten arvo yli 5,000,000 markkaa.

Maissa, joissa harjotetaan enimmäkseen pientä maanviljelystä, on *valtio* joko perustanut jälleenvakuutusrahastoja tahi ottanut itse tavallaan toimiakseen sellaisena, antamalla apurahoja. Belgiassa on valtio v:sta 1894 alkaen avustanut pieniä karjanvakuutusyhdistyksiä. V. 1897 maksettiin vahingonkorvauksia 139,000 mk., jota varten koottiin jäsenmaksuja (146,000 mk.) ja saatiin valtioapua (15,600 mk.).

Baijerissa on valtio v. 1896 perustanut jälleenvakuutuslaitoksen (Landes-Viehversicherungsanstalt), jolle on valtiovaroista annettu 625,000 Suom. mkaa pohjapääomaksi ja annetaan aluksi 50,000 mk. vuotuista apurahaa. Näistä varoista

korvataan puoli eläimenomistajan vahinkoa, toisen puolen maksaa paikallisyhdistys. Tähän valtion laitokseen otetaan jälleenvakuutukseen kaikki ne paikallisyhdistykset, jotka ovat omaksuneet valtion laatimat normaalisäännöt. Tämä laitos on toiminut erittäin suurella menestyksellä, sen kautta on sadottain uusia yhdistyksiä joka vuosi perustettu; sen hoitokustannukset ovat olleet hyvin huokeat ja paikallisyhdistysten vuosimaksut eivät ole nousseet korkeammalle kuin keskimäärin 0,60 % vakuutussummasta (muutamissa 0,00 %, toisissa aina 2,33 %:iin saakka).

Useat Saksan valtiot ovat ryhtyneet tätä Baijerin esimerkkiä seuraamaan, vaikka eivät vielä ole ennättäneet mitään valmista saamaan.

Laillisesti vahvistettujen eläinvakuutusyhdistysten rinnalla on ainakin Ranskassa hyvin suuri määrä *eläinapurahastoja*, jotka ovat ilman juridillisen persoonan oikeuksia. Periaate niissä on joillakin rajoituksilla sama kuin vakuutusyhdistyksissä; ne ovat vain vielä yksinkertaisempia. Maanviljelijät, jotka haluavat liittyä rahastoon, merkitsevät tilauslistaan nimensä ja jonkun summan. Vuoden lopussa tehdään taulu osakkaiden vahingoista vuoden kuluessa ja tilausmaksujen summa jaetaan vahinkoa kärsineiden kesken sen mukaan, kuin kukin on rahastoon maksanut. Tilauksen kirjoittajat sitoutuvat ainoastaan yhdeksi vuodeksi tahi vain puoleksikin vuodeksi.

Näitä apurahastoja on kahta päälajia. Toisessa on vuosimaksun suuruus, johon jäsen edeltäpäin sitoutuu, vapaaehtoinen, ei kuitenkaan jotakin määrättyä alinta pienempi. Vuoden lopussa jaetaan näin saatujen vuosimaksujen summa niiden osuusmiesten kesken, jotka ovat vahinkoa kärsineet. Jako toimitetaan suoritetun tilausmaksun ja tapaturman sattuessa asianomaisella olleen eläinluvun mukaan, huolimatta niiden arvosta. Ei missään tapauksessa vahingon kärsinyt voi kuitenkaan saada enempää kuin $^4/_5$ siitä korvatuksi. Ainoastaan hevosia ja nautakarjaa otetaan vakuutukseen, ja niiden mukaan on kaksi luok-

kaa vuosimaksua varten. Vuosimaksun alin määrä on 1 mk. eläimeltä kummassakin luokassa. Jotta $^4/_5$ vahinkoa voi tulla korvatuksi, lasketaan vuosimaksua 5 mk. hevoselta ja 3 mk. lehmältä, mutta niin suuriksi maksut eivät kuitenkaan tapaa nousta.

Toinen muoto näitä karjanapurahastoja on seuraava: Osuusmiehet eivät määrää edeltäkäsin sisäänmaksujen suuruutta, vaan sitoutuvat oman karjansa arvon mukaan ottamaan osaa vuoden kuluessa tapahtuvien karjantapaturmien korvaamiseen. Yhdistyksen valitsema arviokunta arvioipi kunkin karjan arvon ynnä tapahtuneet tapaturmat. Kahdesti vuodessa kokoontuvat osanottajat, jolloin lasketaan yhteen kaikki tapaturmat ja niiden arvolla jaetaan kaikkien karjan arvo, jotta saadaan se luku, millä kunkin tulee ottaa osaa maksuihin. Vakuutusrahat kannetaan samalla, ja heti suoritetaan niinikään $^4/_5$ kunkin kärsimää tappiota. Varsinkin tämä viimeinen järjestelmä on mitä yksinkertaisin ja halvin. Ei ole pääomaa, vararahastoa, hallintokustannuksia, määrättyjä vakuutusmaksuja: osanottajain tulee ainoastaan kahdesti vuodessa eläintensä arvon mukaan maksaa $^4/_5$ vuoden kuluessa tapahtuneiden vahinkojen arvoa. Siten kannettu maksu on (Vendée'ssa, jossa on täten vakuutettu eläimiä yli 300,000 mk. arvosta) tavallisesti ollut hiukan yli 1 %, usein laskenut 0,6 %:iin, sekä on säännöissä rajoitettu 6 %:iin.

IV. Raesade- ja hallavakuutus.

Raesade- ja hallavakuutus on samalla kertaa tärkein ja vaarallisin maanviljelyksen alalla, ei ainoastaan sen vuoksi että halla- ja raesadevahinkoja vastaan on, päinvastoin kuin palovahinkoa ja eläintauteja vastaan, melkein mahdoton suojella itseänsä, vaan myöskin sen voiman ja laajuuden, säännöttömyyden ja arvaamattomuuden vuoksi, jolla ne esiintyvät. Raesateet ovat Keski-Euroopassa varsinaisena maanvaivana, ja niiden tuottamain vahinkojen suunnatonta suuruutta osottaa

esim. Ranska, jossa vuotuiset raevahingot lasketaan n. 90 miljoonaksi markaksi, mutta vahingot ovat joskus nousseet 363 miljoonaan (1874), jopa yli 400 miljoonankin (1891). Joukko yhtiöitä ja yhdistyksiä on tällä vakuutusalalla kukistunut, toiset kärsineet sangen suuria tappioita (v. 1891 menettivät saksalaiset raesadevakuutusyhtiöt kaikki vararahastonsa).

Tämän vakuutuslajin teknillinen järjestäminen (vakuutusmaksun määrääminen, vahingon arvioiminen) on hyvin vaikea. Vakuutusyhtiöiden on ollut pakko panna paljon ehtoja ja rajoituksia. Niinpä yhtiöt hylkäävät vähänkin vaaralliset vakuutukset, poistaen liikkeestään kuntia, piirejä, jopa läänejäkin, ja vakuuttavat usein kutakin kuntaa kohti vaan jonkun määrätyn summan. Täten hyljätään usein vakuutuksesta seudut, jotka juuri parhaiten ovat sen tarpeessa. Mutta myöskin keskenäisissä yhdistyksissä on suuria epäkohtia, esim. hyvin vaihtelevat ja arvaamattomat vakuutusmaksut, jotka taasen pelottavat pikkuviljelijän pois. Nämät monet vaikeudet ja rajoitukset ovat useissa maissa herättäneet esityksiä raesadevakuutuksen järjestämisestä valtion puolesta. Tämä on kuitenkin tähänasti toteutettu ainoastaan Baijerissa, jossa on valtion hoitama, keskenäisyydenperiaatteelle perustettu vakuutuslaitos, jolle valtio on antanut $1^1/_4$ milj. Suom. markkaa pohjarahastoksi ja antaa vuosittain 50,000 Suom. mkaa apurahaa. Tämä v. 1884 perustettu laitos sai vakuuutuksenottajain luvun kohoamaan vv. 1883—1897 9 tuh:sta aina 147 tuh:een. Vakuutusten arvo kohosi 26 milj:sta 291 milj:aan; tämän kautta juuri pienet ja keskikokoiset maanviljelijät vedettiin vakuutukseen.

Badissa ja Sveitsissä on valtio samoin tehokkaasti edistänyt vakuutuksen leviämistä maanviljelijäin syviin riveihin siten, että se on suorittanut osan siitä lisätaksoituksesta, joka keskenäisissä yhdistyksissä voi vakuutuksenottajia kohdata. Kummassakin maassa kohta ensi vuonna pikkuviljelijäin vakuutukset lisääntyivät suuresti (Sveitsissä 63 %).

Aivan päinvastoin kuin on laita eläinvakuutuksessa on

raesadevakuutuksen menestymisen ainoana ehtona liikkeen ulottuminen laajalle alalle, jossa paikalliset eriäväisyydet vahinkoihin nähden voivat tasottaa toisensa. Raesadevakuutuslaitos voi tuskin edes läänin tahi maakunnan piirissä pysyä elinvoimaisena. Tästäpä syystä tällä alalla onkin enemmän kuin edellisellä suuria pääomallisia yhtiöitä, ja keskenäiset yhdistyksetkin ovat järjestetyt suuriksi, tavallisesti koko maan käsittäviksi. Pieniä, paikallisia, eläinvakuutusyhdistyksiin verrattavia ei esiinny juuri nimeksikään. Mainitsimme siv. 458, että mielipiteet osakeyhtiö- tahi keskenäisyhdistysmuodon etuisemmuudesta tällä alalla ovat vielä vakaantumattomat.

Kokemus osottaa kuitenkin, kuten mainitsimme, että tälläkin alalla keskenäiset yhdistykset edistyvät nopeammin kuin osakeyhtiöt ja että »se olettamus, että keskenäiset yhdistykset ajan oloon saavat yhä vankemman pohjan ja lopuksi syrjäyttävät kokonaan muut yksityiset vakuutusmuodot, on todennäköisempi kuin sen vastakohta» (BUCHENBERGER). Niinpä oli Saksassa vakuutussumma miljoonia Suom. markkaa

	v. 1861	1873	1883	1888	1892
osakeyhtiöissä	379	964	1085	871	1229
kesken. yhdist:ssä . .	350	567	1116	1332	1504

Missä pieniä paikallisia yhtymisiä esiintyy tällä alalla, ovat ne melkein yksinomaan joukkovakuutuksia, joiden nojalla saadaan yhtiöiltä alennusta tavallisesta taksasta. Ranskassa ottavat maanviljelysyhdistykset paljon tällaisia vakuutuksia. Alennusta saadaan tavallisesti 10 %, mutta joskus aina 18 %. Lisäksi tulee asiamiespalkkio, joka annetaan ammattiyhdistykselle.

Paikallisten yhtymisten toisena muotona Ranskassa on eläinapuyhdistysten tapainen järjestelmä. Kukin saa maksaa osaltaan mielensä mukaan, kuitenkin jonkun sovitun alimman määrän. Raesadevahingon arvostelee 2 jäsentä. Osuusmaksuista pannaan 5 % vararahastoon. Jäännös jaetaan vahinkoa kärsineille heidän osuusmaksunsa ja häviönsä mukaan, kuitenkin enintään $^3/_4$—$^4/_5$ vahingon arvosta.

Raesadevakuutus — hallavakuutusta ulkomailla esiintyy hyvin vähän — on kuitenkin meille niin vieras asia, että emme tahdo kuluttaa tilaa lähemmin esittämällä sitä [1]).

A. Buchenberger, Agrarwesen und Agrarpolitik, II, VII. Leipzig 1893.

Th. von der Goltz, Handbuch der gesamten Landwirtschaft. I Band, VI,III. Tübingen 1890.

A. Emminghaus, Viehversicherung (Handwörterb. d. Staatswissenschaften).

— — Hagelschädenversicherung (Sama).

Verhandlungen der XXVI Plen.rversammlung 1898 des Deutschen Landwirtschaftsraths. Viehversicherung.

F. Englert, Die landwirtschaftliche Verwaltung in Bayern 1890—1897 (Jahrb. f. Gesetzgeb., Verwalt. und Volkswirtschaft, 1898).

A. de Malarce, Une nouvelle institution agricole (Journal des économistes, 1897).

B. de Puchesse, La Solidarité orléanaise (Congrès national des syndicats agricoles, Orléans 1897).

Riboud, L'assurance contre la mortalité du bétail et l'assurance-grêle (Sama).

de Rocquigny, Les syndicats agricoles et le socialisme agraire. Paris 1893.

— — L'assurance mutuelle du bétail. Paris 1898.

---

[1]) Olen ollut pakotettu rajottamaan tätä lukua mahdollisimman lyhyeksi, koska kirja on paisunut odottamattoman suureksi. Toivon pian pääseväni tilaisuuteen esittämään tätä kysymystä perinpohjaisemmin.

SEITSEMÄS LUKU.

Osuuskunta-aatteen tulevaisuusmahdollisuudet.

Edellisessä olemme nähneet, miten osuuskuntalaitos on kotimaassaan, Englannissa, teollisuustyöväen kesken kehittynyt suureksi liikkeeksi. Kaupunkilaisten ja teollisuustyöväen keskuudessa on aate osto-osuuskuntain muodossa levinnyt viime aikoina nopeasti useissa muissakin maissa, Sveitsissä, Saksassa, Ranskassa, Italiassa, Belgiassa. Tässä teoksessa olemme lähemmin tutustuneet siihen voimakkaaseen edistymiseen, minkä tämä aate on aivan viime vuosikymmenillä voittanut myöskin maalaisväestön keskuudessa, vaikka sitä varemmin oli luultu vaikeaksi, jopa mahdottomaksikin. Olemmepa tulleet näkemään, että maanviljelijät ovat kyenneet lyhyessä ajassa luomaan yhtä mahtavia liikeyrityksiä kuin englantilainen *Wholesale*-jättiläisliike, jota tähän saakka on totuttu saavuttamattomana ihmettelemään. Olemme lisäksi nähneet, että osuuskunta-aate menestyy kaikensukuisissa kansoissa, mitä erilaisimmissa taloudellisissa, maantieteellisissä, sivistys- ja yhteiskunnallisissa oloissa, vaikka monet etevät kirjailijat tällä alalla ovat luulleet huomaavansa, että sen menestyminen muka riippuu erityisistä kansallisuusominaisuuksista. Ja vihdoin olemme tulleet näkemään, että aatetta voi ainakin toistaiseksi suurella menestymismahdollisuudella sovittaa myöskin tavaran valmistuksen ja myynnin alalle, vaikka viime aikoina jo oli ruvettu sitä epäilemään.

Näemme siis, että osuuskunta- eli kooperatiivinen liike on viime vuosina alkanut käydä mahtavaksi useissa Euroopan kulttuurimaissa.

Voinee suurella syyllä väittää, että tämä on »ainoa yhteiskunnallinen koe meidän vuosisadallamme, joka täydellisesti on onnistunut» (CLAUDIO JANNET).

Ja kuitenkin on merkille pantava se omituinen tosiasia, että tämä liike on viime vuosiin saakka työskennellyt ilman suurta kannatusta yleisen mielipiteen puolelta. Niinpä Englannissakin GLADSTONE vielä muutamia vuosia sitten lausui teollisuustyöväen osto-osuuskuntalaitoksesta: »Jos joku muutamia vuosia sitten olisi ennustanut minulle, millaista edistymistä osuuskuntalaitos kykenisi saamaan aikaan, olisin minä vastannut hänelle, että hän puhuu perättömiä.» Samalla tapaa sveitsiläinen kansatalouden tutkija ADLER tunnustaa avomielisesti, että »meillä oltiin totuttu pitämään osto-osuuskuntia aivan hiljaisina, sosiaalipoliittisesti väliäpitämättöminä laitoksina.» Kansatalouden tutkijain ja valtiollisten puolueitten väliäpitämättömyys on erittäin merkillinen siitä, että se on ollut yhteinen kaikille puolueille.

Osuuskuntaliike on näet saanut kokea ensiksikin halveksivaa tylyyttä vapaamielisen suunnan puolelta. Tämän suunnan johtajia, tunnettu tutkija PAUL LEROY-BEAULIEU on pahoin pidellyt aikaisemmissa julkaisuissaan (La question ouvrière au XIX siècle) osuuskuntain voitonjakamista eikä ole sanottavasti muuttanut mieltään vielä 1880-luvullakaan. Eräässä kirjoituksessaan hän pilkkaa aatetta m. m. seuraavin sanoin: »tämä lapsi, joka vielä makaa kätkyessään, sekä, koska sen on vaikea lörpötellä ja liikuttaa hentoja jäseniään, kasvattaa sydämessään, joka sillä on paljo suurempi päätä, suunnatonta kunnianhimoa. Se ei tyydy olemaan *jotakin,* se tahtoo olla *kaikki.*»

Ja kuitenkin, eikö osuuskuntalaitos ole aivan vapaamielisen suunnan periaatteiden mukainen? Eikö sen yllykkeenä ole yksityinen alkuunpano, sen välikappaleena vapaa

yhdistyminen, sen päämaalina rauhallinen ja lainmukainen edistyminen?

Konservatiivinen suunta on tyytynyt siihen, että se yleensä on täydellisellä vaitiololla kohdellut osuuskuntaliikettä, peljäten siinä jonkunlaista sosialismia.

Sosialistinen puolue taas on alkujaan ollut tämän liikkeen kiivas vastustaja. Jo LASSALLE kirjoitti periaatteellisia selvityksiä, joiden tarkoituksena oli osottaa, että osuuskunnat ainoastaan hyödyttävät sellaisia, jotka jo ovat päässeet jonkunlaiseen varallisuuteen, sekä tekee nämät vihollisiksi sille todelliselle maailmanparannukselle, jota sosialismi tarkoittaa. Mutta pääasiallisesti LASSALLE vastusti osuuskuntalaitosta sen nojalla, että jos työväestö yleisemmin yhtyisi siihen, niin siitä olisi välttämättömänä seurauksena muka se, että työpalkatkin elintarpeitten hintojen aletessa kävisivät n. k. »rautaisen lain» voimasta pienemmiksi.

Mutta tutkimus on osottanut, että työpalkat eivät ole järkähtämättä »rautaisen lain» määrättävinä, vaan niitä ylimalkaan määrää se *kultuurikanta*, jolle työväestö on kohonnut. Ja kokemus osottaa, että osto-osuuskunnat vielä suuremmassa määrässä kuin ne halventavat elintarpeita, korottavat työväestön elintapaa, kultuurikantaa (*standard of life*). Tätä kultuurikantaa voidaan siis *yhteistoiminnalla* kehittää. Ei missään olekaan huomattu, että työpalkat olisivat laskeneet osto-osuuskuntain toiminnasta. Päinvastoin näkee useimmat osto-osuuskunnat niissä maissa, missä työpalkat ovat korkeimmat.

LASSALLE'n mielipiteitä ovat sosialistien kongressit kumminkin 1880-luvulle saakka kannattaneet.

Näemme siis että osuuskunta on ollut liiaksi »bourgeois» sosialistien mielestä, liiaksi sosialistinen vapaamielisten mielestä ja liiaksi vapaamielinen konservatiivien mielestä.

Samaa vastustamista tai tylyyttä on osuuskunta-aate varemmin saanut kokea hallitustenkin puolelta. Esim. Saksassa hallitus koetti poliisirettelöiden kautta ehkäistä SCHULZE-DELITZSCH'in ensimäisiä yrityksiä. Ja Ranskassa, missä hallitus

tosin 1840-luvulla oli ottanut liikettä auttaakseen epäviisaalla tavalla, nähdään myöhemmin hallitusmiesten kohtelevan sitä pilkallisesti (THIERS sanoi sitä »hulluudeksi!») taikka ainakin suurella tylyydellä.

Mutta viime vuosina on näyttänyt siltä kuin täydellinen kääntyminen olisi tulossa sekä hallitusten että valtiollisten puolueitten puolelta osuuskunta-aatteen hyväksi. Useampien sivistysmaitten hallitukset ovat ryhtyneet kustantamaan tutkimuksia tällä alalla, tehdäkseen liikettä yhä laajemmissa piireissä tunnetuksi. Preussissä on perustettu valtion avulla suuri pankki osuuskuntaliikettä edistämään. Saksalaisia oloja kuvaavana mainittakoon vielä, että siellä viime vuosina on nähty hallituksen kunniamerkeillä ja arvonimillä palkitsevan huomattavimpia osuuskuntamiehiä. Ja viime kevännä (1898) on Saksan keisari itse kaikessa korkeudessaan ollut kuuntelemassa tunnetun professori SERING'in osuuskuntaliikettä esittävää luentoa.

Samaten Ranskassa.

Entinen pääministeri MÉLINE on viime vuosikymmenellä innolla ottanut osaa liikkeeseen, m. m. laatimalla lakiehdotuksen luotto-osuuskuntia varten. Pääministerinä ollessaan on hän usein julkisissa puheissaan rohkaissut liikettä ja kaikin tavoin koettanut sitä suosia, viimeksi saamalla läpi suuren valtionavun antamisen luotto-osuuskuntain käytettäväksi. Samaten on maanviljelysministeri syksyllä 1897 pitämässään puheessa osottautunut osuuskuntaliikkeen suosijaksi:

»Vapaan yhteistoiminnan kaikkivaltiaalla vipusimella — lausui hän — »voivat miehet ja naiset, joilla on hyvä tahto, nostaa koko maailman . . . Minä olen jo vapaan yhteistoiminnan innokkaimpia miehiä; sen kehittämiseksi minä yhä enemmän koetan ohjata kaikki hallintotoimet, joita julkiset virastot voivat suorittaa maanviljelyksen hyväksi, ja minkä minä voin, tulee valtion avunanto yhä enemmän tähtäämään samaan suuntaan. Ainoastaan vapaan yhdistymisen alalla voivat valtion toimenpiteet ja yksityisten oikeudet tehdä sovinnon.»

Mutta kääntyminen viime aikoina ei ole ainoastaan nähtävänä siinä, että eri maitten hallitukset ovat ruvenneet liikettä suosimaan. Erityistä intressiä vetää puoleensa se voimakas aatevirtaus, minkä liikkeen kasvaminen viime aikoina on herättänyt tämän liikkeen ystävissä, ja jota muutamat sen edustajista suorastaan kutsuvat *kooperatiiviseksi uskoksi,* jopa *„uskonnoksikin."*

Tämän uuden »uskonnon» tunnustajissa on näet herännyt toivo saada *osto-osuuskuntain ja niihin järjellisesti yhdistetyn tuotannon kautta* nykyajan suuri yhteiskunnallinen kysymys lähenemään ratkaisuaan, saada rauhallista tietä nykyinen pääomallinen yhteiskuntajärjestys muuttumaan sosiaaliseksi. Sillä lyhyellä ajalla, jolla tämä aate on liikkunut, on se jo vaikuttanut niin hypnotiseeraavasti, että se on saanut Saksassa hurjia anarkisteja, joita vastaan tuomioistuimet ja poliisi turhaan olivat käyttäneet kaikki keinonsa, muuttumaan kesyiksi osuuskuntamiehiksi, ja toiselta puolen rupeaa sen palvelukseen joka päivä uusia liittolaisia sekä sosiaalipoliittisten uudistusystävien että sosiaalidemokraattienkin piireistä.

Tämän aatevirtauksen arvellaan Saksassa saaneen alkunsa edellisessä mainitun rouva WEBB-POTTER'in tutkimuksesta Englannin kooperatiivisesta liikkeestä, joka ilmestyi v. 1891. Sittenkuin tämä etevä kirjailija on tieteellisesti esittänyt liikkeen kehittymisen ja nykyisen tilan, selittää hän näet loppukatsauksessa niitä tulevaisuuden toiveita, joita se on hänessä ja monessa muussa herättänyt. Hän selittää olevansa tavallaan sosialisti, mutta sosialisti, joka ei tahdo käyttää väkivaltaa tahi edes valtion valtaa, vaan joka toivoo konsumenttien vapaan liittoutumisen kehittyvän niin pitkälle, että se kaukaisessa tulevaisuudessa on käsittävä yhteiskunnan kaikki jäsenet. Tämä hänen teoksensa ilmestyi heti useilla sivistyskielillä. Saksaksi sen toimitti professori LUJO BRENTANO, osaksi omakätisesti, ja varusti käännöksen innostusta ja ihailua vaikka myöskin kritiikkiä ilmaisevalla esipuheella. Eikä hän ole ainoa tiedemies, joka

on ihastunut WEBB-POTTER'in teokseen. Esim. professori SCHMOLLER on arvostellut sitä erittäin innokkain sanoin, ja vaikka hän ei voikaan täysin yhtyä tekijän tulevaisuudentoiveihin, niin hän kuitenkin antaa hänen kannalleen sen tunnustuksen, että se kohoaa jokapäiväisen sosialismin yli sen käsityksen kautta, että jokaisen yhteiskunnallisen edistymisen vaikuttaa siveellinen jalostuminen ja parantuminen sekä että tämä siveellinen jalostuminen taas vuorostaan edistää yhteiskunnallisia reformeja. Kun teos tuolla tavoin voi vaikuttaa tyyneen tiedemieheen — kuinka se ei sitten ole voinut temmata mukaansa kuumaverisempiä henkilöitä, jotka jo katsellessaan sosialistisen pyörteen huimaavaa syvyyttä olivat joutuneet haltioihinsa? ARTHUR MÜLBERGER, tuo lahjakas saksalainen proudhonilainen, GUSTAV LANDAUER, Berlinin anarkistien johtaja, sekä monet muut radikaaliset yhteiskunnan uudistajat rupesivat yhtaikaa, WEBB-POTTER'in teoksen johdosta, uneksimaan uutta maailmaa, joka olisi mahdollinen voittaa taloudellisen yhteistoiminnan rauhallista tietä. Samanlaisia tulevaisuuden toiveita on osuuskuntalaitoksen menestyminen viime vuosina Sveitsissäkin herättänyt [1]).

Saksassa arvellaan — kuten näimme — että tuo mielten muutos osuuskunta-aatteen puolelle, mikä viime vuosina on havaittavissa, on yksinomaa germaanilainen ilmiö ja WEBB-POTTER'in kirjan aikaansaama. Mutta niin ei ole suinkaan asianlaita. Myöskin ranskaa puhuvien kansojen keskuudessa on samanlainen mielten muuttuminen havaittu, ja se on tapahtunut aivan itsenäisesti, se on kasvanut omasta maaperästä. Ensiksikin näkee ranskalaisten sosialistien puhuvan hyväksyen osto-osuuskunnista (esim. Pariisin kongressissa 1891). Tämän sanotaan saaneen aikaan Belgiassa, Gandissa toimiva suuri *Vooruit*-niminen osto-osuuskunta, johon v. 1897 kuului 6,000 jäsentä ja joka on perustanut, paitsi myymälöitä, omia leipo-

[1]) Siitä puhutaan lyhyesti H. HERKNER'in teoksessa „Die Arbeiterfrage", jota paraikaa suomennetaan.

moja, oman apteekin, vaatetus- ja jalkinetehtaan ynnä huonekalutehtaan; se hankkii jäsenilleen ilmaiseksi leipää heidän sairautensa aikana ja on paraikaa aikeissa perustaa eläkekassan niitä jäseniä varten, jotka ovat ostaneet sen myymälöistä 20 vuotta. Tämän osto-osuuskunnan jäsenet ovat sosialisteja, ja se se on vaikuttanut ranskaa puhuvien sosialistien mielenmuutokseen osuuskuntaliikkeestä. Mutta tulee huomata, että tämä *Vooruit*-yhdistyksen jäsenten sosialismi ei ole samanlaista, kuin esim. Saksan sosiaalidemokraattien. Se tahtoo ainoastaan kasvattaa jäseniään yhteistoimintaan, jotta ne tulevaisuudessa, liikkeen kehittyessä, voivat ryhtyä taloudelliseen hallintoon, sekä myöskin tehdä tämän mahdolliseksi sen kautta, että välikauppiaat vähitellen poistetaan ja tuotanto alistetaan yhdistyneitten ostajien palvelukseen. Ne ovat siis täydellisesti WEBB-POTTER'in rauhallisella kannalla.

Ranskassa on osa osuuskuntamiehistäkin selvästi lausunut omaavansa nuot kooperatiivisen »uskonnon» aatteet, nuot suuret tulevaisuuden toiveet saada koko taloudellinen järjestelmä osuuskuntaliikkeen kautta muuttumaan sosiaaliseksi. Tämä kävi varsinkin ilmi eräässä osuuskuntain kongressissa Pariisissa 1889.

Siellä selittivät tämän aatteen miehet, että osuuskuntalaitos heidän mielestään ei ole ainoastaan aiottu työväen aseman parantamiseksi sen kautta, että se hankkii heille huokeammalla heidän elintarpeensa, vaan se on aiottu muuttamaan koko nykyisen taloudellisen järjestelmän sen kautta, että se hankkii vähitellen työväelle omistusoikeuden tuotantokeinoihin ja poistaa välikädet. Sen tarkoituksena ei ole poistaa pääomaa, vaan ainoastaan sen oikeus liikanaiseen voittoon, rajoittamalla se ainoastaan välikappaleeksi, jonka tulee tyytyä tavalliseen korkoon.

Ja tähän päämaaliin osuuskuntien ei tule — heidän mielestään — pyrkiä aluksi tuotanto- ja myyntiosuuskuntien, kuten kaikkialla on ensiksi yritetty, vaan etupäässä osto-osuus-

kuntien, s. o. konsumtsiooniyhdistysten kautta. Tämä on tapahtuva ei ainoastaan sen kokemuksen vuoksi, että tuotanto-osuuskuntien hoitaminen on vaikeampi kuin osto-osuuskuntain, vaan etupäässä siitä syystä, että osto-osuuskunta aina edustaa yleisiä etuja, tuotanto-osuuskunta yksityisetuja (vrt. siv. 154—5). Sitä paitsi osto-osuuskunnat, kun ne taitavasti järjestetään, ovat välttämättömänä edellytyksenä, jotta tuotanto-osuuskunnat voisivat menestyä, sillä ne voivat hankkia niille, mitä niiltä tavallisesti puuttuu: eteviä johtajia, pääomaa ja ostajia.

Näin Ranskan käytännölliset osuuskuntamiehet laativat itselleen ohjelman jo ennen kuin WEBB-POTTER'in teos oli ilmestynytkään; ja me näemme, että heidän ohjelmansa pääasiassa on yhtäpitävä englantilaisen opin kanssa.

Näihin käytännön miesten uskoon on ranskalaisia tiedemiehiäkin viime aikoina liittynyt. Esim. professori SECRÉTAN on teoksessaan »Études sociales» lausunut että »vapaassa kooperatiivisessa yhdistymisessä on tulevaisuus, jos nimittäin nykyisellä sivistysmuodolla ollenkaan on mitään tulevaisuutta.»

Vielä voimakkaampaa kannatusta, jopa rohkeaa kehittämistäkin on kooperatiivinen usko saanut professorin, tunnetun kansantaloustieteen tutkijan CHARLES GIDE'n puolelta. Erässä puheessa on hän selittänyt kantansa seuraavalla tavalla:

»— — — — — — — — — — — — — — —

Jos pidetään nykyistä taloudellista järjestelmää hyvänä tahi ainakin parhaimpana mahdollisena ja jos ei katsota olevan mitään muuta tehtävää kuin koettaa mukaantua siihen parhaan kyvyn mukaan — — — hyvä, silloin haetaan osuuskuntalaitoksesta ainoastaan keinoa, jonka kautta tahdotaan parantaa kehnoimmassa tilassa olevien tilaa — —. Jos sitä vastoin ei katsota nykyisen järjestelmän olevan täysin sopusoinnussa oikeuden, ei edes järjen vaatimusten kanssa, jos ei tyydytä pitämään nykyistä järjestelmää lopullisena, hyvä, siinä tapauksessa haetaan osuuskuntalaitoksesta uutta yhteiskun-

nallista järjestysmuotoa, joka on käsittävä kaikki ilmiöt taloudellisen elämän alalta ja joka on antava meille keinon, jolla voimme parhaimmin hyötyä kaikista käsillä olevista tuotantovoimista sekä tehdä suurimman osan ihmiskuntaa osalliseksi sivistyksen ihmeellisistä sekä aineellisista että henkisistä eduista».

Tämä on GIDE'n mielestä tapahtuva seuraavan ohjelman mukaan:

Osto-osuuskuntia on perustettava joka kylään, niiden tulee liittoutua perustaakseen suurkauppoja, ja siten *kauppa-ala* valloitetaan; sen jälkeen tulee osto-osuuskuntain koota omaa pääomaa ja sen avulla hankkia itselleen omia tehtaita, kuten esim. Englannissa ja Belgiassa jo on tapahtunut, mutta kaikilla aloilla: siten valloitetaan *teollisuuden ala*; lopuksi, kaukaisessa tulevaisuudessa, tulee osuuskuntalaitoksen hankkia itselleen omia maatiloja ja omia metsiä ja siten valmistaa itse itselleen maitoa, voita, lihaa, viljaa, hedelmiä, kukkia j. n. e. kuten jo Englannin »Wholesale» osaksi on tehnyt: siten valloitetaan *maanviljelys*.

»Mitä on tavaran ostaja eli nauttija? jatkaa GIDE. — Ei mitään. — Mitä tulee hänen olla? — Kaikki!» »Nykyinen yhteiskunta on järjestetty tavaran valmistajain eikä ostajain etua silmällä pitäen, tahi toisin sanoen, se on järjestetty yksityisen hyödyn eikä yhteisten tarpeitten mukaan.»

Olemme siis tulleet tuntemaan niin hyvin tieteen edustajia kuin käytännön miehiäkin, jotka viime vuosikymmenellä eri tahoilla ovat tulleet samoihin tuloksiin, ovat omistaneet saman suuren uskon osuuskunta-aatteen mahdollisuudesta muuttaa nykyinen taloudellinen järjestelmä siten, että ainakin suurin osa ihmiskuntaa voisi elää ihmisarvonmukaista elämää.

Onko tuollainen ajatus mahdollinen toteuttaa?

Sitä vastaan voivat tietysti tämän maailman viisaat tuoda järkeviä, painavia syitä, mutta mitä uutta liikettä eivät

maailman viisaat alussa ole luulleet voivansa todistaa mahdottomaksi?

Mutta eikö tuo »kooperatiivinen usko» voi olla vaarallinen, jos se mahdollisesti liioitetuilla tulevaisuuden lupauksillaan herättää yleisössä turhia toiveita?

Siitä emme tarvitse huolehtia. Aate, joka, kuten kaikista maista olemme nähneet, on osottautunut kykeneväksi luomaan positiivisia tuloksia, joitten arvon — ei ainoastaan aineellisen, vaan usein myöskin siveellisen ja yhteiskunnallisen — jokaisen epäilijänkin täytyy tunnustaa suureksi, ja jolla sitä paitsi on näyttäynyt olevan mukaantumiskyky ja sisällinen voima, jotka lupaavat jo lähimmässä tulevaisuudessa aavistamattomia uusia tuloksia — tällainen aate ei voi olla yhteiskunnalle vaarallinen, vaikka se mahdollisesti ei voisikaan täyttää kaikkia niitä toivomuksia, joita se innostuneimmissa herättää. Ja sen vuoksi voi jokainen isänmaanystävä huoleti liittyä tähän liikkeeseen ja koettaa tehdä sitä tunnetuksi mitä laajimmissa piireissä.

* *
*

Kun olin tutustunut kooperatiiviseen aatteeseen ja etenkin sen sovelluttamiseen maatalouteen, ja innostuneena kerroin sen vaikutuksesta ulkomailla, varsinkin Ranskassa, eräälle helsinkiläiselle, puhuen samalla aikomuksestani saattaa se enemmän tunnetuksi meillä Suomessa, vastasi hän epäellen: »Kyllähän se on menestynyt ulkomailla, mutta luuletko, että Suomen maanviljelijäin sivistyskanta ja suomalaisen luonne vielä vuosikymmeniin on mahdollinen toteuttamaan tuollaista yhteistoiminta-aatetta?»

Vastaukseksi kerroin hänelle, miten vielä niin myöhään kuin v. 1885 puhuttiin aivan samaan suuntaan Ranskan kansasta, vaikka räikeämmässä muodossa: »Ennen voitaisiin opettaa ranskalaista aasia runoja lausumaan, kuin ranskalaista talonpoikaa yhteistoimintaan.»

Mitä Suomeen ja meidän oloihimme tulee, niin emme suinkaan tarvitse epäillä, että luonteemme ei olisi taipuvainen yhteistoimintaan. Sillä oikeastaanhan tuo aate on meidänkin maaseudullamme hyvinkin vanha, vaikka sitä ei ole lainsäädännössä koskaan järjestetty ja vaikka se vanhassa muodossaan jo on alkanut hävitä.

Useimmat tuntevat kotiseudultaan vanhoja nuottakuntia, venekuntia ja talkootöitä. Kun useampia kyliä ennen aikaan yhtyi yhteistä suurta kirkkovenettä rakentamaan ja kunnossapitämään ja sitä varten verottivat kutakin taloa ja torppaa sen mukaan, montako ripilläkäynyttä henkeä niissä asui, niin sehän oli selvä uudenaikainen osuuskunta, kooperatiivinen yhdistys. Ja uudemmassa muodossa on meillä yhteistoiminta-aate levinnyt jommoisessakin määrässä osuusmeijerien ja maamiesyhdistystenkin muodossa.

Alku on siis jo tehty.

Sitä pitäisi olla verrattain helppo kehittää uusiin muotoihin, liittää uusille aloille, kaikkiin kyliin maassamme.

Jotta osuuskunta-aate kuitenkin voisi päästä voimakkaammin leviämään meilläkin, tarvitaan ensiksikin, että valtiomahtimme lähimmässä tulevaisuudessa antavat meille erityisen osuuskuntalain. Kokemus näyttää nim. kaikista maista, että vasta sen jälkeen kuin osuuskunta-oloja järjestävä ja turvaava laki on saatu, on osuuskuntalaitos ruvennut suuremmalla voimalla leviämään.

Toiseksi meillä samaten kuin muuallakin välttämättömästi tarvitaan, että levitetään tietoja osuuskuntalaitoksesta kaikkiin kansankerroksiin, ylhäisimmistä alhaisimpiin saakka, jakamalla kirjallisuutta, lähettämällä esitelmänpitäjiä, opettamalla sitä maanviljelyskouluissa y. m. — ja tässäkin tulee valtiomahtien olla avullisena meillä samaten kuin muuallakin.

Mutta tämän pitemmälle valtion ei mielestäni toistaiseksi pitäisi meillä mennä. Tulee toivoa, että meilläkin yksityiset ottavat aatetta toteuttaaksensa.

Varmasti meidänkin papistossamme löytyy sellaisia, jotka, seuraten saksalaisten ja ranskalaisten virkaveljiensä esimerkkejä, ryhtyvät alkuunpanoon ja antautuvat johtajiksi kukin paikkakunnallaan, ymmärtäen että he voivat kohottaa seurakuntansa siveellisyyttä muillakin keinoin kuin muistuttamalla iankaikkista elämäämme.

Varmasti meidänkin kansakoulunopettajistostamme nousee yhä useampia, jotka eivät katso virkatehtäviään ainoaksi työalakseen kotiseutunsa sivistystyössä, vaan käsittävät, että taloudellisen elämän edistäminen on sekin sivistyksen palvelusta.

Varmasti meilläkin on varakkaita suurtilallisia, jotka, samaten kuin olemme nähneet monen suurtilallisen ulkomaillakin, rupeavat alkuunpanijoiksi seudullaan, ottavat pienitilallisten asian omaksensa, antavat omien etujensa sulautua yhteen ympäristössään asuvien vähäväkisten etujen kanssa, jonka kautta he voivat lisätä niiden onnellisuutta, tarvitsematta itse tehdä mitään taloudellisia uhrauksia.

Meillä tosin ei ole — ainakaan tätä nykyä — tuota lämminsydämistä DEUZY'ä, jonka Ranskassa näimme matkustavan kunnasta kuntaan kaunopuheliaasti tulkiten uutta aatetta ja saaden kansansa nousemaan sen palvelukseen, meillä ei ole myöskään tuota voimakasta KERGALL'ia, jonka siellä näimme niin suurella taidolla kokoavan heränneet paikalliset voimat mahtavaksi, koko maata käsittäväksi liitoksi.

Mutta me voimme täällä kukin paikkakunnallamme kylvää yhteiskunta-aatteen siemeniä ja olla maanviljelijöillemme apuna kun heissä yhteistoiminnan tarve alkaa herätä.

Emmekä me tarvitse tälläkään alalla yksinomaan ulkomaalaisten oppia noudattaa, sillä omat, Suomen kansan synnyttämät suurmiehemmekin ovat jo aikoja sitten yhteistoiminta-aatteen merkityksen tajunneet ja sitä meille opettaneet:

Onhan meille M. A. CASTRÉN selittänyt:

Missä kukin toimii itseänsä ja omaa etuansa varten, tulee vähän tehdyksi; mutta missä tuhansilla on yhteinen pyrkimys, siellä kohoaa ennen pitkää mahtava rakennus.

Onhan meille Z. TOPELIUS opettanut:

Emme ole mitään itsessämme, emme mitään itsestämme, mutta äärettömän paljon liitossa toistemme kanssa, yhteistyössä yhteisen päämäärän hyväksi ja rehellisessä pyrkimyksessä, niin paljon kuin meihin tulee, viedä vuosisadan tehtävää eteenpäin.

Onhan meitä jalo suomenkielinen runoilija kehoittanut:

Viljelyksen yhteistyöhön
Rientäkäämme yhteisvoimin!

Charles Gide, De la coopération et des transformations qu'elle est appelée à réaliser dans l'ordre économique (Revue d'économie politique, 1889).

— — Le mouvement coopératif en France dans les dix dernières années (Sama 1893).

P. Leroy-Beaulieu, La coopération (Revue des deux mondes, 1893).

A. D. Bançel, Le coopératisme devant les écoles sociales. Paris 1897.

Georg Adler, Der Kampf wider den Zwischenhandel. Berlin 1896.

Webb-Potter'in, **Schulze-Gaewernitz**'in y. m. ennen mainituita teoksia.

Sisällys.

Sivu.

Johdanto . . . . . 3.

Vapaa kilpailu —3. Sen seurauksia —4. Yhteistoiminta ammattiyhdistysten ja osuuskuntain muodossa —5. Maanviljelijäin yhteistoiminnasta —7.

ENSIMÄINEN OSA.

Maanviljelijäin ammattikunnallinen yhteistoiminta.

Ensimäinen luku.

KATSAUS MAANVILJELIJÄIN AMMATTIKUNNALLISEEN YHTEISTOIMINTAAN ERI MAISSA . . 11.

Maanviljelyksen „ystävien“ perustamia seuroja 1700-luvulla —11. Varsinaisia maanviljelijäin perustamia seuroja ja yhdistyksiä Saksassa —12, Itävallassa, Belgiassa —18, Tanskassa —19, Sveitsissä, Englannissa, Pohjois-Amerikassa —20.

Toinen luku.

RANSKAN MAANVILJELYSAMMATTIYHDISTYKSET 24.

I.

Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten synty ja kehitys 1880- ja 1890-luvuilla . . . . . 24.

Ranskan talonpoikain taloudellinen ahdinkotila 1880-luvun alkupuolella —24. Sen synnyttämä yhteenliittyminen —25. Ammattiyhdistyslaki v. 1884 —26. Viranomaisten toiminta maanviljelijäin yhteistoiminnan eduksi —27. Yksityisten suurtilallisten toiminta —30. Ranskan Maanviljelijäin seuran toiminta —31. Ammattiyhdistysten leviäminen —32. Varjopuolia —33. Ammattiyhdistysten ohjelma —35.

II.

Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten toiminta . . . 38.

I. *Aineellinen toiminta* . . . . . 39.

a) Maanviljelystarvetavarain oston välitys . . . 39.

b) Maanviljelystuotteiden myynnin välitys . . . 47.

II. *Teknillinen toiminta* . . . . . 49.

a) Ammattikivistyksen kohottaminen . . . . . 51.
Keskustelukokouksia —50. Kirjastoja, aikakauskirjoja, opetuskursseja, opintomatkoja —51. Maanviljelysopetus kansakouluihin, erityisiä maanviljelyskouluja —52.

b) Viljelystapojen parantaminen . . . . . 52.
Omia laboratorioita, koekenttiä, uusia työaseita, koneita —53, taimitarhoja, siitoseläimiä —54.

III. *Talouspoliittinen toiminta* . . . . . 55.
Maanviljelyksen kehitys viime vuosikymmenillä yksipuolisesti teknillinen, sen kykenemättömyys auttaa maataloutta ahdinkotilan sattuessa —55. Talouspoliittisen yhteistoiminnan merkitys —56. Ranskan Maalaistaloudellisen ammattiyhdistyksen synty —57. Sen toiminta maaveron huojentamiseksi —59 Paikallisten yhdistysten toiminta tällä alalla —63.

IV. *Yhteiskunnallinen toiminta* . . . . . 66.

a) Yleensä . . . . . 66.

Sekayhdistysten yhteiskunnallinen merkitys —66. Maanviljelystyömiesammattiyhdistyksiä —69.

b) Maanviljelijäin suhde toisiinsa . . . . . 71.
Sovinto-oikeus —71. Apukassat —76. Apua työssä —78.

c) Maanviljelijäin suhde työväkeensä . . . . . 81.
Apukassat —81. Työnvälitystoimistot —82. Työnpuutteen tutkiminen —83.

d) Maanviljelijäin suhde kaupunkiväestöön . . . 87.
Yleiskatsaus . . . . . 89.

III.

Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten järjestysmuoto 91.

I. *Yksityisen yhdistyksen järjestäminen* . . . . 91.
Ammattiyhdistyksen perustaminen —91. Sen hoito —92. Sen tulot —93. Ranskan maanviljelysammattiyhdistysten jäsenluku —94, toimintapiiri —95, haaraosastot —96.

II. *Yhdistysten liittoutuminen* . . . . . 96.

a) Ranskan Maanviljelijäin ammattiyhdistysten liitto . . . . . 99.
Sen ohjelma —99, hoito, toiminta —100. Sen perustama Ranskan Maanviljelijäin keskusammattiyhdistys, sen tehtävä —103, sen liike —104.

b) Departementtiliitot . . . . . 106.

c) Maakuntaliitot . . . . . 108.

Loppusanoja . . . . . 117.
Maanviljelysammattiyhdistysten vaikutus talonpoikaiseen väestöön aineellisessa, teknillisessä, valtiollisessa, siveellisessä ja yhteiskunnallisessa suhteessa —117.

TOINEN OSA.

Maanviljelijäin taloudellinen yhteistoiminta.

Ensimäinen luku.

OSUUSKUNTA-AATTEEN SYNTY JA KEHITYS ENGLANNISSA. — YLEINEN JAKO. — OSUUSKUNTAKÄSITE . . . . . 121.

Owen'in liike —129. Kristilliset sosialistit —123. Rochdale'n työmiesten yritys —124. Osto-osuuskuntaliike Englannissa —128. Liittoutuminen: Cooperative union ja Wholesale society —129.

Jakoperustuksena kirjallisuudessa yleensä osuuskunnan toiminnan laatu —133, tahi jäsenten asema liikemaailmassa —134. Oikeampi jakoperuste on osuuskunnan tarkoitus —134.

Erotus osto-osuuskunnan ja osakeyhtiön välillä —135. Jäsenistö, pääoma —137. Nettovoitto —138.

Toinen luku.

KATSAUS MAANVILJELYSOSUUSKUNTAIN LEVIÄMISEEN ERI MAISSA . . . . . 140.

Suurbritanniassa —141. Saksassa —145. Itävallassa —161. Unkarissa, Italiassa —162. Sveitsissä —163. Tanskassa —165. Ruotsissa, Norjassa, Belgiassa —168 Hollannissa, Ranskassa —169. Venäjällä —171. Pohjois-Amerikassa —172. Yleiskatsaus —172.

Kolmas luku.

OSUUSOSTO . . . . . 174.

I.

Maanviljelystarvetavarain osto . . . . . 176.

I. *Yleensä* . . . . . 176.

Maanviljelystarvetavarain osto-osuuskuntain merkitys maanviljelykselle —176. Esimerkkejä niiden toiminnasta Ranskasta —177, Sveitsistä —180, Tanskasta —181, Saksasta —182.

II. *Kokemuksia Saksasta apulannoitusaineitten, siementen, väkirehujen y. m. s. oston järjestämisestä* . . . . . 194.

a) Ovatko maanviljelijäin osto-osuuskunnat perustettavat paikallisiksi vaiko suurempia piirejä varten? . . . . . 194.

b) Kuinka suuren osuusmaksun tarvitsee maanviljelystarvetavarain osto-osuuskunta? . . . 196.

c) Ovatko maanviljelijäin osto-osuuskunnat perustettavat rajoitetulla vai rajattomalla vastuuvelvollisuudella? . . . . . 197.

d) Missä määrin on velkakauppaa maanviljelijäin osto-osuuskunnissa sallittava? . . . . . 201.

e) Millaisten perusteiden mukaan on tavarain hinta määrättävä? . . . . . 204.

f) Onko suotavaa, että maanviljelijäin tarvetavarain osto-osuuskunnat hankkivat itselleen varastohuoneen? . . . . . 206.

g) Tuleeko osuuskunnan harjoittaa pakkoa jäsentensä ostoon nähden? . . . . . 209.

h) Kuinka maanviljelijät voidaan saada ajoissa tekemään tilauksensa? . . . . . 211.

i) Mitä kokemuksia on tavarain tarkastuksista? 212.

III. *Maanviljelyskoneet* . . . . . 213.

a) Maanviljelyskoneitten osto . . . . . 213.
b) Maanviljelyskoneitten yhteinen käyttäminen . 217.
IV. *Siitoseläinten osto ja käyttäminen* . . . . . 224.
Siitoseläinosuuskuntain merkityksestä —224. Niiden järjestäminen Saksassa — 226, Sveitsissä —228, Tanskassa —231, Ruotsissa —234.

II.

Elintarpeitten osto . . . . . 236.
Huono menestyminen tällä alalla Böhmissä —236, suuri varovaisuus Saksassa —237, onnistuneita yrityksiä Ranskassa - 239, Sveitsissä - 249. Mitä on opittavaa kokemuksesta tällä alalla —254.

III.

Kauppiaiden suhde osto-osuuskuntiin . . . . . 256.
Välittäjäin luvun kasvaminen viime vuosikymmenillä —256. Välittäjäin luvun liiallisesta kasvamisesta tulevat tavarat kalliimmiksi —257. Välikauppiaitten taistelu osto-osuuskuntia vastaan Ranskassa — 258, Sveitsissä —259, Saksassa —262. Yleiskatsaus —265.

Neljäs luku.

OSUUSMYYNTI . . . . . 269.
Erotus maanviljelijäin saamien ja nauttijain maksamien hintojen välillä — 269. Maanviljelystuotteiden väärentäminen —271. Maanviljelystuotteiden kaupan järjestäminen osuuskuntain kautta —271. Kokemukset myyntiosuuskuntain alalta —272. Syyt teollisuustyöväen myyntiosuuskuntain onnistumattomuuteen —273 Eroavaisuudet maanviljelijäin ja teollisuustyöväen myyntiosuuskuntain välillä —275. Maanviljelijäin myyntiosuuskunnilla enemmän menestymisen mahdollisuutta —277.

I.

Maanviljelijäin osuusmyynti yleensä . . . . . 278.

Maanviljelystuotteiden myynti osuuskuntain kautta —278. Maanviljelystuotteiden valmistaminen ennen myyntiä —280. Myyntiosuuskuntain järjestäminen —280. Vähittäismyynti —281. Myynti valtiolle, kunnille, yleisille laitoksille —282, tukkukauppiaille —284. Vientikauppa —284. Myynti kaupunkiväestön osto-osuuskunnille —285. Myyntiosuuskuntain menestymisen ehtoja —289. Niiden vaikutus —290.

II.

Karjantuotteiden ja karjan myynti . . . . . 292.

I. *Maidon myynti* . . . . . 292.

Maitopiirin suuruus —292. Epäkohdat nykyisessä maidonmyynnissä —293. Maidonmyynnin osuuskunnallinen järjestäminen —294. Sen edut maanviljelijälle ja yleisölle —295.

II. *Voin ja juuston valmistaminen ja myynti (osuusmeijerit)* . . . . . 297.

a) Osuusmeijerien synty . . . . . 297.

Voinvalmistaminen kodeissa —297. Vanhanaikuisia yhteismeijereitä —298. Ostomeijerit —299. Osuusmeijerien kehitys —300.

b) Osuusmeijerien järjestysmuoto . . . . . 300.

Niiden periaate —300. Osuusmeijerien suuruus —301. Perustamiskustannukset —302. Kuoletuslaina, oma pääoma —303. Vastuuvelvollisuus, uusien jäsenten asema, hoitokustannukset —304. Maidon hinta —305. Vuosivoitto, sivutoimia —306. Osuusmiesten velvollisuudet —307.

c) Osuusmeijerien liitot ja keskusosuuskunnat . . 309.

Yksityisten meijerien yhdistyminen meijeriliittoihin, niiden tehtävät —310. Yhteinen myynti keskusosuuskunnan kautta —311. Yksityisten meije-

rien ja keskusosuuskunnan välit —313. Vähittäismyynti —314. Osuusmeijerien vaikutus —315.

III. *Teurastuseläinten myynti ja osuusteurastuslaitokset* . . . . . 316.

a) Teurastuseläinten myynti . . . . . 317.
Myynti asiamiesten kautta —317, maanviljelysyhdistysten y. m. s. laitosten kautta —318.

b) Osuusteurastuslaitokset . . . . . 318.
Kaupunkilaisten osto-osuuskuntain omistamia teurastuslaitoksia —318. Ostajain ja myyjäin yhteisesti omistamia teurastuslaitoksia —319. Maanviljelijäin perustamia osuusteurastuslaitoksia vähittäismyyntiä varten —321. Osuusteurastuslaitoksia paljottaismyyntiä ja vientikauppaa varten —323. Tulokset —325.

IV. *Siitos- ja käyttöeläinten myynti* . . . . . 327.
Sveitsissä —327, Tanskassa, Englannissa, Hollannissa, Ranskassa —328, Saksassa —329.

V. *Munien myynti* . . . . . 330.
Munakaupan järjestäminen —330, Tanskassa —331, Irlannissa —332, Saksassa —333.

VI. *Villojen myynti* . . . . . 335.

III.

Peltotuotteiden myynti . . . . . 337.

I. *Kylvösiementen myynti* . . . . . 337.
Osuuskunnallinen järjestäminen —337, Saksassa —338, Ranskassa, Tanskassa —339, Ruotsissa —340.

II. *Viljan myynti* . . . . . 340.

a) Paikalliset viljanmyyntiosuuskunnat . . . . 341.
Viljakaupan nykyinen tila —341. Yhteistoiminnan vaikeus tällä alalla —342. Viljanmyynnin välitystoimistoja ja paikallisia osuuskuntia Saksassa —343, Ranskassa —346. Yksinkertainen viljan *warrant*pano —347.

b) Viljavarastohuoneosuuskunnat . . . . . 348.
Vilja maailmankaupan esineenä —348. *Elevators* Pohjois-Amerikassa 349, Venäjällä —351. Viime vuosien yritykset Saksassa —351. Tulokset —353.

III. *Jauhojen ja leivän myynti (osuusmyllyt ja -leipomot)* . . . . . 356.
Erotus viljan- ja leivänhinnan välillä suurkaupungeissa —356. Kaupunkiväestön perustamia osuusleipomoja —358. Maanviljelijäin perustamia osuusmyllyjä ja -leipomoja Saksassa —359, Ranskassa —363. Tulokset —366.

IV. *Muitten peltotuotteiden myynti* . . . . . 368.
Perunain, humalan, tupakan myynti —369. Pellavan ja sokurijuurikkaiden myynti —371.

IV.

Puutarhatuotteiden myynti . . . . . 374.
Vihannesten ja hedelmien nautinnon kasvaminen —374. Amerikan hedelmäkaupan järjestäminen —376. Hedelmänmyyntiosuuskuntia Sveitsissä, Tanskassa, Saksassa —377, Ranskassa —380. Viininmyyntiosuuskuntia —383. Tulokset —383.

V.

Loppukatsaus maanviljelijäin osuusmyyntiin . . . . . 384.
Maanviljelijäin hyöty myyntiosuuskunnista —384. Yleisön edut niistä —385. Niistä ehkä tulevaisuudessa koituvat epäkohdat —386.

Viides luku.

OSUUSLUOTTO . . . . . 389.

I.

Maanviljelysluotosta yleensä . . . . . 389.
Maanviljelijäin kasvava rahantarve —389. Luoton välttämättömyys —390. Luoton välittämisliike

maanviljelijöille epäedullisella kannalla —390. Maanviljelys tarvitsee erityisesti järjestettyä luottoa —391. Eri luottolajeja maataloudessa —391.

II.

Saksan osuuslainarahastot . . . . . 395.

I. *Paikalliset osuuslainarahastot* . . . . . 397.

a) Jäsenyys . . . . . 397.

Liikepiirin alue —397. Vaatimukset jäseneksi pääsemisessä —397. Osuusmaksu —398.

b) Vastuuvelvollisuus . . . . . 402.

c) Hallinto . . . . . 405.

Jäsenten yhtäläinen oikeus hallintoon —405. Hallinnon järjestäminen —405. Hallintomiesten palkattomuus —406. Tarkastus —408.

d) Ottolainaus . . . . . 408.

Säästöpankkilaitos —408. Korkokanta —410. Muut ottolainausmuodot —410.

e) Antolainaus . . . . . 411.

Lainanehdot —411. Vakuuslainausmuodot —413. Lainausaika —415. Korkokanta —417.

f) Vuosivoiton käyttäminen . . . . . 418.

Vararahasto —418. Osinkoja —419. Raiffeisen'in mielipide vararahastosta —419. Pysyvä rahasto —420. Seurauksia eri järjestelmäin vuosivoiton käyttämisestä —421.

II. *Keskuslainarahastot* . . . . . 422.

III. *Preussin Pääosuusrahasto* . . . . . 425.

Sen välttämättömyys —425, synty —426, tarkoitus —427, järjestys ja toimintatapa —428, tulokset —430. Vastustajain muistutuksia —431.

IV. *Osuuslainarahastojen tulokset ja merkitys* . . 435.

Schulze-Delitzsch'in lainarahastojen rahallinen merkitys —435. Maanviljelijäin varsinaisten lainarahastojen rahallinen merkitys —436. Vertaus

Schulze-Delitzsch'in ja maanviljelijäin lainarahastojen välillä —437. Vertaus maanviljelijäin lainarahastojen eri ryhmien välillä —437. Yleisen liiton lainarahastojen rahaliike —438. Keskuslainarahastojen rahaliike —439. Schulze-Delitzsch'in ja Raiffeisen'in järjestelmän taloudellinen merkitys maaseudulla —440. Raiffeisen-kassojen siveellinen ja yhteiskunnallinen merkitys —443.

III.

Osuuslainarahastot muissa Euroopan maissa . . . . . 445.

Schulze-Delitzsch'in ja Raiffeisen'in osuuslainarahastojen leviäminen yleensä —445, Italiassa —446. Osuuslainarahastoja Ranskassa, esteitä niiden leviämiselle —447. Horjumista eri järjestelmäin välillä —448. Poligny'n järjestelmä —448. Méline'n järjestelmä —449. „Liitto vähäväkisten luoton edistämistä varten Ranskassa" —450. Durand'in järjestelmä —451. Yhteisiä piirteitä Ranskan luotto-osuuskunnissa —451. Valtion toimenpiteitä luotto-osuuskuntain edistämiseksi —451. Mielipiteitä valtion väliytymisestä —452.

Kuudes luku.

KESKENÄINEN VAKUUTUS . . . . . 456.

Vakuutuksen merkitys maanviljelyksessä —456. Eri yhteistoimintamuotoja —457. Osakeyhtiöt ja keskenäiset yhdistykset —458. Yhteistoiminta yleisempi —458.

I. *Henki- ja tapaturmavakuutus* . . . . . 459.

Maanviljelijäin yhteistoiminta henkivakuutuksen alalla —459. Maanviljelijäin tapaturmavakuutusyhdistyksiä Ranskassa —460. Saksan työväen tapaturmavakuutus ulotettu myöskin maanviljelystyöväkeen —461.

II. *Palovakuutus* . . . . . 461.

Maanviljelijäin keskenäiset palovakuutusyhdistykset pieniä ja suuria piirejä varten —461. Maanviljelijäin palovakuutusliikkeen vaikeuksia —462. Maanviljelijäin ammattiyhdistykset palovakuutuksen välittäjinä —462. Paloapukassoja Ranskassa —463.

III. *Eläinvakuutus* . . . . . 463.

Eläinvakuutuksen vaikeuksia —463. Osakeyhtiöt ja keskenäiset yhdistykset —464, Saksassa, Belgiassa —464, Ranskassa, Ruotsissa —465. Keskenäisten yhdistysten järjestys —465. Paikallisten yhdistysten liittoutuminen tai jälleenvakuutus —468. Eläinapurahastoja Ranskassa —470.

IV. *Raesade- ja hallavakuutus* . . . . . 471.

Raesateitten tuottamat vahingot Keski-Euroopassa —471. Raesadevakuutuksen vaikeudet ilman valtion apua —472. Liikkeen ulottaminen laajalle alalle —473. Osakeyhtiöt ja keskenäiset yhdistykset —473. Apurahastoja —473.

Seitsemäs luku.

OSUUSKUNTA-AATTEEN TULEVAISUUSMAHDOLLISUUDET . . . . . 475.

Lyhyt katsaus aatteen voittoihin eri aloilla ja eri kansoissa viime vuosina —475. Aatteen vastustajat varemmin —476. Sitä kannattavat viime aikoina eri maitten hallitukset ja kansaneduskunnat —478. Viime vuosien edistyminen herättänyt suuria tulevaisuuden toiveita Englannissa —479, Saksassa —480, Ranskassa —481. „Kooperatiivinen usko“ —481. Sen vaarattomuus —483.

Epäilyksiä aatteen menestymisestä Suomessa —484. Alkuja sen toteuttamiseen —485. Menestymisen ehtoja: toivottavia valtiomahtien toimenpiteitä —485, toivottavaa apua papiston, kansakoulunopet-

tajien ja sivistyneitten suurtilallisten puolelta —486. Suomen suurmiesten kehoituksia yhteistoimintaan —487.

LÄHDEKIRJALLISUUTTA: Siv. 23, 118, 139, 173, 268, 387–388, 453—454, 474, 487.

Oikaistavaa.

Sivulla 155 (nuotti) sanotaan Schulze-Delitzsch'in kassoihin v. 1895 kuuluneen kaikkiaan yli 500,000 jäsentä, pitää olla: noin 900,000, niistä noin 300,000 maanviljelijää.

N° u. m.